

Studi saka belahan Old Believer

Santa Dimitri saka Rostov (Tuptalo)

Isine:

Kanggo pamaca sing wicaksana.....	3
Kata Pengantar.....	4
Uskup sing andhap asor Dimitri, kanthi sih rahmaté Gusti Allah, Metropolitan Rostov lan Yaroslavl.....	4
Bagéan I. Bab Iman Skismatik.....	5
Artikel Siji. Apa Imané Kuwi Iman Sing Sejati?.....	5
Bab 1. Apa iku iman?.....	6
Bab 2. Iman iku sing ora bisa dideleng dening mripat, uga ora bisa dirasakaké déning tangan.....	6
Bab 3. Kabeh sing katon dening mripat lan diraba dening tangan iku dudu iman.....	7
Bab 4. Iman skismatik ing bab-bab sing katon lan bisa diraba.....	8
Bab 5. Kabeneran Iman Ortodoks Babagan Ikon Para Wali.....	9
Bab 6. Bab Salib Suci.....	12
Bab 7. Bab prosphora.....	12
Bab 8. Bab Buku Lawas lan Anyar.....	13
Bab 9. Para Bapa Suci Ora Keselametake Amarga Buku.....	13
Bab 10. Buku Anyar Ora Ngganti Iman.....	14
Bab 11. Bab Adat Gréja Kuna.....	14
Bab 12. Babagan Kenalan Anyar.....	16
Bab 13. Bab Perselisihan Antara Para Penginjil Suci.....	17
Bab 14. Bab Doa Yesus.....	18
Bab 15. Bab Asma Yesus.....	19
Artikel Kapindho. Apa imané iku iman kuna?.....	21
Bab 16. Apa sing kalebu iman kuna?.....	21
Bab 17. Bab Tritunggal Paling Suci.....	21
Bab 18. Bab Inkarnasi Kristus. Imané Avvakum.....	23
Bab 19. Bab Turuné Kristus menyang Neraka.....	25
Bab 20. Bab jeneng-jeneng pertapaan Brynski.....	26
Bab 21. Bab Tradisi Gréja.....	28
Bab 22. Bab Ngormati Injil Suci.....	29
Bab 23. Bab Wong Sing Ora Ditahbisake Nanging Nglakoni Upacara Suci.....	29
Bab 24. Bab Injil Avvakum.....	30
Bab 25. Bab Fedka Diaken.....	30
Bab 26. Bab kapemimpinan Avvakum.....	31
Bab 27. Bab Visi Avvakum.....	31
Bab 28. Babagan Acephalites.....	31
Bab 29. Kapercayan Skismatik ing Adat.....	32
Bab 30. Kabeneran Iman Ortodoks.....	32
Bagéan II. Bab Doktrin Skisma.....	33
Artikel Kapisan.....	33
Bab 1. Piwulang kuduné asalé saka guru sing ora palsu.....	33
Bab 2. Piwulang kuduné asalé saka guru sing trampil.....	34
Bab 3. Piwulang kuduné asalé saka guru sing uripé tanpa cela.....	36
Bab 4. Ajaran sing sejati diwartakaké kanthi terang-terangan, ora sacara rahasia.....	37
Bab 5. Kabohongan skizmatik babagan Antikristus.....	37
Bab 6. Panerang sing nyimpang babagan kurban suci.....	42

Bab 7. Babagan sawatara individu.....	44
Bab 8. Bab Injil lan Anathema.....	45
Bab 9. Bab gréja buatan manungsa.....	46
Bab 10. Bab Sel.....	53
Bab 11. Bab Ibadah.....	56
Bab 12. Bab Gambar Suci.....	60
Bab 13. Debat antarane Santo Gregorius saka Omirus lan Ervan si Yahudi babagan Ikon Para Kudus.....	68
Bab 14. Debat Sang Stephen Anyar sing Kinurmatan karo Copronymus.....	70
Bab 15. Bab Relik Para Wali.....	72
Bab 16. Bab Dina-dina Pungkasan.....	79
Bab 17. Bab Iman ing Bumi.....	95
Bab 18. Bab Gambar lan Rupa Gusti Allah ing Manungsa.....	97
Bab 19. Bab jambang.....	99
Bab 20. Bab Kumis.....	116
Bab 21. Bab Crita Injil lan Parabel.....	117
Bab 22. Bab Sada Sembunyi.....	128
Bagéan Kapindho.....	129
Bab 23. Bab Piwulang Sesat ing Brynyany.....	129
Bagéan Telu.....	129
Bab 24. Kacap blasphemis skismatik marang salib kang ana papat sisik, lan upaya nggoleki salib.....	129
Bab 25. Bab pratandha salib.....	155
Bab 26. Bab cacik maki skisma marang komposisi kang gemeteran.....	162
Bab 27. Bab cacik maki marang Misteri Ilahi.....	164
Bab 28. Bab Upah Pendeta.....	166
Bab 29. Bab Uripé Imam.....	170
Bab 30. Bab Anak Domba Suci, sing dikorbankan lan dipatèni.....	172
Bab 31. Blasfem skismatik luwih lanjut marang Misteri Ilahi.....	175
Bab 32. Nganggep hina marang jabatan uskup.....	175
Bab 33. Bantahan marang loro cacian utama skisma nglawan Gréja Allah.....	176
Bagéan III. Bab Tumindak Para Skismatik.....	177
1. Bab Sifat Tumindak Skismatik.....	177
Artikel Siji.....	178
Bab 2. Bab Tumindak Sing Katon Apik, Nanging Ora Dingerteni Apa Kuwi Nyenengake Gusti.....	178
Bab 3. Bab Tumindak Munafik.....	181
Bab 4. Bab Karya Apik Nanging Ora Ana Wohé; Amarga Munggah saka Katresnan marang Diri Sendiri.....	183
Bab 5. Bab tumindak sing apik nanging ora ana wohé; amarga tumindak kasebut ana ing njaba Gréja Ortodoks.....	185
Bab 6. Bab Tingkah Laku Para Guru Munafik.....	186
Bab 7. Urip sing luhur ora ngukuhake iman palsu.....	186
Artikel Kapindho.....	188
Bab 8. Bab tumindak skisma ala, lan bab para guru.....	188
Bab 9. Bab Kapiton, Avvakum lan liyané.....	189
Bab 10. Dara sing Nggedabarke Komuni nganggo Kismis.....	190
Bab 11. Setan padha bungah marang wong-wong sing kobong.....	190
Bab 12. Bab ati bayi sing dipotong kanggo ilmu sihir.....	190
Bab 13. Wong-wong sing kobong padha njerit saka jero lemah: 'Aduh, kita wis ilang!'.....	192
Bab 14. Bab Mantra-Mantra Ajaib, lan Imam sing Dilempar menyang Jurang Api.....	194
Bab 15. Bab Sihir Yahudi lan Sihir Skisma.....	195
Bab 16. Babagan Morelitsy.....	196
Bab 17. Padha ora nganggep zinah minangka dosa, nanging minangka katresnan marang Kristus.....	197
Bab 18. Bab pertapaan Brynski.....	198
Bab 19. Dhaptar tumindak skismatis sing dianggep apik.....	201
Bab 20. Diskusi Babagan Masalah Skisma.....	202
Bab 21. Kepiye kabèh pakaryan becik sing mecah Gréja iku ala.....	207
Bab 22. Keterangan Jujur Babagan Urusan Skisma, Amarga Ora Nyenengake Gusti.....	208
Bab 23. Kesimpulan Kitab, lan Seruan marang Ortodoks.....	210

Panliten babagan iman skismatik Bryn, ngenani piwulang lan tumindaké, lan pambuktèn yèn imané palsu, piwulangé mbebayani kanggo nyawa, lan tumindaké ora nyenengaké Gusti
Ayo padha mikir: kepiye carane kita bisa ngenali para guru skisma?
Kanthi tembung-tembung sing digunakake kanggo muji imané,
saka ajaran kang ngina marang Gusti, lan
Saka cara uripé sing munafik.

Kanggo pamaca sing wicaksana

Yen karya andhap asor iki kabeneran diwaca dening para pamaca sing wicaksana lan ajrih marang Gusti, kula nyuwun, aja kaget karo basa sing prasaja lan susunan sing durung dipoles ing kéné; amarga iki ora ditulis kanggo wong wicaksana utawa sing wis paham Kitab Suci, nanging kanggo wong sing paling prasaja, sing ora ngerti kakuwatan Kitab Suci, sing malah omongan prasaja waé meh ora bisa dimangertèni. Para Bapa Agung lan guru jaman biyen nyaluyakake wacana marang basa rakyat; kaya sing ditindakake Santo Krisostomus, sing wiwitane biasa nyusun tembung-tembunge kanthi kawicaksanan gedhe: nanging sawise diparingi pangéling déning sawijining wanita, dhèwèké nyimpen retorika kawicaksanané lan wiwit nganggo basa rakyat. Amarga nalika dhèwèké mulang wong-wong ing gréja, ana sawijining wong wadon saka antarané jamaah sing muni banter, kandha: 'Gusti guru rohani, utawa luwih tepaté, Yohanes Krisostomus! Panjenengan sampun nyilem jero ing sumber ajaran suci Panjenengan, nanging pikiran kita winates lan ora bisa mangertèni.' Nanging piyambakipun, sawisé merenung ing batiné yèn ora ana gunané ngandika marang wong akèh nganggo tembung kang rumit, wiwit semana piyambakipun ngias pangandikane ora nganggo gaya basa kang alus, nanging nganggo tembung prasaja lan ngandhut piwulang moral, supaya sanadyan pamirsa sing paling prasaja bisa mangertos lan éntuk paedah. Mangkono uga, martir suci Alexander, Uskup Comana¹ (kados ingkang kacathet ing riwayaté): piyambakipun boten nggatekaken kaendahan tembung ing khotbahipun kang dipun aturaken dhumateng tiyang kathah, nanging nggatekaken paedahing nyawa, lan kathah khotbahipun ingkang prasaja; dipun andharake kanggé tiyang prasaja, nanging sanget migunani kanggé nyawa. Lan nalika dhèwèké diolok-olok déning sawijining filsuf enom Attika amarga omongané sing prasaja, filsuf mau nduwé panglihatan kaya mangkéné: Dheweke krasa weruh klompok merpati putih sing éndah banget, sumunar kanthi padhang kang nggumunake, kaya sing kacathet ing Mazmur: '*Sayap merpati dibalur pérak, lan papan antarané sumunar karo emas*' (²), lan ana swara sing ngendika marang sing ndeleng, kandha: 'Iki tembungé Alexander Uskup, sing kowe ejèk!' Nanging filsuf kuwi, sawisé tangi saka panglihatan mau, isin marang kaluputane. Nanging Kristus piyambak—Juru Panyelamet kita—nalika Panjenengané ngandika marang para ahli lan para guru Yahudi sing wicaksana, nyampeake marang wong-wong mau sabda Gusti kang kebak kawicaksanan, kanthi nyebut pratandha saka kitab-kitab para Nabi: nanging nalika Panjenengané ngandika marang wong-wong biasa, Panjenengané nerangaké piwulangé bab Kraton Swarga marang wong-wong mau lumantar parabel prasaja, kandha: '*Amarga Kratoning Swarga iku kaya wong sing ana ing omahé, lan kaya wong sing nanem wiji apik ing lampahé, lan kaya pedagang, lan kaya wiji sawi, lan kaya ragi sing dijupuk wong wadon lan disimpen ing telung ukuran glepung, nganti kabèh ngembang*'³. 'Lan bab kerendahan atiku, marang sapa wong-wong prasaja wis dipercayakaké kaya kumpulan wedhus, iku dadi tugasku kanggo maringi pangandika pituduh nganggo tembung prasaja marang wong-wong sing nyimpang menyang kesalahan skisma. *Kristus wis ngutus aku* (kaya sing tak kandhakake karo Rasul) *kanggo nginjili Injil, ora nganggo kabijaksanaan tembung*'⁴.

¹ 32 Agustus, folio 661, ing sisih mburi.

² Mazmur 67:14.

³ Matius, pasal 13.

⁴ 1 Korinta 1:17.

Kandhangan

Loro buku unggul, sing ditulis déning mantan Patriark Paling Suci Moskow bebarengan karo Sinode Suci, nyedhiyakake wangsulan sing cukup marang kekerasan skisma; irah-irahan buku kasebut yaiku: Tongkat Panguwasa lan Nasihat Rohani. Lan ora perlu ana wangsulan sing luwih apik kanggo sanggahan sing diangkat saka pamikiran bodho para mungsuh Gréja Suci; nanging amarga aku ora ngerti apa buku-buku kasebut bisa ditemokaké ing mancaning Keuskupan Rostov kita, lan meh ora bisa ditemokaké—amarga tangan kebencian para skismatik ngrusak buku-buku mau—Mulane, aku wis nulis buku cilik sing ringkes iki * * manut tugasku: amarga nalika ana srigala nyerang kandhang wedhus, ora pantes yèn pangembala kalah turu.

Uskup Dimitri sing andhap asor, kanthi sih-rahmaté Gusti Allah, Metropolitan Rostov lan Yaroslavl

Kanggo para archimandrite sing paling kinurmatan, para abbot, lan sakabehe tatanan biara, lan marang para imam sing kinurmatan, diakon lan pelayan gréja, sing manggon ing kabèh kutha lan désa ing keuskupan kita,

Lan marang kabèh umat Kristen Ortodoks ing Keuskupan Rostov, saka saben pangkat lan umur, sedulur-sedulur lan anak-anak rohani kang tak tresnani,

Berkah lan katentreman saka Gusti kita Yesus Kristus.

* * *

Ora cukup mung kanthi tembung lisan kanggo ngetokake asih kita marang kowe, para sing kinurmatan; uga pantes nyampekake pitutur migunani kanthi tulisan. Amarga tembung lisan mung krungu saka cedhak, nanging tulisan bisa nganti tekan pucuking bumi. Tembung sing diucapake cepet kelalen dening memori manungsa; nanging sing ditulis ora bakal kelalen. Amarga aku ngendika bab-bab iki kanthi tutukku dhéwé lan mulang kowe bab kuwi; mula aku mutusaké kanggo nulis lan ngirim marang Keuskupan; amarga aku ora bisa, amarga sawatara sebab, lelungan ngubengi kandhang kita lan mulang umaté Gusti ing endi-endi, loro-loroné kanthi lisan lan langsung. Mula saka iku, surat iki dadi wakilku nalika ngliwati kutha-kutha lan desa-desa ing keuskupan kita, mulang lan ngajak kowe supaya ora kesasar dening ajaran sesat sing nyebabake perpecahan, nanging tetep teguh ing iman Ortodoks, nyekel erat marang Indung kita, Gréja Ekumenis Apostolik sing Suci.

Kaping pisan, kula nyatakaké marang panjenengan sedhik lan lara atiku, awit kula krungu *yèn srigala galak mlebu ing antaramu*⁵, sing teka saka alas oak lan ara-ara gersang Bryn, lan nggodha wedhusé Kristus—kanthi tembung palsu lan bisikan rahasia (kaya ula ngapusi Hawa) wedhusé Kristus, ora marang kaslametan nanging marang kebinasaan: lan padha nyiksa kandhaé Gusti Allah, mulang doktrin ora ortodoks lan ngapusi nyawa wong sing ora ngerti; padha mangan lan ngancuraké wong-wong mau nganggo bidaté, lan mbuwang wong-wong mau menyang weteng neraka sing ora kenyang. Nanging *malah saka antaramu dhewe* (kaya sing tak krungu) *ana wong-wong sing ngomong bab-bab sing nyimpang, nyoba nuntun para murid* (aku ngomongake wong-wong prasaja) *menyang sesat sawise themselves*⁶. Iki marakake aku sanget sedhik lan prihatin, kados David, sing ngeluh bab wong-wong kaya ngono lan kandha: *'Aku prihatin marang wong-wong sing nyingkiri paugeranmu'*⁷.

Sawise ngandika iki, aku ngandika marang kowe ing asmané Kristus Juruslametku: *awas marang nabi palsu*⁸, tegesé, jaga awakmu saka guru palsu. Amarga ing jaman biyen, para guru dijenengi nabi. Kaya Rasul, ing Suratné marang Titus, ngandika bab wong-wong Kreta, *kandha: 'Sawetara wong saka wong-wong mau nyebut salah sijiné saka wongé dhéwé minangka nabi': 'Wong-wong Kreta iku mesthi tukang goroh'*⁹. Nabié yaiku (miturut Chrysostom) Epimenides si Kreta, sing dadi pujangga, filsuf, imam pagan, lan guru hukum Hellenik

⁵ Kisah Para Rasul 20:29.

⁶ Kisah Para Rasul 20:30.

⁷ Mazmur 118:83.

⁸ Matius 7:15.

⁹ Titus 1:12.

marang wong-wong Kreta. Amarga nalika Kristus Gusti ngélingaké marang sing manut marang Panjenengané supaya waspada marang nabi palsu, Panjenengané uga ngélingaké supaya waspada marang guru palsu, kaya ta sing asalé saka panggonan pertapa pisahé Bryneki, sing metu kaya saka sarangé setan. Ati-ati marang wong-wong mau, he para sing tak tresnani! Ati-ati *marang wong-wong sing teka marang kowe nganggo sandhangan wedhus, nanging sajatine galak kaya wong wolves*¹⁰.

Nanging kowe bisa takon: 'Kepiye carane kita bisa ngerti apa wong iku srigala utawa wong becik?' Kristus mangsuli, kandha: '*Kowe bakal ngerti wong-wong mau saka woh-wohé; kaya wit dikenal saka wohé.*' *Wit sing apik ngasilaké woh sing apik, lan wit sing ala ngasilaké woh sing ala; lan wit sing ala ora bisa ngasilaké woh sing apik.* Mangkono uga, aku kandha, *para guru palsu iki, srigala ing sandhangan wedhus, dikenal saka woh-wohé*¹¹, amarga padha, kaya sing diandharaké Rasul : *wit kang layu, tandhus, kaping pindho mati*¹², wis kabèh ilang woh lan godhongé, wis mbalik saka pracaya lan pangarep-arep kaslametan, dicabut saka Gréja, ora ngasilaké woh apik, mung woh ala, kaya apel Sodom.

St. Krisostomus nyerat *yèn ing tanah kuwi, ing ngendi Sodom biyèn ana, wit-witan tuwuh lan ngasilaké woh*¹³. Nanging wohé murka Gusti iku minangka pangeling. Amarga ana wit apel alas sing duwé tampilan padhang, lan maringi pangarep-arep gedhé marang wong sing ora ngerti lumantar rasane. Nanging yèn dijupuk ing tangan, kabuktèn yèn wis bosok; amarga ora ana wohé pisan, nanging malah ngetokaké akèh bledug lan abu sing nyangkut ing njero. Kaya mangkono wit-witané para guru pecah belah, lan kaya mangkono woh-wohé, sing saka njaba katon éndah lan migunani kanggo nyawa liwat piwulangé sing nggodha; nanging nalika piwulangé dipecahaké déning akal lan panyelidikan, wong bakal nemokaké, kaya woh apel Sodom, yèn iku kebak bledug, goroh, lan ambuné busuk rohani. Mangkono, *saka woh-wohé kowé bakal ngerti wong-wong mau.*

Minangka bukti iki, ayo kita paringaké telung woh utama saka wit-wit ing kebon Bryn—yaiku para guru skismatik:

Imané,

Doktrinane, lan

Karya-karyané,

lan kita bakal mriksa kanthi tliti sejati, nguji kanthi tuntas, lan lumantar pamikiran sing wajar lan pertimbangan, ndeleng apa sing ana ing jerone.

Ing kéné uga, KABENERAN IMAN ORTODOKS bakal diandharaké kanthi ringkes ing pérangan kapisan.

Bagéan I. Bab iman skisma

Kaping pisan, woh kapisan saka kebon skisma: ayo padha mriksa imané, sing dihias saka njaba nganggo tembung palsu, ngandhani wong awam sing ora paham yèn imané iku iman sing sejati, imané iku iman kuna, lan yèn iman sejati mung ana ing biara-biara Brynsk: dene ing kutha-kutha, ing gréja-gréja, ing antarané uskup lan imam, ora ana iman sing sejati; padha ngowahi iman, padha nyimpangaké iman, lan iman anyar wis muncul.

Mula saka iku, ayo padha mriksa loro bab iki:

I. Apa imané iku iman sing sejati?

II. Apa iman mau iku iman kuna?

Artikel Siji. Apa imané iku iman sing sejati?

Nalika kita miwiti panaliten kapisan babagan iman Bryn: apa imané iku iman sing sejati? Kanggo miwiti, aku ngetokaké pitakon:

¹⁰ Matt. 7:15.

¹¹ Matius 7:10 lan liya-liyané

¹² Yudas v. 12.

¹³ St Zlat. ing 1 Tesalonika 4, homili 8, surat 2265.

Bab 1. Apa iku iman?

Ayo kabèh guru-guru skizmatik sing teka marang kowe kanthi rahasia saka Bryn lan sing kowe simpen ing panggonan ndhelik ing sangisore lemah padha kumpul lan mangsuli pitakon iki:

Apa iku iman?

Kita ngerti manawa saben wong bakal kandha: Iman iku pracaya marang siji Gusti Allah sing dimulyakaké ing Tritunggal Agung—Bapa, Putra, lan Roh Suci—kaya sing kacathet ing Kredo: '*Aku pracaya marang siji Gusti Allah,*' lan sapituruté.

Iki pancen pangakuan iman sing becik, diucapake nganggo lambé: *amarga*, kaya sing diandharaké Rasul, '*kanthi manah manungsa pracaya tumuju kabeneran, lan nganggo lambé manungsa ngakoni tumuju kaslametan*' (¹⁴); nanging aku ora takon bab iki—sapa lan kepiye carané kowe pracaya, utawa apa kowe pracaya marang siji Gusti Allah? Amarga cetha yèn kabèh sing wis padhang lumantar baptisan suci pracaya marang siji Gusti Allah ing Tritunggal; nanging pitakonku bab iki: apa iku pracaya? Aku mung takon bab siji tembung (jeneng) iki, '*Pracaya*': apa tegesé tembung iki? Adhedhasar apa pracaya dijenengi '*pracaya*'?

Aku ngerti kowe ora bakal mangsuli, amarga kowe ora ngerti: kowe mulang bab iman, nanging kowe ora ngerti apa iku iman; amarga kowe ora bisa nerangake makna tembung '*iman*' kuwi dhéwé.

Sinaua mula saka Rasul Suci Paulus, ing Suraté marang wong Ibrani, Bab II, ayat 1, ing ngendi dhèwèké kandha mangkéné: '*Iman iku kapastian bab-bab sing diarep-arep, kayakinan bab-bab sing ora katon*'¹⁵. Santo Yohanes Damaskus nerangaké tembung-tembung Rasul mau kaya mangkéné: '*Iman iku hakikat saka apa sing diarep-arep, pratandha saka apa sing ora katon*'¹⁶. Lan Santo Krisostomus kandha mangkene: '*Amarga iman iku pandelengan marang sing durung dingerteni, nggawa sing ora katon mlebu ing alam sing katon*'¹⁷.

Apa kowe ngerti kakuwatan tembung-tembung iki, he Brynnyan? Apa wis cetha marang kowe *manawa pracaya iku kawruh*, utawa (miturut Damascene), *hipostasi saka bab-bab sing ora katon*? Yen kowe ora mangertos, rungokna penjelasan cekak nanging cetha saka para teolog, kang kandha mangkene: apa iku iman, yen dudu pracaya marang sing ora kowe deleng? Iki penjelasan tembung '*iman*': pracaya marang sing ora katon; mulane iman dijenengi '*iman*', amarga pracaya marang sing ora katon. Isih ana sing ora cetha? Ayo padha krungu penjelasan luwih rinci babagan iki.

Bab 2. Iman iku sing mripat ora weruh, lan tangan ora ngrasakake

Iman iku sing mripat jasmani ora weruh, lan tangan ora ngrasakake, nanging atimu lan pikiranmu negesake tanpa sangsi manawa pancen mangkono, lan ora liya: iku Iman.

Kita ora weruh Gusti, amarga '*ora ana siji waé sing tau weruh Gusti*' (¹⁸), kaya sing diandharaké Yohanes Teolog; nanging kita pracaya tanpa sangsi yèn Gusti ana: iki iman.

Kita ora weruh telung Pribadi Trinitas ing sajroning siji Keberadaan Gusti, lan uga ora bisa mangerteni kepiye Trinitas ana ing siji, lan siji ana ing Trinitas; nanging kita pracaya tanpa sangsi manawa ana siji Gusti ing Trinitas: iki iman.

Kita durung weruh, lan ora bisa mangerteni nganggo pikiran kita, Inkarnasi lan Kelahiran Kristus—kados pundi Sabda Gusti dados daging ing kandungan Sang Perawan, lan kados pundi Panjenengané lair tanpa cacad, njaga Ibuné sing paling suci tetep dadi Perawan sadurungé, sajroning, lan sawisé lairé; nanging kita pracaya menawa punika pancèn kados makatên tanpa sangsi: punika Iman.

Kita durung weruh, lan ora bisa ndeleng nganggo mripat jasmani, loro sipat sing béda—ilahiah lan manungsa—ing siji Pribadi Kristus sing ora bisa dipisahake; nanging kita pracaya tanpa sangsi manawa iki pancen bener: iki iman.

¹⁴ Rom. 10

¹⁵ Ibr. 11:1.

¹⁶ Buku 4, Bab 11 bab iman.

¹⁷ Komentari ing Surat marang Ibrani, ceramah 21, folio 2978, bab 11.

¹⁸ Yohanes 1:18.

Kita ora weruh Juruwilaha kita; lenggah ing swarga ing badané kang kamulyakaké ing pangastané dewa ing kamulyan kang ora kena cedhak, mrentah bebarengan karo Rama lan Roh Suci, nanging kita pracaya tanpa sangsi yèn mangkono: iku pracaya.

Kita ora ndeleng nganggo mripat jasmani Gusti Allah kita, sing ana ing endi-endi lan uga ana ing jeroning kita; nanging kita pracaya menawa mangkono: iku pracaya.

Kita ora weruh Roh Suci mudhun ing Baptisan Suci utawa ing sakramen liya ing Gréja; nanging kita pracaya yèn Roh Suci pancèn mudhun lan nindakake kabèh sakramen: iku pracaya.

Ing Misteri paling suci saka Kristus, ing sangisore wujud roti sing katon, kita ora weruh badané Kristus sing sejati, lan ing sangisore wujud anggur sing katon, kita ora weruh getihé manungsa sing sejati; nanging kita pracaya manawa pancen ana badané Kristus sing sejati, sing kasembunyi ing wujud lan rasa roti; lan getih sejati Kristus, sing kasembunyi ing wujud lan rasa anggur: iki iman.

Ayo uga nambahake iki:

Kita ora weruh nganggo mripat daging kita Sang Putri paling suci, Ibune Gusti, sing mrentah ing swarga bebarengan karo Putrané lan Gusti, lan nyuwun pangapura kanggo kita, para abdi sing dosa; nanging kita pracaya yèn Panjenengané mrentah bebarengan karo Kristus lan nyuwun pangapura kanggo kita: iku pracaya.

Kita ora weruh para wali suci Gusti, sing ngadeg ing ndhuwur pangastane Gusti ing Gréja sing menang lan ndedonga marang Gusti kanggo kita; nanging kita pracaya yèn padha ngadeg ing kono lan ndedonga: iku pracaya.

Kita ora weruh malaikat penjaga suci saben kita; nanging kita pracaya yèn malaikat penjaga sing diparingaké marang saben kita nalika baptisan ana bareng kita: iki pracaya.

Kita ora weruh mahkota kamulyan swarga sing wis disiapake kanggo wong-wong sing tresna marang Gusti, uga ora weruh panyiksa neraka sing nggegirisi lan langgeng kanggo wong-wong sing ora tobat; nanging kita pracaya manawa bakal ana ganjaran sing adil—apik kanggo wong apik, ala kanggo wong ala—miturut tumindak saben wong: iki pracaya.

Kita ora weruh wong mati tangi saka kubure, nanging kita pracaya lan nggenteni kebangkitan wong mati ing dina pungkasan: iku pracaya.

Lan kanggo nyimpulake: Iman iku sing ora katon, nanging kita pracaya tanpa sangsi. *Iman iku kapastian bab-bab sing diarep-arep for*¹⁹.

Bab 3. Apa waé sing bisa dideleng déning mripat lan bisa diraba déning tangan iku dudu iman

Kosok baline.

Kabeh sing katon karo mripat lan dirasakake karo tangan iku dudu iman, nanging materi sing katon lan dirasakake, kaya sing diomongake Rasul: '*Pengarep-arep sing katon iku dudu pengarep-arep; amarga sapa wae sing weruh apa sing diarep-arep*²⁰ ?'

²¹Lan amarga sing katon lan bisa diraba iku dudu pracaya, nanging materi, saka kéné cetha, kaya sing diandharaké Rasul: '*Saiki kita ndeleng (Gusti Allah) kaya ing pangilon, samar-samar; nanging mengko pasuryan karo pasuryan: saiki aku mangertèni mung sawatara; mengko aku bakal mangertèni kanthi sampurna, kaya aku wis dikenal kanthi sampurna.*' Lan saiki telu iki isih ana: *pracaya, pangarep-arep, lan katresnan; nanging sing paling ageng saka telu iku yaiku katresnan.*

Ati-ati: katresnan luwih ageng tinimbang iman lan pangarep-arep. Napa luwih ageng? Amarga, kaya sing diandharake Rasul sing padha, *katresnan ora tau gagal*²². Ati-ati marang tembung-tembung iki: katresnan ora tau gagal; katresnan ora bakal nate mandheg tresna.

Apa pracaya, bebarengan karo pangarep-arep, bakal tau mandheg? Kabeh mau bakal mandheg ing saben bab. Pahamna apa sing tak kandhakake: salami kita isih urip ing donya, salami kita durung ndeleng Gusti pasuryan pasuryan, salami kita durung ndeleng, utawa durung nampa, berkah sing wis disiyapake ing swarga kanggo wong-wong sing tresna marang Gusti—sing durung ana mripat sing tau weruh; nganti wektu kuwi, iman lan pangarep-

¹⁹ Ibrani 11:1.

²⁰ Roma 8:24.

²¹ 1 Korinta 13:12 lan 13.

²² Ibid., ayat 8.

arep tetep ana ing jeroning kita, kanggo saiki. Kita pracaya yèn ing gesang sing bakal teka kita bakal ndeleng Gusti; kita pracaya nganti wektu kita ndeleng Panjenengané. Kita ngarep-arep nampa berkah swarga; kita ngarep-arep nganti wektu kita nampa mau. Amarga iman lan pangarep-arep isih ana saiki, nganti kita ndeleng Sang Kinurmatan nganggo mripat kita dhéwé, nganti kita nampa apa sing kita pangarep-arep; nanging katresnan ora tau gagal. Amarga nalika kita dianggep pantes mlebu ing Karajaning Swarga (yèn Gusti Allah nganggep sapa waé pantes), lan kita ndeleng Gusti Allah ing kana, iman bakal mandheg ana: amarga kita bakal ndeleng Panjenengané pasuryan karo pasuryan, Panjenengané sing wis kita pracaya. Pangarep-arep uga bakal mandheg ana, amarga kita wis nyekel ing tangan kita apa sing wis kita pangarep-arep. Nanging katresnan ora bakal tau sirna; amarga ing kana kita bakal tresna marang Gusti Allah lan para wali Panjenengané, lan marang siji lan sijiné, salawas-lawase. Apa kowe nampa iman sing tak omongaké iki? Aku kira kowe ora. Mula, pracayaa, dudu marang aku, nanging marang Santo Yohanes Krisostomus, sing kandha mangkene: '*Amarga iman lan pangarep-arep bakal mandheg nalika bab-bab apik sing wis kita pracaya lan pangarep-arep wis kelakon*'²³. Lan kanggo mbuktekake iki, Paulus kandha: '*Muga-muga sing katon iku dudu muga-muga; amarga sapa waé sing weruh apa sing diarep-arep*'²⁴? Lan maneh: '*Iman iku dhasar saka apa sing diarep-arep, pratandha saka apa sing ora katon.*' Mula, kabèh iki bakal mandheg nalika kabukak; nanging katresnan bakal saya tambah gedhé, lan bakal dadi sing paling agung saka kabèh. Nganti kéné, Chrysostom. Mula saka kuwi cetha saka Santo Chrysostom yèn pracaya lan pangarep-arep marang urip sing bakal teka, yaiku ing Karajan Swarga, bakal sirna; mung katresnan sing bakal tetep, ora owah salawas-lawase. Napa iman lan pangarep-arep bakal mandheg? Amarga apa sing saiki kita pracaya, bakal kita deleng kanthi mripat kita dhéwé; lan apa sing saiki kita pangarep-arep, bakal kita tampi.

Saka petikan ing Epistel Para Rasul mau, lan saka komentare Chrysostom, cetha marang kita manawa iman iku sing ora katon nganggo mripat nanging pracaya ing ati: *iman iku jaminan bab-bab sing diarep-arep* for²⁵. Nanging, apa waé sing katon déning mripat lan diraba déning tangan iku dudu pracaya, nanging prakara sing katon lan bisa diraba; lan sapa waé sing pracaya marang prakara sing katon lan bisa diraba iku ora nduwé pracaya Kristen sing sejati, uga ora melu ing paseduluran para pracaya, nanging porsiné ana karo para panyembah berhalo; amarga padha pracaya marang barang-barang sing bisa dideleng lan diraba, banjur ngluhurake pakaryan tangané dhéwé, lan nyembah marang barang-barang sing bisa dideleng lan diraba kaya déné iku Gusti Allah.

Ing kéné kita bakal nerusaké mriksa artikel kapisan.

Bab 4. Iman Skismatik marang Bab-bab sing Katingal lan Bisa Diraba

Apa iman skismatik iku iman sing sejati?

Para guru ing Bryn ngakoni pracaya marang siji Gusti, nanging padha nggoleki Keilahian ing materi sing katon lan bisa diraba, lan nempatake pracayané marang barang-barang sing katon lan bisa diraba.

Ikon lawas iku imané.

Salib wolung ujung—iku pracayaé.

Pitu prosphora ing Liturgi—iku pracayaé.

Buku-buku lawas—iku pracayaé.

Cara padha melipat driji miturut adaté—iku pracayané.

He kowe sing edan, wuta, lan kesasar, pikiranmu peteng amarga jelaga! Apa ikon iku Gusti? Apa cacahing cabang salib iku Gusti? Apa cacahing prosphora iku Gusti? Apa kadaluwarsa buku-buku iku Gusti? Apa cara kowe nglipat driji iku Gusti?

Ikon suci iku kinurmatan, nanging dudu Gusti. Salib suci iku kinurmatan, nanging dudu Gusti. Prosphora sing ditandhani tandha salib iku suci, nanging dudu Gusti. Kitab-kitab Suci iku kinurmatan, nanging dudu Gusti. Jari-jari sing mbentuk gambar salib uga kinurmatan, senadyan diatur kaya apa waé, nanging ora dadi dewa. Kabeh bahan kaya ngono katon lan bisa diraba, nanging dudu Gusti.

Lan amarga iku dudu déwa, ora ana iman.

²³ Zlat., ing 1 Kor. 13, ceramah 34, folio 967.

²⁴ Rom. 8:24.

²⁵ Ibrani 11:1.

Kajaba, mbok menawa, sampeyan nyebut tradisi Bapa-Bapa Gereja, sing maringi dhawuh marang wong pracaya supaya ngajeni barang-barang suci kanthi pangurmatan, tinimbang pracaya iku dhéwé, sing ora nduwé obyek liya kajaba Gusti Allah sing ora katon.

Lan sak akèh ikon kuna, sak akèh salib wolung ujung, lan sak akèh barang liya sing katon lan bisa diraba sing kowe duwé—ing kuwi kowe nyelehaké imanmu—tepat sak akèh déwa lan kapercayan sing kowe duwé. Kowe ora manèh nyelehaké iman lan pangarep-arep kaslametanmu marang Gusti sing ora katon, nanging marang barang-barang sing katon lan bisa diraba; lan sia-sia, hai Brynryan! Ing pangakuan pracayamu kowe kandha: '*Aku pracaya marang siji Gusti.*' Kowe kuduné kandha: 'Aku ora pracaya marang siji, nanging marang akèh déwa: marang ikon kuna, marang salib wolung ujung, marang pitung prosfora, marang buku-buku lawas, lan marang cara melipat driji miturut adat Brynian.' Nanging sanadyan ana akèh barang sing katon lan bisa diraba, kowe ora nemokake iman sejati: amarga ing imanmu kowe dhéwé kurang iman, padha mbantah lan padha rembugan, 'Apa kaya ngéné utawa kaya ngono?' Lan wis ana sawatara ing antaramu sing ora mung kepengin nyembah ikon anyar, nanging uga nyembah ikon lawas, lan masang pratandha salib ing awaké dhéwé, tumindak bodho lan mbantah awaké dhéwé. Amarga siji mulang bab iki, lan sijiné mulang bab kuwi: nanging ora ana siji-sijia sing ngerti kepiye, utawa ing apa sing dipercaya, utawa apa sing diwulangaké. Wong-wong kaya ngono kuwi sing diomongaké Rasul: '*Wis nyimpang saka kabeneran, padha milih omongan kosong; kepéngin dadi guru hukum, nanging ora paham apa sing diomongaké utawa ditegasaké*' (26). Kepriye bisa padha mangerténi, yèn ora ngerti Kitab Suci lan kakuwatane ing kono? Sanajan ana sing maca, padha bingung; lan sanajan padha nerangaké, nerangaké kanthi salah. Amarga angel kanggo wong sing ora nduwé pendhidhikan lan ora diterangi cahya pangerten ilmiah kanggo nyilem jero Kitab Suci lan nerangaké misteri sing ora bisa dipahami, mung gumantung marang kapercayan yèn dhèwèké ngerti bédané ireng lan putih lan mung nyawang buku-buku saka njaba: Nanging misteri Kitab Suci iku katon marang dheweke kaya sinar srengéngé marang wong wuta.

Delengen, hai sing kinurmatan, kita wis liwat nalar nyopot woh pisanan saka kebon Bryn, ngupaya imané, kanggo mriksa apa iku sejati. Lan kita wis nemokake yèn ing njaba dihias nganggo pujian palsu saka awake dhéwé, kaya wanita sing ngecet pasuryané; nanging ing jeroné, kaya sing wis kasebut sadurungé lan diterangaké ing khotbahé Chrysostom, ana apel Sodom, sing katon abang saka njaba, nanging ing jeroné kebak bledug lan abu sing ambuné busuk: lan kaya makam sing dicet putih, ing jeroné kebak balung sing ambuné busuk²⁷.

Mugi panaliten ing risalah kapisan iki rampung kanthi argumentasi sing cetha ing ngandhap iki:

Sapa waé sing pracaya ora marang siji Gusti Allah sing ora katon, nanging marang akèh barang sing katon lan bisa diraba, pracayané salah.

Lan amarga para skismatik ora pracaya marang siji Gusti Allah kang ora katon, nanging pracaya marang pirang-pirang zat kang katon lan bisa diraba—marang ikon kuna, marang salib wolung ujung, marang cacah prosphora, marang buku-buku lawas, lan marang tata letak driji miturut adaté—

mula imané ora iman sing sejati, nanging iman palsu, sing ngupaya keilahian ing bab-bab sing katon lan bisa diraba.

Ing kéné, minangka kontras karo sipat skisma lan salahé iman iki, ayo kita kanthi ringkes nyatakaké kabeneran sejati saka Iman Ortodoks kita sing Suci lan Tanpa Cacat.

Bab 5. Kabeneran Iman Ortodoks Babagan Ikon Para Wali

Bab iman Kristen sejati kita, sing kita ora sinau saka para pemberontak Bryn, wong biasa waé, nanging saka Kristus Juruslamet kita piyambak, sing maringi piwulang marang kita ing Injil Suci, lan sing kita tampi saka Para Rasul suci Panjenengané, lan ing ngendi kita wis dikuataké déning pitung Konsili Ekumenis: iman iku pracaya marang siji Gusti Allah kang ora katon, lan ora nggoleki Keilahian ing bab-bab kang katon lan bisa diraba.

Kita ngajeni ikon-ikon suci, nyium lan sujud ing ngarepé, nanging kita ora ngeluhuraké dadi déwa; kita ora ngomong yèn sawijining ikon iku Gusti Allah, nanging iku mung gambar sing nggambaraké rupa Kristus, utawa Ibuné Gusti Allah, utawa santo tartamtu. Supaya luwih cetha, miturut tembungé Santo Yohanes saka Damaskus: *sawijining ikon iku sawijining crita babagan Kristus Gusti lan para Kudus Panjenengané, sing dicritakaké liwat*

²⁶ 1 Tim. 1:6.

²⁷ Matius 23:27.

seni lukis, kaya déné sing dicritakaké liwat tembung sing ditulis. Mangkono pangandikane Sang Wali ing khotbahé kanggo Minggu Ortodoks: *'Loro-loroné panulis lan pelukis nyathet bab-bab iki; sing sepisanan ngias nganggo tembung, déné sing kapindho nggambaraké ing kanvas'*²⁸. Amarga panulis nulis Injil, lan kabèh sing ditulis ing Injil—yaiku uripé Kristus ing donya—dheweke nerusaké marang Gréja. Mangkono uga, pelukis wis nggawe, kanthi nggambar ing panel kamulyaning Gréja wiwit Adam kapisan nganti lairé Kristus, lan kabèh urip inkarnasi Kristus, uga sangsara para Wali, lan wis nerusaké iki marang Gréja. Mula saka iku, luwih manèh, loro-loroné wis nyathet siji narasi lan mulang kita. Mung nganti kéné Damascene.

Kita, manut pangandikane, weruh yèn ikonografi iku uga sawijining wangun Kitab Suci kaya tembung sing ditulis. Amarga ora kabèh wong bisa maca sing ditulis ing buku, awit akèh wong Kristen sing ora bisa maca; nanging sing digambaraké ing ikon dipahami kabèh wong, kalebu wong prasaja sing ora bisa maca. Amarga padha ngenali ikon Kristus, lan gambaran Kelahirané sing paling suci, lan Sunaté, lan Pembaptisané, lan Transfigurasié, lan pakaryan mujijat liyané, lan sangsara kersané kanggo kita, Penyalibané lan panguburané, lan Kebangkitané, lan rawuh kapindho sing nggegirisi—bab sing perlu diterangaké akèh: nanging kanthi ndeleng gambar-gambar mau, wong langsung mangertos, nyumurupi lan ngenali kabèh mau nganggo pikiran; lan seni lukis iku panyritan sing paling cepet, paling cetha lan paling gampang dingerteni, malah luwih saka cathetan sing ditulis.

Mangkono uga, saben wong ngenali ikon Perawan Maria sing Paling Suci, Ibune Gusti, sing nyekel Sang Kristus Bayi langgeng ing pangkuan ibuné, lan mangertèni tumindak uripé sing paling suci, diwiwiti saka Lairé, mlebu ing Gréja Sang Gusti, Pengumuman, lan kepiye dheweke mbungkus Putraning Allah sing lair saka dheweke nganggo kain lampin, nyelehake Panjenengané ing palungan, lan, nyekel Panjenengané ing pangkuan, nyuapi Panjenengané nganggo susu. Kepiye nalika Kristus disalib, Panjenenganipun ngadeg ing sacedhaké salib kanthi nangis lan meratap; kepiye Panjenenganipun nglebokaké Gusti ing kuburan; kepiye Panjenenganipun nyekseni Gusti tangi manèh; lan kepiye Panjenenganipun nyekseni Gusti munggah menyang swarga kanthi mripat kang kebak katresnan; kepiye Panjenenganipun sawisé kuwi seda lan pindhah marang Putrané lan Gustiné, lan saiki ngadeg ing swarga ing sisih tengené pangastané Gusti.

Mangkono uga, tumindak para Wali sing digambarke ing ikonografi bisa dipahami dening sapa wae: tobaté Petrus, konfirmasi Tomas, pambantuané Stefanus, panggilané Saulus déning Kristus ing dalan, lan sapituruté. Lan kaya kita ngajeni lan nyium cathetan babagan uripé Kristus sing kacathet ing Injil; mangkono uga kita ngormati lan nyium pasuryan Kristus kang digambar ing ikon, nundhuk sirah kita dudu marang wujud materi nanging marang narasi, manut tembungé Santo Yohanes Damaskus sing kandha: *'Critakna, kowe nyembah sapa ing Injil—roti (wujud materi), utawa crita?'* Sampeyan mesthi bakal kandha marang aku: *'Marang narasi rawuhe Kristus.'* Mula aku ora ngormati kayu, tembok, utawa bahan ikon, nanging ngormati gambar awaké (Kristus) lan rawuhe Gusti. Nganti kéné Damascene²⁹.

Amarga nalika kita sujud ing ngarepé ikon suci, kita ora sujud marang potongan kayu, ora marang cat, ora marang salinan, ora marang barang lawas, ora marang barang anyar; amarga kita ora ngupaya zat ing ikon, uga ora ngormati zat ing ikon; nanging kita ndeleng sing suci, kita ngormati sing suci, lan kita sujud ing ngarepé gambar sing digambar. Ibadah kita, kaya sing diwulangake Santo Basilius Agung, munggah marang Asli, marang Panjenengané sing ana ing swarga.

Amarga nalika aku ngadeg ing ngarepé ikon Sang Juruslametku lan kepéngin nyembah, pikiranku langsung munggah marang Kristus piyambak, Juruslametku, sing mrentah ing swarga bebarengan karo Rama lan Roh Suci, lan aku nyembah Panjenengané ing ngarepé ikoné: lan kanthi mangkono pakurmatan sing tak paringaké marang ikon Sang Juruslamet munggah marang sing asli, yaiku marang Sang Juruwilujeng piyambak, sing mrentah ing swarga.

Mangkono uga, nalika aku ngadeg ing ngarepé ikon Ibune Gusti Allah lan kepéngin nyembah, aku luwih dhisik ngunggahaké pikiranku marang Ibune Gusti Allah sing Paling Suci dhéwé, sing mrentah ing swarga bebarengan karo Putrané lan Gusti Allah, lan aku nyembah Panjenengané ing ngarepé ikoné; lan pakurmatan sing tak paringake marang ikon mau munggah marang modhèl asliné, yaiku Sang Perawan Bunda Allah sing Paling Suci, sing ngadeg ing sisih tengené pangastané Allah ing swarga.

²⁸ Ing Koleksi Cithak Agung, folio 325.

²⁹ Ing sisih mburi folio 325.

Mangkono uga, saben aku kepengin ngurmati ikon para wali, aku luwih dhisik ngangkat pikiranku marang wali kuwi, sing ngadeg ing ngarepé pangastané Gusti ing swarga lan ndedonga marang Gusti kanggo kita: lan mangkono pakurmatan ikon sing tak gawe, munggah marang modhèl asliné, marang Sang Wali kuwi (aku kandha), sing tak renungaké ing pikiranku, lan marang dhèwèké aku sujud. Nanging sing nggoleki ing ikon sing lawas lan sing dipindhahake iku nggoleki materi, lan nyembah materi tinimbang Panjenengané sing ana ing swarga; lan wong kaya ngono iku kaya sing sujud marang karya tangan manungsa, amarga dhèwèké nggawé materi dadi ilahi. Sembah kaya ngono iku ora saleh, nanging duraka, lan wis dikutuk déning Konsili Ekumenis Kapitu, ing ngendi pangurmatan sing saleh marang ikon-ikon suci diadegaké. Lan Para Bapa Suci ing Konsili iku maringi anathema kaping pindho marang iki: sapa waé sing ora ngajèni ikon-ikon suci, anathema; uga sapa waé sing ngeluhuraké ikon-ikon suci, anathema. Lan Gréja nerangaké iki kanthi cetha ing kidungané, ngumumaké yèn anak-anaké sing ortodoks, nalika ngajèni ikon-ikon suci kanthi pangurmatan sing taat, ora ngagungkaké dadi déwa. Mula, ing Minggu kapisan Pra-Puasa Agung, sajroning Vesper Agung ing Slavnik, Gréja nyanyi: 'Kanggo kita ana gambar Sang Inkarnasi, sing diurmati kanthi taat, *nanging ora diagungkaké dadi déwa.*'

Lan ing kanon, sadurunge upacara ngutuk para bidah, ing ode kaping lima, bait kapindho, katulis mangkene: 'Ndelok ikon, ngajeni salib, kita nyium Kristus kanthi katresnan, lan pratandha iku, lan *kita* nyembah mau, *ora minangka dewa.*'

Lan ing Synaxarion kanggo minggu iku, ing ibadah Matins, tembung-tembung iki ditulis: 'Yen ana wong sing ora ngajeni ikon-ikon suci iki lan ora nyiumé—*ora minangka tindak ibadah, ora minangka déwa*, nanging minangka gambar, amarga katresnan marang asliné—muga-muga dhèwèké kena kutukan.' Perhatikna tembung iki: '*ora minangka tindak ibadah*'—lan mangertèni yèn tindak ibadah *sing diarani 'latria'* déning wong Yunani *iku* kuduné ditindakaké déning wong ortodoks mung marang Gusti Allah piyambak, lan ora marang makhluk apa waé utawa barang sing katon lan bisa diraba. Amarga nalika Gréja maringi dhawuh supaya kita ngurmati ikon ora kanthi makna liturgi, ora kanthi sujud '*latria*', iku cetha mulang kita supaya ora ngangkat ikon para wali dadi dewa, nanging mung ngajeni minangka benda suci. Amarga pangurmatan sing suci marang ikon-ikon suci iku dumadi saka sujud ing ngarepé ikon minangka papan suci Gusti, lan ora minangka Gusti piyambak. Nanging marang Gusti piyambak, kita sujud *sajrone Liturgi* Ilahi, kanthi ibadah ilahi—sing dikenal minangka '*latria*'—ngunggahaké pikiran kita marang Panjenengané lan nyawang Sing Ora Katingal kanthi mripat rohani iman. Nanging, pangibadah marang ikon suci sing ora selayake iku dumadi saka ngeluhurake ikon lan nganggep unsur-unsur materi ing jerone—kaya cat lan pigmen—kaya-kaya padha sujud marang Gusti Allah piyambak. Nanging kita, kaya sing wis kasebut, nalika sujud ing ngarepé ikon suci, ngangkat pikiran kita marang Panjenengané sing ana ing swarga, sing pasuryané digambar ing ikon mau. Lan kanthi sujud kaya ngono, kita ora nyembah marang zat materi saka ikon mau, sing katon lan bisa diraba, nanging marang pasuryan sing manggon ing swarga, sing ora katon déning kita. Kaya ing Prajanjian Lawas, umat Gusti ngajeni Tabut Perjanjian lan barang-barang sing ana ing jerone: pradah emas kang ngemot manna, tongkaté Harun, Lempeng-lempeng Prasetyaning, lan kerub kamulyan kang nglindhungi mezbah; lan nalika nyembah mau, padha ora nyembah barang-barang materi mau dhéwé, nanging Gusti Allah piyambak, ngajèni kang ora katon lumantar barang-barang suci sing katon mau. Mangkono, ing sih anyar iki, kita nyembah ikon-ikon suci, ngajeni Sing Ora Katingal lumantar barang-barang suci sing katon iki.

³⁰Lan kaya ing Prajanjian Lawas, nalika Salomo mbangun candhi kanggo Gusti, dhèwèké nggarap kerub anyar kanthi gaya anyar lan nyelehaké ing ndhuwur Tabut Prajanjian bebarengan karo kerub kuna sing digawé Musa; Wong Israel sing ana ing wektu kuwi ora nolak kerub anyar sing digawe Salomo, uga ora ngomong: 'Kita ora kepengin ngajeni kerub anyar, nanging tetep nyekel kerub lawasé Musa'; padha ora ngomong kaya ngono, nanging padha ngajeni kerub anyar saka Salomo kaya padha ngajeni kerub lawasé Musa. Mangkono uga, kita ora mbedakaké antarané ikon lawas lan anyar, nanging ngurmati sing anyar kaya déné sing lawas: amarga, kaya sing wis tak kandhakake sadurungé, kita ora ngupaya zat materi ing ikon, uga ora nyembah zat materi ing ikon, nanging nyembah gambar suci. Kaya sing ditulis Santo Yohanes Damaskus ing khotbahé kanggo Minggu Ortodoks babagan pangurmatan ikon Kristus: 'Aku ora ngurmati,' ujare, 'papané, ora témboké, ora caté, ora plèsteré, nanging gambar awaké (Kristus) lan pasuryané Gusti.' Mangkono uga, babagan ikon-ikon para wali Gusti, ing khotbah

³⁰ Ing Koleksi Cithak Agung, folio 325, sisih mburi

sing padha dhèwèké kandha ing ndhuwur: 'Aku ngormati lan nyium ikon-ikon suci kuwi, ora kaya berhala, nanging amarga lumantar tulisan lan lumantar carita bisa kelingan kasangsaran sing wis padha ditanggung'³¹. Mung nganti kéné tembungé Damascene.

Iki iman Ortodoks kita, lan ora kaya iman Bryn, sing pracaya marang zat ikon-ikon lawas lan nyembah ikon-ikon lawas kaya déné Gusti Allah.

Bab 6. Bab Salib Suci

Kita ngormati Salib Suci Sang Gusti, utawa luwih tepaté gambar salib sing dadi panggonané Kristus disalib. Amarga salib sing sejatine kuwi ora bisa ditemokaké; wis dipecah-pecah lan disebarake déning para wong pracaya ing saindenging donya kanggo berkah lan panyembuhan. Saiki, mula, mung tiruan saka salib iku sing digawe utawa dicet. Nanging, kita ngormati iku minangka salib sejati, sanajan kita ora ngaku iku ilahi; amarga salibé Kristus iku dudu Gusti, nanging wit lan piranti paukuman kanggo para penjahat. Kita ngormati salib iku ora amarga cacahé ujungé, nanging minangka pangeling sangsaraé Gusti; lan kita uga ora nganggep duwé wolung pucuk, utawa mung papat: amarga kita ora nyembah salib materi, ora Kayu, ora mung papat pucuk, ora uga wolung pucuk, nanging Kristus Gusti kita, éling marang pangasupané ing salib. Amarga dudu salibé, nanging Kristus, sing disalib ing salib, sing wis nylametaké kita; lan kita ora diarani wong Kristen manut salib, nanging manut Kristus dhéwé; lan Gusti Allah dudu salib tumrap kita, nanging Kristus iku Gusti Allah kita. Mula saka iku, kita ora nduwé pracaya apa-apa marang pucuk-pucuk salib, nanging marang Kristus Gusti Allah dhéwé. Bab salibé dhéwé, apa iku nduwé papat ujung, wolu ujung, utawa malah siji sing nduwé akèh ujung liyané, kita padha ngajèni kanthi padha. Amarga kita ngajèni salib ora amarga salibé dhéwé, nanging amarga Kristus dhéwé sing disalibaké ing kono, lan kita ora nyandhak pangarep-arep kaslametan ing salib sing mung materi, nanging ing Kristus sing disalibaké ing kono. Mula saka iku, ayo padha ngrungokake pangandikane guru suci Yohanes Damaskus, sing kandha: 'Kita sujud ing ngarepé gambar Salib sing mulya lan maringi urip; sanadyan digawe saka bahan liya, *dudu bahan kasebut* dhéwé—muga-muga ora kaya *ngono*—*nanging gambare*³², minangka pratandha Kristus.' Amarga Panjenengané kandha marang para muridé, nalika maringi dhawuh: 'Banjur pratandha Putrané Manungsa bakal katon ing langit: Salib,' pangandikane. Nganti kéné pangandikane wong Damaskus. Kabeh padha rungokna tembungé guru kuwi: kita sujud ing ngarepé gambar Salib, *dudu ing ngarepé* zaté—tegesé, ora ngajèni zaté—nanging gambar Salib, minangka pratandha pangalembana Kristus. Lan maneh, ing kutipan liya, dhèwèké kandha: 'Sawisé nyawang gambar pangubarané Kristus, lan kelingan sangsara panyelametané, kita sujud lan nyembah *dudu marang zaté, nanging marang sing digambaraké*'³³. Mung nganti kéné dhèwèké. Perhatikna tembung-tembung iki: 'dudu benda material, nanging gambar', tegesé dudu salib material, nanging gambar pangubarané Kristus sing digambaraké déning salib.

Iki iman Ortodoks kita, lan ora kaya iman Bryn sing pracaya marang salib wolung ujung lan nyembah salib materi seolah-olah iku Gusti Allah.

Aku krungu, nanging, para skismatik mbukak cangkemé kang ngina, lan kaya asu padha ngonggong marang salib Kristus kang ana papat ujungé, nyebut iku segelé Antikristus lan salib Romawi. Caciané sing ala kuwi wis cukup dibantah ing bagean liya saka buku cilik iki.

Bab 7. Bab Prosfora

Bab prosphora, kita nyatakake manawa sakramen ora dilakoni nganggo limang prosphora utawa pitu, nanging mung siji, saka kono Anak Domba dijupuk. Amarga Gréja Moskow lan kabèh Ruslan Agung, bebarengan karo wong-wong Yunani, negesaké yèn potongan-potongan sing dijupuk saka prosphora kanggo wong urip lan wong sing wis seda ora ngalami transubstansi dadi Awaké Kristus, nanging mung siji Anak Domba sing ngalami transubstansi. Nanging, menawa partikel-partikel kuwi ora transubstansi, mung siji Anak Domba sing transubstansi: amarga sakramèn kuwi dirayakaké mung nganggo siji prosfora—siji Anak Domba, miturutku—lan ora nganggo limang utawa pitu prosfora, saka ngendi partikel-partikel mung dijupuk kanggo éling-éling wong-

³¹ Ing sisih mburi folio 23

³² St Damascene, Buku 4, Bab Iman, Bab 12

³³ Ing buku sing padha, Bab 17

wong sing diparingaké pangéling, lan ora kanggo transubstansi. Mesthi aneh yen ana perselisihan ing antarané para skismatik babagan jumlah prosphora. Amarga ing Gréja wiwitan, ing jaman Para Rasul, Liturgi dirayakaké mung nganggo siji prosphora, kaya sing diwarisaké déning Kristus Gusti piyambak nalika Pesta Paskah Pungkasan . Nanging mengko, prosphora siji iki ditambahake prosphora liyane kanggo ngeling-eling jeneng-jeneng sing dikurbanké kanthi kurban tanpa getih.

Bab 8. Babagan Kitab Lawas lan Anyar

Babagan buku-buku lawas lan buku-buku anyar, kita nyatakake manawa iku siji lan padha, kaya déné ikon-ikon lawas lan anyar iku siji lan padha. Owah-owahan ing sawatara bab ing jero buku-buku mau ora ateges owahing iman: amarga buku-buku anyar mulang kita pracaya marang Gusti Allah sing padha kaya ing buku-buku lawas; buku-buku anyar ngemot dogma iman sing padha kaya ing buku-buku lawas. Buku-buku anyar ngajak kita ndedonga marang Gusti sing padha kaya ing buku-buku lawas; padha mulang bab pakaryan becik sing padha kaya ing buku-buku lawas; lan ora ana piwulang sing bertentangan ing buku-buku anyar, kaya uga ora ana ing buku-buku lawas. Lan ing panggonan sawetara ukara wis diowahi, iku ora digawé amburadul, nanging dibeneraké. Amarga akèh kasalahan mlebu ing buku-buku manuskrip kuna amarga kecerobohan para juru salin sing ora trampil, malah sadurungé percetakan buku diwiwiti ing Rusia. Amarga percetakan buku diwiwiti ing Moskow ing taun 7061 miturut ecreation³⁴ donya, nalika pamaréntahan Tsar Moskow kapisan, Ivan Vasilyevich, ing sangisoré Metropolitan Makarii saka Moskow; nanging sawisé Moskow dirusak déning wong Polandia, omahé percetakan bebarengan karo kabèh pirantiné dirusak.

Banjur dipugar maneh nalika pamaréntahan Tsar Mikhail Feodorovich, ing pungkasan jamané, ing sangisoré patriarkat Sang Kinasucian Joseph, lan bangunan sing ana saiki iku asil saka pamugaran kuwi; cetak buku diterusaké ing taun 7152 (1644), lan wiwit kuwi buku terus dicetak. Nanging sadurunge kuwi, durung ana percetakan buku ing Rusia: kabèh buku ditulis nganggo tangan wiwit baptisé Vladimir. Amarga wiwit wiwitan, wong-wong Yunani sing teka menyang Rusia bareng Vladimir saka Cherson, sawisé sinau basa Rusia nanging durung paham sakabehe, nerjemahaké buku-bukué dhéwé menyang basa Rusia. Mangkono uga, wong-wong Rusia, sawisé sinau basa Yunani nanging durung paham sakabehe, miwiti nerjemahaké buku-buku Yunani menyang basa Rusia. Wiwitane, para juru basa Yunani, amarga ora paham tenan sawetara ungkapan basa Rusia, nerjemahake sawetara bagéan ora cocog karo asliné basa Yunani; mangkono uga, para juru basa Rusia, amarga ora paham tenan sawetara ungkapan basa Yunani, nerjemahake sawetara bagéan ora cocog karo asliné basa Yunani. Sabanjure, akèh kesalahan lan kelompongan mlebu liwat pirang-pirang salinan: kaya sing katon ing kabèh buku manuskrip kuna, sing dadi dhasar kanggo nyetak buku-buku pisanan—sing saiki diarani 'sing lawas' déning para skismatik. Ing wiwitan, buku-buku kuwi dicetak persis kaya sing ana ing manuskrip, ora saktene bener. Nanging mengko, sawisé dipriksa luwih teliti, kabèh mau dibeneraké manut teks Yunani: kaya iman kita sing selaras karo iman wong Yunani, mangkono uga buku-buku kita kudu selaras karo buku-buku mau; nanging nalika mbeneraké tembung-tembung ing teks, padha ora ngowahi iman: amarga sawatara ungkapan ing teks, lawas utawa anyar, ora dadi bagéan saka iman, nanging mung tembung-tembung, kaya sing wis kasebut sadurungé.

Bab 9. Para Bapa Suci Ora Keselametake dening Kitab Suci

Bab para skismatik sing ngaku yèn Para Bapa Suci dislametaké déning buku-buku lawas, padha goroh amarga kabodhoané dhéwé: amarga Para Bapa Suci ora dislametaké déning ungkapan lan tembung sastra, nanging déning urip sing luhur lan suci. Lan ana akèh ing antarané sing malah ora ngerti abjad, luwih-luwih kanggo mbahas bab sastra. Amarga dudu tulisan utawa wicara ilmiah apa waé, nanging urip sing nyenengake Gusti Allah sing nggawa kaslametan.

Nanging, yen kaslametan pancen ana ing buku-buku kuna para bapa suci, mesthine padha kudu golek kaslametan ora saka buku cetak, nanging saka manuskrip; amarga manuskrip luwih dhisik tinimbang buku cetak, wiwit jaman Vladimir nganti Kakaisaran Moskow. Lan kabèh bapa suci Rusia, ing jaman Para Pangeran Agung—sing sadurungé ana Tsar Moskow—ora maca saka buku cetak, nanging saka manuskrip, amarga buku cetak

³⁴ Ing taun Gusti kita 1553

durung ana ing Rusia. Lan yèn kaslametan para Bapa Suci wis ditemokaké ing buku-buku kuna mau, saliyané saka uripé sing sholeh, mula saiki uga ora pantes ndedonga saka buku sing dicithak, nanging saka manuskrip lawas.

Lan yèn kaslametan para bapa suci ditemokaké ing buku-buku jaman biyèn, mesthiné bakal ditemokaké ing antarané akèh kasalahan lan prabédan teks; amarga buku-buku manuskrip kuna kuwi kebak kasalahan, sing siji utawa loro bakal kasebut ing kéné. Ing tanggal 1 Oktober, nalika ibadah kanggo Perlindungan Sang Putri Allah ingkang Paling Suci, sawisé Polyeleos, buku-buku manuskrip kuna maca kados ing ngandhap punika: 'omophorion panjenengan ingkang paling kinormatan, sumunar luwih padhang tinimbang elektra'; dene ing liya-liyané kacathet, 'sumunar luwih padhang tinimbang alektora'; dene ing edisi cetak wis dibenerake dening Venerable Maximus the Greek dadi 'sumunar luwih padhang tinimbang elektra'. Lan wong-wong bodho lan wong sing ora ngerti padha nggerung marang Maximus, nyebut dheweke bidah, kandha: ' ' (pancen kandha), 'kowe, bidah, wani ngowahi tembung-tembung sing wis nylametake bapak-bapak suci kita?' Nanging kita bakal nлити makna 'elektor', 'alektor' lan 'elektra'. 'Elektor' diartèkaké minangka 'pemilih', wong sing milih barang utawa wong; 'alektor' diartèkaké minangka 'jalu', kaya sing kacathet ing Injil: '*Sadurungé jalu kuwi jalu, kowé bakal mbantah Aku kaping telu*'⁽³⁵⁾; déné 'elektra' tegesé kilau emas murni. Ayo padha pikirake: saka barang-barang iki sing endi sing luwih pantes dipadhakake karo omophorioné Sang Putri Maria sing Paling Suci—'elektor', 'jalu', utawa 'kilau emas'? Satemene, luwih pantes dipadhakake karo 'elekt'—kilau emas—tinimbang 'alektor'—jalu—utawa 'elektor'—sing milih. Amarga, miturut panemune wong bodho sing ora ngerti apa-apa, para bapa suci dislametake dening ukara kuna kuwi—bab elektora lan jalu—kaya-kaya kaslametan bisa ditemokake ing ukara kuna sing ditulis.

Sateruse: ing tanggal 19 Juni, ing Menaion ageng tulisan tangan saka Empat, sing disimpen ing Katedral Agung Dormisi ing Moskow, ing uripé Sang Paissius sing kinormatan, ing folio 459 ditulis yèn nabi suci Yeremia kerep muncul marang Sang Paissius sing kinormatan. Ing kutipan kasebut ana katrangan kaya ngene: 'lan kanthi pikiran ala dhèwèké ngupaya ngarep-arep berkah sing dijanjèkaké'; tinimbang 'pikiran rahasia', ditulis 'pikiran ala'. Apa Nabi suci kuwi bisa nggugah pikiran ala ing sang Reverendi? Ora mungkin. Ati-ati ing kéné: yèn kaslametan para bapa suci ana ing pangandika kuna sing ditulis, mula sanadyan ing cathetan kuwi, kaslametan bakal kapanggih ing 'pamanggih ala'; nanging kuwi ora kaya ngono. Amarga kaslametané ora ana ing pangandika kuna sing ditulis, uga ora ana ing cathetan lan kasalahan manuskrip, nanging ana ing uripé sing luhur.

Kanggo wong-wong sing kandha yèn para bapa suci kaslametaké déning kitab-kitab lawas iku goroh: awit ora ana siji waé sing kaslametaké déning ukara-ukara lawas ing kitab, uga ora déning ukara anyar, nanging déning pakaryan beciké dhéwé lan iman sing tanpa cela.

Bab 10. Kitab Anyar Ora Ngganti Iman

Lan bab para skismatik sing ngina kita, seolah-olah kita wis ngowahi iman liwat buku-buku anyar, marang iki kita mangsuli: Rasul Suci Yakobus, seduluré Gusti Allah, sing diangkat déning Kristus piyambak minangka Uskup kapisan ing Yerusalem, nyusun Liturgi suci. Liturgié kuwi dirayakaké ing kabèh gréja ing Wétan meh patang atus taun. Mangkono uga, Santo Basilius Agung, tiang Gréja lan guru jagad raya, sawisé nyisihaké Liturgi Yakobus lan nyusun liturgi dhéwé, nerusaké marang gréja-gréja. Ing kéné aku takon marang para sofis saka Bryn: apa Basil Agung wis ngowahi iman kuna kanthi nyusun Liturgi anyar? Sawisé dhèwèké, Santo Yohanes Krisostomus nyusun Liturgi dhéwé—sing nganti saiki isih dirayakaké—lan nyerahaké marang gréja-gréja: apa Krisostomus wis ngowahi iman?

Bab 11. Bab adat-istiadat gerejawi kuna

Dadi, apa sing bakal kita kandhakake babagan adat lan upacara kuna ing Gréja, lan babagan Konsili Ekumenis lan Konsili Lokal sing suci? Apa kita ora nemokake akèh bab sing wis diowahi, sawatara wis dibenerake, nalika liyane wis akeh ditinggalake, kaya sing kacathet ing buku *Kormchaya*, ing kanon-kanon Konsili Laodikea, ing Kanon 11³⁶: 'Ana,' ujare, 'ing jaman mbiyen ana sawetara adat sing ditrapake ing gréja-gréja; saka adat-adat mau, sawetara dilalekake lumantar wektu, liyane mandheg sakabehe, dene liyane maneh

³⁵ Matius 26:34.

³⁶ Kaca pitik 74, verso

dibubarake déning kanon-kanon?' Mangkono pungkasané 'Steersman'; nanging kita bakal ngélingaké sawijining prakara. Ing jaman mbiyèn, sawatara uskup iku awam lan omah-omah, kaya kang katon ing kanon-kanon Konsili Ekumenis Kaping Enem, ing Kanon 12³⁷ ; amarga Rasul uga ngendika: '*Uskup kuduné tanpa cela, bojoné siji*'³⁸ . Mangkono kahanané Herimon, Uskup Nilopolis ing tanah Mesir, sing ditulis déning Eusebius, Uskup Kaisarea ing Palestina, kronikawan kuna babagan prastawa gerejawi sing urip ing jaman Kaisar Konstantinus Agung, ing³⁹ : Mangkono uga sejarawan sabanjuré Nicetas Callistus, pangarang synaxaria sing kapanggih ing Triodion; loro-loroné sarujuk ing cathetané yèn Uskup Herimon iki, amarga wis tuwa, mlayu bebarengan karo garwané menyang Pagunungan Arab kanggo ngungsi saka tangan para panganiaya nalika panganiayaan ing jaman pamaréntahan Decius⁴⁰ .

Sateruse: sawatara presbiter awam lan diaken iku durung omah-omah, kaya sing katon ing kanon kaping sepuluh saka Konsil Lokal Agkir lan ing kanon kaping enem saka Konsil Ekumenis Kaping Enem⁴¹ . Ing manuskrip kuna , sawijining buku kanon kuna, kacathet manawa wiwit wiwitan banget Liturgi Suci dirayakake sawisé dhahar. Iki uga disekseni déning Sozomen sang Yunani, sawijining kronikawan kuna babagan prastawa gerejawi, sing urip nalika pamaréntahan Theodosius enom. Ing buku kapitu saka karyané, ing bab 19, dhèwèké nulis yèn ing jamané, ing tanah Mesir, akèh kutha isih ngetutaké kabiasaan iki: yèn Liturgi kudu dilakokaké sawisé dhahar, banjur dituruti panriman Misteri Ilahi saka Awak lan Getihé Kristus. Padha nindakake iki minangka tiruan saka Perjamuan Kudus Gusti, nalika Gusti kita Kristus, sawisé dhahar, maringi Awak lan Getihé sing paling suci marang para muridé. Theodosius enom munggah tahta patang atus taun sawisé Kelahirané Kristus, lan kabiasaan kuwi isih dilakoni ing sawetara kutha ing Mesir. Praktik sing padha uga ditindakake ing tanah liya: para imam nindakake Liturgi nalika mangan, lan umat nampa Komuni Suci nalika mangan, utamane ing Kemis Suci ing Minggu Sengsara. Amarga majelis lokal Kartago (sing dianakake nalika pamaréntahan Honorius ing Roma lan Theodosius enom ing Konstantinopel) nglarang para imam nindakake Liturgi lan umat nampa Komuni Suci sajrone taun, kajaba ing Kemis Suci. Nanging, Konsili Ekumenis Kaping Enem ngetokake paugeran manawa ing Kemis Suci imam ora kena ngrayakake Liturgi sawise mangan, lan umat uga ora kena nampa Komuni Suci sawise mangan, kaya sing kacathet ing kanon Konsili Ekumenis Kaping Enem, ing Kanon 29, ing buku *Kormchiya*, ing folio 186. Saliyane, sawijining naskah kuna sing otentik nyatakake manawa nalika dina-dina puasa, umat Kristen wiwitane mangan keju, susu, lan endhog, nganti padha mantep ing pangibadah puasane. Lan kacathet manawa ing jaman biyen, para wanita uga nduweni pangkat pangabdian tartamtu ing ibadah gréja, padha karo pangabdian para diakon; amarga iku padha diarani diakonis, sing palayanané paling aktif nalika wanita lan para dara sing mbalik saka paganisme marang Kristus lagi dibaptis, kaya sing katon ing urip para wali: nalika Santo Siprianus diangkat dadi uskup, dhèwèké ngangkat dara Justina dadi diakonis⁴² . Santa Non, Uskup Heliopolis, nalika mbaptis pelacur Pelagia, ngutus diakonès Romana kanggo nampani dheweke saka baptisan suci⁴³ . Santa Krisostomus, nalika digawa menyang pangasingan pungkasan, ngundang diakonès kabegjan Olympias lan liyane, lan ngajak supaya tetep teguh ing iman Ortodoks⁴⁴ . Sing Terberkah Theozwa, garwané Santo Gregorius saka Nyssa, iku sawijining diakonis⁴⁵ . Lan akèh dara lan janda dadi diakonis; kanggo tatanané, delengen kanon Para Bapa Suci: Konsili Ekumenis Kapisan, Kanon 19, ing buku *Kormchiya*, folio 40, lan Konsili Ekumenis Kaping Papat, Aturan 15, ing buku *Kormchiya*, folio 99 ing sisih mburi, lan Konsili Lokal Kartago, Aturan 6, folio 120 ing sisih mburi, lan Konsili Ekumenis Kaping Enem, Aturan 14, folio 181 ing sisih mburi. Lan wis misuwur manawa ing jaman biyen Komuni Suci ora diwenehake marang wong sing durung diwudhu nganggo sendhok, nanging Raga Kristus diwenehake kapisah ing tangan (kaya antidoron saiki diwenehake), dene Getih Kristus diwenehake kapisah saka piala. (St. Krisostomus, nanging, netepake manawa Daging lan Getihé Kristus kudu diwènèhaké bebarengan

³⁷ Kaca 180 saka 'Kormchiy', verso.

³⁸ 1 Timotius 3:2.

³⁹ Eusebius, Buku 6, Bab 84.

⁴⁰ Nikephoros, Buku 5, Bab 31.

⁴¹ Kaca 44 saka pandhuan, lan kaca 179, 566 lan 567.

⁴² 2 Oktober.

⁴³ 8 Oktober.

⁴⁴ 13 November.

⁴⁵ 10 Januari.

nganggo sendhok menyang tutuk, lan ora Daging kapisah ing tangan. Delengen cathetan kanggo dina kaping 9 wulan November ing uripé Sang Venerable Theoktista saka Lezvia), lan sakwisé kuwi kabèh, lan akèh praktik liya, dibusak ing Konsili-konsili, lan sing paling misuwur ing Konsili Ekumenis Kaping Enem.

Ing kéné aku takon: nalika para bapa suci ngilangi kabiasaan kuna kuwi, apa padha ngowahi iman Ortodoks kuna? Ora pisan; amarga kabiasaan bisa dibenerake lan diganti, déné iman tetep ora owah ing Gréja Kristus.

Bab 12. Babagan Praktik Anyar

Lan kaya tradhisi kuna sing sawatara diowahi, dene liyane dikesampingake, mangkono uga tradhisi anyar liyane diparingake marang Gréja: rungokna saiki apa iku. Loro sejarawan Yunani saka Konstantinopel, George Kedrin lan Nikephoros Kallistos, sing urip ing jamane, nyritakake manawa ing gréja-gréja wiwitan sejatine ora ana berkah banyu ing wengi sadurunge Epifani. Adat iki pisanan diadegaké ing jaman Zeno, Raja Yunani, ing Antiokia, déning Patriark Petrus sing ora ortodoks, sing uga dikenal minangka Knafeus lan Fullos; Gréja dhéwé nolak dhèwèké minangka bidah, nanging nampa tradisiné minangka bener. Zeno munggah tahta ing taun 474 Masehi, lan cetha manawa sanadyan ing jaman para Guru Ekumenis Agung—Basil Agung, Gregorius Teolog lan Yohanes Krisostomus, sing urip ing abad kaping papat Masehi—ora ana pangberkah banyu ing wengi sadurunge Epifani. Para wali agung lan kuna kuwi ora netepake iki; nanging sing pungkasan, sawijining uskup sing ora suci lan ora ortodoks, netepake iki, lan penetapané ditampa déning Gréja, lan isih dilakoni nganti saiki. Petrus sing padha, sing diarani 'I', Patriark Antiochia sing sesat (kaya sing kasekseni déning para sejarawan sing kasebut mau), uga netepaké supaya 'Aku percaya marang siji Gusti Allah' diurmati kanthi banter ing gréja saben dina: dene sadurunge mung diwaca banter sepisan setaun, ing Jumuah Agung, nalika wong-wong sing wis dikaetasi dibaptis. Mengko, ing Gréja Konstantinopel, pambacaan 'Aku percaya marang siji Gusti Allah' diadopsi kanggo panggunaan saben dina déning Patriark Timotius saka Konstantinopel, kaya sing ditulis déning Teodorus, pamaca Gréja Konstantinopel. Saliyane, wiwit wiwitané, kidung iki ora kalebu Liturgi Ilahi: '*Putraning Allah siji-sijiné lan Sabda Allah*'⁴⁶, lan sapituruté; nanging nalika pamaréntahan Justinianus Agung, kidung iki diparingaké déning sang maharaja dhéwé. Saliyane, George Kedrin saka Konstantinopel nulis ing *Synopsis of Histories* manawa nalika pamaréntahan Justinus, sing munggah tahta sawisé Justinian Agung⁴⁷, diprentahaké manawa Kidung Kerubik kudu dinyanyèkaké ing Liturgi, sawijining kidung sing sadurungé durung tau dinyanyèkaké. Mangkono uga, ing Kemis Agung Suci, ditemtokake manawa kidung '*Punapa Dhaharaning Misteri Panjenengan, ya Putraning Allah*'⁴⁸ kudu dinyanyikake, kang durung tau dinyanyikake sadurunge. Uga diandharake manawa kidung marang Indhungé Gusti sing Paling Suci, '*The Most Honourable Cherubim*', digarap déning Cosmas, Uskup Maium, kanca jamané Damascene, lan diwarisaké marang gréja-gréja; lan kidung kuwi ora ana sadurungé Cosmas saka Maium. Cosmas lan Damascene urip ing abad kapitu sawisé Lairé Kristus.

Ing kéné aku takon: nalika kidung anyar iki, sing sadurungé ora ana ing gréja Ortodoks, diparingaké, apa iman Ortodoks owah? Ora pisan. Dadi, apa sing bakal kita kandhakake bab akèh kidung gréja (lagu) sing ditambahaké ing jaman saiki: kaya Octoechosé Damascene, Triodioné Theodore the Studite, Kanoné Mitrophan, Cosmas, Joseph lan liya-liyané? Lan piye karo ibadah sing digawé ing Rusia kanggo santo-santo anyar, sing ora ana ing jaman biyen: apa kabèh tambahan iki wis ngganti iman?

Aku wis krungu wong-wong sing ora paham kandha: ora pantes ngenalake apa-apa sing anyar ing Gréja; amarga ana tulisan ing pungkasan Kitab Wahyu: '*Yen ana sing nambahaké marang bab-bab iki, Gusti Allah bakal nambahaké marang wong iku wabah-wabah sing kacathet ing buku iki*'⁴⁹. Kula mangsuli: boten pantes nambahaken apa-apa ing dogma iman, lan boten pantes nyirnakaken saking punika; nanging babagan panyempurnaan upacara lan pranatan gréja, sarta paningkatan puji-pujian dhumateng Gusti, punika pantes lan leres, kados pangandikane Daud dhumateng Gusti: '*Kula badhé nambah*' (pangandikane) '*ing sakabehing puji-pujian Panjenengan*'⁵⁰.

⁴⁶ Tablet, lembar 282.

⁴⁷ Kaca 390.

⁴⁸ Tablet, folio 609.

⁴⁹ Wahyu 22:18.

⁵⁰ Mazmur 70:14.

Bab 13. Bab Perselisihan Antara Para Injil Suci

Nanging manèh aku ngandhani marang wong-wong sing ngentèni lan ngina buku-buku anyar. Yen kanthi ngowahi sawatara bagéan saka teks-teks lawas ing buku anyar kuwi padha ngowahi iman: amarga, miturut panemumu, sapa waé bisa ngomong yèn malah Para Injil Wali, sawise nyathet sawatara pangandika lan tumindak kanthi ora konsisten, wis nyebabaké pamisahan iman ing antarané *wong-wong mau*. Kang Santo Matius nulis Injilé wolung taun sawisé Kristus munggah menyang swarga⁵¹; Santo Markus sepuluh taun sawisé; Santo Lukas limolas taun sawisé; lan Santo Yohanes telung puluh loro taun sawisé. Mula ayo padha mriksa prabédan ing sawatara pangandika lan crita antarané. Ing Doa Bapa Kita, 'Bapa Kita', Matius nulis: '*Briyanana marang kita dina iki*'⁵²; dene Lukas nulis: '*Briyanana marang kita roti saben dina*'. Matius kandha: '*Ampunana utang kita*'; dene Lukas kandha: '*Ampunana dosa kita*'⁵³. Matius kandha: '*kaya kita ngapura*'; dene Lukas kandha: '*awit kita dhéwé ngapura*'. Matius kandha: '*kang padha nduwé utang marang kita*'; déné Lukas kandha: '*kang saben wong nduwé utang marang kita*'. Matius nulis: '*awit kagunganmu kraton lan sapituruté*', déné Lukas ora nyebutaké iki. Ing kéné aku takon: apa Santo Lukas ngowahi iman kanthi nulis Doa Pangéran nganggo tembung sing béda sawisé Matius? Apa imané Matius siji, lan imané Lukas liyané? Saliyane, ana teks liya babagan paugeran Kristus marang para Rasul kanggo mréntahaké; Matius nulis manawa nalika Kristus maringi dhawuh marang para Rasul supaya ora nggawa apa-apa kanggo lelungan, Panjenengané kandha: '*ora sandal uga ora tongkat*'⁵⁴; déné Markus nulis: '*mung tongkat lan sandal*'⁵⁵. Manèh, Matius nulis: '*Nalika Yesus arep ninggalaké Yerikho, ana loro wong wuta lungguh ing pinggir dalan*'⁵⁶; dene Markus nulis babagan siji wong wuta, yaiku *Bartimaeus*⁵⁷: apa mbok menawa Markus béda karo Matius ing imané, amarga nulis babagan siji wong wuta tinimbang loro? Matius uga nyritakaké: '*nalika Yesus rawuh ing wilayah Gerasene, dhèwèké ketemu karo loro wong sing kesurupan setan*'⁵⁸; déné Lukas nyebut *siji wong sing kesurupan setan*⁵⁹. Saliyane, padha nyathet Sabda Kabungahan kanthi ora konsisten. Matius nyathet sangang Sabda Kabungahan⁶⁰, dene Lukas mung nyathet papat⁶¹: apa Lukas wis ganti pikiran, nulis béda saka sing wis ditulis Matius sadurungé? Manèh, bab para maling sing disalib bareng Kristus, Matius lan Markus nulis yèn loro-loroné *ngina Panjenengané*; nanging Lukas kandha: *siji ngina, déné sijiné ndedonga*: '*Elinga aku, Gusti, nalika Panjenengan rawuh ing kraton Panjenengan*.' Saliyane, babagan tangi Kristus saka pati, Matius lan Markus nulis manawa mung siji malaikat sing muncul marang para pembawa mur marang kuburan; dene Lukas lan Yohanes nyritakake manawa loro malaikat sing muncul. Manèh, Lukas nyritakaké bab loro malaikat mau, kandha yèn padha ngadeg: '*Ndeleng, ana loro priya ngadeg ing ngarepé nganggo sandhangan padhang sumunar*'⁶²; déné Yohanes kandha yèn padha lungguh: '*Ana loro malaikat nganggo sandhangan putih padha lungguh, siji ing sirah lan sijiné ing sikil, ing panggonan awaké Yésus wis dipapanaké*'⁶³. Mangkono akèh lan manéka béda ing pratelan lan cathetan sing kapanggih ing Injil-Injil; nanging iman para Penginjil iku siji lan tetep ora owah.

Amarga para guru saka Bryn iku tukang goroh, lan kaya asu padha ngonggong marang Gréja Kristus, ngaku yèn sawatara pratelan sing diowahi ing buku anyar wis ngganti iman. Saka asu-asu sing ngonggong kaya ngono iku, Rasul Suci ngandhani supaya kita waspada, kandha: '*Ati-ati marang asu-asu*'⁶⁴.

⁵¹ Theophylact, ing prolog Matéus.

⁵² Mat. 6:11.

⁵³ Lukas 11:4.

⁵⁴ Matt. 10:10.

⁵⁵ Mrk. 6:8, 9.

⁵⁶ Mat. 20:29, 30.

⁵⁷ Markus 10:46.

⁵⁸ Lukas 8:27.

⁵⁹ Lukas 8:27.

⁶⁰ Matt. 5:3.

⁶¹ Lukas 6:20, 21, 22.

⁶² Lukas 24:4.

⁶³ Yohanes 20:12.

⁶⁴ Fil. 3:2.

Bab 14. Babagan Doa Sang Gusti

Luwih maneh, para jiwa sengsara kuwi ngina Gréja Suci amarga ing Doa Tuhan, tinimbang 'Putraning Allah', kita ngucap 'Gusti Allah kita'; kaya-kaya kita wis mbuwang doa Putraning Allah. Wah, wong bodho! Apa ana ngina marang Putraning Allah nalika kita nyebut Panjenengané Gusti Allah ing doa? Putraning Allah dijenengi Allah—apa kuwi ala? Gelar endi sing luwih agung lan luwih mulya: 'Putraning Allah' utawa 'Allah'? Saben wong Kristen Ortodoks diarani Anaké Gusti, kaya déné Gusti piyambak ngendika ing Kitab Suci: '*Aku bakal nampa kowe, lan Aku bakal dadi Bapa tumrap kowe, lan kowe bakal dadi putra lan putri-Ku*'⁽⁶⁵⁾. Lan manèh, Santo Yohanes Sang Teolog ngendika ing Injil: '*Panjenengané wis maringi kita hak dadi anak-anaké Gusti, yaiku marang kita sing pracaya marang asmané*'⁽⁶⁶⁾. Mula saben wong Kristen diarani putraning Gusti, sanadyan ora miturut kodrat, nanging miturut sih; kaya Saint Basil Agung diarani putraning Gusti ing kidungan greja tanggal 1 Januari, ing stichera saka Puji-pujian, sing ditulis kaya ngene: "Dadi putraning Gusti Allah kanthi sih, lumantar lair anyar saka baptisan ilahi"—nanging apa ana wong sing bisa diarani Gusti Allah? Amarga nalika kita nyebut Putraning Gusti Allah 'Gusti Allah', kita ora ngeculake Panjenengané saka pandonga kita, nanging malah njaga Panjenengané ing kono, nyapa Panjenengané nganggo gelar sing luwih agung lan luwih kinurmatan 'Gusti Allah'. Apa kowe tau krungu bab bidat Arian, sing nyebut Kristus Gusti kita minangka Putraning Allah, nanging ora ngakoni Panjenengané minangka Allah? Para Arian ngendika yèn Putraning Allah iku Putraning Allah, nanging dudu Allah; Panjenengané ora padha karo Rama, ora sabagean saka hakekat sing padha, ora lungguh bebarengan ing pangarsaning Rama, ora saka hakekat sing padha, lan dudu Pencipta, nanging makhluk; Panjenengané mung diormati amarga diarani Putraning Allah, nanging dudu Allah. Mangkono para Arian ngina. Amarga para Bapa, sawisé mriksa prakara iki, mréntahaké umat Ortodoks supaya nyebut Putraning Allah 'Gusti', kandha: 'Gusti Yesus Kristus, Allah kita, mugi paring welas asih marang kita!' Amarga nalika kita nyebut Putraning Allah 'Gusti Allah' ing pandonga, kita ngakoni ing iman Ortodoks manawa Putraning Allah iku Gusti Allah. Para skismatik, nanging ora kersa nyebut Putraning Allah 'Allah', padha mbiyantu para Arian sing ngina. Nanging apa Doa Sang Gusti ora ditulis kaya ngene uga ing buku-buku lawas: 'Gusti Yesus Kristus, Allah kita'? Apa kowe, hai Brynryan, ora nyebut 'buku lawas' sing kowe sebut, Cyril saka Yerusalem—yaiku buku sing dicetak ing Moskow ing taun 7152 saka donya, nalika pamaréntahan Tsar sing saleh lan Pangeran Agung Michael Feodorovich, lan nalika patriarkat Patriark Kirill Joseph saka Moskow? Ing pungkasan buku iku ana panjelasan Doa Yesus, sing diwiwiti ing sisih mburi folio 552 lan nganti pungkasan folio 556. Ing panjelasan kuwi, delengen carane Doa Yesus disusun: apa ora kaya ngene: 'Gusti Yesus Kristus, Gusti kita'? Napa banjur, nalika kowe nyekel buku-buku lawas, kowe ora merhatiin buku lawas sing mulang kowe supaya ngucap: 'Gusti Yesus Kristus, Allah kita'? Wah, bodho lan kebandelanmu! Nanging, ing keuskupan kula, kula uga ora nglarang panggunaan pandonga iki: 'Gusti Yesus Kristus, Putraning Allah, welasana kita!' Kanthi syarat ora ana sing nyimpen ing atiné ajaran Arian sing terkutuk. Nanging, diijini kanggo sing kepéngin nyawijikaké loro gelar—Putraning Allah lan Allah—kaya mangkéné: 'Gusti Yesus Kristus, Putraning Allah, Allah kita, mugi paring welas asih marang kita!'

Ayo uga nyebut ing kene 'Limonar' saka Sophronius sing paling suci, Patriark Yerusalem, minangka bukti kanggo pandonga Yesus, Putraning Allah, sing dianggep minangka Allah. Kanthi kaping 51, ing buku Sophronius kasebut, kados ingkang kacathet, Bapa Agung Efrem, Patriark Antiokia⁶⁷, supados meyakaké sawijining stylite sesat, nglempèkaké omophorionipun ing geni lan ndedonga, kandha: 'Gusti Yesus Kristus, Gusti kita,' lan sapanunggalane. Lan ing Bab 44: sawijining tuwa ndedonga kanggo muridé sing ceroboh sing wis seda, kandha: 'Gusti Yesus Kristus, Gusti Allah kita sing sejati, paringana kawruh marang aku babagan nasib nyawane seduluré.' Lan ing Bab 155: Abba Yordan, sawisé ndeleng telung Saracen nyekel wong enom dadi tawanan, lan kepéngin mbebasaké dhèwèké saka wong-wong mau, nyumurupi yèn wong-wong mau ora gelem nampa tebusan kanggo dhèwèké, kanthi kandha yèn wis janji arep nyembelih dhèwèké dadi kurban kanggo imamé; banjur sang tuwa, sujud ing lemah, miwiti ndedonga marang Gusti, kandha: 'Gusti Yesus Kristus, Allah kita, nylametna abdi Panjenengan saking para barbar kafir punika!' Lan sakwisé kuwi, telung Saracen mau padha nesu banget, banjur narik pedhangé lan padha patèni siji lan sijiné; lan priya enom mau, sawisé dibebasake, banjur mèlu sang tuwa.

⁶⁵ 2 Kor. 6:17, 18.

⁶⁶ Yohanes 1:12.

⁶⁷ Dina rayané ana ing tanggal 11.

Wis kondhang manawa sanadyan ing jaman biyen para bapa suci biyèn ngucap ing Doa Yesus, '*Gusti kita*'. Napa kowe padha nesu, he mungsuh-mungsuh Gréja Suci, nggrundel marang kita merga Doa Yesus, awit kita nyebut Putraning Gusti Allah 'Gusti'? Aja nggrundel marang kita, nanging marang para wali kuna kuwi, yèn kowé ora isin lan ora wedi marang murka Gusti Allah; caci marang wong-wong mau, amarga padha ndedonga kaya ngéné: 'Gusti Yesus Kristus, Allah kita!'

Bab 15. Bab Asma Yesus

Lan salajengipun, para skismatik nggunjing kita, kados-kados kita sampun ngganti asma Sang Juruwilujeng, kanthi nulis 'ĭ ĭ s' tinimbang 'ĭ s̄', lan piyambakipun sengit marang asma suci 'ĭ ĭ s' punika, lan ikoné Kristus; yèn padha weruh 'ĭ ĭ s' katulis ing kana, padha ora nyembah, nanging malah ngina kita, kandha: 'Ing kono uga ana ĭ s̄ s̄.' Mangkono para skismatik iki kanthi ngina nerangaké jeneng suci 'ĭ ĭ s' dadi 'ing ĭ s̄ s̄'. Lan kaya-kaya kepengin mbantah kita, padha kandha: 'Nalika miturut Hukum Musa Kristus disunat ing dina kaping wolu, banjur *padha maringi jeneng "ĭ s̄", jeneng sing diwenehake Malaikat, malah sadurunge Panjenengané dikandhut ing kandungan*⁶⁸.' Malaikat wis maringi jeneng marang Putraning Allah sadurunge Panjenengané kawangun, nanging wong-wong mau nglirwakaké jeneng sing wis diparingaké Malaikat lan maringi jeneng liya, 'ĭ ĭ s', mula 'in ĭ s̄ s̄' dadi ana ing antarané wong-wong mau.

Nanging kita, kanthi mbukak kabodhoan pamikirane, bakal takon marang wong-wong mau: critakna, he para 'ahli kebijaksanaan' sing bodho lan para penuduh sing ngina! Nalika Malaikat ngumumake marang Perawan sing Paling Suci babagan ngandhunge Putraning Allah, ing basa apa, ing ilat apa dhèwèké ngomong karo dhèwèké—ing basa Rusia, utawa ing basa liya? Lan ing basa apa Panjenengané maringi jeneng Sang Juruwilujeng—basa Rusia, utawa basa liya? Yen Malaikat ngandika marang Perawan Paling Suci nganggo basa Rusia, mula klaimmu bakal bener, yèn dhèwèké nyebut Putraning Allah 'Iesus'; nanging yèn Malaikat ora ngandika nganggo basa Rusia, mula kowe bakal kabuktèn goroh.

Mbukakna mripat pikiranmu sing wuta, lan delengen dhéwé: saka bangsa lan basa apa Perawan Paling Suci, Ibune Gusti Allah, ing endi panggonané, lan ing basa apa Malaikat ngandika marang dhèwèké nalika Pengumuman? Amarga piyambakipun inggih prawan asal saking bangsa lan basa Ibrani, boten basa Rusia; piyambakipun manggon ing tanah Yahudi, boten ing Rusia: amargi Malaikat wicanten dhumateng piyambakipun ing basa Ibrani, boten ing basa Rusia, awit piyambakipun prawan Yahudi.

Ing kéné manèh kita takon marang kowé: jeneng sing paling suci, sing miturut adat Yunani ditulis minangka singkatan 'ĭc̄' ing sangisoring gelar, lan diucapaké 'Yesus'—kepriyé cara ngucapaké ing basa Ibrani? Critakna marang kita, yèn kowé ngerti. Nanging kita ngerti yèn kowé ora bakal ngomong, amarga kowé ora ngerti. Mula kowe sing bodho, merhatekna lan mangerténi, yèn kowe bisa mangerténi.

Wong-wong sing paham basa Ibrani kandha yèn jeneng Sang Juruwilujeng diucapaké kanthi manéka cara, manut kabiasaan ing tanah-tanah Yahudi.

Ing sawetara panggonan padha nyebut dheweke: IOSVA.

Sawetara — — — IESVA.

Sawetara — — — IESKVA.

Sawetara — — — IESKVA.

Kabeh mau, nanging, nduwé siji teges: *Juruwilujeng*.

Lan Santo Basilius Agung (sing kudu kita turuti luwih saka sapa waé) nyatakake ing tata basané yèn jeneng 'ĭ ĭ s' asalé saka tembung Ibrani '*Yeshua*', sing tegesé kaslametan; Aku, nanging, pracaya (kandhane Basil) manawa iku asalé saka 'IAΩ', tegesé '*sehat*', wangun mangsa ngarepé 'IAΣΩ', mula '*Yesus*'. Nganti kéné Basil. Tata basa Basil bisa ditemokake ing jilid katelu saka karyané, sing dicithak nganggo basa Yunani lan Latin ing Paris taun 1638 Masehi, ing kaca 595 jilid kasebut. Amarga '*Yesus*' diartèkaké saka basa Ibrani minangka '*Juru Simpul*', lan saka basa Yunani minangka '*Panyembuh*'. Iki uga kapanggih ing karya Santo Athanasius Agung, Uskup Agung Alexandria, ing risalah kaping papat nglawan Apollinaris, ing ngendi piyambakipun ngendika makaten: '*Yesus* dijenengi saka '*Iasato*', tegesipun 'panjenenganipun nyembuhaké sangsara umatipun'. Panjenenganipun nyembuhaké nalika kersa ngagem wujud abdi. Nganti kéné Santo Athanasius. Cetha yèn

⁶⁸ Lukas 2:21.

dhèwèké, kaya St. Basil Agung, njupuk jeneng paling suci 'Iisus' saka tembung Yunani 'Ἰᾱω, sing tegesé 'Aku marasaké'; wangun mangsa ngarepé yaiku Ἰᾱσω (Iaso), lan wangun préntahé Ἰᾱσατο (Iasato), mula dadi *Iasous*. Lan nalika Malaikat ngumumaké marang Perawan Agung sing paling suci babagan kandhungan Putraning Allah, nalika ngandika marang dhèwèké ing basa Ibrani, dhèwèké maringi jeneng (miturut cathetan Baelius lan Athanasius) Putraning Allah 'Yesus' (lan ora, miturut cara Rusia, 'ī s□' s') Mangkono uga, babagan Injilist Matius, sing nulis Injil ing basa Ibrani (awit piyambakipun sing nulis Injil nganggo dialek Ibrani), kedah dipun mangertosi menawa asmané Sang Juruwilujeng kacathet ing basa Ibrani minangka Iasous (miturut cathetan Basil lan Athanasius Agung); lan ora nganggo wangun Rusia, ĭc□' c .

Napa, mula, jeneng sing paling suci iku ora ditulis utawa diucapake minangka 'īac□' c ' ing basa Hellenic-Greek, nanging minangka 'īīc ' ? Iki amarga, ing antarané wong Helleno-Yunani, aturan tata basa saka dialek Ionia kuna mratelakaké yèn aksara A, nalika mèlu sawisé aksara I ing abjad desimal, mesthi diganti dadi I oktal, kaya ing ngisor iki: *latír* (dhokter) diowahi dadi *Itír*. *Hermias* (Hermes) diowahi dadi '*Ermias*'. Mangkono '*Jesus*', jeneng Ibrani, diowahi déning wong-wong mau dadi 'ī' is', kanthi ngganti 'A' dadi 'I'. Lan iki dudu distorsi utawa ngrusak jeneng, nanging aturan gramatika basa Hellenic, kaya sing wis kasebut. Amarga nalika papat Injilist suci nulis Injil-injilé babagan Kristus Gusti, Matius, sing nulis nganggo basa Ibrani, nulis jeneng paling suci saka Sang Juruwilaha (miturut cathetan Basil lan Athanasius) *minangka* '*Jesus*'; Markus, sing nulis nganggo basa Romawi, nulis '*Iesus*'; kanggo wong Romawi, manut aturan tata basa ing basa dhewe, ngganti aksara 'A' karo 'E'—kaya sing ditindakake wong Yunani karo 'I': dene Lukas lan Yohanes, nalika nulis nganggo basa Yunani, nulis 'ī' ĭc ' . Saka wong-wong Yunani iki, kita wong Rusia wis nampa adat nulis lan ngucapake jeneng sing paling suci iku, bebarengan karo iman Ortodoks Yunani.

Uga mangertèni iki: ing basa Hellenic-Yunani, jeneng Sang Juruwilujeng ditulis kanthi rong cara: wangun lengkap—kanthi kabèh aksara lan tanpa gelar—lan wangun cekak—ing sangisoring gelar. Wangun lengkap ditulis kaya ngéné: *Isous*; wangun cekak ĭīc , lan wangun cekak manèh ĭc ' . Sanadyan kadhangkala padha nulis jeneng kuwi nganggo sing paling cekak—mung nggunakake huruf pisanan lan pungkasan kanthi aksèn kanggo mbentuk 'īc ' —nanging ora tau ngucap 'Jesus', nanging tansah ngucap lan nyanyi 'Iisous'.

Amarga sanajan ing antarané kita jeneng Paling Suci kuwi kadhangkala ditulis kanthi lengkap tanpa gelar, kaya sing katon ing buku khotbahé John Chrysostom babagan surat-suraté Paulus, ing folio 1374, ing ngendi ditulis kaya ngéné: '*Yen ana wong teka nginjili Yesus liya*' (⁶⁹), lan saterusé. Ing antarané kita luwih lumrah nulis nganggo judhul 'īc ' ; nanging pantes diucapaké kaya wong Yunani—ora 'Jesus', nanging 'Iisus'—sanajan kadhangkala padha nulis luwih cekak dadi 'īc ' . Lan amarga wong-wong kita ing Rusia ora trampil, ora kaya wong Yunani sing ngucapake jeneng kasebut kanthi wangun dawa sanajan ditulis kanthi wangun sing dipendhek, nanging amarga padha nulis nganggo wangun sing dipendhek, padha uga ngucapake nganggo wangun sing dipendhek. Padha nulis 'īc ' ' lan ngucap 'Jesus'; mulane luwih becik kita nulis 'īīc ' ' tinimbang 'īc ' , supaya jeneng lengkap Sang Juruwilaha, kaya déné ing basa Yunani, diucapké telung suku kata lan ora mung loro. Kadhangkala ditulis 'ī ī s', lan kadhangkala '*Jesus*'. 'ī ī s', kaya sing wis kita kandhakake sadurunge, diterjemahake saka basa Ibrani dadi '*Juru Panylamet*', lan saka basa Yunani dadi '*Panyembuh*'. Bab apa tegesé 'Jesus', rungokna kanthi tliti. Ing basa Yunani, '*Isos*' tegesé '*sami*'; '*Ous*' tegesé '*kuping*': nalika loro tembung iki digabung, dadi '*Isous*', sing tegesé '*sami-kuping*'. Nanging ayo aja nyebut Juruwalèh kita Kristus nganggo jeneng kaya ngono. Mulane luwih becik nulis 'īīc ' ' tinimbang 'ī s ' , lan ngucapake nganggo telung suku kata, kang maknane *Gusti Panyelamet* lan *Pangobat* kita, Kristus , tinimbang loro suku kata, kang maknane '*paninga-telinga*'. Kanggo kabèh papat Injil, ing telung basa—Ibrani, Yunani, lan Latin—nulis jenengé Gusti ing telung suku kata, dudu loro, kaya sing wis kita kandhakake. Ing basa Ibrani *jenengé* '*Yeshua*', ing Latin '*Iesus*', lan ing Yunani '*Iisous*', sing maknane *Juruslamet* lan *Pangobat* kita. Nanging ing basa Rusia, para skismatik mung nganggo loro suku kata—'*Iisus*'—ora ngakoni Juruwilaha lan *Pangobat* jiwané kita. Lan pancen, '*Yesus*' ana ing jeroné wong-wong mau: amarga padha ora ngakoni Iisus sing sejati, *Juruslamet* lan *Pangobat*, nanging '*Yesus*' liyané sing swarane padha. Lan padha ngina Malaikat Pengumum, sing ngumumaké pangandhaping Putraning Allah marang Perawan sing Paling Suci, kaya-kaya dhèwèké sing maringi jeneng 'Yesus'. Nanging saiki gorohé wis kabukak, lan pamikirané sing bodho wis isin; lan cacian sing metu saka cangkemé sing bosok marang jenengé

⁶⁹ 2 Kor. 11:4.

Yesus sing paling suci bakal mbalèk marang sirahé dhéwé. Amarga ing wong-wong mau ana Yesus sing diarani 'kuping padha'; nanging ing kita mung ana siji, sing wis ana sadurunge, saiki ana, lan bakal ana salawas-lawase, yaiku Yesus, sing diarani Juruslamet lan Pangobat jiwaané kita, Kristus Gusti, sing sanadyan ing Injil ditulis nganggo wangun Yunani sing paling ringkes kanthi judhul 'Ἰ ῥ ῑ', nanging tetep diucapaké 'Ἰησοῦς' nganggo telung suku, ora loro.

Ing perpustakaan Tsar, sing dumunung ing Rumah Cetak ing Moskow, ana Injil Yunani tulisan tangan nganggo aksara Kharatei. Lan kaya sing ditulis watara 1.100 taun kepungkur utawa luwih, kaya sing uga kacathet ing buku sing dikenal minangka *Uvet Spiritual*, ing sisih mburi folio 32. Ing Injil kuwi, sadurunge Injil Santo Yohanes Teologian, jeneng paling suci saka Juruslamet ditulis ing wangun salib kaya ing ngisor iki:

I
H
Σ ω Σ Ο Ν
Ο
Ρ
Σ

Ing basa Yunani, *ΙΗΣΟΥΣ ΣΩΣΩΝ*

Ing basa Slavia, *Иисусъ спасѣ*

Mula wis cetha manawa, kanggo kita wong Rusia sing ora sekolah, luwih becik nulis jeneng Sang Juruwilujeng minangka 'ἰ ῥ ῑ' tinimbang 'Ἰ ῥ ῑ', supaya diucapake telung suku kata tinimbang loro.

Bab panggonan driji nalika nggawe pratandha salib ing awak dhéwé, wis cukup ditulis ing Kitab Mazmur sing diwiwiti karo pratandha; sing kepéngin maca ing kono: nanging sing ora mangertos ajiné, rungokna apa sing diomongake.

Saiki wayahe kita pindhah menyang artikel liyane.

Artikel Kapindho. Apa imané iku iman kuna?

Bab 16. Ing apa Iman Lawas iku dumadi?

Iman kuna dumadi saka loro bab:

1) *Ing dogma Ortodoks, sing dikonfirmasi dening Para Rasul Suci lan Konsili Ekumenis:*

2) *Lan ing tradhisi kuna saka Gréja, sing diwarisaké déning Para Rasul Suci lan Bapa-Bapa kuna sing suci supaya dipatuhi déning para pracaya kanthi cara Ortodoks.*

Ayo, kanggo nyederhanakake, diringkes kaya ngene: ing kene ing Rusia, Iman Lawas iku sing digawa dening Santo Vladimir Agung, nalika dhèwèké dibaptis ing Cherson, nampa saka wong Yunani lan digawa menyang Rusia, lan kanthi kuwi padhangaké tanah-tanah Rusia; lan Gréja Rusia diadegaké ing dogma Ortodoks lan tradisi klerikal sing digawa Vladimir saka wong Yunani, lan tetep ana ing kono nganti *saiki—iku iman kuna*.

Mula saka iku, ayo padha mriksa dogma lan tradisi gerejawi sing digawa Vladimir saka wong Yunani, lan nganggo pangerten loro mau, pikirna apa iman Bryn iku iman kuna.

Panliten iman kuna kanthi padhanging dogma Ortodoks.

Kaping pisan,

Bab 17. Babagan Trinitas Paling Suci

Percaya lan ngakoni manawa Gusti ing Tritunggal iku siji—Bapa, Putra, lan Roh Suci—béda ing pribadi nanging ora bisa dipisahaké ing hakikat keGusti-an: iki iman kuna, digawa menyang Rusia déning Vladimir saka wong Yunani.

Para Brynians, nanging, ora ngakoni siji hakekat Ilahi ing Tritunggal, nanging mbageake dadi telu lan papat, kaya sing bakal kita krungu mengko.

Amarga imané ora kuna, nanging *anyar*. Lan amarga wong Brynians ora ngakoni siji hakekat Ilahi ing Tritunggal, nanging misahaké dadi telu lan malah papat, kita bakal weruh kanthi cetha saka tulisané dhéwé.

Ora suwe kepungkur, kanthi pangayomaning Gusti, kita nampi salinan layang-layangé guru skismatik kondhang Avvakum—mantan protopope sing dicopot jabatané lan dikucilaké, nanging déning wong Brynians diurmati minangka wali, diarani martir anyar, lan digambar ikonisé lan disembah. Ing layang-layang mau, kita wis nyakup ing kéné renungan babagan Trinitas Suci sing kapanggih ing epistelé marang sesepuh Solovetsky Ignatius.

Habakuk kandha:

Delengen, Ignatius saka Solovetsky, lan pracaya marang *Trinitas Telung-Siji*.

Rungokna, para wong Ortodoks sing pracaya marang Trinitas konsubstansial: sapa sing tau krungu bab Trinitas tri-substansial? Apa ora Para Rasul Suci lan Para Bapa Suci wis mulang kita supaya ngakoni siji hakikat ing Tritunggal Suci? Wektu ora cukup kanggo kita sing nulis cekak kanggo nyebutake kabeh tulisan dogmatis Ortodoks lan piwulang saka saben wong; nanging ayo sebut siji wae minangka wakil kabeh: Santo Yohanes Damaskus, sing, ing Octoechos, ing nada katelu, ing Vesper Agung, nyanyi kaya ngene: 'Aku ngluhurake kakuatané Rama lan Putra, lan aku nyanyi babagan kakuatané Roh Suci, keTuhanan sing ora bisa dipérang, sing ora kawangun, *Trinitas sing sejati*, sing mrentah salawas-lawase.'

Iki Trinitas sing hakekaté siji, dudu Trinitas sing hakekaté telu, sing kita akoni ing iman Ortodoks.

Nanging ing antarané para skismatikus wis muncul pangakuan anyar sing ora Ortodoks nanging sesat; padha ngakoni Trinitas telung Pribadi sing béda.

Amarga pracayaé dudu pracaya kuna, nanging pracaya *anyar*—ajaran anyar sing bertentangan, sing durung tau ana sadurungé, sing digawé déning Vladimir lan ora digawa saka wong Yunani.

Manèh, Avvakum:

Aja wedi karo pamisahan dadi telu iki, amarga iku siji hakekat sing kapisah dadi telu dzat, padha hakekat.

Rungokna, para umat Ortodoks: apa iki dudu bidah lan ngina marang Trinitas Suci, siji hakikat ilahi lan siji sipat, sing kabagi dadi telu? Apa iki iman kuna? Apa iki iman sing ditampa Gréja saka Para Rasul suci lan Para Bapa suci? Apa iki iman sing digawa Saint Vladimir saka wong Yunani menyang Rusia? Ora pisan. Ing jaman Vladimir, bebarengan karo iman suci sing ditampa, buku-buku gereja uga digawa menyang Rusia, diterjemahake saka basa Yunani menyang basa Slavia; saka buku-buku mau saiki kita bakal mbukak siji, sing dikenal kanthi jeneng Octoechos, lan ayo padha ngadhepi nada kapisan, marang kanon kanggo Trinitas Suci sing Maha Maringi Urip, sing dinyanyekake ing Ibadah Tengah Wengi saben minggu, digubah dening Mitrofanov, ing sedalion od kaping enem, lan ayo padha maca lan ndeleng kepiye Trinitas sing sejati diaku. Ing kono katulis mangkéné: 'Kanggo Sang Tritunggal Agung, *kang sipaté ora bisa dipisah*, dumadi saka telung Pribadi kang nyawiji tanpo pisah, lan manggon *tanpo pisah ing sipat Keberdian*, kita para penyembah kang lair ing bumi nyembah.' Ing kéné kita merhatosaké pangakuan Ortodoks babagan Trinitas Suci: Trinitas Suci ora bisa dipérang ing hakikaté; para Pribadi béda, nanging ora bisa pisah, lan tetep ora bisa dipérang ing hakikat Keberadaan Gusti.

Nanging guru skizmatik Avvakum Rospopa mulang para muridé ing Brynians supaya misahaké siji dzat ilahi dadi telu dzat, lan misahaké siji sipat ilahi dadi telu sipat. Nalika iman sing ala lan bidah sing ngina Gusti kaya ngono tau ana ing Rusia? Apa tau ana ing jaman Para Bapa Suci, para tukang mujijat Rusia? Ora tau ana; nanging iki fenomena anyar, sing digawa ing jaman kita saiki déning spekulasi edan Avvakum lan para muridé.

Amarga iman Bryn iku dudu iman kuna, nanging iman *anyar* sing mecah lan misahake sipat lan hakikat Ilahi Tritunggal sing ora bisa dipisahake dadi telu, sawijining bab sing durung tau ana ing Rusia.

Manèh, Avvakum:

Sumbering Keilahian mili telu; aja nganti kowe kandha, kaya sing ditindakake Arius, yèn ana telung sipat sing ora padha, nanging telung sipat sing padha utawa ana—iku wis cukup; aja ngomong manèh.

Wah, Avvakum, dudu ahli teologi nanging wong omong kosong, sing kanthi dogmatisasi murahan iki mbuktekake yèn kowe pancèn bodho tenan! *Kaping pisan*, sanadyan ngaku dadi guru, dhèwèké ora ngerti apa sejatine bidah Arian; amarga Arius ora nate ngomong y ana telung sipat ketuhanan, nanging mung siji ing Rama waé: uga dhèwèké ora ngakoni Yésus Putra iku Gusti, nanging mung Yésus waé; lan dhèwèké kandha yèn Yésus ora nduwèni sipat sing padha, nanging amarga sih. *Kapindho*, Abbaqum iku bodho, amarga dheweke misahake hakikat lan esensi Keilahian dadi telu. Apa ora ana ala sing padha gedhene ing ora ngakoni Trinitas Suci kaya sing ditindakake Arius, lan ing misahake hakikat lan esensi ilahi dadi telu kaya sing ditindakake Abbaqum, sing, nalika

ngati-ati marang bidat Arian, wis nyipta bidat dhéwé sing ora kurang parah, lan dadi kaya wong bingung sing mlayu saka geni, nanging malah nyemplung ing pawon geni, lan, nalika ngati-ati marang senjata wong liya, mateni dhéwé nganggo pedhangé dhéwé ing kabingungane?

Nanging Avvakum nerangake maneh alesan sesaté, kandha mangkéné:

'Saben nduwé kursi dhéwé: Rama, Putra, lan Roh Suci; telung Raja Surgawi lungguh ing kono, ora didhelikaké.'

Sapa ing antarané wong ortodoks sing ora bakal ngguyu marang piwulang edan saka guru skizmatik kondhang Habakkuk, kaya Bapak lungguh piyambak ing swarga, Putra piyambak, lan Roh Suci piyambak? Apa telung Hipostasi saka Trinitas ora mrentah ing kesatuan Keilahiané?

Wis kondhang yèn nalika dadi imam, Abbaqum ora maca Triodion Prapaskita—karya-karyaé Santo Teodorus Studita—sajeroning Prapaskita Suci, utawa yèn maca, dhèwèké ora mangertèni. Ing kana, ing Minggu kapisan Paskah Puasa, ing kanon kanggo panghakiman para bidah, ing Ode 9, Triodion maca kaya ngene: 'Aku ngluhurake Keilahiané Rama, lan Putra, lan Roh Suci, *siji hakekat* ing telung Hipostasi, *sawijining dzat sing ora bisa dipérang*, béda ing pribadi-pribadi, *siji ing panguwasa*, ana ing endi-endi.' Mangkono Santo Teodoros Studita, bebarengan karo sakabèhé Gréja Ortodoks, ngakoni Trinitas Suci minangka siji ing panguwasa, dudu telu ing panguwasa; déné Avvakum kanthi ngina ngaku yèn iku telu ing panguwasa, dudu siji ing panguwasa. Nalika ana gagasan edan kaya ngene babagan Trinitas Suci sing tau ana ing Gréja Kristus, kaya gagasan skismatik iki? Ora tau: iki minangka cacé anyar marang Trinitas Suci sing digawé déning wong-wong mau.

Amarga pracayaé skisma kuwi dudu pracaya kuna, nanging pracaya *anyar*, pangripta bidah anyar.

Wah, Avvakum sing paling bodho! Kowe kudune lagi motong kayu ing omahmu nganggo kapak, tinimbang ngurusi urusan sing dudu hakmu, lan nganggo pikiranmu sing kaya wong tani nyoba misahake Trinitas sing sejati dadi telu.

Sanajan para teolog paling ahli, sing wis suwé sinau doktrin teologi, padha ngomong kanthi ati-ati nalika mbahas keilahian: kowe, nanging, sing durung tau krungu bab teologi, malah ora ngerti apa iku teologi, wis wani mbukak cangkemu sing sombong kanggo ngdogmatisasi bab Sifat Ilahi; lan sanadyan kowe nyoba katon dadi teolog, kowe wis mbuktekake awakmu dadi wong sing ngina, *wong sesat*, lan wong sing ngremehake Tritunggal Suci. Kowe kuduné wis maca ing *Margaret* tembungé Santo Yohanes Krisostomus babagan Sing Ora Bisa Dipahami, lan saka kono kowe kuduné wis sinau ngajèni Sang Tritunggal Paling Suci kanthi meneng tinimbang ngucapaké omongan kosong bab Panjenengané.

Manèh, Avvakum kandha:

Kristus lungguh ing pangkuan kapemimpinan sing kapisah, mrentah kanthi sejajar karo Trinitas Suci.

Ayo langit padha krungu, lan bumi padha merhatosake, marang ajaran sesat anyar iki, sing durung tau krungu wiwit jaman mbiyen: yèn Kristus kapisah saka Trinitas Suci. Para skismatik ora manut maneh marang Trinitas, nanging marang kuatrinitas: Rama, Putra lan Roh Suci, karo Kristus dadi pribadi kaping papat. Endi ana kapercayan kaya ngono tau krungu? Kapan kapercayan kaya ngono tau ana ing Rusia? Apa iki dudu bidah anyar sing mecah Putraning Allah dadi loro—Putraning Allah piyambak, lan Kristus piyambak—supaya (miturut bidahé) saiki ana loro Putraning Allah Rama, lan mula kabentuk 'kapat'?

Apa iki iman sing sejati? Apa iki iman kuna? Apa Vladimir nggawa iki saka wong Yunani? Apa iki pangakuan Ortodoks? Apa iki Kristen sing saleh? Apa iki dudu bidah mbebayani, sing bertentangan karo iman kuna sing suci, sing dibenci Gusti, nanging dadi sumber kabungahan kanggo setan?

O, edan lan tipuan sing ngluwihi wates! Kepiye kowe wani, hai para skismatik sengsara, nyebut imanmu 'iman kuna', sawise kowe nggawé lan nampa bidah-bidah sing galak kanggo awakmu dhéwé? Ora, pancen ora, imanmu dudu iman kuna, nanging *iman anyar*, kebak bidah anyar.

Bab 18. Bab Inkarnasi Kristus. Imané Avvakum

Aku, Avvakum, makaten ngakoni lan pracaya: hakekat Gusti Allah iku ora owah-owahan; nanging, sawise ngucurake Sabda Gusti Allah ing kandungan Sang Perawan, kekuatan saka hakekat alamiah Panjenengané—tegesé sih rahmat kang sampurna—iku tundhuk marang karsa Gusti Allah; amarga Panjenengané karsa lan ngucurake dhiri Panjenengané kanthi cara kang ora bisa diandharake, nalika hakekat sejati Panjenengané tetep ora owah-owahan saktenané.

Pikiran bodho saka wong tani iki! Apa dheweke ngerti tenan apa sing diomongake? Apa tembung-tembunge kuwi ora mung pepeteng, suram, muram, lan omong kosong belaka?

Kaping pisan dhèwèké kandha yèn sipat Sang Putra ora immutable; nanging dhèwèké ora nyatakaké lan malah ora ngerti apa sipat Sang Putra kuwi. Dheweke uga nyebut atribut iki 'esensi', tanpa nyadari yen ana atribut liya ing Sang Tritunggal, sing béda lan kapisah kanggo saben Pribadi, kaya sing diakuake Santo Mitrophan ing Kanon Tritunggal, ngendika: Kita ngumumaké siji wujud Déwa, ing telung *sipat* hipostatik *lan béda* saka Rama, Putra, lan Roh Suci Spirit⁷⁰ :

Amarga iku sipate Rama kanggo nglairake Putra lan ngutus Roh Suci.

Sipat Sang Putra yaiku lair saka Rama, nanging ora nglairake Sang Putra liyane saka dhèwèké.

Sipat Roh Suci yaiku metu saka Rama siji. Mangkono sipat-sipaté Pribadi-Pribadi Tritunggal.

Esensi ilahi, nanging, iku umum kanggo telung Pribadi, lan siji sarta ora bisa dipisahake.

Luwih saka kuwi, (Habakuk) kandha yèn Gusti Sabda sing mili menyang kandhutan Sang Perawan ora Dheweke piyambak, nanging kakuatan alamiah saka hakekaté. Lan dhèwèké nerangaké yèn kakuatan kuwi yaiku sih rahmat saka ana sing sampurna, déné hakekaté Sang Putra iku ilahi, kaya-kaya ora ana alangan saka swarga. Lan mangkono, miturut pamikiran, ana loro Putra: siji karo Rama ing swarga, lan sijine inkarnasi ing kandungan Perawan, dikirim dening Putra sing ana karo Rama ing swarga.

Panjenengané ngandharake pangakuan sesat iki nganggo tembung liya sing luwih cetha kaya ing ngisor iki:

'Aku ngakoni kuwasa Keilahian ing kandungan Sang Perawan, nanging ora Ngakoni Dzat Ilahi piyambak, sing asalé saka Sing Maha Luhur, nanging luwih minangka pangayoman sing ora bisa diungkapaké.'

Lan maneh dheweke ngomong bab sing padha:

Sawisé mudhun saka swarga kanthi kuwasa sih-rahmate marang kita, kabèh mlebu ing prawan sing paling suci: ing hakekaté Panjenengané kabèh becik, nanging ing dhiriné Panjenengané kabèh siji karo Rama, ora bisa dipisah. Mung nganti kéné Avvakum bab inkarnasi Kristus.

Panjenengané uga mulang para muridé supaya bisa mikir kanthi cara sing padha; salah sijiné, sing arané Erofey Andreev, nulis ing layangé kaya mangkéné:

Putrané inkarnasi lumantar kabecikan lan pangayoman, kapisah saka esensiné.

Delengen Nestorius anyar ing Habakuk lan para muridé! Guru sing jahat iki, kanthi ngakoni iman sing mbebayani, mulang miturut cara Nestorius, kaya-kaya dudu Putraning Allah piyambak sing inkarnasi ing kandhunge Sang Perawan, nanging mung kakuatan utawa sih-rahmaté sing mili marang dhèwèké, lan yèn kakuatan utawa sih-rahmaté kuwi, kaya-kaya, inkarnasi ing kandhunge Sang Perawan, padahal Putraning Allah piyambak, kaya-kaya, durung mudhun saka swarga menyang bumi. Amarga Sang Putri Allah ingkang Maha Suci (miturut ajaran sesat Avvakum, uga pamikiran sesat Nestorius) dudu Ibune Allah, nanging mung Ibune Kristus; amarga piyambakipun boten nglairake Putraning Allah piyambak (kados panyeruanipun ingkang salah), nanging namung nglairake sawijining daya utawi sih, ingkang dipunsebat Kristus. Nanging kita, minangka wong pracaya ortodoks, aja nganti mikirake ajaran sesat iki ing pikiran kita; amarga kita pracaya lan ngakoni manawa Perawan sing Paling Suci iku pancen Ibune Gusti Allah sejati, sing nglairake Sang Sabda Gusti Allah sejati, kaya sing diwulangake para Bapa Kudus marang kita supaya pracaya ing Konsili Ekumenis Katelu, sing diadani ing Efesus nglawan Nestorius sing jahat. Lan Santo Yohanes Damaskus, ing Buku 4, Bab Kapercayan, Bab 15, nulis: 'Ibu Gusti iku pancen lan diarani mangkono kanthi makna sing luhur lan sejati.' Lan maneh: 'Putraning Gusti lair saka Panjenengané, dudu manungsa sing nggawa Gusti, nanging Gusti sing inkarnasi⁷¹ .' Lan Santo Mitrophan, pangripta kanon, ing Nada 3, ing Kanon Tritunggal, ing Ibadah Tengah Wengi mingguan, ing ode kaping lima, ing kidung Theotokos, kandha: 'Saka kowe Kristus lair, ing *hakikat* lan kersa, *loro*.' Amarga sipat ilahi Gusti Allah wis nyawiji karo sipat manungsa ing kandhunge Sang Perawan dadi siji Pribadi Kristus, lan wiwit wektu kuwi, nalika Kristus inkarnasi, Gusti sampurna, lan manungsa uga sampurna; lan manungsa sampurna, lan Gusti uga sampurna, ing sipat sing béda nanging nyawiji ing sawijining pribadi tunggal sing ora bisa dipisahaké. Amarga sanadyan Sang Putra Allah inkarnasi ing kandhungan Sang Perawan lumantar sipat ilahine, Panjenengané ora pisah saka

⁷⁰ Nada 3, Oda 7, bait 2, ing dina Minggu, nalika Matins

⁷¹ Ibid., ing ngisor.

Rama; lan uga ora kaya sing dipikiraké Habakuk lan para muridé, yèn Sang Putra Allah piyambak mudhun ing kandhungan Sang Perawan lumantar sipat ilahine, Panjenengané ora bakal manèh ana ing swarga karo Rama, nanging bakal kapisah saka Panjenengané. Alahé wong bodho, sing ora mangertèni Kawujudané Gusti sing ora bisa dipisah! Amarga sanadyan Putrané Gusti ana ing bumi miturut hakekaté, Panjenengané tetep ora bisa pisah saka Kasucianing Rama sing mrentah ing swarga; lan ing wektu sing padha Panjenengané ana ing Hades karo nyawa, ana ing Swarga karo maling, lan ana ing pangastané karo Rama, kaya nalika ana ing kandhunge Perawan Dheweke ora pisah saka Rama, lan nalika urip ing antaraning manungsa Dheweke uga ora pisah saka Rama; kaya sing diwartakake Gréja Suci ing kidungan Paskah Mungga ing Wespers Agung ing Slavnik: 'Panjenenganipun boten ninggal krama Rama, ya Yesus ingkang paling manis, , lan urip ing bumi kados manungsa.' Lan ing Irmos nada kapitu, ing ode kapapat: 'Aja ninggalake pangkuan Rama, ya Kristus Allah, sing mudhun menyang bumi.' Nanging Kristus Gusti kita piyambak, nalika ditakoni dening Santo Filipus, '*Gusti, paringana kita ndeleng Rama,*' ngandika: '*Sapa sing wis weruh Aku, wis weruh Rama; apa kowe ora pracaya yèn Aku ana ing Rama, lan Rama ana ing Aku?*'⁷². Delengen iki, he para Brynyans! awit Putraning Gusti Allah sejati, kanthi kodrat ilahine, wis inkarnasi ing kandhunge Sang Indhung Gusti Allah ingkang Maha Suci, lan Panjenenganipun boten ngutus tiyang sanes saking dhiri Panjenenganipun supados inkarnasi: lan Indhung Gusti Allah sejati punika Sang Perawan Maria ingkang Maha Resik, ingkang ngandhut lan nglairake Gusti Allah sejati ingkang boten saged dipunandharake. Mula saka iku, Nestorius kena kutukan, uga Abbaqum kena kutukan, loro-lorone bebarengan karo para pengikut sing padha pikiran, para wong sing ngina Inkarnasi Sang Sabda Gusti Allah, lan uga Inkarnasi Gusti Allah lumantar Ibu sejati Gusti Allah.

Rungokna, he para pracaya ortodoks, guru kaya apa sing diduwèni para skismatik; saka dhèwèké uga metu para guru liyané. Guru-guru mau yaiku Abacum si bidah, kancané Arius ing ngina Trinitas Suci, lan penganut Nestorius sing padha pikiran ing ngina Inkarnasi Gusti Allah. Padha mecahake Dzat Ilahi Tritunggal sing ora bisa dipisahake, dipérang dadi telu lan dadi papat, kaya sing wis kowe krungu; uga padha ora ngakoni yèn Putraning Allah pancèn inkarnasi ing kandhunge Perawan sing Paling Suci, nanging mung ngakoni yèn Panjenengané ngutus rahmaté marang dhèwèké. Apa iki iman kuna? Apa iman skismatiké iku 'lawas' mung amarga padha nguripaké maneh bidah lawasé Nestorius?

Bab 19. Bab Turuné Kristus menyang Neraka

Apa sing diomongake guru skizmatik Avvakum?

Dheweke ngaku yèn roh Kristus mungga saka salib menyang swarga marang Rama; nanging sawisé tangi saka kuburan, Kristus mudhun menyang neraka karo awaké sawisé wunguné saka pati.

Rungokna, he para wong pracaya, apa sing diomongake guru edan kuwi: dhèwèké iku protopope, nanging dhèwèké ora maca ibadah Paskah Agung, utawa yèn maca, dhèwèké ora mangertèni, ing ngendi ditulis: 'ing kuburan kanthi daging, menyang Hades karo nyawane minangka Gusti Allah'. Iki pangakuan Ortodoks saka iman kuna sing suci bab rawuhe Kristus menyang neraka: Kristus, Gusti kita, dumunung ing kuburan kanthi daging, nanging kanthi nyawa sing paling suci, kanthi kakuwatan Keilahiané, Panjenengané mudhun menyang neraka kanggo ngunggahaké nyawa para leluhur suci saka kono. Lan Santo Yohanes saka Damaskus ngendika kaya ngene babagan prakara iki: 'Jiwa sing wis diilahikake (saka Kristus) mudhun menyang Hades, supaya kaya srengéngé sumunar marang wong-wong ing bumi sing bener, mangkono uga pepadhang sumunar marang wong-wong sing lungguh ing pepeteng lan bayangan pati ing sangisore bumi'⁷³. Nganti kéné, Damaskus. Mangkono, sawisé kapisah saka daging, nyawa Kristus langsung mudhun menyang Hades kanggo nylametaké nyawa para wali saka kono; nanging Avvakum nyatakake yèn nyawa Kristus dhisik lunga saka daging menyang Rama, banjur bali saka Rama menyang daging kanggo nguripaké manèh, lan mulané Kristus, sawisé Kebangkitané, mudhun menyang Hades karo dagingé. Amarga pracayaé Habakuk lan para muridé, para Brynians, dudu pracaya kuna, nanging pracaya *anyar*, pracaya sing bertentangan karo pracaya suci kuna.

Ing kéné manèh aku kandha marang wong Brynryan:

⁷² Yohanes 14:8, 9 lan 10.

⁷³ Buku 3 babagan Iman, Bab 29

Yen kowe, he para Brynians, nganggep dosa gedhe amarga sawetara ungkapan kuna diganti ing buku anyar (ganti-ganti kuwi ora bertentangan karo iman suci, nanging mung koreksi teks), mula nilai dhewe: endi sing luwih gedhe dosane—ngganti sawijining ungkapan ing buku, utawa ngrusak dogma iman? Lan sing luwih ngowahi iman: sawijining ukara sing diganti ing buku, utawa doktrin Nestorian sing sesat sing kowe dhewe gawe? Ing Moskow, ing buku-buku sing anyar dibenerake, sawetara bagéan lawas sing perlu dibenerake wis diowahi: nanging kowe, kanthi nolak nampa buku-buku sing anyar dibenerake, wis nolak iman Ortodoks kuna, nalika nggawe iman anyar sing ngina Gusti kanggo awakmu dhéwé. Sapa, mula, sing wis dosa luwih abot; sing wis mbenerake buku-buku, utawa sing wis nolak dogma Ortodoks saka iman Ortodoks? Lan kanthi apa kowe ngarep-arep kaslametan? Kanthi buku-buku lawas, utawa kanthi iman? Yen kanthi buku-buku, mula kowe ora butuh iman; nanging yen kanthi iman, kenapa kowe wis mbelot saka iman Ortodoks lawas? Endi sing luwih agung: buku-buku lawas, utawa iman lawas? Kita ngerti kowe sombong kaya-kaya kowe ndhukung iman kuna; nanging wis cetha yèn imanmu iku anyar, dudu kuna, lan kowe ora manut marang siji iman, nanging marang akèh iman: amarga kita krungu yèn ana akèh iman miturut akèh biara ing alas-alas Bryneki. Apa ora kaya ngono? Priksa dhéwé.

Bab 20. Bab Asma Para Rahib Bryn

Ing taun 1708, ing wulan November, sawijining Pendeta Ireng sing jenenge Joasaph, pangadeg Hermitage Spasskaya Roevskaya ing Distrik Balakhonsky, ngunjungi kita ing Rostov; dhèwèké maringi kita sawetara buku cilik sing ngemot teks * *—tanggapan marang para skismatik—sanajan jeneng panganggité ora kasebut. Ing teks kasebut, jeneng-jeneng hermitase Brynsky kacathet kaya ing ngisor iki, lan aku nyathet ing kene miturut cara ditulisé:

Asma para pertapa Brynsky:

Nyembah Kristus, utawa luwih tepaté nyembah *Antikristus*.

Ikonoklasme.

Pemujaan imam.

Anti-imamat.

Sensualis.

Para bidah.

Anufriyevisme.

Efrosinovisme.

Iosifovisme.

Kalinosisme.

Kipreyanovshchina.

Ilarionovshchina.

Serapionovshchina.

Kozminshchina.

Volosatovshchina.

Isakovshchina.

Stefanovisme.

Avvakumovshchina.

Para Pembakar.

Para Morelit.

Lan liyane, sing dijenengi miturut gurune; lan kabeh penipu sengsara iki padha ora rukun siji lan sijine, padha ngremehake siji lan sijine, lan ora padha ngombe, ora mangan, ora ndedonga bebarengan, lan padha nyebut siji lan sijine bidah. Nganti saiki ing buku cathetan kuwi ana bab jeneng-jeneng lan perselisihan ing pertapaan-pertapaan Bryn.

Ing taun iki, 1709, ing wulan Maret, ing Minggu kapisan saka Puasa Agung, ana ing antarané kita sawatara wong sing wis tau ana ing alas Bryn lan manggon ing kana, yaiku: Peter Ermilov saka Yaroslavl, lan Eyang Andronik saka Biara Borisoglebsky ing Pereslavl-Zalessky; lan sawisé kuwi teka bapak tuwa Pakhomius, sing nalika isih cilik digawa saka Distrik Poshekhonsky menyang alas-alas mau, ing kana dhèwèké gedhé lan kaping

pindho dibaptis manèh déning para skismatik sawisé baptisan sejati ing kéné. Kita takon marang wong-wong mau bab biara-biara Brynsk sing kasebut mau, takon apa pancèn kaya sing diterangaké. Padha kandha marang kita manawa ora kabèh panggonan pertapa saiki dikenal nganggo jeneng kuwi, sanadyan biyèn diarani kaya ngono; amarga sawatara pimpinan pertapa wis seda, ana uga sing pindhah menyang tanah liya, lan akèh sing lunga menyang Polandia; amarga, miturut wong-wong mau, akèh banget sing mapan ing panggonan tartamtu ing kana, déné liyané njupuk panggonané ing kéné.

Bab skete sing saiki ana ing alas Bryn, padha nyritakaké marang kita kaya ing ngisor iki, miturut pangertosané:

Iki diarani '*Sembah Kristo*' amarga padha nduwèni guru sawijining priya sing dikenal minangka 'Kristo', lan padha ndedonga marang dhèwèké kaya déné dhèwèké iku Kristo sejati.

Para Ikonoklas, sing nolak kabèh ikon suci, lawas lan anyar.

Sekte 'Tanpa Pendeta', sing nampa para pendeta sing mlayu lan nindakake sawatara sakramen gréja miturut buku-buku lawas.

Sekte 'tanpa pandhita', sing nolak kabèh sakramèn sakabehe lan ora nampa pandhita pisan.

Sensualis, sing ngaku yèn Antikristus wis teka ing donya kanthi wujud nyata, nanging ora mbukak identitas sejatine.

'Para Miscarawaké'. Kabeh sekte sesat mau padha nganggo jeneng iki, amarga padha nyalahahe Kitab Suci.

Ana uga *Anufrians*, uga *Avvakumites*; amarga pertapaan saka Archpriest Avvakum tartamtu nglestarekaké ajarané.

Ana uga sekte *Serapionite*, uga *Morelian*, sing nganti mati keluwen (kaya-kaya kanggo Gusti Kristus); nanging Serapion wis seda, déné ajarane durung sirna.

Ana uga '*Volosatovites*', uga '*Burners*', sing ngajak akèh wong nglakoni pangobongan dhéwé kaya kanggo Gusti Kristus, nalika njupuk bandha sing isih ana saka wong-wong sing wis kobong mau kanggo dhéwé.

Ilarionit. Ing sketa-sketa, wong lanang sing durung ditahbisake tumindak dadi imam, lan padha ngaku yèn Ekaristi lan krisma suci wis dikonsèkrasi sadurungé jaman Patriark Nikon.

Sekta Fedosian. Padha sengit marang nikah sing sah, diarani zinah. Padha ngina para imam, nanging ora melu gerakan anti-imam.

Para Yosefit ngatur maneh para rohaniawan miturut hierarki gaya tani dhewe.

Para Yefremovites ora nolak salib papat ujung, nanging ngina kabèh upacara gréja.

Para Yakobit. Pimpinane Yakob, sing dijuluki Zubov. Kaya para skismatik liyane, padha nolak salib papat ujung, nanging nduwé biarawati sing manggon bareng ing sel sing padha; kahanan sing padha uga ana ing hermitase liyane.

Para Sabbatarian, sing netepi Sabat miturut cara Yahudi.

Lan akèh wong liya kandha yèn ana ing alas-alas kuwi panggonan pertapa gedhé lan cilik, kanggo priya lan wanita, sing kapercayané manéka warna lan lakué anéh; sawatara saka kuwi kasebut ing pérangan katelu saka risalah iki, ing ngendi tumindak skismatik sing bertentangan karo Gréja Suci diterangaké kanggo mbukak kasalahan-kasalahané.

Nanging ing kéné ditegesi kanthi cetha yèn sanadyan kabèh panggonan pertapaané padha béda kapercayané, padha sarujuk mung ing siji bab: kabèh padha ngina Gréja Kristus, sakramèn suci, lan kita para wong pracaya ortodoks. Kaya Pilatus lan Herodes *sing padha mungsuh* siji lan sijine⁷⁴, nanging nalika wayahe mateni Kristus teka, padha nyawiji; mangkono uga para Brynians, sanadyan beda pracaya, padha mungsuh siji lan sijine; nanging padha nyawiji kanggo ngina Gréja Kristus, lan bebarengan, kaya nganggo siji cangkem, saka atiné sing jahat, padha ngucapaké cacian kasar sing banget medeni nganti kuping ora tahan nampa.

Apa kabèh kapercayan sing ora selaras kuwi, sakjatiné, dudu kapercayan anyar sing durung ana sadurungé? Lan apa Gurun Bryn, karo kapercayaane, ora kaya *chimera*—sato utawa arwah—sing ngambegan geni saka irungé, kaya sing dicritakaké, kanthi sirah lan dhadha sing kaya singa, wetengé kaya kambing, lan buntuté kaya ula⁷⁵? Amarga Gurun Bryn ngambegaké niaté ala marang Gréjaé Gusti kaya geni, nggerem kanthi

⁷⁴ Lukas 23, ayat 12

caci maki kaya singa, lan ngembala kanthi ngrusak dhéwé, tanpa panggembala, tanpa hukum, kaya wedhus: lan kaya ula sing katon ing Wahyu, *kanthi moncongé, nimpuk sepertiga lintang ing swarga lan nimpuk mau menyang bumi*⁷⁶ : Mula Bryn Desert ngetokake buntut-buntute kaya ula—para guru, miturutku, sing kaya ula—mlebu ing kutha lan desa, mbuwang nyawa umat Kristen Ortodoks saka alam swarga Gréja kaya lintang, lan nglontaraké menyang jurangé dhéwé. Amarga ora ana iman Bryn, ora ana iman kuna, nanging iman *anyar*, *chimera* anyar.

Bab 21. Babagan Tradisi Gréja

Panliten babagan Iman Lawas ing padhanging tradisi gerejawi.

Wiwit wiwitan, iman suci wis ditetepake ora mung dening Injil lan tulisan-tulisan Apostolik, piwulang para guru agung, lan dogma-dogma Konsili Ekumenis, nanging uga dening tradhisi-tradhisi. Iki katon saka tembungé rasul suci Paulus, sing kandha marang wong Korinta: '*Aku muji kowe, sedulur, amarga kowe padha éling kabèh sing dadi kagungkanku, lan kaya déné aku wis maringi marang kowe, kowe tetep nyekel tradisi-tradisi mau*'⁷⁷, lan marang wong Tesalonika dhèwèké kandha: '*Mula, sedulur, ajeg lan tetep nyekel tradisi sing wis diwulangaké marang kowe, apa liwat lisan utawa liwat layang kita*'⁷⁸. Babagan iki, Santo Krisostomus nulis kaya mangkéné: 'Saka iki cetha yèn Para Rasul ora nyaluraké kabèh kanthi layang, nanging akèh sing disaluraké tanpa nulis'⁷⁹; nanging loro-loroné padha dipercaya. Mula saka iku, kita kudu nganggep *tradisi Gréja iku dipercaya*; kaya déné Santo Krisostomus ngumumaké:

'Tradisi iku kabèh; aja nggoleki apa-apa manèh.'

Tradisi ana loro jinis: siji sing ana gandhèngané karo dogma iman—kaya pitung sakramèn lan pangurmatan sing suci marang relik suci Gusti; sijiné ana gandhèngané karo tatanan lan upacara Gréja, kaya perayaan, pangamatan puasa, pangeling marang para sing wis seda, lan upacara lan pranatan gerejawi liyane; amarga sanadyan iki ora kacathet ing Injil Suci utawa ing Kitab Para Rasul, lan uga ora dadi iman kasebut—kaya iman marang Gusti Allah siji sing ora katon—nanging, amarga iku dadi bagéan saka tradisi gerejawi lan pratandha sing diakoni saka iman sejati wong ortodoks; mulané kita kawajiban netepi kabèh mau, kaya pangandikane St. Krisostomus: '*Tradisi iku kabèh; aja ngupaya apa-apa manèh.*'

Nanging, dadi tugas kita kanggo mriksa tradhisi iman suci endi sing digawa Saint Vladimir saka wong Yunani menyang Rusia; lan yen ana sing nglestarekake tradhisi-tradhisi sing digawa Vladimir bebarengan karo iman, wong iku nduweni iman kuna: nanging sapa wae sing ora nglestarekake iku ora nduweni iman kuna, nanging wis nggawé iman anyar kanggo awake dhewe.

Wiwit wiwitan iman ing Rusia, Gréja Ortodoks Rusia kita wis netepi kabèh sakramèn Gréja kanthi sakabèhé, tanpa goyah, manut tata lan upacara sing wis ana wiwit jaman mbiyèn lan digawa menyang Rusia déning Vladimir bareng karo iman: amarga iman kita iku iman kuna.

Para Brynians, nanging, ora netepi sakramen Gréja, malah ngremehake: amarga pracayaane dudu pracaya kuna, nanging pracaya *anyar* sing digawé dhéwé.

Lan amarga wong Brynians ora netepi sakramen suci, iki wis dingerteni kabèh.

Padha ora nglakoni Pembaptisan Suci kaya sing ditindakake miturut upacara Gréja.

Ora ana Krisma, sing ditindakake nalika baptisan.

Padha ora nglakoni Ekaristi, komuni Awak lan Getih sejati Kristus.

Padha ora nduwé imam.

Padha ora duwe sakramèn Tobat utawa pangapura dosa.

Padha ora nduwé nikah sing sah, amarga padha njupuk bojo tanpa upacara manten; lan sanadyan padha nikah, iku ditindakake kanthi ora bener, déning imam-imam sing nyebut dhéwé nanging ora diangkat resmi, utawa déning para pelarian sing dilarang nindakake upacara: iki amarga akèh ing antarané padha nguripaké manèh ajaran sesat Nikolaitan, sing ngidini priya nduwé pirang-pirang bojo, kaya sing dibahas ing pérangan katelu.

Uga ora ana pangurapan wong lara ing antarané wong-wong mau.

⁷⁵ Onomasticoné Gesner

⁷⁶ Wahyu 12:4

⁷⁷ 1 Korinta 11

⁷⁸ 2 Tesalonika 2:15.

⁷⁹ Obrolan 4

Lan amarga kabèh misteri suci, sing dijaga déning Gréja Suci wiwit jaman mbiyèn lan digawa menyang Rusia bareng iman déning Vladimir, Para Brynians wis nolak mau: amarga padha nolak iman kuna lan nggawe iman anyar kanggo awake dhewe; lan kepiye kok padha ora isin nyebut iman kuna mau 'iman', sawise nolak kabèh tradisi kuna Gréja lan ora nduwé sanadyan saklacak iman kuna ing jeroné?

Wiwit wiwitan iman ing Rusia, gréja-gréja Gusti Allah wiwit dibangun, liturgi suci dianakake ing kono, lan kurban lan sesajen diwènèhaké kanggo wong urip lan wong sing wis seda.

Para Brynians ora nduwé bab iki: amarga ing atiné ora ana tapak iman kuna.

Wiwit wiwitan iman ing Rusia, ikon-ikon lawas lan anyar padha dipun ajeni; amarga nalika semana tanah Rusia ora cukup mung nganggo ikon-ikon sing digawa wong Yunani, nanging wiwit nglukis ikon-ikon anyar dhéwé.

Nanging saiki wong Brynians mung ngajeni ikon-ikon lawas lan nolak sing anyar: amarga padha ora manut iman Rusia kuna, nanging manut iman *anyar*.

Wiwit wiwitan iman Kristen ing Rusia, salib suci papat-ujung lan wolu-ujung padha dipun ajeni; pratandha cetha yaiku salib papat-ujung sing digawa Vladimir saka Cherson, sing nganti saiki isih katon ana ing altar mburi tahta ing Katedral Agung ing Moskow.

Para Brynians, nanging, mung nampa salib wolung ujung, lan nolak salib papat ujung; amarga padha ora ngugemi iman Rusia kuna, nanging iman *anyar*.

Bab 22. Bab Pangurmatan marang Injil Suci

Wiwit wiwitan iman ing Rusia, kita wis manut tradhisi gerejawi kanggo ngurmati Injil Suci, sing digawa saka altar menyang umat nalika Matins dina Minggu sawisé maca Injil Minggu, supaya wong-wong bisa sujud lan nyiumé.

Para Brynians, nanging, ngajar manawa ora kena nyembah Injil Suci; amarga padha ora manut iman Rusia kuna, nanging marang *iman anyar* tartamtu.

Lan pangajarané para Brynians supaya ora nyembah Injil Suci iku cetha saka layang muridé Avvakum, Erofey Andreev, lan kanca-kancané, sing nulis kaya mangkéné: nyembah Injil, sawijining teks sing ditulis nganggo tinta, iku kabiasaané wong Tatar.

Rungokna, he wong-wong ortodoks sing pracaya, tembungé wong skisma kuwi, 'ahli' edan—tembung sing pantes dipoyoki. Dheweke ngaku yèn iku adat Tatar kanggo sujud ing ngarepé Injil Suci. Apa tau ana Injil ing agama Tatar sing dipadha sujud déning wong Tatar? Apa ora cetha yèn si skisma iki goroh lan nglantang, nalika ngukum kita kaya-kaya kita sujud marang tinta sing digunakaké kanggo nulis Injil? Nanging, hai ahli bidah sengsara, sing ora waras lan ora nduwé iman sejati! Apa kowé ngerti carané Injil Suci diurmati déning umat Kristen Ortodoks? Yèn kowé ora ngerti, rungokna kanthi teliti:

Nalika kita sujud ing ngarepé Injil Suci, kita ora sujud marang benda fisiké dhéwé, uga ora marang papan sing disepuh pérak utawa emas, ora marang kertas, ora marang tinta, nanging sujud marang Sabda Gusti Allah, kaya sing kacathet ing Injil. Kaya nalika kita sujud ing ngarepé ikon suci, kita ora sujud marang papan, cat, sapuan kuas, utawa bahané dhéwé, nanging marang pasuryané wong suci; lan kaya nalika kita sujud ing ngarepé Salib, kita ora sujud marang bahané dhéwé, utawa marang kayu utawa zat liya apa waé sing digawe saka kayu kasebut; uga kita ora ndeleng salib kang ana papat ujung utawa wolu ujung, nanging nalika kita weruh salib apa wae, kita kelingan Kasangsarané Gusti, lan kita sujud marang Kasangsarané Gusti: kanthi cara sing padha, nalika kita sujud marang Injil Suci, kita ora ngajeni zat materi, nanging Sabda Gusti.

Kowe, wong Brynians sing sengsara, kanthi nolak pangurmatan marang Injil Suci, uga bakal nolak pangurmatan marang Sabda Gusti, sing wis suwé dipuja déning Gréja Suci wiwit jaman mbiyèn. Lan amarga kowe nolak adat gréjawi kuna sing taat iki, ing atimu ora ana iman Rusia kuna, nanging malah *iman anyar*.

Bab 23. Babagan Wong Sing Ora Ditahbisake Nanging Nglakoni Upacara Suci

Wiwit wiwitan iman ing Rusia, para imam wis nindakake upacara suci ing Gréja Allah; déné wong sing ora ditahbisaké ora mung dilarang nindakake upacara suci, nanging uga ora diparingi idin nyentuh barang-barang suci saka Allah.

Nanging ing antarané para skismatik, wong lanang lan wong wadon sing ora ditahbisaké nindakake upacara suci, kaya sing wis dingerteni ing panggonan tartamtu ing keuskupan kita.

Ing sawijining kutha (jenengé ora bakal tak sebutaké), ana sawijining priya sing ora ditahbisaké, sing bisa maca lan nulis, nyebut dhéwé imam lan, sawise ndhelik ing sangisore omah-omahé wong skismatik suwéné suwe, nindakake Liturgi sanajan durung ditahbisaké, maringi Komuni Suci marang wong-wong sing nyelundupaké skisma, lan nindakake kabèh sakramèn kanggo wong-wong mau. Nanging apa paedahé, apa kuwasa, apa konsokrasi sing ana nalika wong sing ora ditahbisaké nindakake tumindak-tumindak iki?

Ing antarané kita ing Rostov ana carita, ing jaman uskup almarhum sing pinunjul, Gusti Inggil Jonah, Metropolitan Rostov, ora adoh saka kutha ing sisih liya tliga, ing sawijining désa, ana sawijining wanita enom sing teka saka aliran sesat lan ala lan, ndhelik ing sangisore omahé wong tani, kanthi rahasia nindakake Liturgi Ilahi sing sesat, ngrungokake pangakuan wong-wong lan maringi Komuni Suci—ora mung marang wong biasa, nanging uga marang para imam: amarga ana sawetara imam bodho sing kanthi rahasia teka marang dheweke kanggo pangakuan lan nampa Komuni sing ora suci saka tangane. Pira edane! Iku ibadah kaya apa? Komuni kaya apa? Pengampunan dosa kaya apa? Pelayanan sakramen liyane kaya apa, sing ditindakake dening wanita? Apa iki iman kuna? Apa bab kaya ngene tau kelakon sadurunge, ing jaman para bapa suci kita ing Rusia? Mesthi ora.

Amarga iman skisma kuwi dudu iman kuna, nanging iman *anyar*; malah luwih mirip takhayul tinimbang iman.

Satemeane ana imam-imam sing wis diangkat ing antarané wong-wong mau, nanging padha pengungsi tanpa omah, sing wis diasingaké saka pelayanan déning uskupé dhéwé amarga sawetara kaluputané, utawa wis mbelot saka iman sing suci; wong-wong mau nindakake sawetara sakramen ing panggonan-panggonan ing Bryn. Iki katingal aneh, amarga wong-wong Brynya nolak buku anyar sing dicetak nanging nampa imam anyar sing diangkat; padha sengit marang buku anyar nanging tresna marang imam anyar. Yen kowe nolak buku anyar, he wong-wong Bryn, mula pantes kowe uga nolak imam anyar sing diangkat; nanging yen kowe nampa imam anyar sing diangkat, mula kowe uga kudu nampa buku anyar.

Bab 24. Bab Injil Avvakum

Wiwit wiwitan iman ing Rusia, mung Injil Patang Tiangé Kristus sing ditampa, sing ditulis déning para Injilist suci Matius, Markus, Lukas, lan Yohanes; lan ora ana Injil liya saliyané Injil Kristus sing ana nganti saiki.

Nanging, ing Brynryan, ditemokake Injil anyar liyane, dudu Injil Kristus, nanging Injil Avvakum: Kanggo Avvakum, guru palsu sing misuwur ing antarané para skismatik, nulis buku dhéwé sing kebak pamikiran sesat, lan dijenengi **Injil Langgeng**, kanthi ngaku, 'Iki ora ditulis déning aku, nanging déning driji Gusti Allah.'

Lan amarga padha nduwèni Injil anyar saliyané Injil lawasé Kristus—yaiku Injilé Avvakum, dudu Injilé Kristus—imané uga dadi *anyar*, lan ora manèh lawas.

Bab apa sing persis ditulis dening penginjil anyar iki—sing dudu Kristus nanging Setan—ing Injilé, kita ora ngerti kanthi pasti; awit kita durung nampa buku mau saka dhèwèké: nanging saka salinan surat-suraté katon yèn dhèwèké ora nulis apa-apa kajaba, miturut pamikiran bidaté sing ala, ngina marang Tritunggal Agung, ngina marang Inkarnasi Putranging Allah—kaya sing wis kita terangaké ing ndhuwur—lan fitnah ngina marang Gréja Kristus.

Bab 25. Bab Fedka Diaken

Ayo uga éling bab liya saka salinan layangé. Avvakum nulis marang Fyodor sang diakon, muridé, babagan Trinitas Suci kaya mangkéné: 'Fyodka, oh Fyodka! Miturut kowé, ana akèh wong, siji pribadi lan siji gambar; oh, kowé anak jalang, kowé asu mata silang, kowé wong bodho sing nandhang sangsara! Yen kowe ora ngerti kakuwatané buku-buku kuwi, takon marang wong wadon ing désa: 'Ceritakna, bu, babagan Trinitas Suci; apa iku Trinitas?' Lan dhèwèké bakal mangsuli lan kandha: 'Lan kowe, Fedka, terusna, nganggo bathukmu—kowe anak jalang—tekanna bathukmu ing lemah ing ngarepé wong wadon ing désa kuwi.' Aku uga kaget, sanadyan aku wong dosa, sepira apiké wangsulané wong tuwa kuwi. Takon manèh marang dhèwèké, 'Apa sejatié Gusti Allah?' lan dhèwèké bakal mangsuli kowe lan kandha."

Rungokna, he para setya, sepira endahé susunan tembung sing digawé déning panginjil palsu skismawi iki, lan gunakna. Apa tembung-tembungé ora pantes diremehaké? Kepiye dhèwèké isa wani nulis bab kaya ngono?

Lan kepiye para skismatik saiki isa wani nganggep omongané sing amburadul kuwi minangka Injil? Apa iki jinis wacana sing kapanggih ing Injil-Injilé Kristus—ing Matius, Markus, Lukas, lan Yohanes? Oh, pikirané wong tani!

Bab 26. Bab pimpinan Avvakum

Lan salajengipun, panginjil palsu sing padha iku ngelantur babagan iki ing layang-layangé:

'Lan nalika kita tangi saka pati, Gusti bakal ngangkat aku dadi *ataman*.'

Omongané wong bodho sing sirahé kosong kuwi pancen ngguyoni! Sapa sing tau krungu ana pangkat 'ataman' ing antarané para wali? Kita krungu ana pangkat Para Nabi, pangkat Para Rasul, pangkat Para Martir, pangkat Para Hierarki Suci, pangkat Para Sing Kinurmatan! lan pangkat-pangkat liya saka para wali: nanging kita ora tau, ora tau krungu ana pangkat 'ataman' ing antarané para wali.

Pangkat anyar iki digawé déning Avvakum si sesat, lan imané pancèn *anyar*, dudu sing lawas.

Bab 27. Bab Panglihatan Avvakum

Evangelis palsu lan guru bidah sing padha, Avvakum, negesake ajaran edane nganggo panglihatan mujijat sing dialami, sing ditulis kaya mangkene:

Aku wis puasa 14 dina nalika Puasa Agung, lan weruh awakku—tangan, sikil, untu—sumebar ing sak langit kabèh; banjur Gusti nyelehaké ing jeroning atiku langit, bumi, lan kabèh makhluk.'

Wah, panglihatan sing nggumunake! Wah, pancen tukang mujijat sejati! Dhèwèké nguntal swarga lan bumi lan kabèh makhluk, ditelan nganggo kerongkongané, lan diemut ing wetengé! Mesthiné dhèwèké krasa luwe banget; sawisé patbelas dina puasa, dhèwèké kepéngin mangan nganti nguntal ora mung watu, nanging kabèh bumi, swarga lan kabèh makhluk. Kepiye wetenge ora pecah! Lan nggumunake manawa dheweke ora nguntal para muride. Nanging aku curiga, wis suwe dheweke wis nguntal nyawane para muride lan mbuwang menyang jeroning neraka.

Tukang mukjizat palsu kuwi dadi raksasa agung; apa dhèwèké ora sedulur sejati saka raksasa sing tau dideleng déning Anthony Agung sing kinurmatan, sing dhèwèké dhéwé nyritakaké, kandha: 'Kadhangkala ana setan ngetok lawang biara, lan nalika aku metu aku weruh wong jangkung banget, ngangkat sirahé nganti tekan langit, lan nalika takon, "Sapa kowé?" panjenenganipun mangsuli: 'Kula punika Satan⁸⁰.'

Nanging Habakuk luwih agung tinimbang Setan kuwi; amarga dhèwèké nyebar awaké ing saindenging swarga, lan ngemot kabèh ciptaan ing pangkuané. Pangripta mujijat anyar iki iku wong skizmatik: kita ora nemokaké siji waé sing kaya dhèwèké ing antarané para pangripta mujijat kuna; amarga imané uga *anyar*, lan dudu iman kuna.

Bab 28. Babagan Acephalites

Nanging, yen ana sing nyebut iman skismatik iku 'iman kuna', iku mung 'kuna' amarga padha nguripake maneh bidah-bidah kuna. Padha nguripaké manèh bidat *Nestorius*, sing ngina Inkarnasi Allah, kaya sing wis kitaungkap sadurungé. Padha nguripaké manèh bidat *Acephalites*, sing asalé saka Severus sing tanpa sirah; bab iki, ing tanggal 30 Agustus, ing Uripé Santo Yohanes saka Kapadokia, Patriark Konstantinopel,⁸¹ ditulis kaya ing ngisor iki:

Saka Severus sing terkutuk muncul bidah *Acephalites*, yaiku 'sing tanpa sirah', dijenengi mangkono amarga padha ora gelem tundhuk marang uskup ortodoks sing mimpin gréja-gréja, kaya sirah mimpin anggota liyane; nanging padha ngangkat awake dhewe dadi pamimpin lan guru, manut pamikirané sing edan, lan ing sangisoré uskup lan presbiter sing ora ortodoks, padha ora netepi upacara gréja lumrah kaya baptisan utawa Liturgi Ilahi. Padha nampa Badané Kristus, Sang Anak Domba, sing wis suwe disiapaké lan disimpen, padha nglumpuk ing dina-dinaning Paskah Suci lan mecah dadi potongan-potongan cilik banget; banjur saben wong, manut kersané dhéwé, nggawé pracaya palsu kanggo awaké dhéwé, lan nganggep duwé wewenang mulang kanthi kersané dhéwé, mulang wong liya manut imajinasi kosongé *dhéwé*, lan saka akèh wong-wong mau muncul bidah-bidah

⁸⁰ 17 Januari, folio 302.

⁸¹ Kaca 550, sisih mburi.

liya, salah sijiné nglawan para Friends; babagan iki, Nikephoros Kallistos, sejarawan gerejawi Yunani, nulis ing Buku 18, Bab 45.

Rungokna lan perhatosna, he wong-wong sing nduweni iman Ortodoks! Apa iman Bryn sing skizmatik kuwi ora padha karo bidah tanpa sirah kuwi? Satemene pancen padha, lan ora mung padha, nanging sejatine iku bidah sing persis padha; awit padha ora duwe gréja, ora duwe imam, ora duwe Liturgi Ilahi, ora duwe Komuni Suci saka sakramen, ora duwe baptisan manut upacara Gréja, lan uga ora manut uskup Ortodoks, nanging pancen *tanpa pimpinan*, kaya Akephalites kuna. Mula, minangka kebangkitan maneh saka bidah kuna, imané bisa diarani iman bidah lawas, lan dudu iman Ortodoks.

Delengen, he para umat Ortodoks sing kinurmatan, wedhus sejati ing kandhangé Kristus, lan anak-anak sing setya saka Gréja Suci Panjenengané! Kita wis, kanthi pamikiran sing wicaksana, mecah woh pisanan saka Taman *Brynsky*—iman sesat mau—lan, liwat panaliten sing tuntas, wis nemtokake loro bab iki:

Apa iman mau iku iman sing sejati?

Lan apa iman mau iku iman kuna?

Lan kita nemokake ing woh iku, kaya ing apel abangé Sodom, dudu rasa legi, nanging bledug lan abu sing mbebayani; aku kandha, pracayaé dudu pracaya sejati, nanging pracaya sing nyimpang; lan pracayaé dudu pracaya kuna, nanging pracaya anyar.

Bab 29. Iman Skismatik ing Adat

Amarga kepiye bisa ana iman sing sejati lan bener ing antarané wong-wong mau, nalika padha ora ngerti apa iku iman? Amarga asring kita krungu saka wong-wong sing paling prasaja yèn padha nyebut ora mung kabiasaan lan tradhisiné—sing ora mung ala, nanging kalebu tumindak paling awon—minangka 'iman'. Takoni wong biasa: kenapa kowe nyolong, ngrampok, lan nindakake perampokan? Dhèwèké mangsuli: kuwi iman kita. Kenapa kowe pesta kakehan, mabuk, ngucap tembung kasar, rebutan lan gelut? Kuwi iman kita. Napa akèh banget kateuadilan sing kelakon ing antaramu—napa kowe padha ngapusi siji lan sijiné, goroh marang siji lan sijiné, lan nyebarake fitnah? Mangkono iman iku. Napa tumindak asor lan keji kelakon ing antaramu—zinah, nglakoni hubungan seksual ing njaba nikah, lan tumindak-tumindak keji liyane sing nggegirisi nganti ora tahan dirungokake? Mangkono iman iku.

Wah, iman sing suci! Wah, jeneng iman sing paling mulya lan kinurmatan! Wah, iman sing nyandhak marang Gusti Allah siji-sijine sing ora katon! Ngantos pundi asoripun panjenengan ing antawisipun tiyang-tiyang prasaja, awit sagedanipun boten namung nyandhak panjenengan dhateng bab-bab ingkang katingal lan kanyata, nanging ugi dhateng tumindak mbangkang, nyolong, mabuk, tumindak zalim, lan gesangipun ingkang asor. Mangka, kados pundi saged kapanggih iman ingkang sae ing antawisipun tiyang-tiyang kados makaten?

Bab 30. Kabeneran Iman Ortodoks

Nanging kita, minangka wong Kristen Ortodoks, sing dipandu dening sih-rahmaté Kristus Gusti kita, ngerti apa iku iman, lan kita tetep nyekel dudu iman anyar, nanging iman kuna sing ilahi sing diparingaké Kristus Gusti marang para murid lan rasul suci Panjenengané, sing diwartakaké para rasul suci ing saindenging jagad, sing diwulangaké déning para guru agung Gréja, sing dikuataké déning Konsili Ekumenis, sing digawa déning Santo Vladimir saka wong Yunani menyang Rusia, lan sing sumunar ing para lampu agung Gréja lan pepadhang donya, para Bapa suci Rusia lan para tukang mujijat.

Kita pracaya marang siji Gusti Allah kang ghaib, kang dimulyakaké ing Tritunggaling Suci: Rama, Putra, lan Roh Suci.

Ing Trinitas Suci, kita ora mecah hakekat Ilahi lan ora nyawiji Pribadi-Pribadi; nanging, bebarengan karo Santo Andreas saka Kreta, kita tetep nyekel pangandika ing ngisor iki: 'Aku ngakoni marang Panjenengan, ya Allah Tritunggal, siji Keilahian, ora bisa dipisah ing hakekat lan ora nyawiji ing Pribadi-Pribadi, padha mrentah lan padha lungguh ing pangkat'⁸². Lan kaya kita pracaya ing atiné, mangkono uga kita ngakoni nganggo lambé, ngluhuraké Tritunggal Suci sing ora bisa dipisah saben dina, lan kandha:

⁸² Kanon iku agung; ing Kemis minggu kaping lima saka Puasa Agung, Ode 4, Kamulyan.

Kamulyan tumeka marang *Tritunggal Suci, Sarupa, Pangurip, lan Tanpa Peca*, tansah, saiki lan salawas-lawase.

Kita pancen pracaya lan ngakoni Inkarnasi Putraning Allah, manawa Panjenengané, lumantar Hipostasi Ilahiné dhéwé, wis inkarnasi ing kandhungan Sang Perawan Paling Suci, tanpa pisah saka Rama. Kita ora mecah Putrané dadi loro putra, nanging kita nyatakaké yèn Panjenengané iku siji, loro-loroné ing kandhungan Sang Perawan lan karo Rama ing swarga: amarga keilahian ora winates déning panggonan.

Kita pancen ngakoni Sang Perawan Paling Suci minangka Ibune Gusti Allah, lan ora mung Ibune Kristus, nanging Panjenengané sing sejatine nglairaké Sabda Gusti Allah sing wis inkarnasi ing sajroning dhèwèké, kanthi loro hakikat lan sipat sing béda—ilahiah lan manungsa—sing ora campur, nanging ora bisa dipisahaké ing siji pribadi Kristus.

Kita ora misahake Kristus saka Putraning Allah, uga ora nyelehake Panjenengané ing tahta kapisah ing jejere Tritunggal Suci, kaya sing ditindakake Abbaqum lan para muridé; uga ora nggawé Tritunggal dadi papat, nanging kita pracaya lan ngakoni yèn Putraning Allah lan Kristus iku siji lan padha, sing diarani Putraning Allah lan Putraning Manungsa. Putraning Allah miturut hakikat keAllahan, Putraning Manungsa miturut hakikat manungsa; nanging dudu loro Putra, nanging siji Putra, kaya sing kanthi dogmatis dinyanyikake dening Gréja ing Octoechos, Nada 6, nalika Vesper, kandha: 'ora kapérang dadi loro pribadi, nanging diakoni minangka loro hakikat tanpa kacampuran'.

Imanku, mula, dudu anyar, nanging kuna: kita nyekel iman suci iku kanthi teguh tanpa kendhat, ora nampa inovasi utawa bidah apa wae. Kita ngakoni, kita nampani, lan lumantar iku kita ngarep-arep slamet tanpa sangsi, lumantar sih-rahmat lan pitulunganing Gusti.

Kajaba iku, kita netepi kabèh sakramèn suci, kabèh upacara lan *ritual*, lan kabèh adat grejawi manut tradisi lan paugeran Para Bapa Gereja, kanthi ajeg lan ora goyah, kaya déné Santo Vladimir wong Yunani nggawa mau menyang Rusia, lan mula kita isih netepi nganti saiki lumantar sih-rahmaté Kristus.

Nanging saiki wayahe nerusake Pitakonan sabanjure.

Bagéan II. Bab Doktrin Skisma

Sawise mriksa woh pisanan saka kebon Bryn sing skizmatik, lan sawise nyelidiki kanthi teliti imané sing sesat, saiki kita ngadhepi woh liyane saka dheweke—kaya apel Sodom liyane—sing kudu dites: *doktrinane*, sing dheweke, minangka mungsuh Gréja Kristus, nyebar saka sarang setan ing Bryn, nanemake kanthi rahasia ing antarané umat ortodoks ing kutha lan désa, kaya gulma ing antarané gandum.

Para Brynians ngaku yèn doktrin mau migunani kanggo nyawa.

Mula saka iku, panaliten iki kudu adhedhasar prinsip ing ngisor iki:

Piwulang iku migunani kanggo nyawa sing ora ana goroh, ora ana bidah, lan ora ana cacik maki marang bab-bab suci.

Nanging yèn ing sawijining doktrin ditemokaké kabohongan, bidah, lan cacik maki marang bab-bab suci, mula doktrin kuwi ora migunani kanggo jiwa, malah mbebayani.

Mula saka iku, ayo padha mriksa *telung bab iki* babagan piwulang skismatis saka Bryn:

- 1) *Apa ajarané bébas saka kabohongan?*
- 2) *Apa ajarané bébas saka bidah?*
- 3) *Apa ajarané ngandhut cacik maki marang bab-bab suci?*

Artikel Kapisan

Bab 1. Piwulang kuduné asalé saka guru sing ora palsu

Pangajaran iku bener yen asalé saka cangkémé guru sing ora palsu, nanging bener.

Nanging guru sejati iku wong sing ora njupuk jabatan dadi guru kanthi karepé dhéwé, nanging diangkat déning Gréja Allah lumantar sih rahmaté Roh Suci, lan dikirim kanggo mréntahaké, kaya ing jaman para Rasul,

para guru dikirim dening Gréja lumantar Roh Suci, kaya kang katon ing Kitab Para Rasul, bab 15, ing ngendi katulis mangkéné: *'Kanggo wong-wong sing padha ngladèni Gusti lan puasa, 'kandha Roh Suci, 'pisahna kanggo aku Barnabas lan Saulus kanggo pakaryan kang wis tak panggil. 'Banjur, sawisé padha puasa lan ndedonga, lan sawisé nempataké tangané marang wong-wong mau, padha ngutus wong-wong mau. Amarga wong-wong mau, sawisé diutus déning Roh Suci, padha mudhun menyang Seleukia*⁸³. Lan maneh ing bab 15 katulis: *'Wis krasa becik tumrap kita (Gereja Yerusalem), sawise padha kumpul bebarengan kanthi saprasetyan, ngutus priya-priya pilihan marang kowe (marang Gereja Antiokia) bebarengan karo Barnabas lan Paulus sing kita tresnani, priya-priya sing wis nyawisake nyawane kanggo jeneng Gusti kita Yesus Kristus: awit kita wis ngutus Yudas lan Silas, sing uga nyatakake kabar sing padha. Amarga wis diputusake dening Roh Suci lan dening kita*⁸⁴, lan liyane kaya sing kacathet ing kana.

Miturut para Rasul sing suci, pangajaran dipegang déning uskup, imam, lan liya-liyané sing kalebu ing tatanan suci Gréja. Padha nindakake pangajaran iki miturut kersané Roh Suci, amarga padha diangkat liwat pamilihan lan konsèkrasi sing bener.

Para guru kaya ngono iku sejati lan ora palsu, lan piwulang saka para guru kaya ngono iku sejati lan ora palsu, amarga diucapake dening Roh Suci.

Ayo padha pikirake iki: sapa sing ngutus para guru skismatik saka Brynsk? Roh Suci? Utawa Gréja Kristus? Ora pisan. Wong-wong kuwi ora duwe gréja; padha nolak cap saka karunia Roh Suci sing diparingaké nalika baptisan lumantar krisma, nyebut iku capé Antikristus, lan padha ora nduwèni sakramen liyané sing dilakoni déning Roh Suci. Amarga padha ora nduwé sakramèn, padha ora nduwé Roh Suci, sing nurun ing sakramèn; lan amarga ora nduwé Roh Suci, padha ora diangkat lan ora dikirim déning Panjenengané kanggo mréntahaké lan mulang. Ora dikirim déning Roh Suci utawa déning Gréja Suci, padha dudu guru sejati, nanging guru palsu, sing nyerobot jabatan mulang kanggo dhéwé. Amarga piwulangané ora bener, nanging *palsu*. Bab para guru kaya ngono Gusti Allah ngandika ing prakiran Yeremia: *'Aku ora ngutus nabi-nabi iki, nanging padha mlayu; Aku ora maringi sabda marang wong-wong mau, nanging padha ngandika ramalan*⁸⁵. Nanging Rasul uga kandha: *'Kepiye bisa padha nginjili yèn ora dikirim?*⁸⁶. Mula, yèn guru palsu ora dikirim déning Gusti, déning sapa padha dikirim? Satemene, ora ana liya kajaba Setan dhéwé, sing dadi bapaké goroh lan sumber kabèh kaluputan; lan dudu Roh Suci sing ngandika liwat lambéné, nanging roh kabohongan, roh sing padha sing wis suwe ngandika liwat lambéné nabi-nabi palsu ing jaman nabi Mikah sing suci, kanggo ngapusi Ahab, raja Israel; sapa waé sing kepéngin kaya sing kacathet ing Kitab Raja-raja kaping 5, bab 22, lan ing Kitab Tawarikh kaping 2, bab 18.

Bab 2. Piwulang kuduné asalé saka guru sing trampil

Sabanjure:

Pangajaran sing sejati yaiku sing metu saka cangkemé para guru sing trampil ing Kitab Suci lan kebak kawicaksanan pangajaran, sing mangertos kakuwatan Kitab Suci lan bisa nerangaké kanthi bener. Amarga sawijining guru ora mung kudu disucèkaké lan diangkat déning Gréja lumantar Roh Suci marang jabatan mulang, nanging uga kudu pinter banget, nduwèni akal sing waras, manut marang tembungé Gusti Allah dhéwé sing diucapaké ing ramalan: *'Tetepna tembungé imam ing pikiranmu, lan goleka paugeran saka lambéné'* (⁸⁷).

Pangajaran skizmatik, nanging, ora metu saka cangkem sing wicaksana kaya ngono, amarga para gurune ora mung ora diangkat dening Gréja lumantar Roh Suci dadi guru, nanging uga ora paham Kitab Suci Ilahi, ora nduwé daya kanggo mangertèni lan ora bisa nerangaké kanthi bener, nanging wong-wong sing prasaja banget, akèh sing dadi gurune, sing malah ora ngerti abjad. Ora mung wong-wong mau, nanging uga wanita mulang ing antarané wong-wong mau, sanadyan kuduné meneng miturut dhawuh apostolik: *'Wong wadon supaya meneng ing gréja-gréja, awit ora diparingi idin kanggo ngomong'* (, 'mulang'), *nanging supaya manut*⁸⁸; lan manèh: *'Wong*

⁸³ Kisah Para Rasul 13:2 lan salajengipun.

⁸⁴ Kisah Para Rasul 15:25 lan salajengipun.

⁸⁵ Yer. 23:21.

⁸⁶ Roma 10:15.

⁸⁷ Mal. 2:7.

⁸⁸ 1 Korinta 14:31.

wadon supaya sinau kanthi meneng lan manut kabèh; nanging aku ora maringi idin marang wong wadon kanggo mulang⁸⁹. Nanging ing iman sesat Bryn, padha ora nggatekake prentah apostolik kuwi, lan wanita nyekel jabatan guru. Amarga piwulange ora bener, nanging *palsu*.

Amarga ora mungkin wong biasa sing ora sekolah ora mung ora bisa mulang wong liya kanthi bener bab dogma iman, nanging uga ora bisa mlaku ing dalan sing bener dhéwé, gumantung marang pangertené sing ora sekolah lan prasaja nalika ngremehake para guru sejati. Mula saka iku muncul bidah, prahara lan pecah belah, amarga wong sing bodho wani mriksa lan mulang bab iman. Kaya sing diandharake Santo Anastasius saka Nikea lan Santo Yohanes Krisostomus kanthi bener: iku ala gedhe yen ora ngerti Kitab Suci, lan kaya kéwan sing ora nduwé akal; awit akèh piala sing muncul saka ora ngerti Kitab Suci. *Saka kéné* muncul *piala* gedhé *saka bidah*; saka kéné uga muncul gaya urip sembrono, pakaryan sing ora ana wohé, kabuta rohani, lan tipuané setan. Kaya wong buta ing mripat jasmani ora bisa mlaku ing dalan sing bener, mangkono uga wong sing ora ngerti Kitab Suci lan ora nggatekake sinar-sinaré bakal kesandhung⁹⁰.

Bab wong-wong ing Brynya, sanadyan padha ora ngerti Kitab Suci Ilahi, nanging tetep nganggep awake dhewe wicaksana lan mbayangake yen padha mlaku ing dalan iman sing sejati, lan padha wani mulang. Lan wong-wong ing antarané sing bisa maca lan nulis, sing ing pikirane sumunar cahya samar saka pangerten, padha ngadeg dadi teolog agung lan, kanthi kesombongan, padha ngaku dadi guru iman sing ora ana tandhingané. Nanging wong-wong sing sejatine ahli teologi lan guru sejati—sing wis nyawisake uriipe kanggo sinau wiwit isih enom, sing marang misteri Kitab Suci wis diwahyukake, lan sing wis disinari cahya akal sing sampurna—wong-wong mau padha diarani bidah, sing kesasar, lan sing ora ngerti dalan sing bener. Wong wuta kandha marang sing weruh: 'Kowe ora weruh'; lan wong sing kesasar kandha marang sing mlaku ing dalan sing bener: 'Kowe mlaku ing dalan sing salah'; lan wong bodho ngganggu wong wicaksana: 'Kowe ora ngerti apa-apa'. Nanging pikirna, aku nyuwun, sapa sing weruh cahya luwih akèh: sing ndeleng saka kamar peteng menyang pekarangan liwat celah, utawa sing mbukak jendhela lan nyawang cahya? Sapa sing luwih bisa nyebarake padhanging iman suci lan dalan sing bener saka kesalehan sejati: wong sing mung bisa maca buku nanging ora ngerti akèh saka sing diwaca, utawa wong sing ora mung maca nanging uga mangerteni sakabehe isi bacaan lan nyekel jeroning Kitab Suci? Apa guru sing ora sekolah lan ngaku dhéwé luwih pantes dadi pituduh tinimbang wong sing wis sinau, sing ora ngaku dhéwé dadi guru nanging diangkat déning sih rahmaté Roh Suci?

Aku krungu ana sing kandha: 'Kristus Gusti nglumpukaké sakumpulan Rasul sing ora paham aksara, wong prasaja lan ora sekolah; Panjenengané ora nelpon wong-wong mau saka buku, nanging saka jaringé nelayan, lan lumantar wong-wong mau Panjenengané maringi padhang lan mulang sak donya.' Kanggo iki aku mangsuli kaya mangkéné: Panjenengané nglumpukaké wong-wong sing ora paham aksara, nanging ngutus wong-wong sing wis sinau; Panjenengané nelpon wong-wong prasaja lan sing ora paham marang dhiri Panjenengané, nanging ngutus para ahli teologi sing wicaksana menyang pucuking bumi, sawisé mbukak pikirane supaya bisa mangertèni Kitab Suci⁹¹ Panjenengané nglumpukaké wong-wong mau kaya guru nglumpukaké murid-muridé, lan luwih saka telung taun nuntun wong-wong mau bebarengan karo Panjenengané, mulang lan maringi pitutur, lan ora ngutus wong-wong mau kanggo mréntah nganti nganti Aku wis maringi piwulang kanthi tuntas lan maringi pangerten marang Kitab Suci; lan nalika Panjenengané wis padhangaké pikirane supaya bisa mangertèni Kitab Suci, lan kebakaké karo Roh Suci, lan diajari ngomong ing basa-basa manca: banjur Aku ngutus wong-wong mau menyang donya kanggo nginjili Sabda Gusti.

Nanging kowe, he wong-wong Bryn, para guru sing ora sekolah, para resi sing ora bisa maca lan nulis, critakna marang kita: kapan kowe mlaku bareng Kristus? Kapan kowe nampa Roh Suci ing ilat geni? Kapan kowe sinau ngomong ing basa manca, kaya para Rasul? Apa pikiranmu wis kabuka kanggo mangertèni Kitab Suci, kaya para Rasul? Mula isinana, he para guru Bryn, kowe para wong lanang lan wong wadon sing prasaja sing wis nyalahgunakake jabatan guru, amarga kowe kuduné dadi murid, dudu guru, lan sinau saka para guru ortodoks ing Gréja, tinimbang mulang wong liya lan nggawé kapercayan anyar lan manéka warna kanggo awakmu dhéwé.

⁸⁹ 1 Tim. 2:11.

⁹⁰ St. Anastasius, Pitakon 78 babagan Kitab Suci; iki uga ditemokake ing prakata St. Chrysostom kanggo surat-surat Paulus.

⁹¹ Lukas 24:45.

Bab 3. Piwulangé guru kuduné bener, lan tumindaké tanpa cela

Saliyane:

Pangajaran sejati kudu asalé saka guru sing ora mung paham Kitab Suci, nanging uga bener polahé, kaya sing ditulis Rasul Paulus marang Timotius: *'Dadi tuladha ing kabèh bab— —ing tembung, ing polah, ing katresnan, ing pracaya, ing kasucian'*⁹². Ayo padha merhatiin loro tembung pisanan saka Rasul: *'Dadi tuladha'* (pangandikane) *'ing tembung lan tingkah laku'*, saka kéné cetha banget apa tugase guru, amarga guru kudu sepisanan lan paling utama wicaksana ing tembung lan tanpa cela lan suci ing tingkah laku; awit 'mulangna, nanging aja nindakake apa sing kok wulangake, awit kowe kaya gong sing muni kenceng utawa simbal sing gemerincing'.

Bab tumindak para guru skizmatik, mung Gusti Allah sing ngerti; kita ora bakal mriksa; nanging ing kéné kita bakal éling marang akal lan pakaryané salah siji guru mau, sing nyebut dhéwé rasul, kaya sing wis kacathet déning wong liya.

Ing kutha karajan Moskow, ing Balai Cetak Karajan, ing perpustakaan, ana buku cilik sing ditulis kanthi irah-irahan 'Pembantahan Petisi Solovetsky', sing disusun ing Siberia dening sawijining Yuri wong Serbia, ing sangisoré Uskup Siberia, Yang Mulia Cornelius. Ing buku cilik kuwi, ing Bab 5, Yuri nulis babagan guru lan rasul skismatik, imam Lazarus, kaya ing ngisor iki:

Kutha iki (Tobolsk) ngerti bab Lazar, amarga ana wektu dalan-dalané kakepèt kanggo dhèwèké, lan wong-wong kudu nuntun dhèwèké saka lengené (nalika dhèwèké mabuk) amarga dhèwèké ora bisa mulih dhéwé. Lan sawijining wektu, nalika Lazarus lungguh karo tamu ing omahku, dhèwèké miwiti nyritakaké dongèng-dongèng lan teka-teki para wong tuwa—kaya ta carané sawijining wong tuwa wadon, sanadyan kepéngin dadi enom manèh, mlaku mbalik ing dalan, lan sapituruté. Nanging para tamu katon murung lan isin krungu omongan kaya ngono saka sawijining pandhita; lan dhèwèké, nyumurupi kahanan kuwi, kandha marang aku: 'Yuri! Kepiye kok kita tansah miwiti bab rohani, nanging nindakake kanthi cara donya?' Lan aku, sawisé para tamu lunga, ngélingaké dhèwèké: 'Pastur Lazarus! Pikirna kahanan Gréja Kristus saiki wis tekan endi, lan sepira parah kahanané?' Yen pancèn dadi tugas kita kanggo mbeneraké, aku kandha, kita dhéwé wis rusak banget, malah nyritakaké carita isin, lan dalan-dalan dadi sempit kanggo kita nalika mabuk: iki dudu pratandha para Rasul, uga dudu pratandha para guru sing dikirim Gusti Allah kanggo mbeneraké Gréja; lan ing antarané liya-liyané (miturut Yuri), aku nyitir marang dhèwèké pangandikane Augustine, guru saka Kulon: 'Njaba Gréja lan ing skisma, sawijining wong bisa nduwèni kabèh kasucian, nanging ora bisa nduwèni kaslametan piyambak.' Nanging Lazarus mangsuli kanthi argumentasi sing mbantah: 'Dadi, apa gunane kanggo Nikon lan para pengikut sing padha pamikiran, yen padha nduwèni jabatan uskup lan kabèh upacara suci, nanging ora bisa nggayuh kaslametan?' Aku mangsuli marang dhèwèké: 'Kanjeng Sang Suci Nikon ora nate ninggalaké Gréja; nanging panjenengan, Bapa, sawise ngucilake dhiri panjenengan saka Gréja, nyebabake perpecahan, lan tembungé Augustine cocog kanggo panjenengan. Mung nganti kéné bab Lazarus. Nanging ing kéné, Bapa-bapa Solovetsky (ujare Yuri), aja ngukum kita, kaya-kaya aku mbukak dosa wong sing tulus kanthi niat ala. Amarga aku dhéwé, minangka wong sing gedhé dosané, ora mbukak dosa-dosa rahasia wong sing tulus, lan aku uga ora ngomong kanthi niat ala marang sedulur; nanging amarga Lazarus, sawisé ngangkat dhiri dadi rasul, wis ngina Gréja Apostolik, lan wis nyebabaké prahara lan pambangkangan bab iman ing antaramu lan ing sakabèhing wong: mulané aku ngélingaké wong-wong sing tulus—dudu amarga niat ala, nanging amarga katresnan sedulur—bab rasul sing nggumunaké kuwi, sing kutha iki dadi saksi; lan aku ora nesu marang dhèwèké amarga iki, uga ora ngina dhèwèké tanpa alesan utawa sia-sia. Amarga pantes lan perlu supaya kabèh wong ngerti bab pakaryan lan uripé guru mulya kuwi, sing kabèh padha kepéngin nyerahaké nyawané marang dhèwèké, lan adhedhasar piwulangé padha ngadegaké kaslametané, lan lumantar doktriné padha ngukum kabèh Gréja Apostolik." Mung nganti kéné saka buku Yuri wong Serbia. Nanging saka cathetan iki, pikirané guru skizmatik lan 'rasul' Lazarus wis dadi cetha marang kita—wong sing trampil ing dongéng isin (lan ora ing Kitab Suci)—lan tumindaké sing ora murni wis kabuka. Pantes ora ngetung 'rasul' kaya ngono ing barisan para rasul, uga ora nggatekake piwulangé, kajaba yèn dhèwèké kalebu pseudo-rasul lan nduwèni panggonan ing antarané para guru palsu. Kita uga ora nganggep yèn guru-guru skismatik liyané luwih apik tinimbang Lazarus; pérangan katelu saka risalah iki bakal mbuktèkaké iki.

⁹² 1 Tim. 4:12.

Amarga ora pantes wong kaya ngono dadi guru.

Bab 4. Ajaran sing sejati diwartakaké kanthi terang-terangan, ora kanthi rahasia

Manèh:

Ajaran sing sejati lan murni diwartakaké kanthi terbuka ing endi-endi marang kabèh wong, tanpa wedi sapa waé, kaya *déné* ajaran apostolik sing diwartakaké *kanthi wani lan tanpa alangan*⁹³ ; dene piwulang sing diwartakaké sacara rahasia, disumputaké ing panggonan sepi, iku ora bener, nanging kebak ambu busuk saka kabohongan.

Bab piwulang skisma, ora diwartakaké kanthi terang ing endi waé, nanging diwulangké sacara rahasia, disimpen ing sangisore lemah, malah ora wani nampilaké awaké dhéwé ing ngarep kita; lan kaya kalong (tikus mabur) sing mlayu saka padhanging awan menyang celah-celah, mangkono uga padha mulang—utawa luwih tepaté ngapusi—wong-wong prasaja ing panggonan rahasia, ndhelik saka kita.

Amarga piwulange ora bener, nanging palsu.

Bab 5. Kabohongan Skismatik Babagan Antikristus

Kajaba iku:

Ajaran sing sejati ora kena ngemot kabohongan apa wae; nanging yen ana kabohongan ing sawijining ajaran, ajaran kuwi ora bisa diarani sejati, nanging palsu.

Doktrin Bryn, nanging, kebak goroh lan kabohongan, kaya sing cetha saka ing ngisor iki.

NGENANI ANTIKRISTUS.

Padha mikir lan mulang yèn rawuhe Antikristus ora bakal dadi prastawa fisik, nanging mung prastawa mental, ing ngendi dhèwèké bakal mréntah donya; lan sakjatiné, pribadiné Antikristus kaya ora ana: lan padha kandha yèn Antikristus wis suwé mréntah ing roh, wiwit ana réformasi buku ing Moskow; lan kaya-kaya Moskow iku Babilonia lan tahta karajané Sang Antikristus; lan kaya-kaya wektu rawuhé Kristus kapindho sing nggegirisi lan Dina Pangadilan wis cedhak, lan padha ngawasi kabèh wengi, *déné* sawatara saka wong-wong mau, sawisé nyalakaké lilin, tetep tangi nganti jago krèk. Pangrasa lan piwulangé, ing saben bab, iku palsu, bertentangan karo Kitab Suci lan para guru suci ing Gréja, para juru tafsir Kitab Suci. Panjenengané Uskup Stephen, Metropolitan Ryazan lan Murom, wis kanthi cukup lan jujur mbantah ajaran palsu mau, adhedhasar marang kesaksian Kitab Suci sing ora bisa salah, ing sawijining buku cilik—nanging kebak kawicaksanan lan kabijaksanaan rohani—sing dijenengi: *Tandha-tandha Rawuhe Antikristus lan Pungkasaning Jaman*, sing dicithak ing Moskow miturut dhawuhe Sang Panguwasa Agung ing taun 7212 wiwit pambentukaning donya, lan 1705 wiwit lairé Gusti Sabda ing daging.

Nanging amarga buku iku meh ora ana ing manèh ing Keuskupan kita, lan mung diduwèni sawatara wong: mulané dadi kewajiban kita kanggo mbantah ajaran skisma lan palsu kuwi kanthi ringkes ing kéné, adhedhasar Kitab Suci sing padha, nglawan para penganut skisma lan guru skisma ing keuskupan kita, sing ndhelik ing omah-omah sing wis padha rusakaké, lan sing kanthi rahasia nyebar ampas ajaran sesat ing antarané wong-wong prasaja.

Kita nyatakake manawa kabèh spekulasi lan piwulang skismatis babagan Antikristus, Babilonia, lan Rawuhe Kristus Kapindho iku pancèn palsu sakabehe, yaiku sawisé mriksa kabèh ayat sing relevan ing Kitab Suci lan miturut penjelasan para juru tafsir Kitab Suci.

- 1) Saka pribadine Antikristus dhéwé.
- 2) Saka panggonan ing ngendi Antikristus bakal teka, lan ing ngendi dhèwèké bakal mrentah.
- 3) Saka cacah taun pamaréntahané.
- 4) Saka tumindak sing bakal ditindakake.

Nanging sepisanan, para guru sing nyebabake perpecahan lan wong sing ora ngerti, uga murid-muridé sing ngrungokaké, padha dimangertèni iki: manawa jeneng '*Antikristus*', kang maknane *mungsuh Kristus*, dipahami kanthi makna tartamtu ing Kitab Suci (kaya sing wis diterangake *kanthi cara kias* dening Yang Mulia Uskup Stefanus ing risalahé, *lan* iki *pantes*, padan, lan wigati; supaya luwih cetha: loro-lorone kanthi analogi lan ing kasunyatan, miturut hakikat prakara iki, marang wong sing ngupaya dadi Antikristus.

⁹³ Kisah Para Rasul 28:31.

Secara kiasan utawa analogi, jeneng 'Antikristus' asring dianggo marang akèh wong; nanging sejatine, ing kasunyatan lan tumindak, iku mung tumrap siji Antikristus sing bakal teka ing pungkasaning donya. Apa kowe ngerti, hai para guru palsu? Ora. Amarga jeneng Kristus kudu dijupuk minangka kiasan lan tuladha.

Jeneng sing paling suci lan kinormatan saka Juruslamet kita, Kristus, biasane dianggo sacara kias utawa analogi marang kabèh sing diurapi déning Gusti, para raja Kristen, kaya ing Prajanjian Lawas, Saul, Raja Israel, dijenengi 'Kristus' déning Daud, sing kandha: 'Aja nganti aku ngangkat *tanganku marang dheweke, amarga iki Kristusé Gusti*'⁹⁴), tegesé, 'iki kang diurapi déning Gusti'. Amarga iki penjelasan jeneng 'Kristus': *kang diurapi*. Lan Daud dhéwé nyebut dhéwé Kristus nalika wis dibebasaké saka mungsuh-mungsuh sing ngoyak dhèwèké, dhèwèké matur nuwun marang Gusti, kandha: '*Saiki aku ngerti yèn Gusti wis nylametaké Kristusé*'⁹⁵. Nanging miturut hakikaté, anané lan pakaryané, jeneng suci iki mung kagungané Kristus piyambak.

Lan maneh: gelar mulya iki, '*Putraning Allah*', ing pangertèn kias, umum kanggo kabèh wong Kristen; amarga saben wong pracaya bisa (kaya sing wis kita kandhakake sadurungé) diarani putraning Allah lumantar sih-rahmat, Gusti Allah piyambak saying : '*Kowe bakal dadi putra lan putri-Ku*'⁹⁶. Bab hakikat sing sejati, iki mung kagungané Kristus Yesus, Gusti kita, miturut hakikaté dhéwé.

Mula, kowe kudu mangertèni iki babagan gelar Antikristus.

Amarga wis ana akèh antikristus, sing mungsuh Kristus lan kabeneran-Nya, lan saiki uga ana akèh, kaya sing diandharaké Santo Yohanes Teolog: '*Bocah-bocah, iki wis jam pungkasan, lan kaya sing wis kowe krungu yèn Antikristus bakal teka, saiki wis ana akèh antikristus*'⁹⁷. Lan maneh Panjenenganipun ngendika bab ingkang sami: '*Saben roh ingkang boten ngakeni manawa Yesus Kristus sampun rawuh ing daging*' (kados para pemuja berhala lan para Yahudi ingkang boten pracaya ing wektu punika boten ngakeni Panjenenganipun, lan kados para Turki, para Tatars, lan para Yahudi punika boten ngakeni Panjenenganipun saiki, lan sedaya ingkang wonten ing sangandhaping langit ingkang boten mangertos Gusti Allah), *ora saka Gusti Allah: lan iki Sang Antikristus, sing wis kowe krungu bakal teka, lan saiki wis ana ing donya*⁹⁸. Santo Yohanes Teolog malah nalika isih urip wis nyatakake manawa Sang Antikristus wis ana ing donya. Kepiye Antikristus bisa ana ing donya nalika jaman para Rasul? Iku kudu dipahami (miturut para komentator) manawa dhèwèké ora ana ing awaké dhéwé, nanging ana ing para pendahulué, kaya Simon si Ahli Sihir, sing ngaku dadi Kristus, lan para pendahulu Antikristus liyané. Amarga roh sing mungsuh Kristus Allah, sing bakal tumindak ing Antikristus sejati, wis makarya nalika semana, lan saiki uga makarya ing para pendahulune; lan amarga iku, nalika semana wis diomongake, lan saiki uga diomongake, manawa Antikristus wis ana ing donya kanthi makna kias, lan ora kanthi nyata.

Amarga ing jaman biyen ana antikristus—yaiku dukun lan tukang sihir sing ngaku jeneng Kristus—lan para panganiaya lan penyiksa wong Kristen, kaya Nero, Diocletian, Maximianus, Julianus si Murtad, lan liya-liyané kaya wong-wong mau: kabèh mau iku bidah, mungsuh kasunyatan Kitab Suci, ana sing ngina keilahiané Kristus, kaya para Arian; ana uga sing nolak Inkarnasi Putraning Allah, kaya Nestorius; lan ana uga sing nyipta bidah sing bertentangan karo iman sejati (kaya sing ditindakake para Brynians saiki): wong-wong mau iku antikristus, sing mungsuh Kristus, sing biasane kita sebut para pelopor Antikristus. Lan saiki, ing jaman kita, ana wong-wong sing padha karo antikristus sing kapisan; amarga dheweke iku dukun sing murtad, sing wis nyerahake awake dhewe marang setan lan tumindak mungsuh Kristus bebarengan karo setan-setan mau; dheweke uga panyiksa Gréja Kristus, kaya para Agarian; lan dheweke iku wong-wong sing kesasar mlebu maneka ragam bidah, kaya para bidah lan para Brynian. Kabèh mau iku antikristus, para pangripta marang sing kepengin dadi Antikristus dhewe, lan mungsuh Kristus. Amarga sapa wae sing nentang Gréja Suci iku nentang Kristus; sapa wae sing nganiaya Gréja Kristus iku nganiaya Kristus; sapa wae sing ngina dogma Ortodoks iman lan tradhisi Gréja iku ngina Kristus, lan kaya Antikristus.

Antikristus dhéwé bakal muncul sadurungé pungkasaning jaman, ora manèh ing wujud para pendahuluné, nanging ing pribadiné dhéwé sing sejati.

⁹⁴ 1 Raja-raja 24:7.

⁹⁵ Mazmur 19:7.

⁹⁶ 2 Kor. 6:18.

⁹⁷ 1 Yohanes 2:18.

⁹⁸ 1 Yohanes 4:3.

Kahanan sing padha uga ditrapake marang Babilon, kaya sing cetha kasebut ing Kitab Suci: loro-lorone kanthi makna kias lan makna harfiah. Ing teges kias, sembarang kutha kang kebak anarki bisa diarani Babilonia; nanging ing teges harfiah, mung ana siji kutha Babilonia sing kasebut ing Kitab Suci, sing dumunung ing Kaldea, ing ngendi uga ana tahta Kakaisaran Persia. Mangkono ditulis Saint Andrew saka Caesarea ing komentare babagan Wahyu, bab tembung-tembung iki: 'Babilonia Agung, ibu para pelacur, lan sapiturute'; lan maneh, 'Aku weruh sawijining wanita mabuk, lan sapiturute', teks kasebut kandha: 'Mangkono jeneng Babilonia kuna, pelacur kabungahan, tegesé kutha para pelacur sing padha bungah ing pelacurané, sang pemikat para dukun lan ahli sihir'; lan Yerusalem kuna (sing ing prakiraan Yeremia dipadhakake karo Babilonia ing zinahane), '*Kowe kaya pelacur*',⁹⁹ lan Roma kuna dijenengi Babilonia ing surat Petrus,¹⁰⁰ . *Nanging Gusti* (lan iki sing dadi pokoké) nyebut panguwasa wong Persia, Babilon, pelacur, lan saben kutha liya sing seneng mateni lan getihen¹⁰¹ . Nganti kéné Santo Andreas saka Kaisarea. Saka tembungé cetha yèn kanthi analogi, loro-loroné Yerusalem kuna lan Roma kuna, lan kutha apa waé sing kebak anarki, diarani Babilon: nanging ing pangertèn sing paling dhuwur utawa hakiki, mung ana siji Babilonia—yaiku sing kagungané wong Kasdé, sing uga kagungané wong Persia, ing ngendi Raja Kiros wong Persia, sawisé Darius wong Madai, netepaké karajan Persia.

Sawise nerangake jeneng 'Antikristus' lan 'Babel' kanggo wong sing durung ngerti, ayo padha nerusake mriksa kahanan sing kasebut mau, lumantar piwulang skisma palsu babagan Antikristus, Babel, lan Dina Penghakiman bakal cetha kabukak.

Kaping pisan

Titik *kapisan* nyakup babagan pribadine Antikristus.

Para skismatik mulang (kaya sing wis kita kandhakake sadurunge) manawa rawuhe Antikristus ora bakal kelakon ing kasunyatan, nanging mung ing imajinasi (miturut pamikirané) kanggo mrentah ing donya kuwi, dene pribadine Antikristus, kaya-kaya, ora bakal ana.

Nanging kita nglawan kabohongan mau kanthi guru sing ora bisa keliru, Rasul Suci Paulus, lan para guru suci liyane ing Gréja sing bareng karo dhèwèké.

Rasul Suci Paulus, nalika nulis marang wong Tesalonika, kandha: '*Aja nganti ana sing ngapusi kowe kanthi cara apa wae; awit menawa ora ana murtad dhisik, lan manungsa duraka durung kawangwang—putraning karusakan, mungsuh lan sing ngluhurake awake dhewe ngluwihi saben dewa utawa obyek ibadah—nganti dheweke lungguh ing candhi Allah, ngetokake awake dhewe minangka God*'¹⁰² .

Bab wong iki Sang Rasul Suci nyritakaké, minangka saksi sing setya lan juru nerangaké surat-suraté Paulus, Santo Yohanes Krisostomus, ngendika: 'Ing kéné dhèwèké nyritakaké bab Antikristus, lan kowé padha mbukak rahasia agung.' Apa iku apostasi? Dheweke nyebut Antikristus iku dhéwé 'apostasi', amarga dhèwèké ditakdiraké kanggo ngrusak akèh wong lan nuntun wong-wong mau menyang kesasar, supaya *bisa* nggodha, *yèn bisa, malah wong-wong pilihan*¹⁰³ ; lan dhèwèké uga nyebut dhèwèké 'manungsa dosa'; amarga dhèwèké bakal nindakake akèh ala sing ora kaétung lan nyurung wong liya supaya nindakake tumindak ala; lan dhèwèké nyebut dhèwèké 'putra kebinasaan', amarga dhèwèké uga bakal binasa. Sapa, mula, iki? Apa Iblis? Ora kaya ngono; nanging ana sawijining wong, sing nindakake kabèh pakaryané. Nganti saiki, Chrysostom, juru nerangaké Paulus. Kajaba iku, Santo Ephrem, ing wulangé babagan Antikristus, kandha: 'Iblis dhéwé ora bakal lair, nanging ana wong sing paling jahat bakal teka kanthi rupa kaya dhèwèké, kaya maling'¹⁰⁴ .

Mugi wong-wong ing Brynya merhatiin iki, lan padha weruh sapa sing diomongake Rasul Paulus, Yohanes Krisostomus, lan Santo Efrem nalika padha nyariosake bab Antikristus: apa iku makhluk rohani? Utawa apa iku dudu saka makhluk sing pancen ana, sing ora diarani Setan—sing iku Antikristus sing ora katon, mung konsep—nanging manungsa daging, sing katon ing mripat?

Lan Santo Hippolytus, Martir Suci, ing homilinya kanggo Minggu Meatfare¹⁰⁵ , lan Santo Andreas, Uskup Agung Kaisarea ing Kapadokia, ing komentare babagan Wahyu ing Bab 7, uga nyatakake saka keturunan endi

⁹⁹ Yer. 1:3.

¹⁰⁰ 1 Petrus 5:13.

¹⁰¹ St Andrew saka Kaisarea, Homili 18, Bab 17, folio 81.

¹⁰² 2 Tes. 2:3 lan 4.

¹⁰³ Mat. 24:24.

¹⁰⁴ Khotbah 106, folio 268 verso.

Antikristus bakal muncul, yaiku saka suku Dan, sing asalé saka keturunan Yahudi¹⁰⁶. Santa Efrem, ing khotbahé sing kasebut mau, uga kaya ngono nyatakake manawa dhèwèké ora bakal lair saka perkawinan sing sah, nanging saka zinah, saka wanita sing rusak amarga zinah¹⁰⁷. Mangkono uga, martir suci Hippolytus nyekseni, ngendika: 'Mungsuh bakal metu ing bumi saka bojo sing ora suci'¹⁰⁸. Saka kesaksian-kesaksian iki cetha manawa Antikristus ora bakal dadi entitas rohani, nanging wujud nyata, jasmani, sing ditakdirake muncul ing pungkasaning donya.

Ing kéné, saben wong pracaya ortodoks sing waras pikirané kudu mutusaké dhéwé sapa sing luwih pantes dipercaya: guru palsu Bryn, sing ngaku yèn rawuhé Antikristus ora bakal kelakon saktenané, nanging mung bakal mrentah ing imajinasi? Utawa pracaya marang rasul suci Paulus, juru wicaraé Santo Krisostomus, martir suci Hippolytus, uskup agung Andreas, lan sing kinurmatan Ephrem lan Yohanes saka Damaskus, sing ing saben cara negesake anané Antikristus, lan sing nerangake keturunané lan mbukak cara lairé?

Cangkangé Kristus iku cangkangé Paulus; cangkangé Paulus iku cangkangé Krisostomus; lan cangkangé Krisostomus, bebarengan karo para Bapa liyané sing kasebut bareng, pancèn cangkangé Kristus. Apa ana kabohongan sing bisa ditemokaké ing cangkang sing kinurmatan lan suci kaya ngono?

Nanging sapa sing duwé lambé para guru palsu saka Bryn? Satemene, lambene iku lambene Setan dhéwé, kang diomongaké Gusti kita Kristus ing Injil Suci: '*Dheweke iku pembunuh wiwit wiwitan, lan ora ngadeg ing kabeneran, amarga ora ana kabeneran ing sajroningé; nalika dheweke ngomong goroh, dheweke ngomong saka kodhaté dhéwé, amarga dheweke iku tukang goroh lan bapaké kabèh goroh*' (¹⁰⁹).

Amarga wong-wong Brynians goroh, padha ngaku yèn rawuhe Sang Antikristus ora bakal kanthi jasmani, nanging mung rohani.

Pertimbangan *kapindho* nyakup lokasi, *panggonan* saka ngendi Antikristus bakal teka, lan ing ngendi dhèwèké bakal mrentah.

Padha kandha—utawa luwih tepaté, para Brynryan sing nyisakaké—kaya-kaya Antikristus mrentah ing Moskow, lan padha nyebut kutha sing mrentah kuwi 'Babilonia', ngina kanthi memalukan.

Kita, nanging, bakal nimbang iki: apa Antikristus—makhluk nyata, manungsa sejati (lan dudu roh sing ora katon)—bakal ditemokake, saka ngendi Babilon kuduné muncul, apa saka imajinasi utawa saka sing nyata: yen saka imajinasi, mula ora mung Moskow, nanging saben kutha (kaya sing wis kasebut sadurunge) lan saben panggonan sing ana tumindak anarki diarani Babilonia sacara kias; lan nyawa sing dosa diarani Babilonia, kaya nyawa sing bener diarani Yerusalem. Lan Brynya, sing ngaku suci, ora ana sing tanpa dosa: amarga kandungan para dara, wanita, lan wanita enom sing bali saka kana dadi saksi manawa panggonan kuwi pancen pantes diarani Babilonia. Amarga durung dingerteni saka Babilonia endi Antikristus bakal muncul—apa saka Moskow, utawa saka Brynya?

Nanging Antikristus, sing wujudé jasmani tinimbang rohani, mesthi muncul saka sing jasmani, saka Babilon sing nyata tenan, sing dumunung ing tanah Kasduania (lan ora ing Rusia), ngadeg ing pinggir kali Efrat (lan ora ing pinggir kali Moskow), amarga saka kono *Nimrod*¹¹⁰, pambangun menara lan panyiksa pisanan ing sangisore langit, miwiti ngrembakaké kakaisarané. Amarga kaya Nimrod iku panyiksa pisanan, mangkono uga panyiksa pungkasan, Antikristus, kudu teka saka kono.

Lan kaya Antikrist bakal muncul saka Babilonia Kaldea, mangkono uga kaseksen déning Santo Andreas sing ora bisa keliru, Uskup Agung Kaisarea (lan dudu wong saka Bryn), nyeksèkaké ing komentare babagan Wahyu, ing ngendi, ing bab 9, dhèwèké kandha kaya ngéné: iki minangka referensi marang Kali Efrat, amarga Antikristus bakal metu saka tanah-tanah kuwi¹¹¹; lan maneh ing bab 17 piyambakipun ngendika: antikristus bakal rawuh saka tanah wétan Persia, ing ngendi suku Dan, sing asalé saka oyodé wong Yahudi, bebarengan karo raja-raja liya, bakal nyabrang Kali Efrat, lan sapituruté¹¹².

¹⁰⁵ Folio 126, verso.

¹⁰⁶ Folio 33.

¹⁰⁷ St Yohanes saka Damaskus, Buku 4, Bab 27.

¹⁰⁸ Folio 128, verso.

¹⁰⁹ Yohanes 8:44.

¹¹⁰ Kejadian 10:9.

¹¹¹ Folio 43.

Delengen, waspadha marang apa sing kacarita ing kéné bab Babilonia! Iku sing dumunung ing Kaldea antarané kali Tigris lan Efrat; ing kana, sawisé kraton Asyur, kakaisaran Persia diwiwiti déning Koresus.

Nanging uga cetha saka Kitab Wahyu dhéwé, ing ngendi akèh ditulis bab Babilonia: lan nalika Kitab Wahyu ditulis, apa kutha Moskow wis ana ing wektu kuwi? Amarga sing dimaksud dudu Moskow simbolis, nanging Babilonia Kaldea sing nyata—lan uga Babilonia Persia (biyèn)—sing diterangake ing Kitab Wahyu: amarga Antikrist bakal muncul saka Babilonia kuwi, dudu saka Moskow.

Ayo uga padha yakin ing endi Antikristus bakal mrentah, sawisé metu saka Babilonia Kaldea kuwi.

Santa Hippolytus lan Santa Andrew saka Kaisarea, loro-lorone, lan Bapa-bapa Suci liyane nyatakake manawa dheweke bakal mrentah ing Yerusalem, awit ing kono biyèn ana Karajan Yahudi, kang bakal dipulihaké; lan dhèwèké bakal mbangun candhi kang padha karo candhiné Salomo ing panggonan sing persis padha karo candhiné Salomo biyèn, lan dhèwèké bakal lungguh ing kono kaya déné déwa¹¹³.

Amarga wong Brynians goroh nalika padha kandha yèn kratoné Antikristus bakal ana ing Moskow.

Pertimbangan *katelu*, babagan suwéné pamaréntahané Sang Antikristus.

Para Brynians kandha yèn Antikristus bakal mrentah ing Moskow wiwit wektu reformasi kitab suci diwiwiti.

Ayo padha deleng kapan reformasi buku liturgi diwiwiti ing Moskow. Iku diwiwiti nalika pamaréntahan Tsar lan Pangeran Agung Alexei Mikhailovich sing saleh, sing kenangané kaberkahan, lan nalika masa patriarkat Sang Kinasih Nikon.

Nikon dicopot saka jabatan patriark ing mangsa panas taun 7175.

Taun saiki diitung 7217.

Luwih saka patang puluh taun wis kliwat wiwit pangunduran Nikon nganti taun iki.

Lan babagan pamaréntahané Sang Antikristus, Santo Hippolytus lan kabèh Bapa Suci liyané kandha yèn iku mung bakal tahan setengah taun lan sapapat, kaya déné Gusti kita Kristus, sawisé rawuh ing bumi, nginjili marang donya: ¹¹⁴.

Para Brynians mulane goroh nalika padha kandha yèn Antikristus wis mrentah ing Moskow luwih saka patang puluh taun.

Saka bagean *kaping papat*, kita bakal mriksa pakaryan-pakaryan sing bakal ditindakake déning Antikristus.

Santo Hippolytus nyritakaké bab pakaryané Antikristus, kandha yèn dhèwèké bakal nindakake pakaryan éndah: amarga kanthi idiné Gusti Allah lan pitulungané setan, dhèwèké bakal nindakake mujijat ageng kanggo ngapusi manungsa; nanging mujijat-mujijat kuwi ora bakal sejati, nanging mung ilusi lan tipuan. Lan Santo Hippolytus nyarios babagan iki kaya mangkéné: 'Dheweke bakal nempatake gunung-gunung ing ngarepé wong-wong sing nyekseni; dheweke bakal mlaku ing segara kanthi sikil garing; dheweke bakal nurunaké geni saka swarga; dheweke bakal ngowahi awan dadi pepeteng lan bengi dadi awan; awit panjenengané bakal ngowahi srengéngé manut kersané, lan rembulan uga; lan kabèh unsur, bumi lan segara, kanthi kakuwatan ilusiné, panjenengané bakal nduduhaké manut marang sing nyawang¹¹⁵'. Lan manèh: 'Panjenengané bakal nampilaké setan kaya déné malaékat pepadhang, lan ngetokaké pasukan gaib, awit iku ora kaétung, lan sadurungé kabèh iku dhèwèké bakal nampilaké awaké dhéwé diangkat menyang swarga kanthi trompèt lan swara-swara lan bunyi-bunyi sing ora kaétung, lan kanthi sorak-sorai banter, muji dhèwèké nganggo kidung sing ora bisa diungkapaké, lan dhèwèké bakal sumunar kaya pepadhang, pangeran pepeteng' lan sapituruté¹¹⁶.

Iki pakaryané Sang Antikristus. Mula padha pikirna: sapa saiki sing nindakake pakaryan kaya ngono ing Moskow utawa ing endi waé? Sapa sing mindhah gunung? Sapa sing nurunaké geni saka swarga? Sapa sing ngowahi awan dadi bengi, lan bengi dadi awan? Sapa sing munggah menyang swarga kanthi kamulyan ing ngarepé kabèh sing ndeleng? Ora ana.

Para skismatik saka Brynya goroh, amarga padha ngaku yèn Antikristus wis mrentah ing Moskow.

¹¹² Folio 76.

¹¹³ St Hippolytus, folio 127 lan 129 ing sisih mburi, lan St Andrew, folio 49 lan 101.

¹¹⁴ Kaca 130 lan 131.

¹¹⁵ Kaca 130 (verso).

¹¹⁶ Folio 132.

Mula saka iku kabohongané kabukak, sing ngaku yèn wektu rawuhé Kristus kapindho sing nggegirisi lan Dina Penghakiman wis teka. Amarga kabèh Kitab Suci, loro Lawas lan Anyar, mulang, lan kabèh ahli tafsir lan guru negesaké, yèn Dina Penghakiman ora bakal teka sadurungé rawuh lan pamaréntahané Sang Antikristus, nanging bakal kelakon sawisé pamaréntahané lan pungkasané sing ngrusak. Képiye carane padha ora isin goroh, kaya-kaya wektu lan dina rawuhe Kristus wis cedhak, padahal AntiKrista durung rawuh lan telung setengah taun pamarentahane durung kawujud? Malih, sawisé pungkasané Antikristus sing ngrusak, wong-wong sing isih ana bakal diparingi wektu tartamtu déning Gusti Allah kanggo tobat, kaya sing cetha ing ramalané Daniel, nalika Malaikat ngandhani Daniel suwéné pamaréntahané Antikristus, kanthi nyebut jumlah dina iki: 1.290 (sing kalebu setengah taun), nambah tembung: '*Begja sapa sing tahan lan tekan 1.355 dina*'¹¹⁷. Amarga nalika diitung saka pungkasan angka kapisan nganti angka kapindho, ana 45 dina luwih saka angka kapisan. Amarga para juru tafsir Kitab Suci kandha manawa sawisé pungkasan pamaréntahané Sang Antikristus bakal ana periode 45 dina nganti Dina Penghakiman sing nggegirisi. Bab jaman sing ora kepungkur lan ora bakal teka, képiye kita bisa pracaya marang panemu lan piwulangé Bryn babagan Dina Penghakiman saiki?

Kanggo kita umat Kristen Ortodoks, saben wong wajib ngenteni jam pati sing durung dingerteni saben dina lan saben bengi, lan kudu siyap kanggo pungkasan; amarga saben wong nduweni penghakiman medeni dhéwé sadurunge penghakiman umum sing medeni kanggo kabèh, lan kita ora kena nebak-nebak wektu persis Dina Penghakiman sing paling medeni. Kita kawajiban pracaya manawa iku bakal teka, lan manawa wis cedhak, sanadyan durung teka; lan bab kapan bakal kelakon, kita ora kena ngulik, nanging kudu merhatiake tembungé Gusti, sing kandha: '*Nanging bab dina lan jam kuwi ora ana sing ngerti, malah malaékat-heaven*'¹¹⁸ 'uga *ora ngerti*. Lan yen malah malaikat suci ora ngerti dina utawa jam paukuman medeni saka Gusti, képiye carane wong Brynians bisa ngerti, ngaku yen wektu paukuman medeni kuwi wis teka? Kajaba yen dheweke dhewe kepengin Dina Paukuman wis teka, supaya ramalan palsu mau bisa kawujud. Nanging Santo Krisostomus, nalika nyarios bab ramalan Amos, kandha marang wong-wong mau: '*Celaka tumrap wong-wong sing ngarep-arep dinaé Gusti*'¹¹⁹. Amarga dinaé Gusti iku pepeteng, dudu padhang: pepeteng, ujure, amarga ora dingertèni.

Adhedhasar panyelidikan kabèh poin sing kasebut mau, *kabohongan* ajaran Brynsky wis cetha.

Salajengipun:

Doktrin sing sejati yaiku sing nerangake Kitab Suci kanthi bener, manut marang kabeneran dhewe, lan ora manut marang kabohongan.

Para guru palsu saka Bryn, nanging nerjemahaké Kitab Suci kanthi salah, ora kanthi bener; mulané padha diarani juru nerjemah palsu.

Amarga doktrin Bryn iku ora bener, nanging salah.

Lan amarga wong-wong Brynians nerjemahaké Kitab Suci kanthi bengkok lan palsu, iki katon saka sawatara ayat ing Kitab Suci sing bakal kita ajokaké ing kéné.

Bab 6. Interpretasi sing nyimpang babagan kurban suci

Ing buku nabi suci Daniel, ing bab 3, tembung-tembung iki katulis: '*Saiki ora ana pangeran, ora ana nabi, ora ana panguwasa, ora ana kurban tutung, ora ana kurban, ora ana persembahan, ora ana kemenyan, ora ana panggonan kanggo mangan ing ngarsamu lan entuk sih*'¹²⁰.

Para sesat Bryn salah nerjemahaké Kitab Suci iki kanggo ditrapaké ing jaman saiki, lan padha kandha yèn saiki ora ana manèh kurban utawa persembahan, gréja dudu gréja, uskup dudu uskup, imam dudu imam, Liturgi dudu Liturgi, lan kurban dudu kurban. Mangkono panjelasan Bryn.

Hei kowe wong Bryn sing bodho, ora waras pikiran lan pancen ora ngerti kakuwatan Kitab Suci Ilahi! Mbukak mripatmu sing wicaksana, lan pikirna bab-bab iki kanthi mandhiri:

1) Sapa subjeké kriya?

2) Ing endi kuwi diucapake?

¹¹⁷ Dan. 12

¹¹⁸ Markus 13:32.

¹¹⁹ Amos 5, Chrysostom babagan 1 Tesalonika 5. Wacana 9, folio 2276.

¹²⁰ Ayat 38 lan 39.

3) Ing taun pinten pangandika kasebut diucapaké?

4) Kanggo apa tembung-tembung mau diucapake?

Lan nalika kowe wis mriksa bab-bab iki kanthi teliti, kowe bakal nyadari dhéwé yèn panjelasanmu iku cacat.

1) Sapa subyeké kriya?

Telu pemuda suci padha ngandika: Ananias, Azarias, lan Misael, kanca-kancané nabi suci Daniel.

2) Ing endi padha ngomong?

Ing Babilonia, nalika dadi tawanan, sawisé dibuwang menyang tungku geni.

3) Ing taun-taun kapan padha ngomong?

Ing taun-taun sadurunge Kelahiran Kristus, *patang atus taun sadurunge Kelahiran Kristus* lan luwih.

4) Napa padha ngomong?

Iki amarga Yerusalem wektu kuwi wis dirusak déning bangsa Kalde, lan padha ora nduwé panguwasa utawa pamimpin manèh; amarga Zedekia, Raja Yerusalem, wis dibutaké, diiket nganggo ranté wesi, lan digawa menyang Babilonia. Ora ana korban tutung utawa korban Yahudi ing antarané wong-wong mau, amarga imam agung lan para imam Yahudi wis dipatèni nganggo pedhang utawa digawa menyang pangasingan. Uga ora ana panggonan kanggo nindakake pangorbanan; amarga Bait Suci Salomo wis kobong lan rusak. Satemene, telung mudha kuwi ngucapake tembung-tembung iki nalika semana: 'Saiki ora ana panguwasa, ora ana pamimpin, ora ana kurban kobong, ora ana pangorbanan, lan ora ana apa-apa liyane.'

Sampeyan bisa ndeleng dhéwé, he para sing salah nerjemahaké! Amarga tembung-tembung telung mudha suci kuwi ora cocog kanggo jaman saiki, nanging kanggo jaman nalika telung mudha kuwi isih urip; lan patang atus taun sawisé padha séda, Kristus lair, lan dadi kurban kanggo Gusti Allah Rama kanggo kita, sawisé nandhang sangsara ing salib, lan dadi panguwasa lan pamimpin, lan sirahé Gréja Suci Panjenengané, kang Panjenengané tebus nganggo getih Panjenengané sing mulya, lan Panjenengané netepaké kurban tanpa getih: Awak Panjenengané sing paling suci ing wangun roti, lan Getih Panjenengané sing paling suci ing wangun anggur, paring dhawuh supaya iki dilakokaké lumantar upacara suci, kandha: *'Tumindakna iki minangka pangeling-eling marang Aku'*¹²¹. Lan sawisé Panjenengané ana para pamimpin Gréja, para Rasul suci; sawisé para Rasul teka para guru, para hierark suci, lan para imam, siji-siji; lan pangkat para hierark suci lan para imam wis diwarisaké marang kita, lan bakal terus lumaku liwat kita nganti pungkasaning jaman. Mangkono uga, Gusti wis paring dhawuh supaya kurban tanpa getih iki terus lumaku nganti rawuhe kaping pindho kang kamulyan, kaya kang disekseni dening Rasul Suci Paulus, ingkang ngendika: *'Sedulurku, aku nampa saka Gusti apa kang uga tak sampaikan marang kowe,'* lan sateruse; Panjenengané uga ngendika: *'Amarga saben kowe padha mangan roti iki lan ngombe cawan iki, kowe padha ngumumaké patié Gusti nganti Panjenengané rawuh'* (¹²²). Lan Santo Yohanes Damaskus, ing buku kaping papat babagan Iman, ing bab 14, ngendika: 'Gusti Allah ngandika: "Iki badanKu lan iki getihKu; lakokna iki minangka pangeling marang Aku"; lan kanthi dhawuh panguwasa Panjenengané, kahanan iki terus lumaku *nganti Panjenengané rawuh*.' Iki kanthi cetha kasekseni déning Rasul lan déning Damascene, yèn kurban suci kudu dilakoni nganti Rawuh Kapindho Kristus, nganti Panjenengané rawuh. Saiki, ing , kanthi sih-rahmaté Kristus, ana para pamimpin lan pituduh sing mulang wong liya babagan dalan menyang kaslametan: uskup, imam, lan anggota klèrèk liyané; Ana uga kurban sing saben dina dilakoni liwat Liturgi; lan ana panggonan-panggonan ing ngendi kurban kasebut dipersembahake: gréja-gréja Gusti ing endi wae ana umat Kristen Ortodoks.

Amarga para juru tafsir palsu padha goroh, salah nerjemahake tembung-tembung Telu Pemuda Suci, lan ngaku manawa ing jaman iki ora ana kurban, ora ana persembahan, lan ora ana tatanan suci.

Apa wong-wong Brynya ora kepengin nentang piwulang apostolik iki *nganti wayahe teka*, lan kelingan tembungé Santo Efrem, yèn ing jamané Antikristus kurban suci bakal mandheg, lan tembung-tembung apostolik ora bakal kelakon; awit Santo Efrem kandha: 'Banjur kabèh gréja Kristus bakal nangis kanthi ratapan gedhé, amarga ora bakal ana ibadah suci ing mezbah, lan ora ana persembahan'¹²³ ? Mangkono uga, Santo Hippolytus nyatakake ing khotbahé yèn gréja-gréja bakal sepi lan kurban bakal mandheg; amarga dhèwèké kandha: 'Gréja-

¹²¹ 1 Kor. 11:24.

¹²² [122]

¹²³ Khotbah 106, folio 272 ing sisih mburi.

gréja suci bakal kaya gudang woh-wohan, lan Awak lan Getih Kristus sing mulya ora bakal katon ing dina-dina kuwi; ibadah bakal mandheg¹²⁴. 'Mung nganti kéné miturut Hippolytus.

Para Brynians kandha: 'Apa ora bakal ana kurban nganti Kristus rawuh, utawa mung bakal mandheg?'

Aku mangsuli: kurban ora bakal katon, nanging bakal ana ing rahasia; ora bakal ana ibadah ing gréja, nanging ing panggonan sing ndhelik; ora bakal kelakon ing kutha-kutha lan désa-désa, nanging ing pagunungan, ing guwa, lan ing ara-ara samun: amarga Santo Efrem sing padha, ing khotbahé kuwi, kandha yèn akèh wong wektu kuwi bakal kapanggih nyenengaké Gusti Allah, lan bisa kaslametaké ing pagunungan, ing bukit-bukit, lan ing panggonan sepi, lumantar akèh pandonga lan luh sing tanpa cacah. Lan Gusti Allah ingkang Suci, nyumurupi kahananipun ingkang kebak sedhih tanpa wates lan iman ingkang suci, badhe paring welas asih dhumateng piyambakipun kados bapa ingkang tresna sanget dhumateng anak-anakinipun, ing pundi kemawon piyambakipun nyuwun pangayoman¹²⁵. Lan maneh luwih lanjut: amarga akèh wong suci, sapa waé sing padha kumpul ing wektu kuwi, sawisé langsung krungu rawuhé wong jahat, bakal ngucuraké kali-kali luh karo angin sedhih marang Gusti Allah kang Suci, supaya dibebasaké saka ula, lan padha mlayu kanthi kesusu gedhe menyang ara-ara samun, lan ndhelik ing pagunungan lan ing guwa kanthi wedi, lan nutupi awaké dhéwé nganggo lemah lan abu, ndedonga kanthi luh awan lan bengi, kanthi andhap asor gedhe; lan pitulungan bakal diparingake marang wong-wong mau saka Gusti Allah, lan Panjenengané bakal nuntun wong-wong mau *menyang panggonan-panggonan sing wis ditemtokake*, lan wong-wong mau bakal slamet kanthi nyuwun pangayoman ing jurang-jurang (ing bumi) lan ing guwa-guwa¹²⁶. " Nganti kéné Saint Ephrem. (Mangkono uga, Saint Hippolytus kandha ing khotbahé). Ing panggonan-panggonan sing wis ditemtokake para imam suci, ing ngendi padha ngungsi, kurban ora bakal mandheg diparingake nganti Kristus rawuh¹²⁷. Luwih saka kuwi, kita kudu luwih precaya marang tembungé wadiah sing kapilih, suci, lan unggul, Rasul Paulus, guru bangsa-bangsa, sing kapendak nganti swarga katelu, lan kita kudu manut marang tembungé tinimbang tembungé Hippolytus lan Ephrem. Iki pancèn para wali, nanging wali sing paling suci, sing diparingi jeneng déning Kristus piyambak, sing ngumbara ing saindenging donya, ngalami pirang-pirang lara lan pakaryan abot, lan nyawisake sirahé kanggo Kristus kanthi tebasan pedhang. Tembung-tembung para wali iki—Hippolytus lan Ephrem—iku bener, nanging tembungé Paulus sing paling bener, kaya sing kaserat ing Kitab Suci. Tembung-tembung iki bakal kelakon, amarga kurban bakal mandheg ing gréja-gréja ing donya; lan tembungé Paulus uga bakal kelakon, amarga kurban ora bakal mandheg nganti Gusti rawuh; lan ora bakal mandheg, kaya sing wis tak kandhakake, ing ara-ara samun, pagunungan, lan guwa-guwa ing bumi.

Bab 7. Bab Sawetara Wong

Saliyane, ing Surat marang Timotius, ana tembung iki: '*Roh kanthi cetha nyatakake manawa ing dina-dina pungkasan ana sawatara wong sing bakal mbalik saka iman, manut marang roh-roh sing ngapusi lan piwulangé setan*' (¹²⁸), lan sapituruté; lan maneh ing Surat marang wong Galatia: '*Ana sawatara wong sing ngganggu kowe lan nyoba mbengkokaké Injil Kristus*' (¹²⁹). Nanging Brynsky, liwat tafsirané sing nyimpang, kanthi salah ngarahaké tembung-tembung iki marang kita Ortodoks, kaya-kaya kita sing wis mbelakangi iman, lan kaya-kaya kita sing nyebabaké bingung lan nyimpangaké Injil Kristus.

Nanging, he wong Galatia sing bodho – Brynians! Apa kowe ora kelingan marang awakmu dhéwé, kowe sing ngucapaké fitnah kaya ngono marang kita? Priksa dhéwé prakara iki lan delengen sapa sing jahat: apa kita, utawa kowe? Endi sing luwih ageng: Gréja Katolik Ortodoks Apostolik sing ana ing saindenging jagad, utawa Brynia-mu? Gereja Ortodoks Apostolik Ekumenis (kula boten ngandika bab tembok lan bangunan, nanging bab akèh para umat) boten namung wonten ing nagari Rusia, nanging ugi wonten ing tanah Yunani, Arab, Siria, Mesir, Serbia, Bulgaria, Dalmatia, lan Moldavia, lan cukup pikirna sak donya: Brynya-mu mung pojok siji saka nagara Rusia, lan iku ora luwih gedhé tinimbang kabèh Gréja Katolik Ortodoks Apostolik kaya sak genggem

¹²⁴ Kaca 133, mburi.

¹²⁵ Kaca 265, verso.

¹²⁶ Kaca 272.

¹²⁷ Kaca 133.

¹²⁸ 1 Tim. 4:1.

¹²⁹ Gal. 1:7.

banyu dibandhingaké karo segara ageng. Gereja Ortodoks Apostolik Ekumenis, karo para pastur lan guru-guruné, ora ndhelik; ora sumunar sacara rahasia, nanging sumunar kanthi terang, kaya ing panyalaan, ing saindenging jagad: kowe, nanging karo panggonan pertapaanmu, ndhelik kaya kéwan ing alas oak lan alas; lan nalika kowe ninggal panggonanmu menyang kutha lan desa, kowe ora mbukak awakmu, nanging kaya tikus ing liang, ndhelik ing omah-omah sing wis kowe kuwasani.

Amarga kita, sing manut marang Gréja Katulik Ortodoks Apostolik sing ana ing saindenging jagad, ora sithik, nanging kabèh Gréja bebarengan karo Gréja sing ana ing dhuwur; nanging kowé, sing wis mbelakangi Gréja lan ana ing njaba iman Katulik Ortodoks, pancèn *sithik*; ora akèh; amarga sanajan sepuluh ewu utawa rong puluh ewu saka kowe padha kumpul, nanging nglawan kabèh Gréja sing ana ing saindenging donya, kowe kurang saka siji per sèwu, malah pancèn ora ana gunané, mung *sawatara*. Amarga tembung-tembung sing kasebut mau saka Para Rasul ditulis kanggo kowe, dudu kanggo kita: '*Ana sawatara sing bakal mbelot saka iman*'; lan maneh: '*Ana sawatara sing nyebabake kekacauan, nyoba mbengkokake Injil Kristus*'.

Nanging kowe, kanthi salah nerjemahaké Kitab Suci, kanthi palsu mbangun doktrinmu dhéwé, kaya para guru palsu lan mungsuh kabeneran suci.

Bab 8. Bab Injil lan Anathema

¹³⁰Manèh, ing Suraté marang wong Galatia, Rasul Suci Paulus nulis: '*Yèn kita, utawa malaékat saka swarga, nginjili marang kowé Injil sing béda karo sing wis kita injili marang kowé, kabèh iku kélangan berkah*.' Minangka sing wis kita kandhakake sadurungé, saiki tak kandhakake manèh: yèn ana sing nginjili marang kowé Injil sing béda karo sing wis kowéampi, kabèh iku kélangan berkah.

Tembung apostolik iki disalahpahami déning para Brynskian, nyebabaké owah-owahan sawatara paribasan kuna ing buku-buku anyar basa Rusia, kaya-kaya kanthi ngganti tembung-tembung mau padha wiwit nginjili iman kanthi cara sing béda saka sing diinjili lan diwarisaké para Rasul.

Nanging wong-wong mau bodho, pikirane peteng, ora gelem lan ora bisa mbedakake, ndeleng, utawa mangerteni kakuwatan Kitab Suci, kaya wong wuta sing kesandhung ing endi-endi. *Mula, mangertia kowe wong bodho ing antaraning wong akeh, lan kowe sing biyen bodho, dadi wicaksana*¹³¹, lan pikirna telung bab iki:

- 1) Kanggo sapa Rasul nulis tembung-tembung iki?
- 2) Nalika kapan kuwi ditulis?
- 3) Apa sing ditulisé?

Ditulis kanggo sapa? Kanggo wong Rusia? Ora kaya ngono; nanging kanggo wong Galatia, sing ora kenal karo wong Rusia utawa buku-buku Slavia.

Dhèwèké ditulis kapan? Nalika isih urip, sangang atus taun utawa luwih sadurungé baptisan Rusia.

Apa sing ditulis? Apa babagan buku-buku Rusia lawas lan anyar, utawa babagan paribasan saka buku-buku lawas sing wis diowahi ing buku anyar? Ora kaya ngono; awit ing wektu kuwi ora mung durung ana buku apa wae ing Rusia, nanging iman Kristen durung ngrembaka ing kana; jenengé Kristus meh durung tau krungu ing tanah iki lumantar panginjilan Santo Rasul Andreas ing jaman mbiyen, lan sanadyan mangkono mung ing sawatara panggonan; lan aksara Slavia durung kawangun. Lan kepiye para bidat Bryn wani nglawan kita nganggo tembung-tembung Para Rasul sing ora ditulis kanggo kita, ora ana gandhengane karo buku-buku kita utawa karo pangandikane kita, lawas utawa anyar. Bab apa sing ditulis Para Rasul? Rungokna:

Ing Antiokia ana perselisihan antarané wong Yahudi lan wong Yunani sing pracaya marang Kristus bab sunat: sawatara ngandhakake yèn wong Kristen ora bakal slamet tanpa sunat, déné liyané nganggep sunat iku beban abot burden¹³². Mulane, rasul suci Paulus lan Barnaba, sing wektu kuwi ana ing Antiokia, krasa perlu menyang Yerusalem marang para rasul lan para tuwa, kanggo takon bab sunat: lan uga kanggo nglaporake marang wong-wong mau manawa Gusti Allah wis mbukak lawang pracaya kanggo wong-wong bangsa liya, sawijining kabar sing ndadekake kabungahan gedhe marang kabèh sedulur ing Yerusalem. Lan sawisé para Rasul lan para sepuh padha rembugan bebarengan ing Yerusalem, padha mbusak adat sunat saka Prajanjian Lawas, nganggep iku

¹³⁰ Gal. 1:8.

¹³¹ Mazmur 93:9.

¹³² Kisah Para Rasul 15.

ora perlu maneh ing sih anyar; nanging padha mréntahaké supaya padha nyingkiri panganan sing dipersembahaké marang berhala lan saka padu, lan supaya padha ora ndadèkaké kanca-kancané kliru ing bab apa waé; lan karo kuwi padha ngutus Paulus lan Barnabas bali menyang Antiokia, lan karo wong-wong mau Yudas lan Silas. Nalika padha tekan ing Antiokia, sawisé maringi layang saka majelis para rasul marang gréja ing Antiokia bab pambatalan sunat, padha misah dalan kanggo mréntahaké marang wong-wong non-Yahudi. Kanggo Santo Paulus, guru paling unggul saka wong-wong non-Yahudi, sawisé teka ing Galatia lan padhangaké wong-wong Galatia nganggo iman Kristus, mulangaké marang wong-wong mau hukum Kristen, dudu hukum Yahudi, paring dhawuh supaya ora disunat, ora netepi Sabat, lan ora manut marang upacara-upacara Yahudi liyané saka Prajanjian Lawas, nanging mung pracaya marang Kristus Gusti kanthi kasucian, lan urip kanthi cara sing nyenengake Gusti. Sawisé maringi piwulang marang wong Galatia kaya ngono, Santo Paulus mangkat menyang Roma. Sawisé piyambakipun mangkat, nanging ana sedulur palsu saka wong Yahudi sing wis pracaya marang Kristus teka ing Galatia; lan padha miwiti nyasarake wong, mulang yèn ora cukup mung pracaya marang Kristus kanggo kaslametan, nanging uga kudu netepi Torèté Musa: disunat, ngetutaké Sabat, ngrayakaké purnama anyar, lan nindakake upacara-upacara liya saka Prajanjian Lawas. Nalika Paulus, nalika ana ing Roma, mangertos babagan iki, piyambakipun nulis layang saka Roma marang wong-wong Galatia, kandha: *'Sanadyan ana malaikat saka swarga sing mratelakake Injil liya saka sing wis kita wartakake marang kowe, kabèh padha kena kutukan.'* Iki uga cetha ing pratandha Surat Galatia, lan katon manawa Rasul ora nulis tembung-tembung iki marang wong Rusia, utawa babagan buku-buku utawa piwulang tulisané wong Rusia; nanging marang wong Galatia bab sunat, nglarang padha nglakoni agama Yahudi.

Amarga para ahli bidah Bryn goroh, meksa tembungé Rasul marang kita liwat panjelasané sing salah.

Bab 9. Bab Gereja sing Digawe Manungsa

Saliyane, para skismatik nyalahpahami tembungé santo protomartir Stefanus, sing kacathet ing Bab 1 Kitab Kisah Para Rasul, ing ngendi Santo Stefanus, nalika nyapa pasamuwan wong Yahudi, kandha: *Salomo mbangun candhi kanggo Panjenengané; nanging Gusti kang Maha Luhur manggon ing gréja-gréja sing ora digawé déning manungsa, kaya sing diandharaké nabi* (Yesaya): *'Langit iku pangastanaKu, lan bumi iku tapak sikilKu: candhi apa sing bakal kowé bangun kanggo Aku, kandhané Gusti, utawa panggonan apa kanggo papan pangasoKu?'*¹³³ Nanging para heretik Brynski nerjemahake tembung-tembung iki, ing kabodhoané, kaya mangkéné: ora perlu menyang gréja kanggo ndedonga. Gusti kang Maha Luhur ora manggon ing gréja buatan manungsa; gréja iku ora ana ing balok kayu, nanging ana ing iga (tegesé, ora ana ing témbok, nanging ana ing dhadha utawa atiné); cukup manungsa ndedonga marang Gusti piyambak, tanpa gréja.

Minangka wangsulan marang keberatan sing muncul saka pamikiran bodho lan tafsiran sing salah, perlu diajokake penjelasan teologis babagan Gusti Allah, sing nuduhake manawa ana panggonan *sing materiil*, katon, lan bisa diraba; lan ana panggonan *sing immateriil*, ora katon, lan rohani. Panggonan materi iku ngemot dhéwé, kaya témbok ngemot kutha, candhi ngemot wong, kamar ngemot barang-barang sing dilebokaké ing njero, lan kebon ngemot apa sing ditandur ing kono; déné panggonan immateri, sing ora katon, intelektual ngemot apa sing immateri, ora katon, lan intelektual; lan sipat sing ora jasmani, pinter ora bisa dikandhutake utawa ditemtokake dening panggonan jasmani, kajaba menawa panggonan iku uga pinter. Lan amarga Gusti, miturut hakikaté, iku tanpa badan, tanpa materi, ora bisa digambaraké lan ora bisa dipahami, ora bisa diukur lan ora bisa ditliti: Panjenengané ora winates déning panggonan materi apa waé, lan ora ditemtokaké déning iku; awit ana ing endi-endi, Panjenengané ngisi kabèh lan nyangga kabèh, Nanging Panjenengané dhéwé ora kabèh diwatesi apa-apa—ora déning langit, ora déning samubarang ing sangisoring langit, lan ora déning candhi apa waé. Amarga Panjenengané (miturut Santo Damascene) iku panggonan tumrap dhéwé, lan manggon ing jeroné dhéwé, ing sipat rasionalé, ing Keilahiané sing ora bisa dipahami¹³⁴. Lan miturut pamahaman teologis iki, santo martir pisanan Stefanus kandha marang wong Yahudi: 'Gusti Allah kang Maha Luhur ora manggon ing candhi-candhi sing digawé déning manungsa. Nanging Panjenengané manggon ing candhi-candhi sing digawé déning manungsa, amarga Panjenengané ana ing endi-endi lan ngisi kabèh; nanging ora kaya manggon ing sajroning dhiri

¹³³ Kisah Para Rasul 7:47–49. Yesaya 66:1, 2.

¹³⁴ Buku 1, Bab 17.

Panjenengané, nanging kaya ana ing njaba hakikat ketuhanané, mung kanthi sih-rahmat sejati Panjenengané, ngudhakawis lan ngisi panggonan sing disucèkaké kanggo Panjenengané, lan ana ing kono lumantar welas asih Panjenengané.' Luwih saka kabeh, Gusti Allah tresna manggon ing ati lan jiwa wong-wong sing tresna lan ngabdi marang Panjenengané kanthi setya, nganggep wong-wong mau minangka gréja gaibé lan panggonané rawuhé. Mula saka iku, Rasul kandha marang wong-wong kaya ngéné: *'Kowe kabèh gréja uripé Allah, kaya sing wis diandikakaké: "Aku bakal manggon ing antarané lan mlaku-mlaku ing antarané"'*¹³⁵. Babagan gréja-gréja suci sing dibangun déning tangan manungsa, sing ora kapisah saka rawuhé Gusti, Santo Damascene nerangaké kaya mangkéné: 'Dikandhakaké yèn Gusti rawuh ing panggonan sing nyata, lan uga dikandhakaké yèn sawijining panggonan iku kagungané Gusti nalika pakaryané sing nyata kelakon ing kono: amarga dikandhakaké yèn panggonan Gusti iku ing endi waé pakaryan lan sih-rahmaté kasedhiya kanthi akèh; lan Gréja uga diarani panggonané Gusti, amarga kita wis netepaké minangka candhi kanggo kamulyané Panjenengané, ing ngendi kita nyawisaké pandonga kita marang Panjenengané.' Mung nganti kéné Damascene;

Panjelasan tembung saka martir kapisan iki wis cukup; nanging amarga para ahli bidah saka Bryn ora nduwé pamahaman rohani, nanging mikir sakabehé kanthi cara jasmani, lan nerangaké ora manut Roh nanging manut daging, mbayangaké Gusti kaya déné ana ing wujud jasmani, winates lan ditemtokaké déning panggonan materi; lan ngaku manawa Gusti ora ana ing gréja-gréja sing digawé manungsa, lan manawa ora pantes menyang gréja kanggo ndedonga; Amarga Gusti kang Maha Luhur (miturut wong-wong mau) ora manggon ing gréja-gréja sing digawé manungsa: mulané perlu nyedhiyakake panjelasan kaya ngéné kanggo mbantah kabodhoané, kaya-kaya iku sawijining zat sing katon lan bisa diraba, kanthi cetha mbukak kegendhengané.

Mula saka iku, ayo padha mriksa tembungé Martir Sepisan lan nyelidiki bab-bab ing ngisor iki:

1) Gereja endi sing diomongake dening Martir Pertama sing suci?

2) Apa Gusti kang Maha Luhur tau manggon ing gréja-gréja buatan manungsa sing diomongaké déning Martir Pertama?

3) Wiwit kapan Sang Maha Luhur mandheg manggon ing gréja-gréja sing diomongaké déning Martir Sepisan?

4) Sapa sing dituju karo tembung-tembung iki?

5) Napa piyambakipun ngendika punika?

6) Kapan dhèwèké ngucapaké tembung-tembung mau?

Ayo uga padha pikir apa Gusti Allah manggon ing gréja Kristen buatan manungsa, sing dibangun saka watu utawa kayu?

Saka iki, kabodhoan perpecahan bakal cetha katon.

(Aku nggunakake istilah 'gereja' lan 'kuil' kanthi silih ganteni ing kene, ora amarga aku ora ngerti bedane antarane kuil lan gereja: amarga kuil dibangun nganggo tembok, dene gereja kabentuk saka kumpulan para wong pracaya; nanging amarga Kitab Suci lan wong-wong wis lumrahe nyebut kuil-kuilé Gusti Allah 'gereja' amarga ana kumpulan para wong pracaya ing jerone¹³⁶; amarga iku, istilah 'kuil' lan 'gereja' kene kudu dipahami minangka siji lan padha.)

1) PANALITEN

Gereja endi sing diomongake dening santo protomartir Stefanus nalika dhèwèké kandha yèn Gusti kang Maha Luhur ora manggon ing candhi sing digawé déning manungsa?

Panjenengané ngomong babagan candhi Yahudi, kelingan Salomo, lan ora babagan gréja Kristen; amarga ing jamané gréja Kristen durung ana, lan Panjenengané wis nyatakake yèn Gusti kang Maha Luhur ora manggon ing candhi Yahudi.

Sampeyan bisa ngomong: 'Wong Yahudi mung nduwé siji gréja, ora akèh.'

Aku mangsuli: ora siji, nanging telu, saben ana ing wektu dhéwé.

Gereja kapisané (sawisé nyebrang Segara Abang) ana ing ara-ara samun, sing déning Musa miturut dhawuhé Gusti digawé miturut wangun kemah saka kain werna abang padhang, abang peteng, lan kain linen alus, lan dilapisi kulit kambing; gereja iki déning Sang Martir Suci Kapisan ing wulangé marang wong Yahudi diarani

¹³⁵ 2 Kor. 6

¹³⁶ Matius 24

'kemah paseksi'¹³⁷. Tabernakel iku lelungan bareng karo bangsa Israel nalika padha ngumbara, digawa dening para Lewi; lan manggon ing panggonan sing padha manggon.

Kuil kapindho iku sing dibangun déning Salomo, sing pirang-pirang taun sawisé dirusak déning Nebukadnezar, Raja Babilonia.

Gereja katelu dibangun dening Zerubbabel, sawijining pangeran Yahudi saka griya Daud lan leluhur Kristus, sawisé panangkepan Babilonia. Wis pitung puluh taun liwat wiwit karusakan Yerusalem lan Bait Suci Salomo, nalika Zerubbabel, pangeran, dikirim saka Babilon karo akèh wong menyang kutha Yerusalem sing rusak, kanggo mbangun maneh Bait Suci Gusti. Mangkono, candhi sing dibangun déning Zerubbabel, leluhur Kristus, ngadeg ing Yerusalem ing jamané Kristus lan Para Rasul; nanging sawisé kuwi Titus, putrané Vespasian, teka karo kakuwatan Roma lan ngrubuhaké nganti rata karo lemah. Amarga martir suci sing kapisan kandha: 'Gusti kang Maha Luhur ora manggon ing candhi sing digawe dening tangan manungsa,' panjenengané nyebutaké telung candhi Yahudi mau: candhiné Musa, candhiné Salomo, lan candhiné Zerubabel. Nanging kita mangertèni iki ateges panjenengané ngomongaké candhi Yahudi, *dudu candhi Kristen*, amarga candhi Kristen durung ana ing jaman Martir Sepisan.

2) INVESTIGASI.

Apa Sing Maha Luhur tau manggon ing candhi-candhi sing diomongake dening Martir Sepisan?

Pancen Gusti manggon ing kono, dudu kanthi ninggalaké swarga, nanging kanthi manggon ing jerone kuwi karo hakekat ilahine, nyelarasake awake dhewe ing temboke—Dheweke sing ageng banget nganti ora bisa kaemot sanajan ing langit—nanging kanthi ndeleng saka dhuwur, Gusti ana ing ngarsane wong-wong mau lumantar sih-rahmaté, lan Gusti ngreksa wong-wong mau nganggo malaikat-malaikat suci nganti suwene karsa. Ing gréja-gréja Prajanjian Lawas kuwi, rawuhe Gusti lumantar sih-rahmaté lan para malaikaté kawartakaké lumantar pratandha sing cetha.

Gusti manggon ing gréja Musa lumantar sih rahmaté sing nggumunaké, pratandha-pratandhaé yaiku méga sing nutupi Tabernakel, kamulyané Gusti sing ngisi Tabernakel¹³⁸, lan swarané Gusti sing nyarios marang Musa saka mezbah, kaya sing kacathet ing bab kapisan Kitab Imamat: '*Gusti nelpon Musa lan ngandika marang dheweke saka Kemah, kados: "Wicara marang para putra Israel"*'¹³⁹. Kajaba iku, nalika Samuel sing isih nom-noman turu ing Kemah ing wayah wengi, Gusti nelpon dheweke kaping papat saka mezbah¹⁴⁰.

Gusti manggon ing candhi Salomo lumantar sih-asihé, pratandhané yaiku méga lan kamulyané Gusti, kang ngisi candhi nalika pambukaané: lan para imam ora bisa ngadeg kanggo ngladèni ing ngarep méga, amarga kamulyané Gusti ngisi candhi¹⁴¹. Saliyane, ing sawijining panglihatan, Gusti Allah ngendika marang Salomo: '*Mripatku lan atiku bakal ana ing kana saben dina*'¹⁴².

Gusti manggon kanthi sih-rahingé sing kaajaiban ing candhi sing wis dipugar déning Zerubbabel; pratandha iki yaiku banyu sing malih dadi geni, kaya sing kacathet ing Kitab Maccabees Kapindho, bab 1. Amarga nalika banyu sing wis dituangaké ing pangorbanan dinyalaké, kobongan geni nyala saka banyu. Luwih saka kuwi, pangayoman malaikat ing gréja kuwi cetha katon nalika malaikaté Gusti tanpa welas asih nyerang panguwasa Heliodorus, sing nyoba ngrampok gréja kuwi¹⁴³. Lan marang Santo Zakaria, sing lagi ngladeni ing gréja miturut gilirané ing tatanan imam, Malaikat Gabriel muncul ing mezbah kemenyan, ngumumaké yèn Yohanes bakal dikandhut. Ing karya-karya St. Yohanes Krisostomus, sampeyan bakal nemokake sawijining petikan babagan Indhungé Gusti Allah sing Paling Suci, ing ngendi kacathet: nalika Perawan Maria sing Paling Suci, yuswa rolas taun, lagi ndedonga ing Gréja Gusti (sing dibangun déning Zerubabel) ing ngarep mezbah, cahya sing ora bisa digambarke sumunar, lan swara krungu saka Suci saka Suci: 'Kowe bakal nglairaké Putraku.' Saka pratandha-pratandha iki dadi cetha yèn Gusti Allah rawuh ing gréja-gréja Prajanjian Lawas kuwi—gréja Musa, Salomo, lan Zerubabel—kanthi sih-rahmaté, lan tetep ana ing kono nganti wektu Panjenengané milih lunga.

¹³⁷ Kisah Para Rasul 7

¹³⁸ Keluaran 40

¹³⁹ Imamat 1:1, 2

¹⁴⁰ 1 Raja-raja 3

¹⁴¹ 3 Raja 8

¹⁴² 3 Raja 9:3.

¹⁴³ 2 Makkabeus 3.

3) PITAKON

Wiwit wektu kapan Sang Maha Luhur mandheg manggon ing gréja-gréja Prajanjian Lawas kuwi?

Dosa manungsa ngusir sih rahmat lan kawelasasihé Gusti saka awaké dhéwé lan saka panggonan suci. Amarga Gusti mandheg rawuh kanthi sih-rahmate ing Bait Saksi nalika, amarga dosa-dosane putra-putrane Eli, wong Filistin nyekel Tabut Allah lan nggawa menyang Ashdod; banjur garwane Pinehas, nalika lagi seda nalika nglairake, ngucapake tembung pungkasan iki: '*Kamulyaning Gusti wis lunga saka Israel, amarga Tabuté Gusti wis dijupuk*¹⁴⁴ ; kamulyaning Israel ilang, amarga Tabuté Gusti wis dijupuk!' Nanging ing wektu sing pas, lumantar pandonga nabi suci Samuel, kamulyaning Gusti bali menyang panggonané bebarengan karo Tabuté.

Gusti manggon ing candhi Salomo kanthi sih-rahmaté nganti para raja lan wong-wong ing Yerusalem padha nyembah berhala. Amarga mangkene Gusti wis ngandika marang Salomo ing sawijining pangliyan: '*Aku wis ngudhari gréja iki sing kowe wis bangun, supaya jenengku ana ing kono salawas-lawase; lan paningal lan atiku bakal ana ing kono salawas-lawase.*' Lan yen kowe mlaku ing ngarepku kaya Dawud bapakmu, kanthi ati sing tulus lan jujur, aku bakal ngukuhaké pangastané kratonmu salawas-lawase. Nanging yèn kowé utawa anak-anakmu mbalik saka aku, lan ora netepi paugeran lan pranatané, lan nyembah déwa liya lan nyembah marang déwa-déwa kuwi, aku bakal nyabut Israel saka tanah sing wis tak paringaké marang kowé, lan candhi iki, sing wis tak suciaké kanggo jenengku, bakal tak buwang saka pandanganku¹⁴⁵ . Ayo padha merhatiake tembungé Gusti: Panjenengané janji manggon ing candhi Salomo salawas-lawase, nanging kanthi syarat iki: , supaya kowe lan anak-anakmu ora mbelot saka Aku kanggo ngladeni dewa manca; nanging yèn kowe mbelot saka Aku, Aku uga bakal mbelot saka kowe, lan Aku bakal mbuwang saka ngarsaning Aku candhi sing wis Aku suciake nganggo jenengku. Lan mangkono kedadéyané: para raja ing Yerusalem lan rakyat ora netepi prajanti Gusti Allah; lan Gusti Allah uga ora netepi janji Panjenengané kanggo manggon langgeng ing candhi mau. Amarga wis pirang-pirang taun kliwat, lan kaluputan saya akèh, nganti kamulyaning Gusti dijupuk saka candhi Salomo sadurungé invasi Nebukadnezar karo tentara Kaldea; delengen uripé Nabi Suci Yehezkiel, ing dina kaping 21 wulan Juli¹⁴⁶ ; uga ing buku nabié: bab 8, 9 lan 10.

Ing gréja sing dipugar déning Zerubbabel, leluhur Kristus, Gusti Allah rawuh lumantar sih-rahmate nganti wektu nalika Kristus, Gusti kita, kersa nandhang sangsara kanggo kita. Amarga nalika wong Yahudi ora nampa Putraning Allah sing dikirim marang wong-wong mau, malah disalibake ing kayu salib déning tangan-tangan wong sing ora adil¹⁴⁷ ; nalika kuwi sih-rahmaté Allah ninggal gréjaé wong-wong mau, pratandhaé yaiku tabir gréja sing koyak dadi loro, saka pinggir ndhuwur nganti pinggir ngisor. Mangkono Santo Teofilaktus ngendika bab iki: 'Kain penutup kuwi koyak, minangka pratandha marang Gusti Allah yèn sih rahmaté Roh Suci wis ninggalaké Gréja.' Santo Efrem uga, ing wulangé bab Kasangsarané Gusti, nyritakaké: 'Nalika kain penutup Gréja koyak, ana manuk dara mabur metu saka Gréja, sing dadi pratandha pamitané Roh Suci'¹⁴⁸ .

4) GOLÈKI.

Sapa sing diajak ngomong dening martir protomartir suci iki: 'Sing Maha Luhur ora manggon ing gréja-gréja buatan manungsa'?

Panjenengané ngandika marang wong Yahudi sing ora pracaya, sing ora nampa Kristus, Putraning Allah, Mesias sejati sing dikirim marang wong-wong mau; padha ora pracaya marang Panjenengané, malah sengit marang Panjenengané, lan sawisé ngumpat Panjenengané ing ngarepé Pilatus minangka mungsuhé Kaisar lan minangka penjahat, padha nyerahaké Panjenengané supaya dipatèni ing salib: nanging nalika Kristus tangi saka kubur ing dina katelu, padha nyoba ndhelikake kabangkitané; lan sawisé panjenengané munggah menyang swarga, padha ora kepéngin éling marang asmané, lan nganiaya wong-wong sing pracaya marang panjenengané. Martir Sepisan ngendika tembung-tembung iki marang wong-wong mau, *dudu marang wong Kristen Ortodoks*, uga ora ngomong bab gréja Kristen, nanging bab gréja Yahudi.

5) INVESTIGASI

Napa Martir Sepisan ngendika tembung-tembung iki marang wong Yahudi?

¹⁴⁴ 1 Raja-raja 4:22.

¹⁴⁵ 3 Raja 9:3 lan salajengipun

¹⁴⁶ Kaca 342.

¹⁴⁷ Matius 22.

¹⁴⁸ Efraim, kaca 48, folio 102.

Amarga iku, diandharake manawa wong Yahudi pracaya yèn ora ana panggonan ing bumi kanggo manggon kanggo Gusti Allah swarga, kejaba ing gréja siji-sijiné sing (kaya biyèn) mung siji sing diduwèni: ora ana liya ing saindenging tanahé, uga ora ana gréja ing sangisoring langit sing digawé kanggo Gusti Allah swarga, nalika pangibadah berhala nguwasani sakabehing jagad, kajaba gréja mau ing Yerusalem. (Ana siji sing padha ing Sikhem, Samaria, nanging wis kacemoh déning berhala; bab iki bakal kita critakaké mengko). Lan wong Yahudi padha ngagembar-gembor babagan gréja ing Yerusalem kanthi bangga, ngunggulake awake dhewe tinimbang kabèh ing sangisore langit, kaya sing katon ing kitab nabi Yeremia, bab 1, ing ngendi pangagemborane sing sombong babagan gréja iku dicela déning Gusti kanthi tembung-tembung iki: 'Aja padha ngandelake *tembung-tembung sing ngapusi*, kanthi ngendika: "*Bait Suci Gusti, bait suci Gusti, bait suci Gusti iku*"¹⁴⁹.' Lan Gusti ngandhani marang wong-wong mau ing bab iku manawa padha bisa manggon ing candhi mau mung sakwéné padha nindakake pakaryan becik; nanging nalika padha mbalik marang pialang, Panjenengané bakal mbalik adoh saka candhi mau lan saka awaké dhéwé. Nanging pancèn padha mbalik marang kabecikan, lan ora nate mandheg ngagumbanaké kanthi bangga gedhé marang candhi Gusti ing Yerusalem; mula sang martir suci pambuka ngendika tembung-tembung iki marang wong-wong mau kanggo nglawan kesombongané: Gusti kang Maha Luhur ora manggon ing gréja buatan manungsa; tegesé Gusti ora kabatesi déning témbok gréja buatan manungsa. Panjenengané ana ing endi-endi, ing swarga lan ing bumi, lan ora kabatesi mung ing siji panggonan, awit Panjenengané amba banget nganti ora bisa kaemot déning langit utawa kabèh sing ana ing sangisoring langit. Sakwéné kowé ngabdi marang Gusti kanthi setya, Gusti ana ing antaramu, manggon bebarengan karo kowé lumantar sih-rahmaté ing gréja suci. Nanging amarga kowe wis ninggalaké Gusti Allah lan nolak Putrané Gusti Allah, Gusti Allah uga wis ninggalaké kowe lan gréja agung buatan manungsa sing mulya, kanthi ngendika: 'Delengen, *omahmu ditinggalaké kosong*'¹⁵⁰. Mangkono kakuwatan tembung-tembung para martir pisanan.

6) INVESTIGASI

Wektu kapan martir suci sing kapisan ngucapake tembung-tembung iki?

Ing wektu kuwi, nalika Gusti kita wis munggah menyang swarga, ninggalake Gréja Yahudi kosong, amarga Panjenengané wis nyabut sih-rahmate saka gréja kuwi amarga korupsi lan kejahatan sing wis padha ditindakake marang Panjenengané; lan wiwit wektu kuwi Sang Maha Luhur ora manggon maneh ing sih-rahmate ing gréja buatan manungsa saka wong Yahudi sing ana ing Yerusalem. Lan pancen, ing wektu kuwi, Santo Stefanus kandha marang wong-wong mau: 'Gusti Allah Maha Luhur ora manggon ing candhi buatan manungsa—tegesé, ora ing candhi-candhimu wong Yahudi—nanging bakal manggon ing gréja-gréja wong Kristen.'

PERTIMBANGAN

Apa Gusti Allah manggon ing gréja Kristen sing digawé manungsa, sing dibangun saka watu utawa kayu?

Yen Gusti manggon ing gréja-gréja Prajanjian Lawas kanthi sih-rahmate, kaya sing wis kita krungu—ing ngendi mung ana pratandha, lambang, lan pratélan Prajanjian Anyar—pira luwih manèh Panjenengané manggon ing gréja-gréja Prajanjian Anyar dhéwé, ing ngendi Awak lan Getihé Kristus disucèkaké, kabèh Sakramèn Kristen dirayakaké, lan Roh Suci mudhun marang Sakramen sing dirayakake. Ayo padha miwiti, mula, karo gréja Kristen pisanan sing digawé déning manungsa:

Gereja Kristen pisanan sing digawé manungsa diwiwiti ing Yerusalem, ing Sion sing suci, ing kamar ndhuwur kuwi, ing ngendi Kristus Gusti kita, sing arep ngalami Sangsae kanthi sukarela, mangan Paskah karo para muridé, lan, kanthi ngluhuraké dhèwèké ing wujud roti lan anggur, maringi marang para muridé lan Rasulé sing suci, kandha: 'Jupuk, panganana; iki Awakku; ngombe saka iki, kowe kabèh; iki Getihku.' Ing kamar ndhuwur sing padha (miturut Synaxarion ing Rebo Agung), para muridé Kristus sing wadon padha kumpul amarga wedi marang wong Yahudi, lan Kristus muncul marang wong-wong mau liwat lawang sing wis dikunci lan maringi kapercayan marang Tomas. Lan maneh, sawisé Pangungahané Gusti, para Rasul suci, sawisé bali saka Gunung Zaitun menyang Yerusalem, *munggah menyang kamar ndhuwur kuwi, lan kanthi taat padha nyawiji ing pandonga lan panyuwunan, bebarengan karo para wanita lan Maria, Ibuné Yesus, lan karo sedulur-seduluré*¹⁵¹; ing kamar ndhuwur kuwi Roh Suci mudhun marang para Rasul Suci ing wangun ilat geni¹⁵². Lan liwat siji

¹⁴⁹ Yer. 7:4.

¹⁵⁰ Matius 23:38.

¹⁵¹ Kisah Para Rasul 1:13,14.

khotbah saka Rasul Suci Petrus, telung ewu jiwa pracaya marang Kristus lan dibaptis: *lan padha nyawisake awake dhewe kanggo piwulang para Rasul, lan kanggo paseduluran, lan kanggo patah roti* (tegesé, Awaké Kristus), *lan kanggo pandonga*¹⁵³. Apa Gusti Allah ora manggon kanthi gaib lumantar sih-rahmaté ing gréja Kristen pisanan sing digawé manungsa, ing ngendi Misteri paling suci saka Kristus dirayakaké, lan ing ngendi Ibuné Allah rawuh bebarengan karo para Rasul?

Sawisé kuwi, para Rasul suci padha mangkat menyang saindenging donya; ing endi waé padha lunga, padha padhangaké saben kutha lan nagara kanthi iman suci, padha ngadegaké gréja-gréja Gusti, ngangkat uskup-uskup, lan maréntahaké para wong pracaya supaya padha kumpul ing gréja-gréja Gusti kanggo ndedonga. Aku takon, mula: ing gréja-gréja Gusti sing diadegaké para Rasul, apa sih rahmaté Gusti ora manggon kanthi ghaib?

Kanggo Santo Krisostomus, sing wis diangkat dadi presbiter dening Patriark Flavian saka Antiochia, ana manuk dara putih sing padhang sumunar katon mabur ing ndhuwure sirahé¹⁵⁴; Mangkono uga, marang Santo Gregorius saka Akragas, sing diangkat dadi uskup ing Roma, ana merpati sing mènèk ing sirahé: apa sih rahmaté Gusti ora manggon ing gréja-gréja kuwi?

Kanthi kacathet ing Prolog kanggo dina *kaping 27 Januari*: Ana sawijining wong lara ing Konstantinopel, ing gréja sacedhak kuburané Santo Yohanes Krisostomus, ditinggal nggleleng sawisé kidungan panutup; lan nalika dhèwèké ndelok ikoné Kristus Panyelamet sing digantung ing dhuwuré gréja, dhèwèké ngakoni dosané, lan ana swara teka marang dhèwèké saka ikon kuwi, kandha: 'Dosa-dosamu wis diapura,' lan langsung wong iku mari: apa iki dudu pratandha cetha anané Gusti Allah ing gréja?

Maria saka Mesir, nalika ana ing Yerusalem, nganti dheweke sadar lan tobat, ora bisa mlebu gréja bareng wong liya; nanging dheweke ditahan saka lawang gréja déning kakuwatan sing ora katon, kaya sing kacathet ing uripé¹⁵⁵: apa iki dudu pratandha anané Gusti Allah ing gréja kuwi?

Nalika Alexius, wongé Gusti, séda ing Roma, ana swara krungu ing gréja saka méja pangorbanan: 'Mèlu marang aku, kowé kabèh sing padha nyambut gawé lan abot bebané, lan aku bakal maringi kowé kabèh katentreman'; banjur ana swara kapindho: 'Golekna wongé Gusti ing omahé Euthymianus': apa swara kuwi dudu pratandha cetha yèn Gusti rawuh ing gréja?¹⁵⁶

Manèh, ing Prologus, ditulis ing dina kaping lima wulan Maret: nalika imam Ammonius lagi nindakake Liturgi ing gréja, dhèwèké weruh malaékat ngadeg ing sisih tengen altar, sing nulis jeneng-jeneng wong sing mlebu gréja, lan mbusak jeneng-jeneng wong sing metu sadurungé pamitan: apa iki dudu pratandha anané malaékat ing gréja kanthi sih-rahmaté Gusti Allah?

Sateruse, ing Prolog kanggo tanggal 30 September, kacathet babagan sawijining sedulur sing kesasar ing babagan Misteri Ilahi Kristus sing paling suci, kaya-kaya iku dudu Roti lan Getih sejati Kristus; lan kepiye wahyu nggegirisi teka marang dheweke nalika Liturgi Suci: panjenengané weruh tabir gréja kabukak, swarga kabuka, geni mudhun karo akèh malaékat, lan ana bocah cilik sing dipateni ing meja suci, getihé mili mlebu ing kalice; bab iki uga ditulis déning Santo Efrem ing homili kaping 86. Kajaba iku, ing tanggal 3 April, Prolog nyritakaké iki, lan uga kacathet ing Uripé Santo Arsenius Agung¹⁵⁷.

Apa iki dudu pratandha sing cetha manawa Gusti Allah urip lumantar misteri ilahi lan sih-rahingé ing gréja-gréja Kristen sing digawé manungsa, lan Panjenengané rawuh ing kana lumantar malaékat-malaékaté?

Lan akèh mujijat lan kaajaiban liya sing kapanggih ing buku-buku gerejawi, sing wis kelakon lan terus kelakon ing gréja-gréja para wali; kabèh mau muni luwih banter tinimbang terompet yèn Gusti Allah rawuh ing candhake, sing dibangun lan disucèkaké kanggo pakurmatan lan kamulyaning Asmané sing paling suci.

Ing kéné, pancèn kabodhoané para panyingkatan mau cetha katon, sing kaya-kaya ngakoni yèn Gusti Allah Maha Luhur ora manggon ing gréja gawéan manungsa, lan ajaran palsuné—sing nglarang mlebu gréja kanggo ndedonga—kabukten salah.

¹⁵² Kisah Para Rasul 2.

¹⁵³ Kisah Para Rasul 2:41 lan 42.

¹⁵⁴ 13 November, folio 322, verso. 23 November, folio 397, verso.

¹⁵⁵ 1 April, folio 171.

¹⁵⁶ 17 Maret.

¹⁵⁷ 8 Mei, folio 363.

Delengen, he para bidah sing bodho! Wiwit wiwitan iman Kristen, pambangunan gréja-gréja Gusti diwiwiti, diwiwiti saka Konsili Konstantinopel, saka ngendi hukum Kristen asalé, saka para Rasul, lan lumantar wong-wong mau saka para penerusé, uga saka para raja lan pangeran agung. Kaisar Konstantinus Agung mbangun gréja ing Roma; ibuné sing kabarkah Helena mbangun gréja ing Yerusalem; Kaisar Yustinianus mbangun Gréja Kawicaksananing Gusti Allah ing Konstantinopel; Pangeran Agung Vladimir mbangun Gréja Persepuluhan ing Kyiv, lan sawisé dhèwèké, para putrané ing kadipatané dhéwé-dhéwé mbangun gréja-gréja éndah; lan nganti saiki para wong pracaya isih mbangun ing endi-endi, lan ora ana siji waé sing tau kandha kaya kowé, yèn Gusti Allah ora manggon ing gréja-gréja Kristen sing digawé manungsa. Malih, para Wali padha sumunar ora mung ing nagara liya, nanging uga ing tanah kita dhéwé, Rusia: lan ora ana siji-sijia sing tau mulang, kaya sing kok lakoni, manawa ora kena mlebu ing gréja-gréja Gusti Allah kanggo ndedonga. Apa para mujijatwan Rusia ora mbangun gréja gawéan manungsa ing Rusia: Santo Petrus, Metropolitan Kabèh Rusia, mbangun gréja ing kutha karajan Moskow; Santo Sergius ing Radonezh mbangun gréja ing Radonezh; Santo Zosimas ing Pulo Solovetsky, lan liya-liyané ing pirang-pirang panggonan. Nanging kowe, para mungsuh sing nolak gréja-gréjaé Gusti, apa kowe luwih suci tinimbang kabèh tukang mbangun gréja-gréjaé Gusti—sing mesthi ora mungkin—utawa luwih terkutuk tinimbang kabèh ahli bidah: amarga sanajan wong-wong sing wis murtad saka Ortodoksi mbangun gréja sing paling pantes kanggo Gusti manut imané dhéwé, lan padha kumpul ing kono kanggo ndedonga; nanging kowe pancèn nolak bangunan gréja lan pandonga sing diatur ing gréja; malah kowe nganggep sel-sel lan kamar ing sangisore lemahmu, panggonan kowe kumpul ndedonga, luwih mulya tinimbang gréja-gréjaé Gusti, lan kowe kandha yèn Sing Maha Luhur ora manggon ing candhi gawéan manungsa. Apa Panjenengané wis manggon ing ruang ngandhap utawa basementmu? Omah-omahmu uga rak gawéan manungsa? *Yen* (miturut tembungmu dhéwé) Gusti ora ana ing gréja, kepriye Panjenengané bisa manggon ing omah-omahmu? Satemene, Panjenengané ana ing endi-endi: nanging béda ing gréja suci Panjenengané; béda ing panggonan wong dosa, uga béda ing swarga, lan béda manèh ing neraka; amarga diandharaké yèn rawuhé Gusti dirasakaké sanajan ing neraka, kaya sing katulis ing Mazmur: '*Yen aku mudhun menyang neraka, Panjenengan ana ing kono*'¹⁵⁸, mrentah ing swarga, déné ing neraka Panjenengan nyiksa setan-setan lan nyawisaké panyiksaan kanggo mungsuh-mungsuhé Gusti. Mula ana bedane: ing sisih siji, ing Gréja Suci Panjenengané, Panjenengané nampa pandonga lan panyuwunan para wong pracaya; ing sisih liya, ing ruang ngandhap lan kamar ing sangisoring lemahmu, Panjenengané mbenci ibadahmu sing kok lakoni kanthi rahasia, sing nentang lan mecah Gréja Suci Panjenengané.

Lan nalika kowe ngomong yèn gréja ora ana ing kayu nanging ana ing rusuk—tegesé ana ing atiné manungsa—kanggo iki aku mangsuli: pancèn bener yèn saben wong ortodoks sing saestu nyenengaké Gusti Allah lan sing nduwèni Panjenengané ing atiné iku sawijining candhi Gusti Allah, miturut tembungé Para Rasul: '*Apa kowe ora ngerti yèn kowe iku candhié Gusti Allah, lan Rohé Gusti Allah manggon ing kowe*?' (¹⁵⁹). Nanging kandhaa marang kita, apa kowe ngerti yèn Rohé Gusti Allah manggon ing iga-igamu? Yèn kowe pancèn ngerti yèn Rohé Gusti Allah manggon ing kowe, kenapa kowe ora mlebu gréja suci, nanging malah ngremehké? Apa Rohé Gusti Allah ora maréntahaké wong sing bener supaya menyang gréja? Apa Panjenengané ora luwih nyurung wong supaya enggal mlebu ing candhi Gusti Allah? Apa kowé durung krungu ing Injil Suci babagan Santo Simeon, sing dijuluki Penerima Gusti Allah, *sing teka kanthi Roh menyang gréja*¹⁶⁰? Rohé Gusti Allah sing nuntun wong sing bener mlebu gréja. Lan apa para Rasul suci ora dadi candhi Rohé Gusti Allah? Nanging padha ora mlayu saka gréja Gusti Allah, malah nyekel marang gréja mau, kaya sing katulis babagané ing pungkasan Injil Suci Lukas: '*Lan padha ana ing gréja, padha muji lan mberkahi Gusti Allah*'¹⁶¹. Nanging kowe nyingkiri gréja lan ngremehake: amarga cetha yèn Rohé Gusti Allah ora ana ing atimu, lan gréja Gusti Allah uga ora ana ing dhadhamu; nanging dhadhamu iku dadi sarang maling, panggonané roh najis sing ngapusi lan nuntun kowe menyang karusakan.

Kowe kandha: 'Apa ora wong-wong sing manggon ing ara-ara samun tanpa gréja padha éntuk kaslametan, kaya Onuphrius Agung, Paulus saka Thebes, Maria saka Mesir, lan liya-liyané?'

¹⁵⁸ Mazmur 138:8.

¹⁵⁹ 1 Kor. 3:16.

¹⁶⁰ Lukas 2:26.

¹⁶¹ Lukas 24:53.

Wangsulanku: wong-wong mau kaslamet tanpa gréja, amarga ing ara-ara samun panggonané ora ana gréja, lan dhèwèké kasangga déning gréja batin dhéwé, kaya sing kok kandhakake: dudu saka kayu, nanging saka awaké dhéwé; Nanging kanggo wong-wong sing manggon ing kutha lan desa, ing antarané akèh gréja nanging padha nyingkiri gréja-gréja mau, kepiyé bisa éntuk kaslametan? Apa ora kacathet ing buku, kaya sing diandharake Pangemudi, ing kanon-kanon saka konsil lokal sing dianakake ing Haggra, Kanon 5: 'Yen ana wong sing mulang manawa omahé Gusti Allah, ya iku gréja, kudu dianggep remeh, lan wong kudu nglirwakake, utawa ora padha kumpul ing kono nalika wektu pandonga kanggo nyanyi, kabèh padha kena kutukan¹⁶². Lan Aturan 6 nyatakake: 'Yen ana wong kumpul piyambakan ing njaba gréja katedral, lan tanpa rembugan karo gréja, nanging kepéngin nganakake ibadah, presbiter, miturut dhawuh uskup, aja padha komuni karo wong kuwi; wong kuwi kena kutukan.' Amarga miturut paugeran iki, wong-wong skismatis iku terkutuk; miturut Kitab Suci: 'Sing Maha Luhur ora manggon ing gréja-gréja sing digawe manungsa'; padha nyingkiri gréja-gréjaé Gusti Allah, lan nganakake pasamuwan pribadi kanthi rahasia ing panggonan ibadah sing ora disucèkaké.

Bab 10. Bab Sel

Aku isih krungu para sing nerjemahake kanthi salah nerangake tembung-tembung Kristus iki: '*Nanging nalika kowe ndedonga, mlebu ing kamarmu, lan sawise nutup lawang, ndedonga marang Bapamu ing swarga*'¹⁶³; lan saka tembung Kristus iki padha njupuk ajaran palsu, yaiku manawa wong ora kena menyang gréja kanggo nyanyi bebarengan, kandha: Kristus maringi dhawuh supaya kita ndedonga kanthi rahasia, mlebu ing kamar kita; mula ora pantes menyang gréja kanggo ndedonga, ing ngendi akèh wong padha kumpul kanggo nyanyi.

Saiki kita bakal mriksa papat poin iki:

1) Kanthi alesan apa Kristus ngucapake tembung-tembung mau?
2) Apa Panjenengané, kanthi tembung-tembung mau, nglarang wong-wong teka ing gréja kanggo ndedonga?

3) Ing kamar endi sing paling pantes kanggo ndedonga?

4) Apa migunani menyang gréja kanggo ndedonga?

PERTIMBANGAN KAPING PISAN

Kanggo alesan apa Kristus ngucapake tembung-tembung kuwi?

Ing jaman Kristus manggon ing donya bebarengan manungsa, ana sawatara wong ing Yerusalem sing dikenal minangka munafik (utawa, kaya sing kita sebut, wong sing sok suci), sing kepengin katon suci ing paningal wong liya, nambahake pandonga luwih saka sing dipanjatake ing gréja, lan padha ndedonga kanthi munafik ing saindenging kutha nganggo pandonga sing dawa, padha ngadeg ing dalan lan ing simpang dalan, mbentuk klompok loro, telu, lan papat, supaya katon dening wong-wong sing liwat saka kene lan saka kana, lan dihormati minangka wong suci; nanging pandonga munafiké kuwi ora nyenengaké Gusti Allah, nanging mung nyenengaké manungsa. Mulane, Kristus Gusti kita ngélingaké saben pangikuté, kandha: '*Nalika kowe ndedonga, aja kaya wong munafik, sing seneng ndedonga ing sinagoga lan ing pojok dalan, supaya katon déning wong liya; 'Amin, Aku kandha marang kowe, wong-wong mau bakal nampa ganjarané*'¹⁶⁴' (kanthi 'ganjaran' Gusti maksudé kamulyan manungsa sing sia-sia, amarga kuwi ganjarané wong munafik): *nanging nalika kowe ndedonga, mlebu ing kamarmu sing paling jero* lan sateruse. Iki cetha sebabe Gusti ngendika tembung-tembung mau; Panjenengané ngendika, mulangaké wong supaya nyingkiri pandonga munafik sing pura-pura, lan ora pandonga bebarengan ing gréja sing wis ditemtokaké déning kanon. Amarga para bidah Bryn lan guru palsu padha goroh, mulang wong prasaja supaya nyingkiri kidungan lan pandonga bebarengan ing gréja, nanging nyumput ing selé-selé kanggo ndedonga.

PERTIMBANGAN KAPING PINDHO

Apa Gusti, kanthi tembung-tembung mau, nglarang wong-wong teka ing gréja kanggo ndedonga?

Panjenengané ora nglarang kuwi, amarga Panjenengané ora nyebut kidungan ing gréja minangka 'pandonga munafik', nanging sing ditindakake ing njaba gréja, ing dalan kutha, mung kanggo pamer marang wong;

¹⁶² Kaca 58.

¹⁶³ Mat. 6:6.

¹⁶⁴ Matius 6:5.

uga Panjenengané ora nglarang pandonga ing gréja, nanging pandonga sing ing njaba gréja ditindakake déning wong munafik ing ngarepé akèh wong—Panjenengané mulang kita supaya nyingkiri kuwi; Bab rawuh ing gréja kanggo ndedonga, Gusti kita piyambak wis maringi tuladha tumrap kabèh, nalika wiwit isih bayi lan enom Panjenengané wiwit menyang gréja ing Yerusalem, kaya sing cetha kacathet ing Injil Suci; Patang puluh dina sawisé Panjenengané lair, Panjenengané digawa déning Iboné sing tanpa dosa, Perawan Maria sing paling suci, menyang gréja ing Yerusalem, lan Simeon sing sepuh nggendong Panjenengané¹⁶⁵. Sawisé padha bali saka Mesir, wong tuwané (Perawan Paling Suci Maria lan Yusuf, bapak angkaté) saben mangsa panas lelungan saka Nazaret menyang Yerusalem kanggo Paskah¹⁶⁶; lan padha menyang Gréja Yerusalem kanggo ndedonga. Lan nalika bocah Yesus umuré rolas taun, Panjenengané tetep ing Yerusalem, lan kapanggih ing candhi, lungguh ing antarané para guru. Nalika Panjenengané saya gedhé, Injil nyekseni sepira kerepé Panjenengané kapanggih ing candhi. Ing Injil Matius, bab 85: *Yesus mlebu ing candhi Allah lan ngusir kabèh wong sing padha tuku lan adol ing kono, lan kandha marang wong-wong mau, 'Ana tulisan: "Omahku bakal diarani omah pandonga," nanging kowe wis nggawe dadi sarèngan maling.' Lan wong lumpuh lan wong wuta padha teka marang Panjenengané ing gréja*¹⁶⁷. Ing Bab 85: *nalika Panjenengané mlebu ing gréja, imam-imam kepala lan para sepuh bangsa padha teka marang Panjenengané, kandha: 'Kanthi kuwasané sapa kowe nindakake bab-bab iki?'*¹⁶⁸. Ing Bab 108: *'Saben dina aku lungguh karo kowe ing gréja mulang, nanging kowe ora ngenali aku'*¹⁶⁹. Ing Lukas, ing wiwitan bab 98: *'Panjenengané mulang saben dina ing candhi'*¹⁷⁰. Ing wiwitan bab 108: *'Ing awan Panjenengané mulang ing candhi, nanging ing bengi Panjenengané metu lan nginep ing Gunung Zaitun'*¹⁷¹. Ing Yohanes, ing wiwitan bab 26: *'Ing tengah dina paskah, Yesus munggah menyang candhi'*¹⁷². Ing Bab 27: *Yesus menyang Gunung Zaitun; esuké, piyambakipun wangsul malih menyang candhi, lan kabèh wong padha teka marang piyambakipun*¹⁷³. Ing Bab 37: *ana pesta-pesta ing Yerusalem, lan Yesus menyang candhi*¹⁷⁴. Saiki, yen cathetan Injil maringi kesaksian bab iki—yèn Kristus, Gusti kita, piyambak seneng rawuh ing gréja—kepriyé déné Panjenengané bisa nglarang wong liya rawuh ing gréja kanggo ndedonga? Amarga para guru palsu goroh nalika padha kandha yèn Kristus ora mréntahaké kita menyang gréja, nanging mung ndedonga ing sel sing sepi. St. Yohanes Krisostomus uga mbantah kabohongan mau ing homili kaping 19 babagan Injil Matius, ing kaca 240, ngendika: 'Mlebu ing kamarmu: apa ora pantes, dhèwèké kandha, ndedonga ing gréja?' Lan iku paling pantes, nanging kanthi sikap kaya ngono (tanpa munafik); amarga Gusti Allah ngupaya pikiran wong-wong sing rawuh ing endi wae. Kajaba iku, Santo Teofilaktus, ing komentare babagan Injil, bab tembung-tembung Kristus iki, 'Mlebu ing bilikmu', kandha: 'Dadi piye? Apa aku ora kena ndedonga ing gréja?' 'Malahan luwih becik (aku bakal ndedonga):' nanging kanthi niat sing bener, supaya ora katon mung kanggo nyenengake wong liya; amarga sing penting dudu panggonané, nanging pikiran, ati, lan tumindak: amarga akèh wong sing ndedonga sacara rahasia mung kanggo nyenengake wong liya.' Mung nganti kéné miturut Theophylact.

PERTIMBANGAN KETIGA

Ing sel endi, saka kabèh sel, sing paling pantes kanggo ndedonga?

Manungsa nduwé loro jinis panjara kanggo pandonga: sing kasat mata lan sing rohani. Panjara kasat mata digawe saka kayu utawa watu; nanging panjara rohani yaiku ati utawa pikiran manungsa. Mangkono, Santo Theophylact, nalika nerangake tembung Kristus sing wis dipratélakaké, kandha: *'Panjara iku pikiran rahasia.'* Sel fisik tetep ana ing panggonan siji; sel rohani, nanging, ngetutake wong ing endi wae. Ing endi wae wong ana, atine tansah ana ing jerone; ing kono, kanthi nglumpukake pikirane, dheweke bisa mundur menyang jeroné kanggo renungan, ngunggahake pikirane marang Gusti, lan ndedonga sacara rahasia, sanajan ana ing tengah-tengah wong

¹⁶⁵ Lukas 2.

¹⁶⁶ Lukas 20.

¹⁶⁷ Matius 21:12 lan salajengipun

¹⁶⁸ Ibid., v. 23.

¹⁶⁹ Ibid., bab 26, ayat 56.

¹⁷⁰ Lukas 19:47.

¹⁷¹ Lukas 21:37.

¹⁷² Yohanes 7:14.

¹⁷³ Yohanes 8:1 lan 2.

¹⁷⁴ Yohanes 10:22 lan 23.

akeh. Mangkono Saint Ambroise mulang: Sang Juruwilujeng ngendika: 'Mlebu ing selmu, dudu sing kaubengi tembok, kang ngurung awakmu, nanging mlebu ing sel kang ana ing jeronmu, kang ngurung pikiranmu.' Sel pangibadah iku ana karo kowe ing endi wae, lan rahasia ing endi wae; ora ana sing weruh kajaba Gusti Allah piyambak.' Mung nganti kéné pangandikane Santo Ambrosius. Amarga ing sel rohani iki, sing digawa ing endi wae karo kowe—yaiku ing ati—luwih pantes ndedonga tinimbang ing sel fisik sing mung ana ing siji panggonan; kanthi sel rohani iki, sapa waé kuduné teka menyang gréja lan nyawisaké pandonga sing diangkat marang Gusti lumantar pikiran saka panggenan rahasia ing jeroné ati; nanging aja ndedonga ing sel atimu nganggo pandonga sing diangkat marang Gusti lumantar pikiran, sanajan kowe nyendhiri awakmu ing kamar ing sangisore lemah kanggo ndedonga, utawa sanajan mlebu guwa donya kanggo ndedonga; dheweke ora ndedonga, nanging ngobrol kosong, lan pandongane iku dosa... Amarga para guru palsu goroh, mulang yen wong kudu nyendhiri awake dhewe mung kanggo ndedonga ing sel fisik, ngliwakake gréja lan pandonga sing diaturake saka jero ati marang Gusti Allah.

PERTIMBANGAN KAPING PÉT

Apa ana paedahé teka menyang gréja kanggo ndedonga?

Kanggo iki, wong siji (tinimbang akèh) sing mangsuli: Santo Yohanes Krisostomus, ing buku sing dijenengi *Margarit*, ing Khotbah 5, babagan Sing Ora Bisa Dingerteni: khotbah kuwi diwènèhaké marang wong-wong nalika dhèwèké isih dadi presbiter ing Antiochia, ing khotbah kuwi dhèwèké nyalahaké wong-wong amarga kakehan males rawuh ing Liturgi Suci; nanging nalika khotbahé, sing diwenèhaké sawisé Liturgi, diwenèhaké, padha kesusu rawuh kanthi semangat gedhé, ninggalaké kabèh lan padha dorong-dorongan. Amarga dhèwèké kandha marang wong-wong mau: 'Apa iki kelemahan? Akèh wong padha kumpul ing kéné saiki, padha ngrungokaké kanthi ngajèni marang apa sing diomongaké; nanging ing wayah paling suci (sajeroning Liturgi), aku ora bisa nemokaké kowé ana ing antarané wong-wong, lan aku sedhih banget.' Amarga nalika aku, abdi panjenengan sing andhap asor, ngandika marang panjenengan, ana ketekunan gedhe lan semangat sing ajeg, panjenengan padha nyengkuyung siji lan sijine lan tetep nganti pungkasaning khotbah; nanging nalika ana sing kepingin rawuh ing ngarsane Kristus ing misteri suci, gréja kerep kosong, sanajan ana ketekunan kaya ngono¹⁷⁵. Nanging apa wangsulan umum akèh wong: 'Aku bisa ndedonga ing omah,' ujare, 'nanging ora bisa nampa khotbah lan piwulang ing omah.' Kowe ngapusi awakmu dhéwé, kancaku: sanadyan bisa ndedonga ing omah, *nanging ora bisa ndedonga kaya ing gréja*, ing ngendi ana akèh bapa rohani lan ana seruan bebarengan sing diangkat marang Gusti Allah. *Ora gampang dirungu nalika ndedonga piyambak marang Gusti kaya nalika ndedonga bebarengan karo sedulur*. Amarga ing kéné ana akèh bab: kasatuan pikiran lan harmoni, ikatan katresnan, lan pandonga para rohaniawan. *Mulane para imam ngadeg ing ngarsané Gusti, supaya pandonga wong-wong, sing paling ringkih, bisa, nalika digandhengake karo pandonga imam sing paling kuwat, munggah bebarengan menyang swarga*¹⁷⁶. Nganti kéné pangandikane Chrysostom.

Ing kéné, kabèh wong padha merhatosaké lan mangertosi tembungé Chrysostom: bisa ndedonga ing omah, nanging ora bisa ndedonga ing kono kanthi cara sing padha kaya ing gréja; lan salajengipun: wong ora gampang dirungokake nalika ndedonga marang Gusti piyambak tinimbang nalika ndedonga bebarengan karo sedulur; lan malih: amarga iku para imam ngadeg ing ngarsane Gusti, supaya pandonga umat, sanadyan ringkih, bisa bebarengan karo pandonga para imam sing paling kuwat munggah menyang swarga; lan delengen sepira migunani teka menyang gréja kanggo ndedonga.

Lan maneh, guru agung sing padha, ing ayat sing padha ing ngisor iki, ngendika: ing wektu iku, sing kinurmatan (yaiku sajrone Liturgi), ora mung manungsa sing nglairake swara paling suci, nanging para Malaikat uga nyembah ing ngarepe Gusti, lan para Archangel ndedonga: amarga padha nduweni wektu sing becik, lan kurban sing mbantu. Kaya manungsa, sawisé motong ranting zaitun, padha teka ing ngarepé raja, ngélingaké bab kebon, bab rahmat lan katresnan marang manungsa: mangkono uga Malaikat-malaikat ing wektu iku, tinimbang ranting zaitun, padha nyawisaké Sangangé Gusti piyambak, Padha ndedonga marang Gusti kanggo manungsa, ora mung kandha, 'Kita ndedonga kanggo wong-wong iki, sing wis Panjenengan tresnani luwih dhisik, amarga Panjenengan wis maringi nyawa Panjenengan kanggo wong-wong mau'; 'Kita nyawurake pangajab kita kanggo

¹⁷⁵ Kaca 23.

¹⁷⁶ Ing ngisor.

wong-wong iki, sing Panjenengan tumpahake getih Panjenengan'; 'Kita ndedonga kanggo wong-wong iki, sing Panjenengan ngentekake awak Panjenengan'¹⁷⁷. Ngantos punika pangandikane Santo Krisostomus.

Amarga para bidah goroh nalika padha kandha manawa ora ana paedahé teka menyang gréja kanggo ndedonga.

Apa para penista marang gréja-gréjaé Gusti Allah kuwi ora kepéngin nyebut tembungé Santo Yohanes Krisostomus sing padha kanggo ndhukung penistaané, kaya déné panjenengané kandha ing Éksposisi babagan Surat Kapisan marang Korinta, ing Pambimbingan 56: "Ing jaman semana (ing wektu para Rasul) uga ana omah-omahé Gréja; nanging saiki Gréja mung sawijining omah, lan sejatiné ora ana bedané karo warung utawa losmen, kaya gréja-gréja kita. Akèh banget guyu, akèh banget ribut, kaya ing pemandian, kaya ing pasar, karo wong-wong padha njerit, padha njerit marang siji lan sijiné,¹⁷⁸?"

Aku mangsuli: Santo Krisostomus ora ngremehake gréja-gréjaé Gusti, nanging ngremehake wong-wong sing mlebu gréja tanpa ajiné marang Gusti, lan sing ora ngetokake ajiné nalika ngadeg ing gréja, malah padha ngomong tinimbang ndedonga, lan mbahas prakara donya tinimbang ngrungokake kidungan gréja; Wong-wong kuwi sing dheweke cela, nalika dheweke muji omahé Gusti kanthi pujian paling luhur, kandha ing kono: 'Gereja dudu panggonan nyukur, uga dudu toko obat, uga dudu warung pasar apa wae, *nanging panggonan para malaikat, panggonan para malaikat utama, kratoné Gusti, swarga dhéwé.*' Lan ing Surat Kapindho marang wong Korinta, ing homili kaping 50, dhèwèké kandha: '*Ayo padha nyium ambang lan lawang gréja, lan padha nyium siji lan sijiné.*' Utawa apa kowé ora weruh yèn para wanita lan ambang gréja iki disium?¹⁷⁹. Nganti kéné saka Chrysostom. Iki cetha nuduhaké yèn guru suci iki ora nampi wong sing ngina gréja, amarga dhèwèké ora ngrèmèhaké gréja dhéwé, nanging luwih marang wong-wong wani sing ngadeg lan ngomong tanpa ajining dhiri ing jeroné.

Amarga para penebar fitnah goroh kanthi ala banget lan nesu amarga kebenciané, ngina candhi-candhi Gusti Allah lan nglarang wong mlebu kono kanggo ndedonga.

Bab 11. Babagan Ibadah

Anyar-anyar iki kita weruh yèn ana sawatara priya lan wanita ing keuskupan kita, sing wis diajari déning guru palsu lan ahli bidah sing nyusup marani wong-wong mau kanthi rahasia, lan padha mulang wong liya kaya dheweke ora mung supaya ora rawuh menyang gréja kanggo ndedonga, nanging uga supaya ora ndedonga ing omah kanthi pangibadah sing hormat marang Gusti ing ngarepé ikon-ikon suci—yaiku sujud awak lan sirah menyang lemah—nanging mung ndedonga ing pikirané. Kanggo negesake ajaran palsu mau, padha nyebut tembungé Kristus sing kasebut ing Injil marang wong wadon Samaria: '*Para penyembah sing sejati bakal nyembah marang Rama kanthi roh lan kabeneran*' (¹⁸⁰); lan padha salah nerjemahake tembung mau, kandha: 'Ora pantes nundhukake awak lan sirah marang lemah: Kristus maringi dhawuh supaya kita nyembah mung ing roh, sanajan lagi nggleleng. Lan padha nyebut buku sing dikenal minangka Injil Minggu, ing ngendi, ing Minggu sing nyritakaké babagan wanita Samaria, tembung-tembung Kristus kuwi diartèkaké kaya ngéné: 'Para penyembah sejati nyembah Rama ora ing daging, nanging ing roh'¹⁸¹. O, sepira bodhoé para guru palsu lan bidah sing edan iki! Padha ngina tembungé Gusti—tembung sing murni—kaya-kaya ora ngandika supaya kita nyembah Gusti kanthi sujud ing lemah. Saka tembung-tembung iki, sing sakjatiné kuduné maringi paedah, malah padha nggawa cilaka marang awaké dhéwé amarga tafsirané sing edan marang tembungé Kristus. Pangajaran palsu mau kaya ngene: nalika kembang disiram embun esuk, tawon mabur mlebu lan nglumpukaké embun saka kembang mau; mangkono uga laba-laba merayap munggah lan nglumpukaké embun sing padha saka kembang kuwi; nanging embun sing diklumpukake ora malih dadi zat sing padha: amarga ing tawon embun mau malih dadi madu, dene ing laba-laba embun mau dadi bisa matèni. Mula, saka kembang-kembang pangandika Gusti, wong-wong ortodoks lan saleh, kaya tawon nglumpukake madu, padha nglumpukake panganan manis kanggo jiwa; dene saka pangandika Gusti sing padha, kaya laba-laba, padha nampa cilaka saka bidah. Santa Doroteus ngendika kanthi

¹⁷⁷ Lembar 25.

¹⁷⁸ Lembar 1007.

¹⁷⁹ Kaca 1452.

¹⁸⁰ Ing. 4:23.

¹⁸¹ Lembar 115.

becik: 'Jiwa sing duwé watak ala nampa cilaka saka saben bab, sanajan bab iku migunani'¹⁸². Mula saka iku, aja nganti kita gagal mangsuli kabodhoané lan mbukak ajaran palsuné; ayo padha nimbang tembungé Kristus kaya mangkéné:

1) Kanthi alesan apa Gusti Kristus ngendika tembung-tembung mau marang wanita Samaria?

2) Apa Panjenengané, kanthi tembung iki, nglarang wong sujud marang Gusti ing daging?

Kita uga bakal nyoba mangerteni: apa tegese nyembah ing roh lan ing kabeneran?

Nanging sepisanan, aku bakal nyritakaké kanthi ringkes sajarah prahara utawa pamisahan antarané wong Yahudi lan wong Samaria, supaya apa sing arep kita selidiki luwih gampang dingerteni déning wong sing paling prasaja lan ora sekolah.

Wiwit sedaé Salomon lan wiwit pamaréntahan putrané Rehabeam, ana pamisahan sing muncul antarané suku-suku Israèl lan antarané Yérusalem lan Samaria (sing kacathet kanthi rinci ing Kitab Raja-raja Katelu lan Kaping Papat), nganti masa tawanan Babilonia¹⁸³. Sawisé padha bali saka Babilonia, pamisahan antarané wong-wong mau muncul manèh, utamané wiwit wektu imam agung Yahudi, sing jenenge Jadda, adhine Manasseh, sawise diusir saka pangabdian ing mezbah amarga nikah karo wong manca—yaiku putrine pangeran Samaria—lunga saka Yerusalem menyang Samaria menyang omahe mertua (kedadene iki nalika jamané Alexander Agung). Manasseh, ing Samaria ing pucuk gunung paling dhuwur sing dijenengi Gerizim (ing sikilé ana kutha Shechem, sing sakbanjuré dijenengi Sychar), kanthi pitulungan bapak mertua, mbangun candhi sing ing saben bab padha karo candhi ing Yerusalem, lan dadi imam agung pisanan ing kana. Wiwit wektu kuwi, prahara antarané wong Yahudi lan wong Samaria saya kiyat. Amarga wong Samaria, sanadyan saka bangsa Israel, ora lunga menyang Gréja Yerusalem kanggo sembah, nanging ing gréja dhéwé ing Gunung Gerizim padha ngorbanaké kurban marang Gusti Allah ing swarga, lan padha luwih milih gréja dhéwé tinimbang gréja Yerusalem, sanadyan gréja Yerusalem sabanjuré ngemot arca-arca ing jerone: Amarga Antiochus, sing dikenal minangka Epiphanes, Raja Siria, wis ngedegaké arca Zeus ing kono. Lan ana kebencian gedhe antarane wong-wong Yerusalem lan wong-wong Samaria, lan padha sengit siji lan sijine, nganti padha ora gelem mangan, ngombe, utawa rembugan; mulane, wong wadon mau kandha marang Gusti Yesus: *'Kok kowe, wong Yahudi, njaluk ngombe marang aku, wong wadon Samaria?'*

Malih, padha ora mlebu kutha siji lan sijiné. Wong-wong Yerusalem ora mlebu kutha-kutha wong Samaria, amarga nganggep wong-wong mau minangka wong pagan, tegesé wong kafir. Amarga iku, Gusti kita Yesus Kristus, manut marang watak ala wong Yahudi, paring dhawuh marang para muridé supaya nyingkiri wong Samaria, pangandikane: *'Aja mlebu dalan bangsa-bangsa liya, lan aja mlebu kutha Samaria'* (¹⁸⁴). Wong Samaria, saka pihaké, uga ora mlebu kutha-kutha Yerusalem, lan disingkiri déning wong Yahudi. Lan wong Samaria diwènèhi kebencian banget déning wong Yahudi nganti mung sebutan jeneng 'Samaritan' waé wis dadi abominasi tumrap wong-wong mau. Lan nalika padha kepéngin nyalahké Gusti kita, padha kandha: *'Apa kita ora bener ngomong yèn kowe iku wong Samaria?'*¹⁸⁵. Padha uga kerep rebutan bab sinagogé. Wong Yahudi kandha: *'Kita duwe panggonan sing pantes kanggo nyembah Gusti Allah ing swarga, ing gréja kita ing Yerusalem; awit Torèt metu saka Sion, lan sabda Gusti saka Yerusalem, 'kaya sing diandharaké Nabi says'*¹⁸⁶; lan liyané: *'Gusti Allah bakal nyuwun saka Sion, lan saka Yerusalem swarane bakal krungu'*; lan Gusti Allah piyambak ngendika: *'Aku iki Gusti Allahmu, kang manggon ing Sion, ing gunungku kang suci, lan Yerusalem bakal suci'*¹⁸⁷. 'Amarga Gusti mung manggon ing antarané kita,' (ngendika wong Yahudi), 'lan pantes yèn kita nyembah Panjenengané lan nyawisaké kurban ing kéné; lan ora ana panggonan liya ing sangisoring langit sing kapilih dadi panggonan manggon lan ibadah Panjenengané kejaba Gréja kita ing Yerusalem.'

Wong Samaria, nanging, sing ora nampa kitab-kitab nabi kejaba kitabé Musa, padha mbantah, kandha yèn pantes nyembah Gusti Allah swarga nganggo kurban ing gunungé lan ing candhiné, amarga alesan-alesan ing ngisor iki: manawa Abraham, nalika rawuh saka Mesopotamia (tanah ing antarané kali-kali) menyang tanah

¹⁸² Tembung 18, folio 103.

¹⁸³ 3 Raja 12.

¹⁸⁴ Matius 10:5.

¹⁸⁵ Yohanes 8:48.

¹⁸⁶ Mika 4:2.

¹⁸⁷ Yoel 3:10 lan 17.

Kanaan, sepisanan tekan ing Sikhem lan ing kono mbangun mezbah kapisané marang Gusti Allah, nyembah, lan nampa janji saka Gusti Allah¹⁸⁸; mangkono uga Yakub, sawisé bali saka Mesopotamia karo garwa-garwané lan anak-anaké, netepaké papan suci ing kéné ing Sikhem, sawisé suku sawatara tanah saka Emmor, bapaké Sikhem, lan anak-anaké Yakub, Simeon lan Lewi, sing amarga kawigatiyané mateni wong-wong Shechem amarga ngotori adhine Dinah; lan balungé Yusuf, sing digawa saka Mesir, disimpen ing kéné miturut dhawuh Yusuf dhéwé; amarga Yakub, nalika arep seda, wis maringi panggonan kuwi marang Yusuf minangka warisan¹⁸⁹. Ing kéné uga, Yosua, sawisé nyabrang Yordania lan ngrusak Yerikho, lan sawisé ngalahaké Raja Gaius, mbangun mezbah kapisan kanggo Gusti Allahé Israèl, kaya sing diprentahaké Musa, abdi Gusti: lan dhèwèké nulis Undhang-undhangé Gusti Allah ing watu-watu, lan maca kanthi banter marang kabèh pasamuwané para putrané Israèl, lan ing kéné, kaping pisan, dhèwèké mberkahi bangsa Israèl¹⁹⁰. Amarga ing kéné (miturut wong Samaria) pantes nyembah Gusti Allah swarga, lan ora ana panggonan liya ing sangisoré swarga sing kapilih kanggo manggon lan nyembah Panjenengané, kejaba gunung iki lan gréja kita iki.

Mangkono, wong Samaria lan wong Yahudi, amarga padha wong daging lan ora ngerti bab rohani, saben-saben padha netepake panggonan tartamtu kanggo Gusti Allah: wong Samaria pracaya yèn Gusti Allah mung manggon ing panggonané dhéwé; wong Yahudi ing panggonané dhéwé, tanpa nyadari yèn Panjenengané ana ing endi-endi lan ngisi kabèh.

Saiki ayo padha nerusake panyelidikan kita.

PERTIMBANGAN KAPING PISAN

Kenapa Kristus Gusti ngendika tembung-tembung mau—'pembawa sembah sejati', lan sapiturute—marang wong wadon Samaria?

Panjenengané ngendika tembung-tembung iki amarga alesan-alesan ing ngisor iki:

1) Kanggo mbukak pandangané sing salah babagan Gusti, kaya-kaya Gusti winates mung ing siji panggonan ing donya lan mung ing siji candhi; mulané Panjenengané ngendika: 'Kowe nyembah apa sing ora kowe ngerti.' Kowe ora ngerti, pangandikane, yèn Gusti ora winates déning panggonan utawa candhi apa waé, nanging ana ing endi-endi, ora bisa diterangaké lan ora bisa diukur.

2) Kanggo nggendhegake kesombongan wong Samaria lan wong Yahudi, sing bangga karo candhine, lan uga ngandhani ramalan bab karusakan candhi mau; mulane Panjenengané kandha: 'Wektu bakal teka nalika kowe bakal nyembah marang Rama ora ing gunung iki lan ora ing Yerusalem' (). Tegese, loro-lorone gréja ing Yerusalem, sing dianggep bangga déning wong Yahudi, lan gréjamu, sing kowe bangga, bakal dirusak ora suwe maneh, lan tanahmu bakal dirusak, lan kurbanmu bakal mandheg.

3) Mugi Panjenengané mbusak saka wong-wong iku permusuhan lan prahara sing ora perlu, lan nggawa wong-wong mau menyang guyub rukun sing kebak katresnan, supaya Gréja kabentuk saka wong Yahudi lan wong non-Yahudi dadi siji; mulané Panjenengané uga nyuwun marang Rama, supaya Panjenengané nglairaké anak-anak kanggo Gusti Allah, netepaké paseduluran antarané wong-wong mau, lan mbukak sapa waé sing nyembah kanthi sejati saka wong Yahudi lan wong non-Yahudi sing pracaya marang Panjenengané.

4) Mugi Panjenengané mbukak pangibadah palsu marang Gusti Allah sing mung miturut daging lan ora miturut Roh; mulané Panjenengané ngendika: '*Para penyembah sejati bakal nyembah Rama ing roh lan ing kabeneran*, lan ora mung lumantar pangibadah daging lan kurban kéwan.'

PERTIMBANGAN KEDUA

Apa Gusti Kristus, kanthi tembung-tembung iki, nglarang wong sujud marang Gusti kanthi badan lan bathuk nyentuh lemah?

Ora kaya ngono. Amarga yèn Panjenengané nglarang kuwi, Panjenengané ora bakal nampa, nalika isih dibaluti kain lampin, ibadah sing diparingaké kanthi sakabèhé awak déning para gembala lan telung raja saka Persia, sing padha sujud lan nyembah Panjenengané. Yen Panjenengané nglarang sujud marang Gusti kanthi sakabèhé awak, Panjenengané mesthi ora bakal ngidini wong wadon sing dosa nyentuh sikilé Panjenengané¹⁹¹,

¹⁸⁸ Kejadian 12.

¹⁸⁹ Kejadian 33 lan 34.

¹⁹⁰ Yosua 8.

¹⁹¹ Lukas 7:38.

uga ora ngumbah sikilé nganggo luhé, uga ora ngusap sikilé nganggo rambute sirahé, uga ora nyium sikilé. *Uga Panjenengané ora bakal ngidini wong kusta sing sujud ing ngarsané, kandha: 'Gusti! yen kowe kersa, kowe bisa marasaké aku'*¹⁹²; lan ana sawijining panglima sing teka lan sujud ing ngarepé, kandha: 'Putriku meh mati; nanging teka, lebokna tanganmu ing dhèwèké, lan dhèwèké bakal urip'¹⁹³; lan para muridé Kristus, nalika ana ing prau, sawisé Petrus dislametaké saka klelep, padha teka lan sujud ing ngarepé, kandha: 'Satemene, kowe Putraning Gusti Allah'¹⁹⁴. Lan wong wadon Kanaan, sujud, nyembah marang Panjenengané¹⁹⁵; lan Maria, adhine Lazarus, sawisé weruh Yesus, tiba ing sikilé, kandha: 'Gusti! Yen kowe ana ing kene, adhiku ora bakal mati'¹⁹⁶. Yen Kristus, minangka manungsa, nglarang sujud sacara fisik marang Gusti, piyambakipun mesthi ora bakal sujud ing kebon nalika ndedonga marang Gusti Rama, lan uga ora bakal ambruk ing lemah, sujud ing pandonga ing ngarepe Rama. Yen Panjenengané wis nglarang sujud, kepiye bisa Panjenengané ora nglarang para muridé, nalika sawisé Kebangkitané Panjenengané rawuh ing gunung ing Galilea, lan nalika Panjenengané muncul marang wong-wong mau, sawisé padha ndeleng Panjenengané, padha sujud ing ngarsané¹⁹⁷. Lan nalika Panjenengané munggah menyang swarga, apa ora padha sujud ing ngarsané¹⁹⁸? Luwih saka kuwi, ing swarga, sawijining wujud ibadah marang Gusti Allah dituduhaké marang Santo Yohanes Teologian ing Kitab Wahyu, ing para wong tuwa sewidak papat sing padha sujud ing ngarepé Panjenengané sing lungguh ing dhampar lan nyembah Panjenengané sing urip langgeng salawas-lawase¹⁹⁹. Nanging, yen kita tinggalake argumentasi ilmiah, ayo tak aturake kanthi prasaja: apa para Bapa Rusiah sing kinurmatan ora nindakake sujud jasmani nalika ndedonga marang Gusti Allah? Lan apa wong-wong sing saiki padha ngupaya kaslametané dhéwé ora nindakake kaya ngono uga? Amarga para guru palsu padha goroh, wis nggawe bab anyar, mulang wong supaya ora sujud nganggo badan, lan ngina Kristus piyambak, kaya-kaya Panjenengané ora maringi dhawuh supaya kita sujud nganggo badan, nanging mung ing roh.

Panjelasan Sabda Kristus.

Supaya luwih mangertos babagan ibadah marang Rama kanthi roh lan kabeneran, kita kudu luwih dhisik nimbang kepiye wong Yahudi lan wong Samaria nyembah Gusti Allah. Mula ayo padha mriksa buku sing padha, sing dikenal minangka Injil Minggu Pangajaran, sawijining buku sing, kaya sing wis kita omongake sadurunge, dadi obyek salah paham, kaya piwulang sing ngomong manawa ora kena sujud nganggo badan, nanging mung nganggo roh, lan ayo padha maca tafsir ing buku kuwi.

Ing kono katulis mangkéné: 'Panjenengané nyebut wong-wong sing pracaya marang Panjenengané minangka penyembah sejati: kita sing dadi anggota Gréja kanthi cetha iku wong-wong sing sejati ngajèni Gusti Allah, lan ora sujud marang bayangan semata, kaya sing ditindakake wong Yahudi lan wong Samaria: awit saben kurban Yahudi iku mung bayangan lan pratandha kasunyatan; nanging para penyembah sejati nyembah Rama ora nganggo badan, nanging ing roh; tegesé, ora nganggo kurban jasmani, nanging kurban rohani'²⁰⁰—iki penjelasan nganti titik iki. Delengen, piye buku iku nerangake dhéwé: ora ing daging, tegesé ora liwat kurban fisiké wong Yahudi lan Samaria, nanging ing Roh, tegesé liwat kurban rohani Kristen. Ing kéné ora nyritakaké bab awak manungsa, supaya wong ora nyembah Gusti nganggo awaké, nanging nyritakaké bab kurban Prajanjian Lawas; awit iku wangun Perjanjian Lawas saka ibadah jasmani: pangorbanan awak kéwan—wedhus, sapi, lan kambing—minangka kurban marang Gusti. Wong Yahudi lan Samaria pancen nyembah nganggo awaké, nanging padha ora ngerti carane ngunggahaké roh—tegesé pikiran lan pangrasané—marang Gusti lan ngarahaké marang Panjenengané. Nanging, Panjenengané Sang Pemazmur kandha: '*Roh kang remuk iku kurban kanggo Gusti*' (²⁰¹); nanging, karo kurban-kurban sing padha padha aturaké marang Gusti, padha ora aturaké roh kang remuk; mulané,

¹⁹² Matius 8:2.

¹⁹³ Matius 9:18.

¹⁹⁴ Matius 14:33.

¹⁹⁵ Mat. 15:22.

¹⁹⁶ Yohanes 11:21.

¹⁹⁷ Matius 28:17.

¹⁹⁸ Lukas 24:51 lan 52.

¹⁹⁹ Wahyu 4:10.

²⁰⁰ The Samaritan Weekly, kaca 114 lan 115.

²⁰¹ Mazmur 50:19.

ibadahé iku jasmani, dudu rohani. Padha aturaké kurban, nanging ora nglakoni urip sing suci lan nyenengaké Gusti; mulané, ibadahé ora bener ing ngarsané Gusti. Saka iki, cetha marang kita apa tegese nyembah ing roh lan ing kabeneran: ora mung nganggo badan, nanging uga nganggo roh—yaiku pikiran lan pangrasan sing ngarah marang Gusti—supaya badan bisa nundhuk sirah menyang lemah, kaya sing diprentahake déning diakon ing gréja: *'Manèh lan manèh, kanthi dengkul kang nglèndèk, ayo padha ndedonga marang Gusti'*: nalika pikiran kita, lumantar pamikiran kang ngandhèkake, munggah menyang swarga lan ngadeg ing ngarsané Gusti; lan manèh: kita ora kena sembah mung kanthi roh, nanging uga kanthi badan, kaya kang ditindakake Rasul Suci Paulus. Panjenengané, nalika nulis kaping pisan marang wong Roma, ngendika: *'Gusti Allah iku seksi kula, kang kula sembah nganggo roh kula'* ⁽²⁰²⁾; lan panjenengané uga nulis marang wong Efesus: *'Kula sujud ing ngajeng Bapaing kang Panjenengané Gusti kita Yesus Kristus'* ⁽²⁰³⁾. Rasul iki sujud marang Gusti Allah kanthi roh lan uga kanthi badan, lan ora kaya sing diwulangaké para ahli sesat—yèn mung kudu sujud kanthi roh, tanpa sujud badan ing pangibadah marang Gusti Allah.

Nanging ibadah sejati iku dumadi saka nglakoni urip sing nyenengake Gusti Allah—urip sing suci, bener, lan rajin ngabdi marang Gusti Allah; amarga iku kita kandha marang wong sing luhur budi yèn dhèwèké iku abdi sejati Gusti Allah, nalika kita weruh dhèwèké nyambut gawe ing pakaryan becik lan nyenengake Gusti Allah lumantar urip sing bener lan taat marang Gusti Allah. Amarga kita pancèn nyembah Rama ing roh, kanthi akal sing éling marang Gusti, nanging ora tanpa pangibadah jasmani ing pandonga, kaya sing wis kita kandhakake. Kita nyembah kanthi sejati lumantar urip sing luhur lan rajin, kanthi nggatekake kaslametan kita dhéwé. Inti saka tembung-tembung iki yaiku tafsiran rohani, nanging ora cetha kanggo wong umum, kaya mangkéné: pantes yèn kita nyembah Rama kanthi kabeneran, yaiku ing Putrané siji-sijiné, sing sejati; lan ing Roh Suci, sing maringi pitutur marang kita ing saben kabeneran kabecikan, tegesé, kita kudu nyembah marang Gusti Allah siji ing Tritunggal, Rama, Putra lan Roh Suci: lumantar semangat marang Gusti Allah, lan kanthi urip manut kersané Gusti Allah, ing angeté roh lan ing laku-lampahé kabeneran Kristen.

Amarga para ahli bidah goroh, wis nyusun tafsiran anyar sing durung tau krungu, kaya-kaya saka tembung-tembungé Gusti Kristus ing ndhuwur, Panjenengané ora mréntahaké wong sujud marang Panjenengané kanthi badan lan sirah tekan lemah, nanging mung ing roh, yaiku ing pikiran, sanajan lagi nggleleng.

Bab 12. Bab Ikon Suci

Ing taun 1708 kepungkur, sawisé Kebangkitan Kristus sing mulya, ing Gréja Pangluhuré Salib Suci, sing dumunung ing kutha Rostov, Bapa Antonius nglaporaké marang kita babagan salah siji umaté, sawijining warga kutha, Trophimus, sing nyingkiri gréja suci lan ora ngormati ikon-ikon suci, wis kapancing lan kesasar déning sawatara guru palsu skismatik rahasia. Mula wong iku dipanggil ngadhep kita lan ditakoni bab skismane; lan dhèwèké mbuktekaké yèn dhèwèké pancèn skismatik ing tumindak lan tembung. Sejatine, nalika dhèwèké mlebu ing kamar Uskup kang ana Salib, dhèwèké ora nggawe pratandha salib, lan uga ora ngormati ikon-ikon suci. Dhèwèké uga mbuktekaké yèn dhèwèké iku skismatik ing tembung, amarga dhèwèké wiwit ngucapaké tembung ngina marang ikon-ikon suci, kaya sing wis diwulangaké déning para bidah: awit dhèwèké dhéwé ora paham aksara; nanging, nalika éling sawatara tembung saka Kitab Suci, dhèwèké nerangaké kanthi salah, miturut paugeran para juru tafsir palsu; lan dhèwèké ngandika marang kita kanthi roh bidahé para Lutheran lan Calvinis, bebarengan karo roh Yahudi, kang bertentangan karo Kitab Suci. Kaping pisan, Gusti Allah maringi dhawuh: *'Aja gawe bagéan sembah kanggo awakmu, utawa patung apa waé sing ana ing langit, ing bumi, utawa ing banyu ing sangisore bumi'* ⁽²⁰⁴⁾; lan maneh Gusti Allah ngendika: *'Ikon iku padha karo arca, gawean tangan manungsa; iku duwé cangkem nanging ora bisa ngomong, duwé mripat nanging ora bisa ndeleng, duwé kuping nanging ora bisa krungu; muga-muga wong-wong sing nggawe mau, lan kabèh sing nyandhak pangarep-arep marang mau, padha dadi kaya mau'* ⁽²⁰⁵⁾. Sawisé kandha mangkono, dhèwèké takon marang kita: 'Sapa sing mréntahaké kita nyembah ikon: apa nabi? Utawa Kristus? Utawa rasul? Yèn ora ana nabi, ora Kristus, ora rasul sing mréntahaké, mula

²⁰² Roma 1:9.

²⁰³ Efesus 3:14.

²⁰⁴ Kaluwihan 20:4.

²⁰⁵ Mazmur 113:12.

kenapa kita kudu ngrungokaké wong liya sing mulang kita sujud marang ikon?' Sawisé kanthi andhap asor mangsuli tembung-tembung skismatiké mau, kita ngajak dhèwèké supaya manut marang Gréja Suci, lan mèlu ing pangakuan iman, Komuni Suci, lan pangurmatan marang ikon-ikon suci.

Nanging, kanggo kapentingan wong liya, kita nganggep perlu nyathet iki ing kene lan kanthi ringkes nerangake bedane antarane berhala lan ikon suci. Kita bakal nerangake iki liwat pertimbangan-pertimbangan ing ngisor iki:

1

Apa iku berhala?

Lan apa iku ikon suci?

Lan apa bedane antarane loro mau?

2

Wiwit kapan patung-patung suci wis ana?

Ikon pisanan muncul kapan?

3

Sapa sing nyembah berhala?

Lan sapa sing pisanan ngormati ikon para wali?

4

Napa penyembahan berhala dilarang?

Lan kanthi alesan apa pangurmatan marang ikon suci ora mung ora dilarang, nanging malah dianjurake?

5

Sapa sing maringi dhawuh marang gréja-gréja supaya ngormati ikon-ikon para wali?

Lan sapa sing wiwitan nolak pangurmatan marang ikon?

PERTIMBANGAN KAPING PISAN

Apa iku berhala?

Bènda iku gambaran wong sing ala, ora takwa lan ngajeni marang Gusti Allah, sing nglampahi uripé ing dosa lan kejahatan, mati sengsara, lan saiki dicekel ing neraka bareng para setan; utawa rupa kéwan apa waé, sing diukir saka kayu, utawa dipahat saka watu, utawa digawé saka tembaga, pérak utawa emas, utawa dicét ing papan: lan rupa kaya ngono, manungsa utawa kéwan, diangkat dadi dewa déning wong-wong kafir, sanadyan dudu Gusti Allah, lan dihormati kanthi ibadah lan kurban kaya déné Gusti Allah: Iki diarani berhala, lan iku gambar utawa rupa déwa palsu.

Apa iku ikon suci?

Ikon suci iku gambaran Kristus Juruwilaha kita, Gusti sejati, ing wujud manungsa, sing urip ing bumi ing antarané manungsa; utawa saka Perawan Maria sing Paling Suci, Iboné Gusti; utawa saka sawijining abdi suci Gusti sing nindakake urip sing bener lan taat, dianggep pantes mlebu Karajaning Swarga, lan saiki manggon bebarengan karo Malaikat.

Apa bedane antara arca lan ikon suci?

Sanadyan loro-lorone—berhala, miturutku, lan ikon suci—iku gawean tangan manungsa, nanging ana bedane ageng antarane, kaya bedane antarane sing ora mulya lan sing mulya: kaya gedhene bedane antarane lendhut lan emas, antarane jelaga lan salju, antarane pepeteng lan padhang; lan kaya gedhene bedane antarane wong ala lan wong sholeh: antarane wong sing nindakake ala lan wong sing diormati nganggo werna ungu kraton: kita sengit marang wong ala, nanging ngormati raja; kita ngobong sing sepisanan, nanging nyembah sing kapindho: mangkono bedane antarane arca-arca dewa ala lan ikon-ikon wong suci: kaya sing diterangake Simeon Metaphrastes, ing Uripé Santo Andreas saka Kreta—sing nandhang sangsara amarga ikon-ikon suci lan diormati ing tanggal 17 Oktober—kaya mangkene panulise: Nalika sawijining prakara iku ala, mbebayani roh lan dilarang, ing kono citra saka prakara iku uga ala, mbebayani roh lan dilarang; nanging nalika sawijining prakara iku becik, migunani lan ora dilarang, ing kono citra saka prakara iku uga becik, migunani lan ora dilarang²⁰⁶. Para dewa bangsa kafir iku ala, mbebayani kanggo jiwa, lan dilarang nyembah marang dheweke; lan ikon-ikoné uga ala, mbebayani kanggo jiwa, lan hukumé Gusti Allah nglarang ngajeni marang kuwi. Gusti Allah kita, Yesus Kristus,

²⁰⁶ Kaca 200, sisih mburi.

iku becik, lan para abdi-abdi Panjenengané uga becik, lan padha maringi paedah ageng tumrap nyawa kita: lan ora mung diidini, nanging uga diprentahaké, supaya kita ngajèni Gusti lan para wali Panjenengané, kaya déné Daud kandha: '*Kanca-kancamu, ya Gusti, banget ngajèni marang aku*'²⁰⁷. Amarga ikoné Gusti lan ikoné kanca-kanca sing kinurmatan—sing marang wong-wong mau Gusti kandha: '*Kowe kanca-kancaku*'²⁰⁸—iku kabèh apik lan maringi paedah gedhé kanggo nyawa kita, lan kita kudu ngajèni, amarga ngerti yèn pakurmatan sing diwènèhaké marang ikon mau bakal ngalir marang wong sing digambaraké ing ikon kuwi.

Luwih maneh, bedane antara arca lan ikon katon cetha liwat tembungé Santo Yohanes Damaskus, sing kanthi tegas ngébréhake para bidah, kandha: 'Kanggo apa, hai bidah sing ora manut hukum, kowe nuduh aku nyembah arca? Ing ngarep arca endi aku sujud? Coba kandhaa: apa ing ngarep Apollo sing wis musna, utawa ing ngarep gambar Gusti kita Yesus Kristus, sing mulang aku supaya bisa ngenali wujud manungsa Panjenengané?' Critakna marang aku, kowe sing bangga karo kawruhmu ing Yudéa, marang arca sapa aku sujud: marang Artemis, utawa marang gambar Sang Putri kita sing paling suci lan murni, Indhungé Gusti Allah, lan Perawan Maria sing tansah dadi Perawan, Indhungé Gusti kita Yesus Kristus? Critakna, hai wong sesat, marang arca sing endi aku sujud: marang Zeus, utawa marang gambar Santo Yohanes Pembaptis lan Penginjil? Arca sing endi sing tak sembah: Zeus, utawa gambar para Rasul suci lan para martir, lan para wali sing wis nyenengake Gusti wiwit jaman mbiyen? Lan sapa sing wani, lumantar penyembahan berhala, ngotori narasi iki (sing digambar ing lukisan) lan ngremehake sangsara Kristus lan para kudus Panjenengané, utawa para sing wis nerusaké marang kita Gréja Kudusé Gusti Allah? Amarga mangkono kita nampa, dihias déning para kudus fathers²⁰⁹. "Mung nganti kéné Damascene. Amarga gambar Apollo, Artemis, lan Zeus iku berhala sing keji; nanging gambar Kristus, Sang Putri Maria sing Paling Suci Ibune Gusti, lan gambar para wali suci Gusti, iku ikon suci. Amarga berhala sing keji diremehake dening wong Kristen, dene ikon suci diormati.

PERTIMBANGAN KEDUA

Wiwit kapan arca-arca kuwi ana?

Ana sing ngandhakake yèn berhala iku asalé saka Serukh, leluhuré Abraham; nanging kuwi ora bener: amarga Serukh dudu panyipta berhala, nanging luwih dadi tukang gawé saka berhala sing wis ana, amarga kuwi pakaryané, kang digunakaké kanggo ngupadi panguripan. Nanging, arca-arca iku asalé saka raja Kaldea Ninus, putrané Vilov, sing mrentah ing Asyur lan Babilonia: amarga sedhih lan nangisi seda bapakné, dhèwèké ngukir patung kang mirip bapakné, dipasang ing tiang ing tengah kutha minangka pangeling-eling, lan dhèwèké mréntahaké wong-wong supaya nyembah patung kuwi kaya urip. Lan iki minangka arca pisanan ing sangisore langit, disembah minangka dewa dening wong-wong sing ora ngerti Gusti Allah sejati. Ing tanah Mesir uga, kedadéan ing ngisor iki dumadi ing wiwitan pemujaan arca: Ana sawijining bangsawan misuwur, jenenge Syrophanis, nangis lan meratapi anaké sing wis seda, lan golek panglipur saka sedhihé, nggawe arca kang rupane anaké, diselehake ing peti mayit, lan nalika ndelok arca kuwi, atiné rada krasa lega. Wong-wong ing sangisoré pamaréntahané, sing kepéngin nyenengaké sang tuwané, wiwit ngajèni arca kuwi kanthi nyembah lan mènèhi kurban. Bab iki uga kasebut déning Santo Krisostomus ing khotbahé bab Surat Epistel marang wong Éfésus²¹⁰.

Wiwit kapan ikon suci diwiwiti?

Ikon suci diwiwiti nalika Gusti Allah, nalika ngandika marang Musa ing Gunung Sinai lan maringi Hukum, paring dhawuh supaya Peti Perjanjian lan Kemah Kesaksian digawe saka tirai werna abang padhang lan biru, lan supaya loro kerub, kang digawe saka emas, dipasang ing ndhuwur Peti Perjanjian²¹¹. Ing tirai-tirai mau uga Panjenengané maréntahaké supaya gambaran kerubium digambar nganggo sulaman, lan Panjenengané nampilaké wangun tabernakel lan kerubium mau ing Gunung Sinai ing sajroning méga. Wiwit wektu kuwi wiwit ana gambaran ikon suci, amarga Gusti maréntahaké supaya gambaran kerubium suci digambar ing kono. Saka iki cetha manawa sawenehing iku berhala, gambaran déwa-déwa pagan sing hina, mbabayani lan dibenci Gusti; déné liyané iku ikon suci, gambaran para abdi Gusti sing ngadeg ing ngarsané pangastané kamulyan Ilahi. Amarga Gusti nglarang nggawe arca, pangandikane: '*Aja nggawe arca kanggo awakmu, utawa wujud apa wae sing ana*

²⁰⁷ Mazmur 138:17.

²⁰⁸ Yohanes 15:14.

²⁰⁹ Ing Koleksi, folio 325.

²¹⁰ Bab 5, wacana 18, folio 1757.

²¹¹ Keluaran 25 lan 26.

*ing langit ing dhuwur*²¹², yaiku srengenge, rembulan, utawa lintang; amarga wong Israel wis kebiasaan nyembah mau ing Mesir. *Lan apa waé sing ana ing bumi ing ngisoré*: amarga wong-wong mau wis sinau saka wong Mesir ora mung ngagungkaké manungsa jahat, nanging uga manéka kéwan. Sawisé nglarang penyembahan berhala sing ala iki, Gusti mréntahaké supaya ikon suci saka Kerubim sing suci digambar ing candhi suci Panjenengané, lan supaya diurmati, ora diina.

PERTIMBANGAN KETIGA

Sapa sing nyembah berhala?

Wong-wong sing nyembah berhala iku wong-wong sing ora ngerti Gusti Allah sing sejati, sing kesasar, sing ora ngarep-arep kaslametan langgeng, lan uga ora ngerti apa ana urip liyane sawise urip iki: wong-wong sing ditipu dening setan, sing wis nyerahake awake dhewe marang ilmu sihir, lan sing urip ala—iku wong-wong sing nyembah berhala.

Sapa sing nyembah ikon para wali?

²¹³Musa lan Harun, wong suci lan abdi sejatié Gusti Allah kang urip; lan kabèh umat Israèl, kang diarani umaté Gusti Allah. Wong-wong mau, mlebu ing Tabernakel Kesaksian lan ngubengi iku, nyembah marang Gusti Allah ing swarga; padha nyembah ing ngarepé Tabut Perjanjian, lan ing ngarepé Kerubim sing dipasang ing ndhuwur Tabut, uga sing digambar ing tirai, ngajeni mau minangka ikon suci. Kaya sing dielingake Rasul Suci Paulus, ngendika: *'Padha ngabdi marang salinan lan bayangan bab-bab ing swarga'*²¹⁴ (yaiku gambar-gambar Kerubim), kaya sing diandharake marang Musa nalika arep mbangun Kemah Suci: *'Delengen,'* pangandikane, *'supaya kowe nggawe kabeh manut pola sing wis dituduhake marang kowe ing gunung.'* Mula saka iku, pangabdian lan ibadahé marang Gusti Allah, sing dilakoni ing ngarepé Tabut Perjanjian lan Kerubim, ora dianggep minangka panyembahan berhala, sing ngajeni pakaryan tangan manungsa; nanging dianggep minangka tumindak taqwa sing ageng; kamulyaning Gusti sumunar ing sangkane, lan Gusti ngandika marang wong-wong mau lumantar malaikaté saka Tabernakel, sing dikenal minangka Suci saka Suci, kang dumunung ing mburi tirai kapindho. Para Kudus Daud uga ngajeni ikon lan gambar Kerubim sing padha, kaya sing kacathet ing Mazmur: *'Aku bakal mlebu ing omahmu; aku bakal nyembah ing candhi suci, ing papan suci Panjenengan'* (²¹⁵). Ati-ati kabèh ing kéné: nalika Daud mlebu ing candhi Gusti lan nyembah marang Gusti, apa dhèwèké ora nyembah ing ngarepé ikon Kerubim? Lan Salomo, sawisé mbangun candhi kanggo Gusti lan ngias nganggo Kerubim emas, nalika dhèwèké ngadeg ing ngarepé mezbah Gusti lan ngunggahaké tangané menyang langit kanggo ndedonga; apa dhèwèké ora ndedonga ing ngarepé arca-arca Kerubim? Nanging apa Perawan Sang Putri Allah sing Paling Suci, sing dibesarké nalika isih cilik ing Panggonan Suci Paling Suci, lan ndedonga awan lan bengi ing balik tirai kapindho, ora ngajèni arca-arca Kerubim sing ana ing kono? Satemene, piyambakipun boten ngremehake, boten nganggep punika sampah, nanging ngurmati minangka gambar para perantara suci ingkang dipunparingi pakurmatan dening Gusti. Amarga nalika piyambakipun ndedonga dhumateng Gusti, sujud ing ngandhaping mezbah, ing ngajengipun ana Tabut Perjanjian lan Kerub kamulyan, ingkang nglindhungi mezbah. Amarga piyambakipun sujud ing ngarsanipun, boten marang zat materi mezbah, boten marang Tabut, boten marang kerubim; nanging saking zat-zat ingkang katingal punika piyambakipun ngunggahaken pikirane dhumateng Gusti ingkang ghaib; lan piyambakipun ngurmati zat-zat punika minangka papan suci Gusti. Kaya déné saiki kita ndedonga ing ngarepé ikon-ikon suci, kita ora nyembah bahan sing katon saka ikon-ikon mau, nanging ngalihake pikiran marang sing ora kasat mata lan sing gaib; lan kita ngajeni ikon-ikon suci mau minangka gambar para wali.

PANGANDARAN KAPING PÉT

Napa nyembah berhala dilarang?

Penyembahan berhala dilarang amarga alesan-alesan ing ngisor iki:

1) Amarga berhala iku dudu Gusti Allah, nanging mung berhala, barang sing ora ana gunané, kaya sing diandharaké Rasul: *'Kawruhana, yèn berhala iku ora ana apa-apa ing donya'* (²¹⁶), lan ibadah marang berhala iku ora takwa lan mbebayani ing ngarepé Gusti Allah.

²¹² Kaluwihan 20:4.

²¹³ 3 Raja 8.

²¹⁴ Ibrani 8:5.

²¹⁵ Mazmur 5:8.

²¹⁶ 1 Korinta 8:4.

2) Amarga setan wis manggon ing arca-arca kanggo ngapusi manungsa.

3) Amarga nalika ndelok arca-arca keji saka dewa-dewa pagan—sing pancen arca-arca mau—manungsa kelingan marang cara uripé, tumindak cabul sing ora lumrah lan kabèh kajahatan liyané. Lan mung kanthi kelingan bab-bab kuwi, pikiran manungsa rusak amarga pikiran ala, kepengin nindakake tumindak tanpa hukum sing padha kaya sing ditindakake déning dewa-dewa ala mau.

4) Amarga ing pesta-pesta penyembahan berhala, ing njero candhi-candhi, kalakuan ala sing nggegirisi kelakon: mangan kakehan, mabuk, zinah—sing ditindakake kanthi terang-terangan lan tanpa isin—lan matèni.

5) Amarga ora mung kéwan, nanging uga anaké dhéwé sing jahat padha disembelih minangka pangurmatan lan kurban kanggo arca-arca, kaya sing kacathet ing Mazmur: *'Padha mangan putra-putriné marang setan; padha ngucuraké getih sing ora salah, getih putra-putriné sing padha dipangan marang arca-arca Kanaan'*²¹⁷; lan manèh kacarita: *'Padha mangan putra-putrané lan ninggalaké sisa kanggo bayi-bayiné'*²¹⁸; tegesé, saka daging putrané dhéwé sing wis disembelih lan dipanggang dadi kurban kanggo setan, para bapak lan ibu sawisé padha mangan, ninggalaké sisa kanggo bayi-bayi liyané.

Mula saka iku, hukumé Gusti Allah nglarang nyembah berhala.

Napa, mula, pangurmatan marang ikon suci ora mung ora dilarang, nanging malah diprentahake?

Mulane: kaya déné ikon suci iku gambar para wali, iku maringi inspirasi marang kita supaya urip kita suci. Ikon Kristus Juruslamet kita, Gusti sejati, kang digambar miturut rupa manungsa, nalika kita ndeleng, ngélingaké kita marang Inkarnasiné, lairé kang ora bisa diungkapaké lan ora rusak saka Sang Perawan Agung, lan pakaryan kang ditindakake wiwit isih enom, nalika Panjenengané ngubengi nginjili Injil Karajayan: lan mujijat-mujijat Panjenengané, kakuwatan-kakuwatan Panjenengané, sangsara sukarela Panjenengané kanggo kita, salib Panjenengané, pati Panjenengané, panguburan Panjenengané, Kebangkitan Panjenengané, lan Pangunggahan Panjenengané menyang swarga; nalika kita éling bab-bab iki, ayo padha kebak panuwun ageng, kobong karo katresnan ilahi, lan nyembah Panjenengané kanthi andhap asor ing ngarepé ikon suci Panjenengané.

Nalika kita ndeleng ikon Perawan Paling Suci, iku ngélingaké kita marang uripé sing paling suci lan paling mulya: kepiyé, lumantar kuwasa Roh Suci, dhèwèké ngandhut Sabda Gusti ing kandhungané, lan tetep dadi Perawan sadurungé, sajroning, lan sawisé Kelahiran. Kanthi dhadha prawané, dhèwèké maringi susu marang bayi wiwit jaman mbiyèn, sing maringi urip marang kabèh. Kepiye piyambakipun mlayu kaliyan Panjenenganipun dhateng Mesir, lajeng wangsul saking kono, saha ngopeni Panjenenganipun nalika isih alit ngantos Panjenenganipun diwasa. Kepiye piyambakipun ngadeg kethul ing salib, nyawang sangsara ageng Panjenenganipun kanggé manungsa, saha ngumbah Panjenenganipun nganggo luh sawisé Panjenenganipun dipun turunkan saking salib, lajeng nyelehaken Panjenenganipun ing kuburan kanthi dibaluti kain kafan. Kepiye piyambakipun kapenuhan kabungahan kang ora bisa diandharake nalika Panjenenganipun wungu saking pati, lan piyambakipun nyekseni kanthi mripatipun dhéwé nalika Panjenenganipun munggah dhateng swarga, lan nalika piyambakipun séda, piyambakipun lumebet ingkang ngancani Putranipun lan Gusti, lan ngadeg ing sisih tengen pangastané, nyuwun pangapura kanggé kita para dosa. Elinga bab iki, amarga katresnan marang dheweke lan marang Putrané, Gusti Allah kita, kita ngangkat manah, kagugah ing pangibadah, lan ngupaya urip sing suci lan murni, lan dikuatake ing pangarep-arep, amarga kita duwe panengah sing kuwasa ing ngarsané Gusti Allah.

Gambar-gambar para wali liyane saka Gusti, nalika kita ndeleng kanthi teliti, ngélingaké kita marang uripé sing nyenengaké Gusti, kabungahan lan pakaryané, lan nyengkuyung kita kanggo niru.

Mulane, ikon suci ora mung ora dilarang, nanging uga dipasrahaké marang kita kanggo dipuja.

PERTIMBANGAN KALIMA

Sapa sing maringi dhawuh marang gréja-gréja supaya ngurmati ikon-ikon suci?

Kristus Gusti kita piyambak sing nindakake kuwi, nalika sawisé ngumbah pasuryanipun sing paling suci nganggo banyu, Panjenenganipun ngusap nganggo kain, lan pasuryan ilahi Panjenenganipun sing paling suci kacathet ing kain kuwi; banjur katon gambar Kristus, sing ora digawe dening tangan manungsa, sing dikirim dhateng Abgar, Pangeran Edessa: kanggo katrangan luwih rinci babagan iki, ing tanggal 16 wulan Agustus.

²¹⁷ Mazmur 105:37.

²¹⁸ Mazmur 16:14.

Sawisé Kristus Gusti, lair Santo Lukas Sang Injil; lan diceritakaké ing uripé yèn dhèwèké iku pelukis ikon suci sing kapisan, sawisé nglukis nganggo kaahlian seni gambar Perawan Maria sing Paling Suci, nyekel bayi, Gusti kita Yesus Kristus sing langgeng, ing pangkuané, lan sawisé nglukis loro ikon liyané saka Ibuné Gusti, dhèwèké nggawa mau marang Ibuné Gusti, yèn Panjenengané kersa. Dheweke, sawisé ndeleng gambar-gambar iku, ngendika nganggo lambéné sing paling suci kaya mangkéné: 'Muga-muga sih rahmaté Panjenengané sing lair saka aku lan kagungané aku ana ing ikon-ikon iki.' Mangkono uga, Santo Lukas nglukis gambar para rasul utama sing suci, Petrus lan Paulus, ing papan kayu, lan saka dhèwèké diwiwiti ing saindenging donya pakaryan sing becik lan paling kinormatan ing nglukis ikon-ikon suci. Santo Damascene uga nyarios babagan ikonografi Lukas, kandha: 'Delengen, apa ora Lukas Penginjil lan Rasul nglukis ikon sing kinormatan saka Perawan Maria sing langgeng, banjur ngirim menyang²¹⁹ é Teofilus?'

Saliyane, sajarah gereja nyritakake ikon Kristus liyane: wanita sing mari saka pendarahan kanthi nyentuh pinggir busana Kristus nggawe patung saka watu sing niru wujud lan umur fisik Kristus, lan ing Fenisia, ing tanah kelairané, ing kutha sing dijenengi Paneada, dheweke masang ing panggonan khusus: ing sangisore, suket sing tuwuh ing kana marasake lara lawas²²⁰. Gambar Kristus iku ngadeg ing panggonan kuwi nganti pamaréntahan Julian si Apostat. Nanging Julian ngrubuhaké patung Kristus, ngadegaké patungé dhéwé utawa berhala ing panggonané, lan langsung ana kilat sing nyamber saka langit, ngremuk berhala Julian dadi bledug. Iki kacathet déning George Kedrin, sejarawan Konstantinopel, ing Synopsis of Julian's Reign²²¹; déning Nicephorus Callistus ing Buku 10, Bab 30; lan déning Hermias Sozomen, Buku 5, Bab 20. Delengen uga Uripé Martir Suci Artemius, ing tanggal 20 Oktober²²².

Nanging apa kanopi Petrus ora padha karo awaké Petrus, lan apa ora nduwèni daya marasak sing padha sing diparingaké Gusti kaya marang Petrus dhéwé, kaya sing dicritakaké ing Kitab Para Rasul, ing ngendi katulis: *'supaya wong lara bisa digawa metu ing atuh tikar lan dipapanake ing amben lan dipan, supaya nalika Petrus rawuh, paling ora bayangane bisa nyentuh sawatara saka wong-wong mau'*²²³? Dadi, apa iku ikon Petrus utawa santo liya saiki? Apa ora kaya bayangan awaké, kang lumantar iku panyembuhan bisa kelakon amarga iman para pracaya?

Apa sing ditulis ing Koleksi Agung Teks Liturgi Moskow, ing bacaan Senin minggu kapindho Prapaskah Agung, lan uga ing Gulungan rinci babagan ikon Perawan Maria sing Paling Suci, sing ing jamané katon ing tiang nganggo tangan sing ora katon ing gréja sing didedikasikaké kanggo Santo Petrus lan Santo Yohanes Sang Rasul ing Lida. Delengen iki ing buku kasebut ing folio 341 lan 367; uga ing edhisi Kiev sing dicithak saka Menaion, tanggal 26 Juni, ing sisih mburi folio 177.

Saliyane, ing uripé santa protomartir Thekla, sing dadi muridé rasul suci Paulus, kacathet yèn sawijining imam pagan sing lara waras amarga ikoné. Delengen iki ing tanggal 24 September, ing kaca 103.

Saka cathetan gerejawi sing sejati iki cetha manawa, ing Gréja wiwitan, pangiasan gréja nganggo ikon lan pangurmatan sing taat marang iku wis diwarisaké déning Kristus Gusti lan para Rasul sing suci.

Kajaba saka iku, sapa waé sing kersa maca tembungé Santo Athanasius babagan ikoné Kristus, sing dihinakaké lan ditusuk déning wong Yahudi ing Virite, nganti metu getih: tembung-tembung mau bisa ditemokaké ing Prolog, ing tanggal 11 Oktober; lan ing Menaion sing dicithak, ing wulan lan dina sing padha, ing sisih mburi folio 179 lan folio 180.

Uga elinga, sadurunge dibaptis, Santa Katerina Sang Prawerti Agung diparingi déning bapa rohani sawijining ikon Perawan Maria sing Paling Suci, kang nyekel Sang Bayi Ilahi ing pangkuané, lan dhèwèké diprentah supaya ndedonga marang ikon mau: lan Katarina diparingi panglihatan sing nggumunake, lan kanthi nyata nampa cincin saka Sang Kristus Gusti minangka pratandha pertunangan. Delengen cathetan babagan iki ing tanggal 24 November ing²²⁴.

²¹⁹ Ing Koleksi, folio 327, verso.

²²⁰ Lukas 8, wiwitan 39.

²²¹ Folio 305.

²²² Folio 209.

²²³ Kisah Para Rasul 5:15.

²²⁴ Folio 404.

Ing 'Limonar' saka Sang Kinasih Sophronius, Patriark Yerusalem, ing Bab 180, kacathet manawa ana sawijining sesepuh, Abba Yohanes Sang Rahib, agung ing kabecikan, manggon ing wates desa Sekhusta, watara rong puluh poprish saka Yerusalem, nalika isih urip, piyambakipun nyimpen ing selipun sawijining ikon Sang Perawan Maria sing Maha Suci: lan saben piyambakipun kepengin miwiti lelampahan adoh—apa menyang ara-ara gersang sing adoh, utawa menyang Yerusalem kanggo ngurmati panggonan-panggonan suci lan Makam Ilahi, lan nyium Salib sing maringi gesang, utawa menyang Gunung Sinai kanggo ndedonga, utawa ing wektu liyane menyang para martir suci sing dumunung adoh saka Yerusalem—amarga sang tuwa tresna marang para martir sing menang; lan kadhangkala menyang Efesus menyang kuburane Santo Yohanes Teologian, kadhangkala menyang Santo Teodorus ing Euchantus, kadhangkala menyang Santo Tekla ing Isauria saka Seleukia, kadhangkala menyang Santo Sergius ing Sarafas; kadhangkala dhèwèké ngunjungi salah siji santo, kadhangkala liyané. Amarga nalika dhèwèké ninggalaké selé, dhèwèké nyetel lentera ing ngarepé ikon, nyalaké, lan sawisé ndedonga, banjur lunga; lan nalika bali saka lelampahané, dhèwèké nemokaké lentera isih murub, sanajan wis suwé adoh. Kadhangkala piyambakipun mangkat sasi siji, kadhangkala sasi kalih, nanging piyambakipun tansah nemokake lentera isih murub.

Santa Maria saka Mesir, nalika ndedonga ing serambi gréja ing Yerusalem ing ngarepé ikon Perawan Paling Suci, diparingi mlebu gréja tanpa alangan, kang sadurunge dheweke ora bisa mlebu, amarga dicegah mlebu lawang gréja déning kakuatan sing ora katon; lan sawisé manèh ndedonga ing ngarepé ikon sing padha, dheweke nampa pitulungan ilahi kanggo mbeneraké uripé, lan lunga menyang ara-ara gersang²²⁵.

Santa Yohanes saka Damaskus, sawisé ngalami pangorbanan dipotong tangan tengené kanggo ikona-ikona suci, mari nalika ndedonga ing ngarepé ikona Sang Putri Allah sing Paling Suci; amarga tangané sing wis dipotong, sawisé dipasang manèh ing awaké kaya biyèn, urip manèh, lan dhèwèké nulis buku-buku sing migunani kanggo Gréja. Delengen luwih lengkap ing riwayaté, ing tanggal 4 Desember²²⁶.

Nanging aja nganti kita lali nyebutaké tuladha paling kuna: Santo Sylvester, Paus ing Roma, nampilaké ikon para Rasul Agung Petrus lan Paulus marang Kaisar Konstantinus Agung, sing lagi lara lan durung dibaptis, lan Kaisar mau ngenali para Rasul nalika padha muncul ing ngimpi. Waca luwih lengkap babagan iki ing tanggal 2 Januari²²⁷.

Ing uripé Santo Mèrkurius, Sang Martir Agung, ing tanggal 24 November, kacathet ing²²⁸ manawa sawisé pirang-pirang taun liwat wiwit pangorbanané, lan nalika Julianus si Murtad munggah tahta lan nganiaya Gréja Allah kanthi banget, Santo Basilius Agung lagi ndedonga ing gréja, ing ngendi ana ikon Santo Mèrkurius sing digambar ing papan, nggambaraké dhèwèké nyekel tombak ing tangané; lan sajrone sakjam, gambar ing papan kuwi sirna, nganti mung papan kosong sing katon; lan sawisé sakjam, ikon kuwi muncul manèh ing papan karo tombak sing keno getih. Ora suwe sawisé kuwi, kabar teka yèn Julian wis seda, lan umat Kristen ortodoks, sawisé mirsani wektu, padha nyadari yèn pas jam kuwi—pas jam nalika ikon sang martir dadi ora katon—Julian wis ditusuk lan dipatèni déning tangan sing ora katon lan tombak sing ora katon. Iki uga kacathet ing Uripé Santo Basil Agung, ing dina kapisan Januari, ing kaca 219.

Lan sapa sing bisa ngetung kaajaiban liya sing tanpa wates sing wis muncul saka ikon-ikon para wali? Nanging para skismatik, sing diarani ikonoklast, ora nampa artikel iman Gréja lan nolak tradisi; lan, anehé, nalika Setan wis manggon ing jerone, padha sengit banget marang pangurmatan ikon, kaya sing kacetha ing *Limonar*, ing Bab 45, ing ngendi ditulis kaya mangkéné: ana sawijining rahib ing Gunung Zaitun sing disiksa déning setan zinah. Ing sawijining dina, nalika perjuangan iki banget nyiksa dhèwèké, sang tuwa wiwit nangis kenceng lan kandha marang setan: 'Nganti kapan kowé bakal terus nyiksa aku? Pamitna saka aku pungkasané; kowé wis tuwa bareng aku.' Lan wasana, setan mau katon ing ngarsané lan kandha: 'Sumpaha marang aku yèn kowé ora bakal nyritakaké marang sapa waé apa sing bakal tak kandhakaké iki, lan sawisé kuwi aku bakal mandheg nyiksa kowé'; lan sang tuwa mau nyumpah marang setan, kandha: 'Kaya uripku ing swarga, aku ora bakal nyritakaké marang sapa waé apa sing bakal kowe kandhakaké marang aku.' Lan setan kandha marang dhèwèké: 'Aja nyembah patung

²²⁵ 1 April, folio 171, verso.

²²⁶ Kaca 26.

²²⁷ Kaca 228, sisih mburi.

²²⁸ Lembar 412.

iki, lan aku bakal mandheg nglawan kowe.' Patung iki yaiku patung Sang Putri Maria sing paling suci, Ibu Allah, sing nyekel Gusti kita Yesus Kristus ing pangkuané; lan rahib kandha marang setan: 'Tinggalna aku, supaya aku bisa merenung.' Ing dina katelu, dhèwèké nglaporaké kabèh kedadeyan mau marang Abba Theodore Eliot, sing wektu kuwi manggon ing Biara Faran, sawisé teka marang dhèwèké miturut pangayomaning Gusti. Abba kandha marang sang petapa: 'Kowé wis banget kena najis, awit wis ngucapaké sumpah marang setan; nanging kowé wis nindakake sing bener, awit wis ngakoni; Aku kandha marang kowe: luwih gampang kowe ora mlebu siji panggonan pesta pora ing kutha apa wae sing kowe mlebu, tinimbang nolak sujud ing ngarepé gambar Gusti kita Yesus Kristus lan Ibumé Allah sing Maha Suci.' Sawisé ngélingaké lan nguwataké rahib kuwi nganggo akèh tembung, sang abbot maringi idin supaya dhèwèké tetep ing panggonané. Lan setan katon maneh marang rahib, kandha: 'Apa iki, rahib? Apa kowe ora wis sumpah marang aku manawa kowe ora bakal ngandhani sapa wae apa sing wis tak kandhakake? Nanging kowe wis ngandhani wong liya sing teka marang kowe?' 'Mulane, amarga kowe nglanggar sumpah, kowe bakal diukum ing Dina Penghakiman.' Sang pertapa mangsuli: 'Aku ngerti yèn aku wis ngucap sumpah, nanging aku ngucap sumpah marang Gustiku, kang marang Panjenengané, minangka Penciptaku, aku ora bakal nate mandheg sujud; nanging aku ora bakal manut marang kowe.' Banjur setan iku sirna saka ngarsané.

Saka cathetan sejati iki, sing diwaca ing Konsili Ekumenis Kapitu lan ditampa dening Para Bapa Suci, cetha katon sepira mungsuhé Setan marang pangurmatan sing suci marang ikon-ikon suci: amarga para skismatik, sing sepikiran karo Setan, uga sengit marang ikon-ikon suci, lan ora ngormati uga ora ngina.

Sapa sing pisanan nolak pangurmatan marang ikon?

Bab wiwitan ikonoklasme ing Konstantinopel, ing Uripé Stephen Agung Anyar, ing tanggal 28 November, ditulis kaya mangkéné:²²⁹ Ora suwe sadurunge pamaréntahan Leo si Iseauria, sawetara wong Yahudi saka Laodikia ing Fenisia, sawisé sowan marang Isif, Pangeran Arab, janji marang dhèwèké, liwat ramalan palsu lan sihir, patang puluh taun pamaréntahan lan panguwasa marang wong Arab, kanthi syarat yèn dhèwèké mbuwang lan ngrusak ikon-ikon suci saka gréja-gréja Kristen ing saindenging karajan. Izif, sawisé ngrungkaké panjaluk mau, langsung mréntahaké supaya ikon-ikon suci mau diusir ing endi-endi lan dibakar; nanging, amarga kena paukumané Gusti Allah, dhèwèké ora suwé seda, durung nganti setaun urip. Putrané banjur munggah tahta lan nyoba nglairaké pati kejem marang wong Yahudi mau, nganggep wong-wong mau nabi palsu lan dukun; nanging wong-wong mau, nalika ngrasakaké nesu pangeran lan wedi paukuman pati, mlayu menyang Isauria. Lan nalika padha lagi ngaso ing sacedhake sumur, ana priya enom saka Isauria liwat; jenenge Leo²³⁰ (jeneng iki dadi kondhang mengko, sanadyan jeneng lairé Conon), priya sing jangkung lan ganteng, sing kepengin ngaso ing sumur sing padha, nyasar saka dalan lan lungguh bareng para dukun Yahudi kuwi. Nalika padha weruh dhèwèké, para ahli sihir mau wiwit ngandhani ramalan yèn dhèwèké bakal dadi raja Yunani; nanging dhèwèké mbantah kabèh kuwi, amarga nganggep iku ora mungkin, merga dhèwèké rumangsa asalé asor, prasaja lan mlarat, meh ora cukup kanggo nyukupi panganané dhéwé, lan mung bisa urip saka pakaryan sing cilik (amarga dhèwèké tukang watu). Nanging para Magi tetep ngotot, kandha yèn dhèwèké wis ditakdiraké dadi raja; padha mung njaluk siji bab saka dhèwèké: supaya dhèwèké ngucapaké sumpah yèn nalika dhèwèké mènyang kakaisaran, dhèwèké bakal maringi apa waé sing dijaluk. Mula, ing gréja Saint Theodore sing ana ing sacedhaké, dhèwèké ngucapaké sumpah marang para Magi mau, lan banjur padha lunga. Ora suwe sawisé kuwi, pemuda saka kulawarga patrisia Sisinius mlebu tentara, lan ora suwé diangkat dadi spatharios; dhèwèké uga diangkat dadi komandan ing Wétan déning Raja Theodosius. Sawisé Theodosius, Kakaisaran Yunani diwarisi déning wong liya, sing ing wiwitan pamaréntahané kabuktèn banget taat, nanging sakwisé dadi korup. Amarga wong-wong Yahudi sing wis ngetokake ramalan babagan karatoné liwat sihir padha teka marang dhèwèké lan nyuwun supaya dhèwèké nepati janjiné, amarga dhèwèké wis sumpah bakal maringi apa waé sing dijaluk. Nalika raja takon apa sing dikarepake, wong-wong mau—sing dadi mungsuhé Kristus lan iman Kristen—ora njaluk emas, perak, utawa bandha liya, nanging supaya raja mbusak ikon-ikon suci saka gréja-gréja suci; lan padha kandha: 'Yèn kowé nindakake iki, yaiku, Sang Raja! Gusti Allah bakal njaga pamrentahanmu pirang-pirang taun; nanging yèn ora, kowe bakal cepet kelangan karajanmu lan nyawamu.' Nanging dhèwèké, mikir yèn ramalan kapisan babagan entuk karajan wis

²²⁹ Kaca 425, mburi. Georgy Kedrin.

²³⁰ Damascene ing Sobornik, folio 334.

kelakon, wedi supaya ramalan kapindho bab pangusirane uga ora kelakon yen dhèwèké manut; lan dhèwèké langsung ngetokaké prentah supaya ikon-ikon suci diusir saka gréja-gréja Gusti Allah lan saka kabèh omahé manungsa lan diinjak-injak, nyebuté berhala lan mènèhi label marang sing nyembahé minangka wong nyembah berhala. Lan ana geger gedhe ing Gréja Kristus: amarga sawatara manut dhawuhe raja lan nginjak-injak ikon-ikon sing kinormatan, déné liyané nolak kanthi sengit lan nandhang akèh sangsara.

Sawisé seda Conon utawa Leo si Iseauria, putrané Constantine Copronymus munggah ing tahta—cabang paling ala saka oyot sing ala—lan dhèwèké nyebabaké karusuhan sing luwih gedhé ing Gréja Allah, nganiaya lan matèni kanthi kejem para umat ortodoks. Dhèwèké ngadani konsili para ikonoklas ing Konstantinopel, ing Gréja Blachernae. Dewan iku dianakake ing taun 751 Masehi, ing ngendi pasamuwan sing jahat nyatakake yèn ikon-ikon suci iku berhala lan ngukum sapa waé sing nyembah ikon-ikon suci; nanging dewan sesat kuwi sakbanjuré dibubarake. Sawisé seda Copronymus lan putrané Leo, sing dikenal minangka Khazaris, putuné Constantine, putrané Copronymus, munggah tahta bareng ibuné Irene; lan Konsili Ekumenis Kapitu Para Bapa Ortodoks Suci dianakaké ing taun 787 Masehi, ing ngendi Para Bapa Suci mbatalake majelis ikonoklastik heretik sadurunge lan ngecam majelis kasebut, nalika negesake pangormatan sing saleh marang ikon-ikon suci.

Nanging sawisé iku bidah kuwi muncul manèh, bebarengan karo panganiayaan marang Gréja, sing dipicu déning Leo si Armenia lan Theophilus; lan karo ambruké sing rame, dene Michael, putrané Theophilus, bebarengan karo garwané Theodora, mbalèkaké Ortodoksi; saéngga bidah ikonoklasme sirna ing Wétan lan Kulon, nganti jamané Luther lan kancané Calvin, sing ing taun 1.050 sawisé Kelahirané Kristus, miwiti nyebarake bidahé lan mbuwang ikon-ikon suci. Mangkono uga, ing jaman kita saiki ing karajan Rusia, kanthi munculé akèh golongan skisma lan prahara, bidah iki muncul saka wong-wong mau—yaiku manawa ikon suci ora pantes dipuja, nanging dianggep minangka arca.

Mula saka iku, para ikonoklast skismatik saiki padha mikir saka sapa asalé; lan wiwit saka kéné, padha munggah kaya ngambah tangga liwat jeneng-jeneng pamimpin lan guru-gurune. Padha njupuk ajaran sesat kuwi saka Calvin, saka Luther, saka Theophilus, saka Leo si Armenia, saka Copronymus, saka Conon utawa Leo si Iseauria, saka wong Yahudi, lan saka Setan dhéwé, sing nuntut marang pertapa ing Eleon supaya ora nyembah ikon Sang Perawan Maria sing Paling Suci, nggendhong bayi Kristus ing pangkuané.

Ing kéné kita bakal élingaké debat cekak antarané loro Bapa Suci lan para ikonoklas: Santo Gregorius saka Omirus lan Santo Stefanus Anyar.

Bab 13. Debat Santo Gregorius saka Omirus babagan ikon para wali karo Ervan wong Yahudi

Santo Gregorius, Uskup Agung Omirit, sing diurmati ing tanggal 19 Desember²³¹, nduwéni perselisihan karo Ervan, sawijining Yahudi sing paling wicaksana. Ing dina kaping papat, sajrone babak kaping papat debat, Ervan miwiti nyalahake umat Kristen amarga ikon-ikon para wali, kandha yèn padha nyembah marang kuwi; dhèwèké nyebut ikon suci kuwi berhala, lan wong-wong sing nyembah kuwi diarani penyembah berhala lan pelanggar paugeran Gusti, lan kandha yèn Gusti wis paring dhawuh supaya ora ana patung utawa gambar apa waé sing digawé; banjur Uskup Agung takon marang dheweke: 'Nalika Banjir ing jaman Nuh, kanthi cara apa dheweke slamet?' *Ervan*: 'Kanthi prau, digawe saka kayu.' *Uskup Agung*: 'Apa Gusti bisa nylametake dheweke saka Banjir tanpa prau saka kayu, utawa ora bisa? Kowe piye?' *Ervan*: 'Aku pracaya Panjenengané bisa, amarga wis kacathet yèn kabèh bab bisa kelakon karo Gusti Allah.' *Uskup Agung*: 'Yèn Gusti Allah bisa nindakake kuwi, kenapa Panjenengané mbutuhaké prau kanggo nylametaké wong sing bener? Apa ora pantes, sawisé kabèh, Nuh matur nuwun marang prau amarga kaslametané, tinimbang marang Gusti Allah?' *Ervan*: 'Adoh saka kuwi; puji kudu diparingaké marang Gusti minangka Pangripta, lan ora marang barang sing ora urip.' *Uskup Agung*: 'Nanging panjenengan ngakoni yèn Gusti nyedhiyakake kaslametan lumantar barang sing ora urip—bahtera; kanthi cara sing padha, Panjenengané makarya lumantar ikon-ikon sing katon iki kanggo kita: sanadyan ora urip, nanging tetep migunani kanggo kaslametan kita; awit kanthi ndeleng mau, kita ngunggahaké pikiran marang sing asli, lan kapantikaké karep ilahi lan semangat kasucian. Mula saka iku kita ora nggambaraké berhala, nanging Gusti kita Yesus Kristus ing manungsané, lan ora ing Keilahiané, kang ora bisa diandharake. Lan kaya Nuh matur nuwun marang Gusti Allah amarga prau lan kaslametané kanthi ngedegaké mezbah, mangkono uga kita matur nuwun

²³¹ Quadruple Minutes, folio 132, verso.

marang Kristus Gusti kita kanthi nglukis pasuryané, awit lumantar paningal sing nyata ing daging Panjenengané kita wis dibebasaké saka banjir ilusi; lan kaya kita nganggep manungsa-ne minangka prau kapindho, kang lumantar iku Panjenengané nggawa beban kita, mbusak dosa saka antarané kita, lan sawisé maringi urip marang kita lumantar Keilahiané, munggah menyang swarga. Panjenengané, sing katon déning mripat jasmani, kita gambaraké ing kanvas, nggambaraké citra paling suci saka manungsané; lan ing sangisoring bayangan citra badan iki, kita nyembah marang Kedewataané lan, ing Panjenengané, ngajèni Rama lan Roh Suci kanthi pangurmatan sing pantes. *Ervan*, nanging isih ngina ikon-ikon suci, kandha: 'Aku nolak dongeng Kristenmu, sing ngaku yèn Gusti maringi rahmaté marang ikon-ikon sing digambar ing témbok lan papan, sing ora bisa mlaku utawa ngomong?' *Uskup Agung* mangsuli: 'Coba critakna, Ervan, kenapa Gusti maringi sih-rahmaté marang Elia, sing ora maringi marang Elisha, lan kenapa Gusti luwih milih sih-rahmaté wong sing wis mati tinimbang Nabi sing isih urip? Amarga banyu Kali Yordan, sing ora bisa dilintasi Nabi, kapisah déning rahmaté, lan piyambaké nyabrang ing lemah garing; lan apa sing ora bisa dilakoni Elisha sing isih urip kanthi mujijat, kabèh kasil dilakoni déning rahmaté wong mati. Nanging sanajan marang Musa, sing nindakake mujijat ing tanah Mesir, kenapa Gusti Allah maringi kuwasa mujijat ora marang dhèwèké, nanging marang tongkaté, lan kanthi kuwi ngowahi banyu dadi getih, mecah segara, lan nindakake pakaryan liya sing nggumunake lan mulya? Malih, Kemah Saksi lan Tabut Perjanjian, kendi emas kang ngemot manna, loh-loh, tongkaté Harun, meja, dupa lan kaki lampu—apa ora kabèh mau nduwèni sih rahmat agung saka Gusti, sanadyan mau ora urip lan digawé déning tangan manungsa saka bahan sing katon lan bisa diraba? Nanging kabèh mau padhang déning kamulyané Gusti, kapenuhan lan kaubengi méga, lan ora bisa didekati utawa diraba déning sapa waé kejaba para imam lan suku Lewi, amarga mau ilahi lan suci. Yen ing Prajanjian Lawas kaya ngono, kenapa kowe kaget yèn ing Prajanjian Anyar sih rahmaté Gusti diparingaké marang ikon-ikon suci? *Ervan* maneh: Ing Kitab Mazmur katulis: '*Bènda-bènda bangsa iku pérak lan emas, gawean tangan manungsa*'⁽²³²⁾; lan ikonmu iku bènda, amarga iku gawean tangan manungsa. *Uskup Agung*: Aku ora mbantah iki, amarga bènda bangsa-bangsa sing ora ngerti Gusti pancèn bènda; awit padha dipadhakake karo wong-wong sing urip tanpa Gusti ing sakabehe jinis kajahatan—dukun, tukang sihir, pembunuh, pezina—sing wis binasa saka urip iki ing kejahatan, lan saka elingane wong-wong mau saweneh wong nggawe arca: Nanging generasi iki, sing ditipu lan dibutaké déning Setan, padha nganggep kuwi minangka déwa lan nyembah marang kuwi; lan kowe uga nindakake sing padha, nyembah *arca-arca*, lan mangan *anak lanang lan anak wadonmu marang setan*²³³, ngucurake getih sing ora salah—getih anak lanang lan anak wadonmu—sing wis kowe pangan marang arca-arca Kan'ani; kuwi arca-arca. Nanging wong-wong sing saiki kita tulis—gambaran para wali Allah—iku dudu berhala, nanging ikon sing kinurmatan. Amarga kita nggambar rupa-rupa wong-wong sing wis ngerti Gusti Allah, pracaya marang Panjenengané, lan nyenengaké Panjenengané lumantar kesalehan lan kabeneran; padha kinurmatan, suci, lan dadi wong-wong sing dikasihi Gusti Allah; lan kanthi sih-rahmaté Gusti Allah padha nindakake akèh mujijat: padha mbangkitaké wong mati, marasaké wong lara, mbukak mripat wong wuta, mbalèkaké kemampuan mlaku marang wong pincang, mbalèkaké pangrungu marang wong budeg, ngangkat wong lumpuh saka ambené, ngresiki wong kusta, lan ngusir setan saka manungsa; pangliwatané pinunjul lan élingané pantes dipuji lan langgeng, awit pati para wong suci iku pinunjul ing ngarsané Gusti, lan élingané wong bener ana ing pujian, lan wong bener bakal dieling-eling salawas-lawase. Manèh, marang *Ervan* sing ngina, ngendika yèn ikon ora béda karo arca, *uskup agung* kandha: 'Busana panjenengan, Ervan, lan kanopi tabernakel, loro-loroné digawe saka wol lan linen—apa padha kuwaté?' Apa tongkatmu lan tongkaté Harun, sing wis layu, padha duwé pakurmatan sing padha? Apa kendi ing omahmu lan kendi sing ngemot manna padha ing panemumu? Apa peti jenazahmu, ing ngendi kowe nyimpen jasadmu, padha duwé kamulyan sing padha karo Tabut Perjanjiané Gusti? Apa geni lan lenga sing kowe nyalakake ing omahmu kanggo padhang bisa dibandhingake karo kaki lilin emas pitu cabang? Apa kowe nyamekake omah sing dadi panggonanmu karo gréja sing dibangun déning Salomo? Ora pantes; nanging dhèwèké ngajèni kanthi ora ana tandhingané, awit lumantar kuwi kadhangkala rawuh sih rahmaté Gusti. Mangkono uga, ayo tansah ngenali yèn siji iku arca—gambarané wong ala sing klelep ing neraka—dene sijiné iku ikoné abdi suci Gusti, awit saka iku sih rahmaté Gusti diparingaké marang kita lumantar pandonga wong sing digambaraké ing kono. *Ervan* banjur ngendika marang bab para malaikat, kandha yèn miturut Kitab Suci para

²³² Mazmur 112:12.

²³³ Mazmur 103:37.

malaikat iku ora duwe badan jasmani: '*Gusti Allah nyipta malaikat minangka roh*' (²³⁴); nanging wong Kristen ora isin nggambar malaikat ing ikon lan nggambaraké roh kanthi wujud jasmani. Marang iki, *uskup agung mangsuli*: 'Sampeyan ora duwe apa-apa sing arep diomongaké, amarga saka sampeyan dhéwé kita sinau nggambar malaikaté Gusti Allah.' *Ervan*: 'Praktik iki ora tau asalé saka kita.' *Uskup Agung*: 'Sampeyan wis nglirwakaké kabèh Hukum Lawas. Apa sampeyan durung nyadari iki?' *Ervan*: 'Mugi Gusti dadi saksi, aku ora ngerti ana wektu nalika gambar-gambar malaikat digambar lan dipuja ing antarané kita.' *Uskup Agung*: Satemene, panjenengan sing miwiti prakara iki: nalika Salomo mbangun candhi kanggo Gusti Allah Maha Luhur, apa dhèwèké ora nyipta, ing pucuk Suci saka Suci, kerub kamulyan sing nglindhungi mezbah? Mangkono uga, apa dhèwèké ora nyelehaké kerub ing ndhuwur lawang pisanan suci lan ing ndhuwur lawang kapindho? Lan ing Tabernakel Kesaksian sing dibangun déning Musa, apa ora ana gambar kerubim ing ndhuwur Tabut Perjanjian? Uga, ing tirai, apa ora ana wajah kerubim sing disulam? Lan apa ora kabèh gambar malaikat kuwi sampeyan hormati, bebarengan karo Tabernakel lan Bait Suci? Yen kowe wis ngajeni gambar-gambar makhluk gaib, kenapa saiki kowe nyalahake kita amarga nggambar lan ngajeni rupa para wong suci sing nyenengake Gusti nalika isih ing daging?

Bab 14. Debat antarane Stephen Anyar sing Mulya lan Copronymus

Sing Mulya Stephen, sing dikenal minangka 'Sing Anyar', sing diperingati tanggal 28 November²³⁵, nalika digawa kanggo disiksa déning Raja Copronymus, njaluk marang sawijining wong sing tresna marang Gusti Allah ing dalan siji koin sing ana gambaran raja, banjur nyelundupake ing tudungé. Nalika sang raja ndeleng dhèwèké, dhèwèké wiwit muni banter: 'Aduh! Celaka aku! Apa sing kudu tak tahan iki! Apa wong iki arep ngina kratonku? Arep ngremehake aku lan nganggep wewenangku ora ana regane?' Nanging sang wali meneng bae, ndeleng mudhun, dene raja, ambegan geni amarga nesu, ngucapake akèh cacian marang dhèwèké. Dhèwèké uga kandha: 'Kowe ora bakal mangsuli aku, kowe wong sengsara?' Nanging Santo Stefanus sing bejo wiwit ngandika alus marang sang raja, kandha: 'Yen panjenengan wis mutusaké arep matèni aku, ya Sang Raja, matèni aku saiki uga; nanging yèn panjenengan ngundang aku mrana supaya panjenengan bisa takon bab apa waé lan ngrungokaké apa sing arep tak kandhakake, mula pantes panjenengan nyimpen nesu lan ngandika marang aku kanthi welas asih. 'Tundha dhisik nesumu, banjur takon marang aku, lan rungokna aku.' Banjur raja kandha marang kita, 'Tradisi para Bapa sing endi sing kita ora netepi, nganti kowe nganggep kita bidah?' Sing Mulya mangsuli, 'Lukisan ikon suci, sawijining praktik sing diwarisake suwé déning para Bapa sing nggawa Gusti Allah, wis kanthi ala diusir saka Gréja.' Penyiksa banjur kandha: 'Aja nyebut iki lukisan ikon suci, amarga ora ana istilah kaya ngono, nanging luwih tepat diarani gambaran berhala; amarga apa ana persatuan antara berhala lan para wali?' Kanggo iki wong suci mangsuli: 'Kanthi nyembah gambar, kita ora maringi pakurmatan utawa ibadah marang wujud materié dhéwé; amarga pakurmatan marang gambar mau munggah marang asliné, kaya sing diandharaké Saint Basil.' Penyiksa banjur kandha: 'Apa pantes nggambaraké ing wujud materi misteri-misteri sing diomongaké para Bapa Gereja—sing manéka warna lan samar, ngluwihi pangerten akal, lan ora bisa diterangaké nganggo tembung? Lan apa bener nyembah ing wujud materi marang sing sipaté ora ana sing ngerti?' Romo mangsuli: 'Lan sapa ta ing antarane wong sing nduwé akal sing bakal ngomong yèn gambar-gambar sing digawe saka materi sing wis ana bisa nggambaraké hakikat Gusti Allah sing ora kasat mata, sing ngluwihi saben pikiran, lan sing wujud ora bisa diterangaké déning pikiran, luwih-luwih digambaraké nganggo gambar?' Nanging nalika kita nggambaraké Kristus ing ikon, kita ora nggambaraké hakikat Ketuhanané, nanging kita nggambaraké wujud ilahi-manungsané, kang kawujud ing rupa manungsa lan kena tutul tangané Para Rasul, kaya pangandikane Santo Yohanes Sang Teolog: '*Kang wis kita deleng, lan tangan kita wis nyentuh*' (²³⁶). Nanging yèn kowe maringi aku tembung-tembung sing diucapaké Musa: '*Aja gawé bagéanmu patung, utawa gambaran apa waé sing ana ing langit ndhuwur utawa ing bumi ngisor*'²³⁷, aku bakal ngélingaké kowe yèn Musa dhéwé wis gawé gambar loro kerub saka emas, sing diomongaké Rasul Ilahi kaya mangkéné: '*Kerub kamulyan kang nglindhungi mezbah*'²³⁸. Nanging apa ora mezbahé dhéwé, Tabernakel, lan Suci saka Suci makili wangun swarga, kaya sing diandharaké

²³⁴ Mazmur 103:4.

²³⁵ Patang Jam Cilik, folio 434, verso.

²³⁶ 1 Yohanes 1:1.

²³⁷ Kaluwihan 20:4.

²³⁸ Ibrani 9:5.

Rasul sing padha manèh: '*Padha ngladèni salinan lan bayangan bab-bab swarga*²³⁹ ? Dadi, apa sing kita tindakake sing ora sah nalika kita nglukis rupa manungsa Kristus ing ikon lan nyembahé? Apa kita pancen mikir yèn kanthi sujud ing ngarepé salib—sing digawe saka bahan tartamtu—kita sujud marang bahan kuwi dhéwé? Uga piranti suci sing kita sembah ora marakake cela ing nurani kita; amarga kita mangertèni yèn piranti mau disucèkaké kanthi pangucapan jenengé Kristus . Apa maneh? Apa kowe uga nolak Sakramen Ekaristi Suci saka Gréja, kang ing wangun roti lan anggur kanthi misterius ngemot Awak lan Getihé Kristus, lan lumantar iku Awaké Kristus dhéwé—sing nandhang sangsara ing salib lan saiki manggon ing swarga tanpa sangsara—diwakili; Apa kita ora nyembah marang iku, nyium, lan kanthi nampa iku kita waris kasucian? Nanging kowe, sing ora mbedakake apa-apa antarane sing suci lan sing ora suci, ora sungkan nyebut ikoné Kristus ora liya mung gambarané Apollo, lan ikoné Indungé Allah sing Paling Suci, sing digawé kaya patung Artemis, iku berhala; lan kowe wis nginjak-injak lan mbuwang mau. Kanggo iki raja mangsuli: 'He kowe sing wuta ing pikiran, lan luwih-luwih ora pantes dielingi amarga kurang eling! Kanthi nginjak-injak gambar-gambar iki, apa kita wis nginjak-injak Kristus?' Banjur Stefanus, sing trampil ing pakaryané Gusti Allah, manut kabiasaan para prajurit kondhang sing nyerang mungsuh nganggo senjata dhéwé lan ngalahaké nganggo tembungé dhéwé, nyelupaké tangané menyang jubahé lan njupuk mahkota sing ana gambar raja jahat kuwi, sing sadurungé wis dipikolehi saka sawijining wong, lan nyiapake kanggo tujuan kuwi; lan nalika nampilake marang raja, dhèwèké takon nganggo tembungé Kristus, kandha: '*Sapa sing duwé gambar iki lan tulisan* "²⁴⁰ "'? Nanging raja, kaget lan mangsuli: 'Lan sapa manèh sing bisa duwé, kajaba raja?' Wong suci mau pitakon maneh: 'Dadi, apa sing bakal kelakon yen ana wong sing nylempitaké gambar sang raja ing lemah kanthi ngina lan nginjak-injak? Apa dhèwèké ora bakal nampa paukuman?' Para rawuh mangsuli: 'Satemene, wong kaya ngono bakal kena paukuman abot; amarga wis ngremehake gambar sang raja.' Banjur Sang Reverend, kanthi ambegan jero lan njerit kenceng ing atine, kandha: 'Wah, wuta lan bodho sing gedhe! Yen kowe ngomong yèn paukuman gedhé pantes kanggo ngotori gambar raja donya sing fana lan bisa rusak, mula paukuman apa sing pantes kowe tampa, kowe sing wis nginjak-nginjak gambar Putraning Allah lan Ibuné sing Suci, lan malah ora wedi mbuwangé menyang geni? Sawisé ngomong mangkono, dhèwèké ngidoni ikon kuwi, mbuwangé menyang lemah, lan miwiti nginjak-injak. Wong-wong sing ana ing sacedhaké, nalika weruh kuwi, langsung nyerbu dhèwèké kanthi nesu, arep mbuwang dhèwèké saka kraton menyang segara, amarga kraton kuwi ngadhep segara. Nanging raja, kanthi pura-pura andhap asor lan ngetokake pasedhèrman—sanadyan atiné kebak nesu—mènèhi dhawuh supaya padha ora nglarani Stephen, kaya-kaya dhèwèké ora keserang nesu; nanging dhèwèké mrentah supaya Stephen digawa, diiket, menyang panjara umum, yaiku praetorium, lan dikurung ing kana.

Saka pirang-pirang rembugan lan perdebatan babagan pangurmatan sing suci marang ikon-ikon suci, cetha katon yèn para heretik skismatik iku *goroh lan nindakake bidah*, awit padha nyalahpahami Kitab Suci babagan ikon-ikon suci, nolak pangurmatan sing saleh marang ikon-ikon suci, lan padha takon marang kita: 'Sapa sing netepake pangurmatan marang ikon—apa nabi, utawa Kristus, utawa Rasul?' Cukup cetha manawa ing jaman biyen Gusti Allah piyambak, nalika maringi dhawuh mbangun Kemah Suci Prasetya, wis netepake prakara iki: Musa lan Harun, bebarengan karo sakabehing Israel, nampa prakara iki; Dawud, Salomo, lan para nabi suci liyane ngurmati prakara iki ing Gréja Yerusalem; Ibune Gusti Allah, nalika isih cilik, dibesarke ing Suci Suci, ing antaraning ikon-ikon Kerubim. Nanging ing jaman anyar saka sih rahmat, Kristus piyambak netepake tradisi iki kanthi ngirim gambaripun, sing ora digawe dening tangan manungsa, marang Abgar; Rasul lan Injilist Lukas miwiti nglukis ikon suci; Sang Ibune Gusti Allah sing paling suci muji iku; Gréja primasi nampa iku; Para Bapa Suci tresna lan ngajeni iku, lan akèh sing nandhang sangsara amarga pangurmatan iki. Konsili Ekumenis Kapitu mastèkake iki; Vladimir nggawa saka wong Yunani menyang Rusia, lan nganti saiki kita, wong Ortodoks, isih ngreksa lan ngurmati kanthi taat miturut adat gerejawi kuna kuwi, sing ditulis déning Santo Gregorius Dialogus, Paus Roma, ing surat kapindho marang Leo saka Isauria, kandha: 'Lan sadurunge kita, para bapa suci biyèn nggawa ikon nalika padha rawuh ing konsili, lan ora ana siji waé saka wong-wong sing tresna marang Kristus lan lelungan kanthi kasucian sing ora nggawa ikon, minangka abdi Gusti sing setya,²⁴¹ ' Mangkono pangandikane Gregory.

²³⁹ Ibrani 8:5.

²⁴⁰ Mat. 22:20.

Nanging para heretik anyar ing Gréja Kristus, sawisé nolak tradisi eklesiastik kuna iki, wis ngetutaké tapak langkahé Calvin, Luther, Leo si Armenia, Copronymus, Conon, utawa Leo saka Isauria, tapak langkahé wong Yahudi, lan Setan dhéwé, sing nglarang rahib Eleon supaya ora ngurmati ikon Ibuné Gusti Allah. Muga-muga dheweke lan bagéané ana bareng karo wong-wong mau salawas-lawase.

Nanging kita nyatakake apa sing diwaca Rama Suci Basil, Uskup Agkir, saka gulungan ing Konsili Ekumenis Kapitu: 'Kawruhana anathema tumrap sapa waé sing ora ngurmati ikon-ikon suci. Kawruhana anathema tumrap sapa waé sing nyebut ikon-ikon suci minangka berhala'²⁴². Kawruhana anathema tumrap sapa waé sing nyitir ayat-ayat saka Kitab Suci kanggo mbantah ikon-ikon suci. Kawènèhana anathema marang sapa waé sing nolak tradisi Para Bapa Suci, kaya sing ditindakake Arius, Nestorius, Eutyches, lan Dioscorus; uga marang sing ora gelem nampa tradisi sing ora kacathet kanthi cetha ing Kitab Suci. Kawènèhana anathema marang sing ngaku yèn ikon-ikon suci ora diwarisaké déning Para Bapa Suci. Mugi ana anathema tumrap wong-wong sing kandha yèn Gréja Katulik nampa berhala.

Bab 15. Bab reliq suci para wali

Ora mung Kitab Suci, nanging uga karya-karya para Bapa Gereja, disalahpahami dening para bidah saka Bryn. Amarga aku bubar krungu babagan sawijining guru palsu lan sing ngrusak umat Gusti Allah, sing sacara rahasia mulang manawa reliq suci para wali ora pantes dipuja. Kanggo ndhukung ajaran palsu iki, juru tafsir sing sesat iki nyitir tembungé St. Krisostomus saka Homili babagan Injil Santo Matius, Homili 34, ing kaca 428 ditulis kaya ngene: 'Kaya setan padha nglumpuk ing kuburan, mangkono uga roh akèh wong sing lungguh ing kuburan kanthi pangibadah mesthi ditampa déning setan,' lan sapituruté. Lan guru palsu kuwi, nalika nerangaké tafsiran nyimpang iki, kandha: 'Ngapa aku kudu ngurmati reliq suci para wali lan teka ing kuburané kanggo nyembah, yèn Chrysostom nyebut aku setan amarga nindakake kuwi?'

Minangka wangsulane marang panjelasan sing nyimpang kuwi, aku nyedhiyakake pertimbangan ing ngisor iki:

- 1) Makam lan reliq apa sing ditulis Chrysostom ing tembung kasebut ing ndhuwur?
- 2) Apa kuburan lan reliq wong dosa padha karo kuburan lan reliq para Wali?
- 3) Apa bedane kuburan lan reliq wong dosa karo reliq para Wali?
- 4) Apa pantes ngurmati reliq suci, lan kanthi alesan apa reliq mau kudu diurmati?
- 5) Wiwit kapan pangurmatane marang reliq suci para wali diwiwiti?

PERTIMBANGAN KAPING PISAN

Makam lan reliq sapa sing ditulis déning Chrysostom ing tembung-tembung sing kasebut ing ndhuwur?

Santa Krisostomus nulis pangajab iki kanggo wong-wong sing nangis tanpa kendhat amarga seda kanca-kanca, kenalan, lan sedulur sing ditresnani, lan nalika teka ing kuburé padha nangis lan nggebuk dhadha: lan ora kanggo reliq suci, sing ora ana sing nangisi pati para wali mau, kajaba kanggo ngluhurake Gusti Allah amarga para wali sing wis dimulyakake, lan kanggo ndedonga supaya oleh kaslametan lumantar perantaraane.

Mula, bukak pikiranmu sing bodho, he wong sing mbelokaké kabeneran! Lan mangertèni apa sing diomongaké guru suci mau ing khotbahé. Kaping pisan, dhèwèké mulang kita supaya nglirwakaké pati—tegesé, aja kuwatir utawa nangis merga kita bakal mati lan badan kita bosok ing kuburan, nanging padha bungah, amarga kita pindhah menyang urip sing luwih becik; kajaba menawa kowe nangis amarga wong sing kowe ngerti wis lunga menyang sangsara langgeng. Panjenengané uga nerangaké yèn awak kita ora bosok ing kuburan, bakal ana pitung karusakan; nanging lumantar bosok iki, kita éntuk pitung kauntungan.

Kaping pisan, yèn awak kita ora bosok sawisé mati, kita bakal kebak kesombongan gedhé. Amarga sanajan awaké lagi bosok, akèh wong ing donya iki nganggep dhéwé déwa (kaya Nebukadnezar lan sapituruté): sepira gedhéné kesombongané yèn ana awak sing ora bosok? Nanging lumantar bosok iki, kesombongan kita dadi andhap asor.

Kapindho. Yen awak kita ora bosok, kita ora bakal pracaya yèn kita asalé saka bumi; nanging lumantar bosok iki, kita mangertèni yèn kita iku fana.

²⁴¹ Ing Edisi Sinodal Agung, lembar dicetak 310, verso.

²⁴² Min. Readings, 25 Februari, ing Uripé St Taras, folio 741, verso.

Katelu. Kita bakal tresna banget marang awak kita, lan bakal paling kagandheng karo daging; lan kita bakal luwih condhong nempel ing kuburan lan jasadé sedulur lan kanca-kanca kita, yèn ora amarga wujud jasmani mau rawan rusak. Nanging nalika ndeleng karusakané, kita malih adoh saka katresnan marang daging iki.

Kapapat. Kita ora bakal tresna banget marang akhirat.

Kaping lima. Wong-wong sing kandha yèn donya iki langgeng—tegesé tanpa wates—bakal luwih yakin marang panemuné, lan ora bakal kandha yèn Gusti Allah iku panyipta donya.

Kapitu. Padha ora bakal nyadari sepira unggulé nyawa tinimbang badan.

Kapitu. Akeh wong sing wis kelangan wong sing ditresnani—tegesé bapak, ibu, garwa, anak, lan sapituruté—sawisé ninggalaké omahé, mesthi kepéngin manggon bareng karo wong mati yèn awaké ora rusak; lan padha bakal mbangun pasucian kanggo wong-wong mau, lan nelpon setan liwat sihir, supaya bisa mlebu ing badan-badan mau lan ngomong liwat kuwi, kaya saiki ana sing nindakake sihir karo wong mati; lan saka kéné bakal muncul piala gedhé saka panyembahan berhala. Nanging Gusti Allah, mbusak kabèh kuwi, wis paring pranatan supaya badané wong-wong sing kita tresnani nalika seda kudu bosok ing ngarepé mripat kita, supaya sanajan wong sing tau tresna marang cah wadon ayu isa ngadoh saka mayité sing bosok lan ambuné ora enak.

Panjenengané uga Guru Suci tumrap wong-wong sing nelongso marang wong mati kanthi sedhik tanpa wates, nangis ing kuburané lan nggebuk-nggebuk dhadhané, tanpa pujian; lan, mbalèkaké saka kabiasaan sing ora séhat kuwi, mbandhingaké wong-wong kaya ngono karo setan sing seneng manggon ing kuburan Yunani, kaya wong kesurupan setan ing wilayah Gadara, *sing ora manggon ing candhi nanging ing kuburan*²⁴³.

Mangkono kakuwatan tembungé Chrysostom, lan mangkono penjelasan piwulang moralé.

Amarga kowe goroh, hai wong bodho kang nyasabake, kanthi nyalahpahami tembungé guru—sing diucapaké bab awaké wong dosa—lan nggunakake marang relik suci para Kudus: lan sanadyan dhèwèké ora muji wong-wong sing nangis tanpa kendhat kanggo wong mati, kowe malah migunakaké tembung-tembung mau kanggo nyerang para pracaya ortodoks sing kanthi taat ngormati relik para kudusé Gusti Allah.

PERTIMBANGAN KEDUA

Apa kuburan lan relik wong dosa pancen bisa dibandhingake karo kuburan lan relik para Kudus?

Sanadyan pancen bener manawa miturut paugeran adilé Gusti Allah mung ana siji pati kanggo kabèh manungsa—yaiku nyawa pisah saka badan—kaya sing diandharaké Rasul: *'Manungsa wis ditemtokaké mati sapisan'* (²⁴⁴); kaya déné akèh wong dosa sing wis seda, mangkono uga akèh wong suci sing wis seda: awit pantes yèn badan manungsa, sing dijupuk saka bumi—apa saka wong dosa utawa wong bener—mbalèk manèh marang bumi lan tetep ana ing karusakan kuburan nganti Dina Penghakiman; nanging pati wong dosa ora padha karo pati wong bener. Pati wong sing bener iku pinunjul, miturut Mazmur: *'Pinunjul ing paningalé Gusti iku pati para wong suci-Nya'* (²⁴⁵); nanging pati wong dosa iku ora pinunjul lan nyiksa: *'Pati wong dosa iku pait'* (²⁴⁶). Nalika Lazarus sing bener seda, dhèwèké digawa para malaikat menyang pangkuan Abraham; *nanging nalika wong sugih seda, dhèwèké ngangkat mripaté ing Hades, ana ing panyiksaan* (²⁴⁷).

Kaya déné pati wong dosa ora padha karo pati wong bener, mangkono uga kuburan lan sésa-sésa wong dosa ora padha karo kuburan lan sésa-sésa wong bener.

Bangsa Israel nyurung murka Gusti Allah ing ara-ara samun amarga ngremehake manna lan kepengin daging; banjur padha nangis, kandha: *'Sapa sing bakal maringi daging kanggo dipangan?'*²⁴⁸ ? Gusti Allah maringi panganan marang wong-wong mau kanthi manuk puyuh sing tiba saka mega; *lan nalika daging iku isih ana ing lambe wong-wong mau, murka Gusti Allah munggah marang wong-wong mau, lan Panjenengané mateni akèh saka wong-wong mau*²⁴⁹, lan panggonan kuwi dijenengi 'Kuburan Hawe', amarga ing kono wong-wong mau dikubur sing kepéngin daging. Sawisé kuwi, *Musa, abdi Gusti, seda ing tanah Moab, miturut sabda Gusti; banjur dikubur, lan nganti saiki ora ana sing ngerti panggonané kuburé*²⁵⁰. Amarga dhèwèké ora dikubur déning tangan

²⁴³ Luk. 8:27.

²⁴⁴ Ibr. 9:27.

²⁴⁵ Mazmur 115:6.

²⁴⁶ Mazmur 33:22.

²⁴⁷ Lukas 16:22 lan 23.

²⁴⁸ Bil. 11:4.

²⁴⁹ Mazmur 77:30 lan 31.

manungsa, nanging déning tangan malaékat, kaya sing cetha saka tembungé Rasul Suci Yudas, sing kandha: *'Malaékat Mikael, nalika mbantah bab awaké Musa'*²⁵¹, lan ing panggonan liya. Ing kéné, hei sing mbengkokaké kabeneran, apa kowé wis nyamékaké peti jenazah wong-wong sing ngidam daging lan kena murka Gusti karo peti jenazah abdi Gusti, nabi Musa sing suci, sing dikubur déning malaékat? Para leluhur suci Kristus wis seda: Abraham, Ishak, Yakub lan Dawud; lan Yokhanan, uga dikenal minangka Eliakim, Raja wong Yahudi, sing uga dadi leluhur Kristus, pungkasaning uripé sing Gusti piyambak wis kawartosaké ing ramalan Yeremia, kandha: *'Dheweke bakal dikubur kaya keledai, ambune nyengit lan dibuwang ing njaba gapura Yerusalem'*²⁵². Ing kéné, hei wong skizmatik, apa kowé wis nyamékaké sésa-sésa mbebayani saka wong sing dosa iki, kaya sésa keledai, karo sésa-sésa para wong sing bener?

Para nabi suci sing dipatèni déning wong Yahudi wis seda, lan uga wong-wong sing matèni mau. Ing kéné, hai guru palsu, apa kowé mbandhingaké kuburan lan bangké para pembunuh mau karo kuburan lan relik para nabi sing dipatèni?

Sang Yohanes Pembaptis Kristus, sing dipenggal sirahé déning Herodes amarga ajukané Herodias, bakal mati, lan mangkono uga Herodes lan Herodias. Apa kowe banjur mbandhingaké balungé Herodes lan Herodias karo reliké Pembaptis Gusti?

Yudas rasul palsu, pengkhianat Kristus, bakal mati kesekakan; lan para Rasul suci, abdi sejati Kristus, bakal mati kanthi martir-martir manéka warna demi Kristus. Apa kowe bisa mbandhingaké balungé Yudas karo reliké para Rasul suci?

Para rasul utama sing suci, Petrus lan Paulus, seda sawisé diukum pati déning Nero; lan Nero, sing mateni wong-wong mau, uga seda. Apa kowe bisa mbandhingaké mayit lan kuburané Nero karo relikwi lan kuburané para rasul Petrus lan Paulus?

Lan akèh para martir suci liyané ngalami manéka pati kanggo kasetyan marang Kristus; lan wong-wong sing nyiksa wong-wong mau—Diocletian, Maximian, Julian si Murdad lan para panganiaya liyané—uga seda. Apa balungé para panganiaya jahat iki pancèn bisa dibandhingaké karo balungé para martir suci?

Santa Yohanes Krisostomus seda sawisé diasingaké déning Ratu Eudoksia; Ratu Eudoksia, sing wis ngasingaké dhèwèké, uga seda, lan kuburé nggémeter salawisé 32 taun. Lan sapa sing wani nyamékaké kuburé Eudoksia karo kuburé Krisostomus?

Amarga mesthi kuburan lan relik wong dosa ora bisa dibandhingake karo kuburan lan relik para abdi suci Gusti.

PERTIMBANGAN KETIGA

Apa bedane antara peti mati lan relik wong dosa lan relik para wali?

Bedane kaya ngene: wong sing dosa, amarga wis dadi mungsuhé Gusti, duwé balung sing dosa; déné wong sing suci, amarga wis dadi kancané Gusti, duwé balung sing suci. Bab balung wong dosa, pemazmur kandha: *'Balung-balungé sumebar ing Hades'* (²⁵³); tegesé, padha cedhak karo sangsara ing Hades: sawisé kumpul manèh karo nyawane nalika kebangkitan umum, padha langsung menyang Hades kanggo nampa sangsara langgeng. Bab balungé wong sing bener, psalmis sing padha kandha: *'Gusti Allah njaga kabèh balungé; ora ana siji waé sing bakal patah'*²⁵⁴; kaya bandha sing larang regané, disimpen ing bumi supaya lestari, sanadyan mengko bakal digawa menyang gudang bandha ing swarga. Awak manungsa ing urip iki kaya busana jiwa: kaya awak sing katutup sandhangan, mangkono jiwa katutup awak; lan kaya wong sing turu bengi nyopot sandhangané, mangkono jiwa nyopot awak nalika wong iku lunga menyang turu langgeng. Lan nalika nyawa wong sing dosa ninggalake awaké, awaké dibuwang ing tumpukan tai, kaya klambi compang-campingé wong gelandangan; nanging nalika nyawa wong suci ninggalake awaké, awaké kaya jubah ungu kraton—mahal lan disimpen kanthi hormat—ing ngendi dhèwèké bakal dianggo manèh, kanggo mrentah bebarengan karo Kristus ing kraton swarga. Kaya ana bedane antarane sandhangan compang-camping wong mlarat lan busana ungu kraton, mangkono uga ana bedane antarane mayit wong dosan lan relik wong suci.

²⁵⁰ Ul. 34:5 lan 6.

²⁵¹ Yudas 1:9.

²⁵² Yer. 22:19.

²⁵³ Mazmur 140:7.

²⁵⁴ Mazmur 33:20.

Setan padha manggon ing antarané peti mati wong-wong sing ala, kaya sing ditindakake ing kuburan Yunani, kaya sing bisa dideleng ing pirang-pirang panggonan ing urip para wali. Sing Mulya Alipius si Stylite manggon ing panggonan sepi, ing ngendi ana akèh kuburan Yunani kuna, lan legiun roh najis manggon ing kana; amarga iku panggonan kuwi ditakuti kabèh, lan ora ana siji waé sing bisa liwat amarga wedi gedhé sing disebabaké déning setan²⁵⁵. Kejadian sing padha kacathet ing uripé Sang Falaleus sing kinurmatan: rong puluh stadia saka kutha Sir, sing dikenal minangka Gaval, ana kuburan gedhé, kanthi pura pagan kuna sing rusak, kuburan wong Yunani, lan akèh setan manggon ing kana. Panggonan iku dadi sumber wedi tumrap sapa waé sing liwat; amarga para setan ora mung medeni wong nganggo impen lan penampakan, nanging uga nyerang lan nggebuk manungsa lan kéwan, nyebabaké akèh cilaka; sawisé krungu bab iki, Sang Falaleus sing kinurmatan lunga menyang kana lan manggon ing kana²⁵⁶. Sang Macarius sing kinurmatan saka Mesir, sawisé teka saka skete ing Terinuf lan wis mangan dhaharan bengi, banjur mlebu ing kuburan wong Yunani kanggo turu: ana sawetara balung wong Yunani lawas, banjur dhèwèké njupuk siji balung mau lan nyelehaké ing sangisore sirahé. Nalika para setan weruh ketegasané, padha nesu marang dhèwèké lan kepéngin medeni dhèwèké; mula padha muni nganggo swara wadon, kandha: 'Wadon, menyang omah adus kanggo adus.' Banjur setan liyané, saka balung mati sing ana ing sangisoring sirahé sang tuwa, mangsuli, kandha: 'Ana wong liya sing ngendhok ing dhuwuré aku, lan dhèwèké ora bisa teka.' Nanging sang tuwa ora wedi; kanthi wani nggebuk balung iku, dhèwèké kandha: 'Mungguh lan lunga, yèn kowé bisa'²⁵⁷. Saliyane, Sang Mulya Macarius, sing dikenal minangka wong Alexandria, nalika piyambakipun nyedhak kuburan para dukun Mesir kuna, Iannias lan Iambrias, watara pitung puluh setan ing wujud manéka warna mlayu marang piyambakipun, karo muni nesu gedhe: 'Apa sing kok karepake ing kéné, Macarius? 'Ngapa kowe teka marang kita? Ngapa kowe teka marang place'²⁵⁸ kita?'

Saka cathetan-cathetan iki cetha manawa setan padha manggon ing kuburan wong dosa, ing antarané balung-balungé.

Nanging, setan padha wedi marang kuburan lan relik para wali, lan padha mlayu adoh saka kono. Cedhak kutha Antiokhia ana panggonan sing diarani Daphne, ing jaman panyembahan berhala ana candhi pagan, lan ana setan sing manggon ing patung berhala, menèhi jawaban sing ngarang wong-wong sing takon apa wae. Nanging nalika jaman Raja Constantius, putrané Constantine, relik martir suci Babylus dipindhahaké menyang panggonan kuwi, setan mau langsung ketakutan lan mlayu saka kono, lan arca kuwi meneng²⁵⁹.

Mangkono uga, cedhak Alexandria ana panggonan sing dijenengi Manufin, ing ngendi biyèn ana candhi kuna lan panggonan panggonané setan; panggonan kuwi medeni, amarga akèh roh najis manggon ing kana. Nanging nalika Santo Kiril, Patriarkus Alexandria, nggawa relik suci para martir Cyrus lan John menyang panggonan iku, kuwasa setan langsung mlayu saka kono²⁶⁰; lan iki ora nggumunake: amarga ing kuburan lan relik para wali, sih rahmaté Gusti sing maringi pepadhang manggon, lan malaikat-malaikaté Gusti sowan marang kono.

Nalika relikwi Santo Panggurek Sepi Sepisan Stefanus digawa saka Yerusalem menyang Konstantinopel, swara para malaikat sing nyanyi puji-pujian marang Gusti krungu ing udara ing ndhuwur relikwi mau, lan ambune wangi banget metu saka wadah relikwi. Swara setan uga krungu saka adoh, padha njerit: 'Celaka kita, awit Stefanus teka, lan dhèwèké bakal nggebuk kita.' Nanging ing wayah wengi, cahya katon ing dhuwuré relik suci²⁶¹.

Ing sacedhake peti jenazah Sang Martir Agung Suci Demetrius saka Tesalonika, katon loro malaikaté Gusti Allah lagi ngobrol karo martir mau²⁶². Ing sacedhake peti jenazah Santo Petrus, Metropolitan Kabèh Rusia, ana lilin sing murub dhéwé, katon déning kabèh sing nyekseni, minangka pratandha sih-rahmaté Gusti Allah, sumunar ing peti jenazah abdi Panjenengané sing dikasihi. Nalika reliké Sang Theodosius saka Gua ditemokaké, cahya kaya esuk katon sumunar ing ndhuwur guwa ing tengah wengi, lan akèh lilin katon kobong²⁶³. Mangkono Gusti ngluhuraké relik para wali-Nya!

²⁵⁵ Min. Wacan. 26 November, lembar 420 ing mburi.

²⁵⁶ 27 Februari, folio 510.

²⁵⁷ 19 Januari, folio 321, verso.

²⁵⁸ 19 Januari, folio 327.

²⁵⁹ 4 September, folio 21.

²⁶⁰ 9 Juni, folio 51.

²⁶¹ 2 Agustus, folio 414 (verso) lan 415.

²⁶² 26 Oktober, folio 237 ing sisih mburi lan 12 Februari, folio 456 ing sisih mburi.

Kaya gedhene bedane antarane wong sing ora pantes lan sing kinurmatan, antarane warga neraka lan warga swarga, antarane setan peteng lan Malaikat Cahya: mangkono uga gedhene bedane antarane peti mati lan relik wong dosa lan relik para abdi suci Gusti Allah.

Malih, ana prabédan ageng ing bab iki uga: peti mayit wong dosa kebak balung ambu busuk lan kabèh jinis rereged; dene kuburan para wali suci iku resik, ngemot sisa awak sing ora bosok, ngetokake ambu wangi, lan ana uga sing ngetokake mur, kaya ing jaman biyen nalika Martir Agung Suci Demetrius sing Maringi Mur lan Martir Agung Suci Euphemia sing Pantes Dipuji²⁶⁴; lan ing Rusia, ing kutha kraton Kazan, relik Wali Gury, sawijining murid Kristus, ngetokake mur; lan ing Gua Suci Kyiv bisa dideleng tengkorak sing mili mur²⁶⁵. Balungé wong dosa ora nduwé daya marasaké apa-apa; nanging balungé para wali marasaké wong pracaya, kaya sing katon ing urip para wali ing pirang-pirang panggonan; lan apa sing nggumunaké? Amarga ora mung tangan sing isih urip *saka* Rasul Suci Paulus, nanging *uga saputangané lan kringeté saka sirahé*, nalika ditemataké ing wong lara, marasaké panyakité²⁶⁶; luwih-luwih sawisé seda, relik-reliké—lan uga relik saben abdi Gusti—duwé kakuwatan marasaké. Apa kita ora maca ing Kitab Suci manawa nalika mayit wong tartamtu dibuwang menyang kubur nabi Elisha sing suci, *lan nyentuh balungé Elisha*, mayit kuwi *langsung urip manèh, ngadeg ing sikilé dhéwé*²⁶⁷, lan mulih kanthi urip? Nanging bab balung wong dosa, endi ana kedadeyan kaya ngono? Apa ora ana bedane gedhe antarane kuburan lan balung wong dosa, lan relik para wali? Bedane sing paling dhasar antarane loro mau yaiku iki: ing Dina Kiamat, nalika swara terompet Malaikat Agung mbangun sapa wae sing wis mati wiwit jaman mbiyen saka turu pati, banjur badan wong sing sholeh, sawise urip maneh, bakal tangi kanggo kebangkitan urip, dene badan wong sing dosa bakal tangi kanggo kebangkitan pangadilan. Badan wong sing sholeh bakal sumunar kaya srengenge ing Kerajaan Swarga; dene badané wong sing ala bakal dadi ireng kaya arang batu, jelaga, aspal, lan wong Etiopia ing neraka. Sapa saiki sing wani nyamékakaké balungé wong dosa karo reliké para wali, utawa nganggep reliké para wali padha karo reliké wong dosa? Mung wong sesat lan mungsuhé Gréja Suci, anaké setan lan ahli warisé neraka.

PERTIMBANGAN KAPING PÉRANG

Apa pantes ngurmati relik suci, lan kanthi alesan apa relik-relik mau kudu diurmati?

Pantes ngurmati relik suci para wali:

1) Amarga balung-balung mau wis manunggal maneh karo nyawa suci, isih urip, lan mrentah bebarengan karo Kristus. Kaya déné kita ngajèni raja ora mung nalika dhèwèké tangi nanging uga nalika dhèwèké turu, amarga kita mangertèni yèn dhèwèké bakal tangi saka turuné lan rembugan karo kita: mangkono uga kita kudu ngajèni para abdi suci Gusti Allah, sing kepengin dadi pamrentah bebarengan karo Kristus, sanadyan saiki padha turu ing badané, kita kudu ngajeni; amarga padha bakal tangi saka turu donya, lan kita kepengin dianggep pantes dadi kanca padha.

2) Pantes ngajeni relik suci para wali: amarga Gusti Allah piyambak ngajeni, kaya sing wis kasebut sadurunge, ngreksa nganggo malaikat-malaikatipun, madhangi nganggo sih-rahmatipun, lan maringi daya marasake.

3) Pantes ngurmati relik suci para Wali: amarga badan fanaé bakal diparingi busana kang ora rusak, lan badan fanaé bakal diparingi busana kang langgeng, lan bakal diangkat saka bumi menyang swarga kanthi kamulyan, kanthi swara kabungahan.

4) Pantes ngurmati relik suci para Wali; amarga relik mau bakal dadi panggonan kamulyan swarga, wadiah jiwane sing wis kamulyakake, lintang kang sumunar ing langit, srengenge kang padhang banget, ora luntur, ora suda, tetep langgeng ing kasampurnaning sih rahmat lan kamulyaning Gusti, kang ora bisa dijupuk maneh.

5) Pantes ngurmati relik suci para Wali: amarga, sawise nyawiji karo nyawane, relik mau bakal dadi warga kanca para Malaikat, kanca para Pangeran Malaikat, gambarané Kerub lan Serafim, sing nggawa mahkota padhang, sing paling kinurmatan, paling kamulyan, sing ngadeg ing ngarsané pangkuan kamulyaning Gusti, kanca-kanané Gusti, putra-putra kesayanganing Rama Surgawi, ahli warisé gesang langgeng.

²⁶³ Pater. Pechersk, folio 89

²⁶⁴ Min. Chet. 26 Oktober, folio 236 ing sisih mburi. 11 Juni, folio 284.

²⁶⁵ 4 Oktober, folio 157.

²⁶⁶ Kisah Para Rasul 19:12.

²⁶⁷ 2 Raja-raja 13:21.

6) Pantès ngurmati relik suci para Wali, marang roh-roh sing padha ngaso ing panggonan padhang lan ngadeg ing ngarsané Gusti, kita ndedonga supaya padha dadi perantara kita ing ngarsané Sang Pangeran; lan kita pracaya yèn padha pancèn dadi perantara, lan mulané kita kudu ngurmati, awit padha dadi perantara kita. Kita diparingi kapastian iki dening Kitab Suci, ing Kitab Kedua Maccabeus, bab 15, sing nyritakaké yèn Yudas Maccabeus nduwèni panglihatan marang nabi suci Yeremia, sing muncul marang dhèwèké pirang-pirang taun sawisé seda, bebarengan karo Onias imam agung; sing ditulis kaya mangkéné: *Panjenengané* (Yudas Maccabeus) *nduwé panglihatan iki: Onias, imam agung biyèn, wong sing becik lan adil, rupané andhap asor, tumindaké alus lan carané ngandika lancar, sing wiwit cilik wis nyawisaké awaké kanggo kabecikan kabèh, ngangkat tangan lan ndedonga kanggo kabèh wong Yahudi, katon ing panglihatan mau*²⁶⁸. Banjur ana wong liya kang muncul, nggumunake kanthi rambute abu-abu lan kamulyane, lan padhang ing agung ngubengi dheweke; banjur Onias kandha: 'Iki sedulur kang tresna, kang asring ndedonga kanggo bangsa lan kutha suci, nabi Yeremia saka Gusti Allah.' Banjur Yeremia ngulurake tangan tengene lan maringi Yudas Maccabeus pedhang emas, kandha: 'Tampa pedhang suci iki—kado saka Gusti Allah—kanggo nggebug mungsuhmu.' Saka panglihatan iki cetha manawa para abdi suci Gusti Allah, sawisé seda, ndedonga marang Gusti Allah kanggo kita lan nulungi kita, kaya Sang Santo Yeremia sing nulungi Yudas Maccabeus nglawan mungsuhé. Mula saka iku, kita kudu ngajèni relik suci para wali minangka panulung lan perantara kita ing ngarsané Gusti Allah.

7) Pantès ngurmati relik para Kudus: amarga roh suci padha ngerti lan weruh pakurmatan sing kita paringake marang relik-relik sing kinurmatan, lan mulane padha ndedonga kanggo kita ing ngarsane Kristus Gusti kita, kaya sing kawartos saka martir suci Uar, sing dina rayane tanggal 19 Oktober, kang muncul marang sing berkah Cleopatra, sing tresna lan ngajeni relik-reliké, lan kandha: Apa aku kélangan kabecikan sing kowe paringaké marang aku ing Mesir lan sajrone lelampahan? Utawa kowe kira aku ora krungu nalika kowe njupuk awakku saka antarané bangkè kéwan lan nyelehaké ing kamar turumu? Apa aku ora tansah merhatosaké pandongamu, lan apa aku ora ndedonga marang Gusti Allah kanggo kowe? Amarga aku sepisanan nyuwun marang Gusti Allah kanggo kulawargamu, sing bareng kowe nyelehake aku ing kuburan, supaya dosa-dosane diapura; lan aku nyanyi babagan anakmu marang Sang Raja swarga ing Kitab Pangandika (host²⁶⁹), lan sapiturute.

8) Pantès ngurmati relik suci para Wali, amarga sawenehé padha ngucuraké getih kanggo Kristus, déné liyané, kanthi ngendhalèni hawa napsu saben dina, dadi martir sukarela tanpa ngucuraké getih, lan ana uga sing nyenengaké Gusti lumantar pakaryané sing bener. Kita uga saiki, nalika ndeleng relik suci mau, kelingan tumindak lan pakaryané lan kabèh kabecikan sing marem Kristus Gusti ing urip iki; lan kita entuk akèh paedah kanggo nyawa kita saka crita-crita suci babagan uripé, lan kaparingan inspirasi saka tuladhané kanggo nyenengaké Gusti.

9) Pantès ngurmati relik suci para Wali, amarga ing relik mau Gusti Allah dhéwé dipuji lumantar *kita*, *Panjenengané sing nggumunake ing para Wali lan dipuji lumantar relik mau*.²⁷⁰ !

10) Pantès ngurmati relik suci para Wali, supaya Gusti Allah piyambak—sing nggumunake ing para Wali lan dimulyakake ing wong-wong mau—diumulyakake dening kita lumantar wong-wong mau.

PERTIMBANGAN KALIMA

Wiwit kapan pangurmatan marang relik suci para wali diwiwiti?

Ana cathetan sing masuk akal saka Yakobus saka Edessa, sing dadi guru Santo Efrem, manawa Nuh nalika mlebu ing prau sadurunge Banjir Agung njupuk relik suci Adam saka kuburan lan nggawa mlebu ing prau bebarengan karo dheweke, kanthi pangarep-arep lumantar pandonga relik mau supaya slamet saka Banjir Agung. Sawisé Banjir, dhèwèké mènèhi relik-relik mau marang telung putrané; marang Sem, putrané sing paling tuwa, dhèwèké mènèhi bagéan sing paling kinurmatan – bathuké Adam – lan dhèwèké paring dhawuh supaya manggon ing tanah ing ngendi Yerusalem bakal diadegaké. Sem, kanthi pangayomaning Gusti Allah lan karunia nubuat sing diparingaké Gusti Allah marang dhèwèké, ngubur bathuké Adam ing panggonan dhuwur, ora adoh saka papan sing bakal dibangun Yerusalem, lan sawisé nggundhukaké tumpukan gedhé ing ndhuwur bathuké, dhèwèké nyebut panggonan kuwi 'Panggonan Bathuk', amarga bathuké Adam sing dikubur ing kana, ing ngendi mengko

²⁶⁸ 2 Makabeus 15:12. Senin, 1 Mei, folio 305 ing sisih mburi.

²⁶⁹ 19 Oktober, folio 206 ing mburi.

²⁷⁰ Mazmur 138:17.

Gusti kita Kristus milih disalib. Saka cathetan iki cetha manawa pangurmatan marang reliq para Wali wiwit ana karo Nuh sing bener.

Kita uga ngerti manawa reliq saka Yusuf sing mulya, sing seda ing Mesir, diurmati banget déning wong Israel; amarga padha nggawa saka Mesir bebarengan menyang Tanah Dijanjekake, lan ngubur kanthi pakurmatan ing désa Yakub sing diarani Sikhem (sabanjuré dikenal minangka Sychar). Ayo padha pikirake, pinten akèh wong Israel sing tilar donya ing Mesir, nanging mung reliq Yusuf sing digawa metu saka kana; amarga dhèwèké siji-sijiné sing bener lan suci, uga abdi agungé Gusti Allah, kaya sing dibuktekaké sajroning uripé.

Lan apa reliq nabi suci Elisha—sing kanthi sentuhane wong mati bisa urip maneh²⁷¹, kaya sing wis kasebut sadurunge—ora diurmati dening wong Israel?

Lan Injil nyathet yèn ing Yerusalem, ing jamané Kristus, *kuburané para nabi dibangun, lan kuburané wong-wong sing bener dihias* minangka pangurmatan marang reliq suci. Sampeyan bisa kandha: 'Apa Gusti Kristus ora muji wong-wong Yerusalem amarga tumindak kaya ngono, nanging malah nyalahké, amarga Panjenengané kandha marang wong-wong mau: "*Celaka kowe, para ahli kitab lan wong Farisi, amarga kowe mbangun kuburan para nabi lan ngias kuburan wong-wong sing bener*"²⁷², lan sapituruté.' Saint Theophylact mangsuli iki, kandha: Panjenengané ngélarani, ora amarga padha mbangun kuburané para nabi—awit iku pakaryan becik—nanging amarga kabèh mau ditindakaké kanthi munafik. Mung nganti kéné saka Theophylact. Rungokna, mula, sebabe Gusti marahi cela lan ngremehake wong-wong Yerusalem; dudu amarga hiasan kuburan para nabi, sing iku pakaryan becik, nanging amarga munafik lan niat ala sing disimpené marang Kristus Gusti, lan amarga gorohé sing terang-terangan, amarga padha kandha: 'Yen kita urip ing jaman para leluhur kita, kita ora bakal mateni para nabi.' Padha ngomong kaya ngono, nanging sejatine padha nglatih awake dhewe kanggo matèni, ngupaya carané matèni Putraning Allah sing wis diomongaké para nabi; mulané Gusti kandha marang wong-wong mau: 'Celaka kowe, para ahli kitab lan wong Farisi, kowe wong munafik.' Nanging cetha marang kita yèn sanajan ing jamané Kristus, reliq para wali isih diurmati ing Israel.

Ing jaman anyar saka sih-rahmat, sawisé Kebangkitan Kristus, nalika Injilist suci Lukas, nalika nginjili lan lelungan liwat akèh kutha lan wilayah, tekan kutha Sebaste, ing ngendi reliké Santo Yohanes Pembaptis disimpen, lan saka kono, nalika arep lelungan bali menyang tanah kelairané ing Antiokia, piyambakipun kepéngin nggawa bebarengan lan ngusung awaké Santo Yohanes Pembaptis, sing ora bosok lan utuh²⁷³; nanging iki kabuktèn ora bisa, amarga warga Sebaste, sing ngajèni reliq Sang Pembuka dalan lan ngreksa kanthi ketat, ora gelem nyerahaké. Mula, Penginjil Santo Lukas mung njupuk tangan tengen saka badan suci kuwi—tangan sing wis ngabaptis Gusti kita Yesus Kristus—diangkat dening Santo Lukas Sang Injilista lan digawa menyang kutha Antiokia, kaya bandha sing larang regane, minangka pratandha panuwun marang kutha iku amarga dhèwèké dibesarké ing kana: lan wiwit wektu kuwi, tangan suci Sang Pembuka dalan iku disimpen kanthi pangurmatan gedhé ing antarané umat iman ing Antiokia; amarga akèh mujijat sing kelakon lumantar tangan iku. Simeon Metaphrastes nyerat babagan iki ing wacana panjenengané babagan pindhahé tangan Sang Pembuka Dalane.

Babagan kepiye reliq suci saka Martir Sepisan sing mulya, Stefanus, ditemokake, apa wae mujijat sing kelakon lumantar reliq mau, lan kepiye para wong pracaya ngurmati reliq mulya mau, delengen ing dina kapindho wulan Agustus²⁷⁴.

Lan akèh crita bab reliq sing mujijat lan marasaké para Kudus, uga bab pangurmatan sing diparingaké marang reliq mau, bisa ditemokaké ing Riwayat Para Kudus; ing kéné ora ana wektu sing cukup kanggo nerangaké kanthi rinci. Mugi sing maca mirsani pranala ing ngandhap punika saking: babagan reliqhi mujijatipun Santa Nikolaus, Rasul Suci Kristus²⁷⁵; babagan reliqhi panyembuhipun Santa Mina, Sang Martir²⁷⁶; babagan reliqhi ingkang kinurmatanipun Santa Demetrius, Sang Martir Agung²⁷⁷; lan babagan Santa Eufemia, Sang Martir Agung, ingkang Pantès Dipuji, ingkang dipun datengi dening para umat saking saindenging donya kanggé

²⁷¹ 1 Raja-raja 13:21.

²⁷² Matius 23:29.

²⁷³ Kementrian Pendidikan. Kemis, 7 Januari, lembar 232, sisih mburi.

²⁷⁴ Kementrian Pangurus Umum, lembar 412, sisih ngarep.

²⁷⁵ 9 Mei.

²⁷⁶ 11 November.

²⁷⁷ 26 Oktober.

nyembah²⁷⁸ ; lan bab relik para wali liyane, sing suwé dipuja kanthi taqwa déning para umat, kowe bakal nemokaké ing endi-endi ing buku-buku Gréja.

Amarga panafsir sing salah iku goroh, sing mbelokaké tembungé Santo Krisostom—sing diucapaké bab kuburan lan bangké wong dosa—kanggo ngina relik para wali lan ngganggu wong-wong sing ngormati mau, nyebuté setan; dhèwèké dhéwé iku setan ing daging lan kanca konspirasi para setan.

Bab 16. Bab Dina-dina Pungkasan

Uga wis tekan kawigaten kita yèn para guru palsu saka Bryn, nyalahpahami tembung para guru, padha nyatakake yèn jaman saiki iku pancèn dina-dina pungkasan, lan nginjil sacara rahasia ing antarané wong-wong umum yèn ing jaman saiki ora ana maneh kamungkinan sapa waé sing manggon ing kutha lan désa bisa slamet, kajaba ing ara-ara gersangé Bryn dhéwé. Ajaran palsu mau wis tekan kawruh kita kaya mangkéné:

Ana seekor srigala saka ara-ara gersang Bryn, nyamar nganggo sandhangan wedhus, mlebu ing Rostov, sanadyan miturut kabiasaané dhèwèké nyusoni kumpulané Kristus kanthi rahasia. Lan nalika teka marang sawijining wong sing taat lan ajiné, kanthi pangarep-arep golek akèh dhuwit, lan kepéngin nggodha lan nuntun dhèwèké menyang panggonané dhéwé, dhèwèké kandha: 'Ora ana kaslametan kanggo kowe sing manggon ing kutha-kutha iki, amarga pungkasaning jaman wis cedhak, lan Antikristus wis mrentah ing donya, lan Dina Pengadilan sing medeni wis cedhak, lan gréja-gréja saiki kaya kandhang jaran, lan para imam kaya srigala, déné pandonga-pandonganmu iku dadi abominasi ing ngarsané Gusti; awit Gusti Allah wis mbalèkaké pasuryané saka kowe; Panjenengané ora ngrungokaké pandongamu lan ora nampa puasamu; lan sanadyan kowe motong anggota awakmu dhéwé, urip prasaja lan ngupaya kanthi sakabehing cara, kowe ora bakal bisa nyenengaké Gusti Allah, amarga kabèh sing kowe lakoni wis ora nyenengaké Panjenengané. Mung ana ing ara-ara samun lan pertapaan kita Gusti manggon; ing kono Panjenengané ngadhep, lan mung ing kono Panjenengané ngrungokaké wong-wong sing ndedonga marang Panjenengané lan nylametaké.

Mangkono dhèwèké ngapusi wong kuwi; nanging wong sing diapusi mau, amarga dilindhungi Gusti, tetep ora kapancing; lan sawisé kuwi kabar iki diparingaké marang kita kanthi andhap asor, nanging wektu kuwi srigala mau wis sirna tanpa tilas. Kita wis sinau manawa srigala-srigala kuwi wis metu saka ara-ara gersang Bryn menyang kutha lan desa liya ing keuskupan kita. Liwat piwulang palsu kaya ngono, padha ngapusi lan nggawa wedhusé Kristus. Kanggo ndhukung piwulang palsu mau, padha nyebut tembungé Santo Hippolytus, nanging nerangaké kanthi salah.

Santa Hippolytus, ing khotbahé kanggo Minggu Meatfare, ngendika: 'Gereja-gerejaé Gusti bakal kaya pura kosong, lan korupsi gerejawi bakal ana ing endi-endi; Kitab Suci bakal diabaikan, lan sapituruté²⁷⁹ '; lan luwih lanjut: 'Para panggembala bakal kaya srigala, lan para imam bakal tresna marang kabohongan'; para biksu lan biarawati bakal ngidam-idamake barang donya, lan sapiturute; lan maneh luwih adoh: akèh wong bakal mlayu saka tipuané (Antikristus); amarga padha bakal nyumurupi jebakan fitnahé lan kesombongan pujine, lan padha bakal uwal saka tangane, lan ndhelik ing pagunungan lan ing guwa, lan kanthi luh lan atiné kang remuk padha ndedonga marang Gusti Allah kang nresnani manungsa, lan Panjenengané bakal nylametaké saka jebakané, nyelametake saka godaané kang sengit, lan kanthi ghaib nglindhungi nganggo tangané marang sapa waé sing nyuwun marang Panjenengané kanthi pantes lan adil. Apa kowe weruh carane para wali ing jaman kuwi kudu nglakoni puasa lan pandonga? Aja nganti lali wong-wong sing manggon ing kutha lan desa, amarga sepira sengit jaman lan dina-dinane bakal²⁸⁰ . Nganti kene pangandikane Hippolytus.

Wong-wong mau nerangake tembungé Santo Hippolytus kaya mangkéné: amarga saiki pungkasan wis cedhak lan wektuné wis nyedhak; amarga gréja-gréja ora manèh gréja, nanging mung papan suci lan kandhang jaran; para pangon lan imam ora manèh pangon utawa imam, nanging srigala; ing kutha lan désa, jaman lan dina-dinane sengit; awit Gusti Allah wis ngalihaké pasuryané saka kutha-kutha lan désa-désa: Gusti Allah nylametaké wong-wong sing ngungsi lan ndedonga ing pagunungan, ing ara-ara samun, lan ing guwa; awit wong-wong sing ora ngungsi ing pagunungan, ara-ara samun, lan guwa, nanging manggon ing kutha-kutha lan désa-désa, ora

²⁷⁸ 11 Juli.

²⁷⁹ Kaca 107.

²⁸⁰ Ibid., folio 116, verso.

kaslametaké; awit mung ing pertapaan ara-ara kita Gusti manggon, lan ngrungokake pandonga kita, lan nylametaké mung kita; nanging kowe, sing manggon ing kutha lan desa, pancen kesasar; awit Gusti ora ngrungokake pandonganmu lan ora nampa pakaryanmu.

Mangkono panjelasan tembungé Hippolytus sing diwènèhaké déning para guru palsu saka Bryn, sing nyalahké kabèh karusuhan ing Gréja, korupsi para rohaniawan, lan kahanan karusakan rohani ing antarané kabèh wong sing manggon ing kutha lan désa—kaya-kaya padha ora nduwé kaslametan—marang siji gagasan iki: yèn jaman pungkasan wis teka. Lan ing titik siji iki, kaya dhasar, padha mbangun khotbah palsu, ngaku yèn dina-dina pungkasan wis teka; kaya-kaya kabèh sing kelakon kuwi ora disebabaké déning paugeran lan idiné Gusti Allah, nanging déning sing diarani 'jaman pungkasan'; lan kaya-kaya dudu Gusti Allah sing nglantaraké kabèh sing Panjenengané lakoni, nanging 'jaman pungkasan'; lan kaya-kaya dudu Gusti Allah sing nylametaké utawa ora nylametaké sapa waé sing Panjenengané kersakaké, nanging 'jaman pungkasan'.

Mula, supaya pondasi sing ringkih mau bisa rusak, lan tafsiran palsu mau bisa kabukak lan isin, ayo padha nimbang poin-poin ing ngisor iki:

- 1) Apa iku wektu, lan apa wektu iku dhéwé nindakake apa-apa miturut karsané dhéwé?
- 2) Apa sing diarani 'jaman pungkasan' ngowahi gréja-gréjaé Gusti dadi mung candhi lan kandhang?
- 3) Ing wektu kapan gréja-gréjaé Gusti dadi mung candhi?
- 4) Apa wektu wis teka ing nagara Rusia nalika ing kutha lan desa gréja mung dadi panggonan ibadah lan lumbung?
- 5) Ing dina-dina pungkasan iki, sapa para penggembala sing wis dadi srigala?
- 6) Ing jaman pungkasan lan medeni iki, apa Gusti mbalèkaké pasuryané saka wong-wong sing setya, loro ing kutha lan ing désa?
- 7) Apa Gusti manggon mung ing ara-ara samun saiki, lan apa Panjenengané nampa pandonga mung saka ara-ara samun, lan apa Panjenengané nylametaké mung wong-wong sing manggon ing ara-ara samun?
- 8) Apa kaslametan nyawa manungsa ditemtokake dening wektu lan panggonan?

PERTIMBANGAN KAPING PISAN

Apa iku wektu, lan apa wektu iku dhéwé nindakake apa-apa?

Wektu iku ukuraning donya sing katon iki, urip kita, lan kabèh sing kelakon ing sangisore langit manut paugerané Gusti Allah, diukur nganggo dina, wulan, taun, abad-abad atusan lan ewonan taun. Wektu dipérang dadi telung pérangan: jaman kepungkur, jaman saiki, lan jaman ngarep. Kita ngerti jaman kepungkur wis ana, nanging wis kliwat lan sirna, amarga ora bakal bali maneh. Bab jaman ngarep, kita ngenteni, nanging kita ora ngerti kaya apa bakal. Babagan saiki, kita mikir kita nduwèni, nanging sejatine kita ora nduwèni apa-apa kajaba sakedhap cendhak sing diarani '*saiki*'; saiki ana, lan langsung ora ana maneh, amarga wis kliwat. Banjur, ana manèh sing dadi '*saiki*', lan kuwi uga kliwat: kaya jam sing lagi mlaku lan mbukak, menit-menit mèlu siji lan sijiné tanpa mandheg; lan kaya ing kereta sing mlaku, rodha ora mandheg ing siji panggonan, nanging mili tanpa kendhat saka panggonan siji menyang panggonan liyane: mangkono uga *saiki* urip kita—ora mandheg, nanging mili tanpa kendhat; lan '*saiki*' kita kaya wates antarane jaman kepungkur lan jaman ngarep, ngrampungake jaman kepungkur nalika miwiti jaman ngarep. Lan kaya ing buku ana titik, sing misahake ukara siji saka ukara liyane, mungkasi ukara siji nalika miwiti ukara sabanjure; nanging nalika titik mburi tetep ana ing siji panggonan, momen saiki kita—'*saiki*' sing kita omongake—ora bisa meneng, nanging terus mili, kaya tetesan sing tiba mudhun, ninggalake jejak ing mburine lan nyambung ngarep, nganti nyusut lan garing.

Apa momen *saiki* sing cekak ing urip kita, *kaya saiki* iki, bisa nindakake apa-apa kanthi kekarapané dhéwé, nggawe utawa ngrusak? Maringi apa-apa marang sapa waé, utawa njupuk apa-apa? Ora ana apa-apa, kejaba mung ilusi semata; nanging ilusi-ilusi iki sakcepete manuk mabur ing langit, utawa prau ing segara sing digawa angin, utawa panah saka busur sing wis ditarik, utawa bal meriam saka bedhil sing wis kebak—mangkono wektu kita mili, tanpa mandheg sanadyan sedhela. Mangkono, kepiye carane wektu saiki—sing ora mandheg nanging mili tanpa kendhat—bisa nindakake apa-apa miturut kersane dhéwé? Bukankah Gusti Allah sing nindakake kabèh, tumindak kapan waé miturut kersane, tanpa kèri wektu? Amarga kabèh wektu—taun-taun, dina-dina, lan jam-jam—ana ing tanganing Gusti? Mula saka iku, nalika Para Rasul takon marang Gusti Kristus sawisé Panjenengané wungu manèh, *kandha, 'Gusti, apa Panjenengané bakal mbalèkaké kratoné Israèl ing wektu iki?'*, Panjenengané mangsuli, *'Kowe ora pantes ngerti wektu utawa mangsa sing wis ditemtokaké Rama ing panguwasa Panjenengané*

dhéwé'²⁸¹. Mula saka iku, para skismatik mbangun ajaran palsu adhedhasar jaman saiki sing padha sebut 'dina-dina pungkasan', lan kanthi kuwi padha ngaku duwé wewenang kanggo ngotori gréja suci, ngusir imam, lan nyegah wong-wong ing kutha lan désa saka kaslametan. Apa Gusti Allah, sing makarya ing kabèh prakara, wis owah manut jaman? Apa kakuatané Gusti Allah, sing nylametaké umat manungsa, wis ringkih manut jaman? Apa jaman luwih kuwat tinimbang Gusti Allah, lan apa jaman mréntah marang Gusti Allah?

Sampeyan bisa ngomong—kaya sing ditulis sawijining rohaniawan—yèn *ana wektu kanggo saben prakara* ing sangisore srengéngé: *wektu lair, lan wektu mati; wektu nandur, lan wektu nyabut apa sing wis ditandur; wektu ngrubuhake, lan wektu mbangun; wektu nangis, lan wektu ngguyu; wektu nangis, lan wektu bungah; wektu nyebar watu, lan wektu nglumpukakthem*²⁸², lan sapiturute. Amarga kabèh sing ditindakake ing sangisore langit ditindakake ing wektu sing pas. Aku mangsuli: kabèh sing ditindakake ing sangisore langit ditindakake ing wektu sing pas; nanging dudu wektu sing nindakake kabèh iki, nanging Gusti sing nyangga lan nemtokake kabèh prekara, lan manungsa, sing diciptakake dening Gusti, nindakake tugase ing wektu sing cocog.

Wektu kanggo ngolah lan nyebar wiji bakal teka; apa wektu dhéwé sing ngolah lan nyebar wiji tanpa manungsa? Wektu kanggo ngundhuh lan nglumpukaké woh bakal teka; apa wektu dhéwé sing ngundhuh lan nglumpukaké, lan ora manungsa? Lan ing panggonan sing ora ana manungsa, nanging lemahé sepi, apa ana ngolah lan nyebar wiji lan ngundhuh ing kana, sanajan wektu kanggo ngolah lan nyebar wiji lan ngundhuh wis teka? Amarga cetha manawa dudu wektu dhéwé sing tumindak, nanging Gusti Allah; lan miturut rancangané Gusti Allah, manungsa tumindak ing wektu dhéwé, amarga Sang Pencipta wis netepaké wektu kanggo urip lan pakaryané.

Nanging yèn dudu wektu sing tumindak, nanging Gusti Allah, lan manungsa dipelihara déning Gusti Allah, kepriyé carané wektu saiki bisa nyopot kasuciané gréja-gréja, lan nyegah para imam saka nindakaké tugas imamé, lan nyegah wong-wong sing manggon ing kutha lan desa supaya ora nggayuh kaslametané, supaya ora slamet ing jaman saiki, kaya déné wong Kristen Ortodoks jaman biyèn sing wis slamet? Apa iku ora diwaca maneh ing kutha lan desa saka Surat Paulus, sing kandha: 'Delengen, *saiki wektu sing ditrima; delengen, saiki dina kaslametan*' (²⁸³)? Amarga sapa waé sing kepéngin slamet, saben wektu iku wektu sing ditrima; saben wektu iku dina kaslametan.

Para Brynians goroh, nyandhakaké marang dina-dina pungkasan prakara-prakara sing ana ing kakuwasan lan tatanan Gusti Allah, nanging isih kalebu ing kabebasan manungsa.

Para skismatik kandha: Rasul Paulus nulis marang Timotius: '*Amarga iki mesthi, yèn ing dina-dina pungkasan bakal ana wektu-wektu mbebayani: amarga manungsa bakal dadi penyayang dhiri, penyayang dhuwit, sombong, angkuh, ngina, ora nurut marang wong tuwa, ora ngucapake panuwun, ora suci, tanpa katresnan, ora bisa rukun, kasar, sombong, tukang ngumpat, gampang ngumpat, tanpa wates, tanpa welas asih, tanpa katresnan, pengkhianat, angkuh, kesengsem, penyuka kesenengan tinimbang penyuka Gusti Allah, nduwèni wujud kesalehan nanging nolak power*²⁸⁴ -é, lan sapituruté. Amarga iki dina-dina pungkasan, lan jaman saiki jahat; ndadekake wong ing kutha lan desa dadi ala, egois, penyuka dhuwit, sombong, angkuh, lan sapiturute. Lan kanthi ndadekake kaya ngono, ora ana sing bisa slamet; amarga saiki ora ana kaslametan ing kutha lan desa.

Nanging kita, nalika mbahas tembung-tembungé Para Rasul—yaiku yèn jamané ala lan manungsa padha jahat, kesasar mlebu korupsi—bakal nyedhiyakake bantahan tuntas marang pamikiran sing salah, sing ora ngakoni kakuwatan tembung-tembungé Para Rasul.

Bab jaman lan bab manungsa.

Bab jaman, Santo Yohanes Krisostomus, juru nerangake tembungé para Rasul, mangsuli, kandha: 'Aja ngukum dina-dina,' pangandikane Rasul, 'uga ora ngukum jaman, nanging wong-wong sing urip ing jaman kuwi; amarga kabiasaan kita ngomong kaya ngéné: jaman iku ala utawa ora ala, gumantung marang prastawa sing kelakon ing jeroné, gumantung marang wong-wongé.' Ngantos punika Chrysostom. Perhatikna tembungé Chrysostom iki: 'dudu dina, dudu jaman, nanging manungsa'—tegesé, Paulus ora nyalahaké dina utawa jaman,

²⁸¹ Kisah Para Rasul 1:6 lan 7.

²⁸² Pangandika 3:1 lan salajengipun.

²⁸³ 2 Kor. 6:2.

²⁸⁴ 2 Tim. 3, ayat 1, 2 lan salajengipun.

nanging manungsa. Nanging ing pinggir jilid ceramah Chrysostom kuwi, kosok baliné tafsiran mau, ditulis: 'Dina iku apik, nanging kejahatan manungsa iku ala.' Mula cetha marang kita manawa dudu jaman sing ndadekake manungsa ala, nanging manungsa sing ndadekake jaman dadi ala lan kejem; kaya sing diandharake Rasul dhéwé; amarga nalika ngendika 'jaman kejem bakal teka', dhèwèké nerangake sabab kejemé: 'Amarga manungsa bakal tresna marang awaké dhéwé,' lan sapituruté. Panjenengané ora kandha, 'Manungsa bakal banget jahat, amarga wektu kasangsaran bakal teka'; nanging Panjenengané kandha, 'Wektu kasangsaran bakal teka, amarga manungsa bakal jahat'. Panjenengané ora nyalahaké wektu amarga kejahatan manungsa, nanging nyalahaké manungsa amarga wektu kasangsaran; amarga dudu wektu sing ndadèkaké manungsa jahat, nanging manungsa jahat sing ndadèkaké wektu kasangsaran. Amarga saben jaman, kang diciptakaké déning Gusti Allah, iku apik lan ora ngrusak sapa waé; nanging wong-wong jahat, kanthi nindakaké ala sajrone uripé, nggawa aib marang jaman sing apik, saéngga amarga pakaryané sing jahat, jaman kuwi dianggep jaman sing jahat lan kejem.

Nanging wis kondhang manawa ora mung ing jaman saiki lan ing wektu kang kaco iki manungsa (miturut tembungé Para Rasul) egois, rakus dhuwit, sombong, angkuh, lan sapituruté. nanging uga ing jaman para Rasul, jaman sadurunge kita, ana akèh wong kaya ngono: malah ing dina-dinane para Rasul, saka wong-wong kuwi Paulus ngandhani Timotius supaya adoh: '*Adoh saka wong-wong iki*,' pangandikane, ²⁸⁵ '. Amarga ana akèh ahli bidah ing jaman Para Rasul, kaya Simon si Ahli Sihir, Menander, Carpocrates, Heres, para Gnostik, lan liya-liyané. Ora mung ing wektu-wektu medeni nalika Para Rasul dianiaya, nanging malah sadurungé Kelahirané Kristus, apa ora ana wong-wong jahat sing tanpa cacah? Kaya sing diterangake dening Rasul dhéwé ing Suraté marang Timotius, nalika dhèwèké kelingan loro dukun Mesir, Jannes lan Jambres, sing nentang Musa; babagan ayat iki, Santo Krisostomus nulis: 'Dhèwèké nunjukaké iki ora mung saka jaman saiki, nanging uga saka jaman biyèn; 'Kanthi cara sing padha,' pangandikane, '*Jannius lan Jambrius nentang*²⁸⁶ é Musa.' Napa panjenengané nindakake iki? Supaya Timotius—utawa sapa waé saka kita—aja gumregah nalika wong-wong jahat muncul. Amarga yèn ana wong kaya ngono ing jaman Musa, lan bakal ana wong kaya ngono ing jaman iki, mula ora kaget yèn padha ditemokaké ing antarané kita uga. Nganti tekan kéné, miturut Chrysostom. Kaya ing jaman kasangsaran biyèn, sanadyan akèh wong sing jahat, nanging uga ana akèh wong sing becik, taat marang Gusti, lan suci; mangkono uga ing jaman pungkasan kasangsaran saiki, ing antarané akèh wong sing jahat uga ana akèh wong sing becik; awit ora kabèh egois, ora kabèh kesusu dhuwit, ora kabèh sombong, ora kabèh angkuh, ora kabèh tukang ngumpat, ora kabèh mbangkang marang wong tuwa, ora kabèh ora ngucapake matur nuwun, ora kabèh ora adil, ora kabèh ora welas asih, lan sapituruté. nanging isih ana akèh sing bisa ditemokaké saiki sing ora egois, ora tamak dhuwit, ora sombong, ora angkuh, ora seneng ngumpat, lan sapituruté: Nanging kosok baline, padha andhap asor, alus, ora kagoda donya, pancen nyenengake Gusti, saleh ing tumindak lan cara urip, abdi sejati Gusti, lan pantes nampa kaslametan langgeng.

Wong-wong sing kandha yèn dina-dina pungkasan lan jaman kang parah amarga tumindaké wong jahat nyegah wong-wong supaya ora bisa kaslamet ing kutha lan désa iku goroh.

PERTIMBANGAN KEDUA

Apa sing diarani 'jaman pungkasan' iki ngowahi gréja-gréjaé Gusti dadi mung candhi lan kandhang?

Yen miturut piwulang palsu sing nyisakake, 'jaman pungkasan' ngowahi Gréja Allah mung dadi pura lan kandhang: mula wiwit wiwitan iman suci marang Kristus, wiwit jaman Para Rasul, ora ana siji waé Gréja Allah ing sangisore langit, nanging kabèh mung dadi pura lan kandhang; awit dina-dina pungkasan mau wis diwiwiti wiwit jaman Kristus manggon ing bumi ing antarané manungsa, lan wiwit jaman para Rasul.

Dina-dina pungkasan diwiwiti nalika uripé Kristus ing bumi; Rasul Suci Paulus maringi kasaksian bab iki, kandha: '*Nalika wis tekan pungkasaning wektu, Gusti Allah ngutus Putrané siji-sijiné, kang lair saka wanita*' (²⁸⁷). 'Pungkasaning jaman'—tegesé dina-dina pungkasan—kaya sing diterangaké Santo Basilius Agung ing pandongan sadurungé Komuni, nalika ngendika marang Kristus: 'Putra, sing sipaté siji karo Rama tanpa wiwitan lan langgeng bareng Panjenengané, amarga welas asih ageng ing dina-dina pungkasan iki Panjenengané nampi daging lan disalib.'

²⁸⁵ 2 Tim. 3:5.

²⁸⁶ Ibid., v. 8.

²⁸⁷ Gal. 4:4.

Dina-dina pungkasan diwiwiti ing jaman para Rasul, kaya sing diandharake Santo Yohanes Teolog: '*Anak-anaku, iki jam pungkasan; lan kaya sing wis kowe krungu yèn Antikristus bakal teka, saiki wis akèh antikristus sing wis muncul*'²⁸⁸; lan manèh dhèwèké ngomong bab Antikristus kuwi: '*Sing wis kowe krungu yèn dhèwèké bakal teka, lan saiki dhèwèké wis ana ing donya*'²⁸⁹. Iki Rasul suci sing, nalika isih urip, nulis manawa dina-dina pungkasan wis cedhak lan Antikristus wis ana ing donya.

Amarga miturut pamikiran skizmatik, wiwit jaman Kristus lan Para Rasul nganti saiki—watara 1.700 taun utawa luwih—Antikristus wis mrentah ing donya, lan gréja-gréja Allah ora tau dadi gréja sejati, nanging tansah dadi candhi kosong lan kandhang; lan sakramèn-sakramèn sing ditindakake ing kono ora tau dadi sakramèn sejati: awit dina-dina pungkasan wis lumaku wiwit jamané Kristus lan Para Rasul nganti saiki. Nanging mikir lan ngomong kaya ngono iku pancen bodho banget, ngrusak nyawa, lan sesat. Amarga wis cetha manawa wiwit jaman Para Rasul, pembangunan gréja-gréja Gusti Allah diwiwiti ing endi wae iman suci sumunar; lan luwih saka kabeh, Konstantinus Agung, kaisar Kristen pisanan, sawise piyambakipun padhang pikiran lan padhangaké karajanipun kanthi iman suci, sanget nambah pembangunan gréja-gréja Gusti, ngedegaké gréja ing Yerusalem ing dhuwuré kubur Kristus, ing Roma ing ndhuwur kubur para Rasul, lan ing kutha-kutha liyane: pembangunan gréja-gréja suci, sing diwiwiti nalika semana, isih terus nganti saiki kanthi sih rahmaté Gusti ing tanah Kristen, lan ora ana siji waé sing nyebut gréja-gréja Gusti mung candhi utawa kandhang, sanadyan ana sing kandha yèn dina-dina pungkasan wis cedhak.

Amarga wong-wong Brynians goroh nalika padha kandha yèn ing jaman pungkasan iki gréja-gréja Gusti Allah diowahi dadi panggonan suci kosong lan lumbung.

PERTIMBANGAN KETIGA

Wektu kapan gréja-gréjaé Gusti dadi mung candhi?

Omah apa wae bisa dianggep kaya ngono nalika wis rusak lan ambruk, utawa sanajan durung rusak nanging ora ana sing manggon, ora dikunci, ora dijaga sapa wae, nanging bisa diakses kabeh wong sing liwat, loro manungsa lan kéwan ternak; ing wektu kuwi, omah kuwi pancen bisa diarani, lan ya iku: nanging yèn sawijining omah, sanadyan ora ana sing manggon ing kono, tetep dikunci lan dijaga supaya ora ana sing bisa ngrusak, omah kuwi ora diarani omah, nanging diarani omah sing duwé tuan.

Mangkono uga, kita kudu mangertèni bab iki tumrap gréja-gréja sucié Gusti Allah: yèn ana gréja sing rusak banget nganti ora bisa manèh kanggo ibadah ing jerone; utawa yèn ana gréja, sanadyan ora rusak, nanging amarga alesan apa waé utawa amarga mlarat ora ana pangagungan sing pantes marang Gusti Allah ing jerone, nanging tetep dikunci lan ora diidini ambruk: gereja kaya ngono bisa diumpamaké kaya kapel prasaja; nanging ora kapel sing paling prasaja, malah ora kandhang; amarga diawasi lan dipantau déning Gusti saka dhuwur.

Ing Kakaisaran Rusia ana gréja-gréja kaya ngono; saka gréja-gréja kuwi, sawatara amarga wis rusak parah ora bisa ngluhurake Gusti kaya kuduné, déné liyané, sanadyan ora rusak, tetep ora ana kidungan amarga kamlaratané wong lan para rohaniawan; awit ing keuskupan kita ana sawatara desa sing miturut dhawuh Sang Pamrentah wong-wongé wis dipindhah menyang distrik liya; para rohaniawan, amarga ora ana sing ndhukung, wis ninggalake gréja-gréja mau, nanging gréja-gréja mau tetep dikunci lan dibiarkan rusak: greja-greja kuwi, sayangé, saiki mung dadi panggonan ibadah sing ora ana kidungan, nanging ora kalebu panggonan ibadah sing paling andhap asor; amarga saben greja lan panggonan sing disucèkaké marang Gusti Allah nduwèni, wiwit dina panyucènané, sih rahmaté Gusti Allah sing manggon ing jerone. Amarga ing Prajanjian Lawas ana panggonan ing ngendi Santo Yakobus, nalika lelungan, turu lan ndeleng impen sing nggumunake—tangga sing nggayuh swarga karo malaikat munggah lan mudhun ing kana; panggonan kuwi duwe sih rahmaté Gusti, amarga nalika Yakobus tangi, dhèwèké kebak rasa ngajrih lan ngumumaké: '*Iki panggonan kang nggegirisi; iki dudu panggonan biasa, nanging omahé Gusti Allah, lan iki gapuraning swarga*'²⁹⁰: luwih-luwih manèh, ing Prajanji Anyar, panggonan lan gréja-gréja kang disucèkaké ing Gréja Allah—sanajan ora ana kidungan—nanging tetep ana rawuhé sih rahmaté Gusti Allah. Kita nemokake cathetan iki ing buku Santo Sophronius, Patriark Yerusalem, sing judhulé *Limonar* (tegesé *Taman Kembang*), ing bab 4, ditulis kaya ngéné: Abba Leontius, kepala biara bapak kita

²⁸⁸ 1 Yohanes 2:18.

²⁸⁹ Ibid., ayat 4, ayat 3.

²⁹⁰ Gen. 28:17.

sing suci Theodosius, ngandhani kita, kandha: sawisé pangusiran para wong wicaksana saka Lavra Anyar, para wong wicaksana saka Origen, para bapa Ortodoks sing manggon ing New Lavra iku, lan aku uga manggon ing kana bebarengan karo wong-wong mau ing New Lavra sing padha. Ing sawijining dina Minggu, aku menyang gréja kanggo nampa Misteri Suci; lan nalika mlebu, aku weruh Malaékat ngadeg ing sisih tengen mezbah, lan amarga wedi banget, aku bali menyang selku, ing kana ana swara marang aku, kandha: 'Amarga mezbah iki wis dikudhaké, aku diutus supaya tetep ana ing kéné.' Kita nyatet, sanadyan para heretik Origenis manggon ing kana sadurunge para Bapa Ortodoks lan nindakake ibadah heretike, mezbah—sing wis dikudusake marang Gusti Allah dening Ortodoks wiwit wiwitan—ora tau tanpa rawuhe Malaikat Gusti Allah. Manèh, ing buku sing padha, ing Bab 10, kacathet bab Abba Barnabas, sang pertapa, sing manggon ing guwa-guwa ing Yordania, lan sing mbangun mezbah ing guwané lan ngudharake; Sawisé manggon ing kana pirang-pirang taun, dhèwèké pindhah menyang Lavra sing dikenal minangka Pirgia (dhèwèké pindhah amarga lara ing sikilé, sing kena duri nganti dadi borok abot lan ngrembesi). Sawisé dhèwèké lunga saka guwa, ana sawijining pertapa sing kepéngin manggon ing guwané, mlebu lan weruh Malaikaté Gusti Allah ngadeg ing sacedhak mezbah, banjur pertapa kuwi kandha marang Malaikaté: 'Kowe apa-apa ing kéné?' Malaikaté mangsuli: 'Amarga panggonan-panggonan iki wis disucèkaké, Gusti Allah wis maringi kapercayan marang aku.'

Iki nuduhaké yèn sanadyan gréja, amarga sabab tartamtu, ora ana kidungan, nanging isih nduwèni sih rahmaté Gusti Allah lan rawuhé malaékat sing tansah ngreksa. Bener manawa gréja sing ora ana kidungané bisa diumpamaké kaya papan suci prasaja; nanging nganggep mung minangka papan suci prasaja iku ora bébas saka dosa, amarga iku dosa yèn diarani lumbung. Amarga Santo Hippolytus ing ngisor iki nyebut gréja-gréjaé Gusti, nalika kosong, 'lumbung', nanging dhèwèké mung mbandhingaké mau marang papan suci prasaja, nganggo ungkapan: 'gréja-gréjaé Gusti,' ujure, 'bakal kaya papan suci prasaja'. Para skismatik, amarga sengit marang gréja-gréjaé Gusti, saka niaté sing ala, ora mbandhingaké gréja-gréja mau marang *lumbung* nanging malah negesaké yèn gréja-gréja mau pancèn lumbung, kandha: 'gréja iku lumbung'. Lan ora bakal kaget yèn padha nyebut gréja-gréja sing ora ana kidungané mau minangka lumbung; nanging sing nggumunaké, padha ora isin. Amarga padha ora wedi nyebut ora mung panggonan ibadah prasaja sing diarani ', nanging uga gréja-gréjaé Gusti Allah—ing ngendi saben dina ana pamulyan marang Gusti, kurban tanpa getih dirayakaké, lan kabèh sakramèn Kristen diparingaké—'kandang'; gréja-gréja iki sing paling akèh diarani 'kandang' déning para skismatik.

Kita, nanging, ngerti saka buku sing kasebut mau saka Santo Sophronius manawa sanajan mezbahé Gusti, sing ana tanpa kurban utawa kidungan, nduwèni sih rahmat ilahi lan pangayoman malaikat sing ana ing jerone: luwih-luwih gréja-gréja Allah, sing dumunung ing kutha lan désa, sing ora kosong nanging saben dina kebak pamulyané Allah lan perayaan Liturgi Suci; gréja-gréja kuwi kebak sih rahmaté Allah, lan ora mung candhi utawa kandhang, nanging candhi-candhi sucié Gusti, panggonané para malaikat, kumpulé para wali, pangayomané wong pracaya, papan suci kanggo marasaké lara rohani, omahé Gusti Allah lan gapurané swarga.

Amarga wong-wong skismatik goroh nalika padha nyebut gréja-gréjaé Gusti Allah sing ana ing kutha lan désa mung candhi lan lumbung.

Sabanjure:

Gereja-gereja Allah banjur dadi mung candhi nalika, kanthi idin Allah, ana panganiayaan tumeka marang Gereja Allah lan mezbah-mezbah Allah dirobek dening para bidah, utawa ana invasi saka suku manca sing ngrampok lan ngrusak kutha-kutha lan desa-desa; Ing wektu kaya ngono, gréja-gréjaé Gusti Allah, sawisé dirampok lan dirusak, pancèn dadi panggonan ibadah waé; malah dadi kaya kandhang jaran utawa panggonan kanggo nyimpen jaran. Amarga wong Agarian, sing nggawe sedhih para Kristen, ngeterake jarané mlebu ing gréja-gréjaé Gusti Allah lan ngotori gréja-gréja mau karo kabèh jinis rereged. Banjur tembung-tembung mazmur iku kawujud: *'Ya Allah, bangsa-bangsa wis mlebu ing warisan Panjenengan; padha ngotori gréja Panjenengan sing suci'*²⁹¹.

PERTIMBANGAN KAPING PÉT

Apa wis teka wektu ing nagara Rusia nalika gréja-gréja ing kutha lan désa kudu dirobah dadi mung papan suci lan kandhang jaran?

²⁹¹ Mazmur 78:1.

Kita kandha yèn karusakan gréja-gréja Gusti teka saka para ahli bidah sing nganiaya lan nindhes Gréja Gusti, utawa saka invasi suku manca sing ngrusak kabèh.

Ing nagara Rusia, wiwit wiwitan baptisan nganti saiki, durung ana kekuwatan sesat utawa pemberontakan marang Gréja Allah sing bisa ngungkuli Ortodoksi lan ngotori mezbahé Gusti; kajaba sawetara bidah sing wis muncul sethithik, ngina gréja-gréja suci lan nyebuté mung candhi lan kandhang; kaya ta Strigolniki saka Pskov, sing bakal diterangaké luwih lengkap ing ngisor iki. Saka kutha agung Novgorod teka wong Yahudi anyar—sing saiki dikenal minangka Brynyans—sing ngina gréja-gréja Gusti lan mulang wong-wong supaya ora menyang gréja kanggo ndedonga.

Ana uga invasi saka suku manca menyang nagara Rusia: nalika jamané Batu Khan, lan sakwisé kuwi wong Agarian bola-bali lan tanpa dikira nyerbu tanah Rusia; uga ana invasi saka wong Polandia menyang kraton Strigino, lan sakwisé kuwi. Ing jaman ala ing Rusia, ing panggonan tartamtu, gréja-gréja Gusti—mung papan ibadah lan kandhang jaran—dirusak lan dinistakaké déning wong manca.

Nanging ing jaman saiki, ing sajroning Nagari Agung Rusia, sing dilindhungi dening sih-rahmaté Gusti, kita durung nyekseni karusakan gréja-gréja Gusti kaya ngono amarga invasi manca, sanadyan kita krungu ana perang; mung Gusti sing ngerti apa sing bakal kelakon ing tembe. Nanging, menawa kanthi idin Gusti—amarga dosa kita—kedadéan kaya ngono dumadi saiki uga, ora kabèh gréja ing endi-endi bakal kosong, lan ora bakal kelakon ing saben wektu; nanging mung bakal kelakon ing panggonan lan wektu tartamtu, kaya méga badai sing digandheng karo guntur lan kilat, lumantar ing wektu lan panggonan tartamtu. Mugi Gusti ngreksa gréja-gréja suci Panjenengané ing endi-endi saka kabèh karusakan.

Nanging amarga para skismatik ora nyritakaké karusakan gréja-gréja Allah sing kadhangkala kelakon—apa liwat kekerasan sesat utawa invasi manca—nanging padha ngarang bebaya liya liwat niat ala dhéwé, nyebut gréja-gréja Gusti—sing sejatiné ora rusak nanging kebak pujian marang Allah—mung candhi lan kandhang. Mula saka iku, kita wajib, nalika mbantah kejahatané, sepisanan mbuktèkaké aboté panganiayaan sing ditanggung Gréjaé Gusti Allah, lan uga mbantah cacian-caciané.

Gereja Allah, sing sumebar ing saindenging jagad, nandhang panganiayaan kanthi cara sing khusus: kadhang mung ing sawatara pérangané, kadhang ing kabèh. Gereja nandhang panganiayaan sacara parsial nalika ing sawijining nagara dipenganiaya, nanging ing nagara liya tetep tentrem; ing sawijining kraton ditindhes, dizalimi, lan dikurangi, nanging ing kraton liya mekar kanthi bébas lan saya akèh. Kaya mangkono kahanané ing jaman saiki: Gréja Allah dianiaya ing tanah Yunani, ditindhes déning wong Turki, déné ing tanah Rusia, syukur marang Gusti! durung ngalami panganiayaan.

Kabèh Gréja, nanging, nandhang panganiayaan ing dina-dina wiwitané, ing jaman Para Rasul lan sawisé kuwi, nganti watara telung atus taun; awit ing saindenging donya nalika semana Gréja Kristus dianiaya, ditindhes, difitnah, lan dicemplungaké getih para martir kang tanpa cacah, ing wétan lan kulon, ing lor lan kidul. Kabèh Gréja bakal nampa panganiayaan kaya ngono manèh ing pungkasaning donya, ing jamané Antikristus; awit ing saindenging bumi, wong Kristen sejati bakal dianiaya lan dipatèni déning para penyembah Antikristus, lan gréja-gréja Allah bakal dirusak: nanging ing jaman saiki—sanadyan diarani jaman pungkasan—durung ana panganiayaan kaya ngono marang sakabèhé Gréja Allah ing saindenging jagad, kajaba mung ing sawatara panggonan, ing sawatara nagara (kaya Yunani); amarga wektu rawuhé Antikristus sing saktènané durung teka.

Nanging marang para skismatik, sing ngaku yèn rawuhé Antikristus wis cedhak, lan sing nyebut gréja-gréjaé Gusti—sing durung rusak—mung minangka candhi lan kandhang, lan sing ngutip tembungé Santo Hippolytus minangka bukti kanggo blasphemé palsu dhéwé, aku mangsuli:

Makna sejati saka tembungé Santo Hippolytus yaiku bakal ana wektu nalika ing kutha-kutha lan désa-désa, gréja-gréjaé Gusti Allah bakal sepi, kaya mung candhi, ora ana ibadah lan kurban; Santo Ephrem uga wis prédhiksi iki. Nanging kowe, para juru tafsir sesat saka Bryn, sing salah nerjemahake tembung-tembung para Bapa Agung, padha goroh lan ngianati iman para Bapa Agung sing kowe sandhang lan ajarane kowe ajarke; amarga dheweke kanthi cetha lan terang nyatakake manawa rawuhe Antikristus bakal krasa dening panca indera, kaya sing sepisanan diwartakake dening dheweke; nanging kowe padha ngomong bertentangan karo wong-wong mau, ngaku yèn Antikristus ora bakal katon kanthi jasmani nanging mung ing pikiran, lan kowe wis nyatakake yèn dhèwèké wis teka lan mrentah ing Moskow. Para Bapa Suci Hippolytus lan Ephrem kandha yèn ing jaman Antikristus sing sejati, gréja-gréjaé Gusti Allah bakal ditinggal lan mung dadi bangunan kosong; nanging kowe

kandha manawa saiki uga (sanadyan Antikristus durung rawuh ing daging), gréja-gréjaé Gusti Allah mung kaya panggonan ibadah waé. Mula, pikirna dhéwé, sapa sing luwih pantes dipercaya: Para Bapa Suci sing ngandika kabeneran, utawa kowe sing goroh lan nentang kabeneran kaya wong nolak lembing? Sanadyan kowe weruh yèn gréja-gréja Allah ora kosong, ora mung candhi, ora kandhang, nanging candhi Gusti kang kapenuhan puji-pujian marang Allah lan mesthi ana kurban tanpa getih ing jerone, kowe isih ora gelem nyebut kuwi mung candhi lan kandhang. Lan kowe weruh, nanging kowe goroh, ora pracaya marang mripatmu dhéwé; awit niat jahatmu wis ndhelikaké pandangmu, nganti sanadyan kowe weruh, kowe ora weruh, lan sanadyan kowe krungu, kowe ora mangertèni, lan ing niat jahatmu sing sesat kuwi kowe bakal binasa.

Kita, nanging, ngendika manawa sanadyan iki dina-dina pungkasan, lan sanadyan pungkasaning jaman wis cedhak, wektu pungkasaning jaman durung teka tumrap kita, kajaba manawa pratandha-pratandha sing maringi kabar wis katon, kaya sing cetha saka tembungé Gusti, ing Injil Matius, ing wiwitaning pasal 98: *nalika Panjenengané lenggah ing Gunung Zaitun, para murid padha nyedhak Panjenengané kanthi rahasia, kandha, 'Dumèkna marang kita, kapan kabèh iki bakal kelakon? Lan apa pratandha rawuh Panjenengan lan pungkasaning jaman?' Lan Gusti Yesus mangsuli marang wong-wong mau: 'Ati-ati, aja nganti ana sing mbingungake kowe. Amarga akèh wong bakal teka nganggo jenengku, kandha, "Aku iki Kristus," lan bakal mbingungake akèh wong.' Kowe bakal krungu kabar prang lan gosip prang; aja kaget, awit kabèh kuwi kudu kelakon, nanging durung pungkasané*²⁹². Ing Markus, ing wiwitan ayat 58: *'Akeh wong bakal teka nganggo jenengku, kandha, "Aku iki Kristus," lan bakal mbingungaké akèh wong.' Nanging nalika kowe krungu babagan perang lan kabar perang, aja padha wedi; amarga kabèh iku kudu kelakon, nanging pungkasané durung*²⁹³. Ing Lukas, ing wiwitan bab 105: *'Ati-ati supaya kowe ora kesar; amarga akèh wong bakal teka nganggo jenengku, kandha, "Aku iku," lan "Wektu wis cedhak"; aja ngetutaké wong-wong mau.' Nalika kowe krungu babagan perang lan gangguan, aja wedi: awit kahanan iki kudu kelakon luwih dhisik, nanging pungkasané durung*²⁹⁴. Rungokna tembungé Gusti iki: perang lan gangguan kudu teka luwih dhisik, nanging iku dudu pungkasan, *dudu pungkasan*, durung pungkasan. Amarga perang lan gangguan wis ana saiki, lan wis ana sadurungé kita; nanging pungkasan sejati durung teka; iku dudu pungkasan; dina-dina kuwi durung teka nalika gréja-gréja Allah ing saindenging donya bakal dianiaya lan dirusak, amarga Antikristus durung rawuh ing daging, kaya sing wis dipratélakaké, lan agama Kristen, sing dilestarekake déning sih-rahmaté Allah, durung nate dirusak. Amarga mung nalika kuwi gréja-gréja Gusti bakal kosong, nalika Antikristus teka lan ngremuk Kristen; awit dhèwèké bakal matèni sapa waé sing ora sujud marang dhèwèké, déné wong liya kudu mlayu menyang pagunungan, ara-ara gersang, lan guwa; lan ana uga wong liya sing, sawisé nyekseni mujijaté Sang Antikristus, bakal kagoda lan gabung karo dhèwèké: banjur gréja-gréja Allah bakal dirusak, lan ing taun bakal diowahi dadi pura-pura lan kandhang jaran. Nanging saiki, kanthi sih-rahmaté Kristus, gréja-gréja suci ing nagari Rusia durung sepi, uga durung diowahi dadi lumbung semata; ibadah isih dianakake, kurban tanpa getih isih dipersembahake, lan kabèh sakramèn Kristen dilakoni tanpa owah-owahan; ora ana sing mbusak jeneng Kristus saka tanah Rusia, ora ana sing nganiaya utawa nyiksa wong Rusia amarga Kristus, ora ana sing nglarang ibadah gréja, ora ana sing nyegah sakramen Kristen saka dilakoni; iman Kristen isih mekar ing nagara Rusia iki, lan Kristus, Gusti kita sing sejati, dipuji, lan Asmané sing paling suci diurmati ing antarané wong Kristen, lan Sabda Gusti diwartakaké tanpa alangan ing kabèh gréja. Lan Santo Hippolytus kanthi cetha nyatakake: nalika Antikristus njupuk panggonané sing sah ing tahta, nalika kuwi gréja-gréja Allah bakal nangis kanthi ratapan gedhé, amarga ora ana persembahan utawa kemenyan sing bakal digunakaké ing kono, lan ora ana ibadah sing nyenengaké Allah sing bakal dilakoni; banjuré gréja-gréja suci bakal kaya gudang woh-wohan, lan Pangagengé lan Getihé Kristus sing mulya ora bakal katon ing dina-dinané (Antikristus); ibadah bakal mandheg, lan maca Kitab Suci ora bakal krungu²⁹⁵. Nganti kéné miturut Hippolytus. Kajaba iku, Santo Efrem kandha yèn kabèh iki bakal kelakon ing jaman Antikristus, lan ora sadurungé rawuhé Antikristus: awit nalika dhèwèké teka, dhèwèké bakal miwiti ngrusak gréja-gréja suci lan ngowahi dadi papan suci

²⁹² Mat. 24:3, 4 lan salajengipun.

²⁹³ Markus 13:6 lan 7.

²⁹⁴ Lukas 21:8 lan 9.

²⁹⁵ Kaca 123, sisih mburi.

kosong; nganti dhèwèké teka, durung teka wektu nalika ing kutha-kutha lan désa-désa saindenging donya gréja-gréjaé Gusti bakal kosong, mung dadi papan suci lan kandhang²⁹⁶.

Mangkono, kabohongan para sesat Brynski *wis cetha kabukak*; saiki padha ngaku yèn wektu karusakan Gréja lan pangowahané dadi panggonan ibadah lan kandhang wis teka, kajaba yèn ing kegilaané padha mbayangaké: Amarga ing kita gréja-gréjaé Gusti kaya Taman Éden lan swarga ing bumi; nalika kita ngadeg ing kono kanthi daging, kita mbayangaké yèn kita ngadeg ing swarga nganggo pikiran, atiné kita munggah marang Gusti.

PERTIMBANGAN KALIMA

Ing dina-dina pungkasan iki, kenapa sawetara panggembala dadi srigala?

Lan tembungé Santo Hippolytus—'Para panggembala bakal *kaya srigala*'—iku pancèn bener; Amarga nalika uripé dhèwèké wis ndeleng mangsa ngarep lan ngandhani bab jaman sing bakal teka sawisé dhèwèké: lan tembung-tembungé wis kelakon tumrap sawatara panggembala, sanajan ora kabèh; lan saiki tembung-tembungé uga kelakon tumrap sawatara, sanajan ora kabèh; lan ing mangsa ngarep bakal kelakon tumrap sawatara, sanajan ora kabèh.

Tembungé Santo Hippolytus wis kelakon tumrap para panggembala sing kaya srigala; amarga nalika isih urip akèh uskup lan imam sesat: Eudoxius, Patriark Arian ing Konstantinopel, Macedonius, Patriark Konstantinopel, sing nglawan Roh Suci, lan liyane ing pirang-pirang keuskupan dadi uskup lan imam: sawetara Eutikhian, sawetara Dioskorianis, lan liyane saka kalangan rohani sing nduwèni pandangan sesat: para panggembala iki iku srigala.

Nanging, ing wektu sing padha uga ana para panggembala sing saleh; lan para wali agung, kaya Wali Nikolaus Pengakuan Iman, Wali Spyridon, lan liya-liyané, sing sumunar kaya pepadhang ing donya—para panggembala iki dudu srigala, nanging panggembala sejati, sing nyawisake nyawane kanggo wedhusé.

Sanajan saiki, tembungé Santo Hippolytus wis kawujud babagan para panggembala kaya srigala. Sapa kuwi? Ati-ati marang wong-wong sing nglirwakake wedhus sing dipasrahaké marang dhèwèké, utawa sing kanthi tuladha uripé sing ala lan rusak nuntun wedhusé menyang sesat, utawa sing kanthi sengaja mulang kabecikan, lan mulané dadi pantes disalahaké amarga karusakan wedhusé; utawa sing nglakoni bidah lan mecah saka Gréja Kristus, nuntun wong liya mlebu bidah, kaya para panggerak perpecahan biyèn: Capito, Abakum, Lazarus, Nikita si Munafik, lan liyané. Lan saiki isih ana akèh wong kaya ngono; sawatara saka wong-wong mau, sing dadi imam, wis ninggalake gréja lan omahé, padha menyang panggonané wong-wong sing mecah belah, déné liyané, sanadyan manggon ing gréja dhéwé lan kanthi munafik ngakoni yèn dhèwèké ortodoks, nanging tetep kolot karo wong-wong sing mecah belah lan sarujuk karo wong-wong mau, lan ndhelikaké lan nyumputaké umat gréjaé, sing wis kesasar déning para pemecah belah, padha nyumputaké lan nyukupi karepé; para panggembala iki sejatiné wong serigala sing nyabik-nyabik kandangé Kristus lan mangan nyawa wedhusé Kristus.

Nanging ora kabèh sing dadi pandhita ing kutha lan désa kaya mangkono; ora kabèh lalai, ora kabèh nuntun wong liya menyang kesasar, ora kabèh mulang sing ala, ora kabèh dadi ahli bidah; nanging mayoritas gedhé iku panggembala sejati, sing ngopeni kaslametan nyawa manungsa, sing dadi tuladha lumantar tembung lan tumindak urip sing luhur, sing njaga iman sing suci tanpa cacad, sing ora kompromi karo para sesat, nanging malah motong—kaya anggota awak sing bosok—saka awak Gréja; panggembala iki dudu srigala, nanging panggembala sejati.

Mangkono uga, tembungé Santo Hippolytus bakal kelakon ing dina-dinane sing bakal teka: bakal ana panggembala kaya srigala, nanging ora kabèh; amarga sanajan ing jaman Antikristus, kaya sawatara wong biasa bakal kapancing, mangkono uga sawatara rohaniawan sawetara bakal kesasar lan ngetutake Antikristus, dene liyane ora bakal kesasar nanging bakal tetep ajeg nglawan dheweke, nguatake lan nyengkuyung wong liya ing iman suci: amarga para rohaniawan sing wis kesasar lan gabung karo Antikristus, para panggembala kuwi bakal dadi srigala; nanging sing tetep teguh kanggo Kristus nganti getih mili, iku sing bakal kabukten dadi panggembala sejati. Para pangakune jeneng Kristus lan para imam martir—sing diomongake dening Santo Hippolytus: 'Béja wong-wong sing banjur ngadhepi penyiksa, amarga bakal katon luwih agung, luwih mulya lan luwih luhur

²⁹⁶ Mazmur 106, folio 272, verso.

tinimbang para martir kapisan'; awit nalika para martir kapisan ngalahaké para abdi Antikristus, para iki bakal nglengseraké Putraning Kebinasaaan dhéwé lan menang²⁹⁷. Nganti kéné pangandikane Hippolytus.

Amarga tembungé Santo Hippolytus babagan para panggembala sing kaya srigala (lan ora kabèh) iku pancèn bener. Nanging para guru palsu lan ahli bidah saka Bryn, sing nyebut kabèh rohaniwané 'srigala', padha goroh kaya anaké bapak kabèh goroh, ya iku setan; amarga yèn manut tembung-tembung nginasulèké, kabèh rohani iku srigala, mula ora bakal ana wedhusé Kristus ing donya, lan Kristus ora bakal duwé Gréja ing bumi, kang Panjenengané dadi Sirah; lan Sirah kuwi bakal tanpa anggota, tanpa awak Gréja Panjenengané—bagian kang paling utama, yaiku rohani, kang wis padha diowahi dadi srigala. Nanging iki ora kaya ngono, lan ora bakal tau kelakon; amarga nganti pungkasaning jaman, kandhangé Kristus lan para pangoné bakal tetep ana, sanadyan akèh sing bakal murtad lan kapisah saka gandum kaya sekul; nanging ora kabèh: sekul bakal kabuwang déning angin, nanging gandum bakal tetep ana ing papan ngumbul; kaya ing jamané Kristus: *akèh muridé sing mbalèk lan ora mèlu lumaku manèh karo Panjenengané. Banjur Yésus kandha marang Para Rohaniawan Rolas, 'Kowé kabèh uga péngin lunga?' Simon Petrus mangsuli, 'Gusti, dhumateng sinten malih kita badhé mèlu? Panjenengan gadhah tembung-tembung gesang langgeng life'²⁹⁸.*

Pertimbangan kaping enem

Apa Gusti mbalèkaké pasuryané saka wong-wong sing setya, loro ing kutha lan ing désa, amarga teka wektu pungkasan lan wektu kasangsaran?

Supaya luwih cetha, ayo dhisik kita sinau konsep 'wektu': apa tegese 'wektu kasangsaran', lan kapan wektu kuwi kelakon?

Kita kudu mangerteni 'wektu murka' kanthi rong cara sing béda:

Wektu sengit sing kapisan yaiku wektu kang nglawan Kristus Gusti Allah piyambak lan nglawan Gréja suci-Nya, kang ditebus kanthi getih-Nya sing mulya.

Wektu kasangsaran kapindho yaiku sing perang ora marang Gusti Allah piyambak, nanging marang manungsa waé; nanging ora tanpa nyurung murka Gusti Allah, amarga iku nglanggar dhawuh Gusti Allah, sing nglarang kita nglarani tangga teparo.

Wektu kasangsaran kapisan bakal sengit marang jenengé Yesus Kristus, bakal nganiaya Gréja Suci Panjenengané, lan bakal nyiksa lan matèni wong-wong sing pracaya marang Kristus; bab wektu iki Kristus wis maringi pratandha: *'Sadurunge kabèh iki, wong-wong bakal nyekel kowe lan nganiaya kowe, nyerahake kowe marang sinagoga lan panjara, lan nggawa kowe ing ngarepe raja-raja lan panguwasa amarga jenengku; lan kowe bakal dibenci kabèh amarga jenengku' (299)*; lan maneh: *'Wong-wong bakal nyerahake kowe marang sangsara lan matèni kowe' (300)*.

Nanging wektu liyane iku wektu panganiayaan sing sengit, ora amarga Kristus, nanging amarga kapentingan donya; amarga saben wong ngupaya kapentingané dhéwé lan kepéngin dihormati, dipuja, duwé kuwasa lan sugih luwih saka wong liya; mulané bangsa mungsuh bangsa lan kraton mungsuh kraton, lan prahara sipil muncul. Ing wektu liya kuwi ana kasangsaran tumrap wong akèh, penindasan marang wong mlarat, panganiayaan marang wong sing ora salah, lan akèh tumindak maling, rampog, kekerasan, lan ketidakadilan; mulané wektu kaya ngono iku wektu kasangsaran.

Kala pisanan saka jaman sengit iki, kang mberontak marang Kristus Gusti Allah lan Gréja Kristus, wis kelakon ing jaman para panganiaya sengit sadurungé: Diocletian, Maximian, lan liya-liyané; lan iki bakal bola-bali maneh ing jamané Sang Antikristus, sing bakal teka ing daging kanthi nyata (lan ora, kaya sing dikandhakake wong Brynians, mung ing teges rohani); banjur sepisan maneh jenengé Kristus Gusti bakal dibenci, lan Gréja-Nya dianiaya, lan para wong pracaya dipatèni; nanging saiki wektu kuwi durung teka marang kita, kejaba ing tanah-tanah Kristen sing wis dijupuk alih déning wong Agarian. Lan ing nagara Rusia, kanthi sih-rahmaté Gusti Allah, iman suci durung dianiaya; ora ana siji wae sing nyiksa utawa matèni amarga Kristus, uga ora ana sing meksa

²⁹⁷ Kaca 132, verso.

²⁹⁸ Yohanes 6:69 lan salajengipun

²⁹⁹ Lukas 21:12 lan 17.

³⁰⁰ Matius 24:9.

wong liya mbalèkaké Kristus, nanging kita kabèh kanthi sapakat ngluhuraké Kristus Gusti kita, sing mrentah langgeng karo Rama lan Roh Suci.

Nanging ana jaman liya sing kejem, sing mbrontak marang peparingé Gusti Allah kanthi nglawan tangga teparo, nyulut prahara ing antarané wong-wong, nggoleki alesan kanggo padha rebutan, maringi sangsara marang wong akèh, nindhes wong mlarat, nggawe wong sing ora salah dadi sengsara, ngrampok, nyulik, lan nindakake ketidakadilan lan kekerasan; jaman kejem kuwi saiki, kaya sing kita deleng, wis teka marang kita, lan iki ora nggumunake: *amarga pantes* (miturut tembungé Kristus) *manawa kabèh iki kudu kelakon dhisik, nanging ora pungkasané dhéwé*³⁰¹.

Ing kéné kita bakal ngadhep marang tembungé Santo Hippolytus.

Saint Hippolytus ngendika ing wacana sing kasebut mau: supaya wong-wong sing manggon ing kutha lan desa waspada marang sepira sengité jaman lan dina-dinane bakal³⁰².

Saka tembung-tembungé Santo Hippolytus iki, para heretik Bryn lumantar karangané dhéwé-dhéwé ngetrapaké marang jaman saiki apa sing ora ditulis déning Santo Hippolytus; amarga padha kandha: 'Ing kutha-kutha lan désa-désa, jaman saiki wis garang'; amarga Gusti Allah wis ngalih pasuryané saka kutha-kutha lan désa-désa, lan ora ana manèh kaslametan ing kutha-kutha lan désa-désa.

Kita, minangka wong pracaya, sawisé nindakake panyelidikan sing tuntas babagan prakara iki, bakal nganggep wektu kapisan 'masa kasangsaran gedhé', nalika perang dilancaraké marang Kristus Gusti Allah piyambak lan Gréja Suci Panjenengané. Apa Gusti Allah wektu kuwi mbalèkaké pasuryané saka kutha-kutha lan désa-désa—tegesé saka wong pracaya sing manggon ing kutha-kutha lan désa-désa? Yen Panjenengané nalika semana mbalèkaké pasuryané saka wong-wong sing setya, mesthiné Panjenengané saiki uga mbalèkaké pasuryané saka kita; nanging yèn Panjenengané ora mbalèkaké pasuryané nalika semana, mesthiné Panjenengané saiki uga ora mbalèkaké pasuryané saka kita.

Babagan Gréja Kristus sing wiwitan lan paling dhasar—pira sengité jaman kuwi, karo panganiayaan marang wong-wong sing pracaya marang Kristus—sapa sing ora ngerti iki? Sapa waé sing durung ngerti iki, muga-muga maca Kitab Karya Para Rasul lan cathetan sangsara para martir, lan bakal sinau. Ing jaman kang medeni kuwi, akèh wong mesthi bakal kandha, manut Brynsky, yèn Gusti wis ngalih pasuryané saka wong-wong sing manggon ing kutha lan désa, amarga padha ora mlayu menyang ara-ara samun; nanging kuwi ora kaya ngono. Ayo padha nimbang kamartiran Santo Stefanus, diaken pisanan, ing Yerusalem: nalika dhèwèké lagi disandhèr déning wong Yahudi, dhèwèké weruh langit kabuka, lan Gusti Kristus ngadeg ing langit sing kabuka, ndelok kamartirané³⁰³. Mangkono Gusti ndelok abdi-Nya ing wektu kasangsaran, nalika dhèwèké nandhang sangsara ing kutha Yerusalem; lan nalika ndeleng marang dheweke, Panjenengané uga ndeleng kutha pembunuh Yerusalem; marang kutha sing mènèk watu marang para Nabi lan nyerahaké Putraning Allah marang pati; marang kutha sing matèni para Rasul. Nanging Panjenengané ndeleng kutha iku ora amarga kejahatané, nanging kanggo para abdi setya Panjenengané sing nandhang sangsara ing kana; lan Panjenengané uga ora ngalihaké pasuryané saka para abdi-abdi-Nya amarga, ing wektu kang sengit kuwi, padha ora mlayu menyang pagunungan lan ara-ara samun, uga ora ndhelik ing guwa; nanging malah Panjenengané ndelok marang wong-wong mau kanthi pasuryan kang welas asih, kaya déné Panjenengané ndelok martir kapisan sing lagi dicekel watu, sing tanpa ndhelik, kanthi wani ngadhepi satus wong Yahudi kanggo Gusti-Nya. Dadi, apa sing kudu kita pikirake nalika Santo Petrus dibuwang menyang panjara; nalika Rasul Yakobus dipatèni nganggo pedhangé Herodes; nalika Yakobus liyané, sing diarani seduluré Gusti, dijatuhaké saka atap Gréja; apa Gusti ora ndelok saka pucuking swarga marang kedadéan-kedadéan sing kelakon ing Yerusalem? Lan nalika Panjenengané mirsani wong-wong mau, mangkono uga Panjenengané mirsani kabèh kutha, marang kabèh wong sing setya lan sing ora setya; marang sing setya minangka abdi Panjenengané, marang sing ora setya minangka mungsuh Panjenengané; tresna marang sing setya, lan ngapura sing ora setya lumantar kasabarané; ora mbales dhiri utawa ngrusakaké, nanging ngentèni pangowahané. Mangkono uga, marang kutha-kutha lan panggonan liya ing ngendi para martir sing tanpa cacah nandhang sangsara kanggo Kristus; apa Kristus Gusti, nalika semana, ora ndeleng saka dhuwur tumindak-tumindak mau,

³⁰¹ Lukas 21:9.

³⁰² Kaca 133.

³⁰³ Kisah Para Rasul 7:55 lan 50.

nguwatake dheweke ing sangsara lan nyiapake kanggo dheweke mahkota kamulyan ing swarga? Mangkono uga, nalika wektu sangsara sing padha bali maneh karo rawuhe Antikristus ing daging, apa Gusti ora bakal, kanthi pasuryan welas asih, ndeleng kutha-kutha lan desa-desa—tegesé, para abdi Panjenengané ing kutha-kutha lan desa-desa—sing padha nandhang sangsara amarga Kristus? Apa Panjenengané mung bakal ndelok wong-wong sing mlayu menyang gunung lan ara-ara samun, lan ndhelik ing guwa? Nanging piye karo wong-wong sing, ing tengah kutha lan désa, kanthi wani ngakoni Kristus lan nyawisake nyawane kanggo Panjenengané—apa Panjenengané bakal ngremehake wong-wong mau? Apa Panjenengané bakal ninggalake wong-wong mau? Apa Panjenengané bakal ngalihake pasuryané saka wong-wong mau? Ora kaya ngono; nanging Panjenengané malah luwih welas asih, luwih tresna, lan luwih nggatekake nalika ngadhekaké pasuryan sing paling padhang lan mripat sing paling tresna marang wong-wong sing nandhang sangsara kanthi terang-terangan kanggo Panjenengané, tinimbang marang wong-wong sing ndhelik ing pagunungan lan ara-ara samun kanggo ngindhari sangsara. Amarga prajurit luwih kinormatan déning panglima nalika perang gagah nglawan mungsuh tinimbang nalika mlayu saka peperangan lan ndhelik. Lan marang Kristus Gusti kita, martir luwih nyenengake, nyawisake getihé kanggo Panjenengané, tinimbang askét sing nyambut gawe ing ara-ara samun; mulané, gambaran martir ing swarga luwih dhuwur, luwih padhang, lan luwih kinormatan tinimbang gambaran askét.

Sawise nimbang bab iki—kaya ing wektu kasangsaran kapisan, nalika perang dilakoni marang Kristus piyambak lan Gréja Panjenengané, lan kaya sing bakal dianyari maneh ing sangisoré Antikristus—Kristus ora mbalèkaké, lan ora bakal mbalèkaké, pasuryané saka kutha-kutha lan désa-désa ing k , tegesé saka para abdi Panjenengané sing manggon ing kutha lan désa: kita kandha kanthi yakin manawa, sanadyan ing wektu kasangsaran kapindho iki, nalika wong padha mbrontak marang tangga teparo kanthi nglanggar dhawuhe Gusti, nyebabake prahara lan kekacauan, sarta nindhes lan nyiksa wong mlarat, Gusti Allah ora ngalihaké pasuryané saka kutha-kutha lan désa-désa, yaiku, saka para abdi-abdi-Nya sing setya manggon ing kutha-kutha lan desa-desa, sing nandhang sangsara, disiksa lan kebebunan; nanging Panjenengané ndelok marang wong-wong mau kanthi welas asih sing luwih gedhé tinimbang marang wong-wong sing ora ngungsi menyang ara-ara samun, lan sing ora nandhang sangsara utawa panyiksaan kaya ngono.

Contone yaiku bangsa Israel ing Mesir. Wektu kuwi dadi wektu kasangsaran gedhe tumrap umaté Gusti ing kana; amarga *wong Mesir nindhes anak-anak Israil kanthi pakaryan abot, lan ndadekake uripé sengsara amarga pakaryan kasar*³⁰⁴ *lan anak-anak Israil ngeluh ing sangisore pakaryané*: nanging amarga aboté wektu kuwi, apa Gusti banjur ngalih pasuryané saka umaté? Apa Panjenengané ora luwih mbalèkaké pasuryan welas asih marang wong-wong mau, kaya sing diandharaké marang abdi Panjenengané Musa: 'Aku wis weruh sangsara umatku ing Mesir, lan Aku wis krungu tangisé'³⁰⁵ .

Yen kowe, hai Brynyans, ing pertapaan arahemu manggon kanthi tentrem lan meneng, ora diganggu sapa wae, ora diusik, lan ora ngrasakake lara ati, lan ngarep-arep yèn pasuryané Gusti Allah ngadhep marang kowe, luwih-luwih kita, sing nandhang sangsara ing kutha-kutha lan désa-désa, dipejahi lan difitnah, ora putus asa marang sih-rahmaté Gusti Allah, nanging ngarep-arep tanpa sangsi yèn Gusti Allah uga mirsani kita, lan ndeleng kabèh kasangsaran lan sedhik kita, lan paring welas asih marang kita, kaya bapak sing tresna sing ing jaman kang angel iki ngedukasi wong-wong sing dadi kekasihé lan ngukum wong-wong sing ditrima.

Nanging kowe, sing ana ing njaba Gréja Ortodoks, mlayu saka persekutuan Kristus, lan ngremehake Awak lan Getihé Kristus kaya-kaya iku bab sing najis, nanging isih sombong ngomong yèn Kristus Gusti manggon ing jeronmu; pira luwih manèh kita, sing ana ing sajroning Gréja Suci Panjenengané, nampi Badané sing paling suci lan Darahé sing maringi urip lumantar Komuni Suci, yakin marang rawuhé Panjenengané ing antarané kita, lan pracaya yèn Panjenengané ora nate ninggalaké kita, lan ora bakal ninggalaké kita ing tembe, manut janji Panjenengané sing ora bakal gagal: 'Aku ora bakal ninggalake kowe, lan ora bakal mbebasake kowe' (³⁰⁶); lan maneh: 'Apa ana ibu sing bisa lali marang bayiné, utawa ora welas marang anaké ing kandhutané? Sanajan ana wanita sing lali, Aku ora bakal lali marang kowe,' pangandikane Gusti (³⁰⁷). Iki janji-janji Gusti Allah ing Kitab

³⁰⁴ Kaluwihan 1:13 lan 14.

³⁰⁵ Ibid. 2:23 lan 24.

³⁰⁶ Ibrani 13:5.

³⁰⁷ Yesaya 49:15.

Suci sing kita, para wong pracaya, duwé; iku nguwatké pangarep-arep kita kanthi teguh manawa Gusti Allah ora bakal ninggalaké kita ing wektu kasangsaran. Nanging yen miturut omongan sampeyan sing ngina Gusti, Gusti bakal ninggalake kita, para abdi sing setya, mula sabda Gusti—sing janji ora bakal ninggalake kita—ora bakal bener; nanging luwih gampang kanggo sampeyan goroh tinimbang Gusti ora setya. Kowe goroh, lan kowe terus-terusan goroh, kaya sing wis kowe sinau saka bapaké goroh; nanging Gusti Allah kita, sing sejati, ora ninggalaké kita ing wektu kita kasangsaran.

Nanging maneh, kowe sing wis mbelot saka Gusti nalika kita ana ing wektu kasangsaran sing abot, nanging padha sombong nalika padha ngomong marang awakmu dhéwé—putusna dhéwé sapa sing mahkotané paling mulya: sing padha tentrem, manggon tanpa gangguan ing sepi ara-ara samun, utawa sing, ing kutha lan desa, nandhang sangsara lan panganiayaan ing wektu kasangsaran iki, padha matur nuwun marang Gusti? Apa kowe ngerti apa tegese wektu kasangsaran saiki ing kutha lan desa? Ana tungku utawa kanca ing ngendi Gusti nyoba lan nyucèkaké emas rohani Panjenengané, ngomongaké bab para abdi Panjenengané kaya sing katulis: 'Gusti nyoba wong-wong mau lan nemokaké yèn padha pantes tumrap Panjenengané, *kaya emas sing diuji ing kanca*'⁽³⁰⁸⁾. Kanggo kowe sing manggon ing ara-ara samun, gunung-gunung lan guwa, sanadyan kowe bisa mbayangake awakmu minangka emas, kowe dudu emas sejati, nanging bijih emas, sing didhelikake ing jero bumi, sing durung dadi emas murni, nanging mung bijih emas sing ana ing panggonan rahasia ing bumi: nanging kita, sing ditindhes lan kuciwa amarga jaman kang angel ing kutha lan desa, kaya emas murni, diuji lan disucèkaké déning geni cobaan ing tungku; lan kita ngarep-arep yèn Gusti ora ngalih pasuryané saka kita amarga jaman kang angel iki, nanging malah ngadhekaké pasuryané marang kita, lan nyawang kasabaran lan panuwun kita. Apa kowe ora ngerti yèn Gréja Suci mekar ing jaman panganiayaan lan kasangsaran, kaya kembang lili? Amarga saben jiwa sing setya sing tahan nampa kasangsaran lan kasulitan sing dikirim déning Gusti—lan disebabaké déning jaman kang angel iki—iku agung ing paningalé Gusti lan mekar ing kratoné Gusti kita. Amarga sapa waé sing tahan nganti pungkasan bakal slamet; lan sing saiki nyebar nganggo luh bakal ngundhuh karo kabungahan ing kana. Apa kowé ngerti kenapa Gusti ngidini wektu kasangsaran tumeka marang para abdi sing setya, sing manggon ing kutha lan désa? Panjenengané ngidini kuwi, dudu kanggo mbalèkaké pasuryané saka wong-wong mau, nanging kanggo nyiyapaké panyelamatan sing luwih becik kanggo wong-wong mau. Amarga lumantar panganiayaan ing jaman kang nyoba iki, kaluputan para abdi Gusti dibersihaké, , lan diparingaké kaya sekul saka gandum; lan mahkota kang paling padhang ditenun kanggo wong-wong sing nandhang sangsara lan sabar ngadhepi kasangsaran. Amarga Gusti, sing ndeleng saka dhuwur marang sangsara lan kasangsaran para abdi-Nya, lan nyumurupi ketekunané, nyawisaké ganjaran sing luwih agung kanggo wong-wong mau tinimbang kanggo sing ora nate nandhang sangsara utawa kasangsaran. Apa kowe mikir yèn ing jaman saiki ora ana martir ing kutha-kutha lan désa-désa, kaya ing jaman biyèn? Pira saiki sing nandhang sangsara kanthi ora adil, diiket ing belenggu, disiksa, diperlakuké kanthi kasar, dipatèni, lan dipukul nganti mati ing pangadilan hukum; kabeh mau, amarga polos, iku martir Kristus; amarga sanadyan padha ora nandhang sangsara kanggo Kristus, nanging amarga polose mau padha kinormatan dening Kristus, lan dianggep pantes nampa mahkota martir saka Panjenengané; kaya para pembawa sangsara suci saka Rusia, Gleb lan Boris, lan Santo Dimitri sang Tsarevich, dianggep pantes: sanadyan padha ora nandhang sangsara amarga Kristus, nanging tetep dimulyakake bebarengan karo para martir suci; mangkono uga wong-wong iki, sing saiki isih nandhang sangsara kanthi ora adil, iku para martir. Apa Gusti Allah banjur mbalèkaké pasuryané saka wong-wong iki lan saka para abdi Gusti sing manggon ing kutha lan désa ing tengahing sangsara? Lan apa Panjenengané ora uga ndelok marang kita, sing ngrasakaké rasa welas marang tangga teparo, sing ngelegakaké ambegan lan ndedonga kanggo wong-wong mau? Satemene Panjenengané mirsani kita, lan kaya Panjenengané paring welas asih marang wong-wong sing nandhang sangsara tanpa kalepatané, mangkono uga Panjenengané paring welas asih marang wong-wong sing ngrasakaké rasa welas marang sangsara.

Amarga penjelasanmu, hai Brynryan, bab tembung-tembungé Hippolytus iku palsu, ngarang-ngarang bab sing ora ditulis déning Santo Hippolytus, kaya-kaya merga aboté jaman saiki, Gusti Allah wis ngalih pasuryané saka kutha-kutha lan désa-désa.

7. PERTIMBANGAN

³⁰⁸ Amsal 3:6.

Ing jaman saiki, apa Gusti manggon mung ing ara-ara gersang? Lan apa Panjenengané nampa pandonga mung saka ara-ara gersang? Lan apa Panjenengané nylametaké mung wong-wong sing manggon ing ara-ara gersang?

Santa Hippolytus, nalika nyarios bab jaman Antikristus, ngendika manawa umat Kristiani sing setya, sing bakal slamet saka tangan Antikristus, bakal ndhelik ing pagunungan lan ing guwa-guwa ing ara-ara gersang, ing kana, kanthi luh lan atiné kang remuk, padha bakal ndedonga marang Gusti Allah kang tresna marang manungsa; lan Panjenengané bakal nylametaké saka jebakané, nylametaké saka godaané kang sengit, lan kanthi ghaib nglindhungi nganggo tangané.

Saka tembung-tembungé Hippolytus mau, para sesat Bryn narik kesimpulan kanggo jaman saiki lan kanggo kita: Gusti Allah bakal nylametaké wong-wong sing nyuwun pangayoman lan ndedonga ing gunung-gunung, ing ara-ara samun, lan ing guwa-guwa; nanging Panjenengané ora bakal nylametaké wong-wong sing ora ngungsi ing gunung, ara-ara samun utawa guwa, nanging manggon ing kutha lan désa; amarga Gusti manggon mung ing pertapaan ara-ara samun kita, mung ngrungokaké pandonga kita, lan mung nylametaké kita.

Ing kéné para panyasar goroh kaping pindho:

Kaping pisan, manawa Santo Hippolytus nulis ora bab jaman saiki, nanging bab dina-dina pungkasan banget sing bakal teka ing jaman Antikristus; nanging padha nerapake iki marang jaman saiki, ing ngendi tembung-tembung Kristus sing kasebut mau isih kawujud: '*ora ing pungkasan*'³⁰⁹, '*ora ing pungkasan banget*'³¹⁰.

Kabohongan kapindho yaiku, amarga Santo Hippolytus ora nulis iki, padha nyandhakake marang dheweke liwat interpretasi sing bengkok. Amarga Hippolytus ora nulis manawa ing jaman pungkasan manungsa kudu manggon mung ing ara-ara samun, uga ora nulis manawa Gusti Allah mung bakal nylametaké wong-wong sing ndhelik ing gunung-gunung, ara-ara samun, lan guwa, dene wong-wong sing ora ndhelik nanging tetep manggon ing kutha lan desa ora bakal dislametaké: Dheweke ora nulis bab iki, nanging iki mung karangan saka para guru palsu skizmatik. Mula, pahamilah kaslametan apa sing ditulis dening Santo Hippolytus: amarga ana, ing siji sisih, kaslametan langgeng nyawa saka sangsara langgeng, saka tangan setan—sing saiki ora katon marang kita—sing kepengin nyiksa wong dosa nganti pirang-pirang jaman; lan, ing sisih liyane, ana kaslametan sementara badan saka sangsara sementara, saka tangan sangsara sing katon lan sementara. Lan nalika Santo Hippolytus nyarios babagan panyelamatan wong-wong sing, ing jaman Antikristus, bakal ndhelik ing pagunungan, guwa, lan ara-ara gersang, piyambakipun ngumumaké panyelamatané saka sangsara sementara, saka tangan sang penyiksa sing katon, yaiku Antikristus, sing kepengin nyiksa dagingé lan nyerang awaké. Iki cetha katon ing tembungé Hippolytus sing kasebut mau, sing bakal kita ulang maneh ing kéné; kowe, nanging, rungokna kanthi wicaksana. Hippolytus kandha: akèh wong bakal mlayu saka tipuané (Antikristus), awit padha bakal nyumurupi jerat fitnahé lan kesombongan muji-mujiné; *lan padha bakal mlayu saka panangané*, ndhelik ing pagunungan lan ing guwa, lan kanthi luh lan manah kang remuk padha bakal ndedonga marang Gusti Allah kang tresna marang manungsa; lan Panjenengané *bakal nyekel saka jeraté, nylametaké saka cobaan kang sengit*, lan kanthi ghaib nglindhungi kanthi panangané³¹¹. Ngantos punika miturut Hippolytus. Ing kene cetha manawa Sang Santo nyariosaken bab panyelamatan donya, utawi pambebasan badan saking tangan lan panyiksa saking panyiksa sing katingal, Antikristus, sing nyobi nggodha umat pilihaning Gusti Allah mlebet ing cobaan dosa sing sengit, nganti padha nyembah dhèwèké, utawi nyiksa lan ngrusakaké.

Iki uga cetha saka tembungé Santo Efrem, sing kandha kaya mangkéné: Akeh wong suci, nalika padha kumpul bebarengan ing wektu iku, sawise padha krungu bab rawuhe wong jahat, bakal ngucurake kali-kali luh karo ambegan marang Gusti Allah Agung, *ngupaya panyelamatan saka ula*, lan bakal mlayu kanthi tliti gedhe menyang ara-ara samun, lan ndhelik ing pagunungan lan guwa³¹². Nganti kene pangandikane Santo Efrem. Perhatikna tembung-tembungé Ephrem: 'supaya dibebasaké saka ula'—tegesé saka tangané Antikristus. Iki cetha saka tembungé Hippolytus lan Ephrem, amarga loro guru iki ora nyritakaké bab sangsara neraka, nanging bab tangan sing nyiksa saka Antikristus; uga ora bab kaslametan saka tangan sing ora katon saka setan, sing

³⁰⁹ Markus 13:7.

³¹⁰ Lukas 21:9.

³¹¹ Lembar 133.

³¹² Amsal 106, folio 272.

kaslametan kuwi para wali, kanthi iman sing suci lan urip sing nyenengaké Gusti, bakal dipastèkaké: nanging padha (Hippolytus lan Ephrem) nyariosake bab panyelamatan samentara saka panganiaya sing katon lan sangsara sing katon, yaiku dibebasake saka ula, saka Antikristus, supaya ora disiksa dening dheweke, lan ora dipaksa mbelakangi Kristus Allah. Kanggo wong-wong sing kapilih déning Gusti sing wedi marang sangsara iki lan mlayu menyang ara-ara gersang, pagunungan, lan guwa, ara-ara gersang, pagunungan, lan guwa bakal dadi panyelamatan utawa pambebasan samentara kanggo awaké, ing kono padha bakal diselametake saka Antikris sing mateni awak nanging ora bisa mateni nyawa; nanging kanggo wong-wong liya sing kapilih déning Gusti, sing kanthi tanpa wedi nyerahake awaké dhéwé marang sangsara demi Kristus, ora bakal nampa panyelamatan utawa pambebasan samentara kanggo awaké dhéwé saka sangsara samentara iki; padha bakal dipatèni. Nanging ganjaran langgengé bakal kaping pirang-pirang, lan padha bakal kamulyakaké luwih saka wong-wong sing ngungsi ing ara-ara samun, gunung-gunung, lan guwa; amarga bakal ana wong-wong ing kutha lan désa sing ora mlayu menyang gunung, guwa, utawa ara-ara samun kanggo ndhelik, nanging kanthi wani padha ngadeg kanggo Kristus, Gustiné, nyawisaké nyawané kanggo Panjenengané.

Sampeyan bakal kandha: Santo Efrem ngendika: 'Gunung-gunung lan bukit-bukit, lan wit-witan ing padang, bakal nangis; lan loro benda langit bebarengan karo lintang-lintang uga bakal nangis kanggo umat manungsa, amarga kabèh padha mbalik bebarengan saka Gusti Allah Kang Suci, Pangripta kabèh, lan wis ninggalaké tangga iman³¹³: lan sapituruté. Amarga ing jaman Antikristus, ora ana siji wae ing kutha lan desa sing bakal tetep setya marang Gusti, uga ora ana sing nylametake nyawane lumantar kaslametan langgeng; amarga, miturut tembung Efrem, kabèh bakal mbalik saka Gusti Allah Suci, nanging mung sing ana ing ara-ara samun sing bakal slamet.

Kula mangsuli: Sapa waé sing ora ajeg ing pracaya, lan ora duwé katresnan sejati marang Kristus Gusti, kabèh bakal mbalik adoh saka Gusti Suci; nanging sing ajeg ing pracaya lan sejati tresna marang Gusti ora bakal mbalik adoh saka Panjenengané; lan amarga bakal luwih akèh sing mbalik adoh saka Gusti tinimbang sing ora, lan cacahé sing binasa bakal luwih akèh tinimbang sing kaslamet; mula diandharake manawa kabèh bakal mbalik: pangandika iki miturut gaya Mazmurist, sing kandha: '*Kabèh wis mbalik; bebarengan padha dadi ora ana regane*'³¹⁴, lan sapiturute. Iki ateges: '*Kabèh wis nyasar*', nanging ing wektu sing padha ana uga sing ora nyasar saka Gusti Allah, kaya nabi Natan, lan pemazmur Daud piyambak, lan para abdi Gusti Allah sing liya sing kasembunyi, sing tanpa wong-wong mau ora ana jaman sing tau ana, lan ora bakal ana, kaya ing jaman nabi suci Elia, sing kandha: '*Mung aku siji sing isih ana*'³¹⁵; Nanging Gusti kandha marang dheweke manawa *Panjenengané* nduwé *pitung ewu abdi-abdi rahasia sing ora nungkul marang Baal*³¹⁶; kabèh dianggep wis mbalik saka Gusti, nanging akèh sing kabukten ora mbalik. Mangkono uga, Santo Efrem kandha yèn ing jamané Antikristus kabèh bakal mbalik saka Gusti Allah, kabèh mau, awit cacahé ora kaétung; nanging sithik sing ora mbalik ora kaétung ing antarané akèh sing murtad; awit kabèh bakal mbalik, kajaba sawatara sing ora mbalik. Amarga yèn ora ana para pangikut Gusti sing teguh kaya ngono ing kutha-kutha lan désa-désa ing wektu kuwi; maka sapa sing dimaksud Santa Hippolytus ing tembung-tembung sing wis kasebut ing ndhuwur: 'Begja,' pangandikane, 'wong-wong sing ing wektu kuwi bakal nglawan panganiaya (yaiku Antikristus), amarga dheweke bakal kabukten luwih agung, luwih mulya lan luwih luhur tinimbang para martir pisanan'³¹⁷, lan sapiturute. Yen ing jaman Antikristus ora ana abdi-abdi Gusti kaya ngono ing kutha-kutha lan desa-desa sing bakal tetep setya marang Gustine lan nyawisake nyawane kanggo Panjenengané, mula sapa sing bakal ditandhani para Malaikat nganggo meterai Gusti Allah kang urip, yaiku, salib suci ing bathuke³¹⁸, supaya padha dikenal minangka abdi Gusti lan béda karo abdi setan lan para penyembah Antikristus? Satemene cetha manawa ing jamané Antikristus bakal ana akèh wong ing kutha lan désa sing dadi abdi pilihané Gusti, nyenengaké Gustiné, ngupaya kanggo asmané sing suci, lan nylametake nyawané lumantar kaslametan langgeng.

³¹³ Kaca 272.

³¹⁴ Mazmur 13:3.

³¹⁵ 3 Raja 19:10.

³¹⁶ 3 Raja 19:18.

³¹⁷ Kaca 132, sisih mburi.

³¹⁸ Wahyu 7:2.

Nanging yen sanajan ing wektu paling sengit nalika pamaréntahané Antikristus ana abdi-abdi pilihan lan wong-wong sing nyenengaké Gusti Allah ing kutha-kutha lan désa-désa, nylametaké nyawané lumantar kaslametan langgeng, sapa sing bisa nglarang yèn ing wektu sengit saiki—sing durung wektu Antikristus, nanging wektu sadurunge Antikris, saka dadi uga, ing kutha-kutha lan desa-desa, abdi lan wong suci pilihané Gusti Allah, kang padha ngupaya nylametaké nyawané? Amarga manungsa, makhluk rasional, kang diciptakaké miturut gambaré Gusti Allah, nduwèni kedaulatan ing milih kaslametané dhéwé; kaya déné dhèwèké biyèn nduwèni kedaulatan, saiki uga nduwèni kedaulatan, lan bakal terus nduwèni kedaulatan ing tembe.

PERTIMBANGAN KAPING WOLUNG

Apa kaslametan nyawa manungsa ditemtokake dening wektu lan panggonan?

Amarga para Brynians, liwat ajaran palsu, ngandhakake manawa ing jaman pungkasan saiki, kaslametan mung kanggo wong-wong sing manggon ing ara-ara gersang, dene kanggo kita sing manggon ing kutha lan desa ora ana kaslametan; mula perlu diteliti apa kaslametan manungsa ditemtokake dening wektu utawa panggonan.

Kadhangkala wektu lan panggonan loro-lorone nyumbang marang kaslametan: yen wektu tentrem lan panggonan sepi; nanging kaslametan ora dumunung ing wektu utawa panggonan; amarga sanajan ing wektu tentrem lan sepi akèh sing binasa, lan ing panggonan sepi lan sepi banget akèh sing tiba ing karusakan dosa sing gedhé. Dadi, ing apa kaslametan kita dumunung? Ing manah lan ing Gusti Allah. Ing manah sing kersa, sing njupuk inisiatif, sing mbalèk marang Gusti Allah; lan ing Gusti Allah sing nulungi, sing bebarengan makarya, lan sing pungkasané nggawé kabecikan.

Amarga yèn kaslametan jiwa ditemtokaké déning wektu tartamtu, kepiyé martir Afrika sing dieling-eling tanggal 8 Desember ing Prolog, sawisé nandhang sangsara kanggo Kristus ing tangan para Arian, bisa tiba ing dosa daging lan kapisah saka sih rahmaté Gusti Allah? Amarga dhèwèké ora nate nyurung Kristus Allah nganti nesu nalika wektu panganiayaan lan sangsara. Nanging, sanadyan dhèwèké kapaksa nyurung murkané Panjenengané, nalika wayahe tentrem lan damai teka, dhèwèké nyurung Kristus lumantar zinahé; lan dhèwèké sing sawisé ilatné dipotong isih bisa ngomong cetha, banjur dadi bisu sawisé tiba, amarga ditinggal grasia Allah. Wektu kasangsaran ora nggoda sang martir kanggo nindakake dosa; nanging wektu tentrem lan tentreming ati uga ora nyegah dhèwèké urip tanpa dosa tanpa dipengaruhi supaya dosa. Amarga kaslametan jiwa ora gumantung marang jaman; lan ora ana siji waé sing bisa ngomong yèn biyèn ana kaslametan, nanging saiki ora ana, lan ora bakal ana ing jaman sing bakal teka; sapa sing wani ngomong kaya ngono? Apa ora amarga padha ora pracaya yèn Gusti Allah, Juruwilujangé umat manungsa, sing biyèn ana, saiki uga padha, lan bakal tetep padha ing tembe ngarep, lan Panjenengané siji-sijiné Gusti Allah salawas-lawase? Amarga Panjenengané sing wis nylametaké akèh abdi-abdiné ing jaman kepungkur, apa Panjenengané ora bisa nylametaké kita ing jaman saiki uga? Sapa saiki sing bisa nyopot saka Gusti kuwasa nylametaké nyawa manungsa, nalika ing jaman kepungkur Panjenengané nylametaké sapa waé sing dikarepake tanpa alangan?

Nanging, yen kaselamatan rohani ditemtokake dening panggonan, kepiyé Lot bisa dosa ing ara-ara samun, nalika dheweke ora dosa nalika ana ing tengah kutha Sodom sing keji? Lan apa manungsa pisanan, Adam, ora nglanggar dhawuhe Gusti Allah ing Taman Eden? Kita maca ing tulisan-tulisan Gréja yèn akèh wong sing wis manggon tentrem ing ara-ara gersang pirang-pirang taun, lan sing, kanthi sih-rahmaté Gusti, dianggep pantes nindakake mujijat, nanging, sawisé digoda mungsuh lumantar idiné Gusti, tiba ing pangrusakan dosa sing abot; lan meh ora ana siji-sijia sing tangi manèh lumantar tobat, dene liyane padha binasa, amarga wis kapisahake saka kaslametan. Kosok baline, akèh sing ditemokaké ing tengah-tengah paduluan urip donya, manggon ing kutha lan désa, lan padha nggayuh kaslametan sing sampurna kanggo nyawane. Kaya kaslametan ora ditemtokake dening wektu, mangkono uga ora ditemtokake dening panggonan. Kita maca ing Mazmur babagan wektu: *'Aku bakal mberkahi Gusti ing saben wektu; pujiané bakal tansah ana ing lambéku'* (³¹⁹); amarga yèn kita mberkahi Gusti ing saben wektu lan ndedonga marang Panjenengané, kita pracaya yèn kaslametan kita saka Gusti wis ditemtokake supaya ana ing saben wektu. Manèh, kita maca ing Mazmur babagan panggonan: *'Ing saben panggonan ing ngendi panguwasa-Nya ana, mugi nyawaku mberkahi Gusti'* (³²⁰); amarga kita bébas mberkahi Panjenengané lan ndedonga marang Panjenengané ing saben panggonan; amarga ora ana larangan supaya kaslametan kita disiapaké

³¹⁹ Mazmur 33:1.

³²⁰ Mazmur 102:22.

ing saben panggonan. Sanadyan ana wong sing pancen wis kaslametake lan nemokake panggonan sing cocog kanggo kaslametan sanajan ana ing kutha lan desa, nanging wong sing ora peduli marang kaslametane dhéwé ora bakal nemokake panggonan kaslametan sanajan ana ing tengah ara-ara samun. Amarga dudu panggonané sing maringi kasucèn lan nylametaké manungsa, nanging sih-rahmaté Gusti Allah sing makarya bebarengan karo kersané manungsa, lan kersané manungsa sing makarya bebarengan karo sih-rahmaté Gusti Allah. Lan kaya Gusti Allah ana ing endi-endi, mangkono uga kaslametan wis siyap ing endi-endi kanggo sapa waé sing milih. Gusti ana ing ara-ara samun, lan kaslametan ana ing ara-ara samun kanggo wong-wong sing milih; Gusti ana ing kutha lan desa, lan kaslametan ana ing kutha lan desa kanggo wong-wong sing milih; apa kowe bakal nemokake panggonan sing Gusti ora rawuh? Ing kana uga ora ana kaslametan kanggo manungsa. Nanging ing endi lan panggonan apa sing ora ana Gusti? Pamuji mazmur kandha: *'Piyé aku bakal lunga saka Roh Panjenengan? Lan , piyé aku bakal mlayu saka rawuh Panjenengan? Yen aku munggah menyang swarga, Panjenengan ana ing kana; yen aku mudhun menyang neraka, Panjenengan ana ing kana; yen aku mabur lan manggon ing pucuking segara, sanadyan ing kana tangan Panjenengan bakal nuntun aku, lan tangan tengen Panjenengan bakal nyekel aku kenceng'*³²¹ .

Para guru palsu lan ahli bid'ah goroh nalika padha kandha yèn Gusti Allah ora rawuh ing kutha-kutha lan désa-désa saiki, nanging mung ana ing panggonan pertapaane ing ara-ara samun; padha goroh manèh nalika kandha yèn Gusti Allah ora nampa pandonga saka wong-wong sing ndedonga marang Panjenengané ing endi waé ing kutha-kutha lan désa-désa, nanging mung nampa pandonga saka wong-wong ing ara-ara samun; Padha goroh nalika padha kandha yèn Gusti ora nylametaké wong sing manggon ing kutha lan désa, nanging mung nylametaké wong sing manggon ing ara-ara gersang.

Nanging kita ora pracaya marang wong-wong sing nemtokake kaslametan manungsa miturut wektu lan panggonan. Kita uga ora pracaya marang wong-wong sing sombong ngaku yèn mung pandonga ing ara-ara samuné dhéwé sing dirungokaké Gusti Allah. Kita ora pracaya marang wong-wong sing ngaku yèn Gusti mung kapanggih ing panggonan pertapa ing ara-ara samun; amarga Kristus piyambak, Gusti Allah, ngélingaké kita supaya ora pracaya marang bab kaya ngono, ngendika: *'Yèn padha kandha marang kowe, "Panjenengané ana ing ara-ara samun," aja metu; "Panjenengané ana ing kamar njero," aja pracaya marang iku'*³²² . Santo Teofilakt, nerangake tembung-tembung Kristus iki, kandha: *'Yen ana wong-wong sing ngapusi teka lan kandha yèn Kristus wis rawuh lan ndhelik ing ara-ara samun, utawa ing sawijining candhi, utawa ing sel-sel sing dadi panggonan paling jero: krungu kabèh kuwi, aja kapancing.'*

Bab 17. Bab Iman ing Bumi

Para skismatik uga goroh, ngaku kaya ing dina-dina pungkasan iki ora ana maneh iman ing bumi, kaya iman wis sirna saka bumi. Padha mbayangake duwe bukti kanggo kabohongan iki saka tembungé Kristus, sing kandha ing Injil: *'Nalika Putrané Manungsa rawuh, apa Panjenengané bakal nemokaké iman ing bumi?'*³²³ ? Lan padha mbantah: amarga wektu pungkasaning donya wis cedhak, lan rawuhe Kristus kapindho kang nggegirisi wis cedhak, lan kita nggenteni saben dina lan saben bengi—awit ora ana maneh iman ing bumi; amarga nalika Gusti rawuh, Panjenengané ora bakal nemu iman.

Nanging kita, sadurunge ngupaya tafsiran tembungé Kristus, bakal takon marang kowe, Brynyans: critakna, he para sing salah tafsir, apa kowe yakin manawa wektu rawuhe Kristus kapindho sing nggegirisi wis cedhak? Lan sapa sing wis mbukak misteri iki marang kowe, sing *ora ana sing ngerti, malah malaikat swarga ora, kajaba Rama piyambak*³²⁴ ? Kita nggenteni rawuhe Gusti marang kita awan lan bengi, saben jam, nanging durung rawuh kang nggegirisi kuwi, nalika Panjenengané bakal teka ngadili wong urip lan wong mati, lan mènèhi ganjaran marang saben wong manut pakaryané; lan kita uga durung nggenteni saben jam wektu nalika (miturut tembungé Rasul Petrus) *langit bakal sirna kanthi gumuruh, unsur-unsur bakal lebur déning geni, lan bumi lan kabèh sing ana ing ndhuwur bakal kobong*³²⁵ ; nanging kita nggenteni jam pati kita dhéwé, nalika paugerané Gusti

³²¹ Mazmur 138:7 lan salajengipun

³²² Matius 24:26.

³²³ Lukas 18:8.

³²⁴ Mat. 24:36.

³²⁵ 2 Petrus 3:10.

Allah bakal teka njupuk nyawa saka badan, lan ing jam kuwi saben wong bakal ngadhepi paukuman tartamtu miturut pakaryané; Kita padha ngenteni jam iku kanthi pangarep-arep, kaya sing diwulangake Gusti piyambak nalika ngawasi kita ing Injil: '*Tansah siyap, amarga ing jam iku, nalika kowe ora nyana, Putraning Manungsa bakal rawuh*'³²⁶. Kita uga ngenteni pangadilan umum sing nggegirisi, sing bakal dadi Rawuhe Kristus kaping pindho, sanajan ora ing jaman kita, uga ora ing wektu urip kita saiki; kajaba yèn kita digugah saka kuburan déning trompet Malaikat Agung. Amarga sanadyan wengi iku teka (aku nyariosaké bab milenium kaping wolu), ing ngendi rawuhe Sang Penganten Pria wis diramalaké déning para Bapa Suci; nanging kita durung tekan tengah wengi (tengahé milenium kaping wolu); nanging Injil Suci ngumumaké yèn Sang Penganten Pria rawuh ing tengah wengi; nanging Panjenengané bébas nundha rawuhe nganti sawisé tengah wengi, déné kita sing saiki urip ora bisa ngentèni wektu lan jam kuwi nalika isih mlaku ing bumi iki, kajaba kanthi ngendhok ing kuburan kita. Nanging kowe sing saiki ngakoni yèn rawuhe Kristus kapindho sing nggegirisi wis kelakon ing jaman kita, lan amarga iku ora ana iman sing kapanggih ing donya, pikirna iki dhéwé: yèn miturut panemumu ora ana iman ing donya amarga rawuhe Kristus kapindho sing nggegirisi wis cedhak. Amarga wiwit jaman Para Rasul durung tau ana kekurangan iman ing donya; amarga Rasul Paulus dhéwé wis kandha lan nulis: '*Gusti wis cedhak; ngapa kowe padha kuwatir?*' (³²⁷). Nalika nerangake ayat iki, Santo Krisostomus kandha: 'Pangadilan wis teka; dheweke ora bakal dijaluk tanggung jawab tumindaké' (³²⁸); lan maneh: 'Aja kuwatir, amarga wektu itungan wis teka.' Kowe weruh, suwéné wis suwe pangandikane rawuhé Gusti sing cedhak lan medeni wis diwartakaké, nanging iman suci durung sirna saka bumi; awit malah Santo Paulus, nalika ngumumaké rawuhé Gusti sing bakal enggal, nyebar iman suci nganti pucuking bumi; lan Santo Krisostomus, nalika nyarios bab rawuhé paukuman lan hisab, ora ngendika yèn ora ana manèh iman ing donya, nanging malah mulangaké wong-wong iman sing sejati lan urip sing tanpa cela. Saka ngendi kowe njupuk gagasan manawa ora ana maneh iman ing donya mung amarga dina rawuhe Gusti wis cedhak? Apa kowe luwih wicaksana tinimbang Santo Paulus Rasul lan Santo Yohanes Krisostomus? Apa Gusti wis mbukak rahasia-Nya luwih akèh marang kowe, para tani ing Bryn, tinimbang marang para abdi agung lan guru donya? Nalika padha nginjili bab rawuhe Gusti sing kapindho, kang medeni lan cedhak, padha ora nyabut iman suci saka bumi, nanging malah nandur luwih kiyat lan ngembangake; nanging kowe, amarga Rawuhe Kristus sing kapindho sing wis cedhak, padha nyapu bersih iman saka saindenging bumi, padha mratelakake marang wong-wong umum manawa ora ana maneh iman ing bumi; amarga paugeran Gusti wis cedhak.

Mula saka iku kita takon: kandhaa, he Brynryan, apa saiki ora ana iman ing saindenging bumi—yaiku ing sangisore swarga—utawa mung ana ing panggonan tartamtu? Yen ora ana iman ing saindenging bumi, mesthi uga ora ana ing kowe; amarga kowe uga ora manggon ing swarga, nanging ing bumi. Nanging yèn kowé mikir yèn kowé nduwé iman ing panggonan-panggonan kang sepi, apa sing nyegah supaya ana iman uga ing panggonan kita, ing kutha-kutha lan désa-désa? Amarga yèn kowé, sing ana ing njaba Gréja, nyingkiri sakramèn Roh Suci, ngremehké Awak lan Getihé Kristus, lan mlayu saka paseduluran Gréja, mikir yèn kowé nduwé iman; luwih-luwih kita, sing ana ing sajroning Gréja, sing dipelihara déning sakramèn lumantar Roh Suci, sing nampa Roti lan Getihé Kristus, lan sing nyekel Gréja suci minangka anggota-anggota awaké, sing diuripaké déning Kristus minangka Sirahé, kanthi yakin ngarep-arep nduwèni iman suci sing mberkahi lan nylametaké kita. Ora ana pracaya ing wong-wong sing ora pracaya marang Kristus Allah, kaya wong Turki, wong Tatari, wong Yahudi lan wong sing nyembah berhala, uga kaya para bidah lan wong Kristen palsu, kaya kowe, sing mung nyebut jenengé Kristus nanging nyingkiri Kristus dhéwé; amarga sapa waé sing nyingkiri Gréja Kristus, iku nyingkiri Kristus. Sejatine, ora ana pracaya ing kowe, kaya uga ora ana ing bangsa-bangsa liya sing ora pracaya lan sesat; nanging pracaya ora kekurangan ing saindenging jagad; awit ora kabèh bumi iki didiami déning wong Turki utawa Tatars, utawa déning wong Yahudi lan wong sing nyembah berhala, utawa déning wong sesat, utawa déning wong Kristen palsu kaya para Brynrians: nanging ana akèh kutha Kristen ing Rusia Agung, lan ing Rusia Cilik, lan ing tanah-tanah liya, sing pracaya kanthi bener marang Kristus Allah lan sejati ngabdi marang Panjenengané. Mula saka iku, he para skismatik, kowe goroh nalika ngaku manawa saiki ora ana iman maneh ing donya.

³²⁶ Lukas 12:40.

³²⁷ Fil. 4:5 lan 6.

³²⁸ Surat 2006.

Kita takon maneh: kenapa kowe ora pracaya yen ana iman ing donya iki? Apa iman ora mlaku kanthi katon ing antarané wong-wong ing donya iki? Apa iman ora dadi misteri ing ati manungsa, kaya pangarep-arep, katresnan, lan kabecikan batin liyane sing didhelikake ing ati, sing ora ana sing ngerti kejaba Gusti Allah piyambak, sing Maha Ngerti ati? Sapa ing antarané manungsa sing ngerti manahé manungsa—apa pracaya marang Gusti utawa ora? Lan yèn pracaya, pracaya kaya piye—bener utawa salah? Lan yèn ora pracaya, kenapa ora pracaya? Mung Gusti, sing nyelidiki manah lan pikiran, sing ngerti iki. Nanging kowe, hai Brynyans, minangka manungsa lan dudu dewa, kepiye kowe bisa ngerti kahanan atiné kita, nanging isih ngaku manawa ora ana iman ing jeroné kita? Tunjukna paling ora pratandha supaya kita bisa ngerti manawa ora ana iman ing jeroné kita. Kita wis sinau saka Rasul Paulus sing suci babagan cara iman dikenal ing sawijining wong; yaiku iki: 'Yen ana wong pracaya ing atiné, dhèwèké uga ngakoni nganggo lambéné; awit *nganggo ati pracaya kanggo kabeneran* (kandhané Rasul), *nanging nganggo lambé ngakoni kanggo kaslametan*³²⁹ : lan ing ngendi ora ana pangakuan pracaya nganggo tembung, ing kono dingerteni manawa uga ora ana pracaya ing ati. Apa kowe ora krungu pangakuan iman Ortodoks ing kita? Apa kowe tuli, nganti ora krungu ing kita, ing saindenging kutha lan désa, ing kabèh gréja suci, Trinitas Suci—Bapa, Putra, lan Roh Suci, siji Gusti Allah—sing diaku lan dimulyakaké kanthi taat? Kowe duwe kuping nanging ora krungu; lan sanajan krungu, kowe nutup kupingmu kaya ula tuli, supaya ora krungu pangakuan Ortodoks kita marang iman suci sing metu saka ati; lan dadi beban kanggo kowe krungu pangakuan iman sejati kita. Lan kowe pancen kepengin banget nyabut iman saka kita, kaya Setan sing nyoba marang Petrus; nanging Gusti ora bakal ngidini kowe nindakake iki marang kita, kaya Kristus ora ngidini Setan nindakake marang Petrus, *amarga Panjenengané ngendika: 'Simon, Simon! Setan wis nyuwun supaya nyaring kowe kaya gandum; nanging Aku wis ndedonga kanggo kowe, supaya imanmu ora nganti gugurfail*³³⁰ .

Nanging babagan kowe, kita pancen bisa ngomong manawa kowe ora nduwé iman, amarga kita weruh pratandha cetha saka ketidak Percayanmu: yaiku, kowe nyingkiri Gréja Kristus lan kabèh sakramèn Gréja; lan kowe ngakoni Trinitas Suci kanthi salah, lan ngucapake cacian kanthi hérés marang Inkarnasi Kristus, kaya sing wis cetha dituduhaké ing pérangan kapisan, ing , artikel kapindho, lan perselisihan lan skisma liya sing tanpa cacah, spekulasi sing salah, piwulang palsu lan interpretasi sing nyimpang mbukak lan nuduhake yen kowe ora nduweni iman, amarga wis tiba ing pirang-pirang wujud bidah sing ora pracaya.

Bab tembungé Gusti iki, *'Nalika Putrané Manungsa rawuh, apa Panjenengané bakal nemokaké pracaya ing bumi?*³³¹ , tegesé kaya mangkéné: Gusti ora ngendika yèn sawisé rawuh Panjenengané mesthi ora bakal nemokaké pracaya ing bumi; nanging apa Panjenengané bakal nemokaké? Iku tegesé (miturut tafsiran Theophylact), piyambakipun bakal nemokaké sithik, amarga para wong pracaya bakal suda amarga panganiayaané Antikristus. Kita, nanging, nganggep penjelasan Theophylact bab iman luwih becik tinimbang penjelasanmu sing skismatik lan nyimpang, kandha kanthi wani: kowe goroh, hai para juru tafsir nyimpang, nalika ngaku yèn nalika rawuhe Gusti ora bakal ana iman ing bumi: pira maneh kowe goroh amarga ora ngakoni yèn iman ana ing antarané kita saiki, nalika Antikristus durung rawuh kanthi daging, lan agama Kristen durung suda, lan dina rawuhe Gusti durung teka.

Bab 18. Bab Gambar lan Rupa Gusti Allah ing Manungsa

Lan ayo uga kelingan ayat liya saka Kitab Suci sing salah diinterpretasi déning para skismatik: ing Kitab Sepiwa Musa, Bab 1, katulis: *'Gusti Allah ngendika, "Ayo padha gawe manungsa miturut gambar kita lan miturut likeness*³³² kita.'" Para skismatik, amarga ora ngerti, nerapaké ayat iki marang wujud fisik manungsa, kaya déné Gusti iku manungsa, nduwèni sirah, jambang, mripat, cangkem, kuping, tangan, sikil, lan ciri-ciri liya saka awak manungsa; lan mula, kaya déné ing gambaré dhéwé, Panjenengané nyipta manungsa miturut rupa Panjenengané, nduwèni sirah, jambang, lan anggota awak liya.

³²⁹ Rom. 10:10.

³³⁰ Lukas 22:31 lan 32.

³³¹ Lukas 18:8.

³³² Kejadian 1:20.

Minangka wangsulane marang keberatan sing muncul saka tafsiran sing salah, ayo kita ajokake ing kene tafsiran sing bener saka tembung-tembung Gusti iki, kaya sing diandharake dening Para Bapa Agung, kaya ing ngisor iki:

Gambaran lan panyerupaan Gusti ora kabentuk ing badan manungsa, nanging ing jiwa; amarga Gusti ora nduwé badan: Gusti iku Roh kang ora duwe badan, lan Panjenengané nyipta nyawa manungsa kang ora duwe badan, miturut rupa Panjenengané dhéwé, bisa ngatur dhéwé, wicaksana, langgeng, lan dadi bagéan saka kalanggengan, lan Panjenengané nyawijiake nyawa mau karo daging, kaya sing diandharaké Saint Damascene bab Gusti: 'Panjenengan wis maringi aku nyawa lumantar inspirasi Ilahi kang maringi urip, sawisé mbentuk awakku saka lemah'³³³. Jiwa iku mula citra Gusti, amarga nduwèni daya telu nanging sipat siji. Daya-daya jiwa manungsa iku: éling, akal, lan karsa; ing éling padha karo Gusti Rama, ing akal karo Gusti Putra, lan ing karsa karo Gusti Roh Suci. Lan kaya ing Tritunggal Suci ana telung Pribadi, nanging dudu telung Gusti, nanging siji Gusti: mangkono uga ing jiwa manungsa, sanadyan ana telung (kaya sing wis kasebut) daya jiwa, nanging dudu telung jiwa, nanging siji jiwa.

Para Bapa Agung mbedakaké antarané gambar lan kawigatosan Gusti Allah ing jiwa manungsa: Basil Agung ing *Hexameron*-é, ing wacana kaping 10; Krisostom ing *Kejadian*, ing wacana kaping 9³³⁴; lan Hieronimus ing panjelasane babagan Ramalan Yehezkiel, bab 28. Jiwa nampa bédané iki—gambarané Gusti—nalika digawé déning Gusti, déné kamiripan Gusti kasampurnakaké ing sajroning baptisan; gambare ana ing akal, padanane ana ing karsa; gambare ana ing panguasaan dhir, padanane ana ing kabecikan, kaya sing uga diandikakake Kristus ing Injil: 'Kowe padha kaya Rama-mu sing ana ing swarga'; lan padha kaya Panjenengané ing alus, kabecikan, ora duwe niat ala, lan sapituruté.

Mangkono Basil Agung nerangake: 'Ayo padha gawe manungsa' (pangandikane Gusti) 'miturut gambarane lan miturut kawujudé': sing sepisanan iku kita tanpa minangka ciptaan Gusti; sing kapindho, kita sampurnakake liwat karsa bebas kita dhéwé. Ing pangriptaan wiwitan, kita kudu ana ing gambarane Gusti; nanging liwat karsa bebas kita, kita nyampurnakake awake dhéwé supaya ana ing kawujudé Gusti. Lan maneh: Gusti wis nyerahake marang aku supaya ana ing kawujudan Gusti; amarga aku nduwé gambar, yaiku dadi pribadi Sabda; lan kawujudan, yaiku dadi wong Kristen³³⁵. 'Kowe kudu sampurna,' pangandikane Kristus, 'kaya Rama ing swarga sing sampurna.' Apa kowe weruh ing ngendi Gusti maringi kita supaya ana ing kawujudane? Ing kono, nalika kita padha kaya *Panjenengané sing maringi srengéngé sumunar marang wong ala lan wong becik, lan ngirim udan marang wong sing bener lan sing ora bener*³³⁶. Yen kowe sengit marang tipu daya, nanging ora nyimpen dendam, lan ora ngungkit permusuhan wingi; yen kowe tresna sedulur lan welas asih, kowe wis dadi kaya Gusti; yen kowe ngapura mungsuhmu saka jero ati, kowe wis dadi kaya Gusti; yen Gusti tumindak marang kowe, wong dosa, kaya kowe tumindak marang sedulurmu sing wis dosa marang kowe, lumantar kabecikanmu kowe wis dadi kaya Gusti; mula, kaya sing kacathet ing '—kowe nggawa citra (Gusti)—ora mung ing tembung, nanging uga ing tumindak, lumantar kabecikan. Nganti kéné Saint Basil Agung.

Mula saka iku, mangertèni yèn gambaré Gusti ana sanajan ing jiwa wong kang ora pracaya, déné kawujudané mung kapanggih ing wong Kristen sing luhur budi; lan nalika wong Kristen nindakake dosa sing mateni, dhèwèké mung kelangan kamiripan karo Gusti, ora gambaré: lan sanajan dhèwèké diukum menyang sangsara langgeng, gambaré Gusti tetep ana ing jerone salawas-lawase, déné kamiripane ora bisa ana maneh.

Ana ing jaman biyen sawatara ahli bidah sing dikenal minangka antropomorfit (wong-wong sing maringi wujud manungsa marang Gusti), sing dibahas dening Santo Epifanius nalika nerangake tembung-tembung Gusti: 'Ayo padha gawe manungsa miturut gambar lan rupa kita', padha nerangake kaya sing ditindakake para skismatik saiki, ngaku manawa Gusti nduwèni rupa awak manungsa, lan kaya manungsa, nduwèni sirah, janggut, tangan, sikil, lan kabèh anggota awak liyané; lan manawa Panjenengané nggawe manungsa miturut rupa Panjenengané dhéwé: mangkono uga para Yahudi nerangake. Nanging kaya para antropomorfit jaman semana dianggep edan, dianggep sesat, diusir saka Gréja, diitung bareng karo wong Yahudi, lan kena kutukan anathema: mangkono uga

³³³ Ing kidungan panguburan.

³³⁴ Kaca 37 (verso) lan 38.

³³⁵ Kaca 38.

³³⁶ Matius 5:45.

wong-wong iki saiki bodho, padha nindakake bidah, lan padha kaya wong Yahudi, lan pantes dipaékké saka Gréja; papané ana ing sisih wong Yahudi lan para antropomorfis (wong-wong sing maringi wujud manungsa marang Gusti), sing wis dikutuk; awit padha ora pracaya menawa Sirahé Gusti Allah, lan tangan lan sikilé, ora kagawé saka materi utawa daging, nanging immaterial lan rohani, yaiku panguwasa ilahi, wewenang, kakuwatan, sumbering kabèh, panguwasa lan rawuhé ing endi-endi.

Gusti Allah sakabehe sirah, amarga Panjenenganipun punika wiwitaning sedaya prakawis, Gusti sedaya, lan Panguwasa sedaya; Panjenenganipun sakabehe mripat, amarga Panjenenganipun ndeleng sedaya prakawis; Panjenenganipun sakabehe kuping, amarga Panjenenganipun mireng sedaya prakawis; Panjenenganipun sakabehe tangan, amarga Panjenenganipun nyekel sedaya prakawis; Panjenenganipun sakabehe sikil, amarga Panjenenganipun wonten ing endi-endi, lan nggenepi sedaya prakawis kanthi rawuh Panjenenganipun.

St. Basil Agung ngébréhake para antropomorfis ing *Hexameron*-é, ing wacana kaping 10³³⁷, kanthi kandha: 'Kanthi cara apa kita diciptakaké manut gambaré Gusti Allah? Ayo padha ngresiki atiné sing durung ngerti, pikirane sing durung dilatih, lan pamanggihé sing durung diwulang babagan Gusti Allah.' Yen kita diciptakaké manut gambaré Gusti, apa Gusti banjur kaya kita? Apa Gusti nduwé rambute, kuping, lan sirah? Apa Panjenengané nduwé tangan, lan pangkuan kanggo lungguh? Amarga ana tulisan ing Kitab Suci yèn Gusti lungguh: apa Panjenengané nduwé sikil kanggo mlaku? Apa Gusti kaya ngono? Buwanglah khayalan-khayalan konyol saka atimu; tolaklah saka dirimu pikiran apa wae sing ora ngajeni kamulyaning Gusti. Gusti iku tanpa wujud, prasaja, tanpa kamulyan agung, lan umure tanpa wates; mula aja mbayangake wujud kanggo Panjenengané, lan aja nganti pikiranmu kesasar déning pamanggih Yahudi; aja ngubengi Gusti nganggo pikiran jasmani, lan aja nggambaraké Panjenengané nganggo akalmu, amarga kamulyané ora ana tandhingané. Pikirna bab sing agung, lan paringana marang sing agung kuwi bab sing luwih agung manèh, lan marang sing luwih agung manèh kuwi paringana sing luwih agung manèh; lan pituturana marang pikiranmu yèn ora bisa mangertèni sing tanpa wates: aja mbayangaké gambaran, amarga Gusti dimangertèni lumantar kuwasa Panjenengané. Ora ana apa-apa ing Gusti sing padha karo sing ana ing kita; amarga kita ora digawé miturut gambaré Gusti ing wujud awak kita; amarga ing awak sing fana, gambaré rusak, déné ing sing langgeng, sing langgeng kabentuk; awujudé awak tuwuh, susut, tuwa, lan owah: ing jaman enom kahanané siji, ing jaman tuwa liya, ing jaman makmur liya, ing jaman sangsara liya, nalika wedi liya, nalika bungah liya, nalika tentrem liya, nalika prahara liya; kahanan wong sing waspada béda karo kahanan wong sing turu, Amarga kepiye bisa sing bisa owah dipadhakake karo sing ora bisa owah? Lan nalika diandharake, 'Ayo padha gawe manungsa miturut gambar kita', iku ngrujuk marang manungsa jero, sing uga diomongake dening Rasul: '*Sanadyan manungsa njaba kita rusak, manungsa jero kita dianyari saben dina*' (³³⁸). Amarga ing jero kita ana manungsa, lan kita ora mung badan; lan pancen bener sing diomongake, manawa kita ana ing jero. Amarga aku iku manungsa batin; manungsa njaba, nanging, dudu aku, nanging hakekatku; amarga aku ora tangan, nanging aku ungkapan lisan saka nyawa, dene tangan iku péranganing manungsa. Amarga badan iku piranti jiwa, dene manungsa dadi panguwasa amarga jiwane dhéwé. Lan manèh kacarita: 'Wadon kudu ana ing gambaré Gusti kaya lanang, saka sipat mulya sing padha, sanadyan ringkih ing daging, nanging kuwasa ing jiwa, amarga dhèwèké uga saka gambaré Gusti sing mulya sing padha'³³⁹. Nganti kéné, Basil Agung.

Saka tembung-tembung iki, para skismatik antropomorfis anyar saiki bisa merhatiin lan nyadari yèn gambaré Gusti ora ana ing rai, mripat, lambé, jambang, utawa bagéan awak liya sing katon, nanging ana ing jiwa sing ora katon—sing nganggo tembung, rasional, bisa ngatur dhiri, lan langgeng.

Bab 19. Bab Jenggol

Ing kéné kita bakal nimbang bab jambang, sing dadi sebab akèh rasa ora puas ing antarané wong-wong Rusia kita, sing nganggep jambang minangka prentah agung saka Gusti Allah lan sarana kaslametan, déné nyukur jambang dianggep minangka dosa abot lan ora bisa diapura sing nuntun marang kutukan langgeng.

³³⁷ St. Basil Agung, folio 37.

³³⁸ 2 Kor. 4:16.

³³⁹ Ing wacana sing padha, ing ngisor folio 38.

Ing mangsa panas taun 1705, nalika aku ana ing kutha Yaroslavl ing wulan Juni lan Juli, lan ing salah siji dina Minggu, sawisé metu saka katedral sawisé Liturgi Suci lan arep menyang omahku, ana loro priya berjanggut—sanajan ora tuwa—nyedhak aku lan njerit, kandha: 'Tuhan Suci! Miturut dhawuh panjenengan, kita diprentah déning prentah Tsar supaya nyukur jambang; nanging kita siap nyawani nyawa kanggo jambang kita; amarga luwih becik sirah dipotong tinimbang jambang disukur.' Aku, nanging, kaget banget karo pitakon sing ora disangka-sangka lan dadakan iki, lan ora bisa langsung mangsuli nganggo ayat saka Kitab Suci; mula aku mbales pitakoné, kandha: 'Endi sing bakal tuwuh maneh, sirah sing dipotong utawa jambang sing dicukur?' Wong-wong mau, nanging, ragu-ragu, lan sawisé meneng sedhela, mangsuli: 'Jambangé bakal tuwuh maneh, nanging sirahé ora.' Banjur aku kandha marang wong-wong mau: 'Mesthi kowe luwih milih nylametake jambangmu, sing bakal tuwuh maneh sanajan dicukur sepuluh kaping, tinimbang kelangan sirahmu, sing sawise dipotong ora bakal tuwuh maneh, kajaba nalika kebangkitan umum kabeh wong mati.' Sawise ngomong kaya ngono, aku banjur mulih menyang selku. Akeh warga terhormat sing ngancani aku, banjur mlebu selku bareng aku, lan ana rembugan dawa ing antarané kita bab nyukur lan ora nyukur jambang. Lan aku nyadari yèn akèh wong sing wis nyukur jambangé miturut prentah Tsar padha ragu-ragu babagan keslametané, kaya-kaya padha wis kelangan citra lan kaagungané Gusti Allah, lan ora manèh nduwèni citra lan kaagungané Gusti Allah amarga wis nyukur jambangé. Aku, nanging, ngajak supaya padha ora ragu, kandha yèn citra lan kaagungané Gusti ora dumunung ing jambang utawa rai manungsa sing katon, nanging ana ing jiwa sing ora katon; salajengipun, amarga iku, ora ana siji waé sing pantes ragu marang kaslametané, awit nyukur jambang iku ora miturut karsa dhéwé, nanging miturut dhawuh sang raja. Mula saka iku, pantes taat marang dhawuhe panguwasa ing bab-bab sing ora bertentangan karo Gusti Allah lan ora ngrusak karaharjaning urip.

Bab liyane, ayo padha ngilangake sangsi iki: kita kudu nyelidiki bab jambang ing Prajanjian Lawas lan Prajanjian Anyar. Lan kanggo miwiti saka Prajanjian Lawas, sawise nyusun panliten kita kaya ing ngisor iki:

- 1) Sapa ing Prajanjian Lawas sing ora diprentah supaya nyukur jambangé?
- 2) Kanthi alesan apa padha ora diparingi dhawuh?
- 3) Apa ngrawat jambang tau ditindakake ing antarané wong Yahudi?

Ing panaliten bab jambang iki, titik pisanan sing kudu dipikirake yaiku: apa jambang iku gambar lan rupa Gusti Allah? Nanging amarga wis dituduhake ing ndhuwur dening Santo Basil Agung manawa jambang iku dudu gambar lan rupa Gusti Allah, ayo saiki kita pikirake titik liyane sing wis kita angkat.

Pemeriksaan kapisan

Sapa ing Prajanjian Lawas sing dilarang nyukur jangguté?

Prentah ora nyukur jambang kuwi, sanadyan diwenehake Gusti marang kabèh wong Yahudi, nanging luwih-luwih diwajibake marang para rohaniawan, para imam lan orang Lewi padha kawajiban netepi iku³⁴⁰, kaya sing katon ing bab 21 Kitab Imamat, ing ngendi Gusti Allah ngandika marang Musa supaya dhèwèké mréntahaké para imam, putrané Aron, aja nyukur jambangé, kanthi nambahaké: 'Amarga dhèwèké dhéwé sing bakal nyawisaké kurbané Gusti, peparingé Gusti Allahé.' "*Aja nganti padha nyukur janggute*," pangandikane, "amarga iku supaya padha bisa nyembah kurban marang Gusti Allah kanthi tangané dhéwé"³⁴¹. Tembung "dhéwé" iku ateges nglambangaké pangabdian para imam lan Lewi. Sapa ta, sakwisé kabèh, sing nyembelih kurban marang Gusti Allah nganggo tangané dhéwé? Mung para imam lan para Lewi. Bab suku-suku liyané, sanadyan padha nyembelih kurban marang Gusti Allah, ora nempataké kurban mau ing mezbah nganggo tangané dhéwé, nanging lumantar para imam lan para Lewi; déné para imam lan para Lewi dhéwé sing nyembelih kurban marang Gusti Allah nganggo tangané dhéwé. Amarga nalika Gusti Allah nglarang nyukur janggut lan paring dhawuh supaya ora nyukur—supaya padha bisa nyawisake kurbané Gusti kanthi dhéwé—Panjenengané kanthi cetha nuduhaké yèn dhawuh nglarang nyukur iki diwènèhaké luwih dhisik marang para imam lan para Lewi. Pitutur sing padha uga diwenehake marang para Nazir, kaya sing katon ing Kitab Bilangan, bab enem, lan ing Kitab Hakim-hakim, bab telulas, lan ing Kitab Raja-raja Sepisan, bab siji: lan sanadyan umat umum—yaiku suku-suku liya ing Israel—ngetutake pitutur iki supaya ora nyukur janggute; nanging kadhangkala padha ora dilarang nyukur, malah kadhangkala diprentah supaya nyukur, kaya sing bakal kita deleng ing diskusi kaping telu.

³⁴⁰ Imamat 19:27.

³⁴¹ Imamat 21:1, 5, 6.

Pertimbangan kapindho

Kenapa nyukur jambang ora diprentahake ing Prajanjian Lawas?

Ngurusi rambute ing Prajanjian Lawas ora dadi ala dhewe; amarga jambang iku dudu gambar lan kawanguné Gusti Allah, kaya sing wis diterangake kanthi cetha sadurunge: nanging, dadi ala mung amarga ana dosa. Amarga yen ngurusi rambute iku ala dhewe, mesthine ora bakal diprentahake supaya wong sing disucèkaké saka kusta ngurusi jambangé lan kabèh rambute ing awaké³⁴²; yen nduwé jambang iku ala ing dhéwé, mesthiné ora bakal diprentahaké marang wong-wong sing mlebu ing pelayanan Lewi supaya nyukur kabèh awaké, yaiku sirah, jambang, lan liya-liyané³⁴³, uga wong Yahudi ora bakal diijini ngluruhaké jambangé nalika wektu duka sing jero³⁴⁴; yen nyukur iku pancen ala, Gusti ora bakal maringi dhawuh marang nabi Yehezkiel supaya nyukur sirah lan jambangé³⁴⁵. Nanging iki bakal dibahas ing ngisor. Ing kéné, kita bakal nliti sebabé Kenakaraan Lawas ora maringi dhawuh nyukur jambang.

Alesan prentah iku kaya mangkéné: para imam berhala, lan luwih-luwih sing ngabdi marang dewi sing dikenal minangka Isis, ratu kuna Mesir, padha nyawisake kurban sing najis ing candhine lan ndedonga marang berhala kanthi ora takwa; padha duwe adat nyukur sirah lan jambangé, adat sing dicela déning nabi suci Barukh, kanthi kandha: 'Ing candhi-candhi kuwi para imam lungguh, jubahé koyak, sirah lan jambangé dicukur; lan padha meratap lan njerit ing ngarepé déwa-déwa: "³⁴⁶ ".'

Mula saka iku, Gusti Allah, sawisé nglantarake umaté metu saka Mesir lan wis netepaké para imam lan Lewi ing pangabdiané, paring dhawuh supaya ora niru para imam penyembah berhala sing wis padha dideleng ing Mesir, sing nyukur sirah lan jambangé; lan Panjenengané maringi dhawuh iki: '*Aja nyukur rambut sirahmu, lan aja nyukur jambangmu*'³⁴⁷.

Saliyane, iku dadi kabiasaan wong-wong sing nyembah berhala, sing padha meratapi wong mati, nyukur sirah lan jambangé, lan nggaruk rai lan badané nganti lara lan getih metu; amarga iku Gusti mrentahake para abdi-abdi-Nya supaya ngati-ati marang tumindak kaya ngono, supaya ora padha dadi kaya wong sing ala, lan Panjenengané ngendika: '*Aja nganti sirah ora dipotong kanggo wong mati, utawa jambangé dibiarkan tuwuh tanpa dirapèkaké, utawa padha nggawe tatu ing dagingé*'³⁴⁸.

Amarga iku, nyukur rambute dianggep minangka tumindak ala, lan dilarang dening Gusti marang wong Yahudi ing Prajanjian Lawas, utamane marang para imam lan para Lewi.

3. PERTIMBANGAN KETIGA

Apa tau ana wektu nalika wong Yahudi nglakoni nyukur rambute?

Kadhangkala pancen kelakon. Ing wiwitan: nalika padha disucèkaké saka kusta, padha nyukur kabèh rambute ing awaké; mula, ing Kitab Imamat, bab 14, diprentahaké: '*Aja ana siji rambute sing dipotong—rambute sirah, jambangé, alis, lan kabèh rambute kudu dawa*'³⁴⁹.

Sateruse: nalika wong-wong saka suku Lewi diangkat dadi pelayan Levitikal, upacara ing ngisor iki ditindakake marang wong-wong mau: sepisanan padha digawa ing ngarepe imam agung lan disemprotake banyu panyucian; banjur kabèh rambute ing awaké dicukur, kaya sing kacathet ing Kitab Bilangan, bab 8: '*Supaya cukuran nutupi kabèh awaké, lan supaya padha ngumbah sandhangané, lan padha bakal suci*' (³⁵⁰); banjur, sawisé digawa menyang Tabernakel Kesaksian karo kurbané, para putra Israel nempataké tangané marang wong-wong mau. Kita nyatet, nanging, yèn nyukur kuwi ditindakake ing saindhenging awak para Lewi anyar diangkat: yèn ing saindhenging awak, mesthi kalebu jambangé uga; lan sawisé diangkat, padha ora nyukur manèh rambute awaké nganti seda.

³⁴² Imamat 14:9.

³⁴³ Bilangan 8:7.

³⁴⁴ Yer. 41:5.

³⁴⁵ Yehezkiel 5:1.

³⁴⁶ Barukh, bab 5.

³⁴⁷ Im. 19:27.

³⁴⁸ Im. 21:5.

³⁴⁹ Ibid. 14:9.

³⁵⁰ Bilangan 8:7.

Sateruse: nalika wis nepati sumpah Nazirite, sirahé kabèh dicukur, amarga ana loro jinis Nazirite: sawatara sing nyawisake uripé kabèh marang Gusti kanthi urip prasaja lan suci; liyané sing nglakoni sumpah Nazirite mung kanggo wektu winates, sawetara taun waé, ora kanggo saklawasé uripé. Para Naziré dijenengi mangkono saka tembung Ibrani '*nazir*', sing tegesé 'dipisahake' utawa 'disucèkaké', amarga wong-wong mau misahake dhiri saka urip donya lan ngupaya kesenengané manungsa, malah nyawisake dhiri kanggo urip prasaja lan nyingkiri kesenengan, lan ora nyukur utawa motong rambute sirah utawa jambangé sajrone sakabèhé masa sumpah Nazirité. Kanggo wong-wong sing wis nglakoni sumpah Nazirite nganti tekan wektu sing wis ditemtokake, nalika wektu kuwi wis kawujud, padha bakal teka karo kurban menyang candhi Gusti; lan rambute sing wis thukul, padha nyukur ing lawang-lawang Bait Suci Kesaksian, lan nyelehake rambute sing wis dipotong mau ing geni mezbahé Gusti, minangka pangurmatan marang Gusti lan panuwun, amarga Gusti wis maringi kekuwatan kanggo nepati nadané: iki kacathet ing Kitab Bilangan, bab 6³⁵¹.

Saliyane: wong awam ing antarane wong Yahudi, sing ora kalebu tatanan Lewi, ora dilarang nyukur rambute nalika mangsa duka lan sedhih: awit katulis ing kitab nabi suci Yeremia manawa sawisé karusakan Yerusalem déning Nebukadnezar saka Babilonia, Gedaliah ditinggal ing tanah Yehuda kanggo mréntah sisa-sisa sing isih urip, ana wong jeneng Ishmael wong Yehuda, keturunan karaton, teka lan mateni Gedaliah; banjur *ana wolu puluh priya teka* saka tlatah Palestina sing jejere, *rambuté kusut lan sandhangané koyak, padha nangis* amarga karusakan Yerusalem³⁵². Ana sing kandha: 'Ing kéné ing Kitab Yeremia diomongaké bab sirah, dudu bab jambang.' Aku mangsuli: ing Kitab Suci Slavia ditulis 'sirah', déné ing terjemahan liya ditulis 'jenggot'; lan nalika terjemahan Slavia nyebut 'sirah', iku kudu dipahami kalebu jenggot uga; awit ing wektu sedhih lan sangsara, sirah digundhul bareng karo janggut, kaya kang katingal saka sabda Gusti Allah ing Kitab nabi Yeremia sing padha, ing ngendi kacarita: '*Saben sirah bakal gundhul (tegesé, bakal digundhul), lan saben janggut bakal dipotong*'³⁵³.

Manèh: nabi lan imam suci Yehezkiel, sing ngandharake ramalan bab karusakan Yerusalem lan pangancuran bangsa Yahudi; panjenengané diprentah déning Gusti supaya nyukur sirah lan jambangé, lan sawisé misahaké rambute sing wis dicukur dadi papat pérangan, supaya kobongaké siji pérangan nganggo geni, motong pérangan liyané nganggo pedhang, nyebar pérangan liyané marang angin, lan nyimpen pérangan paling cilik ing sandhangané (³⁵⁴), sing maknané yèn siji pérangan saka bangsa Yahudi bakal mati keluwen lan wabah nalika dikepung, bagian liyane bakal dipotong dening pedhang Kasdu, sepertiga bakal nyebar ing saindenging jagad, lan seprapat, sing paling cilik, bakal tetep ing panggonane.

Nanging kita mikir kaya ngene: yen nyukur iku ala ing dhéwé (lan ora amarga dosa ala nyembah berhala), mesthi Gusti ora bakal maringi dhawuh marang nabi Yehezkiel supaya nyukur jangguté; wong Yahudi uga ora bakal diparingi idin nyukur kabèh rambute sirah nalika ing wektu kasangsaran lan sedhih; Uga para Nazir ora bakal diprentah, sawisé nepaki nadané, kanggo nyukur kabèh rambute sirahé lan nyawisaké minangka kurban tutung marang Gusti; uga ora bakal diatur ing hukum supaya wong-wong sing mlebu ing pelayanan Lewi nyukur kabèh awaké; uga wong-wong sing lagi disucèkaké saka kusta ora bakal diprentah nyukur jambangé.

Amarga ing Prajanjian Lawas, ora dosa nyukur jambangé wong; nanging luwih becik nyonto tumindak wong-wong sing ora takwa lan nyembah berhala kanthi nyukur jambangé.

Sawise mriksa bab jambang ing Prajanjian Lawas kaya mangkono, saiki ayo padha ngadhep Prajanjian Anyar lan mriksa topik sing padha kanthi pertimbangan-pertimbangan ing ngisor iki:

- 1) Apa ana paugeran hukum bab jambang kanggo wong Kristen?
- 2) Saka sapa asal-usulé praktik nyukur jambang?
- 3) Apa nyukur iku dosa marang Gusti Allah?
- 4) Apa ana kaslametan yen ora nyukur janggut?

PERTIMBANGAN KAPING PISAN

Apa ana paugeran bab jambang kanggo wong Kristen?

³⁵¹ Bilangan 6:18.

³⁵² Yer. 41:3.

³⁵³ Ibid. 48:37.

³⁵⁴ Yehe. 5:1 lan 4.

Biasane wong Kristen Rusia Agung mbenerake praktik ora nyukur rambute pasuryan kanthi nyebutake prentah Prajanjian Lawas bab rambute pasuryan, sing kasebut ing ndhuwur, sing diwenehake Gusti Allah lumantar para Lewi: *'Aja nyukur rambute pasuryanmu'* (kaya sing katulis)³⁵⁵, lan padha kandha: Kristus piyambak wis nepaki prentah-prentah Prajanjian Lawas; awit Panjenengané ngendika: *'Aja padha nyangka yèn Aku teka kanggo mbusak Kitab Torèt utawa Kitab Para Nabi; Aku ora teka kanggo mbusak, nanging kanggo nepaki'*³⁵⁶. Lan yèn Kristus wis nepaki paugeran Prajanjian Lawas, mula kita wong Kristen uga kawajiban nepaki paugeran mau, lan ora nyukur janggut miturut paugeran Prajanjian Lawas; amarga Kristus ora nyukur jangguté, lan para Rasul sing lumaku bareng Panjenengané uga ora nyukur jangguté.

Adhedhasar iki, wong-wong sing nyengkuyung ora nyukur jambang, luwih dhisik diwenehi kawruh ing ngisor iki babagan paugeran-paugeran Allah ing Prajanjian Lawas:

Pitutur ing Prajanjian Lawas ana telung jinis:

Spiritual,

Fisik,

Yudisial;

supaya luwih cetha:

Ilahi,

Resmi,

Perdata;

luwih cetha maneh:

Sing pantes kanggo iman lan ibadah marang Gusti Allah;

Kaya sing pantes kanggo upacara gréja lan urip donya manungsa;

Kaya sing pantes kanggo kaadilan.

Pitutur telung prakara iki cetha katon ing pangandikane Gusti marang Musa ing Kitab Ulangan, bab 5, ing ngendi kacarita: *'Mendekat marang aku, supaya aku bisa nyritakake kowe kabèh pitutur, pranatan, lan paugeran'*³⁵⁷; lan maneh ing bab 6: *'Pitutur, pranatan lan paugeran sing wis diparingake Gusti Allahmu'*³⁵⁸.

Ayo padha nimbang telung pratelan iki:

Pitutur,

Ketentuan lan

Putusan.

Pitutur-pitutur Gusti, ing wiwitan, mulangaké pangawruh bab Gusti, pracaya marang Panjenengané, lan ngajèni marang Panjenengané: *'Aku iki Gusti Allah, Allahmu; kowé aja nduwé allah liya ing ngarepku'*³⁵⁹ lan sapituruté: lan iki kabèh pitutur bab Gusti, ilahiah lan rohaniah.

Peraturan kasebut nyakup upacara lan ritual gréja: carané nindakake kurban, carané mbusak rereget, carané nyawur awak nganggo getih wedhus lan sapi betina lan abu sapi cilik³⁶⁰; apa sing kena dipangan lan apa sing ora kena dipangan; kapan ora kena nyukur rambute lan kapan kudu nyukur rambute; lan akèh prakara liya sing padha, kaya sing diterangaké ing buku-buku Musa. Lan prentah-prentah bab daging iki diwènèhaké amarga loro sebab: kaping pisan, supaya daging kéwan bisu bisa dipersembahaké dadi kurban marang Gusti; kaping pindho, supaya padha sinau liwat upacara apa sing kudu digawé kanggo ngatur dagingé dhéwé ing urip iki. Disiplin daging iki diterangake kanthi cetha dening Santo Krisostomus nalika nerangake tembung-tembung Rasul babagan keimaman Kristus: *'Panjenengané dudu imam miturut hukum daging'*³⁶¹, lan sapituruté. 'Panjenengané,' ujare, 'iku imam ora miturut hukum daging; amarga hukum kuwi ora sah ing pirang-pirang bab; lan panjenengané kanthi bener nyebut kuwi hukum daging.' Amarga kabèh paugeran iku sifaté daging. Amarga yèn ngomong:

³⁵⁵ Im. 19:27.

³⁵⁶ Matius 3:17.

³⁵⁷ Ulangan 5:31.

³⁵⁸ Ibid. 6:1.

³⁵⁹ Kaluwihan 20:2 lan 3.

³⁶⁰ Ibrani 9:12 lan 13.

³⁶¹ Ibr. 7:16.

'Sunat daging, urabi daging, adus daging, resiko daging, *potong daging*, ikat daging, uripaké daging, ngrayakaké nganggo daging'—apa tembung-tembung iki dudu daging?³⁶² ? Mung nganti kéné Chrysostom.

Nanging, paugeran mau mulang kabeneran ing antarané manungsa: aja nindhes siji lan sijiné, aja maringi kasaksian palsu, aja ngidam bandha tangga teparo, aja nyolong, aja matèni; lan padha netepaké kaadilan sipil: *mripat kanggo mripat, untu kanggo untu*³⁶³ ; lan padha ngucuraké getih manungsa, *amarga ing panggonané getihé dhéwé bakal diucuraké*³⁶⁴ .

Kanthi telung prentah iki wong Israel diiket:

kanggo ngabdi marang Gusti kanthi setya,

Ngatur awake dhewe kanthi tertib;

Ngadili tangga teparo kanthi adil.

Saka telung prentah iki (sing ana ing Prajanjian Lawas), ana sawetara sing kita wong Kristen kudu netepi, lan liyane sing ora kudu.

Kita kudu netepi paugeran sing ana gandhèngané karo iman, pangawikan marang Gusti Allah lan pangibadah marang Gusti Allah, uga paugeran sing ana gandhèngané karo kabeneran lan kaadilan sipil.

Lan babagan upacara lan ritual ing Perjanjian Lawas ing candhi, uga paugeran jasmani, kita ora mung ora kaiket, nanging uga wis bébas sakabehe saka iku. Kabeh paugeran jasmani ing Prajanjian Lawas—yaiku upacara lan ritual—iku minangka pratandha lan bayangan rawuhe Kristus ing daging, imamé, lan kurban-kurban lan sakramen Gréja sing saiki ana ing sih anyar. Nanging nalika Kristus rawuh lan wis nepaki kabèh kang wis dipratandha lan disimbolaké déning dhèwèké, pratandha lan simbol-simbol mau dibusak: kaya kembang kang layu nalika wohé wis metu, lan lintang kang pudar nalika srengéngé sumunar, mangkono uga nalika rawuhé sih anyar, bayanganing Hukum mandheg. Amarga yèn upacara lan tata cara Prajanjian Lawas kuwi isih ditrapaké saiki, kuwi bakal dadi palsu, amarga iku mung pratandha lan bayangan Kristus; amarga isih bakal nuduhaké rawuhé Kristus ing daging, sing wis rawuh; Mulane kabèh iku wis dibuwang adoh saka kita, lan kita wis dibebasaké saka kabèh mau, kaya sing bakal diterangaké kanthi luwih cetha ing ngisor iki.

Lan kaya Kristus Gusti ngandika: 'Aku ora teka kanggo mbusak Hukum, nanging kanggo nepaki', iki kudu dipahami kaya mangkéné: Kristus wis nepaki paugeran upacara Prajanjian Lawas: Panjenengané disunat, dipersembhaké ing candhi Gusti manut paugeran, mangan Paskah manut paugeran, lan sawisé nindakake upacara Yahudi liyané, Panjenengané mbusak mau, amarga mau mung pratandha samubarang sing bakal teka ing sih anyar; Sawisé mbusak hukum Prajanjian Lawas, Panjenengané netepaké hukum anyar saka sih: mula hukum Prajanjian Lawas ngalahaké dalan kanggo sih sing wis rawuh.

Lan maneh, penjelasan liya: Kristus nepaki Hukum Musa, sing durung lengkap lan durung sampurna; amarga Hukum Musa ora bisa nylametake manungsa saka neraka, sanajan wong sing bener: nanging Kristus, sawise rawuh, ngisi Hukum Musa nganggo sakramen anyar sing kebak sih-rahmat saka kaslametan, sing nylametake manungsa kanthi sampurna. Mula Kristus ora mbatalake hukum babagan pangawikan marang Gusti lan pracaya (lan ora babagan upacara Prajanjian Lawas), nanging nepaki.

Ing kéné kita bakal ngrembug bab jambang.

Mula saka iku, aja ana sing mikir yèn kita mulang wong supaya nyukur jambangé, utawa yèn kita ngukum wong sing ora nyukur; nanging kita malah mbusak keraguan babagan kaslametan wong-wong sing nganggep nyukur iku dosa gedhé lan putus asa marang kaslametané dhéwé. Saliyane, kita ngecam ajaran sesat antropomorfis—yaiku wong-wong sing nganggep yèn jambang iku gambar lan rupa Gusti Allah.

Apa prentah bab jambang, kaya sing kapanggih ing Prajanjian Lawas, ing Kitab Imamat, kalebu salah siji saka prentah-prentah mau? Apa iku kalebu salah siji sing ana gandhèngané karo pangawikan marang Gusti Allah lan pracaya? Nanging iku ora kapanggih ing lempeng-lempengé Musa ing antarané prentah-prentahé Gusti Allah.

Apa pelanggaran paugeran sing ana gandhèngané karo kabeneran lan kaadilan sipil ditemokaké ing kono? Nanging kita uga ora nemokaké paugeran bab jambang ing paugeran-paugeran mau.

³⁶² Golden Leaf 2897.

³⁶³ Matius 5:38.

³⁶⁴ Kejadian 9:6.

Dadi saka dhawuh apa larangan ngopeni jambang iku asalé? Saka dhawuh-dhawuh sing iku paugeran—yaiku upacara lan adat Yahudi—sing wis diterangake kanthi cetha déning Santo Krisostomus, adhedhasar tembungé Para Rasul, minangka paugeran jasmani, amarga Kristus, lumantar rawuhé, wis mbusak kabèh mau³⁶⁵

Amarga kowe kanthi sia-sia ngaku ora pantes adhedhasar Prajanjian Lawas, lan kanthi sia-sia uga ragu marang keslametanmu, amarga jambangmu wis dicopot miturut prentah.

Nanging amarga Kristus lan para rasul suci sing bareng karo Panjenengané ora nyukur jambangé, padha nindakake miturut paugeran urutan rohani, kepéngin dadi imam-imam pisanan ing Gréja primasi; padha uga nindakake kuwi minangka Naziré, sing ngidini rambute saya dawa. Lan apa Kitab Suci ora kandha bab Kristus Gusti: *'Sampeyan imam salawas-lawase miturut tatanan Melkisedek'* (³⁶⁶)? Saiki, sanadyan para Rasul bebarengan karo Kristus padha ngluruhake rambute manut Hukum Musa, Hukum Musa kuwi ora dipaékkake marang wong Kristen sing dijupuk saka bangsa-bangsa liya; amarga Konsili Apostolik wis mbebasake wong-wong sing teka marang Kristus saka bangsa-bangsa liya saka kabèh paugeran, upacara, lan adat Perjanjian Lawas, kaya sing cetha katon ing Kitab Para Rasul, bab 15, ing ngendi para Rasul pimpinan ing Yerusalem nulis layang marang wong-wong Antiokia—sing wis mbalik saka nyembah berhala marang Kristus—kaya ing ngisor iki:

Para Rasul, para tuwa lan sedulur, marang sedulur-sedulur ing Antiokia, Siria lan Kilikia, sing saka bangsa liya, lan sing padha bungah ing Gusti: amarga kita krungu yèn sawatara wong sing metu saka antarané kita wis ngganggu kowe karo tembung-tembungé, nggawe atimu gumeter, kandha yèn kowe kudu disunat lan *netepi Torèt, sing ora kita paringaké*. Kita wis mutusaké, sawisé padha kumpul kanthi siji pikiran, kanggo ngutus wong-wong sing wis dipilih marang kowe, lan liyane wis kacathet ing kono; kaya mangkéné: *wis diputusaké déning Roh Suci lan déning kita, supaya ora nambah beban apa-apa marang kowé, kajaba bab-bab sing perlu iki: supaya nyingkiri panganan sing dipersembhaké marang berhala, saka getih, saka daging kéwan sing dicekek, lan saka seks sing ora pantes; lan apa sing kowé ora péngin ditindakaké marang awakmu, aja nindakké marang wong liya*³⁶⁷. Lan maneh, ing Kitab Karya Para Rasul sing padha, ing bab 21, rasul suci Yakobus, bebarengan karo para tuwa liyane ing Yerusalem, ngendika marang Santo Paulus, sing wis teka marang wong-wong mau: *'Kita wis mutusaké yèn wong-wong non-Yahudi sing wis pracaya ora perlu dibebani karo paugeran kaya ngono, nanging mung kudu nyingkiri panganan sing dipersembhaké marang berhala, saka getih, saka daging kéwan sing dicekek, lan saka perbuatan cabul'*³⁶⁸. Mung nganti kéné saka Kitab Karya Para Rasul.

Ing kéné, kabèh padha rungokna kanthi tliti lan pikirna kepiyé Para Rasul sing suci maringi kabebasan marang wong-wong non-Yahudi—sing wis mbalèk saka kabejatan nyembah berhala marang Kristus—saka kabèh paugeran Prajanjian Lawasé Musa, ya iku saka upacara lan adat. 'Ora perlu,' pangandikane, 'kanggo padha netepi prakara kaya ngono; padha kudu netepi mung prakara-prakara sing ana gandhengane karo pangawikan marang Gusti Allah lan pracaya, lan aja nglarani marang wong liya: *"Aja nindakake marang wong liya apa sing kowe ora kepengin ditindakake marang kowe"* (³⁶⁹).

Lan amarga wong-wong Rusia padha mbalik marang Kristus ora saka Yudaisme, nanging saka kapagan lan kabejatan nyembah berhala; amarga padha ora kaiket dening paugeran, upacara lan ritual Hukum Musa, nanging wis bébas saka iku miturut paugeran para Rasul. Amarga sanadyan bab jambang, hukum ora meksa, nanging iku prakara pilihan; lan padha ora kena ragu marang kaslametan amarga jambang.

Salah siji mungsuhku kandha marang aku: 'Kristus wis nggantèkaké sunat Prajanjian Lawas karo baptisan, maringi kita baptisan minangka panggantos sunat; nanging apa sing digantèkaké kanggo jambang? Apa sing wis diwènèhaké marang kita ing sih anyar minangka panggantos jambang Prajanjian Lawas?'

Aku mangsuli marang dhèwèké: 'Wong Yahudi nduwèni Hukum Lawas, sing mbutuhaké supaya padha disunat lan ora ngukur jambangé, lan sapituruté.' Kanggo wong-wong sing pracaya marang Kristus saka bangsa Yahudi diparingi baptisan suci minangka panggantos sunat Prajanjian Lawas; nanging kita, minangka wong-wong non-Yahudi sing biyen urip ing kasuilaan nyembah berhala, ora nduwé paugeran Gusti Allah apa-apa. Perjanjian

³⁶⁵ 7 November, folio 2897.

³⁶⁶ Mazmur 109:4. Ibrani 5:5.

³⁶⁷ Kisah Para Rasul 15:23, 25, 28 lan 29.

³⁶⁸ Ibid. 21:25.

³⁶⁹ Kisah Para Rasul 15:29.

Lawas ora tau ana ing antarané kita; upacara, adat, lan ritual Yahudi ora kita kenal. Sunat lan ora nyukur janggut ora tau krungu ing generasi para leluhur kita, nanging mung ana kabejatan nyembah berhala. Amarga kita, sing diundang marang Kristus saka antarané wong-wong non-Yahudi, diparingi baptisan suci déning Kristus, ora minangka panggantos sunat—sing ora tau kita alami—nanging minangka panggantos kabejatan nyembah berhala sing biyèn kita lebur ing kono; lan Panjenengané ora maringi dhawuh apa-apa bab jambang; uga Para Rasul suci ora maringi dhawuh supaya kita netepi paugeran Yahudi ing Prajanjian Lawas, upacara, lan upacara. Kita (kandhane Rasul Yakobus) ngutus utusan *marang wong-wong mau* lan mutusaké *yèn padha ora perlu netepi kabèh kuwi*³⁷⁰; amarga wong-wong mau wis mbebasaké kita saka paugeran bab jambang, nglilakaké marang kaputusan kita dhéwé; awit ora kena ana sangsi ing pikiran wong sing wicaksana babagan kaslametan merga nyukur jambang.

Nanging ana paugeran bab jambang sing kapanggih ing buku-buku Rusia kita, sing saiki kita ajokake kanggo dibahas.

Kaping pisan:

Ing buku sing dikenal kanthi jeneng **The Helmsman**, ing Bab 47 déning Nikita, biksu, presbiter saka Biara Studite, sing dikenal minangka Scythian, ing pangandikane marang wong Latin, ing kaca 388 sisih mburi, ditulis kaya mangkéné:

Bab nyukur jambang, apa ora kacathet ing Hukum: 'Aja nyukur jambangmu'; amarga iki pantes kanggo wanita, nanging ora kanggo pria, kaya sing wis ditemtokake Gusti Allah, Sang Pencipta? Amarga Panjenengané ngendika marang Musa: 'Aja nganti rambute janggutmu dipotong, amarga iku jorok tumrap Gusti'; lan iki wis dadi paugeran wiwit jaman Konstantinus, Raja Kavala, sing dadi bidah; amarga kabèh padha ngerti yèn wong sing jangguté dipotong iku abdi bidah. Nanging kowe, kanthi nindakake iki kanggo nyenengake manungsa lan nglanggar paugeran, bakal dibenci dening Gusti Allah, sing wis nyipta kowe miturut rupa Panjenengané.

REFLEKSI

Apa kudu pracaya marang tembung-tembungé Nikita iki?

Pitakon:

Sapa sing imané teka tanpa sangsi?

Wangsulan:

- 1) Yen ana wong sing kalebu ing antarane para wali.
- 2) Yen ana wong sing kalebu para guru ortodoks ing Gréja.
- 3) Yen ana wong sing ngomong kabeneran ing tembungé, dhèwèké nduwèni iman tanpa sangsi.

PERTIMBANGAN

Bab *Nikita*.

Nikita, biksu Studite: apa dhèwèké kalebu para wali durung dingerteni, amarga ora kapanggih ing Synaxarion.

Dheweke ora kasebut ing antarane para guru Ortodoks ing Gréja, kajaba ing Kormcha: kajaba iku, saka tembungé dhèwèké katon minangka penganut bidah Anthropomorphite, sing kandha yèn nyukur janggut iku mbenci marang Gusti, sing wis nyipta manungsa miturut rupa Panjenengané dhéwé: kaya Gusti iku manungsa, nduwèni janggut, lan kaya Panjenengané wis nyipta manungsa persis kaya rupa kuwi.

Kebohongan klaimé Nikita iki cetha katon ing tembung-tembung sing diatributaké marang Kitab Suci, amarga katulis mangkéné: 'Aja nganti jambangé dawa; awit iki iku abominasi tumrap Gusti: awit iku paugeran saka Gusti, ing Kitab Imam, bab 19 lan 21, manawa wong Lewi ora kena ngidini jambangé tuwuh; nanging tembung-tembung iki ('awit iki iku abominasi tumrap Gusti') ora ana ing paugeran kuwi.

Mula saka iku, kita ora kena ndhasarake iman marang tembungé Nikita iki; amarga dhèwèké ora jujur, wis nambah tembung palsu ing Kitab Suci, lan ora bisa mikir kanthi bener babagan gambaré Gusti Allah, uga ora diajèni ing antarané para wali.

Saka Stoglavnik

Ing taun 7059, ing wulan Februari, sajrone pamaréntahan Tsar sing saleh lan Pangeran Agung John Vasilyevich, Autokrat kabèh Rusia, ing sangisoré Padma Sang Hyang Macarius, Metropolitan Moskow lan Kabèh

³⁷⁰ Kisah Para Rasul 21:25.

Ruslan, ing kutha karajan Moskow, dianakaké pasamuhan para Uskup Agung sing paling kinurmatan, para Archimandrite lan Abas sing paling kinurmatan, lan kabèh rohaniwan, ngrembug sawatara reformasi gerejawi; Ing pasamuhan iki rawuh Paduka Mulya Nikandr, Uskup Agung Rostov lan Yaroslavl, lan disusun buku babagan pangelolaan urusan gerejawi sing dikenal minangka Stoglav, ing ngendi, ing Bab 10, kacathet ing ngisor iki babagan jambang:

Saka paugeran suci babagan nyukur jambang

Mangkono uga, kanon-kanon suci nglarang kabèh umat Kristen Ortodoks nyukur janggut utawa nyukur kumisé; amarga kabiasaan kuwi dudu saka tradisi Ortodoks, nanging saka tradisi Latin lan bidahé raja Yunani Constantine Kavalin; lan kanon-kanon Apostolik lan Patristik kanthi tegas nglarang lan nolak iki; Paugeran para Rasul suci nyatakake kaya mangkéné: yèn ana wong sing nyukur jambangé lan katon kaya mangkono, ora pantes diladèni, ora pantes dinyatakaké pangibadah pangeling-eling patang puluh dina kanggo dhèwèké, ora pantes digawa prosfora utawa lilin menyang gréja; dhèwèké diétung kalebu wong sing ora pracaya; amarga padatan iki dijupuk saka wong-wong sesat. Babagan sing padha, Kanon 11 saka Konsili Kaping Enem sing dianakake ing Trullo, bab nyukur jambang. Bab nyukur jambang, apa ora katulis ing Hukum: 'Aja nyukur jambangmu'; awit pantes tumrap wanita nanging ora pantes tumrap priya; Gusti Allah, sing nyipta, wis ngatur makaten, lan Panjenenganipun ngendika marang Musa: 'Aja nganti ana rambute tuwuh ing jambangmu, awit punika ngrorot ing ngarsaning Gusti Allah'; lan punika asalipun saking Konstantinus, Raja Kavalin, si murtad; awit saben tiyang mangertos menawa para abdi murtadipun kedah nyukur jambangipun. Nganti kéné Stoglavnik.

PEMBAHASAN

Ing tembung-tembung iki, perlu nliti telung prakara ing ngisor iki kanthi pamikiran: Kanon Apostolik, Kanon Para Bapa,

Konsili Ekumenis Kaping Enem, lan Raja Kavalin.

Kita maca Kanon Apostolik ing buku *Kormchiya*, sing dicithak ing kutha kaisaran Moskow, nalika pamaréntahan Tsar lan Pangeran Agung sing saleh Alexei Mikhailovich, sajrone patraarki Sang Kinasih Joseph, ing taun 7161; ing Kanon Apostolik kuwi, ora ana siji waé sing nyebutaké jambang; kajaba ana sawetara Kanon Apostolik liyane sing durung dicithak, sing durung kita deleng. Nanging mangertèni iki: Para Rasul Suci ora nulis kanon apa waé; amarga pasamuhané, sing dianakaké ing Yerusalem babagan wong-wong non-Yahudi sing mbalèk saka panyembahan berhala marang Kristus, ora nulis apa-apa kajaba limang préntah iki:

1) Supaya padha nyingkiri upacara sesembahan berhala.

2) Nyingkiri cabul.

3) Nyingkiri daging sing dicekek.

4) Nyingkiri getih, yaiku matèni sing ngucuraké getih manungsa.

5) Aja nindakake ala marang tangga teparo³⁷¹. Bab-bab ing Prajanjian Lawas, Konsili Apostolik iku ora nyebutake bab kuwi; amarga wis mbebasake wong-wong non-Yahudi saka kabèh upacara lan kabiasaan Prajanjian Lawas, kaya sing diomongake Santo Yakobus marang Paulus: '*Ora perlu kanggo padha netepi bab-bab kaya ngono*³⁷²'. Martir Suci lan Paus Klemens saka Roma, sawijining murid Santo Petrus, Rasul Agung, sabanjure nyerat aturan-aturan miturut para Rasul Suci lan nyebuté minangka Aturan Apostolik; nanging buku *The Helmsman* nyekseni yèn aturan-aturan iki wis dirusak déning para bidah lan ditolak déning Konsili Para Bapa ing Gréja Ortodoks. Mangkono, *Kormchiya*, ing kaca 17, ing sangisore Aturan 60, nyatakake ing komentare: 'Akeh buku sing wis dirusak déning para bidah, sing ngrugèkaké wong-wong sing paling prasaja, kaya Ta Préntah Apostolik sing ditulis déning Santo Klemensius, Uskup, sing mulané ditolak déning Konsili.' Iki uga disekseni déning kanon kapindho saka Konsili Ekumenis Kaping Enem; delengen kaca 177 ing *Kormchaya*. Yen, saliyane, ana apa-apa sing ditulis ing sing diarani Kanon Apostolik babagan jambang, iki ora nggumunake; amarga kanon-kanon kuwi wis dipalsukake dening para penganut sesat, lan ora pantes dipercaya; dene ing Kanon Apostolik sing dicithak (kaya sing wis tak kandhakake sadurunge) ora ana bab apa-apa babagan jambang.

Uga kanon-kanon Para Bapa Suci saka kabèh Konsili Ekumenis lan Lokal ora ana sing nyebutaké jambang ing endi waé. Yen ana sing ora percaya, ayo padha mriksa kabèh Konsili lan kabèh kanon Para Bapa Suci; apa

³⁷¹ Kisah Para Rasul, bab 15.

³⁷² Ibid. 21:25.

bakal nemokaké sanadyan mung siji pisan sebutan jambang ing endi waé? Bab rujukan Stoglav marang Konsili Ekumenis Kaping Enem, khususé Kanon 11, apa sing ditulis ing kana nyakup bab liya, dudu bab jambang. Amarga kanon kuwi nyatakake: 'Roti tanpa ragié wong Yahudi ditolak; sapa waé sing nelpon dhokteré, utawa adus bareng karo wong Yahudi, iku uga ditolak'³⁷³. Iki kanon kaping sewelas saka Konsili Ekumenis Kaping Enem, sing dirujuk déning Stoglavnik. Lan cetha manawa kanon iki ora ngrembug jambang, nanging babagan kasunyatan yèn wong Kristen ora kena nduwé komuni apa waé karo wong Yahudi, kaya sing diterangaké ing komentar babagan kanon kuwi; sapa sing kepéngin maca, maca ing kono.

Ing taun pinten Kouncil Ekumenis Kaping Enem lan Raja Kavalin dianakake?

Stoglavnik nyatakake manawa Konsili iki, ing kanon kaping sewelas—sing nglarang nyukur janggut—diundhangake kanthi mungsuhan langsung marang piwarta Raja Kavalin, sing mrentah supaya janggut disukur. Nanging, kita nyumurupi manawa Konsili Ekumenis Kaping Enem dianakake ing taun 680 Masehi, dene Kavalin lair ing taun 719 lan munggah tahta ing taun 741; mula ana selisih 60 taun antara Konsili Ekumenis Kaping Enem lan jaman pamaréntahan Kavalin. Kepiye bisa Konsili Ekumenis Kaping Enem ngetokake paugeran sing bertentangan karo paugeran Kavalin, nalika Kavalin durung lair? Lan kepiye bisa pracaya marang tulisan palsu kaya ngono?

Saka Buku Liturgi Lawas.

Ing taun 7155, ing taun kapisan pamaréntahan Paduka Tsar Alexei Mikhailovich, nalika masa patriarkat Paduka Suci Joseph, ana Buku Ibadah sing dicithak ing Moskow; ing pungkasané ditambahaké piwulang yèn umat Kristen Ortodoks ora kena nyukur janggut, lan tembung-tembung ing ngisor iki saka Santo Epiphanius dikutip:

Mangkono uga, Santo Epifanius nulis, ngélingaké bidah Euchite, ing bukuné *Ponaria*: 'Amarga iku ora cocog karo Gréja Ekumèn kanggo nganggo tutup sirah lan ora motong rambute, miturut piwulangé Para Rasul: "³⁷⁴ ". ' Amarga, ujure, wong lanang ora pantes ngidini rambute dadi dawa, amarga iku minangka gambar lan kamulyaning Gusti Allah; nanging, kanthi nindakake sing paling ala lan bertentangan karo iki, padha nyukur janggute. Ing Kanon Apostolik, Sabda Ilahi nyatakake manawa wong ora kena ngrusak gambar janggut, ora kena ngias awak kanthi cara mesum, utawa amarga kesombongan.

Tembung-tembung iki, amarga jenengé Santo Epiphanius dhéwé, pantes dianggep kredibel yèn ora ana sangsi tartamtu sing muncul saka kéné: poin kapisan dipetik kaya yèn iku kasaksian Apostolik; amarga dhèwèké kandha, wong lanang ora pantes ngidini rambute saya dawa, awit iku gambaran lan kamulyaning Gusti Allah. Nanging ing tulisan-tulisan Apostolik, ing Surat Kapisan Paulus marang wong Korinta, bab 11, ayat 147, teks kasebut maca béda. Ing kono ditulis kaya mangkéné: wong lanang ora pantes nutupi sirahé, amarga iku gambar lan kamulyaning Gusti Allah. Ing kéné Rasul ora nyarios bab rambut ing sirah, nanging bab nutupi sirah; mula tembung-tembung sing ditulis ing sangisoring jenengé Santo Epiphanius dadi diraguhi, amarga ora cocog karo tembungé Para Rasul.

Kapindho: ing paugeran apostolik, kaya sing kacathet ing Sabda Ilahi—lan kaya sing wis kita terangake ing ndhuwur—ing paugeran apostolik sing dicithak ing Kormchaya, ora ana bab alis, ora ana sing ngomong manawa ora kena nyukur, uga ora ana sing ngomong manawa kudu nyukur. Lan sanadyan ana prentah-prentah Apostolik liya sing ditemokake ing njaba teks sing dicithak, Kormchaya nyekseni manawa iki wis dipelintir dening para bidah lan ditolak dening Konsili, kaya sing wis kita jelasake sadurunge; Saliyane, pangarang teks sing dilampirake ing Buku Ibadah kuwi, babagan piwulang bab jambang, kebak kaluputan, sawetara bakal kabuka ing diskusi katelu bab jambang.

Kita pancen ngajeni jenengé Santo Epiphanius, nanging kita nduwé sangsi marang tulisan-tulisan sing dianggep saka dhèwèké; amarga akèh tulisan sing dianggep saka jeneng para wali, nanging ora ditulis déning para wali kuwi dhéwé; lan sanadyan tembung-tembung Epiphanius iki pancen asli, ora nggumunake, amarga panjenengané nulis saka Hukum Musa, ora dadi wong Kristen wiwit lair, nanging asalé saka wong tuwa Yahudi, kaya sing kacathet ing riwayaté. Nanging kanggo kita sing wis mbalik saka kapagan menyang Kristus, lan wis dibebasake saka sangkèning Hukum Lawas déning paugeran para Rasul, tembung-tembung Epiphanius kuwi (yen pancèn saka dhèwèké) ora ngiket.

³⁷³ Kaca 180, sisih mburi.

³⁷⁴ Kaca 628, sisih mburi.

Saka Buku Layatan Agung Kuna.

Ing taun donya 7133, nalika pamaréntahan Paduka Tsar lan Pangeran Agung Michael Feodorovich, lan patriarkat Paduka Suci Filaret, sawijining Buku Ibadah dicithak ing Moskow, kang ngemot upacara lan paugeran babagan cara sing bener nampani wong-wong sing teka saka wong Latin menyang Gréja Wétan Suci. Ing kono katulis kaya mangkéné:

Aku ngutuk delusi tanpa agama sing cabul, bidah-bidah peteng sing ngrusak jiwa, yaiku praktik nyukur janggut, kang pimpinane tanpa hukum yaiku Petrus si Jahat, Paus Roma. Ing antarane para panguwasa, pimpinan bidah iku yaiku Konstantinus sing misuwur ala, si Cavalin—ikonoklast; lan ing bidah kuwi, Paus-paus Roma liyane uga padha kesandhung, kaya para uskup lan imam Latin, lan akèh wong awam uga, amarga kelangan akal, padha kecemplung ing kusta kaya ngono, ngrusak kabecikan pasuryané dhéwé, gambar sing diciptakaké Gusti Allah kanggo wong-wong mau, sing nganggo kabecikan kuwi Gusti Allah ngias manungsa, miturut gambar lan kawujudan Panjenengané. Ngantos punika Kitab Liturgi.

Ing kéné, padha rungokna lan delengen apa hérèsi antropomorfis (wong-wong sing maringi wujud manungsa marang Gusti) ora kabuka dhéwé; wong-wong sing nyebut Gusti kaya manungsa, lan sing ngaku yèn Panjenengané nggawe pasuryan manungsa miturut gambaré dhéwé, negesaké yèn gambaré Gusti ana ing badan, lan ora ana ing nyawa manungsa.

Amarga paugeran ing buku-buku Rusia kita sing nglarang jambang iku dudu ukum sejati; amarga ora cocog karo kabeneran, nanging manut marang antropomorfis, lan sia-sia umat Kristen Rusia kita ngreksa larangan iki, lan sia-sia ana sing mangu-mangu bab keslametané, amarga wis dipotong jambangé miturut prentah.

Uga nggumunake manawa wong-wong Rusia kita, sing adhedhasar panolakan kanggo nyukur kumis lan jambangé marang prentah ing Prajanjian Lawas—sing nganggep nyukur iku dosa abot—ora ragu-ragu motong rambute sirahé; padahal prentahé Gusti Allah ing Prajanjian Lawas diwènèhaké marang loro-loroné kanthi padha: aja nyukur kumis lan jambang, lan aja motong rambute sirah. Mangkono kados ing Kitab Imamat, pasal 19: 'Aja nganti kowe motong pojok-pojok sirahmu, lan aja nganti kowe nyukur janggutmu.' Nanging sedulur kita wong Rusia, kanthi ketat ngetutake mung salah siji saka dhawuhe Gusti—yaiku supaya ora nyukur janggute; nanging padha nglirwakake dhawuh supaya ora motong rambute, amarga padha motong rambute sirah, lan kanthi mangkono padha mbuktekake yèn awake dhéwé iku wong sing nglanggar dhawuh-dhawuhe Gusti ing Prajanjian Lawas sing dadi dhasar iman; awit padha netepi siji nanging nglanggar sijiné; lan sapa sing dosa marang siji uga salah marang sijiné. Apa ora Gusti Allah siji-sijiné sing maringi loro prentah iki? Apa siji luwih agung tinimbang sijiné, utawa siji luwih cilik tinimbang sijiné? Apa ora loro prentah iki metu saka cangkemé Gusti Allah siji? Yen kowe, wong-wong Rusia, netepi dhawuhe Gusti Allah kanthi ora nyukur janggutmu, kenapa kowe malah motong rambute sirahmu sing bertentangan karo dhawuhe Gusti Allah? Apa kowe ora kanthi mangkono nentang siji Gusti Allah sing kowe taati? Amarga yèn nyukur jambang iku dosa gedhé, awit Gusti wis paring dhawuh, mesthiné motong rambut uga dosa gedhé; awit Gusti wis dhawuh loro-loroné bebarengan lan padha. Nanging yèn motong rambut ora dosa, mesthiné nyukur jambang (kanggo wong awam) uga ora dosa.

Kowe kandha: Rasul Paulus kandha: *'Yen ana wong lanang ngidini rambute dadi dawa, iku isin kanggo dheweke'* (³⁷⁵). Nanging aku takon marang kowe: apa tembung Paulus, sing ora nyengkuyung ngembangake rambute, cocog karo paugeran Prajanjian Lawas saka Gusti Allah, sing mrentahake supaya ora motong nanging ngidini rambute tuwuh, utawa ora? Sampeyan ora bisa ngomong yèn kuwi padha sarujuk; amarga ing sawijining wektu Gusti maringi dhawuh siji, lan ing wektu liyane Paulus maringi dhawuh liyane. Gusti dhawuh: 'Aja motongé'; nanging Paulus dhawuh: 'Motongé'. Mula, yèn dhawuhe Paulus ora cocog karo apa sing wis dhawuh Gusti, sapa sing kudu sampeyan taati: Paulus, utawa Gusti? Yen kowe taat marang Gusti, kenapa kowe motong rambute sirahmu nglawan dhawuhe Gusti? Lan yen amarga dhawuhe Paulus kowe ora sungkan nglanggar dhawuhe Gusti, kenapa kowe dadi ragu-ragu bab jambang lan putus asa babagan kaslametan merga nyukur jambangmu? Pamililah, mula, yèn tembung-tembung mau ditulis déning Santo Paulus ora marang wong Kristen sing asalé saka keturunan Yahudi lan Lewi sing ngluruhaké rambute dawa, nanging marang wong-wong sing wis mbalik saka panyembahan berhala Yunani marang Kristus: kanggo wong Korinta, sing biyen dadi penyembah berhala (kaya bangsa Rusia kita biyen uga penyembah berhala), ing antarané wong-wong mau ana adat ora ngidini

³⁷⁵ Kisah Para Rasul, bab 15 lan 21.

[illegible]

PERTIMBANGAN KEDUA

Buku-buku Rusia kita (kaya sing wis kita krungu sadurunge) nyritakake manawa praktik nyukur jambang diwiwiti ing Konstantinopel ing sangisoré Kaisar ikonoklastik Konstantine Kavalin utawa Kopronymus, lan ing Roma kuna ing sangisoré Petrus sing Semangat, Paus Roma; nanging dadi tugas kita kanggo mriksa kasus Kavalin, kanggo netepake apa praktik nyukur jambang diwiwiti saka dhèwèké.

Nanging wis kondhang manawa sanajan sadurunge Copronymus, ing antarané para raja kuna, lan malah sadurunge Lairé Kristus, praktik nyukur jambang wis ana.

³⁷⁶ Kisah Para Rasul, bab 15 lan 21.

sadurunge Copronymus, para prajurit padha nyukur janggute sadurunge perang. Dadi, apa sing kudu kita pikirake babagan para Martir Agung sing suci, George lan Demetrius, sing biasane digambar ing ikon tanpa jambang, kaya-kaya dheweke isih nom-noman sing durung ngancik umur rong puluh taun? Apa dheweke ora mimpin pasukan nalika lagi ana ing puncak kekuwatan lan umur lanang? Mesthi wae padha mangkono; amarga bayi sing durung diwasa ora diijini mimpin pasukan ing perang. Napa banjur padha digambar tanpa janggut? Amarga ing jaman kuna kuwi, manut adat militer, padha nyukur janggute. Lan apa sing kita ngerti bab para kaisar Romawi, sing mrentah ing Kulon lan Wétan? Apa padha ngidini jambangé tuwuh, utawa padha nyukur jambangé? Dion, pangripta kronik babagan prakara pagan kuna, nyritakaké yèn Kaisar Hadrian saka Roma iku sing pisanan miwiti tuwuhaké jambang, amarga ana lara sing ora ayu ing pasuryané, sing ditutupi déning jambangé. Yen Hadrian iku raja pisanan sing wiwit ngrawuhi jambang, iku amarga kabèh raja sadurungé ora ngidini jambangé tuwuh, nanging dicukur. Lan nalika Julian, raja murtad—sing biyèn dadi wong Kristen banjur dadi abdi setan—datang ing Antiochia karo jambang dawa: Wong-wong Antiokia, sing Kristen ortodoks, nalika ndeleng wong sing kumisé kuwi, padha ngina kumisé, lan, karo padha ngguyu, nyebut sang raja 'sing kumisé kaya kambing'. Iki sing dieling-eling dening St. Gregorius Teologian () ing orasi kapindho nglawan Julian, ngendika: 'Apa pancen becik ndeleng pipi Kaisar Romawi sing ora karuan wujudé lan dadi sumber akèh guyonan?'³⁷⁸ ? Lan maneh ing ngarep: 'Nanging saiki, jambangé dadi sumber ejekan lan pangremehan, lan diguyoni bareng karo para buruh.' Nganti kéné panemune ahli teologi. Saka iki, kita bisa nyimpulake manawa yèn jambangé kaisar diolok-olok déning wong-wong Antiokia, luwih ora disenengi manèh jambangé wong-wong biasa—wong-wong sing ngidini jambangé tuwuh sadurungé tuwa, lan ora nganggep jambang iku suci banget utawa dadi dalan panyelamatan. Amarga cetha yèn adat ngidoni ora diwiwiti saka Cavalin, nanging wis ana sadurungé dhèwèké; malah, Cavalin mung nguripaké manèh ing Konstantinopel adat ngidoni kuna kuwi, sing paling umum ing antarané prajurit sing arep perang.

Bab Petrus si Murtad, Paus ing Roma, apa adat ngidoni wiwit saka dhèwèké ing Roma kuna ing kalangan rohaniawan, kita ora bisa ngomong; awit apa sing ana gandhèngané kita karo wong Roma? Amarga rembugan iki ora ditujokaké marang wong-wong mau, nanging marang para skismatik Rusia kita dhéwé; sanadyan kita bakal nyathet manawa, kaya sing wis kita mangerteni, Petrus Sing Wani ora kapanggih ing antarané para paus ing Katalog Paus Roma.

Ing pungkasaning buku **The Compass** ana lampiran babagan skisma Roma. Ing lampiran kuwi, para paus sing wis mbelot saka iman Ortodoks kadhaptar kaya ing ngisor iki: 1. Formosus, sing dadi pamimpin bidah; 2. Bonifasius; 3. Romanus; 4. Stefanus; 5. Teodorus; 6. Yohanes; 7. Benedict; 8. Leo, 9. Christopher; sawisé Christopher ana Peter the Huguenot, kaya-kaya dhèwèké wis mréntahaké para imam Roma supaya nduwé pitung garwa lan sapérangan selir sak karepé, lan nyukur jambang, misai, lan sapituruté saben priya³⁷⁹.

Nanging ing katalog Romawi lan katalog manca liyane, sawisé Kristoforus ana Sergius, sawisé Sergius ana Anastasius, banjur Landon, lan liyane miturut urutan, déné Petrus Sing Galak ora katon. Sapa waé sing ora precaya, mriksa dhisik katalog para Paus Roma dhéwé; apa padha bakal nemokaké dhèwèké? Apa Petrus sing Semangat dudu Paus sawisé Kristoforus, nanging ing wektu sing luwih mengko? Nanging sanajan ing antarané para Paus sing teka sawisé dhèwèké, ora ana sing aran Petrus, kajaba yèn wong Romawi ngganti jenengé Paus kuwi. Uga ora bener manawa ana Paus sing tau maringi dhawuh marang para imamé supaya nduwé pitung garwa lan sapérangan gundhik sak karepé: awit kabèh wis ngerti yèn para imam Roma ora diparingi idin nduwé sanadyan siji garwa, kajaba yèn ana sing urip ing dosa. Lan ing endi ana sing tanpa dosa?

Babagan adat ngidoni ing kalangan awam ing Roma, wis misuwur yèn kahanan iki uga ana ing kalangan para kaisar Romawi nganti Kaisar Hadrian, lan uga ing kalangan para prajurit wiwit jaman mbiyèn. Lan apa ora Paus Petrus sing Semangat sing netepaké adat ngidoni kanggo para rohaniawan ing Roma?

Ing taun 7152 saka donya, nalika pamaréntahan Tsar lan Pangeran Agung Michael Feodorovich sing taqwa, lan sajrone patriarkat Sang Kasucè Joseph, ana sawijining buku sing dicithak ing Moskow kanthi jeneng Santo Cyril saka Yerusalem; sawetara tembungé, kaya mangkono, dijlentrehaké, dipasang ing wiwitan buku kasebut; Nanging sisane dudu karangane dhewe, nanging ditambahake. Ing buku iku ana debat antarane Panagiotis, sing konon filsuf, lan Azimith; ing kono Panagiotis nyatakake ing folio 235 yen adat nyukur janggut

³⁷⁸ Baronius, taun 362, folio 38 lan 41, sisih mburi.

³⁷⁹ 1 Korinta, kaca 11 lan 15.

ing kalangan rohaniawan Roma asalé saka Paus; nanging dhèwèké ora nyebut jeneng Paus kuwi, uga ora nyebut kapan diwiwiti; dhèwèké mung nyiritakaké kedadeyan sing ndadèkaké Paus nyukur jambangé. Kedadeyan kuwi isin dirungokaké kuping sing suci; nanging kaya déné debat kuwi ora cocog karo semangat kawicaksanan, mangkono uga critané ora bisa dipercaya. Saben pamaos sing wicaksana bakal mènèhi panilaian dhéwé.

PERTIMBANGAN KETIGA

Apa nyukur iku dosa marang Gusti Allah?

Nalika ana paugeran saka Gusti Allah, ana dosa sing diwartakaké; amarga nglanggar paugeran Gusti Allah iku dosa: nanging nalika ora ana paugeran saka Gusti Allah, ora ana dosa. Amarga nalika ora ana paugeran, ora ana pelanggaran lan ora ana dosa.

Lan amarga ora ana prentah saka Kristus Gusti kita marang wong Kristen bab jambang—ora kanggo nyukur uga ora kanggo ora nyukur—nyukur iku dudu dosa marang Gusti.

Lan amarga ora ana paugeran saka Kristus Gusti kita marang wong Kristen bab alis, cetha saka kéné yèn ing Injil Suci, ing Surat-surat Para Rasul, utawa ing Majelis Para Bapa Suci ora ana paugeran apa waé bab alis; kajaba ana sawijining tradisi sing kuduné dituruti déning para rohaniawan (lan ora déning umat awam).

Lan sapa waé sing ngandelaké paugeran para Rasul suci lan sinode para Bapa suci, kaya-kaya padha netepaké pranatan bab jambang, ayo padha nuduhaké paling ora siji tuladha paugeran sinode apostolik utawa patristik babagan iki. Bab buku " ", ing ngendi biksu Nikita the Studite lan Panagiot, sing diarani filsuf, padha ngomong bab jambang, tembung-tembung kuwi dudu paugeran; ora tau dibahas ing pasamuhan para Bapa Suci, ora konsisten karo pernyataané dhéwé, lan kita ora pantes ngetutaké.

Bab buku-buku cetak Rusia kuna kita, perlu diteliti luwih jero, didiskusikake, lan dibenerake.

Wis cetha katrangan ing ndhuwur, bab paugeran-paugeran Gusti Allah ing Prajanjian Lawas, manawa paugeran-paugeran Gusti Allah tumrap sedulur-sedulur ing Prajanjian Lawas iku ora nduwèni sipat rohani utawa ilahi, uga ora kalebu paugeran bab pracaya lan ibadah marang Gusti Allah, lan uga ora paugeran sipil sing dirancang kanggo nguataké kaadilan, sing kita wong Kristen uga wajib netepi; nanging saka paugeran jasmani sing ana gandhèngané karo upacara lan ritual, sing Kristus wis mbusak kanthi rawuhé; saka paugeran kuwi para Rasul Suci wis maringi kamardikan marang kita—kita sing dadi wong Kristen saka bangsa-bangsa liya—kaya sing wis kita tunjukaké ing³⁸⁰. Ayo uga nyebutake kesaksian Santo Yohanes Krisostomus, sing nalika nerangake Surat kanggo Ibrani, Bab 7, nulis lan kandha: 'Ngresiki daging, nyuceni daging, *motong daging*, ngiket daging'³⁸¹, lan sateruse: apa iki, miturut panjenengan, ora saka daging? Mung nganti kene saka Krisostomus. Ing tembung-tembung mau – 'nyukur daging' – dhèwèké kanthi cetha nunjukaké marang praktik ora nyukur jambang lan praktik nyukur jambang, sing biyèn kalebu prentah dagingi lan upacara, nanging dibusak sawisé rawuhé Kristus; amarga ora ana paugeran tumrap wong Kristen bab jambang, mung prakara pilihan, lan ora pantes mangu-mangu bab keslametan merga nyukur jambang.

Bab wong-wong sing maringi paugeran supaya ora nyukur jambang ing antarané wong Kristen, nalika nganggep nyukur jambang minangka dosa gedhé lan paling abot, ayo padha mriksa kanthi wicaksana apa panalarané kuwi bener.

Ing Stoglavnik, sing kasebut ing ndhuwur, ing Bab 40, kita krungu yèn nyukur jambang dianggep minangka dosa abot. Paugeran para Rasul Suci nyatakake kaya mangkéné: yèn ana wong nyukur jambangé lan katon kaya ngono, ora pantes diladèni, ora pantes dinyayakaké upacara pangeling patang puluh dina kanggo dhèwèké, ora pantes digawa prosphora utawa lilin menyang gréja; wong kuwi diétung kalebu wong kang ora pracaya; amarga kabiasaan iki dijupuk saka para bidah. Aturan iki ngluhurake jambang tinimbang nyawa manungsa. Amarga miturut alesan aturan mau, sanajan ana wong sing luhur budi, bener, lan suci, yen dheweke nyukur jambange, dheweke ora bakal slamet, lan nyawane sawise seda ora pantes dieling-eling ing pangelingan Kristen.

Aturan iki, sing kanthi salah diatributake marang Para Rasul suci, sing ora ditemokake ing aturan apostolik, iku ora pantes, salah, lan adoh saka akal sehat; kudu dibantah dhisik, lan pitakon-pitakon ing ngisor iki kudu dijawab:

³⁸⁰ Kisah Para Rasul, bab 15.

³⁸¹ Yohanes Krisostomus, folio 2897.

Apa iku jambang?

Lan apa iku jiwa manungsa?

Lan apa Kristus rawuh ing donya iki amarga jambang, utawa amarga nyawa manungsa?

Apa iku jambang? Jambang iku rambute sing ora duwe rasa, kelebihan ing awak manungsa, sawijining zat sing katon lan bisa diraba, ora perlu kanggo urip manungsa, amarga ora maringi urip marang wong lan uga ora nyebabake pati; bahan sementara, sing bebarengan karo badan dikubur ing kuburan lan luntur; wis mati lan ora aktif sanajan durung seda, ora ana paedane utawa cilaka, tuwuh ing bagéan awak sing teles. Kaya ing donya, ing panggonan kang rawa lan teles tuwuh suket kakehan, suket glepung lan suket enjang: mangkono uga ing awak manungsa, ing panggonan kang teles tuwuh rambute.

Dadi, apa iku nyawa? Nyawa manungsa iku gambaré Gusti Allah sing ora katon lan langgeng; nyawa iku sipat tanpa badan, rasional sing maringi urip marang daging kita. Lan nyawa iku wigati banget kanggo urip manungsa, nganti tanpa nyawa wong ora bisa urip sanajan sedhela.

Kanggo sapa Kristus rawuh ing donya iki: kanggo jambangé manungsa, supaya kita bisa tetep ora nyukur, utawa kanggo nyawaning manungsa, supaya nylametaké saka pati langgeng? Yen Kristus rawuh kanggo jambang, mesthi wong sing nyukur jambangé ora pantes diparingi pangeling-eling ing gréja sawisé seda; nanging yèn Kristus rawuh ing donya kanggo nylametaké nyawa manungsa, apa alangané jambang sing wis dicukur kanggo nyawa sing wis lunga? Lan sejatine, Kristus rawuh kanggo nyawa, dudu kanggo jambang. Lan Kristus, Gusti kita, dijenengi Juruwilaha nyawa kita: amarga Panjenengané nandhang sangsara kanggo nyawa kita, ngucurake getihé sing paling suci, lan seda ing salib, supaya Panjenengané bisa nuntun kita menyang gesang langgeng sing ora mati.

Amarga jambang iku ora ana apa-apane dibandhingake karo nyawa; lan paugeran kuwi, sing kanthi salah diatributake marang Para Rasul, iku palsu—yaiku paugeran sing nglarang nyawa wong Kristen, nalika seda, diparingi pangeling-eling ing ibadah gréja, utawa diparingi prosphora utawa lilin kanggo pangibadah, amarga jambangé dicukur.

Lan babagan apa sing diklaim aturan palsu kuwi—yaiku manawa wong Kristen ngadopsi praktik nyukur janggut saka para bidah—pitakon ing ngisor iki muncul minangka wangsulan: apa wong-wong Rus', sing sadurunge baptisan padha nyembah berhala, nyukur janggute utawa ora? Yen ana sing ngomong manawa padha ora nyukur janggut, iku goroh; amarga wong-wong Rus' ora ngetutake Prajanjian Lawas Yahudi, lan wong-wong ing kono durung nate krungu dhawuhe Gusti Allah sing nglarang nyukur janggut, uga durung padha ngerti Gusti Allah, nanging padha nyembah arca lan ngabdi marang setan: lan wis dadi adat wong-wong sing nyembah arca nyukur janggute, kaya sing wis kasebut sadurunge. Nanging sawisé iman suci wis mancar ing Rus', wong-wong wiwit ngrawuhi jambang, utamané para tuwa, amarga iku pantes; déné liyané tetep nyukur kaya biyèn, amarga paugeran apostolik mbebasaké wong-wong saka bangsa liya sing teka marang Kristus saka paugeran daginging Prajanjian Lawas, kaya sing wis diterangaké ing ndhuwur. Amarga dudu saka para bidah, nanging saka adat kuna dhéwé, sing wis ana sadurungé baptisan lan ora dilarang déning Para Rasul, para Kristen sing nyukur jambangé nindakake kuwi; déné sing wis biasa ora nyukur jambangé ora nindakake kuwi, ora amarga ana paugeran sing diwènèhaké marang para Kristen, nanging miturut karsa dhéwé.

Ing Buku Layatan cetakan lawas sing kasebut mau, ing bagean babagan larangan jambang, sing ditambahake ing pungkasan ing kaca 626 lan 627, ditulis kaya ngene: Ayo padha nyoba mbuktekake kanthi tembung larangan saka bidah iki; babagan iki Gusti Allah piyambak wis ngandika marang Musa ing Prajanjian Lawas: '*Aja nyukur janggutmu*' (³⁸²). Dadi, apa sing kudu diomongake babagan wong-wong mau? Nanging cetha manawa iku dilarang lan ora nyenengake Gusti Allah. Nanging apa iki ora dadi sabab isin lan wedi sing luwih gedhe kanggo wong-wong sing ora wedi? Amarga, kaya sing bener diandharake dening Chrysostom Ilahi: iki tentara Gréja; lan pancen, kaya sing dhèwèké kandha bab wong liya, getih martiré ora bisa mbayar dosa iki. Mung nganti kéné kutipan mau.

Kita ora ngerti sapa panulis tembung palsu iki; nanging cetha yèn dhèwèké iku tukang goroh lan wong edan.

Pembohong; amarga dhèwèké ngina Santo Krisostom, kaya-kaya Santo Krisostom wis nulis bab jambang, lan kaya-kaya dhèwèké nyebut yèn ngagem jambang iku 'tentara gréja'. Nanging ing endi Chrysostom nulis iki,

³⁸² Imam 19:27.

ing buku apa, ing petikan apa, utawa ceramah apa, utawa ing piwulang moral apa, pangarang pernyataan palsu kuwi ora nyebutake: amarga pancen dheweke goroh.

Panulis iku wong bodho; amarga dhèwèké ngaku yèn getih para martir ora bisa ngapura dosa nyukur jambang.

Wah, kowe sing paling bodho! Apa jambang luwih agung tinimbang Kristus? Kita ngerti manawa ing antarané wong Kristen ora ana dosa sing luwih gedhé tinimbang nalika wong nyingkiri Kristus; nanging yèn wong kuwi tobat lan nandhang sangsara kanggo Kristus, getih martir bakal mberkahi pangapura dosané, lan dhèwèké bakal dianggep pantes nampa mahkota martir ing swarga. Contone yaiku martir suci Yakobus si Persia, sing diurmati ing tanggal 27 November, sing sepisanan mbantah Kristus, banjur tobat, ngakoni Kristus maneh, lan nandhang sangsara kanggo Panjenengané kanthi ngucurake getihé; getih iku mbusak dosané lan maringi kamulyan swarga. Lan ana para martir suci liyane, sing sepisanan mbantah Kristus, banjur ngakoni Panjenengané maneh, nandhang sangsara kanggo Panjenengané, lan kanthi getih martiré padha mberesake dosa mbantahé biyèn. Nanging pangarang saka kutipan sing salah iku, sing kalebu ing Buku Liturgi cetakan lawas, nyatakake yèn getih para martir ora bisa ngapura dosa nyukur; amarga, miturut pamikirane sing bodho, jambang luwih unggul tinimbang Kristus; awit getih para martir bisa mbusak dosa wong-wong sing wis mbelakangi Kristus, nanging ora bisa mbusak dosa nyukur. Ing endi tau krungu kabodhoan kaya ngono? Lan ing endi kapanggih pangakuan ala kaya ngono?

Sekali maneh, panulis anonim sing padha, ing risalahé, nalika ngecam nyukur jambang lan nyengkuyung ora nyukur jambang, ngomong—utawa luwih tepaté goroh—kaya-kaya Para Rasul Suci, pitung Konsili Ekumenis, lan sangang Konsili Lokal wis netepaké yèn wong Kristen ora kena nyukur jambangé. Nanging sawise mriksa kanthi teliti kabeh kanon apostolik lan patristik, kita wis nyatakake manawa ing endi wae ora ana sing nyebutake bab jambang, ora ana ing kanon apostolik utawa patristik, kejaba mung karangan palsu. Mula kita takon marang panganggit karya iki, sing ngina paugeran Apostolik lan Patristik: endi sing luwih gedhé dosané—nyukur jambangé, utawa goroh babagan sing Suci? Nyukur jambang iku kabiasaan manungsa, déné goroh iku saka setan. Sapa, mula, sing dosa luwih abot: sing dosa kanthi cara manungsa, utawa sing dosa kanthi cara setan?

Sawisé ngendika iki, kita ngandharake manawa, kaya sing bakal kabuka ing pérangan pungkasan risalah iki lan ing bab pungkasan, ana dosa sing getihé para martir ora bisa ngapura, lan sing wis diomongaké déning guru suci.

Nanging ing kéné kita bakal nambahaké iki: saben dosa nggawa rasa seneng tartamtu, apa ing indra—yaiku daging—utawa ing jiwa. Amarga ing indra daging ana napsu, déné ing jiwa ana nesu gedhé. Amarga nesu gedhé nemokaké kabungahan ing balas dendam, déné napsu nemokaké kabungahan ing kesenangan daging. Nanging ing rambute alus sing dicukur, endi ana kasenangan sing bisa ditemokake? Ora ana siji wae. Amarga ora ana dosa sing ana ing kana, lan sia-sia yen ana wong sing mangu-mangu bab keslametané amarga nyukur janggut.

Liyané padha kandha yèn nyukur jambangé iku padha karo nyentuh awak dhéwé. Nanging kita kandha marang wong-wong mau: kowé ora kena nyentuh jambangmu nganggo sikat utawa sisir; amarga yèn nyisir jambang sing wis dicukur, bulu-bulué bakal copot, lan kowé bakal dianggep nyentuh awakmu dhéwé. Nanging, he para wong sing bodho, apa nyukur jambang pancen padha karo nyabhet awakmu dhéwé nganggo tanganmu dhéwé? Apa mbusak rambut sing wis mati lan ora peka nimbulaké cilaka marang awak sing isih urip? Nyabhet awakmu dhéwé nganggo tanganmu dhéwé iku tegese sengaja motong salah siji anggota awakmu sing isih urip, utawa matèni awakmu dhéwé kanthi cara apa waé: kaya Yudas sing matèni awaké dhéwé kanthi nglemes; lan Saul, mungsuhé Daud, matèni awaké dhéwé nganggo pedhang, nyabet awaké dhéwé³⁸³. Para skismatik padha matèni awaké dhéwé, ana sing nganggo geni, ana sing keluwen: iki pancèn nyabet awaké dhéwé, yaiku ngundang karusakan awaké dhéwé kanthi cara pati apa waé. Lan sepira gedhéné dosa iku bakal kabuka ing pérangan katelu saka risalah iki.

PERTIMBANGAN KAPING PÉT

Apa ana kaslametan ing kajahatan?

³⁸³ 1 Raja-raja 31:5.

Kaya sing ditulis dening Rasul Suci Paulus marang wong Galatia bab sunat ing Prajanjian Lawas: '*Sunat utawa ora sunat ora ana gunane*³⁸⁴', mula kita bisa ngomong bab jambang: 'Nyukur utawa ora nyukur ora ana gunane'.

Amarga kaya sunat ing Prajanjian Lawas, sing ditindakake dening wong-wong sing wis mbalik saka nyembah berhala marang Kristus lan wiwitane wis diundang supaya disunat, ora nggawa kaslametan marang wong-wong mau, nanging iman marang Gusti Allah ing Kristus bebarengan karo pakaryan becik³⁸⁵: kanthi cara sing padha, ora disunat gaya Prajanjian Lawas ora nggawa kaslametan marang sapa wae ing antarané wong Kristen, nanging mung iman sing sejati lan pakaryan becik.

Para sing ngembangaké jambang nunjukaké marang para martir suci saka Vilnius: Antonius, Yohanes, lan Eustatius, kaya-kaya padha nandhang sangsara amarga jambangé³⁸⁶. Nanging élinga iki: padha ora nandhang sangsara amarga jambangé, nanging amarga Kristus Gusti. Jenggote, nanging, ing wektu kuwi dadi pratandha Kristen ing antarané wong-wong pagan, sing nganggep geni minangka déwa lan nyembah marang geni, nyukur sirah lan jenggote kanggo ngajèni déwa geni. Saiki, nanging, ing kéné ing Rusia, kanthi sih rahmaté Gusti Allah, ora ana pemujaan berhala, lan kita ora nyembah geni; kita kabeh pracaya marang Kristus Gusti kita, lan nduwé rai gundhul ora bisa dadi pratandha Kristen ing antarané kita, kaya nduwé jambang uga ora bisa dadi pratandha nyembah berhala; amarga ora ana bedane ing antarané umat Ortodoks, nanging kabeh pracaya kanthi cara sing padha, kajaba saiki, ing jaman perpecahan, nduwé rai gundhul dadi pratandha. Bab kaslametan sing kapanggih amarga ora nduwèni jambang, kita nalar kaya mangkéné:

Ing ngendi hawa napsu dosa ora dirasakaké, ora ana godaan kanggo nglakoni dosa, uga ora ana perjuangan nglawané. Lan ing ngendi ora ana godaan, uga ora ana perjuangan, ing kana ora ana mahkota, uga ora ana kaslametan: lan amarga ora ana rasa seneng saka rambute, apa iku ana utawa ora; amarga kaya ora ana dosa nalika nyukur, uga ora ana kaslametan nalika ora nyukur.

Nanging, yèn kaslametan ana ing jambang sing ora dicukur lan ora dirapèkaké, mula mung wong sing nduwèni jambang gedhé sing bakal slamet. Lan luwih gedhé jambangé wong lanang, luwih gedhé uga kaslametané; déné wong lanang sing jambangé tipis bakal nduwé kaslametan sing sithik, lan sing ora nduwé jambang babar pisan ora bakal nduwé pangarep-arep kaslametan. Dadi, apa sing kudu diomongake bab bayi-bayi sing lagi seda? Lan bab wanita? Wong-wong mau bakal pancen adoh saka kaslametan, amarga ora duwe jambang.

Kabeh iki diomongake ora kanggo nglarani ati para sepuh lan wong-wong sing kinurmatan, sing wis meh dihias dening Gusti lan alam kanthi jambang lan rambute uban; amarga kita ora mulang umat kanggo nyukur jambange, uga ora muji utawa ngremehake wong sing ora nyukur; amarga loro-lorone ora ana gandhengane karo kaslametan, ora mbantu uga ora ngalangi; lan kita uga ora nduwé préntah saka Kristus Gusti kita kanggo mréntahaké jambang, nanging kanggo mulangaké wong-wong ing dalan kaslametan. Lan apa sing tak kandhakaké iki minangka pitutur marang wong-wong sing nggawa jambang miturut gambaré Gusti Allah, kanggo kasucian ageng lan kanggo kaslametan: Padha nganggep nyukur iku dosa gedhe, kahanan sing ora ana gunane kanggo kaslametan, lan karusakan total, lan padha luwih ngutamakake janggute tinimbang nyawane: amarga padha ora padha prihatin bab kaslametan nyawane kaya prihatine marang kelengkapan janggute. Padha nganggep dosa-dosa pati, sing ngrusak nyawa, iku ora ana apa-apa, nalika padha ngarep-arep kaslametan mung amarga ora nyukur. Kelangan nyawa amarga tumindak tanpa hukum iku ora apa-apa; nanging kelangan jambang iku dosa gedhe. Padha siap mbayar pirang-pirang rouble kanggo jambangé, nanging adol nyawa menyang neraka mung kanggo upah sithik; mula jambangé dadi luwih penting tinimbang nyawane. Padha nganggep jambangé luwih mulya tinimbang Kristus dhéwé. Amarga saben dina padha nyukur Kristus saka atiné nganggo pikiran lan tumindak ala, lan ora ngrasakaké sedhih; nanging padha ngopeni jambangé kanthi teliti supaya tetep utuh. Padha nyingkiri Komuni Suci Raga lan Getihé Kristus, nganggep iku sawijining tumindak ora takwa; nanging padha nganggep jambangé minangka tumindak takwa sing gedhé, mula jambangé dadi luwih wigati tinimbang Kristus. Satemene, wong kaya ngono kuduné diarani 'wong berjambang' tinimbang 'wong Kristen'; awit roh lan Kristus ora diurmati kaya janggute. Maling lunga nyolong, ngrampok, lan ngrebut, lali marang Kristus lan atine dhewe, ora peduli;

³⁸⁴ Galatia 6:15.

³⁸⁵ Kisah Para Rasul 15:1 lan 5.

³⁸⁶ 14 April.

nanging dheweke ngopeni janggute kanthi teliti. Nyingkang marang tangga teparo, ngrampok, nyulik, nindakake ketidakadilan, nyebabake cilaka, ngucurake luhé wong sing ora salah lan getih, kanthi lali marang Kristus lan nyawane dhéwé—kabeh iku ora ana apa-apane: siji-sijiné sing perlu kanggo kaslametan yaiku nduwé janggut sing ora dicukur. Nguripi urip sing hina kaya babi, seneng pesta lan mabuk, ing kotoran daging, ing zinah, ing sodomi, lan ing kajahatan liyane; kanthi mangkono ngusir Kristus saka ati lan nyiapake nyawa kanggo kebinasaan langgeng—kabeh iku ora ana apa-apane, kabeh iku sia-sia: siji-sijine sing mulya lan suci yaiku njaga jambangé supaya ora dipotong. Kuwi sing bakal nylametaké kowe, sing bakal nuntun kowe mlebu Karajaning Swarga, sing bakal mbeneraké kowe ing ngarsané Gusti Allah; lan tanpa kuwi, kaslametan ora mungkin. Wah, sepira bodhoné wong bodho! Jambangé wong tuwa iku mulya, nanging ora ana kasuciané pisan yèn dhèwèké dhéwé kebak akèh dosa. Owé-owé uban iku kinurmatan, nanging ora ana kaslametan ing kono yèn wong ora ngopeni kaslametané dhéwé. Kinurmatan para hakim Israèl amarga jangguté lan owé-owé ubané, sing ing Babilon nyoba perkosa Susanna, sing suci ing badan lan jiwa, sanadyan ayu wujudé³⁸⁷ : nanging apa gunané janggut lan owé-owé ubané mau kanggo wong-wong kuwi? Mangkono uga, ing dina paukuman kang medeni lan pangadilan kang nggegirisi saka Gusti Allah, jambang ora bakal mbiyantu sapa waé kajaba wong sing wis nglakoni urip sing bener. Ora dadi alangan yen nyukur janggut, asal uripé saleh. Amarga sing bakal diadili ing kana dudu janggut, nanging tumindak; lan pakurmatan ora diparingake amarga janggut, nanging amarga nyenengake Gusti Allah. Ora wong sing jangguté durung tau kena cukuran sing bakal piningan berkah ing kana, nanging wong sing atiné tetep suci.

Mula saka iku, aja ana wong sing duwe jambang ngarep-arep entuk kaslametan amarga jambangé; uga aja ana wong sing ragu marang kaslametané amarga nyukur.

Bab 20. Bab Alis

Ing kéné uga, sawatara tembung kudu diomongaké bab alis, amarga alesan-alesan ing ngisor iki:

Aku krungu sawetara wong ngina lan nyebut wong suci, uskup Ortodoks, alm. Yang Mulia Peter, Metropolitan Kyiv, sing dikenal minangka Mogila, amarga wis nulis ing Kyiv Trebnik agungé, maringi pitutur marang para imam sing duwé kumis kandel supaya nyukur sethithik rambut sing kakehan ing ndhuwur lambéné, supaya ora nyemplung kakehan ing Getihé Kristus. Mangkono, ing Buku Liturgi iku, ing Bagéan 1, ing folio 249, katulis:

Yen sawijining imam, sing duwé kumis kandel, amarga kecerobohan nyemplungaké kumisé ing Getih Ilahi, dhèwèké dosa: nanging dhèwèké kudu ngusap dhisik lambéné kanthi becik, banjur ngusap kumisé nganggo kain. Mula, he pendeta, supaya ora kena dosa kaya ngono, kowe bisa nyukur alismu kanthi rapi dhéwé, utawa nyuwun dicukur sadurungé ibadah. Mangkono pungkasané Buku Ibadah.

Amarga iku, sawetara warga kene ngina lan nyiksa uskup mau, nyebut dheweke bidah, lan Gusti Allah bakal ngadili wong-wong mau. Bab aku, marang wong-wong sing ngina kuwi, tinimbang mangsuli, aku nyedhiyakake iki:

Ing Rostov, ing omahé uskup, ana sawijining imam tuwa sing nganggo jubah ireng jenengé Varlaam, sing kabèh wong Rostov padha kenal, lan saiki wis seda. Dhèwèké nduwèni jambang sing ora cilik lan misai gedhé sing ngluwihi ambané lambéné. Ing sawijining wektu, nalika aku lagi nindakake Liturgi Suci, imam kuwi padha nindakake ibadah bareng karo aku; lan nalika dhèwèké nampa Komuni saka kalice Darah Ilahi, sawisé nyemplungaké kabèh misaié ing getih, aku weruh dhèwèké ngusap bagéan paling akèh saka getihé Kristus saka kalice nganggo misaié, tanpa ngusap misaié dhisik kanthi bener, nanging banjur lumaku menyang antidoron lan lavabo. Aku ngeri banget amarga kelalaian lan pangotoran Darah Kristus kaya ngono, lan aku mrentahake imam kuwi supaya ora gelem ngladeni bareng aku maneh, nanging nganakake Liturgi dhewekan, supaya aku ora bakal nyekseni pangotoran kaya ngono maneh nalika Komuni Suci.

Ing kéné aku takon: endi sing luwih kinurmatan lan suci—rambut kumis sing kakehan ing ndhuwur lambé, utawa Getihé Kristus? Lan endi sing dadi dosa gedhé—nyukur sethithik rambut sing kakehan ing ndhuwur lambé, utawa nggawa ambuné Getihé Kristus saka Cawan Suci nganggo kumisé sing gedhé, tanpa wedi utawa tanpa nggatekake?

³⁸⁷ Dan. ch. 13.

Aku ngerti yèn wong sing ngina bakal nyebut buku-buku cithakan lawas ing Moskow, yaiku Trebnik sing wis kasebut lan Service Book, ing ngendi ditulis kaya ngéné: setan ngajak wong-wong mau nyukur jambangé lan nyukur kumisé nganggo gunting lan pisau cukur. Padha nindakake tumindak sing luwih ala maneh, amarga padha nguntal rambute janggut lan kumisé nganggo untu dhéwé, tumindak kaya kanibal.

Kanggo iki aku mangsuli kanthi sawetara tembung cekak.

Sapa waé sing nulis tembung-tembung kuwi ora luwih waras tinimbang rasa ing siji helai rambut: wong sing nemokake dosa ing panggonan sing sejatine ora ana dosa iku kaya wong sing nyaring nyamuk nanging ngidini unta mlebu. Lan yen ana wong nyisir jambangé lan kumisé nganggo sisir utawa sikat, banjur rambute kuwi rontog, dosa apa sing bakal dituduhaké marang iki? Amarga kadhangkala siji rambute kumis bisa kesangkut ing panganané nalika dhahar, lan mlebu antaraning untu bareng panganané: mula, miturut paugeran kuwi, ora ana kaslametan kanggo wong kaya ngono.

Bab 21. Bab narasi Injil lan parabel

Ayo uga mbukak kegilaan para pemisah iki, sing pantes diremehake; aku bubar iki krungu bab iki, yaiku yen padha ora nganggep narasi Injil minangka bebener, minangka kedadeyan sing pancen kelakon, nanging dianggep minangka parabel, lan padha mikir yen padha negesake pamikiran bodho dhewe kanthi interpretasi adhedhasar Injil. Contone:

Kristus maringi mangan marang limang ewu wong ing panggonan sepi nganggo limang roti lan loro iwak; iki, miturut wong-wong mau, ora kelakon tenan, nanging mung parabel³⁸⁸. 'Panggonan sepi', miturut wong-wong mau, tegesé bangsa-bangsa, sing dituju Kristus sawisé ninggalaké wong Yahudi; limang roti makili limang indera; loro iwak, loro kitab: Injil lan Epistel; 12 kranjang, 12 Rasul; kaya sing kacathet ing komentar Injil.

Sateruse:

Kisah Injil babagan Samaria Apik iku ora kedadeyan nyata, nanging parabel³⁸⁹. Wanita Samaria makili nyawa manungsa; sumur makili baptisan; banyu urip iku Roh Suci; limang priya makili limang kitab Musa.

Manèh:

Kebangkitan Lazarus ora kedadeyan nyata, nanging parabel³⁹⁰. Lazarus, sing lara, dianggep minangka pikiran kita sing kalah dening ringkihé manungsa; pati Lazarus – dosa; seduluré Lazarus – daging lan jiwa; daging – Marta, jiwa – Maria; makam – urusan donya; watu ing makam – ati sing wis atos kaya watu; Lazarus sing diiket nganggo kain kuburan – pikiran sing diiket dening rantai dosa; tangi Lazarus – tobat saka dosa.

Sateruse:

Masehi mlebu Yerusalem numpak keledai cilik iku dudu kedadeyan nyata, nanging sawijining parabel. Keledai iku makili wong Yahudi, sing nggawa sangkèning Hukum Musa; anak keledai nggambaraké bangsa-bangsa; lan Kristus, sawisé ninggalaké wong Yahudi, numpak bangsa-bangsa; para murid sing mèlu ing ngarep nggambaraké Prajanjian Lawas; sing mèlu sakwisé nggambaraké sih anyar; sandhangan sing dibuwang ing dalan maknané pangubatan daging; godhong kurma saka wit kurma maknané kamenangan nglawan pati; para mudha sing padha njerit iku wong-wong sing bébas saka niat ala.

Kanthi tumindak-tumindak ajaib Kristus liyane, kaya sing kacathet ing narasi Injil lan diterangake dening Para Bapa Suci sing paling mulya liwat interpretasi alegoris lan moral, dianggep dening para 'wong wicaksana' sing edan lan skizmatik mung minangka parabel tinimbang Tumindak kasebut dhewe, amarga interpretasi sing kapanggih ing *Gospel Herald*-e Theophylact, ora bisa mangerteni wangun lan gambar kias, uga ora bisa mbedakake antarane sajarah lan parabel, lan pancen ora pantes mbedakake antarane tafsir sajarah lan tafsir parabel, kaya-kaya ilang akal sehat lan ora padhang dening cahya akal; lan amarga kabodhoané, kaya pepeteng ing Mesir, padha katutupi³⁹¹; lan padha nyebarake lalor ing antarané wong prasaja, lan ngrusakake nyawa wong sing ora ngerti, ngfitnahake crita Injil. Bab pamikirané sing bodho, amarga ora pantes dibales, aku kepéngin nglirwakake kanthi meneng; nanging aku wedi yèn, yèn aku meneng, karusakan ing antarané wong akèh bisa

³⁸⁸ Mat. pasal 14.

³⁸⁹ Yohanes, bab 4.

³⁹⁰ Ibid., bab 11.

³⁹¹ Keluaran 10:21 lan 22.

tambah akèh, lan wiji bidah sing luwih gedhé bisa ditandur—bidah sing nganggep Inkarnasi Kristus, Sangga-Sanggané, lan kabèh pakaryan lan mujijat kang mulya ora minangka kasunyatan nanging minangka parabel; lan nganggep panganggé dagingé Kristus lan sangsara Panjenengané mung minangka penampakan semata tinimbang kasunyatan pakaryané, kaya sing diwulangaké déning ajaran sesat Maniké sing jahat ing jaman kepungkur; mugi Gusti Allah sejati lan Manungsa, Kristus, ngreksa Gréja suci Panjenengané saka ajaran sesat sing mbebayani kaya ngono. Aku uga kapincut nindakake iki amarga pitakon saka sawatara wong mulya sing, sawisé krungu cacian skisma kuwi, padha takon marang aku bab limang roti lan loro iwak, bab wong Samaria, bab tangi saka pati Lazarus, lan bab mlebué Kristus menyang Yerusalem numpak jaran cilik; apa pancèn iku kedadeyan nyata, utawa mung parabel? Kanthi pitulunganing Gusti, aku miwiti mbantah pamikiran skizmatik, bodho, lan ngrusak jiwa kuwi kanthi sak kuwasa kula kanthi nyajèkaké ing ngandhap iki:

- 1) Endi wae ayat ing Injil Suci sing gampang disalahpahami?
- 2) Apa kabèh ayat ing Injil perlu ditafsiraké?
- 3) Képiye cara nerjemahake ayat-ayat sing mbutuhake tafsir?
- 4) Apa tafsiran sing diwenehake ing *Komentar Injil* Theophylact babagan limang roti, Samaria Sing

Apik, Lazarus sing wis patang dina seda, lan mlebué Kristus menyang Yerusalem?

- 5) Képiye carane mbedakake kedadeyan nyata saka parabel ing Injil?

PANGERTAEN KAPING PISAN

Apa inti Injil Suci?

Injil ngemot loro bab:

Crita babagan uripé Kristus

Lan tembung-tembung pangajarané.

Narasi kasebut nyritakaké kabèh pakaryan lan mujijat Kristus, sing Gusti Allah kita, sawisé dadi manungsa, nindakake nalika ana ing bumi lan urip ing antarané manungsa, diwiwiti saka lairé sing paling suci saka kandhungan Perawan Maria sing paling suci, nganti seda Panjenengané ing salib, wunguné Panjenengané, lan munggahé Panjenengané menyang swarga; Saliyane tumindaké Kristus, urip lan tumindaké wong liya uga dicritakaké sawatara: Yohanes Pembaptis, Herodes, Para Rasul, imam agung Yahudi, Pilatus, lan liya-liyané.

Kitab-Kitab Injil, ing sisihé, nyritakaké kabèh tembung-tembung khotbah lan piwulangé Kristus, sing diucapaké déning Panjenengané nganggo lambéné sing paling suci marang wong-wong sing mèlu lan ngrungokaké Panjenengané, lan sing saiki diwartakaké marang kita lumantar pambacaan Injil kanggo kabecikan jiwana kita.

Panjelasan Kapindho

Apa kabèh tembung ing Injil mbutuhaké tafsiran?

Ora kabèh sing ditulis ing Injil mbutuhake tafsiran, nanging mung sing ora bisa dipahami déning kabèh wong; déné sing cetha lan bisa dipahami kabèh wong ora ditafsirake, nanging mung diwartakake. Sapa sing ora mangertos tumindak lan mujijat Kristus sing diwartakaké? Panjenengané lair saka Perawan Maria ing Betlehem, dibungkus nganggo kain lampin lan diletakake ing palungan; para malaikat padha nyanyi, para gembala padha nyembah, ana lintang kang mandheg ing ndhuwuré, lan para Majus teka nggawa peparang; Panjenengané uga disunat, digawa menyang candhi, disandhang ing pangkuan Simeon sing bener, mlayu menyang Mesir, lan bali saka kana sawisé seda Herodes; ing umur rolas taun, ing candhi ing Yerusalem, Panjenengané nggumunaké para ahli agama Yahudi tuwa kanthi kawicaksanan ilahi; Ing umur telung puluh taun, Panjenengané dibaptis déning Yohanes ing Kali Yordan; Panjenengané nglakoni puasa patang puluh dina ing ara-ara samun lan nggawe setan, kang nggodha, isin; lan sawisé nglumpukaké para muridé sing suci lan para Rasul, Panjenengané nindakaké mujijat kapisan kanthi ngowahi banyu dadi anggur ing Kana, Galilea; lan Panjenengané ngumbara liwat kutha-kutha lan désa-désa ing Palestina, nginjili Kabar Kabungahan babagan Kratoné Allah lan marasaké kabèh sing lara: Panjenengané maringi pandelengan marang wong wuta, ngresiki wong kusta, nguripaké wong mati, lan ngusir setan saka manungsa; ing panggonan sepi Panjenengané maringi mangan marang limang ewu wong nganggo limang roti lan loro iwak; Panjenengané rembugan karo wong wadon Samaria ing sumur Yakub; Panjenengané ngalami ngowah wujud ing Gunung Tabor; sawisé kuwi Panjenengané nguripaké Lazarus saka kuburan sawisé patang dina; mlebu Yerusalem kanthi kamulyan numpak keledai enom, nampa pujian saka cangkem bocah cilik lan bayi, nandhang sangsara, wungu maneh, lan munggah menyang swarga. Kabèh pakaryan

Kristus iki, sing kelakon kanthi nyata (lan ora mung minangka parabel), lan sing kacathet ing crita Injil, wis cetha banget lan ora mbutuhake interpretasi dhewe, kejaba kanggo wahyu babagan kedadeyan ing mangsa ngarep sing wis diwenehake pratandha. Amarga pancen sipate pakaryan Kristus iku maringi pratandha babagan mangsa ngarep, bab sing bakal kita rembug ing ngisor iki.

Bab tembung-tembung lan pangandikane Kristus, sing diucapake saka kawicaksanan ilahi Panjenengané kanggo piwulangé wong akèh lan para muridé, ora kabèh bisa dipahami déning saben wong; amarga wong-wong nduwèni tingkat pangerten sing béda-béda:

Ana sing cetha,
ana sing kasembunyi,
sawetara iku parabel lan perumpamaan,
sawetara iku paugeran,
sawetara iku pitutur,
Iki janji lan panglipur,
Iki panukaran lan paukuman,
Iki ramalan.

Lan ana akèh tembung liya saka sipaté sing paling suci babagan manéka prakara.

Saka iki, sawetara mbutuhake tafsir, dene liyane ora; ayo padha kelingan sawetara ing kene.

Antarane pangandika lan tembung Kristus sing cetha ana ing ngandhap iki:

Bab tobat: *'Tobatna, amarga kraton swarga wis cedhak'* (³⁹²). Bab urip sing luhur: *'Mangkono padhangmu sumunar ing ngarepé manungsa, supaya padha weruh pakaryan becikmu lan mulyaaké Bapakmu sing ana ing swarga'* (³⁹³). Bab nyawisake kurban marang Gusti: *'Yen kowe nggawa kurbanmu menyang mezbah, lan kowe kelingan yen sedulurmu nduwé perkara marang kowe, tinggalna kurbanmu ing ngarep mezbah, banjur dhisik sowan lan rukun karo sedulurmu, sawisé kuwi bali lan nyawisake kurbanmu'* (³⁹⁴). Bab pandonga: *'nalika kowe ndonga, aja nganggo pangulangan sing sia-sia; ndongaa kaya ngene: Bapa kita'* (³⁹⁵) lan sakteruse. Bab puasa: *'nalika kowe puasa, aja nganti kowe katon muram kaya wong munafik; amarga padha ngerusak pasuryané supaya katon marang manungsa yèn padha puasa'* (³⁹⁶). Bab pangapura: *'Yen kowe ngapura kaluputan wong liya, Rama ing swarga bakal ngapura kowe uga'* (³⁹⁷); lan tembung-tembung liya sing padha cetha saka Kristus sing kapanggih ing Injil, sing ora mbutuhake interpretasi.

Antarane pangandika lan tembung Kristus sing luwih samar ana ing ngisor iki:

Watu sing ditolak para tukang bangunan wis dadi watu pojok; sapa waé sing tiba ing watu iki bakal remuk; nanging sapa waé sing tiba ing watu iki bakal remuk lan' (³⁹⁸). Lan manèh: *'Yen tanganmu ndadèkaké kowe kesandhung, potong tanganmu; yen sikilmu ndadèkaké kowe kesandhung, potong sikilmu; yen mripatmu ndadèkaké kowe kesandhung, cabut mripatmu.'* Lan manèh: *'Kabèh bakal diasinkan nganggo uyah.'* Uyah iku apik; nanging yèn uyah iku wis ilang rasa asiné, karo apa iku bakal diwènèhi asin? Padha duwéna uyah ing antaramu' (³⁹⁹). Lan manèh: *'Sapa waé sing nduwé dompet, njupukna; lan uga sing nduwé kantong; lan sapa waé sing ora nduwé dompet, adolna jubahé lan tuku pedhang (pisau)'* (⁴⁰⁰).

Lan manèh: *'Ing ngendi bangkèmu ana, ing kono manuk alap-alap bakal padha nglumpuk'* (⁴⁰¹); lan pangandika misterius liya saka Kristus, sing mbutuhake tafsiran, kaya pangandika ing ngendi Panjenengané maringi pratandha marang para Rasul bab sangsara Panjenengané: *'Kita bakal munggah menyang Yerusalem'*, lan

³⁹² Matius 4:17.

³⁹³ Ibid., 5:16.

³⁹⁴ Matius 5:23 lan 24.

³⁹⁵ Ibid., 6:7, 9, lsp.

³⁹⁶ ayat 16.

³⁹⁷ ayat 14.

³⁹⁸ Ibid. 21:42 lan 44.

³⁹⁹ Markus 9:43, 45, 47, 49 lan 50.

⁴⁰⁰ Lukas 22:36.

⁴⁰¹ Mat. 24:28.

sapituruté: *nanging padha ora mangertos bab-bab mau, lan pangandika mau didhelikaké saka wong-wong mau, lan padha ora mangertos apa sing diomongaké*⁴⁰² ; padha butuh penjelasan.

Bab parabel lan perumpamaan sing diucapake Kristus, yaiku:

⁴⁰³Bab wiji sing tiba ing pinggir dalan, ing lemah watu, ing antarané duri, lan ing lemah subur. Bab lalang sing ditandur mungsuh ing antarané gandum⁴⁰⁴ . Bab raja sing ngapura utangé abdi satus talenta, nanging abdi kuwi ora gelem ngapura kancané sing utangé satus denari⁴⁰⁵ . Bab wong sing tiba ing antarané perampok lan bab Samaria sing welas asih⁴⁰⁶ . Bab wong sugih sing ladangé tuwuh subur⁴⁰⁷ . Bab wong sugih liyané sing ora welas marang gelandangan Lazarus⁴⁰⁸ ; bab Farisi lan panagih pajak sing mlebu ing gréja kanggo ndedonga . Bab kebon anggur lan ahli waris sing dipatèni déning para buruh⁴⁰⁹ . Bab wong sing nyiapake manten kanggo putrané; lan bab wong sing ora nganggo busana manten⁴¹⁰ . Bab wong sing nyiapake nedha bengi ageng lan ngundang akèh wong, sing nolak teka⁴¹¹ . Bab talenta sing diwènèhaké marang para abdi⁴¹² . Bab putra sing mbuwang warisané⁴¹³ .

Lan uga iki:

Pamaréntahan swarga iku kaya wiji mustard.

Pamaréntahan swarga iku kaya ragi.

Karajan swarga iku kaya harta sing didhelikake ing sawah.

Karajan swarga iku kaya pedagang sing nggoleki mutiara sing apik.

*Pamaréntahan swarga iku kaya jaring sing ditiupaké ing segara*⁴¹⁴ .

*Kerajaan Swarga iku kaya sepuluh dara*⁴¹⁵ .

Iki lan parabel lan perumpamaan liyane, sing diucapake saka cangkemé Kristus, amarga disamarkan, mbutuhake tafsir.

Antarane paugeran Kristus ana iki:

*'Iki kang tak paringaké marang kowe: tresnaa marang siji lan sijiné'*⁴¹⁶ . *'Tresnaa mungsuhmu, berkahana wong sing ngutuk kowe, lakoni kabecikan marang wong sing sengit marang kowe, lan ndedonga kanggo wong sing nganiaya kowe.'* Lan maneh: *'Aku ngandika marang kowe, aja sumpah apa-apa, ora nganggo langit, ora nganggo bumi'*⁴¹⁷ . *'Aja ngadili, supaya kowe ora diadili'*⁴¹⁸ . *'Aja maringi sing suci marang asu'*⁴¹⁹ . Lan paugeran liya saka Kristus ing Injil. Iki, amarga cetha, ora mbutuhake tafsir.

Antarane piwulangé Kristus ana ing ngisor iki:

*Yen ana wong nyerang pipi tengenmu, balekna uga pipi kiwimu. Yen ana wong kepengin njupuk jubahmu, wenehana uga bajumu. Lan yen ana wong meksa kowe mlaku siji mil, mlaku karo dheweke rong mil. Wenehana marang sing nyuwun marang kowe; lan aja nolak sing kepengin ngutang marang kowe*⁴²⁰ . *Aja nyimpen bandha ing bumi kanggo awakmu*⁴²¹ . *Aja kuwatir bab uripmu, apa sing bakal kok pangan utawa kok omben, utawa apa*

⁴⁰² Lukas 18:31 lan 34.

⁴⁰³ Ibid. 18:10 lan liya-liyané.

⁴⁰⁴ Matt. 13:4–24 lan ing panggonan liya.

⁴⁰⁵ Ibid. 18:24 lan ing panggonan liya.

⁴⁰⁶ Lukas 10:30 lan 33.

⁴⁰⁷ Ibid. 12:19 lan liya-liyané.

⁴⁰⁸ Ibid. 16:18 lan liya-liyané.

⁴⁰⁹ Matius 21:37 lan salajengipun

⁴¹⁰ Matt. 22:2 lan liya-liyané

⁴¹¹ Lukas 14:16 lan liya-liyané.

⁴¹² Matius 25:15.

⁴¹³ Lukas 15:11 lan sateruse.

⁴¹⁴ Matius 13:31 lan liya-liyané.

⁴¹⁵ Ibid. 25:1.

⁴¹⁶ Yohanes 15:17.

⁴¹⁷ Matt. 5:44 lan 34.

⁴¹⁸ Matt. 7:1.

⁴¹⁹ Matius 7:6.

⁴²⁰ Matius 5:39 lan liya-liyané.

⁴²¹ Ibid. 6:19.

sing bakal kok sandhangan⁴²² . Lan maneh: sapa wae sing kepengin ngetutake aku kudu mbantah dhiri lan nggawa salibé. Sapa waé sing kepengin nylametaké nyawané bakal kelangan nyawa⁴²³ . Yèn kowé péngin sampurna, adol kabèh kagunganmu, wènèhana marang wong mlarat, lan mèlu aku⁴²⁴ . Sapa waé sing péngin dadi sing paling gedhé ing antaramu kudu dadi abdi panjenengan kabèh. Sapa waé sing kepengin dadi sing sepisanan ing antaramu kudu dadi abdi panjenengan⁴²⁵ . Tembung-tembung Kristus iki cetha lan ora mbutuhake panjelasan; kajaba yèn salib sing diomongaké ora kudu dipahami sacara fisik, nanging sacara rohani; lan kelangan nyawa kudu dipahami minangka martir kanggo Kristus, utawa matèni hawa napsu dhéwé.

Antarane janji lan panglipur Kristus ana ing ngisor iki:

Yen ana loro saka kowe padha sarujuk ing bumi bab apa wae, apa wae sing kok jaluk bakal diparingi Rama-ku ing swarga⁴²⁶ . Sapa wae sing ninggalake omah, utawa sedulur, utawa apa wae liyane, bakal nampa satus kaping lan warisan urip langgeng⁴²⁷ . Aku ana karo kowe tansah, nganti pungkasaning jaman⁴²⁸ . Tandha-tandha iki bakal ngancani wong-wong sing pracaya: ing jenengku padha bakal ngusir setan; padha bakal ngomong ing basa anyar; padha bakal nyekel ula; lan yen padha ngombe apa wae sing mbebayani, ora bakal ngrusak awaké; padha bakal nempatake tangané ing wong lara, lan wong-wong mau bakal mari⁴²⁹ . Apa wae sing kok jaluk ing pandonga, pracaya yèn kowe wis nampa, lan iku bakal dadi duwému⁴³⁰ . Sapa waé sing ngakoni Aku ing ngarepé manungsa, Aku uga bakal ngakoni dhèwèké ing ngarepé Rama-Ku sing ana ing swarga⁴³¹ . Golekana dhisik Karajané Allah lan kabenerané, lan kabèh mau bakal ditambahaké marang kowé⁴³² . Sapa waé sing pracaya marang Aku bakal nindakaké pakaryan sing Aku tindakaké, lan bakal nindakaké pakaryan sing luwih agung tinimbang iki⁴³³ . Yen ana sing tresna marang aku, dheweke bakal netepi tembungku, lan Rama bakal tresna marang dheweke, lan aku bakal teka marang dheweke lan manggon bebarengan karo dheweke⁴³⁴ . Aku bakal nyuwun marang Rama, lan Panjenengané bakal maringi Panglipur liyane, supaya Panjenengané manggon karo kowe salawas-lawase, Roh kabeneran⁴³⁵ . Aku ora bakal ninggalake kowe kaya anak piatu; aku bakal teka marang kowé⁴³⁶ . Aku bakal nyiyapake panggonan kanggo kowé⁴³⁷ . Lan maneh: Aku bakal teka lan njupuk kowe marang Aku, supaya ing ngendi Aku ana, kowe uga ana⁴³⁸ . Aku wis ngandhani kowe bab-bab iki supaya kabungahaning Aku tetep ana ing kowe, lan kabungahanmu dadi sampurna⁴³⁹ . Kowe kanca-kancaku: marang sawatara Aku nyebut kowe abdi⁴⁴⁰ . Donya bakal bungah; nanging kowe bakal sedhih, nanging sedhihmu bakal malih dadi kabungahan⁴⁴¹ . Aku bakal ketemu kowe maneh, lan atimu bakal bungah, lan ora ana siji wae sing bakal nyopot kabungahanmu saka kowé⁴⁴² ; lan janji-janji lan panglipur liyane saka Kristus, kang diwenehake marang kang dipun tresnani, wis cetha lan ora perlu diterangake.

Sumpah lan piweling sing diucapake Kristus marang wong-wong sing dosa kaya ing ngisor iki:

⁴²² Ibid., v. 25.

⁴²³ Ibid. 16:24 lan 25.

⁴²⁴ Ibid. 19:21.

⁴²⁵ Ibid. 20:26 lan 27.

⁴²⁶ Matius 18:19.

⁴²⁷ Matius 19:29.

⁴²⁸ Ibid. 28:20.

⁴²⁹ Markus 16:17 lan 18.

⁴³⁰ Ibid. 11:24.

⁴³¹ Matius 10:32.

⁴³² Ibid. 6:33.

⁴³³ Yohanes 14:12.

⁴³⁴ ayat 23.

⁴³⁵ ayat 16.

⁴³⁶ ayat 18.

⁴³⁷ ayat 2.

⁴³⁸ Yohanes 14:3.

⁴³⁹ Yohanes 15:11.

⁴⁴⁰ ayat 14 lan 15.

⁴⁴¹ Ibid. 16:20.

⁴⁴² ayat 22.

Celaka kowe, para ahli kitab lan wong Farisi, kowe wong munafik, amarga kowe nutup kraton swarga ing ngarepé wong; kowe ora mlebu dhéwé, lan ora ngidini wong sing arep mlebu supaya mlebu. Celaka kowe, amarga kowe ngrebut omahé para janda. Celaka kowe, para pamimpin wuta, sing nyaring lalat nanging ngidini unta mlebu. Celaka kowe, amarga kowe ngresiki njaba gelas lan piring, nanging ing njero kebak keserakahan lan ketidakadilan. Celaka kowe, hai wong munafik, amarga kowe kaya kuburan sing dicet putih, sing katon éndah saka njaba, nanging ing njero kebak balung wong mati lan kabèh jinis kotoran. Kowe ula, keturunan ula tedung, kepiye kowe bakal uwal saka paukuman geni Gehenna?⁴⁴³ ? Lan maneh, nalika ngutuk kutha-kutha, Panjenengané kandha: 'Celaka kowe, Chorazin! Celaka kowe, Bethsaida!'⁴⁴⁴ , lan sapituruté. Lan kowe, Kapernaum, sing wis diunggahaké nganti langit, bakal diturunaké menyang Hades: tanah Sodom bakal luwih bisa ditrima ing dina paukuman tinimbang kowe.⁴⁴⁵ . Celaka donya amarga ana alangan! Celaka wong sing dadi alangan⁴⁴⁶ . Celaka kowe sing sugih, amarga kowe ora nduwé panglipur. Celaka kowe sing saiki wareg mangan, amarga kowe bakal luwe. Celaka kowe sing saiki ngguyu, amarga kowe bakal nangis lan sedhih⁴⁴⁷ . Yen kowe ora tobat, kowe kabeh bakal padha binasa uga⁴⁴⁸ . Lan tembung-tembungé Kristus iki ora samar, uga ora mbutuhake akèh tafsiran, kajaba mung mangertèni yèn nyamuk iku pratandha dosa cilik, déné unta pratandha dosa gedhé; lan wadhah sing katon resik saka njaba nanging kebak rereged ing njero iku pratandha munafik.

Antarane ramalané Kristus ana ing ngisor iki:

Kita bakal munggah menyang Yerusalem, lan Putraning Manungsa bakal diserahake marang imam-imam kepala lan ahli-ahli kitab; lan padha bakal ngukum dheweke pati, lan nyerahake supaya diolok-olok, dipukul, lan disalib; lan ing dina katelu dheweke bakal tangi maneh⁴⁴⁹ . Lan malih Panjenengané maringi pratandha marang para Rasul: 'Kowe bakal diserahaké marang wong akèh, lan ing sinagoga-sinagoga padha bakal nggebugi kowe; lan kowe bakal digawa ngadhep para panguwasa lan para raja ing donya⁴⁵⁰ . Panjenengané uga maringi ramalan babagan panganiayaan marang Gréja: 'Sedulur bakal ngianati seduluré nganti pati, lan bapak bakal ngianati anaké; anak-anak bakal mbrontak marang wong tuwané lan matèni wong tuwané'⁴⁵¹ . Panjenengané maringi ramalan babagan karusakan Yerusalem: 'Wektu bakal teka tumrap kowe nalika mungsuhmu bakal mbangun tembok pertahanan nglawan kowe, ngubengi kowe lan nyempitake kowe saka saben sisih; padha bakal ngrusak kowe lan anak-anakmu ing jeronmu, lan ora ana siji watu sing bakal ditinggal ing ndhuwur watu liyane ing jeronmu'⁴⁵² ; lan maneh babagan Gréja Yerusalem dhèwèké ngandhani: 'Ora ana siji watu sing bakal ditinggal ing ndhuwur watu liyane ing kéné sing ora bakal dibuwang'⁴⁵³ . Bab Antikristus lan para pendahulué, dhèwèké prédhiksi: 'Akan akèh wong teka nganggo jenengku, kandha, "Aku iki Kristus," lan bakal nyesatké akèh wong'⁴⁵⁴ : 'Amarga bakal muncul Kristus palsu lan nabi palsu sing bakal nindakake pratandha ageng lan kaajaiban'⁴⁵⁵ . Lan babagan geger saindenging donya, Panjenengané prédhiksi: 'Bangsa bakal mungsuh bangsa, lan kraton mungsuh kraton; bakal ana pacekitan lan bencana, lan gempa bumi ing pirang-pirang panggonan'⁴⁵⁶ ; 'Banjur bakal ana sangsara gedhé, kang durung tau ana wiwit donya diwiwiti'⁴⁵⁷ . Pungkasané, Panjenengané ngandika dawa bab paukuman kang medeni, kanthi ramalan marang masa ngarep. Kabeh tembung ramalané, nanging, ora mbutuhake tafsiran, amarga wis cetha lan gampang dingerteni kabeh wong.

⁴⁴³ Matius, bab 23.

⁴⁴⁴ Bab 11:21.

⁴⁴⁵ Matius 11:21–24.

⁴⁴⁶ Ibid. 18:7.

⁴⁴⁷ Lukas 6:24 lan 25.

⁴⁴⁸ Ibid. 13:3.

⁴⁴⁹ Matius 20:18 lan 19.

⁴⁵⁰ Bab 10:17 lan 18.

⁴⁵¹ Mat. 10:21.

⁴⁵² Lukas 19:43 lan 44.

⁴⁵³ Matius 24:2.

⁴⁵⁴ ayat 5.

⁴⁵⁵ ayat 24.

⁴⁵⁶ ayat 7.

⁴⁵⁷ ayat 21.

Lan sanadyan ora kabèh tembungé Kristus mbutuhaké tafsiran amarga wis cetha dhéwé; pakaryané Panjenengané, sing sejatine dudu parabel lan ora ana kang samar, ora mbutuhaké tafsiran, mung kudu diwartakaké; mung bab-bab sing dipratandha sing mbutuhaké panjelasan. Amarga (kaya sing wis tak kandhakake sadurunge) sawatara pakaryan Kristus, sing ing sajatine wis maringi pratandha marang masa depan—apa sing wis kelakon lan apa sing isih bakal kelakon—wis diterangake ing Injil, kaya sing bakal kita deleng ing ngisor iki.

Panjelasan Katelu

Kepiye cara nerjemahake ayat-ayat sing mbutuhake tafsir?

Kitab Suci, sing kapacak ing Kitab Suci Injil, Prajanjian Lawas lan Prajanjian Anyar, nduwèni makna loro: yaiku, Rohani lan Harfiah; sing ditulis, yaiku sing mistik.

Makna sing ditulis iku sajarah lan naratif; nanging makna rohani iku mistis lan misterius. Huruf nyritakaké prastawa, déné roh nerangaké misteri: huruf nyritakaké sajarah tumindak kuna, déné roh nerangaké apa sing wis digambaraké ing tumindak kuna mau.

Amarga pikiran sing ditulis—sing uga pikiran sajarah Kitab Suci—iku ana ing sacedhake, nerangake awake dhewe liwat narasi kedadeyan sing diceritakake, lan ndadekake awake dhewe bisa dipahami.

Makna spiritualing Kitab Suci, nanging, mistis, misterius, lan adoh; ora kabuka sacedhak déning tembung naratif, nanging dituduhaké saka adoh lumantar kedadeyan sing diceritakaké. Amarga tembung narasi mbukak prakara sing pancen wis kelakon; nanging prakara sing kabukak kuwi kanthi misterius uga nyiratake prakara liya.

Pratélan sing cetha bab loro kasunyatan iki katon ing tembungé Rasul Suci Paulus; ing Surat marang wong Korinta, ing ngendi Panjenengané kandha: *'Para leluhur kita kabèh ana ing sangisoré méga, lan kabèh lumantar segara; lan kabèh dibaptis marang Musa ing méga lan ing segara; lan kabèh mangan roti rohani sing padha, lan kabèh ngombe omben-omben rohani sing padha.'* Ing tembung-tembung mau lan tembung-tembung sabanjuré saka Rasul ana makna loro: siji makna harfiah, cedhak, nyritakaké prastawa sing pancèn kelakon: tumrap anak-anak Israèl, sawisé metu saka Mesir, nyebrang Segara Abang lan mlaku ing sangisoring méga. Padha mangan manna ing ara-ara samun lan ngombe banyu saka watu. Makna kapindho iku rohani, ora diungkapake nganggo tembung narasi, nanging dituduhake dening prakara-prakara sing diceritakake; amarga eksodusé anak-anak Israèl, sing dipimpin metu saka Mesir déning Musa, wis nglambangaké eksodus kita saka perbudakan dosa asal, sing bakal kasampurnakaké déning Kristus Gusti kita. Segara Abang nglambangaké baptisan suci. Manna iku pratandha Prajurit Kristus ing Ekaristi Suci. Banyu sing mili saka watu, sajatiné, nglambangaké getihé Kristus; lan watu iku pratandha Kristus piyambak, kaya sing diandharaké Rasul: *'awit padha ngombe saka watu rohani sing mèlu lelampahané'*; lan watu iku Kristus⁴⁵⁸. Ayo padha merhatiin tembung iki: 'padha ngombe saka watu rohani sing mèlu karo wong-wong mau'; sakjatiné padha ngombe saka watu jasmani; nanging diomongaké yèn padha ngombe saka watu rohani, amarga watu jasmani kuwi dadi pratandha watu rohani, yaiku Kristus, lan lumantar kuwasa watu rohani mau, watu jasmani mau maringi banyu kanggo wong Israel. Amarga miturut makna harfiah, watu iku watu fisik; nanging miturut makna rohani, Kristus iku watu: lan dualitas makna iki, sing kapanggih ing Kitab Suci, cetha katon ing tembung-tembung para Rasul.

Saliyane: makna spiritual, mistik, lan misterius dipérang déning para teolog dadi macem-macem cara interpretasi, yaiku telu, sing ing basa Yunani dijenengi:

Allegori,

Anagoge,

Tropologi.

Kaya ana telung kabecikan teologis paling utama—Iman, Pangarep-arep, lan Katresnan—uga ana telung wujud interpretasi spiritual.

Allegori cocog karo Iman,

anagoge cocog karo pangarep-arep,

tropologi marang Katresnan.

⁴⁵⁸ 1 Kor. 10:4.

Dadi, apa iku Alegori, Anagoga, lan Tropologi? Rungokna kanthi tliti: yen kowe kepengin sinau, he wong Galatia sing bodho, kowe para guru sing mecah belah, sing sirah kosong lan sing salah nerjemahake, lan mangerténi, yen kowe bisa mangerténi.

'Allegory' iku istilah Yunani; ing basa Slavia, ing Surat Galatia, bab 4, ing wiwitan ayat 210, ing ayat 24, diarani '*interpretasi kias*'. Ana, mula, sawijining cara tafsir sing ing Kitab Suci ateges, saliyané saka makna harfiah, bab liya sing cocog karo iman utawa karo Gréja sing perang ing donya; contone: *Abraham nduwé loro putra: siji saka budhak, lan sijiné saka wanita merdèka*⁴⁵⁹; amarga iki pancen kedadéyan miturut cathetan harfiah. Secara alegoris—tegesé kias—iku nglambangaké Gusti Allah, sing nduwé loro putra, yaiku loro bangsa, lan loro prajanjian sing diparingaké Panjenengané: prajanjian Yahudi saka keturunan Abraham, lan prajanjian Kristen saka bangsa-bangsa liya; prajanjian Yahudi ana ing sangisoré hukum Musa, déné prajanjian Kristen ana ing kamardikan sih-rahmaté Kristus. Taurat Yahudi iku jasmani, dene Hukum Kristen iku rohani; lan kaya ing jaman semana siji sing lair miturut daging (putrané Abraham) nganiaya siji sing lair miturut janji, saiki wong Yahudi akèh sing wis mbelot saka Kristus nganiaya Gréja Kristus kanthi kebencian sing jahat.

'Anagoge' iku istilah Yunani; sanadyan angel ditarjamahaké menyang basa Slavia, nanging bisa diartèkaké ing basa Slavia minangka 'pangerten luwih dhuwur'. Mula ana sawijining gambaran interpretasi ing Kitab Suci sing nyiratake, saliyané saka makna harfiah, bab liya sing cocog karo urip langgeng—sing kita enteni—utawa Gréja, sing menang ing swarga, sing kita kepengin menyang kana lan sing kita ngarep-arep; kaya sing diandharaké Gusti ing Mazmur: '*Aku sumpah ing murka-Ku, padha ora bakal mlebu ing pangasoan-Ku*' (⁴⁶⁰). Miturut teks harfiah, iki nyebutaké Tanah Sing Dijanjèkaké ing Palestina, sing para Israel dhéwé sawisé metu saka Mesir ora mlebu, nanging mung anak-anaké sing diparingi mlebu; secara anagogis, yaiku kanthi pamahaman sing luwih dhuwur, iku nyebutake urip langgeng ing swarga, sing wis dijanjekake Gusti Allah marang wong-wong sing tresna marang Panjenengané, ing ngendi Gréja sing menang bakal nduwé tentrem sejati, sing ora bakal mlebu déning wong-wong dosa sing ninggalake donya iki tanpa tobat.

Istilah 'tropologi' asalé saka basa Yunani lan ateges piwulang sing bener babagan moral manungsa. Ana uga, kaya déné alegori lan ungkapan kias, sing ngomong bab siji nanging ateges liyané; bédaé ana ing alegori ngomong bab babagan iman lan pertahanan Gréja, déné tropologi ngomong bab moral. Gaya basa iki ing Kitab Suci nduwèni makna saliyané makna harfiah, yaiku bab liya sing cocog kanggo pambinaan manungsa lan urip sing luhur, kaya sing kacathet ing Kitab Suci: '*Aja ngiket cangkemé sapi nalika lagi nginjak-injak gandum*' (⁴⁶¹). Amarga ing makna harfiah, iku nyebutake sapi-sapi mau dhéwé; nanging ing makna kias, sing ngandhut ajaran moral, iku nyebutake para rohaniawan sing nyambut gawe ing panginjilan Sabda, supaya ora dialang-alang nampa panguripan saka sedekah wong akeh. Lan maneh Pembuka dalan kandha: '*Saben wit sing ora ngasilaké woh sing apik bakal ditebang lan dibuwang menyang geni*'⁴⁶². ' Secara harfiah, iki nyebutaké wit sing tandus; nanging sacara tropologis, iki nyebutaké wong sing ora luhur budi.

Kitab Suci dipahami liwat papat ungkapan:

- 1) sacara harfiah,
- 2) *sacara* alegoris,
- 3) anagogik,
- 4) tropologis

Kabeh cara iki, nanging, diungkapake ing siji jeneng iki:

Yerusalem

Miturut surat kasebut, yaiku sacara sajarah utawa naratif, Yerusalem digambarke minangka kutha sing dumunung ing Palestina.

Secara alegoris, yaiku sacara kias, Yerusalem nglambangaké Gréja sing lagi ana ing konflik.

Anagogik, yaiku kanthi akal sing luwih dhuwur, Yerusalem nglambangaké Gréja sing menang ing swarga.

⁴⁵⁹ Gal. 4:22.

⁴⁶⁰ Mazmur 94:11.

⁴⁶¹ Ulangan 25:4. 1 Korinta 9:9.

⁴⁶² Mat. 3:10.

Secara tropologis, yaiku minangka piwulang moral, Yerusalem nglambangaké jiwa manungsa ing urip iki. Lan maneh, papat cara pamanggih iki, kang digunakake kanggo mangertèni lan nerangake Kitab Suci, kapanggih ing Surat Rasul marang wong Galatia, ing wiwitan bab 210, ing ngendi ditulis bab Abraham lan loro putrané.

Makna harfiah utawa sajarah katon ing tembung-tembung iki: *'Abraham nduwé loro putra: siji saka wanita budhak, lan sijiné saka wanita merdèka'* (⁴⁶³).

Makna alegoris utawa figuratif ditemokake ing tembung-tembung iki: 'Iki loro prajanjil'.

Makna anagogis utawa makna sing luwih dhuwur ditemokake ing tembung-tembung iki: 'Nanging Yerusalem sing ana ing dhuwur iku merdèka, lan dhèwèké iku ibu kita'.

Makna tropologis utawa moral saka tembung-tembung iki yaiku: kaya ing jaman semana sing lair saka daging nganiaya sing lair saka Roh, mangkono uga saiki.

Mangkono, ayat-ayat ing Injil Suci sing ora mbutuhake tafsir diceritakake lan diwartakake miturut makna harfiah, yaiku sacara sajarah lan naratif.

Nanging sing mbutuhake tafsiran ditafsiri:

Utawa alegoris, yaiku sacara figuratif:

Utawa anagogik, yaiku kanthi akal sing luwih dhuwur:

Utawa tropologis, yaiku minangka piwulang moral.

Ana uga susunan sing paling ringkes lan cetha saka Kitab Suci iki ing kalangan para teolog, kang dipadhakake karo pesta jamuan, sing saiki bakal diterangake ing kene.

Jamuan (miturut wong-wong) Kitab Suci Ilahi diandharake dumadi saka telung bagéan:

Sing kapisan yaiku pangerten sajarah lan naratif, kaya sing kacathet lan diwartakaké ing teks.

Panganan kapindho iku mistik, ya iku sing misterius lan spiritual, pangerten.

Panganan katelu yaiku aspek moral lan piwulang. Panganan kapisan kanggo wong sing ora sekolah, kanggo wong sing prasaja.

Panganan kapindho kanggo wong wicaksana, kanggo para guru.

Panganan katelu iku padha kanggo kabèh, loro sing wis sinau lan sing durung sinau.

Ing sajian kapisan, panganané paling ngenyangaké.

Ing sajian kapindho, panganané paling alus.

Ing sajian katelu, panganané paling legi.

Panganan kapisan nggambaraké rasa saka tumindak kuna.

Panganan ing dhaharan kapindho nglambangaké sari pati saka sakramèn.

Panganan katelu ngemot manisé kabecikan.

Panganan kapisan nyukupi kaajaiban jaman kepungkur.

Panganan kapindho nyukupi pikiran kanthi kawruh.

Panganan katelu nyukupi jiwa kanthi tembung-tembung sing mbangun.

Ing Kitab Suci teologis saka pikiran suci, pangaturané kaya mangkéné, ing bab pisan saka pikiran historis—yaiku pikiran naratif—ing bab kapindho saka pikiran mistik—yaiku pikiran misterius lan rohani—kudu mangertèni alegori lan anagoge sing ana ing kono, amarga lumantar interpretasi kaya ngono pikiran rohani dadi cetha; déné ing bab katelu saka pikiran moral ana, mesthi waé, tropologi.

PANGERTO KAPING PAPAT

Bab limang roti, Samaria Apik, Lazarus sing dibangkitake saka pati sawisé patang dina, lan mlebué Kristus menyang Yerusalem: panjelasan apa sing diwènèhaké ing Injil?

Kita wis ngomong sadurunge manawa ing gesangé Kristus, kaya sing kacathet ing Injil Suci, sawatara tumindaké Kristus wis maringi pratandha babagan apa sing bakal kelakon. Amarga pakaryané Kristus iku nyata lan kelakon tenan, dudu parabel, mula diceritakaké lan diwartakaké kanthi tulisan—yaiku sacara sajarah lan naratif; déné prastawa ing mangsa ngarep, sing wis diwènèhaké pratandha déning pakaryané Kristus, diinterpretasi miturut pantesé.

Paring pangané Kristus marang limang ewu wong nganggo limang roti iku kedadeyan nyata, dudu parabel, kaya sing cetha kacetha ing Injil. Iki kelakon ing mangsa panas kapindho saka pelayanané Kristus, sawisé seda

⁴⁶³ Gal. 4:22.

Sang Yohanes Pembaptis; nalika *Gusti kita krungu yèn dhèwèké dipenggal sirah déning Herodes, Panjenengané mangkat saka kono nganggo prau*, menyang tanah asalé, sing ana ing wilayah Galilea, lan ngubengi Segara Galilea menyang panggonan sepi, adoh saka wilayahé Herodes. *Lan nalika wong-wong krungu bab iki, padha ngetutake Panjenengané mlaku saka kutha-kutha*. Lan nalika *Yesus weruh wong akèh banget, Panjenengané nresnani wong-wong mau*; lan ing kana ing ara-ara samun Panjenengané maringi dhahar marang wong-wong mau nganggo limang roti⁴⁶⁴. Tumindak mujijat Kristus iki maringi pratandha bab mangsa ngarep: panggonan sepi iku dadi pratandha bangsa-bangsa, sing bakal nampa Injil Kristus saka wong Yahudi; lima roti iku nglambangaké lima indra, utawa luwih tepaté nglambangaké lima tatu agung ing badané Kristus sing paling suci, sing bakal diwènèhaké dadi panganané wong pracaya; loro iwak nglambangaké loro kitab, yaiku Injil lan Epistula; rolas kranjang nglambangaké rolas Rasul. Makna bab-bab iki, ing mujijat nggumunake nalika Kristus maringi mangan marang akèh wong, diinterpretasikake ing *Blagovestnik*-é Theophylact lan ing karya-karya doktrinal liyane kanthi pamikiran rohani, mistik—tegesé misterius—kanthi cara interpretasi alegoris. Uga, risalah teologi ora nyatakake yèn karya mujijat Kristus iki minangka parabel, nanging nyatakake yèn iku pancèn karya nyata, dudu parabel; sawijining karya sing maringi pratandha marang masa ngarep, sing sakbanjuré kelakon.

Mangkono uga, babagan wanita Samaria sing diajak Kristus ngomong ing sumur Yakub, crita Injil iku bener, pancen kelakon, lan dudu parabel. Ing crita iki, lumantar pamahaman rohani, alegoris, Injil kanthi misterius mbukak yen wanita Samaria iku minangka gambaran nyawa manungsa; sumur iku minangka pratandha baptisan; banyu urip – pangumuman Roh Suci; dene limang priya sing kasebut déning wanita Samaria dadi pratandha bab iki, amarga ing Prajanjian Lawas limang kitab Musa ora bisa nggawa nyawa manungsa marang kaslametan sing sampurna. Nalika nerangake iki, Penginjil ora ngowahi narasi Injil sing pancen kelakon, nanging mbukak misteri sing ana ing sajroning prastawa kuwi.

Mangkono uga, tangi saka matine Lazarus dudu parabel, nanging kedadeyan nyata: sawijining kedadeyan sing ing sajroning dhéwé mbentuk moral manungsa. Nanging, interpretasi Penginjil iki dudu interpretasi sajarah adhedhasar teks; amarga sajarah sing cetha ora mbutuhake interpretasi, nanging iku sawijining trope sing dimaksudake kanggo mulangake tumindak moral marang manungsa—sing kabentuk lumantar kedadeyan-kedadeyan iki lan kabukak ing watak manungsa: kaya Lazarus sing lara, mangkono uga pikiran kita, kang kaserang dening ringkihé manungsa, sawijining nyawa sing lara; lan liyane diinterpretasi ing kono kanthi cara moralistis.

Lan rawuhe Kristus mlebu Yerusalem numpak keledai enom iku kedadeyan nyata, dudu parabel. Ing kedadeyan iki, unsur simbolis diinterpretasi sacara alegoris; lan kedadeyan iki dadi ramalan babagan apa sing bakal kelakon lan uga panyumpanan saka apa sing wis diramalake; awit Kristus, lungguh ing punggung keledai betina lan anaké, nepaki ramalané Yesaya lan Zakharia, sing wis maringi pratandha babagan mlebué Sang Kristus ing Yerusalem iki⁴⁶⁵; lan nalika nepaki ramalan mau, Panjenengané miwiti manèh pramartabasané dhéwé babagan prakara-prakara sing bakal teka. Mangkono Santo Krisostomus, ing Homili 66 babagan Matius, ngendika: 'Panjenengané piyambak lungguh (ing keledai) lan, sawisé nepaki iki (ramalan Zakaria), maringi *wiwitan anyar marang ramalan-ramalan*, lumantar iku Panjenengané maringi *pratandha marang prastawa-prastawa sing bakal teka*.' Nganti kéné Krisostomus⁴⁶⁶. Mangkono uga, Santo Teofilaktus, nalika nerangake Injil Yohanes, nyritakake babagan Gusti numpak keledai enom, kandha: 'Ramalan Zakaria wis kawujud, kang kandha: *"Aja wedi, he Betlehem Ephrata, putri Sion; awit, raja panjenengan bakal teka marang kowe, numpak keledai enom"*.'⁴⁶⁷ amarga iki uga minangka pratandha bab-bab sing bakal teka. Uga minangka pratandha tumrap wong-wong najis ing antarané bangsa-bangsa, kang Sabda Sang Rama bakal manggon ing atiné, ngendhalèkaké wong-wong sing mbrontak kaya jaran cilik. Saka tembung-tembung iki cetha manawa Gusti, nalika mlebu kanthi kamulyan ing Yerusalem, nepaki ramalan para Nabi suci sing wis maringi pratandha bab Panjenengané, miwiti ramalané dhéwé, sing maringi pratandha marang prastawa ing tembe sing banjur kelakon; lan pratandha-pratandha iki diinterpretasi liwat pangertosan rohani.

⁴⁶⁴ Matt. 14:13, 14, lan 19.

⁴⁶⁵ Mat. 21:4 Yes. 62:11. Zakh. 9:9.

⁴⁶⁶ Kaca 221, sisih mburi.

⁴⁶⁷ Yohanes 12:15.

Mangkono panjelasan tumindak Kristus sing kapanggih ing Injil lan ing tulisan didaktik liyane: iku kedadeyan nyata, dudu parabel.

Amarga yèn pambagéan roti marang wong akèh iku mung parabel lan dudu kedadéan nyata, kepiyé Kristus bisa ngendika marang para muridé: *'Apa kowé ora kelingan nalika Aku mecah limang roti kanggo limang ewu wong, pira kranjang kebak potongan sing kok kumpulaké?'*⁴⁶⁸. Lan malih Panjenenganipun ngendika dhumateng tiyang-tiyang: *'Kowe padha ngupaya Aku, dudu amarga kowe padha weruh pratandha, nanging amarga kowe padha mangan roti lan wareg'*⁴⁶⁹. Apa tembung-tembung Kristus punika palsu?

⁴⁷⁰Yen wanita Samaria iku mung parabel lan ora kedadeyan nyata, kenapa para murid, nalika teka, tetep adoh nalika Kristus lagi ngomong karo wanita? Lan kenapa wong Samaria, nalika teka, njaluk Kristus supaya manggon karo dheweke, lan Panjenengané manggon ing kana rong dina? Nanging wong Samaria kandha marang wong wadon mau, *'Dudu amarga apa sing kok kandhakake iki kita pracaya, nanging amarga kita wis krungu dhéwé.'*

Yen tangi Lazarus mung parabel lan ora kedadeyan nyata, kepiye akèh wong Yahudi sing teka marang Maria, sawisé ndeleng apa sing ditindakake Yesus, padha pracaya marang Panjenengané⁴⁷¹? Lan piye para imam kepala bisa ngrancang mateni Lazarus uga⁴⁷²? Amarga parabel iku ana ing tembung, ora ing kasunyatan; mula piye bisa dipatèni?

Lan yen mlebué Kristus menyang Yerusalem numpak keledai enom iku mung parabel, lan dudu kedadeyan nyata, mula sangsara lan penyalibané Kristus uga mung parabel. Lan panguburané lan kebangkitané uga bisa diarani parabel: lan bidah Manikéa kuna bakal urip manèh, sing mulang yèn Kristus nandhang sangsara mung minangka penampakan, lan ora nyata. Bab kabèh kabodhoan para guru palsu skismatik lan para salah tafsir, sing pikirane kabut.

PANGUMUMAN KALIMA

Kanthi cara apa prastawa nyata iku dikenal ing Injil, lan kanthi cara apa parabel iku dikenal?

Ing Injil Suci, nalika sawijining pakaryan Kristus arep diwartakaké sajrone Liturgi Ilahi, pambacaan Injil diwiwiti kaya ngene: *'Ing wektu kuwi'*; nanging nalika sawijining parabel sing diucapaké déning Sang Kristus arep diwartakaké, pambacaan Injil diwiwiti kaya ngene: *'Gusti Allah ngendika parabel iki'*.

Delengen, he para panyimpang tafsir, kepiye carane wiwitaning cathetan Injil bab roti, Samaria sing becik, Lazarus, lan mlebué Gusti menyang Yerusalem.

Injil bab roti diwiwiti kaya ngene: *'Ing wektu iku, Yesus ndeleng wong akèh, lan Panjenengané nresnani wong-wong mau'*⁴⁷³.

Injil babagan wong Samaria diwiwiti kaya ngene: *'Ing wektu kuwi, Yesus rawuh ing sawijining kutha ing Samaria sing aran Sikar'*⁴⁷⁴.

Injil babagan Lazarus diwiwiti kaya ngene: *'Ing wektu kuwi ana sawijining wong sing jenenge Lazarus saka Betania sing lagi lara'*⁴⁷⁵.

Injil diwiwiti kaya ngene bab mlebué Gusti menyang Yerusalem: *'Enem dina sadurungé Paskah, Yesus rawuh ing Betania, ing ngendi Lazarus wis seda'*⁴⁷⁶.

Iki dudu parabel, nanging pakaryan Kristus sing sejati; amarga ora diwiwiti kaya parabel, lan ora ana sing kandha: *'Gusti ngendika parabel iki'*; nanging luwih kaya, *'Ing wektu iku, Yesus ndeleng...'*, *'Yesus rawuh...'*, lan sateruse. Amarga sawenehing parabel sing diucapake Kristus Gusti kita, dene liyane pakaryan mujijat Panjenengané. Amarga tumindak iku tumindak, diwartakaké liwat cathetan sajarah sing ditulis; déné parabel, amarga parabel, diucapaké nganggo basa kang samar lan ditafsiraké; lan aspek-aspek saka tumindak Kristus sing

⁴⁶⁸ Mrk. 8:18 lan 19.

⁴⁶⁹ Yoh. 6:26.

⁴⁷⁰ Ibid. 4:40 lan 42.

⁴⁷¹ Yohanes 11:45.

⁴⁷² Yohanes 12:10.

⁴⁷³ Matius 14:14.

⁴⁷⁴ Yohanes 4:5.

⁴⁷⁵ Ibid. 11:5.

⁴⁷⁶ Ibid. 12:1.

maringi pratandha babagan kedadeyan ing mangsa ngarep diwahyukaké minangka misteri lumantar pangertosan rohani.

Mulane, padha padhanga bab bab-bab iki, lan wong wuta padha ndeleng padhange kabeneran Injil; wong sing kesasar padha diparingi dalan sing bener; lan padha mangerténi apa sing ana ing Injil bab sajarah tumindaké Kristus, apa iku parabel, lan apa tafsirane.

Bab 22. Bab Sadaqah Rahasia

Lan ing kéné uga, ayo ndandani tafsiran lan piwulang sing salah saka wong-wong sing paling prasaja lan bodho babagan sedekah.

Ing Injil Suci, Gusti ngendika: *'Ati-ati aja nganti nglakoni sedekahmu ing ngarepé wong liya, supaya kowe katon déning wong-wong mau'*; lan sapituruté; lan manèh: *'Nanging nalika kowe maringi sedekah, aja nganti tangan kiwa ngerti apa sing ditindakake tangan tengenmu, supaya sedekahmu bisa rahasia'*⁴⁷⁷.

Amarga ora mangertos makna sejati saka tembung Kristus iki, wong sing prasaja lan bodho mulang manawa ora kena menehi sedekah ing ngarep wong liya, nanging mung kanthi rahasia, ora dideleng sapa wae. Padha ngaku yèn iku dosa menehi sedekah ing panggonan sing dideleng wong; padha kandha yèn Kristus ora maringi dhawuh supaya sedekah ditindakake ing ngarepé wong liya, supaya setan ora kesasar amarga tumindak tangan tengen. Mula, kanthi nerjemahaké tembungé Kristus tanpa pertimbangan sing jero, padha ora menehi sedekah marang wong mlarat ing ngarepé wong liya, malah padha nyalahaké lan nglarang wong sing nindakake. Lan padha nggawa cilaka kaping pindho marang wong mlarat lan marang awake dhéwé: padha nglarani wong mlarat kanthi nyegah saka sedekah saka wong liya, lan padha nglarani awake dhéwé kanthi nyegah ganjaraning Gusti Allah. Supaya kabodhoané kabuka, iki bakal dibantah lan dibeneraké—dudu déning aku, wong sing andhap asor, nanging déning Bapa Gereja Agung, Santo Yohanes Krisostomus, lan déning penjelasané, Teofilaktus, Uskup Agung Bulgaria.

Kang suci Chrysostom, ing khotbahé babagan Injil Matius pasal sangang welas, nerangaké tembung Kristus sing kasebut mau kaya mangkéné: 'Panjenengané (Kristus) ngendika, "Aja mènèhi sedekah ing ngarepé wong," tegesé, supaya padha weruh kowé; awit ana sing maringi sedekah ing ngarepe wong, ora supaya dideleng, lan ana sing ora maringi sedekah ing ngarepe wong, nanging malah supaya dideleng. Mula, sing penting ora mung tumindaké, nanging niat ing mburiné sing nampa ganjaran utawa paukuman (a). Nganti kéné miturut Chrysostom. Santo Theophylact, Uskup Agung Bulgaria, nerangaké tembungé luwih cetha, kandha: sanajan kowe mènèhi sedekah ing ngarepé wong akèh, yèn kowe ora nindakake kuwi mung supaya katon lan éntuk pujian, kowe ora bakal dihukum, lan ora bakal kelangan ganjaranmu: nanging yèn kowe nyimpen pikiran kesombongan, sanadyan kowe nyumbang saka kasimpananmu, kowe bakal dihukum, lan kowe bakal kelangan ganjaranmu: amarga Gusti Allah mènèhi paukuman utawa ganjaran marang pikiran ing jeroné ati. Lan maneh, bab tangan tengen lan tangan kiwa, Theophylact kandha: tangan kiwa iku kesia-siaan, dene tangan tengen iku sedekah; mulane, dhèwèké ngajak kita supaya waspada, supaya kesia-siaan, yèn nyekel, ora nyolong sedekahmu. Mung nganti kéné saka Theophylact.

Saka tembung-tembung para guru Gréja iki cetha yèn ora kanggo mènèhi sedekah ing ngarepé wong akèh kanthi kabuka; nanging kanggo mènèhi sedekah ing ngarepé wong akèh kanthi niat pamer lan nggolèk pujian, kaya sing biyèn ditindakake para ahli kitab lan wong Farisi saka bangsa Yahudi. Lan dudu tangan sing digunakake kanggo mènèhi sing dadi masalah, nanging pikiran angkuh sing ngupaya pujian manungsa. Amarga sanajan ana wong sing mènèhi sedekah kanthi rahasia nanging isih nyimpen pikiran angkuh, dheweke ora tumindak kanthi rahasia nanging kanthi terang-terangan; amarga pikiran angkuhe katon cetha. Mangkono kandha Theophylact: 'Yen kowe nyimpen pikiran kesombongan, sanajan kowe nyumbang saka kasaimbanganmu, kowe bakal diukum, amarga kowe wis kelangan ganjaranmu'; lan kosok baline: 'sanajan kowe nyumbang ing ngarepe wong, kowe ora nindakake iku amarga kesombongan, nanging kowe nindakake kaya-kaya ing sembunyi'. Mangkono Chrysostom ngendika: 'Ana uga sedekah sing ditindakake ing ngarepe manungsa, ora supaya katon yen lagi nindakake.' Lan maneh ing panggonan liya, piyambakipun ngendika: 'Dudu sedekah sing katon dening manungsa sing ora nyenengake Gusti, nanging sing ditindakake mung kanggo katon.' Dheweke kandha, dudu sedekah sing dideleng

⁴⁷⁷ Matius 6:1, 3 lan 4.

wong sing nglarani ati Gusti; nanging sing sengaja ditindakake amarga kesombongan, supaya katon lan dipuji wong.

Nanging kita kandha: becik nindakake sedekah kanthi cara supaya ora katon dening manungsa. Mangkono sing ditindakake Santo Nikolaus Kristus, nglontar telung bungkusane emas cilik liwat jendhela marang wong mlarat ing wayah bengi, nalika dhèwèké ndhelik. Mangkono uga akèh wong sing taqwa tumindak, padha maringi kanthi rahasia ing endi waé bisa; nanging yèn ora mungkin didhelikaké saka pandelengané manungsa, lan kowé weruh wong mlarat sing pancèn mbutuhaké sedekahmu banget, lan ora bakal bisa ketemu manèh kanggo maringi mengko, mula aja sungkan maringi apa sing kowé duwé. Sanajan kowe kudu menehi ing ngarepé wong liya, aja nganti mbalèk; lan aja nganti kowe kelangan ganjaranmu merga pandelengané manungsa, awit kowe ora menehi amarga kesombongan, nanging amarga kabutuhané wong sing njaluk. Nanging yèn sanadyan kowe gelem mènèhi lan nduwèni apa sing bisa diwènèhaké, nanging kowe ngliwati wong mlarat merga arep dipandang manungsa, kowe wis dosa marang katresnan marang sesamamu: *amarga katresnan sing sampurna ora ngupaya kauntungané dhéwé*, uga ora ngupaya ganjarané dhéwé. Uga ora nggatekake pujian manungsa, nanging mung nggatekake nyenengake sesama sing mlarat ing kamlaratané⁴⁷⁸.

Kanggo wong-wong sing mulang manawa ora pantes nindakake sedekah sadurunge wong liya nindakake, iku ora mangerteni tembungé Kristus kanthi bener lan malah salah nerjemahaké, bertentangan karo piwulangé Kristus lan tafsiran sejati saka Chrysostom lan Theophylact.

Lan ana akèh manèh kaya wong-wong mau; kita ora bisa ing kéné nyebutaké kabèh ayat saka Kitab Suci lan piwulangé para Bapa Gereja sing wis disalahpahami déning para skismatik, lan kita uga ora nduwé wektu kanggo mbantah penjelasan sing salah mau lan nerangaké kanthi penjelasan sing bener. Cukup yèn penjelasan mau kabuktèn *salah* lan piwulangé kabuktèn *palsu*.

Lan amarga piwulange iku palsu, amarga ora migunani kanggo jiwa malah ngrusak.

Artikel Kapindho

Bab 23. Bab piwulang sesat ing Brynyany

Apa ajarane ora sesat?

Iki wis cetha dituduhake ing bagean kapisan saka Panaliten babagan Iman, ing artikel kapindho, yaiku manawa para skismatik Brynyan, sing ngetutake tapak-tapak guru paling misuwur Avvakum, pancen jero sesat.

Padha misahaké Gusti Allah Tritunggal, sing sipaté siji, dadi telu.

Padha misahake siji Putraning Allah dadi loro putra.

Padha ngowahi Tritunggal dadi papat.

Padha ora ngakoni Inkarnasi Putraning Gusti Allah, sing pancen kelakon.

Padha masang Kristus ing tahta sing kapisah saka Tahta Tritunggal Suci.

Lan heresi-heresi liyane, sing bertentangan karo dogma iman lan tradisi gerejawi, wis cukup diterangake lan diungkapake ing kana.

Lan amarga piwulangé kebak bidah; amarga iku ora migunani kanggo nyawa, malah ngrusak.

Artikel Telu

Bab 24. Kacacian skisma marang salib papat sisik, lan pitakonan babagan salib

Apa ora ana cacik maki marang bab-bab suci ing piwulangé?

Arang banget ana bidah sing nggegirisi wiwit jaman mbiyen kaya sing ngina kasucian Gréja, kaya bidah Bryn saiki, sing kuburé kabuka ngetokaké ambuné bidah: awit padha ora mung ngina kabèh sing suci, kalebu benda-benda suci saka Gréja Suci, nanging uga ngremehake mau kaya sawijining kajahatan, lan padha

⁴⁷⁸ 1 Korinta 13:5.

ngunggulake awaké dhéwé ing ndhuwur kabèh sing suci. Mula saka iku perlu ing kéné nyatakaké sawatara caciané supaya mbukakaké niaté sing ala, kabodhoané, kekerasan atiné, lan kesesatané, lan mbantah kuwi kanthi nyatakaké kabeneran.

Kaping pisan

Padha ngina *salib papat sisik* sing mulya, nyebuté 'salib Roma', salib kosong, *bayangané* salib wolu sisik sing ana ing Prajanjian Lawas, abominasi karusakan, berhalae Antikristus, lan capé Antikristus. Ayo dieling-eling manèh ing kéné cacian lan tulisané.

Abacum, sawijining imam, nulis:

Piyé setan wis ngapusi wong-wong Rusia sing mlarat iki: padha cetha nuju karusakan; Padha wis tresna marang sundal Roma – salib papat ujung, tinimbang salib sejati sing digawe saka telung wit: cemara, pinus, lan cedar; lan ing salib papat ujung kuwi padha nggambar panyaliban Kristus. Mangkono dadi salib Polandia, anak haram saka Gereja Roma.

Erofey, nanging, sawijining murid Avvakum, ngina kaya mangkéné:

Delengen salib loro-bagian, salib Romawi lan dudu salibé Kristus; lan ing saben pangibadah ing gréja digunakaké salib telu-bagiané Kristus, lan ora salib loro-bagian, kanopi kosong, lan dudu salibé Kristus; awit Kristus ora disalib ing salib iku: salib ing donya iki béda, supaya salib panguripané Kristus kinormatan, lan ora sing ana ing donya. Yen kowe nyebut salib papat sisik iki minangka salibé Kristus, mula aku tanpa mangu bakal nyebut iku sundalé Roma. Yen kowe nyebut salib iku salibé Sang Juruwilujeng, mula aku bakal mecahé. Kita nggawa loro salib ing awak kita: siji iku salibé Kristus, lan sijiné kosong; adohna salib telung palang saka awakmu, supaya ora nyentuhé. Nganti kéné, Erofey.

Nalika aku lagi nulis iki, ana gulungan kuna sing isiné omongan pecah belah mlebu ing tanganku, kebak goroh, bidah, lan cacian ala marang Gréjaé Gusti Allah; Ing gulungan kuwi ana tulisan kang ngina salib papat-pucuké Kristus, diarani berhalae utawa berhalae Antikristus, lan kabencian panguwasan sing ngadeg ing panggonan suci, lan wit sing dikutuk.

Lembaran jahat sing padha uga nyebut salib papat ujung iku 'capé Sang Antikristus'. Kacacian kaya ngono marang salib papat ujung sing suci iku krungu ing endi-endi, metu saka cangkemé para skismatik sing kebak cacian; kanggo Krismaasi sing suci, ing ngendi wong pracaya, sawisé baptisan, diolesi nganggo segel karunia Roh Suci ing wangun salib papat ujung: para skismatik iki nyebut iki dudu segel Roh Suci, nanging segel Antikristus. Kecapahan bid'ah iki wis ana wiwit suwé saka sawijining bid'ah Lutheran Jerman sing jenengé *Bullinger*, sing ngina Sakramèn Konfirmasi; aku ora ngerti kepiye carané kecapahan iki mlebu ing tanah Rusia ing antarané para skismatik. Nanging iki ora nggumunake; amarga roh jahat sing padha sing makarya ing bid'ah manca uga makarya ing bid'ah Rusia.

Kecaman sing ora takwa lan sesat marang salib papat ujungé Kristus iki wis nyurung aku supaya luwih semangat, lan nyurung aku nanggapi para panyerang, lan nerangake kanthi cetha yèn kabèh kakuwatan Salib Suci dumunung ing papat ujungé. Yen ana tulisan ing Salib Gusti lan ana papan sikil, kenapa padha nulis lan nggawe salib dadi wolung ujung? Nanging, tulisan lan papan sikil mau, amarga mung balok cendhak, ora kalebu ambané salib, nanging kalebu dawane. Nanging salib iku pancèn mung papat ujung, dudu wolu, amarga wujud kaya manungsa sing ngulur tangan, nggawa Sang Juruwilujeng kita ing dhuwure, sing tangané paling suci ngulur ing kono; lan ora kaya sing saiki padha lakoni nganggo wujud wolung ujung sing ora perlu kuwi. Kita ora ngina salib wolung ujung, uga ora nolak, nanging nampa kanthi katresnan, ngajeni kanthi taqwa, lan nyembah kanthi khusyuk, ngeling-eling pangasupan Kristus ing salib.

Nanging kita nentang kesyirikan marang salib papat ujung, kang lumantar pratandha Kristus lan cap saka peparing Roh Suci kita ditandhani nalika baptisan lumantar panguraban krisma, lan lumantar iku kabèh sakramèn Gréja diparingi berkah, disucèkaké, lan disempurnakaké; kanthi kang kabèh wong Kristen nggawe pratandha salib, dudu salib wolung ujung, nanging salib papat ujung, kaya sing kita bayangaké ing awak dhéwé; amarga Gusti kita Kristus ora disalibaké ing salib wolung ujung, nanging ing salib papat ujung.

Supaya cangkemé wong-wong bidah sing ngina bisa meneng, saiki kita kudu mriksa poin-poin ing ngisor iki *babagan salib papat ujung*:

- 1) Apa salib papat ujung ing Prajanjian Lawas iku varian saka salib wolu ujung?
- 2) Ing salib endi Kristus disalib: salib Romawi utawa salib Bryn?

3) Apa salib papat ujung iku salib Romawi?

4) Apa salib papat sisik iku berhala utawa gambar Antikristus, lan apa iku kabejatan panguwasan sing ngadeg ing panggonan suci?

5) Apa salib papat ujung iku pratandha Antikristus, utawa bakal dadi?

Nanging sadurunge kita miwiti mriksa argumentasi sing diajokaké babagan salib papat ujung, ayo dhisik kita aturaké sawetara informasi babagan kayu sing digunakaké kanggo salib.

Sebutan salib saka wit dianggep muncul ing loro panggonan ing Prajanjian Lawas: ing nabi Yesaya, bab 60, lan ing Sirakh, bab 24; mula ayo padha mriksa loro teks kasebut miturut tafsirane.

Yesaya kandha: *'Kamulyaning Libanon bakal teka marang kowe, wit sipres, pinus lan cedar'* (⁴⁷⁹). Tafsiran tembung-tembung iki ana loro: sajarah lan rohani.

Panjelaran sajarah iki ora nyakup salib, nanging babagan Gréja Yerusalem sing dipugar sawisé pembuangan Babilonia. Amarga dhèwèké sepisanan ngaramal karusakan tanah Yehuda: *'Kutha-kutha bakal sepi amarga ora ana sing manggon,'* ujure, 'lan omah-omah amarga ora ana wong, *lan tanahé bakal tetep sepi'*⁴⁸⁰. Ramalan iki kawujud nalika Nebukadnezar, Raja Babilonia, nyerang Yudea; banjur Yerusalem, kutha kratoné wong Yahudi, dirusak, Bait Suci Salomo kobong lan dirusak, lan sisa tanahé dadi sepi. Dheweke uga ngandhani bab pamulihan Yerusalem, sing bakal kelakon sawisé wong-wong bali saka tawanan Babilonia. "Bangun, bangun, he Yerusalem," pangandikane, *"awit padhange wis rawuh, lan kamulyaning Gusti wis sumunar marang kowe. Angungna mripatmu ngubengi lan delengen anak-anakmu padha kumpul* (sawisé pembuangan): *delengen, kabeh putramu padha teka saka adoh,* malah saka Babilon⁴⁸¹. Bab pambangunan maneh Bait Suci ing Yerusalem, kacarita: *'Kamulyaning Libanon bakal teka marang kowe—wutah, pinus, lan cemara'*—tegesé, kaya déné Salomon, sawisé mbangun Bait Suci, ngias kanthi wit-witan sing digawa saka Libanon: wutah, pinus, lan cemara; mangkono uga Zerubbabel, pangeran saka griya Daud, leluhur Kristus, sawisé metu saka panangkepan Babilonia, mbangun manèh gréja sing rusak lan ngias kanthi wit-witan sing padha—cypress, pinus, lan cedar. Iki panjelaran sajarah miturut teks kasebut.

Nanging, interpretasi rohani saka tembung-tembung nubuat iki nyakup Gereja suci Kristus, sing diarani Yerusalem Anyar, sing wis dadi kumpulané Gusti kita lumantar panjawatané ing bumi; sing wis padhang lan terus padhang déning kamulyané sih-rahmaté; lan sing dihias kanthi karunia Roh Suci. Ing sajroning dhèwèké, wong-wong sing bener, kaya wit cedar Libanon lan wit-witan wangi liyané, thukul, saya akèh, lan dibangun dadi gréja rohani lan candhi kanggo Roh Suci, kaya sing diandharaké Rasul: *'Kowe kabèh iku candhi uripé Gusti Allah'* (⁴⁸²). Lan manèh: *'Awakmu iku candhi Roh Suci sing manggon ing kowe kabèh'* (⁴⁸³). Marang Yerusalem Anyar iki, Gréja sing suci, rawuh kamulyaning salib, wit Libanon, ing ngendi Kristus Gusti kita kersa nandhang sangsara kanggo kita; lan tembung-tembung nabi bab wit-wit iki ditrapaké marang Salibé Kristus ing Octoechosé Gréja, sing nyatakake yèn iku digawe saka pohon cemara, juniper, lan cedar. Mangkono, ing Nada 2, ing Rebo ing Matins, ing Ode 9, ayat 2, diwaca: 'Panjenengan katon, ya Gusti, diunggahaké ing atasé cemara, manuk penyanyi lan cedar, amarga kabecikan Panjenengan.' Ing Nada 3, ing Rebo lan Jemuwah ing Matins, sedalen maca kaya mangkéné: 'Ing dhuwuré pohon cypress, pinus lan cedar Panjenengan munggah, ya Anak Domba Allah'; lan ing panggonan liya ing Octoechos, uga ing buku-buku gerejawi liyané, iki uga ditemokaké.

Saka wit-witan iki, kita ngenali cedar lan cemara; nanging bab 'pevka', kita ora ngerti wit jinis apa. Ana sing kandha yèn iku wit pinus: iki panemune Hieromonk Epiphanius saka Kiev, panulis 'Komentar Enem Dina' babagan St. Basil Agung, sing nerjemahaké saka basa Yunani menyang dialek Slavia, lan sing, ing Wacana 5, ing kaca 16 verso, ing jejere tembung 'pevka', nulis 'pinus' ing pinggir kaca. Nanging kayane ora kaya ngono; amarga loro-lorone, Salomo lan Zerubbabel, padha ngias candhi nganggo kayu sing ora bosok, tegesé ora gampang bosok; amarga cedar lan cypress bisa tetep ora bosok nganti sewu taun, déné pinus meh ora bisa tetep utuh nganti satus taun.

⁴⁷⁹ Yesaya 60:13.

⁴⁸⁰ Yesaya 6:11.

⁴⁸¹ Ibid. 60:1 lan 4.

⁴⁸² 2 Kor. 6:16.

⁴⁸³ 1 Korinta 6:19.

Yesus Sirakh, nalika nerangake pujian marang kawicaksananing Gusti, ngendika kanggo kawicaksanan mau: '*Aku diunggahaké kaya wit cedar ing Libanon, lan kaya wit cypress ing pagunungan Hermon, lan kaya wit kurma (utawa wit palem) aku diunggahaké*, kang ngadeg ing pinggir segara'⁴⁸⁴ : Para komentator ing tembung-tembung Sirach ngetrapake iki marang Salibé Kristus, kandha yèn iku cemara, siklus, lan kurma. Nanging kanggo kita, iki mbingungake, amarga ing kéné sing kasebut kurma, dudu siklus; apa ora loro-loroné—siklus lan kurma—iku siji lan padha, ya iku wit kurma? Bab wit kurma sing ana ing salib, Santo Siprianus, Sang Martir Suci, Uskup Kartago, guru paling kuna ing Gréja, maringi kasaksian, kandha marang Kristus Gusti: 'Panjenengan munggah, ya Gusti, ing wit kurma, amarga wit salib Panjenengan nglambangaké kamenangan nglawan setan'⁴⁸⁵ . Mung nganti kéné saka Siprianus. Lan tembungé ora tanpa kabeneran, amarga ing jaman biyèn wit kurma tansah dadi pratandha kamenangan lan kasuksesan nglawan mungsuh; lan nalika Kristus Gusti mlebu kanthi kamulyan ing Yerusalem, wong-wong padha nyambut Panjenengané nganggo ranting wit kurma minangka sing ngalahaké pati, lan minangka pratandha yèn wit kurma bakal digambaraké ing Salib. Saliyane, ana kesaksian wigati liyane saka Kitab Suci, ing ngendi Gusti Yesus ngendika: '*Aku bakal munggah ing wit kurma lan nyekel pucuke*' (⁴⁸⁶); sing diinterpretasiake déning Cassiodorus lan Santo Cyprian minangka nyebutake kayu salibé Kristus, amarga Kristus, sawisé munggah ing salib, ngendhalèkaké lan ngalahaké saben pamaréntahan (para panguwasa pepeteng jaman iki), lan saben panguwasa lan kakuwatan. Pohon kurma pancen kalebu salah siji wit sing ora bosok, kaya cedra lan pinus. Nanging apa kurma iki lan 'penyanyi' iku padha utawa ora, kita ora perlu repot-repot ngrembug bab iki. Amarga iki dudu dogma iman, awit kita ora pracaya marang wit-witan Salib, nanging pracaya marang Kristus Gusti sing disalib.

Saliyane, kita duwe cathetan luwih awal babagan salib kang ana papat ujungé, supaya crita bab salib kang maringi urip bisa ditulis; sanadyan aneh, nanging ora pantes ditolak kapercayan.

Crita bab salib, disusun saka manéka buku.

Saka buku sing judhule **The Key to Understanding**, dicithak ing Lviv, ing khotbah babagan Pangluhuré Salib Suci, folio 335.

Saka Yohanes saka Carphaeus, Buku 10, *Homili* 19 bab Salibé Kristus.

Saka Nicholas Liran, ing komentare babagan Injil Yohanes, Bab 5.

Saka Kronik Jacob Vergomita, folio 59.

Saka kronik John, sing dikenal minangka Navklir, folio 163.

Lan saka narator liyane, sing ditemokake ing dialek manca.

Mangkono uga; sanadyan nganggo tembung sing béda, iki uga kapanggih ing manuskrip basa Rusia sing dikenal kanthi jeneng **The Chosen One**.

Nalika Adam lara nganti mati, dhèwèké ngutus anaké Seth menyang Taman Éden, marang Malaikat sing jaga taman iku, supaya njaluk ubat marang Malaikat mau, kanggo njaga kasehatane lan ngreksa umuré ing donya. Panyembuhan iki, nanging, bakal teka saka lenga rahmat sing wis dijanjekake Gusti Allah bakal dikirim marang Adam, lan amarga iku Gusti Allah wis ngusir dheweke saka Paradiso. (Lenga sing dijanjekake Gusti Allah marang Adam iku minangka pratandha Sang Putra Allah, sing bakal dikirim Gusti Allah menyang bumi kanggo mbebasake umat manungsa saka pati langgeng. Nanging Adam, mikirake lenga panyembuh jasmani, mréntahaké dhèwèké supaya nyuwun iku. Aja nganti dadi kaéwan kanggo sapa waé, awit Seth iki dikirim marang Malaikat. Amarga iku dudu kapisan Seth ana ing pasamuhan Malaikat; awit nalika isih enom, nalika umuré sepuluh taun, dhèwèké digawa munggah déning Malaikat menyang pucuking langit miturut dhawuhé Gusti Allah, lan diajari kawruh bab akèh misteri Gusti Allah, lan tatanané benda-benda langit: geraké langit, lumantaré srengéngé, rembulan lan lintang-lintang, lan susunané planet-planet langit lan pakaryané. George Kedrin saka Konstantinopel nyekseni iki ing karyané bab sajarah. Apa ora nggumunake yèn wong kaya ngono dikirimaké déning Rama Adam marang Malaikat sing jaga Swarga? Amarga Malaikat, miturut dhawuh Gusti Allah, njupuk telung wiji saka wit sing dilarang—sing sawisé dicicipi Adam banjur nglanggar dhawuh Gusti—lan diwènèhaké marang dhèwèké, supaya kaya dosa manungsa diwiwiti saka wit kuwi, mangkono uga panyelamatan bisa diatur kanggo umat

⁴⁸⁴ Sirakh 24:14 lan 15.

⁴⁸⁵ Dina rayané tanggal 31 Agustus.

⁴⁸⁶ Nyanyian Nyanyian 7:8.

manungsa. Sif, sawisé nampa wiji-wiji mau saka Malaikat, bali marang bapaké Adam, nanging ora nemokaké dhèwèké isih urip, amarga wis seda lan dikubur. Mula dhèwèké nanam wiji-wiji mau ing lemah sacedhak kuburan bapaké. Saka wiji-wiji mau tuwuh telung tunas: wit cedar, wit cypress, lan wit kurma, utawa wit palem (utawa, miturut tembungé penyanyi ing Yesaya); lan tunas-tunas mau tuwuh bebarengan dadi siji wit ageng, amarga saka oyod nganti pucuk iku siji wit, nanging ing pucuké cabang-cabang saben wit pisah kanthi cetha. Lan wit kuwi tetep ana nganti jamané Raja Salomo. Nalika Ruang Suci ing gréja ing Yerusalem dibangun déning Salomo, lan akèh wit éndah digawa saka saindenging papan, wit kuwi uga ditebang minangka conto apik lan digawa menyang Yerusalem kanggo pangembangan bangunan; nanging kanthi pangayomaning Gusti ora digunakake kanggo pambangunan gréja; wit iku tetep ana ing siji panggonan suwéné wektu dawa, lan ing panggonan liya sawatara wektu. Mula saka iku, wit iku ditinggal ing serambi gréja ing pinggir tembok, kanggo dadi papan lungguh wong-wong sing teka, lan kanggo sing kepéngin ngaso saka pakaryané. Saiki nalika Ratu Sheba, sing jenenge Nicavla, salah siji nabiyah kuna sing dikenal minangka para Sibyl, teka ing Yerusalem kanggo krungu kabijaksanaan Salomo: Nalika dhèwèké mirsani bangunan gréja sing éndah lan ndeleng wit kuwi, dhèwèké kroso kagum lan, kapengaruh roh nubuat, ngumumaké yèn ing wit kuwi Gusti Allah, sing nganggo rupa manungsa, bakal seda. Kitab Rusia, kang dikenal kanthi jeneng *Sing Kapilih*, uga nyritakaké yèn ing wektu kuwi tembung-tembung nubuat iki diucapaké ing kono: 'Wah, wit sing kaping telu pinaringan berkah, ing ngendi Kristus Gusti bakal disalib!'

Amarga iku, wit mau dikubur jero ing lemah miturut dhawuhe Raja Sulaiman, cedhak kolam wedhus, supaya ora tau tiba ing tangan manungsa. Nanging sawisé pirang-pirang taun, kanthi pangayomaning Gusti, wit mau metu saka lemah lan ngambang ing banyu kolam wedhus. Amarga wit iku, *Malaikaté Gusti Allah mlebu ing panggonan adus iku saben mangsa panas lan ngaduk banyu ing kono*⁴⁸⁷, ngumbah wit iku; lan wong-wong lara padha waras, yaiku wong-wong sing pisanan mlebu adus sawisé banyu diaduk. Nanging nalika Kristus, Gusti kita, nampa sipat manungsa, rawuh ing donya, lan urip ing antarané manungsa, wong Yahudi nyekel Panjenengané lan nyerahaké marang Pilatus supaya disalib; padha golèk kayu sing paling abot kanggo salib, supaya bebané abot tumrap Kristus. Lan sawisé padha weruh wit sing kasebut mau ana ing banyu rendhem wedhus, sing kebak banyu lan abot banget, padha narik saka kana lan mènèhi supaya digawe salib; lan wit kuwi abot banget nganti perlu ana wong sing mbantu Kristus nggawa; lan padha maksa Simon saka Kirene supaya nggawa salibe. Kita ora negesake kisah iki, amarga ana sing nganggep iku apokrif (ora asli), nanging uga ora sakabehe kita tolak, amarga ana saksi-saksine dhewe, lan kabeh bab bisa kelakon lumantar kakuwasan Gusti Allah kang Maha Kuwasa.

Saka cathetan iki katon yèn salibé Gusti digawe saka wit sing ing jeroné ana telung wit—cedar, cemara, lan kurma utawa peuk—sing tuwuh bebarengan dadi siji wit.

Nanging sadurunge kita mikirake salib kang ana papat ujungé, ayo mandheg sedhela kanggo mriksa iki: apa ana papan sikil ing salib? Amarga tulisan sing dipasang ing salib kasebut kasebut ing Injil, nanging papan sikil ora kasebut ing endi wae.

Ana wong sing bisa ngomong: para Nabi wis nyebutake bab panglenggahan sikil. Amarga Daud kandha: '*Mulyakna Gusti Allah kita, lan sembahna ing panglenggahan sikilé, awit iku suci*'⁽⁴⁸⁸⁾. Lan Yesaya, sing ngomong atas jenengé Kristus, kandha: '*Aku bakal ngluhurake panggonan sikilku*'⁽⁴⁸⁹⁾. Saiki kita bakal nliti tafsiran saka loro prakiran iki kanggo nemtokake panglenggahan sikil sing dadi maksudé. Nanging sepisanan, ayo padha mriksa bedane papan sikilé Gusti Allah: ana papan sikil sing dhawuhake supaya kita sujud, lan ana papan sikil sing ora dhawuhake supaya kita sujud. Gusti Allah ngendika ing ramalan Yesaya: '*Langit iku pangastanaKu, lan bumi iku alas sikilKu*'⁴⁹⁰: ora ana sing sujud marang alas sikil Gusti Allah kuwi, yaiku bumi, kejaba Penciptane, Gusti Allah. Manèh katulis ing Mazmur: '*Pangéran ngandika marang Pangéranku: "Lungguhna ing sisih tengenku, nganti Aku nggawe mungsuhmu dadi alas sikilmu"*'⁴⁹¹. Lan sapa sing kepéngin sujud marang alas sikilé Gusti Allah kuwi—marang mungsuhé Gusti Allah? Mula, marang alas sikil sing endi sing dhawuhaké Dawud supaya kita sujud?

⁴⁸⁷ Yohanes 3:4.

⁴⁸⁸ Mazmur 98:5.

⁴⁸⁹ Yes. 60:13.

⁴⁹⁰ Yesaya 66:1.

⁴⁹¹ Mazmur 109:1.

Panjelaran tembung-tembungé Daud iki ana loro: miturut teks Kitab Suci lan miturut misteri.

Miturut teks harfiah, tafsiré kaya mangkéné: ing Prajanjian Lawas ana Tabuté Gusti, ing jeroné ana tongkaté Harun sing mekrok, lempeng-lempeng prajanjian, lan kendi emas kang ngemot manna; Petrus iku diarani alas sikilé Gusti Allah, kaya kang katon ing Kitab 1 Tawarikh, bab 28, nalika Raja Daud ngendika marang para wong: 'Aku wis mutusaké ing atiku kanggo mbangun omah ing ngendi Tabut Perjanjiané Gusti bisa manggon, *lan alas sikilé kanggo sikilé Gusti Allah kita*' (⁴⁹²). Napa Tabut iku dijenengi alas sikilé Gusti Allah? Amarga ing ndhuwur Tabut, ing antarané loro kerub, ing swiwi-swiwi sing sumebar ing ndhuwur Tabut, ana piring saka emas murni sing digendhong déning swiwi mau, kaya-kaya dadi tutupé Tabut. Wujude kaya kursi utawa tahta, sing diyakini wong Israel minangka panggonané Gusti Allah sing ora katon, kaya sing kacathet ing ayat kapisan saka mazmur sing padha: 'Sing lungguh ing kerubim'. Miturut para komentator, tembung-tembung iki ora nyebutaké kerub-kerub swarga sing ora katon, nanging kerub-kerub emas sing katoné Musa, sing dipasang ing ndhuwur Tabut Perjanjian. Nanging Gusti piyambak ngendika marang Musa: '*Aku bakal ngetokake dhiri marang kowe saka kono, lan Aku bakal ngandika marang kowe saka ing dhuwur pangastane sih, ing antaraning loro kerub sing ana ing atasé Tabut Prasetyaning Hukum*' (⁴⁹³). Amarga Gusti Allah lungguh ing tahta emas ing antarané kerubim, disangga déning swiwi-swiwiné, lan Tabut Perjanjian ana ing sangisoring sikilé Gusti Allah; lan amarga iku Tabut Perjanjian dijenengi alas sikilé Gusti Allah, ing ngarepé Dawud maréntahaké kita sujud: '*Lan sujud,*' pangandikane, '*ing ngarepé alas sikilé, awit iku suci*'⁴⁹⁴. Iki panjelaran miturut teks.

Nanging miturut tafsiran mistik, Santo Athanasius Agung lan para Bapa Kudus liyane mangertèni panglindhungi sikilé Gusti iku manungsa ing pribadi Kristus. Mangkono Athanasius kandha: Gusti Allah kang urip ing dhuwur, kang nduwèni kabèh ciptaan ana ing sangisore sikilé, dadi manungsa tanpa owah-owahan, nyawiji karo kodrat kita, kang dadi alas sikilé. Kajaba iku, ing Psalter Gedhé Cithakan Kyiv, kang ngemot komentar ing pinggir kaca, katulis: "Piyadane Gusti iku bumi, badané Kristus sing paling suci, sing dijupuk saka bumi—badané Perawan sing paling suci—ing ngendi Kristus, Gusti sejati, manggon, nyawiji karo Keilahian ing siji Hipostasi; mulane iku suci lan paling suci."

Mula saka iku cetha, saka loro komentare—karo saka teks lan saka sakramen—menawa teks kuwi ora nyebutake alas sikil sing digawe utawa digambarake ing salib. Nanging, iki nyebutake Gréja Suci lan Salibé Kristus dhéwé, amarga prokimen sing dinyanyèkaké kanggo Salib iku kaya ngéné: '*Mulyakna Gusti Allah kita, lan sujud marang tumpuan sikilé, awit iku suci*'⁴⁹⁵. Nanging iki nyebutake kabèh Salibé Kristus, lan ora mung pérangan cilik saka iku, sanadyan tumpuan sikilé katon cilik.

Saliyane, tembung-tembung Yesaya sing diucapake atas jenengé Kristus: 'Aku bakal ngluhurake panggonan sikilku'; iki ora ditemokake ing Kitab Suci basa Rusia, nanging mung ana ing Triodion, ing parabel sing diwaca ing Setu Agung; Tembung-tembung iki, nanging, ditemokake ing Kitab Suci Roma, ing terjemahan Jerome; interpretasi tembung-tembung iki miturut harfiah padha karo sing wis kasebut ing ndhuwur babagan Tabut Perjanjian, dene miturut misteri, padha nyebutake Gréja Suci: Amarga Gusti Allah, sing lungguh ing pangarsaning swarga, nduwèni dhasar sikilé yaiku Gréja Suci sing makarya ing bumi.

Apa ana alas sikil ing sangisore salib utawa ora, Kitab Suci uga para panafsir Kitab Suci ora nyebutake. Nanging, ing antarane wadah-wadahé Sang Mulya Antonius ing Roma, ing Kalice Suci, Salibé Kristus digambar tanpa sikil, papat ujungé, lan nggawa irah-irahané Kristus sing ditulis ing perkamen tinimbang ing papan kayu: '⁴⁹⁶ '. Kita ora mbantah apa sing digambarake lan ditulis ing dhasar salib; kita mung nunjukake manawa ora ana sebutan bab iki ing kitab suci kuna, uga ora ana cathetan resmi babagan iki.

Luwih manèh, iki mung dongèng sing tak temokaké ditulis kaya ngéné ing manuskrip skismatik:

Bab sikil salib, delengen pitakon ing Alfabet: 'Napa ditulis ing sikil salibé Kristus, sisih tengen sing munggah kaya gunung, digambar, déné sisih kiwa digambar mudhun?' Panjelaran: Nalika Kristus ngadeg ing salib, Panjenengané nundhuk sirahé menyang tengen, supaya bangsa-bangsa pracaya lan nyembah Panjenengané; lan amarga iku Panjenengané ngangkat sikil tengené, supaya dosa-dosa wong-wong sing pracaya marang

⁴⁹² 1 Tawarik 28:2.

⁴⁹³ Kaluwihan 25:22.

⁴⁹⁴ Mazmur 98:5.

⁴⁹⁵ Mazmur 98:5.

⁴⁹⁶ 3 Agustus.

Panjenengané bisa diringkes, lan nalika Rawuh Kapindho Panjenengané padha bisa diangkat kanggo nyambut Panjenengané; déné amarga iku Panjenengané nahan sikil kiwa, sikil sing mudhun menyang lemah, supaya wong-wong sing ora pracaya marang Panjenengané bisa kabebanan lan mudhun menyang neraka. Mung nganti kéné panalaran iki.

Aku bakal ngomong yèn pamikiran iki ora bertentangan karo Gréja Kristus, uga ora bertentangan karo Iman Suci; nanging amarga aku krungu wong-wong prasaja pracaya marang dongèng kuwi kaya-kaya kuwi pancèn kabeneran Injil; lan awit Gréja iku suci, minangka Pangantené Kristus, ora kena nampa spekulasi khayalan utawa tafsiran sing digawé dhéwé, nanging kudu adhedhasar Kitab Suci dhéwé, lan nggatekake tafsiran sing bener saka para guru agung ing jagad raya (lan ora saka wong prasaja sing cerewet). Mula saka iku, amarga semangat ngupaya kabeneran Garéja lan nglestarekaké kalungguhan uskup, aku ora nggatekake spekulasi palsu kaya ngono.

Aku nyium sikil salib, apa mlandhep utawa ora, lan aku ora nentang adat para pangripta lan pelukis salib, amarga ora bertentangan karo Gréja, malah aku nyetujoni; Nanging aku ora nampa tafsiran babagan kemiringan dhasar sing kacathet ing risalah skizmatik, amarga ora kapanggih ing Bapa-Bapa Suci kuna utawa ing komentar-komentar.

Ing kéné kita bakal nerusaké mriksa proposisi-proposisi sing kasebut mau sing diajokaké nglawan blasphemia sesat, sing ngaku yèn salib papat-pucuk ing Prajanjian Lawas iku kanopi saka salib wolu-pucuk. Nanging Kristus disalib ing salib wolung ujung; kanopi lan wujudé mung papat ujung, lan salib papat ujung kuwi dianggep minangka salib Romawi lan kabejatan karusakan, arca Antikristus lan segel Antikristus.

Mula saka iku, ayo padha nggoleki bebener babagan prakara iki.

ING PERJANJIAN LAMA

Apa salib papat ujung ing Prajanjian Lawas iku pratandha sadurunge salib wolu ujung?

Yen miturut pandangan skismatik, salib papat ujung ing Prajanjian Lawas iku kanopi saka salib wolu ujung, mula pantes ing saben bab manawa salib papat ujung ing Prajanjian Lawas pancen digawe saka bahan tartamtu lan wis ana ing panggonan tartamtu. Mula, para skismatik padha tunjukna marang kita, ing ngendi ing Prajanjian Lawas ana salib papat ujung? Utawa paling ora, ing ngendi ing Prajanjian Lawas ing Kitab Suci basa Rusia jeneng '*salib*' ditulis? Sateruse, wong-wong mau kudu maringi kita pratandha saka Para Bapa Agung (lan ora saka guru palsu Bryn) kanggo mbuktekake manawa ing Prajanjian Lawas salib papat-pucuk iku minangka gambaran saka salib wolu-pucuk. Amarga iman ora ditemtokake ing bab-bab kang samar tanpa pratandha kang bisa dipercaya. Mula saka iku, kita saiki nindakake panyelidikan iki ing ngarep panjenengan, mriksa Kitab Perjanjian Lawas kanggo ndeleng apa ana salib papat ujung sing tau katon ing kono; utawa, paling ora, apa jeneng '*salib*' bisa ditemokake ing Kitab Perjanjian Lawas ing Kitab Suci basa Rusia, kejaba saka ukiran rahasia salib—'—sing ora nyebut kanthi cetha, nanging kanthi rahasia nggambaraké salib Kristus? Lan yen salib utawa tembung '*cross*' ora ditemokake ing Prajanjian Lawas, kanthi alesan apa ora ditemokake?

Panliten babagan Simbol lan Prototipe Salib

Wigati wiwitane manawa jeneng '*salib*' ora kapanggih ing Prajanjian Lawas ing Kitab Suci basa Rusia (aku ora nyarios bab Kitab Suci manca sing ana ing basa liya, nanging Kitab Suci basa Rusia; amarga aku ngucapaké tembungku marang sedulur Rusia kita). Sapa ing antarané pamaos Kitab Suci basa Rusia sing paham? Sapa sing wis maca sakabehing Prajanjian Lawas kanthi teliti? Apa ana sing nemokake salib papat sisih ing kono? Utawa paling ora tembung '*salib*'? Monggo para skismatikus Rusia padha nglumpuk saka saindenging papan, lan padha maca kanthi tekun, awan lan bengi, Prajanjian Lawas ing Kitab Suci basa Rusia nganti tekan anugrah anyar, nganti pangumuman Injil (kula ngendika); apa padha bakal nemokake sebutan *salib* ing endi wae? Mesthi ora.

Amarga sanadyan ana akèh pratandha lan lambang salibé Gusti ing Prajanjian Lawas, salibé dhéwé ora ana ing endi wae; uga pratandha-pratandha kuwi ora dijenengi '*salib*', lan tulisan-tulisan babagan salib uga ora dikenal déning wong-wong ing jaman kuwi, kejaba déning para Nabi sing marang sapa iku diwahyukaké déning Gusti. Iki dianggep ing rahmat anyar déning wong Kristen sing mriksa Prajanjian Lawas lan nemokaké yèn kuwi pratandha Salibé Gusti. Saka pratandha-pratandha mau, kita bakal nyebut siji sing paling misuwur ing kéné kanthi ringkes.

Ana telung pratandha lan jinis Salibé Gusti ing Prajanjian Lawas:

Iki ditemokake ing fenomena sing ora jasmani nanging nggumunake, utawa ing panguwasa mujijat tartamtu sing diparingake Gusti Allah.

Iki ditemokake ing tumindak manungsa, sing kanthi ramalan nggambaraké masa depan.

Lan iki ana ing panglihatan lan wahyu sing ditampa para leluhur suci lan para nabi.

Sing kapisan, mung ngetokaké pratandha bab kuwasa Salibé Gusti.

Sing kapindho kanthi rahasia nggambaraké kekuwatan lan citra Salib.

Nanging sing katelu ngetokake kekuwatan lan wangun bebarengan, kalebu sangsara Sang Gusti.

Sing kapisan maringi pratandha salibé Gusti lan bayangane ing bab-bab sing ora peka, nanging luhur lan nggumunake.

Ing wiwitan, wit urip sing ana ing tengahing Taman Eden iku minangka pratandha lan bayangan Salibé Gusti, sing bakal dipasang ing tengahing bumi. Mangkéné kandhané Santo Yohanes Damaskus: *'Salib sing kinormatan iki wis dipratandhani déning wit urip sing ditandur ing Taman Eden déning Gusti'*⁴⁹⁷. Mung nganti kéné, Damaskus.

Kaya woh wit swarga iku maringi urip, maringi urip langgeng marang sing mangan, mangkono uga woh Salib—Kristus—maringi urip langgeng marang sing nampa Panjenengané, kaya sing diandikakaké déning Panjenengané dhéwé: *'Sapa waé sing mangan dagingku lan ngombe getihku nduwé urip langgeng'*⁴⁹⁸. Mulane, Salibé Gusti diarani wit urip déning Gréja ing kidungan, kang dinandang kaya mangkéné: *'Salib kang maringi urip iku ditandur ing bumi'*⁴⁹⁹.

Ing kéné aku takon marang para skismatik, sing ngaku yèn ing Prajanjian Lawas salib wujudé papat ujung lan nduwèni kanopi wolung ujung, supaya padha kandha: apa wit urip ing Taman Eden, sing maringi pratandha marang Salibé Gusti, uga papat ujung, kaya salibé Gusti sing papat ujung?

Bahtera Nuh, kang digawé saka kayu kang ora bosok, kang nylametaké umat manungsa saka banjir bandang sak donya: iki (miturut pamanggihan buku babagan iman dening panganggit anonim, dicithak ing Moskow nalika masa patriarkat Yusuf ing taun 7156, ing sisih mburi folio 67) minangka pratandha lan lambang salib Gusti, lumantar kang bangsa Kristen bakal kaslametake saka banjir dosa. Aku, nanging takon: apa bahtera kuwi, sing wujudé kaya Salibé Gusti, wujudé kaya salib kang ana papat ujungé?

Kayu sing digendong Ishak, sing digawa bapaké kanggo dipersembahaké dadi kurban marang Gusti, digawa ing pundhaké, iku pratandha Salibé Gusti. Mangkono Venerabel Efrem ngendika bab iki: Ishak, nggawa kayu, munggah gunung kanggo dipateni kaya wedhus sing ora mbabayani; lan Sang Juruwilujeng, nggawa salib, lunga menyang panggonan paukuman kanggo dipateni kaya wedhus kanggo kita. Nalika kowe weruh piso, pahamilah iku minangka tombak. Nalika kowe mikirake mezbah, delengen panggonan paukuman. Lan nalika kowe weruh papan kayu, pahamilah iku minangka salib⁵⁰⁰. Mung nganti kéné pangandikane Ephrem. Aku takon: apa papan-papan kuwi, sing mbentuk Salibé Gusti, uga nduwé papat ujung, kaya salib sing nduwé papat ujung?

Tongkat utawa gada Yusuf, sing mrentah ing Mesir, ing pucuké Yakub sujud⁵⁰¹, iku pratandha lan payung Salibé Gusti. Mangkono kabaca ing Kanon kanggo Pangluhur, ing Ode 7: Tongkat iku bakal ngubengi tanah Yusuf, ing ngendi Israel bakal sawijining dina nyumurupi kraton kang gagah: amarga bakal ngangkat *Salib* kang mulya, ngetokake. Apa tongkat Yusuf kuwi, kang maringi pratandha marang Salibé Gusti, duwé papat ujung, kaya Salib uga duwé papat ujung?

Manèh: tongkat mujijaté Musa, sing diowahi dadi ula, banjur mangan ula-ula gaib, ngowahi banyu Mesir dadi getih, lan ngeteraké wabah liyané marang wong Mesir: sing mecah Segara Abang lan nggawe dalan garing supaya Israel bisa liwat: iku minangka pratandha lan bayangan Salibé Gusti, kang dimaksudaké kanggo ngrusak ula-ula neraka, kanggo ngumbah Gréja—sing asalé saka bangsa-bangsa—ing getihé Kristus, kanggo ngukum donya sing dosa, lan kanggo nggawe dalan sing mulus menyang swarga kanggo Israel anyar. Apa tongkaté Musa, sing maringi pratandha Salibé Gusti, nduwé papat ujung, kaya salib papat ujung?

Mangkono uga, tongkaté Harun, sing mekrok lan ngasilaké woh, iku pratandha lan lambang Salibé Gusti, kaya déné Gréja nyanyi: *'Tongkat iku dijupuk minangka lambang misteri, awit mekroké pratandha sang imam; lan*

⁴⁹⁷ Buku 4, Bab 12.

⁴⁹⁸ Yohanes 6:54.

⁴⁹⁹ Sententiae 14, Canto 9.

⁵⁰⁰ St. Efrem, Homili 109 bab Abraham lan Ishak.

⁵⁰¹ Kejadian 47:31.

wit Salib, sing biyèn gersang, saiki subur⁵⁰². Apa tongkaté Harun, sing maringi pratandha Salibé Gusti, iku salib papat ujung, kaya salib papat ujung saiki?

Wit sing dilebokake ing banyu pait Merreh lan nglegakake paite⁵⁰³ iku minangka pratandha lan bayangan Salibé Gusti. Mangkono, ing Kanon kanggo Pangluhur, ing Ode 4, katulis: 'Musa, biyen, ngowahi mata banyu pait ing ara-ara samun nganggo wit, mbukak lumantar Salib pangowahan marang kasucian bangsa-bangsa.' Mangkono uga, Yusuf, pangarang Kanon Pra-Pesta, kandha ing Ode 5: 'Musa, sawisé dhisik nglegakaké banyu Marah, maringi pratandha marang kowé bab Salib sing kinormatan nganggo wit, kang lumantaré kowé nyawuraké legané sing nylametaké marang manungsa⁵⁰⁴. Apa wit kuwi, sing nglegakake banyu Marah lan mbentuk Salibé Gusti, nduwé papat ujung, kaya salib papat ujung?

Wit kurma, ing sangisore kang nabi wadon Deborah lungguh ngadili Israel⁵⁰⁵, iku pratandha lan payung saka salibé Gusti, ing ngendi Gusti nindakake paukuman marang pangeran donya iki, yaiku setan, supaya dhèwèké bisa diusir: 'Saiki,' ujure, 'paukuman wis teka ing donya iki; saiki pangeran donya iki bakal diusir⁵⁰⁶. Apa wit kurma Deborah iku, sing njupuk wujud Salibé Gusti, kang duwé papat ujung, kaya salib papat ujung?

Tulang rahang keledai, sing digunakake Samson kanggo mateni sewu wong Filistin; nanging nalika dhèwèké krasa ngelak lan nyuwun marang Gusti, *Gusti mbukak mata air ing tulang rahang mau, banjur banyu mili metu lan dhèwèké ngombe⁵⁰⁷*. Tulang rahang iku minangka pratandha lan pratanda Salibé Gusti, kang lumantar kuwi Samsone rohani—Kristus—mbunuh wong Filistin ing neraka; Panjenengané mbukak tatu ing sisihé sing paling suci, ngetokake mata banyu getih lan banyu, lan lumantar kuwi ngilangake rasa ngelaké kodrat manungsa kanggo kaslametan. Apa rahang asu gembala kuwi, sing dadi pratandha Salibé Gusti, nduwé papat ujung, kaya Salibé Gusti uga nduwé papat ujung?

Harpa Daud—yaiku Daud dhéwé—kanthi kidungané sing manis ngusir roh najis sing nyiksa Saul, kaya sing kacathet ing⁵⁰⁸: harpa kuwi dadi pratandha salibé Gusti, ing ngendi dagingé Kristus kapentang kaya senar ing papan muni harpa. Lan nalika Gusti sing welas asih nyanyèkaké pandonga manis kanggo wong-wong sing matèni Panjenengané, kandha, 'Bapa! Apuraen padha,' roh-roh jahat langsung mlayu adoh, dikalahaké lan diusir déning sih-rahmaté Gusti sing welas asih. Apa harpa Daud, sing ing dhéwé mbentuk salibé Gusti, nduwé papat ujung, kaya salibé Gusti sing nduwé papat ujung?

Cucuk Daud, karo lima watu apik sing dipilih saka kali, sing digawa Daud nalika arep nglawan Goliath, kaya sing diomongake raksasa kuwi marang Daud: 'Apa aku iki asu, nganti kowe teka nglawan aku mung nganggo tongkat lan watu?'⁵⁰⁹ Cucuk kuwi dadi pratandha lan lambang salibé Gusti, déné limang watu apik iku pratandha limang tatu Gusti kita sing nampa ing salib. Apa cucuké Daud, sing dadi pratandha salibé Gusti, nduwé papat ujung kaya salib papat ujung?

Wit Elisha sing dibuwang menyang banyu, sing ndadekake wesi sing klelep ing banyu munggah menyang lumahing banyu⁵¹⁰, iku pratandha Salib Kristus. Mangkono Santo Teodoros Studita ngendika ing Kanon Kanggo Minggu Pangurmatan Salib, ing Ode 8: 'Mangga, ya Nabi Elisa, lan critakna marang kita kanthi cetha: wit apa sing panjenengan buwang menyang banyu? Iku Salib Kristus, kang kanthi iku kita diangkat saka jeroning karusakan.' Apa wit Elisha kuwi, sing maringi pratandha Salib Kristus, nduwé papat ujung, kaya Salib sing uga nduwé papat ujung?

Lan akèh tuladha liya sing padha ditemokaké ing Kitab Suci Prajanjian Lawas babagan Salibé Gusti ing wangun pratandha lan bayangan; kita ora nduwé wektu kanggo nyebutaké kabèh, nanging iki wis cukup saiki kanggo nerangaké prakara sing lagi diteliti. Ayo padha kelingan siji bab maneh: wit sing digandhol Achior, panglima Amon, nganggo tangan lan sikilé déning Holofernes ing ngarep kutha Betulia, amarga wis nyekseni

⁵⁰² Kalimat 14, Kanto 3.

⁵⁰³ Kaluwihan 15:25.

⁵⁰⁴ Kal. 13.

⁵⁰⁵ Hakim-hakim 4:5.

⁵⁰⁶ Yohanes 12:31.

⁵⁰⁷ Hakim-hakim 15:19.

⁵⁰⁸ 1 Sam. 16:23.

⁵⁰⁹ Ibid. 17:43.

⁵¹⁰ 2 Raja 6:5 lan 6.

kabeneran⁵¹¹, kaya sing kacathet kanthi rinci ing Kitab Yudit; sapa sing kepéngin bisa ndeleng ing kana: Wit iku dadi pratandha lan lambang Salibé Gusti, ing ngendi Gusti kita dipaku ing tangan lan sikilé sadurungé kutha Yerusalem. Apa wité Achior, sing dadi pratandha Salibé Gusti, nduwèni papat ujung, kaya Salibé sing nduwèni papat ujung?

Mung ing Prajanjian Lawas sing ana pratandha lan bayangan Salibé Gusti ing barang-barang sing ora urip, lan sawatara saka pratandha mau nduwé papat ujung, kaya salib sing nduwé papat ujung. Amarga kepiye bisa salib papat ujung ing Prajanjian Lawas dadi pratandha salib wolu ujung, nalika salib papat ujung ora ditemokake ing pratandha lan pola nyata?

Apa para skismatik mbok menawa ngaku yèn wit sing digawé Musa kanggo ngangkat ula ing ara-ara samun⁵¹² iku salib papat ujung? Amarga para pelukis ikon nggambaraké ula sing diangkat ing wit kaya salib papat ujung. Nanging ora kaya ngono ing Kitab Suci; amarga ing kono katulis mangkéné: 'Musa nggawe ula tembaga lan masang ing tiang.' Ing panji apa? Apa ora ana sing bakal kandha, 'ing panji wujud salib'? Mula padha delengen teks ing Kitab Suci Yunani, banjur maca lan mangertèni yèn panji kuwi dudu salib, nanging panji militer, ya iku: spanduk utawa bendera. Amarga ing tentara Israel, sing ngumbara ing ara-ara samun suwéné patang puluh taun—awit ana rolas suku (kajaba suku Lewi) lan rolas pangeran—uga ana rolas panji utawa bendera (lan dudu salib) sing digawa; kaya sing katon ing Kitab Bilangan, bab 2: ing ngendi Gusti Allah maringi pitutur marang Musa babagan carane ngatur tentara Israel *kanthi tertib, miturut panji-panji lan miturut omah-omah leluhure*⁵¹³, tegesé miturut suku-suku: amarga wong-wong saka saben suku padha manut marang tentara lan panji dhéwé⁵¹⁴. Amarga Musa ngangkat ula mau ing tiang ing ara-ara samun minangka panji; mula teks Yunani maca: ἐπὶ σημείου, tegesé ing panji⁵¹⁵. Martir suci Justin sang filsuf, kanthi ngetutaké kitab-kitab iki ing Apologiné—sing ditulis marang Antoninus, Kaisar Roma—nyritakaké yèn Musa ngangkat ula mau ing tombak (ing panji) lan nyelehaké ing tabernakel suci, sing dadi gréja kanggo wong Yahudi ing ara-ara samun⁵¹⁶. Spanduk iku pancen pratandha lan payung Salibé Gusti, miturut tembungé Gusti piyambak, sing kandha marang Nikodemus ing Injil: '*Kaya Musa ngangkat ula ing ara-ara samun, mangkono uga Putraning Manungsa kudu diangkat*'⁵¹⁷; nanging, miturut Kitab Suci, wit sing digunakake Musa kanggo ngangkat ula kuwi ora katon minangka gambaran salib papat pucuk. Kajaba yèn salib papat ujung iku digambaraké kaya ula, sing bertentangan karo sing dipasang ing spanduk utawa panji: amarga kanggo Yusuf, Kanon, sing ana sadurunge Pangluhurake, pangarang kandha ing ode kaping wolu: '*Angkat dhuwur ing wit, ngadhepi ula, kaya sing katulis, " ", Musa nunjukake wit sing paling kinurmatan*'⁵¹⁸; amarga ula ana ngadhepi panji, salib papat sisik bisa katon. Nanging wit kuwi dhéwé ora nduwé papat ujung kaya salib papat ujung. Amarga yèn wit kuwi pancèn nduwé papat ujung, mesthiné ora bakal mbentuk salib wolung ujung, nanging salib papat ujung. Lan kaya déné para pelukis ikon nggambaraké ula ing wit wujud salib, mangkono uga padha nglukis manut karsa dhéwé, miturut panemuné dhéwé. Padha uga, nalika nggambaraké Kelahiran Kristus, nglukis Perawan Paling Suci nglempèk ing sacedhaké palungan, kaya déné dhèwèké lara sawisé nglairaké Kristus, sanadyan dhèwèké nglairaké tanpa lara lan ora nglempèk: Mangkono uga, padha nggambar Kristus digendong lan dimandhi dening sawijining wanita, kaya-kaya saka rereged, sanajan Panjenengané lair tanpa rereged, lan ora perlu pitulungan wanita nalika lair, kaya sing diterangake kanthi cetha ing buku kita, ing tanggal 25 Desember, ing khotbah babagan Kelahiran Kristus. Aku uga bakal nyebutake iki babagan pelukis ikon sing ora wicaksana: ing sawijining biara sing kinurmatan, ing serambi gréja, aku weruh lukisan témbok; nggambaraké pambentukan donya sing katon iki déning Gusti Allah, ing ngendi pangaso Gusti Allah ing dina kapitu digambaraké kaya mangkéné: ana amben, lan ing amben kuwi ana bantal, lan ing bantal kuwi ana Gusti Allah Rama sing ngaso, lan ing ndhuwuré ana tulisan: 'Gusti Allah ngaso saka kabèh pakaryané.' Aduh, kebodhoan! Apa Gusti ngendhok ing bantal lan amben? Lan ana akèh bab liya sing ora masuk akal sing biyasane

⁵¹¹ Yudit 6:10 lan 11.

⁵¹² Bilangan 21:8 lan 9.

⁵¹³ Bil. 2:1.

⁵¹⁴ Bilangan 2:2.

⁵¹⁵ Bilangan 21:8 lan 9.

⁵¹⁶ Peringatan: 1 Juni.

⁵¹⁷ Yohanes 3:14.

⁵¹⁸ Amsal 13.

digambarake: kaya martir suci Kristoforus karo sirah sing nyanyi, lan para martir suci Flora lan Laurus karo jaran. Kabeh iku mung karangan kosong. Kaya mangkono, padha nggambaraké ula ing wit kang wujudé salib; nanging iki ora bertentangan karo Gréja, nanging padha nyimpang saka Kitab Suci amarga golongan skisma, amarga wit kuwi dudu salib papat ujung, nanging panji pasukan militer. Iki digambarake kaya ngono supaya padha ora negesake panemune, kaya-kaya iku salib papat ujung, nanging luwih becik payung saka salib wolu ujung, utawa bisa uga simbol papat ujung. Amarga payung (lan aku ngomong iki bertentangan karo alesané) kuduné kaya wujud barang sing ditutupi; kaya mata kita ndeleng, nalika wong mlaku ing padhange awan srengenge sumunar, bayangane katon ing saben bab padha karo wujud manungsa: amarga wong sing nduweni siji sirah, bayangane ora nuduhake loro sirah; mangkono uga, wong sing nduweni loro tangan, bayangane ora nuduhake papat tangan. Kaya mangkono uga bisa diomongake bab piranti sing digunakake Musa kanggo ngangkat ula ing ara-ara samun: amarga, miturut pandangan sesat (lan ora miturut Kitab Suci), piranti kuwi nduwé papat ujung, amarga iku minangka gambaran salib papat ujung, lan ora salib wolu ujung.

Ana pratandha lan bayangan liya saka Salib Gusti ing tumindak manungsa, sing kanthi ramalan nyritakaké apa sing bakal kelakon.

Yakub, wong sing bener saka Prajanjian Lawas, kebak karunia nubuat, sadurunge seda, nalika mberkahi loro putrané Yusuf, Efraim lan Manase, ngalihake tangane, nyelehake tangan tengené ing anak enom, Efraim, lan tangan kiwa ing anak tuwa, Manase⁵¹⁹; iki minangka pratandha salib. Mula, ing pesta Pangluhuré Salib Suci, Gréja Ortodoks kita nyanyi ing stichera Litani: *'Panyilangan tangan Patriark Yakub nalika mberkahi anak-anaké—maringana pratandha kamulyaning Salibmu'*⁵²⁰. Ing kéné para skismatik kandha: 'Iki salib papat ujung, kanopi saka salib wolu ujung'; nanging kita mangsuli: tangan Yakobus sing disusun ing wangun salib iku dudu salib papat ujungé dhéwé, uga jeneng 'salib' ora ana ing kono, nanging mung minangka lambang rahasia salib; lan salibé ora wolung ujung, nanging papat ujung. Nanging, yen para skismatik kepengin tata letak tangan Yakub sing wujud salib dadi gambar salib wolung ujung, mula kudu nambah luwih saka loro tangan marang Yakub supaya ana luwih akeh ujung.

Getihé anak wedhus ing Mesir, sing déning Gusti Allah diprentahaké marang wong Yahudi kanggo ngolesaké ing ambang ndhuwur lan loro tiang lawang omahé⁵²¹, getih kuwi (miturut piwulangé Santo Siprianus) dadi pratandha Salib Suci; amarga dhèwèké luwih dhisik ngolesaké ambang ndhuwur ing ndhuwur lawang, banjur ambang ngisor, lan sabanjuré loro tiang lawang. Nanging, pangurapan papat pérangan iki dudu salibé dhéwé, nanging mung gambaran rahasia babagan salib; amarga jeneng 'salib' ora ana ing kono, lan wong-wong sing ngurapi iku uga ora ngerti yèn iku gambaran salib. Nanging kita, sing urip ing sih anyar lan mriksa Prajanjian Lawas, ngakoni manawa iki pratandha salib—dudu salib wolung ujung, nanging salib papat ujung. Yen, nanging, golongan skismatik kepengin supaya panguraban balung pucuk lan balung lawang nganggo getih Sang Anak Domba iku ateges salib wolung ujung; mangkono, wong-wong mau kudu nambahaké ing ambang lan tiang lawang pisanan ing Kitab Sucié loro ambang lan loro tiang manèh, supaya ana, papat ambang lan papat tiang ing saben lawang omahé wong Yahudi ing Mesir, supaya dadi pratandha salib wolung ujung.

Pemisahan Segara Abang déning tongkaté Musa⁵²² njupuk wujud salib. Amarga nalika tongkaté Musa diselehake nyabrang ambané segara, kabentuk salib; mulané Gréja nyanyi: *'Musa, sawisé nggambar salib nganggo tongkaté, misahake Segara Abang, supaya Israèl bisa mlaku liwat'*⁵²³. Nanging pamisahaning segara iku dudu salibé dhéwé, nanging mung gambaran rahasia saka salib; amarga jeneng 'salib' ora kapanggih ing Kitab Suci, lan wong-wong wektu kuwi uga ora ngerti yèn iki minangka gambaran salib. Nanging kita, sing urip ing sih anyar lan nliti Prajanjian Lawas, ngakoni yèn iki sawijining gambaran salib—dudu salib wolung ujung, nanging salib papat ujung. Nanging, yen para skismatik kepengin supaya pamisahan Segara Abang déning tongkaté Musa dadi gambaran salib wolung ujung, kenapa padha ora ndedonga marang Santo Musa supaya nyabet segara ora mung sapisan nganggo tongkaté, nanging kaping telu, supaya salib wolung ujung mau bisa digambar miturut kersané?

⁵¹⁹ Kejadian 48:14.

⁵²⁰ Ukara 14, Bab 2. Risalah Cyprianus.

⁵²¹ Kaluwihan 12:7.

⁵²² Kaluwihan 14:21.

⁵²³ Nada 8, Oda 1.

Aku uga wis weruh, ing sawijining petisi saka Solovetsky kang dialamatake marang kenangan sing pinaringan berkah saka Tsar Alexei Mikhailovich sing saleh, tulisan ing ngisor iki: Yohanes Krisostomus, guru jagad raya, ing khotbah Minggu babagan Injil kanggo Minggu katelu Prapaskah, ora nganggep salib Latin minangka salib sejati Kristus, nanging nyebut minangka gambaran lan pratandha, lan sapiturute. Aku, nanging, njupuk buku iku, maca potongan kasebut, lan ora nemokake ing kono salib Latin, utawa salib papat ujung, utawa salib wolu ujung, nanging mung ana referensi marang salibé Gusti, kang wis dipratandha déning tongkaté Musa; bab salib endi—apa kang papat ujung utawa wolu ujung—ora kasebut ing kono; nanging mung nerangake manawa, kaya tongkaté Musa, misahake Segara Abang, nglegakake banyu pait ing Meribah ing ara-ara samun, ngetokake banyu saka watu garing, ngukum Mesir kanthi ngowahi banyu dadi getih, lan nindakake mujijat liyane, iku dadi pratandha lan pratélan dhisik bab Salib Ilahi sing maringi uripé Kristus. Nanging, kita kudu mikir kenapa tongkat Musa dadi gambar lan pratandha Salibé Kristus: apa amarga pucuké? Nanging tongkat Musa ora papat ujung, mung loro ujung kaya biasané tongkat, lan pucuké ora mbentuk wujud salib. Napa, mula, tongkaté Musa dadi pratandha lan bayangan Salibé Kristus? Amarga kakuwatan mujijat sing diparingaké Gusti marang tongkat mau, sing ora mbentuk wangun salib tartamtu utawa cacah pucuk salib, nanging nampilaké ing sajroné kakuwatan mujijat Salib. Amarga petisi Solovetsky, sing nyebut 'khotbah Chrysostom', iku goroh, kaya-kaya Chrysostom nulis bab salib Latin lan nglarang pangurmatané. Luwih saka kuwi, khotbah kuwi ora katon minangka karyané Chrysostom, nanging saka panganggit liya. Iki kabuktèkaké kanthi loro argumentasi: kaping pisan, khotbah iku minangka komentar marang Injil Markus, déné ora ana komentaré Santo Krisostomus bab Markus sing ditemokaké, mung ana kanggo Matius lan Yohanes. Argumentasi kapindho yaiku apa sing ditulis ing khotbah iku ora selaras karo sajarah Kitab Suci, kaya sing ditulis déning Musa. Amarga ing kono ditulis kaya-kaya Musa wis nglegakake banyu pait Merrehia nganggo tongkaté; nanging kuwi ora bener. Amarga Musa ora nglegakake banyu Meribah nganggo tongkaté, nanging nganggo wit tartamtu sing dituduhaké marang dhèwèké déning Gusti Allah, kaya sing cetha kacathet ing Kitab Kaluaran, bab 15, sing nyerat: '*Gusti Allah nampilaké wit marang dhèwèké, lan dhèwèké mbuwang wit mau menyang banyu, banjur banyu mau dadi legi*' (⁵²⁴). Wit liyane iki, sing dituduhake Gusti, sing nglegakake banyu kang pait, dudu tongkaté Musa. Lan para rabbi agama Yahudi nyritakake yèn wit iki, sing dituduhake Gusti marang Musa kanggo nglegakake banyu ing Marah, dijenengi '*adelpha*', sing sacara alamiah banget pait lan mbebayani nyawa. Nanging Gusti Allah, karsa nindakake mujijat sing luwih ageng lan nampilake kakuwasan-Nya sing Maha Agung marang wong-wong lumantar wit sing pait lan mbebayani iki, nglegakake banyu sing pait lan mbebayani mau lan ndadekake waras, nyembuhake sing sebaliknya nganggo sing sebaliknya. Mula saka iku, kita ngendika yèn ing kéné wis kacetha pratandha sangsara sukarela lan pati Kristus ing salib, lumantar iku Panjenengané paring kamulyan kaslametan lan urip langgeng marang umat manungsa, sing wis larané amarga dosa lan meh klelep ing pati. Mangkono, kasangsaran nalika Gusti disalib iku maringi rasa legi marang sangsara lan pakaryan kang ditanggung para Rasul nalika nyebarake Injil, tumindak sangsara para martir, lan latihan tapa wong-wong suci. Lan nganti saiki, iku tetep maringi rasa legi marang saben sangsara kang pait tumrap wong-wong sing nggawa Kristus kang disalib ing atine. Amarga wit iku, dudu tongkaté Musa, sing maringi legané rasa paité banyu ing ara-ara samun. Saka loro argumentasi iki cetha yèn ukara iki dudu ukara Chrysostom, nanging ukara wong liya sing ora pati pinunjul. Saiki kita bakal bali manèh marang pratandha salib sing kapanggih ing tumindak manungsa.

Telu wong suci—Musa, Yosua, lan nabi Yunus—kanthi tangané nglebar ing dhuwur, ndedonga marang Gusti, mbentuk salibé Sang Gusti.

Bab Musa, ing stichera kanggo Peninggian Salib Suci, padha nyanyi kaya mangkéné: 'Musa wis maringi pratandha marang kowe, kanthi ngulur tangané ing dhuwur; lan dhèwèké ngalahaké Amalek sing nyiksa, ya Salib sing paling kinurmatan, pujiané wong pracaya.'

Bab Yosua Putrané Nun, ing sedalnia kanggo pasamuhan iku, padha nyanyi kaya mangkéné: 'Kanthi misterius, ing jaman mbiyèn, Yosua Putrané Nun wis maringi pratandha gambaran Salib, nalika dhèwèké ngulur tangané ing wangun salib, ya Sang Juruslametku! lan nahan srengéngé nganti atusan dina, nganti mungsuh-mungsuh mau kalah.'

⁵²⁴ Keluaran 15:25.

Bab Yunus, ing kidung kaping enem: Ing wetengé kéwan segara, Yunus ngulur tangané ing wangun salib, kanthi cetha maringi pratandha Sangksara sing nylametaké.

Nanging, ngulur tangané kuwi dudu salibé dhéwé, nanging mung pratandha rahasia bab salib: amarga jeneng salib ora kasebut ana gandhèngané karo ngulur tangané; nanging, kanthi pandelengan nubuatan padha ndelok sangsaraé Gusti ing salib, lan mula, kanthi tangané sing ngulur, padha ndedonga marang Panjenengané, mbentuk wangun salib nganggo awaké; Nanging salib iku ora wolung ujung, nanging papat ujung. Nanging, yen wong-wong skismatik kepengin supaya tangan kang dibentang saka para wong suci kuwi dadi gambar salib wolung ujung, mula pantes yen padha nambah loro pasang tangan maneh marang saben wong, supaya saben wong nduwé enem tangan, lan kanthi mangkono, miturut kepénginane, salib wolung ujung bakal digambarake.

Saliyane, ana crita bab Daniel, sing ing guwa singa nyebarake tangane ing wangun salib lan kanthi pandongane menengake kewan-kewan mau; kaya sing diwartakake ing kidung greja, nyanyi: Daniel nglebarake tangane, lan cangkemé sing nganga ing bolongan mau tutup⁵²⁵. Nanging sanadyan ing kéné, mbukak tangane kuwi wujud lan bayangan salib papat sisik, dudu salib wolu sisik.

Susunan suku-suku Israel ing ara-ara samun dadi papat bagean⁵²⁶ iku pratandha salib papat ujungé Gusti, kaya ing ngisor iki:

Ing tengah ana Tabernakel karo Tabut Perjanjian, lan suku Lewi sing dadi imam.

Ing ngarep, ing sisih wetan, ana telung divisi: Yehuda, Isakhar, lan Zebulun.

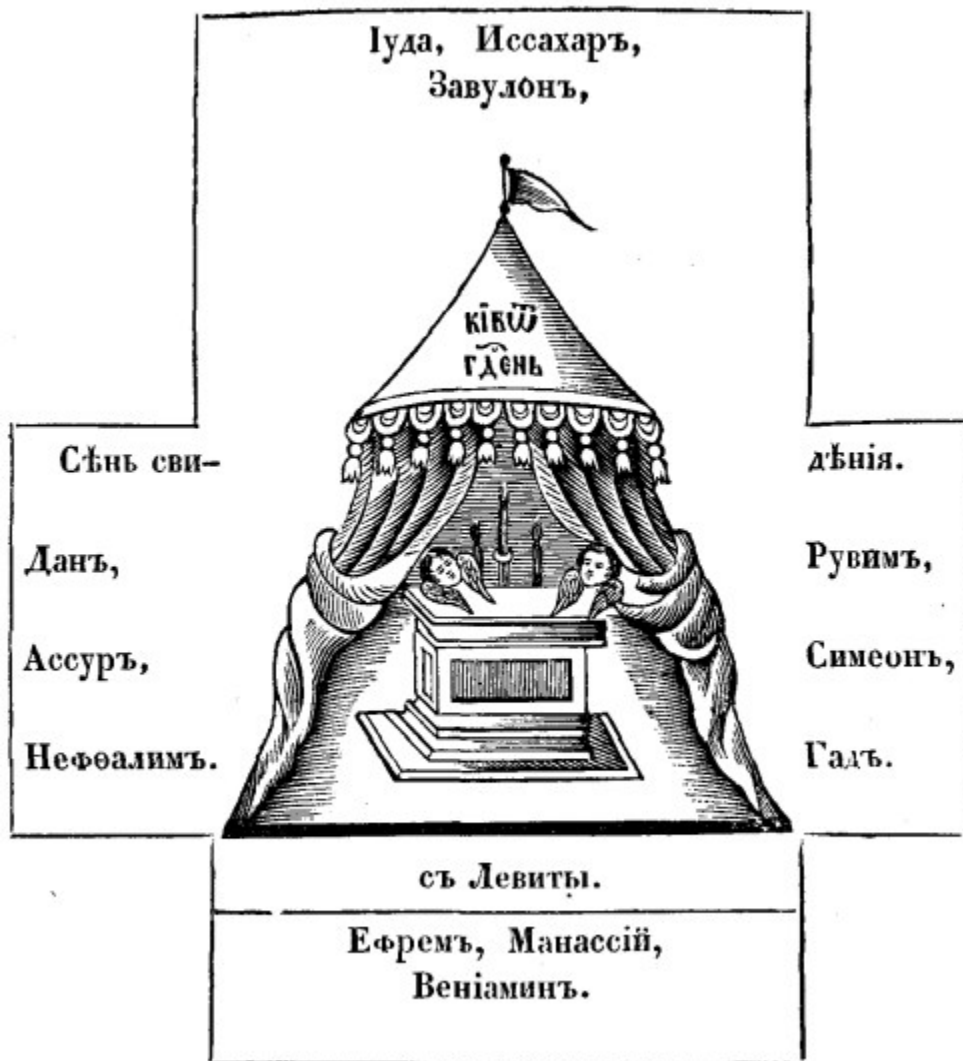
Ing mburi, ing sisih kulon, ana telung divisi: Efraim, Manaseh, lan Benyamin.

Ing sisih tengen, ngadhepi kidul, ana telung batalion: Reuben, Simeon, lan Gad.

Ing sayap kiwa, ngadhepi lor, ana telung divisi: Dan, Asher, lan Naphtali.

⁵²⁵ Nada 4, Oda 8.

⁵²⁶ Bil. 2

Lan mangkono kemahé wong Israel ing ara-ara samun disusun ing wangun salib.

Iki uga kasebut ing Kanon Vezhsky, ing Kidungan 4, ayat 3, kaya mangkéné: 'Bangsa-bangsa, sing dipérang dadi papat, disusun kanthi cara suci, manut pola Tabernakel, dimulyakaké déning formasi wujud salib.'

Nanging, formasi wujuding salib kuwi dudu salib sejati, nanging mung pratandha rahasia bab salib. Amarga tembung 'salib' ora kasebut ing Kitab Suci gegayutan karo formasi kuwi, lan wong-wong ing jaman semana uga ora nyadari yèn kuwi wujuding salib. Nanging kita, sing urip ing sih anyar lan mriksa Prajanjian Lawas, ngakoni yèn iki minangka pratandha salib; nanging dudu salib wolung ujung, nanging salib papat ujung. Yen banjur para skismatik kepéngin supaya formasi wujud salibé bangsa Israel dadi pratandha salib wolung ujung, mesthine padha kudu ngyakinke Musa, supaya tinimbang nurut marang Gusti sing mrentahake pasukan diatur dadi papat divisi, dhèwèké luwih nurut marang wong-wong mau lan ngatur pasukan dadi wolu divisi, supaya salib wolung ujung bisa kabentuk miturut kersané.

Kaloro kayu sing diklumpukaké janda ing Zarefat, Sidon kanggo ngethok kue cilik tanpa ragi⁵²⁷ miturut para komentator iku pratandha Salibé Gusti. Mangkono kados ing komentar: amarga iku janda iku nglumpukaké loro kayu, amarga piyambakipun nampi Kristus ing wujudé Elia; piyambakipun kepéngin nglumpukaké loro kayu, amarga piyambakipun kepéngin mangerténi misteri salib. Amarga loro kayu iku dudu salibé dhéwé, nanging mung pratandha rahasia saka salib; lan salib iku ora wolung-ujung, nanging papat-ujung. Yen, nanging, para skismatik kepéngin kayu-kayu kuwi makili kanopi saka salib wolung-ujung, mula kuduné padha nyuwun marang janda kuwi supaya nglumpukaké ora loro, nanging papat kayu, supaya salib wolung-ujung sing dikarepake bisa digambarake.

⁵²⁷ 1 Raja-raja 17:12.

Wujud lan gambaran katelu saka Salib Gusti, kaya sing katon ing panglihatan lan wahyu sing diparingake marang para leluhur suci lan nabi.

Tangga Yakub, sing dideleng ing ngimpi, ngadeg kiyat ing bumi, pucuké nganti tekan swarga, iku, kaya Sang Perawan Sanget Suci Ibuné Gusti Allah, minangka pratandha sadurungé Salibé Gusti, miturut kasaksiané Santo Siril saka Alexandria lan Santo Herman, Patriark Konstantinopel⁵²⁸ : Gusti, kanthi ngadeg ing ndhuwuré, paring pratandha yèn sawisé njupuk daging manungsa saka kandhunge Sang Perawan Paling Suci, Panjenengané bakal dipaku ing Salib, lan yèn Salib mau bakal dadi tangga menyang swarga. Amarga Panjenengané dhéwé munggah liwat tangga Salib, kaya sing Panjenengané kandha: *'Apa ora pantes Kristus nandhang sangsara iki lan mlebu ing kamulyané?'*⁵²⁹ . Lan Panjenengané maringi dhawuh marang para muridé supaya munggah menyang swarga lumantar salib—yaiku lumantar sangsara—kandha: *'Sapa waé sing kepéngin mèlu Aku, kudu nggawa salibé dhéwé'*⁵³⁰ . Mangkono, santa martir Perpetua, sing dipunurmati ing tanggal 1 Februari, weruh sadurungé sangsarané sawijining tangga emas ageng sing ngancik nganti swarga; nanging ing sisih liya saka tangga kuwi ana akèh senjata wesi landhep: pedhang, pisoar, cukur, tombak, paku, kail mancing lan sapituruté⁵³¹ ; kabèh mau minangka pratandha pangorbanan lan munggahé kang mulya menyang swarga. Mangkono uga, Santo Sadof, Uskup Persia, sing dipunurmati ing tanggal 20 Februari, sadurunge martir, ndeleng sawijining tangga sing ngancik ing swarga, lan Santo Simeon, Uskup sing wis dadi martir sadurunge dhèwèké, ngadeg ing kana kanthi kamulyan ageng, lan nyuwun marang dhèwèké nalika isih ana ing lemah: *'Munggah marang aku, Sadof'*⁵³² !

Aksara Yunani *'tau'*, diucapake lan ditulis persis kaya huruf kapital 'T' kita, sing digunakake Malaikaté Gusti kanggo nandhani umaté Gusti ing bathuké ing Yerusalem, supaya padha luput saka wabah maut; kaya sing katon ing wahyu nabi suci Yehezkiel⁵³³ . Tandha iku minangka pratandha Salibé Gusti, kang digunakaké kanggo nandhani kita nalika Konfirmasi; lan kanthi ditandhani iku, kita dilindhungi saka kabèh kaowahan ala déning kakuwatané Gusti kita, kang nandhang sangsara ing Salib.

Cabang lan tongkat, sing diomongaké déning Panganggit Mazmur kanthi nglipur, kandha: *'Cabang lan tongkat Panjenengan nglipur aku'*⁵³⁴ , iku pratandha sadurungé Salibé Gusti. Mangkono, Santo Athanasius, Uskup Agung, kandha: *'Cabang lan tongkat iku Salib kanggo wong pracaya, awit lumantar kuwi padha dikuatké lan dislametaké.'* Mangkono uga, Euthymius si Ahli Tafsir kandha: *'Pangertena gada lan tongkat iku salib, amarga iku dumadi saka loro pérangan; pérangan sing diarani tongkat ngadeg tegak, kang ngangkat kita sing ana ing kaluputan, déné pérangan sing nyabrang diarani gada, kang digunakaké Gusti kanggo nyerang lan ngremuk setan-setan.'* Amarga lumrahé wong sing kepéngin nyerang wong Kristen ngangkat tongkat lan, kanthi nahan ing posisi tegak, nyerang supaya ngetokaké pukulan sing paling nyeri. Mung nganti kéné Euthymius. Nanging kita duwe kawruh manawa tongkat lan gada, ing wahyu nabi, mbentuk wangun salib—salib papat ujung, dudu salib wolu ujung.

Kakuwatan ing pundhaké Emmanuel, sing diwahyuké déning Yesaya, kandha: *'Kakuwatan bakal ana ing pundhaké'* (⁵³⁵), maknané (miturut para komentator) yaiku salib, sing bakal dipikul déning Kristus ing pundhaké dhéwé.

Lan ana akèh wahyu liya saka para nabi Allah babagan salibé Gusti: kaya nalika Dawud, ngomong atas jenengé Kristus, kandha: *'Wong-wong wis nembus tanganku lan sikilku'*⁵³⁶ . Lan Yesaya kandha: *'Panjenengané nggawa dosa akèh wong ing kayu salib'*⁵³⁷ . Lan Yeremia, ngomong atas jenengé wong-wong sing sengit marang Kristus: *'Ayo padha nyetel jebakan kanggo Panjenengané'*⁵³⁸ , tegesé, ayo padha nyelehaké kayu salib ing badané Kristus, sing diarani roti swarga. Ana uga ramalan liya babagan prakara iki, sing diucapake dening para nabi

⁵²⁸ Cyril, Buku 8, bab Yohanes, Bab 17. Herman babagan pangurmatan Salib.

⁵²⁹ Lukas 24:20.

⁵³⁰ Markus 8:34.

⁵³¹ 1 Februari, folio 406.

⁵³² 20 Februari, folio 483.

⁵³³ Yehezkiel 9:8 21 Juli, folio 343 ing sisih mburi.

⁵³⁴ Mazmur 22:4.

⁵³⁵ Yesaya 9:6.

⁵³⁶ Mazmur 21:18.

⁵³⁷ Yes. 33:12 lan 1 Pet. 2:24.

⁵³⁸ Yer. 11:19.

liyane, nanging kita ora duwe wektu kanggo nglumpukake kabèh ing kene; nanging sing wis kasebut cukup kanggo nerangake prakara sing lagi kita teliti.

Mangkono kita wis nyritakaké pratandha lan lambang Salibé Gusti: sawatara asalé saka zat kang ora kasat mata, sawatara saka tumindak manungsa kang kanthi ramalan ngetokaké pratandha babagan mangsa ngarep, lan sawatara saka wahyu kang diparingaké Gusti marang para Nabi kang suci; lan ing endi wae kita ora nemokake zat sejati saka salib papat-pucuk, sing mesthine dadi pratandha salib wolu-pucuk; uga kita ora nate krungu jeneng 'salib' ing endi wae ing Prajanjian Lawas. Kita mung nemokake ana sawetara gambaran salib papat-pucuk, nanging ora ana salib wolu-pucuk, lan kuwi ana ing panglihatan lan ramalan, ora ing kasunyatan.

Amarga wong-wong skismatik iku wong sesat, padha ngina salib papat-pucuké Gusti, nyebuté salib kosong, bayangané salib wolu-pucuk, lan ngina maneh nganggo cacian liya.

Kita ora nolak salib wolung ujung, uga sing nduwé akèh ujung: kita ngajèni kabèh kanthi padha (kaya sing wis kita kandhakake sadurungé), kanggo ngéling-eling sangsara Gusti; nanging kita ngecam lan nolak pamikiran bodho lan skismatik sing ngina salib papat-ujungé Gusti.

Kanggo alesan apa ora ana sebutan bab salib, utawa jeneng 'salib', ing Prajanjian Lawas?

Penyaliban dudu cara paukuman pati sing digawé déning wong Yahudi, nanging cara pagan—sing dilakoni déning wong Romawi, wong Yunani, lan bangsa-bangsa pagan liyané. Nanging ing antarane wong Yahudi, ing Prajanjian Lawas ora ana adat kaya ngukum sapa wae kanthi penyaliban; wiwit jaman Metung saka Mesir nganti jaman para raja, ana telung wujud paukuman pati sing lumrah: rajam, kobong urip, lan gantung ing wit—dudu ing salib; awit menawa padha wis ngukum sapa waé ing salib, mesthi ana sebutan salib ing Kitab Suci; nanging mung ing wit, tegesé ing tiang gantung, utawa ing wit sing ngadeg dhéwé kanthi oyod lan cabang. Lan katulis babagan wong-wong sing digantung: '*Kutuklah saben wong sing digantung ing wit*' (⁵³⁹). Nalika kratoné kawangun, wujud paukuman kaping papat dikenalké: matèni wong sing salah nganggo pedhang; mula Sulaiman matèni Adonia lan Yoab nganggo pedhang (⁵⁴⁰), lan Herodes matèni Santo Yohanes Pembaptis nganggo pedhang. Padha ora nduwé salib sakpisan, ora tau nggunakake salib ing keturunané, lan ora kenal karo salib, nganti wektu gubernur Romawi Pompey teka ing Palestina karo pasukan militèr, nyerang kutha Yerusalem, ngrebut kabèh Yudea dadi bagéan Kakaisaran Romawi, lan ndadèkaké wong-wong mau dadi wong sing mbayar pajeg; Iki kelakon luwih saka limang puluh taun sadurunge Lairé Kristus. Wektu kuwi wong Yahudi pisanan ndeleng lan ngerti salib; amarga wong Romawi wiwit ngukum wong Yahudi kanthi penyaliban, ngencengi para pemberontak Yahudi ing salib Romawi, kaya déné wong-wong mau wis nyalibaké Antigonus, raja Yahudi sing mrentah sadurungé Herodes. Lan nganti padha dadi jajahan Romawi, wong Yahudi ora ngerti apa-apa bab salib. Mula saka iku, ing Kitab Perjanjian Lawas ora ana salib kang kapanggih, uga ora ana tembung 'salib' sing kasebut.

Saka iki cetha manawa ing Prajanjian Lawas ora ana salib kang duwé papat cabang utawa wangun salib wolung ujung.

Ana pratandha lan simbol salib papat ujung, nanging ora ana pratandha salib wolu ujung.

Nanging yèn para skismatik, kanthi kekerasan atiné, kepéngin ngetokaké fitnah panacad marang salib papat-pucuk mau minangka kabeneran; Ayo padha nuduhake marang kita siji wae bukti saka Kitab Suci, utawa saka Bapa-Bapa Gereja (dudu saka tulisan anyar sing palsu lan ngina, nanging saka tulisan gerejawi kuna), sing bakal ngukum salib papat-pucuk lan mrentahake supaya mung salib wolu-pucuk sing dipuja. Salib wolung ujung iku mulya, nanging salib papat ujung uga ora ngremehake; amarga, kaya sing wis kita kandhakake, kabèh pratandha Prajanjian Lawas wis diwenahi pratandha sadurungé déning iku, lan kabèh iku kaberkahan lan disucèkaké déning gambar papat ujungé. Wong-wong mau, nalika mbela panemune bab salib wolung ujung, nyebutake tembung-tembung sing wis ditulis sadurunge ing Octoechos, sing kandha: '*Kristus disalib ing wit cemara, pinus lan cedar*' (⁵⁴¹): amarga salibé Kristus ora digawe saka loro wit, nanging saka telu, awit ora nduwé papat ujung; nanging kita kandha manawa iku dudu salib wolung ujung, kajaba yèn iku salib enem ujung. Amarga salib wolung ujung ora bisa digawe saka telung wit, kajaba yèn ditambah wit kaping papat, supaya salib mau bisa digawe wolung ujung.

⁵³⁹ Ulangan 21:23.

⁵⁴⁰ 3 Raja 2:25.

⁵⁴¹ Nada 2, ing Rebo, Oda 9, lan Nada 3, ing Rebo lan Jemuwah Sedalny.

Wong-wong padha kandha: 'Tulisan ing salib sing dipasang déning Pilatus iku nepaki salib wolung ujung.' Wong sing kandha mangkono, critakna, tulisan kuwi ditulis ing apa? Apa iku ing perkamen, kaya sing kita deleng digambarake dening pelukis ikon (lan kaya Salib Kristus digambarake ing antarane piranti Sang Mulya Antonius wong Roma ing Gréja Suci, sing nggawa tulisan Kristus ing perkamen), utawa apa padha ngaku manawa tulisan Kristus ana ing timah, utawa ing tembaga, utawa ing kayu? Ing buku-buku Rusia kita, ora ana cathetan asli sing nerangake bahan apa sing digunakake kanggo nulis Judhul Kristus. Bab iki kasebut ing panggonan liya, nanging ora ana ing buku-buku Rusia kita, nanging luwih ana ing buku manca, kaya sing bakal dibahas ing ngisor iki. Nanging ing kene, kita kandha manawa apa Judhul kasebut ditulis ing perkamen, utawa ing timah, utawa ing tembaga; yen ana wit kaping papat ditambahake marang telu mau, tembung-tembung gerejawi sing kasebut sadurunge ing Octoechos—sing nyatakake yèn penyaliban Kristus mung ana ing telung wit—ora bakal bener (lan aku kandha) Nanging yen judhulé ana ing potongan kayu, potongan kayu endi? Lan perlu nambah potongan kayu kaping papat saka jinis apa wae marang telu potongan mau, supaya salibé dadi wolung ujung. Sawise wit kaping papat iki ditambahake marang telu mau, tembung-tembung gerejawi sing kacathet ing Octoechos—sing nyatakake yèn penyaliban Kristus mung ana ing telung wit—ora bakal bener maneh (sanadyan aku ngomong iki bertentangan karo pamikiran para skismatik); amarga saiki ana wit kaping papat sing ana ing jero salib. Sejatine durung dingerteni para skismatik bakal milih sing endi: salib wolung ujung utawa salib telung pancang. Amarga yen padha kandha yèn salibé Kristus mung dumadi saka telung pancang, miturut panalarané, salibé ora bakal wolung ujung, nanging enem ujung. Nanging, yen padha ngaku nglakoni salib wolung ujung, mula salibé Kristus ora bakal telung batang, nanging papat batang. Lan mula imané—apa ing salib telung batang utawa salib wolung ujung—sanadyan ngakoni pracaya marang Gusti Allah, ora bakal duwé dhasar sing kiyat. Kita, ing Sang Juruslamet kita siji, Kristus, sing disalib ing kayu salib kang ana papat pucuké (lan ora wolu), nyeleh iman lan pangarep-arep kita marang Panjenengané, lan ora marang kayu salib telung batang utawa wolung batang; kita ngakoni iki lan nyatakake bebarengan karo Gréja Suci manawa kayu salibé Kristus pancèn telung batang, lan tulisan ing kayu salib nanging wangun telung palang lan wolung ujung kuwi ora mbatalake salib papat ujungé Kristus, uga ora ngowahi dadi berhalaé Antikristus, dadi kabejatan panguwasan, utawa dadi pratandha Antikristus. Ing kitab suci endi salib papat ujungé Kristus dianiaya kaya ngono? Sapa saka para Rasul lan guru ing donya sing bakal nolak salib Kristus kang papat ujung? Ora ana siji-sijia; mung para skismatik, kanthi pamikirané sing bodho, sing nggawé iki—padha pracaya luwih marang salib wolung ujung tinimbang marang Kristus piyambak, lan nempataké kabèh upaya intelektual lan kabèh imané marang salib wolung ujung.

Nanging kita kandha yèn ngrembug bab iki kanthi dawa iku kakehan lan luwih asalé saka rasa penasaran tinimbang saka kesalehan. Luwih ala manèh lan luwih mungsuh marang Kristus Juruwilaha yèn nyebabaké prabédan ing Gréja Kristus bab iki lan misahaké wong-wong prasaja saka persatuan Gréja. Amarga iman lan kaslametan kita ora gumantung marang cacahé balok salib, utawa cacahé cabang salib, nanging mung marang Kristus Gusti kita piyambak, sing disalib ing salib. Cukup pracaya lan ngakoni yèn Gusti kita disalib ing salib kanggo kita. Nanging, saben wong mugi mriksa dhéwé apa nempatake iman lan pangarep-arep kaslametan ing cacahé balok salib utawa tandhuké salib iku ora bertentangan karo Kristus piyambak. Apa kayu utawa tanduké salib sing nyelametake kita? Bukankah Kristus sing nyelametake kita, kanthi ngucurake getihé kanggo kita ing salib? Lan ora amarga cacahé kayu, utawa cacahé tanduké, Salibé Kristus kitaormati, nanging amarga Kristus dhéwé, sing getihé paling suci wis mewarnani. Lan salib apa wae sing nindakake mujijat lan kaajaiban ora tumindak miturut karsa dewe, nanging amarga kakuatan Kristus sing disalibake ing kono, lan amarga pangibadah marang Asma-Nya sing paling suci. Salib wolung ujung iku mulya, lan mangkono uga salib papat ujung; loro-lorone padha mulya, lan loro-lorone nduweni kakuatan sing padha; amarga saben-saben diarani Salibé Kristus sing maringi urip: nanging ora ana siji waé sing dadi déwa kanggo kita supaya kita pracaya marang mau, nanging mau iku pratandha sangsara Kristus Gusti kita, sing mung dhèwèké kita pracaya, lan amarga dhèwèké kita ngajèni saben salib. Mula, apa perlu Gréja pecah-belah bab salib papat-sudut? Apa salib papat-sudut iku bidah lan kaluputan marang Gusti Allah? Mangkono uga, apa salib wolu-sudut iku dogma iman?

Kajaba iku, kanggo menengake cangkemé wong-wong bidah sing ngina, kene bakal diwenehake paseksi babagan salib papat ujung.

Kesaksian babagan salib papat ujung:

Ing tanggal 14 September, nalika Matins, sawisé Doxologi Agung, ing stichera kanggo pangurmatan Salib, dinyanyèkaké kaya mangkéné: 'Dina iki donya *kang papat pojoké* disucèkaké, *ya Kristus Allah, déning Salib Panjenengan kang kapérang papat* lan diunggahaké.' Ing Kanon Moskow marang Salib Suci, sawijining komposisi saka Santo Gregorius saka Sinai, ode kapisan saka Kanon iku muni kaya mangkéné: 'Salib sing paling kinurmatan, daya *papat ujung*, kamulyaning Para Rasul.'

Ing kanon sing padha, ing ode kapapat, ditulis kaya ngene: 'Dhuwurému, Salib sing maringi urip, nggebug pangeraning angkasa, lan jeroné jurang kabèh mateni ula; sepisan manèh Panjenengan ngemot ambané, ngungkuli pangeran donya iki kanthi kakuwatan Panjenengan.' Iki Salib papat pucuk, kang duwé dhuwur, jero, lan ambané.

Manèh, ing kanon sing padha, ing Ode 8, ditulis mangkéné: Panjenenganipun sampun ngangkat kodrat kita ingkang ambruk lumantar Kristus ingkang disalib, lan sawisé mbalèkaké, dhuh Dhuwur Ilahi, dhuh Jero ingkang tanpa bandhing, Panjenenganipun dados pratandha Kristus, dhuh Salib ingkang paling berkah, lan Amban ingkang tanpa ukuran, lan pratandha Tritunggal ingkang tanpa pangerten, dhuh Panjenengan ingkang maringi gesang.

Sing dimulyakaké iku sipat Salibé Kristus sing papat sisih, dudu sing wolu sisih: dhuwur, jero, lan ambané. Lan mulané Salib iku diarani gambaré Gusti Allah Tritunggal sing telung pérangan, telung katresnan, lan kaping telu kaberkahan. Amarga dhuwuré nglambangaké Rama, kang manggon ing dhuwur; jeroné, Putra, kang mudhun nganti menyang neraka; lan ambané bebarengan karo dawane, nglambangaké Roh Suci, kang ana ing endi-endi lan ngisi kabèh. Mula saka iku, nalika gawe pratandha salib, kita ngucapaké: 'Ing asmané Rama, lan Putra, lan Roh Suci.'

Santo Athanasius Agung nyatakake ing Pitakon 41: '*Kita nyembah gambar Salib, kang dumadi saka loro potongan kayu, kang kabagi dadi papat pérangan*'⁵⁴² .

Santa Yohanes Damaskus, ing Buku 4 babagan Iman Ortodoks, Bab 12, nulis kaya mangkéné: 'Kaya déné papat pucuk salib digandhengaké lan padha nyawiji ing titik tengah, mangkono uga dhuwur lan jero, dawa lan ambané, ditopang déning kuwasa Gusti Allah.'

Ing buku sing dikenal minangka Injil Minggu Pangajaran, dicetak ing Moskow, ing khotbah babagan Pangluhuré Salib Suci, ing sisih mburi folio 347, ditulis kaya ing ngisor iki: Gambaran Salib sing dipérang dadi papat pérangan nuduhaké lumantar pratandha tengahé yèn kabèh iku disangga déning kakuwatan ilahi; amarga pérangan ndhuwur disangga déning tangan ndhuwur, pérangan ngisor disangga déning tangan ngisor, lan pérangan tengah disangga déning loro sisih, yaiku loro pucuké Salib sing paling kinurmatan.

Lan maneh, ing panggonan sing padha, katulis: kang ateges, Paulus sing berkah kandha marang para Efesia: '*supaya kowe bisa mangertèni, bebarengan karo kabèh wong suci, apa iku ambané, jeroné, dawane, lan dhuwuré*'⁵⁴³ . Kanthi tembung 'dhuwur' piyambakipun maknané swarga, kanthi tembung 'jeru' donya ngandhap, lan kanthi tembung 'ambané' lan 'dawane' pucuk-pucuk antarané, kabèh dipun dukung déning kakuwatan Maha Agung.

Krisostomus Suci, nalika nerangake tembung-tembung mau saka Paulus, ngendika: '*Panjenenganipun nyarios babagan ambané lan dawane, uga jerone lan dhuwuré: tegesé, mangertosi kamulyaning katresnané Gusti Allah, kepiyé sumebar ing endi-endi*'⁵⁴⁴ .

Kanggo pratélan luwih lengkap babagan salib kang papat sisih, delengen buku sing dijenengi *The Rod* lan buku sing dikenal minangka *Uvet*.

Nanging Gusti uga nyipta donya sing katon iki miturut wujud ing salib papat ujung. Amarga Panjenengané nyipta dadi papat pérangan: wetan, kulon, kidul, lan lor.

Lan Gusti Allah nggawe manungsa miturut rupa salib papat ujung; amarga nalika manungsa mbukak tangane, dheweke dadi kaya salib papat ujung.

Mangkono kaseksenan para Bapa Agung lan kitab-kitab gerejawi babagan salib papat ujung! Nanging para skismatik, ing caciané, ora sungkan ngina salib mau kanthi saben cara.

PANALITEN KAPING PINDHO NGENANI SALIB

Ing salib endi Kristus disalib: salib Romawi, utawa salib Bryn?

⁵⁴² Ing Kitab Tongkat, folio 66.

⁵⁴³ Ef. 3:18.

⁵⁴⁴ Krizostom, folio 1638.

Sanadyan ana wong sing tenanan kepengin mangerteni ing salib endi Kristus disalib, aku ngetokake pitakon: sapa sing nyalibake Kristus? Sampeyan bakal mangsuli: wong Yahudi sing nyalibake Panjenengané. Wangsulanku: dudu wong Yahudi. Amarga sanadyan wong Yahudi nyerahake Kristus supaya dipatèni ing salib—utawa, luwih tepaté, tuku pati Kristus ing salib saka Pilatus nganggo suap—lan padha salah amarga Kristus disalib, miturut paribasan: 'Tumindakna marang wong liya kaya sing kowe kepéngin ditindakake marang kowe'; nanging padha ora nyalibake dheweke nganggo tangané dhéwé, uga ora ngukum pati salib miturut hukumé wong Yahudi (ing ngendi ora ana paugeran salib). Lan nalika *Pilatus kandha marang wong-wong mau, 'Jupuk dheweke lan hukum miturut paugeranmu dhéwé,' wong Yahudi mangsuli, 'Kita ora nduwé wewenang matèni sapa waé.'*⁵⁴⁵. Padha kandha mangkono amarga wektu kuwi wong Yahudi ora nduwé kamardikan manèh, nanging ana ing sangisoré pamaréntahan Romawi; lan ora ana ing wewenangé kanggo ngadili utawa matèni sapa waé. Nanging Pilatus, gubernur, wakil Kaisar ing Yerusalem, mimpin kabèh pangadilan ing antarané wong Yahudi lan maringi paukuman pati marang sing salah. Mula saka iku, wong Yahudi, sawisé nyerahaké Kristus marang Pilatus, ngumumaké: *'Kita ora nduwé hak matèni sapa waé'*; amarga dudu tangané wong Yahudi sing nyalibaké Kristus.

Sapa, mula, sing nyalibake Kristus? Pilatus lan prajurit; amarga padha nyerahake Kristus marang dhèwèké minangka pemberontak, mungsuh Kaisar, kanthi kandha: *'Kita wis nemokake wong iki ngrusak basa kita lan nglarang kita mbayar pajeg marang Kaisar, ngaku dadi Raja wong Yahudi'*⁵⁴⁶. Karo ngendika mangkono, wong Yahudi nyuwun marang Pilatus supaya nyalib Panjenengané manut paugeran lan kabiasaan Romawi, amarga kabiasaané nyalib para pemberontak. Padha nindakake iki amarga loro sebab: kaping pisan, kanggo mbeneraké awaké dhéwé ing ngarepé wong-wong sing tresna marang Kristus; kaya-kaya padha ora nyerahake dheweke marang pati amarga ora ana niat ala saka dheweke, nanging amarga ngremhake Kaisar, kaya-kaya dheweke mungsuh Kaisar; lan uga kanggo matèni dheweke kanthi pati sing paling ngremhake, kanthi cara pagan tinimbang cara Yahudi, lan luwih maneh kanthi cara salib sing paling nyeri.

Ing kéné manèh aku takon: apa Pilatus lan prajurit-prajurit, sing nyalibaké Kristus, saka lair lan pracaya, wong Yahudi? Ora kaya ngono, nanging wong Romawi; dikirim déning Kaisar Romawi kanggo ngreksa kutha Yerusalem, amarga wong Yahudi wektu kuwi wis ana ing sangisoré sangkèling Romawi lan dadi budhak; lan pasukané Pilatus kabèh wong Romawi: amarga wong Yahudi ora mungkin nduwé pasukané dhéwé, merga wis dadi budhak lan dikuwasani déning wong Romawi; awit wong Romawi sing nyalibaké Kristus. Lan ora mungkin ngomong liya, kajaba mung iki: yèn wong Romawi sing matèni Gusti kita kanthi disalib, miturut panjaluké wong Yahudi. Mangkono uga Rasul Suci Petrus (ing Kitab Karya Para Rasul) kandha marang wong Yahudi: *'Wong-wong Israel, rungokna tembung iki: Yesus saka Nazaret, sawijining manungsa sing disaksiake marang kowe dening Gusti Allah lumantar panguwasa, kaajaiban, lan pratandha sing Gusti Allah tindakake lumantar Panjenengané ing antaramu, kaya sing kowe dhéwé ngerti: manungsa iki kowe paku ing salib lan matèni lumantar tangané wong-wong sing ora nduwé hukum; nanging Gusti Allah nguripaké Panjenengané saka padead'*⁵⁴⁷. Mung nganti kéné pangandikane Sang Rasul. Rungokna tembungé Rasul iki: 'Kowe padha nyalib lan matèni dhèwèké déning tangané wong-wong sing ora nduwé hukum.' Ora déning tanganmu dhéwé (pangandikane) kowe padha nyalib lan matèni dhèwèké, nanging déning tangané wong-wong sing ora nduwé hukum. Sapa sing diarani Rasul ing kéné wong sing ora nduwé hukum? Dudu wong Yahudi, amarga padha nduwéni Torèté Musa, nanging wong Romawi, sing ora nduwéni Torèté Musa. Lan nalika Rasul kandha yèn Yesus Kristus disalibaké déning tangané wong sing ora nduwéni torèt, dhèwèké kanthi cetha nyatakaké yèn kuwi wong Romawi, sing diprovokasi déning wong Yahudi, sing nyalibaké Kristus.

Aku takon maneh: yen wong Romawi nyalibake Kristus, ing salib sapa lan jinis salib apa sing digunakake? Ing Yudaisme ora ana salib, amarga (kaya sing wis kita sebutake sadurunge) hukumé ora nyedhiyakake paukuman salib kanggo sapa waé, lan padha ora nggunakake salib. Ora ana salib wolung ujung (sing diyakini para skismatik kaya Gusti) sing dikirim menyang Rusia, menyang biara-biara Bryn; amarga wektu kuwi Rusia isih kebak kemusyrikan, durung ngerti Kristus utawa salib, lan alas-alas Bryn durung ana biara kaya saiki; lan para

⁵⁴⁵ Yohanes 18:31.

⁵⁴⁶ Lukas 23:2.

⁵⁴⁷ Kisah Para Rasul 2:22, 23 lan 24.

penyalib—wong Romawi—ora bakal gelem nggenteni nganti ana salib wolung ujung digawa menyang Yerusalem saka tanah Rusia, saka biara-biara Bryn.

Amarga wong Romawi nyalibake Kristus ing salibé dhéwé, jinis salib sing biyasane digunakaké kanggo nyalibake kabèh wong ala.

Nanging yèn Kristus wis disalibaké ing salib Romawi déning wong Romawi—amarga salib papat ujung (sing déning para skismatik diarani 'salib Romawi') kuduné diurmati minangka salib sejati Kristus.

Kita, para wong pracaya, ngajeni salib wolung ujung kaya kita ngajeni salib papat ujung; nanging kita ora sarujuk karo Octoechosé Gréja, sing nyatakake yèn Kristus disalib ing wit ciprés, pinus, utawa cedar; nanging kita bakal manut pamahaman iki. Saliyane, babagan prasasti, kita krungu komentator tartamtu kandha yèn iku ditulis ing cabang zaitun, sing dianggep isih disimpen nganti saiki ing Roma, ing Gréja Salib Suci, sing déning wong Romawi diarani Gréja Yerusalem; (kaya ing Rostov ana gréja sing dikenal minangka 'Yerusalem', dumunung ing sangisore lonceng); para komentator iki ndhasarake panemune marang tembung-tembung kawicaksananing Gusti ing Kitab Sirakh, sing katon wis maringi pratandha marang wit-witan Salib, lan ing kono diurmati lan diumumake: *'Kaya cedar aku diangkat ing Libanon, kaya pohon cemara ing gunung-gunung Hermon, lan kaya kurma aku diunggahaké ing pinggir segara, lan kaya wit zaitun kang mulya ing ladang'*⁵⁴⁸. Papat wit iki; kanggo kawicaksananing Gusti diumpamaké; padha kandha yèn salibé dhéwé digawé saka wit cedar, cypress, kurma (utawa, miturut ramalan Yesaya, penyanyi), déné palang salib digawé saka cabang wit zaitun. Sanajan mangkono, miturut pangandikane wujudé kaya salib papat ujung, dudu salib wolu ujung; amarga palang lan sikil (yen ana sikil) iku potongan kayu sing cendhak, katon ora ing ambané salib nanging ing dawane. Salib iku wujudé kaya manungsa, kanthi telapak tangan sing nglebar, nggawa Kristus ing dhuwure, sing tangané paling suci nglebar ing dhuwure; amarga iku, Salibé Kristus kita sembah minangka kang duwé papat ujung, amarga Kristus disalib ing papat pérangan (lan ora ing wolu): sirahé sing paling suci ana ing pucuk, badan lan sikilé ing dawane, lan tangané nyabrang ambané.

PANALITEN KETIGA NGENANI SALIB

Apa salib papat ujung iku salib Romawi?

Ing kéné, kanthi tembung prasaja nglawan pamikirané wong awam sing bodho, ayo padha takon pitakon prasaja: kowé, hai Brynryan! sing nyebut salib papat sisih kuwi dudu salib nanging 'kryzh', critakna marang kita: Apa salib sing dipikul déning Kristus Juruwilaha kita—sing dihukum pati ing salib déning Pilatus lan digawa menyang panggonan penyaliban, sing dipikul déning Panjenengané dhéwé saka kraton praetor nganti tekan Golgota—iku salib, utawa 'kryzh'? Lan apa sing dipikul déning Simon saka Kirene : salibé Kristus, utawa 'kryzh'? Yen kowe ngomong iku salib, kowe mesthi bakal mbantah karo pikiranmu dhéwé; amarga kowe ora nyebut salib kang papat sisih iku Salibé Kristus, nanging salib Romawi. Lan nalika Kristus Gusti nggawa salib ing pundhaké, salib kuwi durung wolung ujung, nanging mung papat ujung; amarga durung ana papan tulisan utawa papan sikil ing kana. Durung ana papan tulisan, amarga Pilatus mrentah supaya iku dipasang ing salib mung sawisé Kristus disalib ing Golgota. Ora ana sandaran sikil, amarga Kristus durung diangkat ing salib, lan para prajurit ora ngerti sepira dawa sikilé Kristus bakal tekan, uga ora nggawe sandaran sikil—kajaba menawa mesthi wis digawe ing Golgota. Salib sing dipikul dening tangané Kristus ora ana dalané wolung ujung, nanging papat ujung; lan ora mungkin diomongaké liya, kajaba yèn diarani 'kryzh', amarga salib sing dipikul déning telung tangané Kristus iku papat ujung. Lan pantesé kowé, para skismatik, aja nyebut salibé Kristus kuwi 'cross' miturut pamikiranmu, nanging 'kryzh'; amarga iku papat ujung, dudu wolu ujung. Nanging yen kowe nyebut iku 'kryzh', mesthi kowe bakal nentang papat Injil, sing nalika diterjemahake menyang basa Rusia diarani ora 'kryzh' nanging 'cross', amarga iku papat ujung. Waca ing Injil: apa ora kados mekaten: *'Ngangkat salibé, piyambakipun lumampah out'*⁵⁴⁹. *Lan nalika padha lumaku metu, padha nemu tiyang saking Kirene ingkang namanipun Simon; lajeng dipun paksa nggawa salibé cross'*⁵⁵⁰. Para Injilist suci, ing dialek Rusia, nyebut salib Kristus kang papat ujungé—sing digawa ing pundhaké Kristus—kanggo 'cross' lan ora 'kryzh'; nanging kowe wong sengsara malah ora bakal krungu ana sing nyebut salib kaya ngono 'cross', nanging padha nyebut 'kryzh'. Lan sapa sing luwih unggul: para

⁵⁴⁸ Sirakh 24:14, 15 lan 16.

⁵⁴⁹ Yohanes 19:17.

⁵⁵⁰ Matius 27:32.

Injil suci sing padhang dening Roh Suci, utawa kowe wong prasaja lan bodho? Lan marang sapa aku kudu nyerahake imanku: marang Injil suci, utawa marang pamikiranmu sing bodho?

Pitakonan liyane:

Wong-wong sing nyebut salib papat sisikane 'kryzh' ing basa Romawi, ayo dhisik padha kandha marang kita: apa padha ngerti basa Romawi? Sabanjure,

Wong-wong mau padha kandhaa: kepriye jenengé salib ing basa Romawi? Banjur padha kandhaa, ing basa apa tembung '*kryzh*' digunakaké? Apa padha ora kepéngin kabèh bangsa lan suku ing sangisoré langit padha nyebut Salib Suci 'kryzh' ing basa Rusia? Lan apa padha ora mbayangake manawa, sanadyan nalika Sang Gusti nandhang sangsara, basa Rusia wis diucapake ing Yerusalem lan ing Golgota, lan Salibé Sang Gusti dijenengi 'salib Rusia'? Padha mbayangake manawa Kristus Gusti, para Rasul suci, lan kabèh Bapa Gereja suci padha nganggo basa Rusia. Nanging, he wong-wong bodho! Apa kowe durung krungu bab bingungé basa ing Menara Babel? Lan apa kowe ora ngerti yèn saben bangsa lan saben nagara maringi jeneng saben prakara nganggo basa ibuné dhéwé? Wong Yahudi nganggo basa Ibrani, wong Yunani nganggo basa Yunani, wong Romawi nganggo basa Latin, lan kita wong Rusia nganggo basa kita dhéwé, yaiku basa Rusia. Lan pancen, saben *basa* nduwé tembung dhéwé kanggo salib: wong Yahudi nyebut '*gets*', wong Yunani '*stauros*', wong Romawi '*crux*'—dudu 'kryzh'—dene kita ngomong '*krest*'. Nanging tembung 'kryzh' kuwi dudu tembung Romawi, nanging tembung Polandia; mulané wong Polandia, ing basané dhéwé, nyebut salib '*kryzh*'; awit padha ora nganggo basa Rusia, nanging nganggo basa Polandia dhéwé, sing diparingaké Gusti. Amarga saben *basa ora* kawangun *kanthi dhéwé*, nanging diparingaké Gusti marang saben bangsa lan nagara. Apa iku Turki, Tatar, Jerman, Yahudi, Yunani, Romawi, utawa liya-liyané, kabèh diparingaké lan dibédakaké déning Gusti; awit basa Polandia diparingi Gusti marang wong Polandia, kados basa Rusia diparingi marang kita wong Rusia. Kanggo wong Polandia, ing basa dheweke, nyebut salib 'kryž'; lan iki dudu pangapresiasi ala marang salib suci; amarga nalika wong Polandia nyebut 'kryž' ing basa dheweke, kados kita wong Rusia nyebut 'krest'.

Amarga wis cetha yèn salib papat sisih iku dudu 'kryzh'-é Roma, nanging 'kryzh'-é Polandia; lan tembung 'kryzh' ora ngandhut caci maki, nanging mulya, kaya tembung 'cross' sing mulya ing antarané kita. Nanging para skismatik sing kanthi caci maki nyebut salib 'kryzh', padha ngina awaké dhéwé; amarga padha mbuktekaké yèn wong-wong mau bodho lan ora ngerti istilah sing digunakaké ing basa liya.

Pitakonan kaping papat bab salib

Apa salib papat sisik iku gambar utawa berhalaé Antikristus, lan kabencian panguwasan sing ngadeg ing panggonan suci?

Tulisan skisma sing terkutuk kuwi, sing ngina Salib Kristus kang pinunjul kang papat sisik lan nyebut iku berhalaé Antikristus lan kabejatan panguwasan, nyebut—kaya-kaya kanggo nyekseni kabohongané dhéwé—tembungé Kristus lan tembungé Chrysostom.

Tembungé Kristus:

Injil miturut Matius, bab 99: '*Nalika kowe weruh kabejatan panguwasan sing diomongaké déning nabi Daniel, sing ngadeg ing panggonan suci—padahal ora kuduné ana ing kono—mangkono sing maca mangerténi: banjur sing ana ing Yudéa padha mlayu menyang pagunungan*⁵⁵¹.'

Interpretasi skizmatik saka tembung-tembung Kristus:

Panggonan suci iku kudu dipahami minangka panggonan apa wae ing ngendi gréja Kristen nduwèni mezbah lan tahta – panggonan suci sing dadi papan para imam nindakake kurban marang Gusti Allah, ngudapaké roti lan anggur dadi badan lan getihé Kristus; awit ing mezbah gréja Kristen ana loro panggonan suci – meja kurban lan mezbah: siji kanggo pangorbanan, lan sijiné kanggo konsèkrasi; Bab iki diomongake dening St. Krisostomus, sing kandha manawa Antikristus, sadurunge rawuhe, bakal ngedegake mezbahé dhéwé ing endi-endi: kanggo ngrusak kurban sejati lan nyelehake berhala dhéwé ing panggonan suci, yaiku salib Latin.

Tembung palsu sing padha, kaya sing wis kondhang, diatur kaya ing ngisor iki:

Komentar babagan 1 Korinta, wiwitan 150.

⁵⁵¹ Matius 24:15 lan 16. Daniel 9:27.

Amarga Chrysostom kandha bab iki: manawa Antikristus, sadurunge rawuhe, bakal ngedegake mezbah-mezbane ing endi-endi, ngrusak kurban sejati—yaiku Salib Kristus—lan ngedegake arca ing panggonan suci, yaiku salib Latin sing terkutuk.

Nanging supaya kabohongan skismatik mau kabuka, ayo dhisik kita golek teges sejati saka tembung-tembung Kristus, kanthi nliti iki:

Kristus Sang Juruwilujeng ngendika tembung-tembung punika: *'Nalika kowe weruh kabejatan panguwasan,'* lan sapanunggalane:

Wektu apa Panjenengané maringi pratandha iki?

Ing panggonan suci sing endi? Lan

Apa abominasi kuwi?

Gusti ora nyarios bab jaman saiki, ing ngendi para skismatik ngaku yèn rawuhé Antikristus wis kelakon; nanging nyarios bab jaman sing bakal teka patang puluh taun sawisé Gusti munggah menyang swarga, nalika pasukan Romawi sing dipimpin Jenderal Vespasian lan putrané Titus bakal nyerang Yudea lan Yerusalem. St. Yohanes Krisostomus maringi kasaksian bab iki ing Homili kaping 15 babagan Injil Matius, ing folio 511, ngendika: 'Banjur pungkasan bakal teka, dudu pungkasan (donya), nanging pungkasané Yerusalem.' Mangkono uga, Santo Teofilaktus, ing folio 155, kandha: 'Banjur pungkasan bakal teka, dudu pungkasaning donya kabèh, ujure, nanging pungkasaning Yerusalem.' Maneh, Krisostomus, ing Homili 76, ing sisih mburi folio 320, kandha: Kanggo nuduhaké gedhéné bala, Panjenengané ngendika: *'Ndédonga supaya pangungsènu aja nganti ing mangsa adhem, utawa ing dina Sabat'*⁵⁵². Apa kowé weruh yèn Panjenengané ngucapaké tembung-tembung iki marang wong Yahudi, lan nyritakaké bab cilaka sing nimpuh wong-wong mau? Amarga para Rasul ora ana ing kana kanggo netepi Sabat, lan uga ora ana ing kana (ing Yudea) nalika Vespasian nglakoni kuwi; amarga mayoritas wis lunga luwih dhisik: lan babagan sing isih ana, padha manggon ing panggonan liya ing donya wektu kuwi. Lan maneh, ing sisih mburi kaca 321, kacathet: *'Yen dina-dina kuwi ora dipendhekake, ora ana daging sing bakal slamet'* (⁵⁵³). Yen tentara Romawi terus ngurung kutha (Yerusalem) luwih suwe, kabeh wong Yahudi bakal padha binasa; amarga ing kene Panjenengané nyarios babagan kabèh umat Yahudi. Nganti kéné miturut Chrysostom.

Saka penjelasan iki cetha manawa Gusti ora ngandhani tembung-tembung mau kanggo jaman kita saiki, nanging kanggo jaman karusakané wong Yahudi lan Yerusalem déning wong Romawi. Amarga gulungan skisma sing terkutuk kanthi salah nerapake ramalan Kristus Gusti bab karusakan bangsa Yahudi lan Yerusalem marang jaman saiki.

Panggonan suci endi sing diomongake Gusti? Babagan gréja Yahudi siji ing Yerusalem sing ana ing jaman kuwi, lan dudu gréja Kristen kita sing sumebar ing saindenging jagad. Amarga Gusti ora ngendika: 'Delengen kabejatan sing ngadeg ing panggonan-panggonan suci', nanging ing panggonan suci siji ing Yerusalem, lan ora ing panggonan-panggonan suci umat Kristen ing saindenging donya. Kaya Gusti wis maringi pratandha sadurunge bab karusakan siji-sijine Yerusalem ing wektu kuwi, mangkono uga Panjenengané ngendika bab Gréja siji-sijine ing Yerusalem.

Amarga gulungan Kitab Kristus sing memecah belah lan ngina, sing nyritakaké babagan gréja Yahudi siji ing Yerusalem, iku goroh, yèn ditrapaké marang kabèh gréja Kristen.

Bab apa najisan sing ngadeg ing panggonan suci sing diomongake Gusti? Panjenengané ngomongaké bab arca Kaisar Romawi, sing déning wong Romawi, sawisé njupuk kutha kuwi, arep digawa mlebu gréja lan dipasang ing panggonan suci. Mangkono, Santo Yohanes Krisostomus maringi kesaksian bab iki ing homili kaping 15 babagan Matius, ing folio 512: 'Kejijikan iku,' pangandikane, 'yaiku berhalané wong sing banjur nyerang kutha—wong sing ngrusak kutha lan ngadegaké berhalané ing njero candhi; mulané dhèwèké nyebut iki "pambinasan".' Mangkono uga, Santo Teofilaktus, ing kaca 155 sisih mburi, kandha: 'Kejijikan pambinasan iku ngrujuk marang berhalané iki. Amarga wong sing nyerang Yerusalem ngadegaké berhalané ing pérangan paling jero candhi; dhèwèké nyebut 'pambinasan' amarga kutha kuwi dirusak; lan nyebut 'kebejatan' amarga berhalané lan patung manungsa dianggep 'kebejatan' déning wong Yahudi. Ngantos punika kandhanipun Theophylact. Amargi punika sawijining

⁵⁵² Matius 24:20.

⁵⁵³ Ibid., v. 22.

naskah skizmatik lan blasphemous, ingkang nyasabaken tembung-tembung Kristus babagan berhala Kaisar Romawi, ingkang nuntun dhumateng salib Kristus kangge papat sisih.

Luwih saka kuwi, gulungan sing ora takwa kuwi kanthi blak-blakan nyebut tembung-tembung sing kasebut mau saka Santo Akiba Chrysostom minangka konfirmasi lan kesaksian kanggo alesané sing bodho, tembung-tembung sing ora ana ing tulisan-tulisan Chrysostom. Ing komentare bab Surat Kapisan marang wong Korinta, ing wiwitan bab 150, Chrysostom nyatakake: manawa Antikristus, sawisé ngedegaké mezbahé dhéwé ing endi-endi, bakal ngrusak kurban sejati—salibé Kristus (sing wolung ujung)—lan bakal ngedegaké berhala dhéwé ing panggonan suci—salib Latin sing terkutuk⁵⁵⁴.

Yen ana sing kepengin mangerteni bebener babagan goroh sing ora takwa lan nyebabake belah-belah iki, padha njupuk homili-homili Chrysostom babagan surat-surat Paulus, goleki wiwitan bab 150 ing Surat Kapisan marang wong Korinta sing dadi rujukan, lan waca sakabehe teks kasebut, diwiwiti saka kaca 877 nganti kaca 893; apa dhèwèké bakal nemokaké sanadyan mung sebutan cilik babagan Antikristus, babagan kurban, babagan salib, utawa babagan penyaliban? Ora bakal. Wong-wong sengsara iki goroh kanggo ngrusak awaké dhéwé, lan nganggo gorohé padha ngina Santo Krisostomus! Lan uga para Santo liyané, padha kepengin supaya para Santo mau ndhukung gorohé.

Buta banget wong-wong Rus kita nganti padha nampa goroh skisma kaya pancen bebener; nanging bebener paling suci sing diwartakaké para guru Ortodoks malah dianggep goroh!

Ora mung kabohongan nyata padha kabukak ing tembung-tembung licik kuwi, sing kanthi salah diatributake marang Chrysostom, nanging uga kabodhoane sing gedhe—sing pantes dipoyoki—kabukak liwat pamikiran bodho: amarga padha nyebut Salib minangka kurban sejati. Wah kowe wong-wong sing pancen bodho! Apa salib iku dhéwé sing ngonsumsi dhéwé kanggo kita? Apa salib iku dhéwé sing ngucuraké getihé dhéwé (sing sejatiné ora diduwèni wit) kanggo kita? Apa salib iku dhéwé sing mati kanggo kita, lan dudu Anak Dombaé Gusti Allah—Kristus? Kepiye bisa wit sing ora nduwé rasa dadi kurban kanggo sak donya? Apa ora Putraning Allah sing kasembelih ing salib kanggo kita (lan dudu salibé dhéwé), lan apa iki kurban sing ditrima déning Allah Rama? Saliyane, padha nyebut salib papat (sing diarani 'kryzh') iku berhala; lan ing kéné kabodhoané katon cetha. Amarga sawijining berhala kudu padha karo wong sing diwakili, nduwé sirah, rai, tangan, sikil, lan wujud sakabèhé awak manungsa: amarga Antikristus bakal dadi wong sing nduwé sirah, tangan, sikil, lan kabèh anggota awak manungsa. Nanging apa salib papat sisik iku mirip manungsa? Apa salib iku duwe sirah, pasuryan, mripat, kuping, cangkem, tangan, sikil, lan anggota awak manungsa liyane? Kepriye bisa salib papat ujung dadi berhala utawa gambar Antikristus, wong sing ora nduwé rupa manungsa? Saliyane: salib papat ujung, sing diarani 'kryzh', dianggep terkutuk, kanthi sebutan 'salib Latin sing terkutuk'. Lan ing bagean liya ing gulungané ditulis: 'Wit sing digawé patung—tegesé, Latin "kryzh"—lan sing padha sembah ing panggoné Gusti Allah, iku terkutuk, kaya déné wong sing ngukir.'

Ing tembung-tembung blasphemous kuwi, padha licik lan banget angkuh. Padha licik, ngomong goroh, kaya ana wong sing nyembah salib papat ujung minangka panggantosé Gusti. Sapa sing nyembah salib kaya Gusti Allah? Ora wong Romawi, ora kita; amarga salib iku dudu Gusti Allah, kajaba yen wong-wong skismatik kuwi nganggep salib wolung ujung minangka Gusti Allahé. Nanging padha wani nyebut salib papat ujung iku terkutuk; mula padha tunjukna saka ngendi padha njupuk kutukan marang salib papat ujung kuwi? Saka majelis sinode endi? Amarga tanpa anatema konsili saka Gréja, ora mungkin ngumumaké sapa waé utawa apa waé minangka terkutuk. Konsili endi sing wis ngetokaké anatema marang salib papat ujung iki: apa Konsili Ekumenis, utawa konsili lokal? Mesthi iku pasamuwan bidaté, kang diadani ing alas Bryn, sing ngukum salib suci papat sisiké Gusti dadi anathema, déné dhèwèké dhéwé sing kena kutukan. Wah, wani tanpa wedi marang Gusti!

Patungé Antikristus kacathet ing Kitab Wahyu nduwèni daya kanggo ngomong, kaya manungsa urip; mangkono katulis: *'Dheweke diparingi daya kanggo maringi roh marang patung kéwan, supaya patung kéwan kuwi bisa ngomong, kandha, "555 . "'* Nanging apa salib papat ujung, sing diarani wong-wong skismatik minangka berhalaé Antikristus, nduwèni swara utawa bisa ngomong kaya manungsa? Apa salib kuwi tau ngomong marang sapa waé? Ora mung ora ngomong, nanging malah ora nduwèni cangkem. Kepiye bisa salib papat sisih iku dadi

⁵⁵⁴ Omong kosong iki dicetak ing sawijining buku sing diatributake marang Santo Siril saka Yerusalem, ing kaca 32.

⁵⁵⁵ Wahyu 13:13.

berhala utawa gambar Antikristus, sing ora ngomong apa-apa lan ora duwe cangkem? Amarga para skismatik goroh nganggo gulungan blasphemous, nyebut Salib Papat Sisi sing suci saka Kristus iku berhala Antikristus lan kabejatan panguwasan sing ngadeg ing panggonan suci. Nanging ing kabèh spekulasi lan piwulang sesat mau padha licik, lan kaya bingung ora nyadari yèn lagi ngelantur. Wong prasaja lan wong bodho padha pracaya marang wong-wong mau lan ngetutaké tapak-tapaké menyang kaluputan lan kebinasaan.

PERTANYAAN KALIMA NGENANI SALIB

Apa salib papat sisik iku pratandha Antikristus, utawa bakal dadi?

Saka buku Santo Yohanes Teologian, sing dikenal minangka Wahyu, cetha katon yèn ing dina-dina pungkasan, nalika rawuhe Antikristus, bakal muncul loro klompok wong: siji pracaya marang Kristus, sijiné pracaya marang Antikristus. Kaloro klompok wong iki bakal nggawa cap ing bathoké: sing pracaya marang Kristus bakal nggawa cap Kristus, déné sing pracaya marang Antikristus bakal nggawa cap Antikristus.

Bab wong-wong sing pracaya marang Kristus, kados ingkang kacathet ing ngandhap punika: *'Kula mirsani malaikat menika munggah saking ing ngendi srengéngé muncul, nggawa caping Gusti Allah ingkang gesang; lan piyambakipun muni banter marang papat malaikat ingkang kaparingi wewenang ngrusak bumi lan saganten, kados punika: 'Aja nglarani bumi, segara, utawa wit-witan, nganti kita wis masang meterai marang para abdi Gusti Allah ing bathuke'*⁵⁵⁶.

Babagan bangsa-bangsa sing ditakdirake pracaya marang Antikristus, kados ingkang kacathet: *piyambakipun (Antikristus) badhe masang pratandha ing tangan tengen utawi ing bathukipun, supados boten ana tiyang ingkang saged tumbas utawi adol menawi boten gadhah pratandha punika, utawi namanipun kéwan, utawi cacahing namanipun'*⁵⁵⁷.

Amarga Sang Antikristus bakal mateni wong-wong sing ora pracaya marang dhèwèké; kaya mangkéné katulis: *'Sapa waé sing ora nyembah patung kéwan iku bakal dipatèni'*⁵⁵⁸.

Nanging wong-wong sing ora nduwé segelé Gusti Allah ing bathoké bakal kena paukuman murka Gusti Allah, kaya sing katulis: *'Udhun munggah saka sumur kaya udhuné pawon ageng, lan srengéngé lan udhara dadi peteng amarga udhun saka sumur.' Lan saka asap mau metu belalang ing bumi, lan padha diparingi wewenang kaya ula landak ing bumi. Lan padha diprentah supaya ora ngrusak suket ing bumi, ora tanduran ijo, ora wit-witan, nanging mung wong-wong sing ora duwe capé Gusti Allah ing bathoké'*⁵⁵⁹.

Mula saka iku kita bakal nyelidiki: endi meteraié Gusti Allah, lan endi meteraié Sang Antikristus?

Cap apa saka Gusti Allah sing bakal ana ing bathuké umaté Gusti Allah nalika jamané Antikristus? Santa Andreas, Uskup Agung Kaisarea ing Kapadokia, juru nerangake Kitab Wahyu, kanthi cetha nyatakake yèn meterai iku yaiku Salib Suci. Mangkono juru nerangake iki nerangake tembung-tembung ing Kitab Wahyu: *'Aku weruh malaikat liya sing nduwèni meteraié Gusti Allah sing urip'*⁵⁶⁰, lan sing nulis kandha: sing wis diwahyukaké suwé marang Yehezkiel babagan wong sing nganggo kain pelindung—tegesé, klambi linen dawa—lan nandhani bathuk, supaya wong sing bener ora sirna bareng karo wong sing ala, amarga kabecikan para wali sing ora dingertèni lan didhelikaké, lan déning Malaikat⁵⁶¹. Iki uga dituduhaké marang sing kabegjan (Yohanes Teolog): kuwasa suci paling luhur, sing mréntahaké Malaikat suci minangka algojo, supaya ora nindakaké apa-apa marang wong-wong sing dosa nganti para abdi kabeneran, sing wis kapisahaké déning prangko, luwih dhisik ngenali wong-wong mau. Iki, luwih maneh, sanadyan biyèn wis kelakon marang wong-wong sing pracaya marang Kristus ing jaman kepungkur—wong-wong sing slamet saka karusakané Yerusalem déning wong Romawi—saiki lagi kelakon ing antarané akèh wong sing mlaku ing pepeteng (tegesé, wis saya akèh nganti ewonan-ewonan), kaya sing diwahyukaké Yakobus Agung marang Paulus sing pinaringan berkah babagan akèhé wong-wong mau. Nanging, kaya sing wis kasebut, nalika rawuhe Sang Antikristus iki bakal paling cetha—panjuluran para wong sing setya—cap Salib sing maringi urip, sing misahake wong sing setya saka wong sing ora setya, nggawa pratandha Kristus kanthi ora isin lan wani ing ngarepe wong-wong sing ora takwa⁵⁶². Mulane Malaikat kandha:

⁵⁵⁶ Wahyu 7:2 lan 3.

⁵⁵⁷ Wahyu 13:16 lan 17.

⁵⁵⁸ Ibid., 13:15.

⁵⁵⁹ Wahyu 9:2, 3 lan 4.

⁵⁶⁰ Wahyu 7:2. kaca 31 lan 32.

⁵⁶¹ Ezek. 9.

'Aja nglarani bumi, utawa segara, utawa wit-witan, nganti kita wis masang segel marang para abdi Gusti Allah ing bathuke'⁵⁶³.

Santa Andreas saka Kaisarea uga ngendika ing panggonan liya: 'Ing pungkasaning pakaryan ala ana pati nyawa sing didhelikake, kang dadi wewenangé wong-wong sing ora ditandhani ing bathuké nganggo cap ilahi lan pencerahan saka salib sing maringi urip'⁵⁶⁴. Mung nganti kéné pangandikane Andreas. Santa Hippolytus sarujuk karo panemune, ing khotbahé kanggo Minggu Meatfare, ing folio 127 lan ing sisih mburi folio 133, nyatakake yèn Salib Kristus bakal dadi capé wong-wong sing setya. Iki uga disekseni ing buku babagan iman déning panganggit anonim, dicithak ing Moskow taun 7156, nalika patriarkat Yusuf; ing kono, ing Bab 9, babagan Salib, ing sisih mburi folio 69, ditulis kaya mangkéné: Ing wektu Rawuhe Kristus kapindho, kabèh wong suci bakal ditandhani nganggo pratandha salib. Mangkono pungkasané buku iki. Lan apa sing luwih cetha tinimbang paseksi lan bukti iki?

Apa para skismatik ora ngomong yèn salib wolung ujung bakal dadi cap ing bathuk para wong pracaya? Nanging padha rungokna tembung-tembung pisanané Santo Andreas, sing, éling marang wahyu Yezeziel, ngenalaké wahyu Yohanes, kandha: 'Kaya sing wis kawahyukaké marang Yezeziel biyèn, lan sapituruté: mangkono uga kéné marang sing kabegjan.' Dadi, apa sing dideleng Ezeziel? Kita wis nyarios babagan iki ing ndhuwur ing pratandha Salib sing kapanggih ing panglihatan lan wahyu Nabi, lan kita bakal mbaleni maneh ing kene: Yehezkiel weruh Malaikat sing nandhani umaté Gusti Allah ing bathoké; pratandha kaping enem iku huruf Yunani 'tau', sing ditulis kaya huruf kapital 'T' ing basa kita. Aksara iku minangka pratandha salib papat ujung, dudu salib wolu ujung; amarga nalika gelar Kristus ditambahaké ing pucuk aksara kuwi, kaya mangkéné:

kowe bakal nyumurupi salib papat ujungé Kristus. Mangkono uga, ing panglihatan kuwi Yehezkiel weruh pratandha salib papat ujungé, uga ing Wahyu Yohanes Teologiané weruh salib papat ujungé kuwi dhéwé, kang digunakaké Malaikat kanggo methu para abdi Allah kang urip; apa kang kawahyukaké marang Yehezkiel uga kawahyukaké ing kéné marang Sing Kasucèkaké. Iki sing kacathet, lan ora ana liya; tegesé, sing kawahyukaké marang Santo Yohanes iku dudu salib wolung ujung nanging salib papat ujung. Saliyane, saka iki dingerteké yèn meteraie Kristus iku salib papat ujung, dudu salib wolung ujung. Saint Hippolytus nulis ing khotbahé kanggo Minggu Meatfare, ing sisih mburi folio 131: Napa Antikristus bakal masang tandha ing tangan tengen lan ing bathuk para penyembahé? Amarga ora ana sing bakal nggawé salib suci sing maringi urip nganggo tangan tengené ing bathuké, nanging tangane bakal diiket, mula dhèwèké ora nduwé kuwasa kanggo masang tandha ing awaké dhéwé. Nganti kéné tulisan Santo Hippolytus. Kajaba iku, Santo Ephrem kandha: 'Antikristus bakal nempataké ing tangan tengen manungsa, lan uga ing bathuké, sawijining gambar kang ngajijiki, supaya manungsa ora nduwé kuwasa kanggo nandhani awaké dhéwé nganggo pratandha Kristus Juruwilahané nganggo tangan tengené'⁵⁶⁵. Nganti kéné tulisan Ephrem. Nanging cetha manawa kita masang tandha ing bathok lan bagéan awak liyane nganggo salib papat ujung, dudu salib wolu ujung, kanthi tangan tengen.

Kanggo salib papat ujung, meterai Kristus, kaya saiki, mangkono uga bakal ana ing bathuk para wong pracaya ing jaman Antikristus.

Dadi, apa segelé Sang Antikrist bakal kaya ngono? Santo Hippolytus sing kasebut mau nerangake kanthi cetha yèn iku ora bakal wujud salib, nanging bab liya sakabehé. Mula, ing karyané sing kasebut mau, ing kaca 121, dhèwèké kandha: 'Gusti wis maringi pratandha marang wong-wong sing pracaya marang Panjenengané—salib sing kinormatan; lan dhèwèké (Antikristus) uga bakal maringi pratandha dhéwé. Lan manèh, ing mburi kaca 133, dhèwèké kandha: 'Kabèh wis padha mbalik saka Gusti Allah lan pracaya marang sing ngapusi (Antikristus), amarga wis nampa pratandha déwa jahat sing mungsuh Gusti tinimbang Salib Panylamet sing maringi urip.'

Iki paningalané Santo Hippolytus—wong kuna lan mulya ing antarané para uskup lan martir—luwih cetha tinimbang srengéngé dhéwé, yèn capé Sang Antikristus ora bakal wujud salib. Dadi, apa kuwi? Para skismatik wis nambahaké salib Latin marang tembung-tembungé Hippolytus ing gulungan palsu mau; kaya-kaya Santo

⁵⁶² Wahyu 9:4.

⁵⁶³ Wahyu 7:3.

⁵⁶⁴ Bab 9, Tembung 9, folio 41. Peringatané, 30 Januari.

⁵⁶⁵ Tembung 106, folio 267.

Hippolytus kandha yèn wong-wong sing pracaya marang Antikristus bakal nampa tandhaé—salib Latin—tinimbang Salib Panyelamet sing maringi urip. Nanging tembung 'salib Latin' ora ana ing teks Hippolytus. Para tukang goroh iki, bebarengan karo bapaké goroh, yaiku setan, wis nambah tembung-tembung iki ing teks sang wali amarga niaté ala dhéwé; padha nambah lendhut marang emas, pepeteng marang padhang, lan goroh marang kabeneran, kanthi kepéngin ngina salib papat. Babagan apa tandhaé Sang Antikristus bakal kaya apa, Santo Yohanes Teolog kanthi cetha nyatakake ing Wahyu: *yaiku tulisan, utawa jenengé kéwan, utawa angka jenengé*—⁵⁶⁶; iku bakal dadi tandhaé Sang Antikristus. Mangkono uga, Santo Andreas saka Kaisarea maringi kasaksian, ngendika: 'Antikristus bakal nyiapake kanggo mateni, lan bakal ngupaya meksa marang kabèh sing nyembah dhèwèké supaya nampa *tandha saka jeneng terkutuké sang murtad*.' Nganti kéné pangandikane Andreas. Lan sapa sing wani nerka luwih saka iki? Kajaba, mbok menawa ana sing kepéngin takon bab jenengé Sang Antikristus, apa jenengé kuwi. Nanging ora ana siji waé sing bisa mangertèni iki; awit Gusti Allah sampun nyumputake saking rasa kepingin manungsa, kados pangandikane Santo Andreas: 'Menawi wonten kabutuhan (kados pangandikane sawetawis guru) supados mangertos kanthi pasti punapa jeneng (Antikristus) punika, mesthi Panjenenganipun badhe nglairake; *nanging sih rahmat ilahi boten kersa* menawi jeneng karusakan punika kacathet ing Kitab Ilahi.' Nganti kéné pangandikane Santo Andreas. Nanging yèn Gusti ora kersa mbukak, sapa sing bisa mbukak apa sing wis Gusti simpen? Sawetara wong wis nggoleki jenengé Antikristus ing antarané para wali kuna, lan ana sing nemokaké tapak lan kamiripan jenengé, nanging padha ngomong kanthi spekulatif, ora kanthi pasti. Mangkono Santo Hippolytus, ing risalahé sing kasebut mau, ing sisih mburi folio 131, kandha: 'Angkaé 666; *aku ora ngerti, amarga mbebayani nyilem luwih jero* ing tulisan iki.' Ayo padha merhatiin tembung-tembungé: 'Aku ora ngerti'—tegesé aku curiga, nanging ora negesaké—awit mbebayani nerangaké tulisan iki sakabèhé; lan dhèwèké kandha: 'Amarga akèh jeneng sing kapanggih ing angka iki, lan bab jeneng-jeneng liya sing ngandhut angkaé Sang Antikristus, sing wis ditulis ing kono, sing kepéngin maca, maca waé.' Mangkono uga ing komentaré Andreas babagan Wahyu, ing bab 13, ing folio 62⁵⁶⁷. Lan ing buku cilik karya His Eminence Stephen, Uskup Ryazan, ing Bab 8. Nanging kita kandha: yen misteri iki ora diwahyokaké marang para wali kuna, supaya padha bisa tenan ngerti jenengé Antikristus, mula sapa saiki sing bisa ngerti misteri kuwi, sing Gusti Allah ora nate ngetokaké marang sapa waé? Lan ora perlu lan ora migunani kanggo nyelidiki bab iki. Santa Andreas ngendika kanthi becik: 'Pangawikan bab nomer, uga bab-bab liya sing ditulis babagan dheweke (Antikristus), bakal kabuka ing wektu sing pas'⁵⁶⁸.

Kanggo kita, sing ngupaya salib papat pucuké Gusti, cukup wis kita nemokake kasaksian sejati saka para bapa suci, yèn salib papat pucuké Kristus iku dudu capé Sang Antikristus. *Amarga* para skismatik *ngapusi* lan kanthi bidah *ngina salib Kristus kang papat sisih*, kanthi ora adil nyebut iku minangka capé Antikristus.

Nanging, yen padha kepengin mbuktekake gorohé dadi bener, padha tunjukna paling ora siji kesaksian saka Kitab Suci Ilahi, utawa saka Bapa-Bapa Kudus kuna—sapa waé sing nulis utawa sing ngucap—apa saka Rasul, utawa Nabi, utawa guru, utawa pangakun iman, utawa martir, utawa sing kinormatan, utawa saka kitab-kitab gerejawi, manawa salib papat sisik iku capé Antikristus? Sapa sing bakal pracaya marang wong-wong sing ora nampilake bukti sing bisa dipercaya, nanging mung ngomong bab kaya ngono adhedhasar karangan palsu lan sesat saka dheweke dhewe? Amarga kaya omah sing dibangun ing wedhi tanpa pondasi ora bisa ajeg, mangkono uga saben tembung lan piwulang tanpa bukti sing sejati lan cetha ora bisa dipercaya utawa teguh. Mula saka iku, padha mratelakna saka kitab-kitab kuna sing wis disahaké déning para wali, lan aja saka kitab anyar lan palsu sing digawé dhéwé. Nanging ing endi wae ora ana sing bisa padha ngasilake paseksi kaya ngono, kajaba padha nyebut bapaké goroh, guru lan pituduhé dhéwé, yaiku setan, sing sengit marang Kristus lan senjata Kristus—Salib Suci, sing wis ngalahaké dhèwèké—lan wedi lan gemeter ing ngarep bayangané Salib, lan lumantar cangkemé para muridé, ing ngendi dhèwèké manggon, dhèwèké ngucapaké cacah marang salib suci kang ana papat ujungé.

Nanging sanadyan nganggo cacah maki skismatik lan salib papat sisih, Antikristus bakal nandhani para pangikuté, apa mula kita kudu ngremehake salib papat sisih sing suci? Adoh saka kita. Antikrist uga bakal diarani Kristus: amarga dhèwèké ora bakal diarani Antikrist, nanging Kristus. Malah wong Yahudi, miturut pangertené

⁵⁶⁶ Wahyu 13:17.

⁵⁶⁷ bab Rev. 13:18. folio 62.

⁵⁶⁸ Kaca 62, bab ayat 18.

dhéwé, ora ngenteni Antikrist, nanging Kristus; nanging kita, wong Kristen Ortodoks, ora sengit marang jeneng Kristus Juruslamet kita, sanajan Antikrist ngaku nggawa jeneng kuwi. Lan amarga Sang Antikristus bakal nyebut *awake dhewe* Kristus, Santo Andreas nyekseni ing Wulang 10, Bab 11, ing folio 49: '*Dheweke bakal ngumumake awake dhewe minangka Kristus.*' Lan Santo Hipolytus, ing folio 121, kandha: 'Amarga ing saben bab penipu kepengin padha karo *Putraning Allah.*' 'Ing saben bab': amarga dhèwèké malah bakal nyebut awaké dhéwé nganggo jeneng Kristus. Nanging Gusti piyambak wis ngendika ing Injil: '*Akeh wong bakal teka nganggo jenengku, kandha, "Aku iki Kristus"*' (⁵⁶⁹). 'Akeh wong'—tegesé para pangripta Antikristus. Lan yen wong-wong mau padha nganggo jeneng Kristus marang awake dhewe, luwih-luwih Antikristus dhewe bakal nganggo jeneng Kristus marang awake dhewe.

Amarga kaya kita ora ngremehake Kristus, Putraning Allah, sanajan Antikristus ngaku dadi Kristus, Putraning Allah, mangkono uga kita ora bakal ngremehake salib kang ana papat ujungé, sanajan iku dadi capé Antikristus. Nanging kaya kita tresna marang Kristus, Putraning Allah, lan ngakoni lan pracaya marang Panjenengané, mangkono uga kita ngajeni lan nyium salib suci kang papat ujungé minangka salib sejati, lan nganggo iku kita nggawe pratandha salib lan disegel nalika Konfirmasi, minangka segel sejati saka Kristus Gusti kita, lan dudu segelé Antikristus. Mangkono kita ngrampungake kabèh sakramèn, mberkahi umat Ortodoks lan panganané, lan nglingdungi awak kita ing endi-endi nganggo salib papat ujung.

Nanging yèn wong-wong skismatik sengit marang salib papat ujung amarga, kaya sing padha ngapusi awaké dhéwé, iku minangka capé Sang Antikristus, mula pantes yèn padha sengit uga marang Kristus dhéwé, Putrané Allah; amarga Sang Antikristus bakal diarani Kristus, Putrané Allah. Nanging sepira bodho, sesat lan ala atiné! Amarga kanthi ngina Salibé Kristus, padha ngina Kristus dhéwé sing disalib ing kono.

Luwih saka kuwi, padha pantes dicemoho uga ing bab iki: padha ngina salib papat ujungé Kristus, nyebut iku pratandha Antikristus, nanging padha nggawe pratandha salib nganggo salib papat ujung; *amarga* padha nggawe pratandha salib nganggo apa sing (miturut omongan nginaé) dadi pratandha Antikristus, lan padha dudu wong Kristen, nanging anti-Kristen. Pantes kowe, hai para skisma! sing sengit marang salib papat ujung nanging tresna marang salib wolu ujung, nggawe pratandha salib ora nganggo salib papat ujung nanging nganggo salib wolu ujung, sepisanan nggambar pratandha ing bathokmu, banjur ngegembur nganti tekan pusarmu, lan ambané salib nyabrang pundhakmu, banjur nandhani dhasaré kanthi diagonal nyabrang wetengmu: lan kanthi mangkono, miturut pracayamu, kowe bakal dadi wong Kristen sejati.

Mangkono, lumantar panaliten sing teliti, kita wis mriksa, he para sing kinormatan, salib suci kang papat sisiké saka Kristus, lan kita nemokaké iki:

manawa salib papat ujung iku ora, ing Prajanjian Lawas, bayangané salib wolu ujung;

awit Gusti disalib ing salib Romawi kang papat ujungé, lan ora ing salib Bryn kang wolu ujungé. Kristus disalib;

amarga salib papat ujung iku dudu salib

salib Romawi;

awit salib papat ujung iku dudu gambar utawa berhalaé Sang Antikristus, uga dudu kabejatan panguwasan;

lan salib papat ujung iku ora, lan ora bakal tau dadi, meteraié Antikristus, nanging iku lan bakal tansah dadi meteraié Kristus, Gusti Allah kang urip.

Bab 25. Bab Tandha Salib

Uga wis tekan kawigaten kita manawa sawetara golongan skisma, sing nyebut salib papat ujungé Kristus minangka capé Sang Antikristus, wis tekan kahanan edan nganti padha wiwit mangu-mangu marang pratandha salib—sing papat ujungé lan digambar ing awak nganggo tangan tengen— amarga padha wedi yen padha nyerat tandha Antikristus ing awaké dhéwé; lan pancen, sawatara saka wong-wong mau ora manèh nggawe tandha salib, sanajan kadhangkala mlebu gréja. Padha takon: sapa sing maringi prentah marang wong Kristen supaya nggawe pratandha salib—salib papat ujung—ing awaké dhéwé, lan wiwit kapan praktik iki diwiwiti, lan sapa? Lan padha takon maneh: apa ora bisa ndedonga marang Gusti tanpa pratandha salib, lan sujud tanpa nggawe pratandha salib ing awaké dhéwé?

⁵⁶⁹ Mat. 24:5.

Minangka wangsulane marang kabodhoané, cukup nyitir tembung cekak saka Santo Yohanes Krisostomus, sing wis kasebut sadurungé, saka homili kaping papat babagan Surat Kapindho marang wong Tesalonika: '*Ana tradisi; aja nggoleki liya maneh*⁵⁷⁰'. Tembungé Saint Basil Agung, Uskup Agung Caesarea ing Kapadokia, sing kacathet ing buku sing judhulé 'Uvet', ing folio 128, uga cukup kanggo mangsuli iki, sing nyatakake kaya ngéné: "Nggawe pratandha salib ing pasuryan lan dhadha *iku tradisi apostolik kuna*, sing diwarisake marang kita lumantar piwulang tinimbang tulisan." Nganti kéné tembungé Basil. Nanging amarga wong wuta padha golèk pituduh lan wong kang imané ringkih padha golèk pandhuan sing sah, ayo uga kita tunjukaké marang wong-wong mau, saka cathetan gerejawi, suwéné suwé pratandha salib diwiwiti ing antarané wong Kristen.

Tandha salib diwiwiti ing Gréja wiwitan wiwit jaman Para Rasul, saka Para Rasul sing paling suci, sing wis diwulangaké déning Sang Kristus Gusti piyambak, nalika sawisé Panjenengané wungu saka pati, *Panjenengané nggawa wong-wong mau menyang Betania lan kanthi ngunggahaké tangané, mberkahi wong-wong mau*: '⁵⁷¹'. Wiwit wektu kuwi, para Rasul suci, sawisé dhéwé-dhéwé pinaringan berkah déning Kristus, uga miwiti mberkahi wong liya lan nindakake mujijat lumantar pratandha salib, kaya sing bakal diterangaké mengko.

Ing uripé Santo Yohanes Penginjil, sang Teolog, kacathet: *sawijining wektu (Santo Yohanes) nemoni wong lara sing ngglethak ing pinggir dalan, keserang demam abot, banjur disembuhaké nganggo pratandha salib*⁵⁷²; lan riwayat uripé Yohanes ditulis déning Prokhorus, muridé.

Uripé uga nyathet ing ngisor iki: Ana sawijining wong Kristen sing wis kacemplung ing kamlaratan banget nganti ora duwe apa-apa kanggo mbayar utangé marang para pemberi utang, banjur mutusaké ngakhiri uripé amarga sedhih banget. Lan dhèwèké nyuwun marang sawijining dukun Yahudi supaya diwènèhi racun matèni kanggo diombé. Tukang sihir iki, sing dadi mungsuh wong Kristen nanging kanca setan, manut panjaluke lan maringi omben-omben maut mau. Wong Kristen kuwi banjur njupuk racun maut saka dheweke lan mulih menyang omahé dhéwé: nalika dheweke mikir lan wedi, ora ngerti apa sing kudu ditindakake. Sawisé nggawe pratandha salib ing cangkir mau, dheweke ngombe lan ora ngrasakaké cilaka apa-apa; amarga pratandha salib wis mbusak kabèh racun saka cangkir. Dhèwèké gumun banget ing atiné amarga isih waras lan ora ngrasakaké cilaka sithik waé. Amarga ora kuwat nahan kasangsaran amarga para pemberi utangé manèh, dhèwèké menyang wong Yahudi kanggo nyuwun racun sing paling matèni. Wong Yahudi kuwi kaget amarga wong iku isih urip, banjur maringi racun paling mujarab, sing dijupuk wong iku; sawisé kuwi, nalika bali menyang omahé dhéwé lan mikir dawa apa arep ngombe racun mau, dhèwèké uga nggawé pratandha Salib Suci ing ombènan kuwi, banjur ngombe, nanging ora ngrasakaké cilaka apa-apa. Banjur dhèwèké bali marang wong Yahudi mau lan katon séhat wal'afiat; dhèwèké ngina wong Yahudi mau, kandha yèn dhèwèké ora trampil ing tipu dayané dhéwé. Nanging wong Yahudi mau, karo gemeteran, takon marang dhèwèké: 'Apa sing kok lakoni nalika ngombe iku?' Dhèwèké mangsuli: 'Ora ana apa-apa; aku mung nggawé pratandha Salib Suci ing ndhuwur gelas.' Wong Yahudi kuwi banjur nyadari yèn kuwasa Salib Suci bisa ngusir pati. Lan kanggo mriksa kabeneran, dhèwèké maringi sawatara racun mau marang asu; lan langsung asu kuwi, sawisé nyicipi ing ngarepé, mati. Ndelok kahanan kuwi, wong Yahudi kuwi mlayu marang Rasul bebarengan karo wong Kristen mau, nyritakaké apa sing wis kelakon. Sang Wali banjur mulang wong Yahudi mau supaya pracaya marang Kristus lan ngabaptis dheweke; lan dhèwèké maringi dhawuh marang wong Kristen mlarat mau supaya nggawa segudang jerami, sing diowahi dadi emas déning Rasul nganggo pratandha salib lan pandonga; lan dhèwèké maringi dhawuh supaya nggunakake emas mau kanggo mbayar utangé marang para pemberi utang, lan nggunakake sésané kanggo nyukupi kabutuhan keluargané⁵⁷³.

Ing Uripé Santo Matius Sang Injilist ditulis: Ana sawijining pangeran sing kepéngin nyekel Rasul, dumadakan dadi wuta lan nggoleki pandhuané. Dhèwèké wiwit nyuwun marang Rasul supaya ngapura dosané lan mbalèkaké pandelengané sing wuta. Rasul, sawisé nggawe pratandha salib ing mripat pangeran, mbalèkaké pandangané⁵⁷⁴.

⁵⁷⁰ Kaca 2344.

⁵⁷¹ Lukas 24:50.

⁵⁷² 20 September, folio 117.

⁵⁷³ Kaca 120.

⁵⁷⁴ 16 November, folio 352, sisih mburi.

Ing uripé Santo Filipus Sang Rasul, salah siji saka Rolas Rasul, kacathet: Sang Rasul maringi pitutur marang sawijining priya jenengé Ira, sing wis padhang lumantar baptisan suci, supaya nggambar pratandha salib nganggo tangané dhéwé ing awaké Aristarkus sing lara, kanthi mberkahi bagéan-bagéan awaké sing nandhang sangsara. Lan nalika Iru wis nindakake kuwi, tangané Aristarkus sing layu langsung mari, mripaté mbalèk weruh, kupingé wiwit krungu, lan dhèwèké dadi whole⁵⁷⁵.

Ing Uripé Santo Dionysius Areopagita kacathet: Nalika Rasul Suci Paulus arep ninggalaké kutha Athena, ana wong wuta—sing kabèh wong ngerti yèn dhèwèké wuta wiwit lair—nyuwun marang Rasul supaya paring panglihatan. Banjur Panjenengané nggawe pratandha salib ing mripaté wong iku lan kandha: 'Gusti lan Guru kula, Yesus Kristus, sing nyipta donya, ngolesi lenga ing mripaté wong lair wuta lan paring paningal—mugi Panjenengané uga padhangaké kowe kanthi kuwasa Panjenengané.' Lan langsung wong lair wuta iku nampa paningal⁵⁷⁶.

Santa Thekla, martir pisanan lan muridé Rasul Paulus, nalika akèh kayu lan ranting wit wis dikumpulaké kanggo kobongaké dhèwèké, nggawe pratandha salib ing kabèh mau, munggah ing pucuké, lan ngadeg ing kana; geni ora nyentuh dhèwèké⁵⁷⁷.

Santa Basilissa, Martir saka Nikomedia, sawisé nggawe pratandha salib, mlebu ing tungku geni sing kobong ing tengah kobaran, lan sawisé ngadeg pirang-pirang jam ing geni sing kobong, slamet tanpa tatu⁵⁷⁸.

Para martir suci Avdon lan Sennis, pangeran saka Persia, digawa menyang Roma déning Kaisar Romawi Decius lan dibuwang marang kéwan galak amarga Kristus; nanging, dilindhungi tandha salib, padha ora cilaka déning kéwan-kéwan mau⁵⁷⁹.

Para Martir Suci Zinon, Alexander lan Theodore, bebarengan karo liyané, sing nalika martiré Martir Suci Terentius, disingel ing tanggal 10 April: sawisé diparingi martir déning gubernur Fortunatianus ing sacedhaké candhi berhala, padha nggawe pratandha Salibé Kristus ing bathuké, lan ngembus candhi kuwi; banjur arca-arca ing jeroné langsung ambruk kanthi swara banter lan remuk dadi bledug⁵⁸⁰.

Para Martir Agung Suci Procopius, sawisé dibuwang menyang panjara sawisé ngalami akèh tatu abot kanggo kasetyan marang Kristus, dikunjungi ing tengah wengi déning loro malaikat sing padhang banget ing wujud para mudha ayu, sing kandha marang dhèwèké: 'Delengen kita lan mirsani.' Dheweke ndeleng marang wong-wong mau lan kandha, 'Sapa kowe?' Wangsulane, 'Kita malaikat, dikirim marang kowe dening Gusti.' Banjur sang martir kandha marang wong-wong mau, 'Yen kowe malaikaté Gusti, mula sujud ing ngarepé Gusti ing paningalku, lan gawe pratandha salib kanggo nglindhungi awakmu, supaya aku pracaya marang kowe.' Para malaikat mau langsung nindakake kuwi, kandha: 'Saiki pracayaa, amarga Gusti wis ngutus kita marang kowe⁵⁸¹.'

Nalika Santo Gregorius, Uskup Neocaesarea, lelungan saka ara-ara samun menyang katedralé, piyambakipun nemoni sawijining candhi pagan ing dalan; awit wis sonten lan udan deres, mula sang santo lan kanca-kancané kapeksa mlebu candhi pagan kuwi lan nginep ing kana. Ana akèh arca ing kono sing dadi panggonané setan; arca-arca mau katon marang imamé lan padha rembugan karo dhèwèké. Nalika Santo Gregorius nginep ing kana, dhèwèké nindakake kidungan lan pandonga tengah wengi lan esuk kaya biasané, lan nggawe pratandha salib ing udara sing wis keno najis amarga kurbané setan. Amarga wedi marang pratandha salib lan pandonga Santo Gregorius, para setan ninggalake candhi lan arca-arca, banjur mlayu menyang⁵⁸².

Ing urip para martir suci Cyprianus lan Justina kacathet: manawa salah siji pangeran setan, dikirim déning dukun sihir Cyprian marang gadis Justina; sawisé ngowahi wujudé dadi kaya wanita, dhèwèké teka lan nggodha dhèwèké nganggo akèh tembung supaya nikah karo enom Aglaides sing ora takwa lan loba napsu, kanthi nyitir tembungé Para Rasul saka Kitab Suci: '*Pernikahan iku mulya, lan ranjang nikah iku ora kena cela*⁵⁸³'. Krungu

⁵⁷⁵ 14 November, folio 341 ing sisih mburi.

⁵⁷⁶ 3 Oktober, folio 151.

⁵⁷⁷ 24 September, folio 101.

⁵⁷⁸ Ibid., 3, folio 18.

⁵⁷⁹ 30 Juli, folio 404 ing sisih mburi.

⁵⁸⁰ Kaca 207.

⁵⁸¹ 8 Juli, folio 246.

⁵⁸² 17 November, folio 355.

⁵⁸³ Ibrani 13:4.

tembung-tembung mau, Justina nyumurupi setan, si tukang godha licik, lan luwih pinter tinimbang Hawa, ngalahake dheweke: awit, tanpa melu pacelathon dawa karo dheweke, dheweke kesusu menyang pangayoman Salib Kristus, masang pratandha Salib ing pasuryane, lan ngunggahake atine marang Gusti Allah, Calon Bojone; lan sakwise kuwi setan langsung sirna kanthi isin gedhe, luwih isin tinimbang sadurunge. Banjur pangeran setan sing sombong kuwi teka marang Cyprian kanthi rambute kusut, lan Cyprian, nyadari yèn dhèwèké uga ora entuk apa-apa, kandha marang setan: 'Apa kowé, sanadyan pangeran sing kuwasa lan luwih trampil tinimbang liyané ing bab kaya ngéné, ora bisa ngalahaké cah wadon iku? mula sapa ing antaramu sing bisa tumindak apa-apa marang manah sing ora bisa dikalahake saka cah wadon iku? "Critakna marang aku," pangandikane, "senjata apa sing nahan kowe? Lan apa sing ndadekake kakuwatanmu sing gedhe dadi ora ana gunane?" Setan, kapaksa dening kakuwatan Gusti Allah, kanthi ora kersa ngakoni: "Kita ora bisa," pangandikane, "ndeleng pratandha salib, nanging kita mlayu saka iku, amarga iku kobong kaya geni lan ngusir kita adoh⁵⁸⁴."

Ana uga tulisan ing kono: Nalika Cyprian wis mangerteni tenan manawa ora ana sing bisa ngalahake pratandha Salib lan asmané Kristus, dhèwèké sadar lan kandha marang setan: 'O pangrusak lan penipu kabèh, gudang kabèh kotor lan rereged, saiki aku wis mangertèni kelemahanmu; awit yèn kowé wedi marang bayangan Salib lan gemeteran krungu jenengé Kristus, apa sing bakal kowé lakoni nalika Kristus piyambak rawuh marang kowé? Yen kowe ora bisa ngalahake wong-wong sing nggawe pratandha salib, sapa maneh sing bisa kowe nyekel saka tangané Kristus? Saiki aku ngerti yèn kowe ora ana apa-apa, ora bisa nindakake apa-apa, lan ora duwé kuwasa kanggo mbales dendam. Aku, manungsa sengsara iki, kapancing mupus amarga ngrungokake kowe lan pracaya marang pujimu; mulane lunga saka aku, sing terkutuk, lunga! Pantès aku ndedonga marang wong Kristen supaya padha welas asih marang aku; pantès aku nyuwun pangayoman marang wong-wong sing luhur budi supaya padha nylametake aku lan ngopeni kaslametan jiwaku. 'Pergi, pergi, kowe sing tanpa hukum lan kebencian!' Krungu kuwi, setan nyerbu marang Cyprian kanggo mateni dheweke; lan nalika tiba ing atase, wiwit nyekel gulu dheweke. Cyprian, nanging, ora ana pitulungan saka sapa wae, lan ora ngerti carane nylametake awake dhewe utawa uwal saka tangan galak para setan; lan, meh mati, dheweke kelingan pratandha Salib Suci, sing digunakake Justin kanggo nolak kabèh kakuwatan para setan, lan kandha: 'Ya Gusti Allahé Justin, tulung aku.' Dheweke ngangkat tangane lan nggawe pratandha salib; lan langsung setan, kaya panah sing ketat, mundur saka dheweke. Sawise pulih sarta entuk kawani, dheweke nyebut jeneng Kristus, nggawe pratandha salib, lan kanthi kiyat nolak setan, ngutuk lan ngoyak dheweke. Nanging setan kuwi ngadeg adoh saka dheweke, lan amarga ora wani nyedhaki merga pratandha salib lan asmané Kristus, banjur ngancem kanthi galak, kandha: 'Kristus ora bakal nylametake kowe saka tanganku.' Lan setan kuwi nesu banget marang dheweke, nggerem kaya singa, banjur lunga⁵⁸⁵.

Ing Uripé Para Bapa Mulya Barlaam lan Joasaph saka India, kacathet yèn para setan, sing dikirim déning dukun sihir Feuda, nyoba mbangkitaké ing pangeran enom Joasaph hawa napsu daging; nanging nalika padha ora entuk apa-apa lan bali kosong, Feuda ngéluhaké, kandha: 'Kowe wong sengsara iki ringkih banget nganti ora bisa ngalahaké siji bocah?' Nanging dheweke, amarga kapaksa déning kuwasa Gusti Allah lan ora gelem nindakake kuwi, padha ngakoni kabeneran, kandha: 'Kita ora bisa nahan kuwasa Kristus, malah ora bisa ndeleng pratandha Salib, kang digunakaké déning sang priya enom kanggo nggindhungi dhiri⁵⁸⁶.'

Ing Uripé Sang Hilarion Agung kacathet: sawijining setan nglumpukaké kanca-kancané lan muni kanthi swara nganti Hilarion, wedi banget marang swarané, ninggalaké ara-ara samun kuwi lan mlayu. Nanging nalika nyadari yèn kuwi mung teroré setan, Hilarion nggawe pratandha salib, nglengkapi awaké dhéwé nganggo tamèng iman, sujud ing dhengkul, lan ndedonga kanthi khusyuk marang Gusti supaya paring pitulungan saka dhuwur. Lan nalika lagi ndedonga, dhèwèké ngusir mungsuh sing ngadeg ing ndhuwuré⁵⁸⁷.

Sing Mulya Anthony Agung, nalika nglawan setan-setan sing nyerang dhèwèké, ngendika: 'Yèn kowé nduwèni kuwasa, Gusti wis maringi kowé wewenang marang aku; iki aku, panganana apa sing wis diparingaké marang kowé; nanging yèn kowé ora bisa, ngapa kowé nyambut gawe sia-sia? Amarga pratandha salib lan pracaya marang Gusti iku tembok sing ora bisa ditembus⁵⁸⁸.'

⁵⁸⁴ 2 Oktober, folio 141 ing sisih mburi.

⁵⁸⁵ 2 Oktober, folio 142, verso.

⁵⁸⁶ 19 November, folio 376, verso.

⁵⁸⁷ 21 Oktober, folio 213, verso.

⁵⁸⁸ 17 Januari, folio 299, verso

Ingang sami Sang Anthony ingkang kinurmatan, nalika mulang para sedulur, ngendika: 'Yen setan-setan ora bisa nindakake apa-apa marang kita ing pikiran kita, banjur padha nggodha kita nganggo panglihatan lan medeni kita, malih dadi wujud wanita, malih dadi wujud kalajengking, lan dadi wujud daging ageng, malah nganti nyundhul sirahé tekan pucuk gréja; lan ing wujud tanpa cacah lan rombongan prajurit, kabèh mau sirna nalika pratandha pisanan saka cross⁵⁸⁹.

Sang Wigati Agung Antonius, nalika lelungan liwat ara-ara samun menyang Sang Wigati Paulus saka Thebes, ndeleng sawijining priya kang mirip jaran, sing déning para pujangga dijenengi Hippocentaur. Sawisé ndeleng, piyambakipun nglengkapi awaké dhéwé nganggo pratandha salib lan kanthi wani takon: 'Apa kowé ngerti ing panggonan endi abdi Gusti manggon?' Kewan kuwi, nanging, nyemba marang tembungé sang wali; lan amarga ora bisa ngomong, nunjuk nganggo tangane menyang panggonan sing kudu dituju kanggo nemokake abdi Sang Gusti God⁵⁹⁰.

Santo Epifanius saka Siprus, nalika isih durung dibaptis ing jaman ciliké, tiba saka keledai galak; lan bocah iku tiba saka keledai, tatu, lan ngglundhung nangis, ora bisa tangi; amarga pahané wis ketabrak lemah. Ana wong Kristen sing kebeneran ana ing kana, jenenge Cleopius, nyedhaki lan nyentuh pinggulane; sawisé nggawe pratandha salib kaping telu, dhèwèké mari⁵⁹¹.

Sang Epifanius sing padha, nalika ana ing tanah Mesir, lagi rembugan babagan buku karo sawijining filsuf Yunani sing jenenge Eudemus; nalika weruh yen putrané filsuf iku wuta ing siji mripat, dhèwèké nggawé pratandha salib kaping telu ing ndhuwur mripat wuta mau, lan sakwise kuwi mripat mau langsung kabuka, lan bocah iku weruh cetha⁵⁹².

Ingang Kinurmatan Macrina, adhine Santo Basil Agung, gadhah lara abot ing dhadhane, lan boten kersa mbukak marang dhokter supados dipun warasake, nyuwun dhumateng ibunipun supados nempatake tangan tengen ing panggonan ingkang sakit lan nggawe pratandha salib ing kono. Lan nalika ibuné, sawisé nyelehaké tangané ing dhadhané lan nggawe pratandha salib ing panggonan sing lara, dhèwèké ora nemokaké bekas lara manèh: amarga déning kuwasa Gusti Allah lara kuwi wis mari, lan panyakité wis sirna, mung ninggalaké bekas cilik saka lara biyèn minangka pangeling-eling marang mujijat Gusti Allah⁵⁹³.

Nalika Sang Zosima sing kinurmatan ndeleng Santa Maria saka Mesir ing ara-ara gersang, dhèwèké wiwitane kaget, mikir menawa iku bisa uga penampakan setan. Kanthi gemeter, dhèwèké nggawe pratandha salib, lan rasa wediné sirna⁵⁹⁴.

Nalika Zosimas sing kinurmatan ndeleng Santa Maria ndedonga marang Gusti ing udara, ngadeg siji hasta saka lemah, dhèwèké gumun, mikir yèn dhèwèké bisa uga sawijining penampakan: Santa Maria, nyadari yèn dhèwèké iku daging lan dudu roh utawa penampakan, nggawe pratandha salib ing bathoké, mripaté, lambéné, lan dhadhané⁵⁹⁵.

Maria Suci sing padha, sawisé nggawe pratandha salib ing lumahing Kali Yordan, nginjak ing banyu, lan mlaku ing banyu, nyebrang kali⁵⁹⁶.

Ing *Limonar*é Paduka Suci Sophronius, Patriark Yerusalem, ana sebutan babagan sawijining presbiter sing jenengé Conon, sawijining biksu ing biara Penfokli, sing dipercayakaké tugas mbaptis priya lan wanita sing wis mbalik iman marang pracaya suci saka wong-wong Yunani. Nanging nalika mbaptis para wanita, dhèwèké kagoda pikiran mesum, amarga dhèwèké ngrasakaké hawa napsu ing sajroning dhèwèké; lan amarga wedi marang godaan iki, dhèwèké kepéngin ninggal panggonan kuwi. Ing sawijining dina, ana sawijining wanita enom saka Persia sing teka arep dibaptis—sing ayu banget pasuryane; lan presbiter Konon, supaya ora ndeleng awak telanjang wanita enom kuwi nalika baptisan lan penguraban krisma, njupuk jubahé lan lunga saka kana, kandha: 'Aku ora bisa tetep ing panggonan iki kanggo tujuan iki.' Lan nalika piyambakipun arep ninggal panggonan punika

⁵⁸⁹ 7 Januari, folio 309 ing sisih mburi

⁵⁹⁰ 15 Januari, folio 287 ing sisih mburi

⁵⁹¹ 12 Mei, folio 385 ing sisih mburi.

⁵⁹² Kaca 391.

⁵⁹³ 19 Juli, folio 331 ing sisih mburi lan 332

⁵⁹⁴ 1 April, folio 169.

⁵⁹⁵ Kaca 170.

⁵⁹⁶ Kaca 173 ing sisih mburi.

lan munggah ing gunung, Santo Yohanes Pembaptis kepanggih piyambakipun lan ngendika kanthi swara alus: 'Muliha menyang biaramu, lan aku bakal nggampangake perjuangan awakmu.' Nanging Abba Konon kanthi nesu ngendika: 'Percayaa marang aku, aku ora bakal bali; awit kowe wis kaping pirang-pirang janji marang aku, nanging ora nate kowe lakoni.' Nanging Santo Yohanes nyekel Abba Konon, dipunduduhake lungguh, lan sawise mbukak jubahé, nggawé pratandha salib kaping telu ing ngisor pusar, lan kandha marang dhèwèké: 'Percayaa marang aku, Pendeta Konon, awit aku kepéngin kowe nampa ganjaran kanggo perjuangan iki; nanging amarga panjenengan boten kersa, mangka, kula sampun nyopot perjuangan punika saking panjenengan, lan panjenengan badhe kelangan ganjaranipun.' Lan presbiter punika wangsul dhateng biara; esuk ing dinten sasampunipun piyambakipun ngabaptis parawiyasa wau lan ngolesi mirah, lan piyambakipun boten ngrasakaken napsu sajroning atine nalika mirsani awakipun sing telanjang, kados-kados piyambakipun ngabaptis tiyang sing sanes jender kewadon⁵⁹⁷.

Ing *Limonar* sing padha ana cathetan babagan Santo Julianus, Uskup Vostretum, sing dibenci dening sawatara warga misuwur lan sugih, lan padha ngrancang mateni dheweke nganggo racun. Lan padha nyuap abdi enom sing makarya kanggo dhèwèké, janji akèh peparang, lan maringi bocah iku ramuan matèni, supaya nalika dhèwèké nyuguhaké cangkir marang uskup, dhèwèké bisa ngocok racun matèni mau ing kono: lan bocah iku nindakaké kaya sing diprentahaké. Nanging Santo Julian sing suci, sawise mangerteni rencana mau liwat wahyu ilahi, njupuk cangkir mau lan nyelehake ing ngarepe; tanpa ngomong apa-apa marang pemuda iku, dheweke ngutus kabeh pamimpin kutha, kalebu wong-wong sing wis ngrancang matine. Uskup suci mau, nanging ora kepéngin mbukak sapa waé sing wis ngrancang iki, ngendika marang kabèh kanthi swara alus: 'Yen kowé padha mikir matèni Julian sing andhap asor nganggo racun, ing ngarep kabèh kéné aku bakal ngombe racun sing wis kowé siapake kanggo aku'; lan, sawisé mberkahi cangkir mau kaping telu nganggo tangan tengené lan nggawé pratandha salib ing kono, dhèwèké kandha: 'Ing asmané Rama, lan Putra, lan Roh Suci, kula badhé ngombe piala punika ing ngarsanipun panjenengan sadaya, lan sawisé ngombe kabèh, kula badhé tetep waras.' Wong-wong sing wis nyiyapaké racun kuwi padha ketakutan; banjur padha sujud ing sikilé, ngakoni dosané lan nyuwun pangapuraforgiveness⁵⁹⁸.

Kajaba iku, Sang Venerable Benedict, sang abbot, diwenahi gelas kang isiné racun matèni sing dicampur karo ombéné nalika dhahar awan déning sawatara sedulur kang sengit marang piyambakipun. Nanging nalika piyambakipun nggawe pratandha salib ing ndhuwur gelas, wadhah mau langsung remuk lan pecah amarga kakuwatan Salib Suci, kados dipuntubruk watu⁵⁹⁹.

Ing Uripé Sang Simeon Stylite sing kinurmatan ditulis: Setan, iri marang kabecikane, ngowahi awaké dhéwé dadi malaikat padhang, lan muncul marang sang wali cedhak menara, karo kereta geni lan jaran geni, kaya mudhun saka swarga, lan kandha: 'Rungokna, Simeon, Gusti Allah swarga lan bumi wis ngutus aku marang kowe, kaya sing kowe deleng, karo kereta lan jaran geni, supaya, kaya Elia sing diangkat menyang swarga, kowe uga diangkat, amarga kowe pantes nampa pakurmatan kaya ngono, amarga kasucian uripmu: amarga saiki wayahe wis teka, supaya kowe bisa ngundhuh woh-wohan pakaryanmu lan nampa mahkota kabecikan saka tangan Gusti. Ayo, banjur, tanpa tunda, hai abdi Gusti, supaya kowe bisa nyumurupi Sang Pencipta lan nyembah Panjenengané sing mbentuk kowe miturut gambaré dhéwé; lan supaya Malaikat lan Jibril, bebarengan karo Para Nabi, Para Rasul lan Para Martir, sing kepéngin ndeleng kowe, uga bisa nyumurupi kowe. Ngandika mangkono marang setan, sang wali ora nyadari tipuan mungsuh, nanging ngendika: 'Gusti! Kersa ngangkat kula, tiyang dosa, dhateng swarga?' Dheweke nggerakake sikil tengene kaya arep nginjak ing kereta geni, nanging uga ngulurake tangan tengene, nggawe pratandha salib, lan langsung setan, bebarengan karo kereta lan jaran-jarané, sirna kaya bledug sing kabuwang dening angin. Lan nalika Simeon nyadari yèn iku tipuan setan, dhèwèké ngrepented⁶⁰⁰.

Mangkono kabeh kasugihan kesaksian babagan pratandha Salib lan kakuatan mujijat pratandha Salib; lan kowe bakal nemokake kesaksian tanpa wates babagan iki ing saindenging Kitab Suci, sing kabèh ora bisa diklumpukaké ing buku cilik, kajaba yèn diwadhahi ing jilid ageng.

⁵⁹⁷ Limonar, Bab 3.

⁵⁹⁸ Bab 94.

⁵⁹⁹ 14 Maret, folio 79, verso.

⁶⁰⁰ 1 September, folio 5, verso.

Ayo uga nyebutake paling ora sawetara bab babagan iki saka Bapa Gereja:

Santa Hippolytus, nalika nyarios babagan Antikristus lan wong-wong sing bakal pracaya marang dheweke, kandha: 'Dheweke bakal menehi pratandha ing tangan tengen lan ing bathuk; supaya ora ana siji wae sing bisa nggawe pratandha suci salib nganggo tangan tengen ing bathuk, nanging tangane bakal diiket: lan wiwit kuwi dheweke ora bakal duwe daya kanggo nggawe pratandha ing awaké dhéwé'⁶⁰¹. Nganti kéné miturut Hippolytus. Nanging kita nyatet: Santo Hippolytus nyarios bab pratandha salib, kandha: 'Iki wis kondhang, amarga ing jamané lumrah ing antarané wong Kristen kanggo nandhani awaké dhéwé nganggo pratandha salib, lan mangkono uga bakal kelakon ing pungkasaning jaman, kaya sing saiki ditindakake déning wong Ortodoks.'

Santa Yohanes Krisostomus, ing Homiliyané babagan Injil Matius, Homili 54, ngendika: 'Mangkono kita nggawa *salibé Kristus* minangka mahkota; amarga kabèh bab sing ana gandhèngané karo kita kasampurnakaké lumantar salib mau. Apa kita kudu lair manèh, salib teka; apa kita melu dhahar mistik iku; apa kita ditahbisake; utawa apa wae sing kita lakoni, ing endi wae wangun kamenangan kita (nglawan mungsuh) wis cedhak: mulane, ing gréja-gréja, ing tembok, ing lawang, *ing bathuk kita*, lan ing pikiran kita, kita nulis nganggo ati-ati banget. Lan salajengipun: Amarga pantes digambar nganggo driji; nanging sepisanan kanthi karsa, kanthi iman sing ageng. Lan yen kowe mbayangake kaya ngono ing paningal atimu, ora ana roh najis sing bakal bisa nyedhaki kowe, amarga dheweke weruh pedhang sing maringi tatu marang dheweke; dheweke weruh pedhang sing nggawa cilaka marang dheweke. Amarga nalika kita ndeleng panggonan ing ngendi wong-wong sing kena paukuman dibuwang, kita kebak rasa wedi; pikirna apa sing bakal dialami setan lan iblis nalika padha weruh senjata sing digunakake Kristus kanggo ngrusak kabèh kekuwatane lan motong sirahé naga (ular)⁶⁰². Nganti kéné miturut Chrysostom.

Santo Efrem kandha ing Homili 103: 'Ayo padha masang pratandha ing lawang Salib sing maringi urip, *ing bathok, ing dhadha, ing lambé*, lan ing kabèh anggota awak: ayo padha nandhani awak kita nganggo pratandha iki, lan ayo padha nglengkapi awak kita nganggo pratandha iki.' Amarga iki yaiku senjata wong Kristen, kamenangan nglawan pati, pangarep-arep wong pracaya, pepadhanging pungkasan, pambuka swarga, pambinasaning bidah, panguwat ageng iman, pangreksan lan pujian wong Kristen; kang diparingake wong Kristen tanpa kendhat saben dina lan bengi, ing saben wektu lan jam, ing saben panggonan. Tanpa iku, pancen, aja miwiti apa-apa, lan aja ngrampungake apa-apa; nanging apa kowe lagi turu, tangi, makarya, utawa lelungan ing dalanmu—apa kowe nglayar ing segara utawa nyebrang kali—kuatna kabèh anggotamu nganggo Salib sing maringi urip, lan pasukan mungsuh, nalika ndeleng kuwi, ora bakal nyedhak kowe; amarga, sawise ndhelik, padha bakal mlayu⁶⁰³.

Santo Siril saka Yerusalem, ing Katekismus Moskow sing dicithak taun 7204, kaya sing kasebut ing kaca 43, mulang, kandha: Gawe pratandha Salib Suci nalika mangan, ngombe, lungguh, ngadeg, rembugan, utawa mlaku. Lan aja miwiti siji wae pakaryanmu tanpa nggawe pratandha Salib Suci, apa ing omah, ing dalan, ing awan utawa ing bengi, utawa ing panggonan apa wae.

Mangkono piwulang babagan pratandha Salib! Dadi, apa sing bisa kok ucapake nglawan iki, he wong skisma, sing mangu-mangu marang pratandha Salib, nolak lan wedi marang pratandha Salib kaya setan wedi marang salib papat sisih? Para Rasul suci, sawisé nampa pola berkah saka Kristus, miwiti nindakake kuwasa lan marasaké wong liwat pratandha Salib; para Martir suci nglengkapi awaké dhéwé nganggo pratandha Salib; para Malaikat Gusti, nalika muncul marang Martir suci Prokopius, nggawe pratandha Salib ing awaké dhéwé; Sang Yohanes Pembaptis, pirang-pirang taun sawisé seda, rawuh marang presbiter Konon lan kanthi pratandha salib mateni hawa napsu ing sajroning atiné. Para wali Gusti mbuwang kuwasa setan lan kabèh jinis ajrih kanthi pratandha salib. Kabèh Gréja Kristus, wiwit wiwitan nganti saiki, wis netepi kabiasaan Kristen sing saleh kanggo nggawe pratandha salib lan ngudharake kabèh lumantar iku. Nanging kowe, mungsuhé salib, wedi marang pratandha salib, lan gemeter kaya setan, supaya salib papat pojok ora nglindhungi kowe.

Yen kowe nyebut salib papat sisihé Kristus iku 'capé Antikristus', banjur apa sing bakal kowe sebut capé Kristus? Salib wolu sisih? Nanging sapa sing tau nggambar salib wolu sisih ing awaké dhéwé, utawa saiki ana sing nindakake? Sapa sing maringi berkah marang sapa waé utawa apa waé nganggo salib wolu sisih? Apa kita ora nggunakake salib papat ujung kanggo nggawe pratandha salib ing awak kita, kanggo ngudhari wong-wong lan

⁶⁰¹ 1 September, folio 131 ing sisih mburi.

⁶⁰² Bagéan 2, folio 91 ing sisih mburi.

⁶⁰³ Folio 236.

sakramen, lan kanggo mberkahi dhaharan? Amarga iki pratandha lan meterai sejati saka Kristus sejati, Gusti kita, kaya sing disakseni Damascene, ngendika: *'Tandha iki wis diwenehake marang kita ing bathok kita, miturut cara sunaté Israèl; amarga kanthi iki kita dipisahake saka wong-wong sing ora precaya lan dianggep minangka wong precaya; iki tameng, senjata lan kamenangan nglawan setan; iki minangka cap, supaya sing ngrusak kabèh ora bisa nyentuhus'*⁶⁰⁴.

Nganti kéné pangandikane Damascene. Bapa Gereja iki, sarujuk karo guru sing wis kasebut mau, nyebut salib papat ujung—kaya sing dibayangaké—segelé Kristus, dudu segelé Antikristus. Muga-muga isin lan malu tumeka marang wong-wong sing nyebut salib Kristus kang pinunjul lan papat sisih iku minangka capé Antikristus, lan padha wedi marang salib papat sisih kaya déné setan.

Bab 26. Bab blasphemi skismatik sing nyebut sikap gemeteran

Malih, ana pamanggih bodho liyane babagan meterai Antikristus sing krungu ing Brynyany: padha nyebut pratandha salib sing digawé nganggo telung driji iku meterai Antikristus. Mangkono katulis ing Gulungané sing sesat lan ngina: 'Yen ana wong gawe pratandha salib ing pasuryané nganggo telung driji, tegesé nganggo telung driji, iku ateges wis mbantah Kristus lan nyerah marang Setan; amarga iki minangka capé Sang Antikristus.' Mangkono pungkasaning Gulungan. Lan mula padha nganggep loro pratandha minangka pratandha Sang Antikris: pratandha siji yaiku salib papat ujung, lan pratandha liyane yaiku gerak gemeteran. pancen ora cetha endi saka argumentasi mau sing kudu dipercaya—sing sepisanan utawa sing kapindho; amarga padha ora sarujuk siji lan sijine, uga ora nemtokake cap sejati saka Antikristus. Padha nyebut Santo Hippolytus, kaya-kaya dhèwèké sing nyebut 'gerakan geter' iku capé Antikristus; nanging ing bab iki padha cetha goroh. Lan kepiye bisa padha ora isin goroh ing ngarsané Gusti Allah lan ing ngarsané kabèh wong? Amarga Santo Hippolytus ora nate nyebutaké apa waé babagan isyarat driji, ora isyarat 'geter' utawa isyarat 'loro driji'; uga dhèwèké ora nate nulis yèn salib papat ujung iku capé Sang Antikristus; kaya déné salib papat ujung iku dudu lan ora bakal dadi pratandha Antikristus, mangkono uga gerak gemeteran iku dudu lan ora bakal dadi pratandha Antikristus. Amarga saksi kuwi—Santa Hippolytus, sing dadi sandhungané para skismatik—ora maringi kasaksian marang kablasfemé. Ayo kabèh maca tembungé Hippolytus—sing dadi rujukané para Brynians—kanthi tliti lan wicaksana, lan mriksa saben aksara lan tembung: apa kowe bakal nemokaké ana sebutan babagan susunan driji? Ora bakal. Napa, mula, wong-wong goroh iki wani goroh bab Santo Hippolytus uga bab awake dhewe? Apa ora supaya padha bisa cetha nuduhake awake dhewe minangka anaké bapak kabèh goroh—sétan?

Aku pancen wis weruh ing dhaptar saka layang-layange Avvakum, yen guru palsu iki, sing mulang pratandha salib loro driji (gaya Armenia) nalika nolak pratandha salib telu driji, ngucapake cacian-cacian ing ngisor iki:

Banjur sekte Nikonian bakal nangis, amarga gagal ngakoni Putra Tunggal sing murni, loro sipat ketuhanan lan manungsa sing nyawiji kanggo kaslametan kita, nanging malah nandhani nganggo telung driji telung roh najis, yaiku roh setan kaya kodhok. Padha nyebar ing saindenging jagad: begja sapa sing ngati-ati lan ngreksa busanané, supaya ora ketahuan telanjang. Delengen, para bapak lan sedulurku, bidah kang nggeteraké iki iku ketelanjangan jiwa lan raga; ayo padha ngreksa awaké dhéwé saka iku kanthi sakabehe cara. Mangkono pungkasaning caci maki Avvakum.

Kanthi tembung-tembung iki, Avvakum mbuktekake yèn dhèwèké iku tukang goroh, ahli bidah, salah tafsir, lan wong kang ngina, kang bakal kabukak déning akal sing wicaksana.

Avvakum goroh nalika nyebut kita, umat Kristen ortodoks, saka aliran Nikonian. Apa pancen Kristen Rusia asalé saka Nikon? Apa kita pancen padhanging lumantar baptisan suci lumantar dhèwèké? Kita krungu yèn Paduka Suci Nikon iku uskup agungé Gusti Allah, Patriark Moskow, sawijining priya sing paham banget marang Kitab Suci, taat, lan suci ing gesangé; nanging piyambakipun dudu leluhur kita, loro ing daging lan ing roh, amarga kita ora lair saka piyambakipun, lan kita uga ora nampa iman kita saka piyambakipun. Nanging kita keturunan, miturut lair daging, saka suku Yafet, putrané Nuh; lan miturut lair rohani, saka Sang Pangeran Vladimir sing Suci, Sing Sajajar karo Para Rasul, amarga saka panjenengané kabèh Rusia nampa iman lan baptisan; lan Vladimir nampa saka wong-wong Yunani, lan wong-wong Yunani nampa saka para uskup lan guru

⁶⁰⁴ Buku 4, babagan pracaya, bab 12.

suci kuna ing jagad raya; Para uskup lan guru kuna nampa saka Para Rasul sing suci; Para Rasul nampa saka Kristus piyambak: amarga kita iku wong Kristen, dudu Nikoan, miturut tembungé Rasul Petrus sing suci, '*bangsa pilihan, imam kraton, bangsa suci, umat kagungané*'⁶⁰⁵). Nanging Habakuk, karo para muridé, sawisé mbelot saka Gréja Kristus lan pracaya Ortodoks, kowe kalebu golongan apa? Mesthiné golongan mungsuhé Kristus – yakuwi setan.

Habakuk ngapusi maneh, ngina kita, kaya-kaya kita ora ngakoni ing Putra Tunggaling Gusti Allah, Kristus Gusti kita, loro sipat—keilahian lan manungsa—sing wis nyawiji kanggo kaslametan kita. Dheweke dhéwé nindakake iki, kaya sing wis dituduhaké sadurungé ing pérangan kapisan, ing risalah kapindho, ing ngendi pamikiran sesaté diungkap, ngaku yèn ana Putraning Allah sing béda ing swarga karo Rama, lan ana Putra sing béda ing kandhutan Sang Perawan Sing Paling Suci.

Avvakum iku bidah, ngina tandha salib sing kita gawe kanthi ngajeni, lan nyebut iku bidah, kang lumantar iku kita kanthi taat lan ortodoks nggambaraké telung Pribadi saka Trinitas Paling Suci; lan, kanthi ngajeni gawe tandha salib ing awak kita, kita kandha: 'Ing asmané Rama, lan Putra, lan Roh Suci.' Kanthi nolak pratandha salib iki, dhèwèké nolak pangakuan Trinitas.

Avvakum wis mbuktekake yèn dhèwèké iku panyimpang kabeneran lan panyerang agung, salah nerjemahaké tembung-tembung sing katulis kaya mangkéné ing Kitab Wahyu, bab 16: '*Aku weruh saka cangkemé naga, lan saka cangkemé kéwan galak, lan saka cangkemé nabi palsu, telung roh najis kaya kodhok metu*'⁶⁰⁶, lan sapituruté.' Nanging dhèwèké nggunakake tafsiran sing bengkok saka tembung-tembung iki kanggo mbingungkaké pikiran kita sing isin, kaya-kaya kanthi nggawe pratandha salib nganggo telung driji kita nyebut telung roh najis lan telung kodhok sing metu ing jagad raya. Kanthi mangkono, dhèwèké ngina Trinitas Paling Suci, ing jenengé kita nggawe pratandha salib nganggo telung driji, kandha: ing asmané Rama, lan Putra, lan Roh Suci. Nanging dhèwèké nyebut Rama, lan Putra, lan Roh Suci—Gusti sing kita sembah—minangka telung roh najis lan telung kodhok. Wah, pangucapan sing nggegirisi! Wah, pangucapan sing mbenci Gusti! Wah, ketidaktaatan sing ora nduwèni iman! Sapa sing wiwit jaman mbiyen tau krungu cacian kaya ngono marang Trinitas Paling Suci? Ora ana bidah, utawa kaluputan apa wae, sing tau ngina Trinitas Paling Suci kaya sing ditindakake wong sing ngina Avvakum. Mangkono guru sing diduweni wong-wong skismatik; mangkono sing dituruti; mangkono ortodoksine.

Kajaba iku, gulungan skisma iki ngemot isyarat blasphemous marang pratandha salib: ana gambar tangan kanthi telung driji nyambung; ing driji siji ditulis '*sa*', ing driji liyane '*ta*', lan ing driji katelu '*na*'—iki *Sétan*; lan ditandhani, amarga jeneng kuwi kagungané mungsuh Gusti sing jahat, Sang Antikris, sing bakal dipasang ing tangan tengené wong-wong sing pracaya marang dhèwèké. Lan iku ngina marang kita, wong ortodoks, kaya-kaya kita pracaya marang Antikristus tinimbang Kristus, lan kaya-kaya kita nggawa jeneng Antikristus ing telung driji, lan kaya-kaya kita nggawe pratandha salib nganggo jeneng Antikristus. Kecap-kecap ngina kaya ngono sing dikumpulake dening Gulungan sing terkutuk mau marang kita, sing pracaya marang Kristus (lan ora marang Antikristus), lan sing ora nggawe pratandha salib nganggo jeneng Antikristus, nanging nganggo jeneng Tritunggal Maha Suci: Rama, Putra, lan Roh Suci. Dheweke kanthi salah nyebutake tembungé Santo Efrem lan Santo Hipolytus minangka bukti, amarga padha nyebut pratandha telu driji iki minangka pratandha Antikristus; nanging ing para wali kuwi (kaya sing wis kita aturake sadurunge) iki ora ana. Iki minangka panemuan setan lan ambune cangkem neraka.

Luwih pantes kanggo wong-wong mau, minangka wong-wong sing mecah belah, nulis jeneng setan nganggo isyarat loro driji basa Armenia: '*de*' ing siji driji, '*mon*' ing driji liyane; lan kanthi mangkono *setan* bakal manggon ing loro driji *mau*—setan sing wis suwe padha simpen ing atine, sing padha rungokake, lan kanthi rohane padha diajari, nyusun piwulang blasphemous lan palsu nglawan Gréja Kristus. Nanging Gusti Allah, Sang Pambalas, Gusti Allah, Sang Pambalas, bakal mbalekake marang wong-wong mau miturut pakaryané, lan bakal ngrusak wong-wong mau amarga tipuané.

Ing gulungan skismatik sing padha, sing mulangaké cara Armenia nganggo loro driji kanggo nggawe pratandha salib, ditulis kaya ngene:

⁶⁰⁵ 1 Petrus 2:9.

⁶⁰⁶ Wahyu 16:13.

Ing Buku Liturgi sing dicetak gedhé, kaca 659: 'Yen ana sing ora nggawe pratandha salib nganggo loro driji, kaya Kristus, kabèh padha kena kutukan.'

Aku, nanging, njupuk Kitab Liturgi gedhé sing dicithak kuwi lan sawisé mriksa pasaaé, nemokaké yèn dicithak béda kaya mangkéné: 'Yèn ana sing ora nggawe pratandha salib nganggo loro driji, kaya sing ditindakake Kristus.' Lan iki langsung katon minangka kabohongan skismatik, amarga teks sing dicithak muni: 'yen ana sing ora nggawe pratandha salib'; nanging padha nambah 'iki' lan 'iku', nganti muni: 'yen ana sing ora nggawe pratandha salib'. Mangkono padha ngapusi wong prasaja nganggo gorohé, nambah ing teks sing ditulis apa sing ora ditulis, kaya padha nambah 'iki' lan 'iku' ing kéné: amarga nggawe pratandha salib kanggo wong liya iku siji prakara, lan nggawe kanggo dhéwé iku prakara liya.

Pikirna iki kanthi akal sing sehat: apa Sang Kristus Gusti dibaptis nganggo pratandha salib nalika isih manggon ing donya ing antarané manungsa? Apa Panjenengané nyusun driji-drijiné ing wangun pratandha salib ing awaké dhéwé? Apa pratandha salib wis dipraktèkaké sadurungé Kasangsarané Kristus déning para Rasul suci sing ngetutaké Kristus, utawa déning para Nabi lan para leluhur sing teka sadurungé?

Lan salajengipun: apa Sang Kristus Gusti naté ngabaptis sapa waé nganggo loro driji? Ing endi iku kacathet? Ing Injil endi utawa déning rasul sinten? Kanggo panjenengané Gusti Kristus, nalika isih manggon ing donya bebarengan manungsa, apa nate nggawe pratandha salib? Apa Panjenengané nyusun driji-drijiné ing wangun pratandha salib ing badané dhéwé? Apa pratandha Salib mau wis katon ing para Rasul suci sing mèlu Kristus, utawa ing para Nabi lan para leluhur sing ana sadurungé, sadurungé Kristus nandhang sangsara? Lan ana uga iki: apa Gusti Kristus nate maringi baptisan marang sapa waé nganggo loro driji? Ing endi iku kacathet? Ing Injil endi utawa déning Rasul sing endi? Panjenengané mberkahi para rasul mau nganggo sakabèhé tangané, karo kabèh driji. Adat nglèkèkaké driji banjur dadi lumrah ing antarané wong pracaya, lan iku adat sing apik; nanging iku dudu dogma iman.

Nanging aku ora bakal nerangake luwih dawa bab susunan driji; amarga wis cukup ditulis lan diterangake babagan iki ing buku *The Rod*, lan ing buku *Uvet*, kaya jenenge, lan ing Mazmur sing wis direvisi; sing kepingin maca, maca ing kana.

Bab 27. Bab ngina marang Misteri Ilahi

Saliyane, para skismatik ngina misteri ilahi sing paling suci: Awak lan Getihé Kristus, sing dirayakaké ing wujud roti lan anggur.

Padha ngina lan muak marang bab-bab suci sing paling luhur iki kaya-kaya iku barang najis, padha nyebut panriman misteri ilahi iku kotor, sing paling kotor saka kabèh kekotoran. O blasphemia tanpa déwa, lan pangajab sing kasar marang Kristus Gusti kita, sing kita sembah lan tampi ing misteri-misteri sing paling suci! O sangsara abot tumrap Gusti kita saka asu-asu tanpa isin lan edan, sing mbukak cangkemé kanggo nggugak marang Panjenengané, sawatara padha njerit: 'Tanggapan dhèwèké, tanggapan dhèwèké, lan salibna!'

Padha ngina lan ngremehake telung misteri ilahi (kados kang sampun kaparingaken dhumateng kita) amarga:

Kaping pisan, amarga salib kang ana papat sisihé kang digambar ing prosfora suci;

Iki amarga buku liturgi anyar sing dicetak:

Lan iki, amarga para imam sing nindakake upacara suci.

Padha nyebut salib papat sisik minangka pratandha Antikristus:

Buku Liturgi anyar sing dicetak diarani 'iman anyar':

Lan para rohaniawan sing nindakake ibadah dikritik ing rong bab: amarga biaya sing ditemtokake kanggo pangangkatané, sing déning para skismatik diarani suap, lan amarga gaya uripé sing rusak,

Lan padha ngandhakake manawa, amarga bab-bab iki, para imam ora dadi imam; Liturgi ora dadi Liturgi; pangorbanan ora dadi pangorbanan.

Nanging kita bakal mriksa telung bab:

1) Apa salib papat sing digambar ing prosfora suci iku dadi alangan kanggo panyajian Kurban Suci, nganti bisa uga dudu Awaké Kristus?

2) Apa Buku Liturgi anyar sing dicetak iku dadi alangan kanggo Liturgi Suci, nganti bisa uga ora dadi Liturgi sing sejati?

3) Apa iuran sing ditemtokake kanggo ordinasi lan gaya urip biadab sang imam ngalangi Roh Suci mudhun lan misteri ilahi dirayakake nalika imam nindakake Liturgi?

PANGRUSAN KAPING PISAN

Bab salib papat ujung ing prosfora; apa iku dadi alangan tumrap Kurban Suci?

Aku takon:

Ing perayaan suci misteri ilahi, kang dipersembahake marang Gusti Rama kanggo donya sakabehe ing wujud roti: apa iku salib kang digambarke minangka cap ing prosphora, utawa Kristus piyambak kang disalib ing wujud salib?

Yen salib sing diparingake minangka kurban, mula dudu Kristus; amarga bakal ateges dudu awaké Kristus sing ana, nanging zat kayu salib ing wangun roti, sing ora masuk akal lan konyol.

Nanging yèn Kristus piyambak sing dadi kurban, mula dudu salib; amarga dudu salib sing dikurbanké kanggo urip lan kaslametan donya, nanging Anak Domba Allah, sing ngusung dosa-dosa donya, sing dikurbanké ing wangun salib.

Lan amarga dudu salib nanging Kristus sing dipersembahake minangka kurban, apa alangané supaya kurban mau digambarke nganggo salib papat ujung, kang digambarke minangka cap ing prosphora?

Kula takon malih:

Nalika Kristus Sang Juruselamat disalib ing kayu salib kanggo kita, ngulurkake tangané sing paling suci, apa Kristus wektu kuwi wolung-ujung, utawa papat-ujung?

Sampeyan ora bisa ngomong yèn Panjenengané wolung-ujung, hai Brynryan! Nanging luwih tepaté papat-ujung: sirahé sing paling suci ana ing pucuk salib, badané sing nglebar ing dawa salib, sikilé ana ing dhasar salib, lan tangané ana ing ambané; kaya déné Panjenengané digambaraké ing prosphora nganggo salib papat-ujung.

Dadi, apa bantahanmu marang salib papat ujung ing prosphora, kang kowe gunakake kanggo nggambarke awaké Kristus sing disalib ing papat pérangan ing salib?

Manèh:

Nalika Anak Domba Allah, kang dipersembahaké ing cawan suci, dipotong nganggo tombak, apa iku dipersembahaké ing wangun salib wolung ujung, utawa salib papat ujung? Satemene, ing wangun salib papat ujung, dipotong dawa lan ambané dadi papat ujung lan pérangan, lan ora dadi wolu ujung lan pérangan.

Lan yen Anak Domba, nalika dipotong dadi papat bagean, ora kena najis amarga salib papat ujung; apa najis utawa alangan sing ana kanggo kurban suci saka salib papat ujung kuwi, sing dicap ing bagean ndhuwur Anak Domba?

Kajaba iku:

Nalika imam, nalika ngadani Liturgi Ilahi, sawisé ngucapaké tembungé Kristus lan nyuwun Roh Suci, kanthi ngendika: 'Lan kadosa...' lan saterusé, nggawe pratandha salib ing ndhuwur kurban suci; nganggo salib apa dhèwèké nggawe pratandha: salib wolung ujung, utawa salib papat ujung? Satemené, salib papat ujung.

Lan yèn karunia suci, nalika diberkahi nganggo salib papat ujung, ora dadi najis nanging malah disucèkaké, apa sing bisa dadi najis utawa alangan tumrap kurban saka salib papat ujung kuwi, sing digambaraké minangka cap ing Sang Anak Domba?

PERTIMBANGAN KEDUA

Babagan Buku Liturgi anyar sing bubar dicetak; apa iku dadi alangan kanggo Liturgi Suci?

Aku takon:

Ing Buku Liturgi anyar sing dicetak, apa tatanan kuna Liturgi Suci wis diowahi? Apa pandonga, tembung-tembungé Kristus, lan panguwuh Roh Suci wis diowahi? Ora ana babar pisan: nanging kaya ing sing lawas, ing sing anyar uga dicetak tanpa kecolongan.

Yen mangkono, ing Buku Liturgi anyar sing dicithak ora ana owah-owahan ing tatanan Liturgi Ilahi, doa-doa, tembung Kristus, utawa panguwuh Roh Suci; nanging kaya ing sing lawas, ing sing anyar uga kabèh dicithak tanpa kélangan: apa sing dadi alangan tumrap Liturgi Ilahi amarga Buku Liturgi anyar iki?

Kula pitaken malih:

Sapa sing nindakake Liturgi? Sapa sing ndedonga marang Gusti sajrone perayaan? Sapa sing nyuwun Roh Suci tumrap Sajjian Suci lan nyawisake kurban? Apa iku buku—buku Liturgi lawas utawa anyar—utawa wong sing wis disucèkaké kanggo tujuan iki, yaiku imam?

Yen iku buku—apa buku Liturgi lawas utawa anyar—iku sah tenan; amarga ora perlu imam, mung buku iku dhéwé sing kudu dipasang ing altar.

Nanging yèn ana imam, tinimbang buku, sing nindakake Liturgi, apa sing dadi keberatan marang Buku Liturgi anyar sing dicetak, sing saka kono imam maca pandonga sing padha kaya ing Buku Liturgi lawas, ngucapake tembung sing persis padha, lan nindakake upacara sing persis padha, kaya sing wis ditemtokake ing sing lawas?

Bab 28. Bab Upah Imam

Pertimbangan Katelu

Babagan biaya sing dipungut para imam kanggo panggelaran Liturgi Ilahi, sing déning para skismatik diarani 'upah', lan babagan gaya uripé sing cabul; apa kabèh kuwi ngalangi Roh Suci makarya lumantar Misteri Suci?

Babagan biaya.

Aku takon: apa loro iki—upah lan sogokan—iku padha? Yen iku padha, mula ora pantes para imam sing ngladeni ing mezbah dibiayai saka mezbah; awit lumrahe padha nampa upah saka umat kanggo saben layanan gerejawi: kanggo baptisan, kanggo manten, kanggo pangakuan dosa, kanggo layanan pandonga, kanggo panguburan, kanggo pangeling-eling, kanggo nggawa Darum Suci, lan sapiturute; lan kabèh mau, minangka peparipat saka Gusti, ora pantes didol, nanging diwènèhake kanthi gratis. Lan kaya sing diprentahake Rasul supaya sing ngladeni ing *papan suci* mangan *saka papan suci*, lan sing ngladeni ing mezbah nampa panguripan saka mezbah⁶⁰⁷ ?

Mula, kabari marang kabèh wong, ana bedane antara persembahan sepuluh persen (sipluh) lan upah. Persembahan sepuluh persen iku diatur dening Gréja kanggo panguripan para sing ngladeni ing mezbah; nanging upah iku dilarang, amarga iku padha karo adol barang-barang suci, sing diarani simoni, manut jeneng Simon ahli sihir, sing nyoba tuku sih-rahmaté Roh Suci saka Para Rasul nganggo pirak⁶⁰⁸. Persembahan sepuluh persen iku dikenal umum, déné sogokan diwènèhaké sacara rahasia; mulané diarani sacrilege. Persembahan sepuluh persen iku tanpa dosa, amarga disahaké déning Gréja; sogokan, nanging, iku dosa, dilarang déning Gréja. Persembahan sepuluh persen iku jumlahé sithik, déné sogokan jumlahé akèh. Persembahan sepuluh persen iku nepaki kawajiban marang Gréja, déné suap sacara rahasia tuku karahayuan saka Gréja. Amarga pajeg diitung minangka sedekah, kaya sing kacetha saka pangandikane Kaisar Yunani sing saleh, Justinian, ing buku **Kormchiya**, kaca 323, ing ngendi ditulis: 'Kita ora mung ora nglarang iki, nanging malah maringi dhawuh supaya padha nindakake bab kaya ngono kanggo kaslametan nyawane.' Amarga kita mung nglarang apa sing diwènèhaké déning individu pribadi tinimbang marang gréja-gréja suci. Mangkono pungkasaning tembungé Justinian. Lan pancèn, persepuluhan iku migunani kanggo kaslametan nyawa; amarga apa sing diwènèhaké marang rohaniawan iku kanggo panguripan, déné sing diwènèhaké marang uskup langsung disaluraké dadi sedekah marang wong mlarat. Bab bayaran, iku dianggep minangka keserakahan lan bathi sing ora adil, uga pemerasan, lan dianggep dosa abot; lan diukum kanthi ekskommunikasi lan anathema; kaya sing kacetha ing buku sing dikenal minangka 'Kormchiya', ing Bab 1, ing Kanon Apostolik, ing kaca 7, verso.

Aturan 29 saka Para Rasul Suci.

Sapa waé uskup, imam, utawa diakon sing nampa jabatané kanthi imbalan harta bakal dicopot, uga sing wis ngukuhaké pangkaté.

Kanggo kasus liya sing padha, delengen **Kormchiya** sing padha, folio 184 ing sisih mburi, folio 211 ing sisih mburi, lan folio 283, 284, 289 ing sisih mburi, lan folio 290 ing sisih mburi.

Babagan biaya sing sah kudu dibayar nalika ordinasi, delengen ing buku sing padha, sing dikenal minangka **Kormchiya**, Bab 42; lan ing dekrit Kaisar Justinian, entri nomer 32 ing folio 319: ing kana kanthi cetha kasebut apa sing kudu dibayar nalika ordinasi. Kaisar Justinian munggah ing tahta Kakaisaran Yunani ing taun 527 Masehi.

⁶⁰⁷ 1 Kor. 9:13.

⁶⁰⁸ Kisah Para Rasul 8:18.

Teodorus, Patriark Antiohia sing dikenal kanthi jeneng Balsamon, ing komentare babagan Kanon Apostolik lan Konsili Para Bapa Suci, ing bab 54⁶⁰⁹, ngelingi Kaisar Yunani sing saleh, Isaac Komnenos, sing kanthi dekrit kaisarane negesake manawa pitung potongan emas kudu diwènèhaké marang uskup déning presbiter sing diangkat, sing dipérang kaya mangkéné: siji potongan emas saka kalangan rohaniwan, telu saka diakon, lan telu saka imam. Isaac Komnenos miwiti pamaréntahané ing Yunani ing taun 1057 Masehi; Theodore Balsamon, ing sisihé, nulis komentar babagan kanon-kanon ing taun 1202.

Mangkono saben wong padha mirsani kados pundi, wiwit jaman mbiyen, pangurmatan tanpa dosa saka wong-wong sing diangkat wis ditemtokake dening para kaisar sing taat ing Gréja Yunani; saka kono kita nampa iman kita lan paugeran lan ukum Gréja.

Uga wis dingerteni sebabe adat iki ditetepake kanggo sing diangkat: imam utawa diakon anyar sawisé diangkat kudu nyuguhake dhaharan marang uskup lan para rohaniawané. Lan amarga ora saben wong bisa nyukupi uskup lan para rohaniwané kanthi pantes, amarga kahanané prasaja, mula diputusaké yèn rega dhaharané ditetepaké pitung zlatits. Nanging jinis zlatits kaya apa sing digunakaké ing Yunani wektu kuwi—apa regané dhuwur utawa murah—kita ora ngerti. Nanging ing tanah kita, pajeg iki ora dibayar nganggo koin emas, lan ora duwé nilai gedhé: amarga minangka gantiné koin emas, para uskup Rusia biyèn netepaké hryvnia. Bab iki kacathet kaya mangkéné: Ing jaman Paduka Suci Kirill (ingkang kaping telu ngagem asma punika), Metropolitan Kyiv lan Rusyia Sajeroning Bumi, nalika Serapion kaparingi jabatan dados Uskup Vladimir (ing taun 6782 saking pambentukan donya, lan ing taun 1274 saking Inkarnasi Sabda Gusti), para uskup ingkang makaten rawuh ing pangukuman punika: Santo Ignatius, Uskup Rostov; Teodotus saka Pereyaslav; lan Simeon saka Polotsk; para uskup iki negesake uskup anyar sing diangkat, kanthi syarat manawa imam anyar sing diangkat kudu menehi pitung hryvnia marang anggota paduan suara.

Ing buku **The Correct Old Manuscript**, ing kanon-kanon Konsili Ekumenis Kaping Enem, ing Kanon 22, lan ing komentare, ditulis kaya ing ngisor iki:⁶¹⁰ : Wong-wong sing teka ing sakramen Ordo Suci kanggo diangkat dadi imam kudu digawa ing ngarepe uskup lokal. Wong-wong kuwi *kudu nyedhiyakake kabèh* biaya lan kabutuhan: kanggo lilin, kanggo anggur (gerejawi), kanggo kemenyan lan prosphora, kanggo layanan imam lan biaya liyane, *lan kanggo dhaharan uskup*. Wong-wong kaya ngono ora kena dicemuh utawa dituduh, amarga ing babagan iki ora ana sing nandhang cilaka, lan panguripan langsung kelakon, kaya sing diandikakake Kristus: 'Kowe wis nampa langsung; wenehana langsung.' Amarga beda antarane njupuk upah kanggo panguripan—yaiku adol lan suku pangkat suci—lan nyedhiyakake biaya lan kurban. Amarga ing kéné ora ana suku utawa adol, lan kabiasaan iki ditemokaké ing endi-endi; lan wong sing waras ora nentang iki, kaya sing diomongaké Rasul: '*Sapa ta sing dadi prajurit nganggo biaya dhéwé?* Nanging dhèwèké nampa panguripan saka wong sing dilayani.' *Utawa sapa sing nanem kebon anggur lan ora mangan wohé? Utawa sapa sing ngopeni wedhus lan ora ngombe susu saka wedhusé? Apa aku ngomong babagan panganan manungsa? Ora, apa ora Kitab Torat dhéwé sing kandha kaya ngono? Amarga ana tulisan ing Kitab Torèté Musa: 'Aja ngiket cangkemé sapi nalika lagi nginjak-injak gandum'* (tegesé, aja nyegah kéwan sing lagi nyambut gawé kanggo kowe supaya ora mangan; wènèhana dhahar). *Apa Gusti Allah ngomong babagan panganan mung kanggo sapi? Utawa Panjenengané ngomong babagan kabèh mau kanggo kapentingan kita? Amarga iku ditulis kanggo kapentingan kita:* ⁶¹¹ '. Lan manèh: '*Yen kita wis nyebarake bab-bab rohani ing antaramu, apa kakehan yèn kita ngundhuh bab-bab jasmani saka kowe?*'⁶¹² ?

Ayo padha éling bab ing ngisor iki:

Ing taun-taun kepungkur, nalika jaman kapangeran-kapangeran Rusia sing misah, nalika isih ana ing sangisoré pamaréntahan Horde, ana sawijining klompok bidah sing dikenal minangka Strigolniki, mbrontak ing kutha Pskov, (kaya Kapitons Brynyans jaman saiki), sing ngucapake cacian marang Gréja Allah, mecah diri saka gréja mau lan nuntun akèh wong menyang kekerasan ing ajaran sesat. Saliyane cacian liyane, padha nyalahké para rohaniawan amarga persepuluhan, kaya-kaya pangkat gréjawi dipikolehi kanthi mbayar; lan amarga iku padha

⁶⁰⁹ Surat 15.

⁶¹⁰ Lembar 686.

⁶¹¹ 1 Kor. 9:7, 8, 9 lan 10.

⁶¹² Ibid., v. 11.

nyingkiri para imam lan Gréja. Sawisé krungu bab iki, Paduka Suci Philotheus, Patriark Konstantinopel (sing wektu kuwi lagi ana perselisihan karo Santo Alexius, Metropolitan, lan Roman, Uskup, babagan Kursi Kyiv), Patriark nulis layang pangajab marang wong-wong Pskov; layang iki ditemokake ing kanon-kanon tulisan tangan kuna, diselipake ing antarane kanon-kanon Konsili Ekumenis Kaping Enem, ing antarane kanon kaping 22 lan kaping 23, lan kita nyalin maneh ing kene.

Layang saking Panjenenganipun Sang Kinasucian Philotheos, Patriark Konstantinopel.

Para boyar sing mulya lan kinormatan, para priya Pskov, putraku posadnik, para seribu priya, para satus priya, lan kabèh putraku, wong-wong sing nggawa jeneng Kristus, sing tundhuk marang Metropolis Suci Kabèh Rusia, ing kutha Pskov ing Rusia, lan ing wates-watesé, anak-anak sing dikasihi Gusti saka kerendahan atiku, amarga aku nyebut kowe kabèh putra lan anak! Saliyane, wong-wong sing wis misah saka Gréja Katulik lan wis mbelakangi persekutuan Kristen amarga pakaryané setan sing jahat. Sawise padha mangertèni kerendahan ati kita, lan kerendahan ati para hierark suci agung sing ana bareng kita, Déwan Ilahi, lan sawatara saka kowe sing, kanthi alesan kesalehan—ngaku-ngaku ngajeni Kitab Suci lan kanon-kanon suci—wis misah saka Gréja Apostolik Ekumenis, nganggep kita kabèh—para uskup suci, imam, kabèh rohaniwan, lan umat Kristen liyané, kalebu sing ngangkat lan sing diangkat dadi pandhita—minangka ahli bidah, déné mung nganggap awaké dhéwé waé minangka ortodoks. Sawisé krungu kabar iki, atiné kita sedhih sanget lan ngrasakaké lara batin amarga pamutusan anggota-anggota Kristus. Amarga apa lara lan sedhih sing ora bakal kita rasakaké, nalika krungu yèn anggota kita dipisahaké déning mungsuh kabeneran, pembunuh wiwitan, mungsuh sejati saka kodhat kita? Amarga kuwi sipaté tansah kaya ngono: nalika ora bisa nyerang kanthi terang-terangan, dhèwèké nyusun rencana ing panyumputan, ngapusi wong-wong ing sisih tengen. Mangkono dhèwèké wis ngenalaké kabèh bidah menyang Gréja Kristus; awit sawisé rawuhé Kristus ing daging, kabèh panyembahan berhala mandheg tanpa tandha, lan setan ora duwé papan manèh kanggo ngerendhahaké manungsa marang panyembahan berhala: dhèwèké banjur nyerang saka sisih tengen, amarga dhèwèké ora bisa kanthi terang-terangan ngapusi wong-wong supaya nyembah akèh déwa; malah, dhèwèké mulang sawatara kanggo nyebut Putraning Allah minangka makhluk: kanthi cara sing padha, dhèwèké wis ngenalaké bidah-bidah liyané saka sisih tengen. Nanging saiki kita weruh iki uga kelakon ing antaramu: manawa wong-wong alon-alon padha mbalik saka agama Kristen lan saka pelayanan sakramen sing diatur déning uskup lan imam, tanpa kuwi ora ana siji waé sing bisa ngarep-arep kaslametan, sanajan padha urip ing donya kaya malaikat: Fitnah palsu iki disebarake ing antaramu, supaya kowe pracaya yèn Gréja Allah diadegaké mung kanggo nggolèk bathi. Lan dhèwèké setan ala endi sing wis ngapusi nganti padha nampa bab kaya ngono? Amarga Gréja Allah, kang kagungané Kristus, Katolik lan Apostolik, sing ana saka ujung donya nganti ujung liyané, wis diadegaké kanthi kukuh lan ora goyah ing iman sing sejati déning sih lan kuwasa Kristus Gusti Allah kita dhéwé, lan anané lan susunné wis cetha kacathet ing kanon-kanon suci. Nanging wong-wong sing ngangkat jabatan kanthi mbayar, kaya adol sih rahmaté Roh Suci sing ora bisa didol, kita anggep kalebu golongan Simon, Makedonia, lan para bidah liyané. Amarga Gréja Kristus tansah tumindak kaya mangkéné. Nanging, yen ana sawetara wong sing nindakake kajahatan iki lan wani ngangkat pangkat rohani kanthi mbayar, wong-wong kuwi ora kalebu ing Gréja Katolik: amarga padha sithik lan tumindak sacara rahasia; nanging nalika kabukak, tumindak kuwi dilarang, banjur diukum lan diusir saka Gréja. Sanadyan ana sawatara uskup sing ngangkat imam amarga suap, ora pantes misahake awaké dhéwé saka Gréja amarga iku, uga ora pantes nganggep kabèh mau minangka ahli bidah, nanging wong kudu tetep manunggal karo Gréja lan melu Ekaristi. Yen ana uskup sing tumindak ala, laporna marang metropolitamu; lan yen dheweke ora gelem mbenerake, dheweke bakal diukum dening kerendahan ati kita, sing wis ditetepake Gusti Allah minangka Bapa, Guru, lan Patriark saindenging jagad, Konstantinopel. Mula saka iku kita nulis lan ngandharake marang panjenengan kanthi cara bapak, kaya marang anak-anak kita dhéwé, minangka wong sing melu ing Gréja, minangka anggota Kristus dhéwé—Sirahé kabèh Gréja—supaya panjenengan mandheg saka prahara lan pamisahan; lan, sawisé manunggal ing siji pikiran karo tatanan gréjawi, padha nyembah kamulyan marang Gusti Allah kanthi guyub. Amarga Gréja Kristus dimulyakaké ing ortodoksi lan ing urip sing taat; nanging saben jabatan sing digawé mung kanggo entuk bathi cetha diarani kejahatan. Luwih manèh, wong-wong sing diangkat asring nguntungaké dhéwé saka lilin, anggur, kemenyan, kurban liyané, *lan dhaharan*. Praktik kaya ngono ora ngrusak barang-barang mau; amarga jabatan iku sementara, kaya sing diandikakake Kristus: 'Kowe wis nampa kanthi sementara; kowe uga bakal maringi kanthi sementara.' Amarga nampa gaji kanggo jabatan iku siji bab, lan mbuwang kanggo biaya sing perlu iku bab liya. Kita uga

nemokake Gusti kita lan Allah kita, Yesus Kristus, mlebu ing akèh omah karo para muridé, ditampa kanthi pakurmatan, mulang sabda lan kawicaksanan sing sejati, lan nindakake akèh mujijat, nampa saka wong-wong mau apa sing diparingaké. Amarga nalika Panjenengané mlebu ing omahé Matius, juru pajeg, padha nyawisaké pésta ageng kanggo Panjenengané. Lan nalika Panjenengané mlebu ing omahé Maria lan Marta, Marta sibuk banget karo akèh pakaryan; lan kowé bakal nemokaké akèh tuladha kaya mangkono. Rasul Ilahi Paulus, njupuk saka Kitab Torèté Musa, kandha: *'Aja ngiket cangkemé sapi nalika lagi nginjak-nginjak gandum'*⁶¹³. Mangkono uga, nalika nerangaké makna Kitab Suci Ilahi, dhèwèké kandha: *'Apa Gusti Allah nggatekaké sapi? Nanging Panjenengané ngandika marang kita ing saben cara.'* Mangkono uga, wong-wong sing ngladeni ing papan suci padha nampa bagéan saka kurban ing papan suci, lan sing ngladeni ing mezbah padha nampa bagéan saka kurban ing mezbah. Ing cara sing padha, Gusti Allah wis paring dhawuh supaya wong-wong sing nginjili Injil urip saka Injil. Yen kita wis nanem bab-bab rohani ing antaramu, apa kakehan yen kita panen bab-bab jasmani saka kowe?⁶¹⁴ Akeh wong, nanging, kepengin nggayuh bab-bab kaya ngono lan nduwèni ing babagan ilahi; amarga wong sing tumindak kanthi wicaksana lan nurani resik ora nindakake apa-apa sing ngalangi tatanan sing wis ditemtokake, sing saiki ditindakake tanpa ganjaran: mula, kanthi mangertèni kabèh iki, padha usaha mbenerake apa sing wis salah. Mula saka iku, kanthi andhap asor kita ngutus pesen kita lan majelis agung marang Uskup Agung Suzdal sing tresna marang Gusti, Dionysius, sawijining priya kang pinunjul ing pakurmatan, kasucian, lan kabecikan, sarta penjaga misuwur saka Kanon-kanon suci, mugi piyambakipun saged nyawiji kaliyan panjenengan, maringi berkah, maringi piwulang, nyalahake, ngélingake, sarta nyusun lan nggabungaken panjenengan kados pantesipun Gréja Apostolikipun Gusti Allah. Wigatèni iki: sapa waé sing misahake dhiri saka Gréja, misahake dhiri saka Kristus, Gusti Allah piyambak; dhèwèké ora nduwé bagéan utawa warisan, ora ing urip iki, ora ing urip sing bakal teka. Mula, marang gréja endi padha bakal nyawiji? Amarga yèn kowé misah saka gréjamu amarga kaluputanmu dhéwé lan mbedakaké awakmu dhéwé dadi ahli bidah, mula miturut tembungmu Kristus ora bakal nduwé gréja ing bumi saiki, lan salah pangandikane sing kandha: *'Aku ana karo kowé nganti pungkasaning jaman.'* Nanging iki dudu goroh; aja nganti kaya ngono. Mula, sawise mangertèni dalan kaslametan lan wis manunggal karo sedulur-sedulurmu, muga-muga kowe, ing sajroning guyub rukun, ngluhurake Gusti Allah, sing sih rahmate lan pangapurané mugi tetep ana ing kowe kabèh. Kita wis nulis iki kanthi ringkes, kanthi nglirwakake akèh bab; nanging kita wis nyerahake bagéan sing luwih gedhé marang Uskup Agung Dionysius; apa waé sing diandharake marang sampeyan sacara langsung, tampanana iku minangka tembung kita. Lan kita kepengin sampeyan nulis marang kita, supaya kita padha mangertèni bab pamulihan sing wis kelakon lumantar sih rahmaté Gusti Allah, lan supaya kita padha ngluhuraké Gusti Allah lan bungah amarga padha bali lan tobat, kang ndadékaké para malaikat lan manungsa padha bungah, manut marang sabda Gusti kita Yesus Kristus. Mugi kita kabèh nampa sih rahmat lan katresnané marang manungsa ing urip iki lan ing urip sing bakal teka. Mangkono pungkasaning layang patriark.

Sateruse, ing taun 6883 wiwit pambentukan donya, lan ing taun 1375 wiwit Inkarnasi Gusti Sabda, wong-wong Ortodoks sing semangat marang kesalehan mateni para heretik Strigolnik: diaken Nikita, wong prasaja Karpa, lan siji wong liya sing bareng karo wong-wong mau, banjur mbuwang wong-wong mau saka jembatan, wong-wong sing cabul kuwi! sing biyen dadi martir suci Kristus. Nanging, ajaran sesat mau ora langsung sirna, nanging lestari nganti jaman Paduka Suci Photius, Metropolitan saka Kabèh Rusia, sing munggah ing tahta ing taun 6917 saka anané donya, lan ing taun 1409 saka Inkarnasi Gusti Sabda; lan piyambakipun uga nulis layang pangajab marang wong-wong Pskov, sing teks lengkapipun kita ora kalebet ing kéné, amarga ringkes, nanging kita bakal nyebutaké sawatara kutipan saka layang mau kanthi cekak.

Kanjeng Sang Suci Photius, Metropolitan, nyerat tembung-tembung iki ing layangé marang wong-wong Pskov:

Aku wis krungu, kanthi andhap asor banget, babagan kasucianmu saka tulisan para imammu, lan aku bungah; nanging babagan wong-wong sing wis nyimpang saka hukum Gusti lan Ortodoksi, sing dikenal minangka Strigolniki, atiku banget kuwatir, anak-anakku, lan aku ora nate mandheg mikirake wong-wong mau. Lan aku wis ngupaya pitutur ing Kanon Ilahi, lan wis nulis marang kowe, lan kanggo nglipur wong-wong sing, nalika ana ing

⁶¹³ Ulangan 5:4.

⁶¹⁴ 1 Kor. 9:9, 13 lan 11.

antaramu, manut iman Ortodoks, sing diarani 'Strigolnitsy', sing wis kabedhung dening tipuané setan lan kabut dening bidaté sing licik, lan sing ora ngerti pepadhang sejati saka Kristus, ora mangertèni paugeran adil Panjenengané, lan ora weruh dalan sejati Panjenengané, lan sapituruté. Uga kasebut ing ngisor iki: sanadyan ana wong sing ngucapake omongan sing paling ngina marang uskup utawa imam, ora ana sing pantes dipisahake saka nampa Komuni Suci saka wong-wong mau, nganti ana pangadilan sing adil, lan sapiturute.

Bab kewajiban, kados ing ngandhap punika: paugeran Justinian Agung marentahaken supados mbayar kewajiban kangge pangurapan dados imam. Kaisar Isaac Komnenos sing tansah kelingan, sawisé nulis iki ing antarané prakara liya, ngendika: 'Karajan kita mratélakaké yèn jabatan imam kudu diatur manut adat kuna sing wis ditemtokaké, supaya ora luwih saka pitu zlatics sing dijupuk saka jabatan kuwi.' Ngukuhaké paugeran kuna iki, sinode sing diadakaké déning Patriark Michael—salah siji filsuf pinunjul—uga netepaké, negesaké, lan nyegel paugeran mau. Lan dekrit konsili liyane, sing diterbitake dening Patriark Nikolaus saka Konstantinopel, uga mrentahake, lan kanthi cara sing padha kaya sing wis ditulis sadurunge, supaya jumlah sing padha ditemtokake kanggo ordinasi.

Babagan sisa sing kacathet ing layang iku, sapa waé sing kepéngin ngerti, maca waé ing buku sing padha, lan ing panggonan sing padha ing ngendi layangé Sang Kasucian Patriark Filoteos kalebu.

Kita, sawisé nyedhiyakake bukti kaya ngono bab ora ana kaluputan ing tugase sing wis ditetepake, ngumumake: Yen para raja Ortodoks (kaya sing wis kita krungu) lan Patriark Konstantinopel, uga para uskup kuna saka Rusia, wis netepake pambayaran kanggo ordinasi; amarga pambayaran kuwi dudu upah, nanging tugas sing wis ditemtokake. Lan amarga iku dudu upah, iku ora ngalangi Roh Suci mudhun marang kurban suci, nindakake transubstansi, lan maringi sakramen liyane.

Bab 29. Bab Uripé Imam

Apa urip imam sing cabul nyegah Roh Suci mudhun marang Kurban Suci lan ngudharake?

Aku takon:

Nalika imam nindakake ibadah ilahi, apa dhèwèké nyawisaké awaké dhéwé minangka kurban marang Gusti Allah Rama kanggo dosa-dosa kabèh donya, utawa apa dhèwèké nyawisaké Putraning Allah? Sejatine, Putraning Allah, dudu dhèwèké dhéwé; amarga imam ora bisa dadi kurban sing diwènèhaké kanggo dosa kabèh donya, nanging mung Putraning Allah piyambak, sing kasebut ing wiwitan Proskomedia: 'Domba Allah dikurbanké, ngilangaké dosa donya, kanggo urip lan kaslametan donya.'

Aku takon maneh:

Ing Liturgi Suci, nalika Putraning Allah dipersembahaké minangka kurban marang Allah Rama kanggo dosa-dosa sak donya, kanggo sapa Roh Suci mudhun ing kurban sing dipersembahaké: kanggo imam, utawa kanggo Putraning Allah? Sejatine, amarga Sang Putraning Allah; amarga Allah Rama, bebarengan karo Roh Suci, luwih mirsani Putrané sing dipersembahaké tinimbang imam sing nyembahaké Panjenengané, sanadyan imam mau ora pantes dianggep ora pantes dipandeng déning Allah.

Amarga aku kandha:

Yen imam nyawisake awake dhewe dadi kurban, lan Roh Suci mudhun amarga imam, mesthi urip imam sing ala kuwi bakal dadi alangan tumrap rawuhe Roh Suci. Nanging amarga Putraning Allah dipersembahaké minangka kurban, lan Roh Suci rawuh amarga Putraning Allah, apa alangan sing bisa ditimbulaké uripé imam sing rusak tumrap Roh Suci, sing nyegah Panjenengané mudhun ing sangkèp sing dipersembahaké lan ngowahi dadi badan lan getihé Putraning Allah?

Sampeyan bisa ngomong:

Kurbané Habel sing bener nyenengaké Gusti Allah, déné kurbané Kain sing wong dosa ora nyenengaké. Mula pantes yèn imam nglakoni urip sing bener lan suci, supaya kurbané sing diajukaké nyenengaké Gusti Allah; nanging yèn imam kuwi wong dosa, kurbané—apa waé—ora nyenengaké Gusti Allah, kaya kurbané Kain sing ora nyenengaké.

Kula mangsuli:

Ing Prajanjian Lawas, Gusti ndeleng marang sing nyawisake kurban, dudu marang kurbané dhéwé, lan nampa kurban mau amarga semangaté sing nyawisake; kaya sing katulis: '*Pangeran ndeleng marang Habel lan kurbané*'; Panjenengané ndeleng Habel dhisik, lan nalika weruh katresnané sing sejati marang *Gusti, banjur*

ndeleng uga kurbané' (⁶¹⁵). Nanging nalika Panjenengané ora ndeleng kasucian sejati ing wong sing nyawisaké kurban, Panjenengané ora ndeleng kanthi kersa marang kurban-kurban sing diwènèhaké, amarga Panjenengané kandha: *'Aku ora bakal nampa saka omahmu sapi jantan apa waé, uga ora saka kandhangmu wedhus apa waé.'* *'Apa Aku mangan daging sapi, utawa ngombe getih kambing? Pasrahaké marang Gusti kurban puji-pujian'*⁶¹⁶: lan sapituruté. Lan ing Prajanjian Lawas, imam luwih agung tinimbang kurban.

Nanging saiki, ing sih anyar, ora kaya ngono. Imam ora luwih agung tinimbang kurban; nanging kurban luwih agung tinimbang imam. Imam iku manungsa; kurban iku Putraning Allah. Imam iku manungsa sing dosa; kurban iku Anak Domba sing tanpa cacat lan tanpa cela – Kristus. Lan kabèh pangraosé Gusti Rama ana ing kurban, ana ing Putrané siji-sijiné; lan ora ana ing uripé imam sing ngadeg ing ngarep kurban lan ngladèni. Lan kurban sing dipersembahaké ora nyenengaké Gusti amarga uripé imam sing bener; nanging amarga Putrané Gusti dhéwé sing dipersembahaké dadi kurban marang Gusti Rama. Amarga apa waé imam iku wong sing bener utawa wong sing dosa, kurbané tetep dadi kurban sing ditrima déning Gusti Allah, ngadeg tanpa alangan ing ngarsané Roh Suci lan nindakake sakramèn.

Urip sing luhur pancen wigati kanggo palayanan imam; supaya kaya malaikat sing katon, dhèwèké bisa ngadeg bareng karo malaikat-malaikat sing ora katon ing ngarep kurban tanpa getih. Lan saben imam kudu, miturut kemampuané, ngati-ati supaya bisa ngadeg ing ngarep mezbahé Gusti Allah kanthi suci lan pantes, supaya ora ngadhepi Gusti Allah kanggo nampa paukuman lan sangsara. Amarga Gusti Allah tresna marang para imam sing ngabdi kanthi suci, lan nyawisake ganjaran kanggo wong-wong mau ing swarga; nanging sapa wae sing wani nyedhaki pangabdian kanthi ora suci lan ora pantes bakal diserahake marang sangsara. Nanging, sanadyan urip dosa sawijining imam ora dadi alangan tumrap pakaryané Roh Suci ing konsèkrasi lan pesta Peparing Suci: kabèh Bapa Gereja sarujuk bab iki.

Minangka pratandha kasunyatan iki, ayo padha nyebut, tinimbang akèh Bapa Suci, siji Bapa Suci Yohanes Krisostomus. Ing homilinya babagan surat-surat Paulus, ing homilinya babagan Surat Kapindho marang Timotius, Bab 1, Panggembiran 2, dhèwèké nyatakaké⁶¹⁷: yèn kurban iku bener, sanadyan sing mènèhi kurban kuwi uripé ora suci, lan dhèwèké kandha: *'Gusti Allah makarya lumantar Bahtera nalika Panjenengané karsa nylametaké umat.'* Apa iku urip imam? Apa iku kabecikan sing ngasilake bab kaya ngono? Ora mungkin bab-bab kaya ngono—sing diparingi Gusti—kawujud mung liwat kabecikan imam; imam mung kudu mbukak cangkemé kanthi pas, nanging Gusti sing nindakake kabèh; kowe mung nindakake perané. Lan maneh dhèwèké kandha: *'Aku kepéngin ngomong bab sing paling mulya, nanging aja kaget, lan aja kuwatir.'* Apa kuwi? Kurbané tetep padha, sanajan digawa déning pengunjug sing kebeneran. Kita, nanging, nggatekake tembungé Chrysostom: *'Sanajan wong liya sing mung liwat sing nawakake,' pangandikane, '—tegesé, sanajan imam nduwé urip sing ala—sesajéné padha; iku pancèn kurban sing padha, lan ora ana liyané, kaya déné kanggo wong suci apa waé;'* lan dhèwèké kandha: *'Apa kuwi Paulus utawa Petrus, kurbané padha—kurban sing diwènèhaké Kristus marang para muridé, lan sing saiki ditindakké para imam: lan iki ora ana sangisoring kuwi, amarga iki uga ora disucèkaké déning manungsa, nanging déning Sing wis nyucèkaké kuwi.'* Kaya tembung-tembung sing diucapake Gusti Allah iku persis padha karo tembung-tembung sing diucapake imam saiki: mangkono uga kurbané padha. Nganti kéné Santo Krisostomus.

Saliyane, kanggo negesake bebener iki, ayo uga nyebutake kéné cathetan babagan Sang Mulya Markus sing Bisa Mirsani Jauh, sing ing Prolog, tanggal 10 Maret, nulis kaya mangkéné:

Katon carita bab Mark, rahib saka Mesir, yèn dhèwèké tetep telung puluh taun tanpa ninggalaké selé. Adat lumrah ana presbiter sing teka marang dhèwèké, lan sawisé ngrayakaké Liturgi Ilahi, dhèwèké maringi Komuni Suci marang dhèwèké. Nanging Setan, sing iri marang kabecikan lan kasabaran sang tuwa, kepengin nggoda dhèwèké; lan dhèwèké nggawa wong sing kesurupan roh jahat marang dhèwèké, kaya-kaya arep nampa pandonga lan berkah; Nanging wong kuwi, sing wis diarahake dening Setan, dhisik kandha marang sang resi: *'Imammu kebak kabèh jinis rereged dosa; aja nganti dhèwèké nyedhak kowe manèh.'* Nanging Markus, wong sing kaparingan wahyu saka Gusti Allah, kandha marang dheweke: *'Anakku! Kabeh wong mbuwang rereged; nanging*

⁶¹⁵ Kejadian 4:4.

⁶¹⁶ Mazmur 49:9, 13, 14.

⁶¹⁷ Lembar 2556.

kowe teka marang aku; lan ana tulisan: "Aja ngadili, supaya kowe ora diadili"; sanadyan dheweke wong dosa, Gusti Allah bakal nylametake dheweke. Amarga ana tulisan: "Ngedongakna siji lan sijine, supaya kowe waras." Sawisé ngendika mangkono, sang tuwa ngaturaké pandonga, ngusir setan saka awaké wong mau, lan ngirim wong mau lunga kanthi waras. Lan nalika presbiter mau teka, sang tuwa nampani kanthi kabungahan. Gusti Allah sing luhur, ndeleng kabecikané sang tuwa, paring pratandha marang dhèwèké; awit nalika presbiter badhe ngadeg ing ngarep mezbah suci, sang tuwa weruh Malaikat Gusti mudhun saking swarga; lan sawise nempatake tanganipun ing sirah presbiter, presbiter punika langsung malih dados tugu geni. Nalika sang tuwa gumun marang panglihatan punika, ana swara ngendika dhumateng piyambakipun, kados pundi: 'He manungsa! Napa kowe gumun marang punika? Yen raja donya ora kepéngin bangsawané katon ing ngarsané ing kahanan ora resik, nanging luwih becik resik lan kinormatan agung, luwih-luwih Raja Swarga bakal ngresiki wong-wong sing ngladèni misteri suci lan ngadeg ing ngarsané? Satemene Panjenengané bakal ngresiki lan padhangaké wong-wong mau kanthi kamulyan swarga. Sawisé ndeleng iki, Sang Mulya Markus ngandhani kabèh wong yèn ora ana sing kena nyalahaké imam amarga dosané; amarga para imam iku panengahing Gusti Allah lan kanca pangabdi karo para malaikat.

Kisah sing padha ditemokake ing *Paterikon of Skete*, ing Bab 9: Siji presbiter saka biara bakal sowan marang saben pertapa kanggo maringi Misteri Suci marang dheweke. Nanging ana wong siji, sawise teka marang pertapa, ngina presbiter mau kanthi nyebut dheweke wong dosa. Nalika presbiter teka, kaya biasané, kanggo maringi sakramèn, sang pertapa ora mbukak lawang kanggo dhèwèké, amarga nganggep dhèwèké ora pantes, lan presbiter mau banjur bali. Lan ana swara krungu saka dhuwur, ngandika marang sang pertapa: 'Manungsa wis njupuk paukamanku.' Lan rahib iku kaya lagi kesurupan, banjur dheweke weruh mata air sing éndah, lan ember emas, lan corong emas, lan banyu sing resik banget; lan dheweke weruh wong kusta tartamtu nyedot banyu saka mata air nganggo ember emas kuwi lan ngucurake. Sanajan dheweke kepengin ngombe nalika weruh kuwi, dheweke ora ngombe; amarga sing nyedot banyu iku wong kusta. Lan wasana ana swara manèh sing ngandika marang dhèwèké, "Ngapa kowé ora ngombe banyu sing apik iki? Dosa apa sing diduwèni wong kusta sing ngedhah banyu iki?" Sang pertapa banjur éling, lan sawisé mangertèni kuwasa panglihatan kuwi, dhèwèké nyaur presbiter supaya nindakake Kurban Suci kaya biyèn, lan nampa Misteri sing paling suci saka tangané.

Saka argumentasi lan kesaksian iki cetha manawa urip imam sing rusak ora ngalangi sih rahmaté Roh Suci mudhun marang kurban suci lan nyampurnakaké.

Kita pancen wis nindakake panyelidikan sing tuntas marang Misteri Ilahi sing paling suci, lan kita nemokake iki:

Uga ora salib kang ana papat sisih sing dicap ing prosphora,

uga ora ana buku Liturgi anyar sing diterbitake,

Uga ora biaya sing wis ditemtokake kanggo penahbisan imam.

Uga uripé imam sing cabul ora ngalangi rawuhé Roh Suci marang kurban sing diajokaké.

Amarga sia-sia para skismatik ngina Misteri Ilahi sing paling murni, lan ngremehake kaya-kaya iku rereged.

Bab 30. Bab Anak Domba Suci, kang bakal dikorbanké lan dipateni

Bab gulungan skismatiké, iku ngina misteri Ilahi lan kurban tanpa getih sing kita persembahaké, lan ngremehké konsèkrasi, ing ngendi kita motong lan nyembelih Anak Domba Roti, kandha: 'Anak Domba Allah lagi dipangan', lan sapituruté. Lan maneh: 'Salah siji prajurit nancepake sisihé nganggo tombak,' lan sateruse. Ngina tumindak iki, gulungan terkutuké nulis mangkéné: 'Gusti (miturut wong-wong mau) nate ditancep sisihé nganggo tombak ing salib, sing banjur metu getih lan banyu; awit Gusti Yesus ngrasakake pati ing salib, lan ditusuk ing salib, tegesé ing sisihé. Pahamna iki: ora ana manungsa sing bisa dipatèni kaping pindho utawa luwih; saben manungsa mung bakal ngrasakake pati sapisan. Lan maneh ing ngarepé: 'Sapa tenan sing bisa matèni manungsa sing wis tau dipatèni pirang-pirang kaping?' Mung nganti kéné tulisan gulungan kuwi.

Mugi saben wong pracaya sejati merhatosake iki, lan mbedakake pikiran pecah belah sing edan, kanthi roh apa, kanthi pikiran apa, padha ngucapake tembung-tembung iki. Apa ora nganggo pikiran sesat, supaya Awake Kristus sing sejati ora ana ing kurban sing kita pasrahaké lan rayakaké? Kaya-kaya Kristus, sawisé dikorbanké sapisan ing salib lan ditusuk nganggo tombak, ora diajokaké manèh kanggo kaslametan donya; lan kurban sing ditindakake para imam iku sejatiné dudu kurban.

Aku ora kepéngin mangsuli kanthi dawa marang pamikirané sing bodho, amarga iku ora pantes; awit wis kacathet: 'Aku ora bakal mbukak rahasiamu marang mungsuhmu.' Nanging pangandikane sing ngina kuwi marang rahasia ilahi, sing diucapake dening wong-wong mau, nggawe aku kebak semangat; lan jabatan uskup mréntahake aku supaya ora meneng bae, nanging mbela kaluhuraning rahasia sing paling suci. Ayo dibantah kecaman sing ala kuwi, lan ayo padha isin; aku kepeksa, sanajan ora kersa (awit kabutuhan malah ngluwihi hukum), nerangake kanthi ringkes sawetara misteri sing kelakon ing Kurban Ilahi, sing padha ora pantes dirungokake utawa dipahami. Nanging, padha mangertèni yèn sanadyan Bileam, dukun lan panyembah berhala, ora pantes nampa wahyu malaékat, sanadyan kuwi perlu kanggo kabutuhan wektu kuwi, supaya cangkemé meneng nalika dhèwèké nyoba ngina lan ngutuk Israèl: Malaékaté Gusti Allah katon marang dhèwèké karo pedhang kang wis dicabut lan nglarang dhèwèké ngina utawa ngutuk Israèl⁶¹⁸.

Mugi tutuk-tutuk sing ngina lan nyebar belah-belah ing kene uga meneng, sing ngina Kristus Gusti piyambak ing misteri-misteri sing paling suci: mugi wangsulan kita marang wong-wong mau yaiku wahyu misteri Kurban Ilahi, kaya pedhang sing nyabet lan motong kesyirikan bidahé.

1) *Misteri Kurban Ilahi.*

Kurban Ilahi, sing dilakoni lumantar upacara suci, dudu matèni utawa pati sejati Sang Kristus Gusti kita sing langgeng, sing dimulyakaké ing swarga lan mrentah bebarengan karo Rama salawas-lawase ing daging; saka Panjenengané Rasul kandha: '*Kristus wis tangi saka pati, lan ora bakal mati manèh; pati ora duwé kuwasa manèh marang Panjenengané*'⁶¹⁹; nanging iku minangka pangeling pangorbanan lan pati Panjenengané sing biyèn. Lan nalika sawijining pérangan dipangan ing diskus—diwènèhaké saka prosphora sing wujud kaya Awaké Kristus lan dijenengi Anak Domba—iku dipangan minangka pangeling marang Anak Dombaé Gusti Allah piyambak, Kristus, sing dikorbanké ing salib kanggo kita. Lan nalika sawijining pérangan sing diarani Anak Domba ditusuk nganggo tombak ing cawan, iku ditusuk minangka pangeling marang Anak Domba Allah piyambak, Kristus, sing sisihé ditusuk nganggo tombak ing salib kanggo kita. Kristus Gusti piyambak sing maringi dhawuh marang para Rasul suci supaya nindakake iki, kanthi ngendika: '*Tindakna iki minangka pangeling marang Aku*'⁶²⁰. Rungokna, he para wong sing ngina, lan perhatosna apa sing diandharake Gusti: Panjenengané ora ngendika, 'Tumindakna iki minangka pangeling pati kapindho lan pangorbananku', nanging 'minangka pangeling marang aku'—tegesé, minangka pangeling marang sangsara lan pati sukarela saka aku, minangka pangeling pati lan pangorbananku sadurungé ing tangané wong Yahudi. Mulane, Santo Basilius Agung, ing Liturgié, ngandika atas jenengé Kristus: 'Tumindakna iki minangka pangeling marang aku'; amarga saben kowe padha mangan roti iki lan ngombe cawan iki, kowe padha ngumumaké pati-Ku lan ngakoni kabangkitan-Ku. Lan Santo Krisostomus, ing Liturgié, nalika ndedonga marang Kristus, ngendika: 'Amarga kita mengeti prentah panylamet iki, lan kabèh sing wis kelakon marang kita : Salib, kuburan, wunguné ing dina katelu, lan sapituruté.' Mangkono, kowe para wong sing ngucapake cacahing Gusti, delengen manawa Kurban Ilahi sing kita aturake iki ora mateni Kristus, nanging mung ngeling-eling pangorbanané sadurungé ing tangané wong Yahudi.

2) *Misteri Kurban Ilahi.*

Potongan sing, ing wiwitan Proskomedia, dijupuk saka prosphora, lan dijenengi Anak Domba, lan dipasang ing cakram suci kanthi wujud kaya awaké Kristus; nalika dipotong lan disembelih, dudu awaké Kristus sing sejatine dipotong lan disembelih, nanging mung roti, durung transubstansi dadi awaké Kristus, mung minangka wujudé awaké Kristus. Saiki, nalika ana gambar wong digambar ing sawijining benda, lan gambar kuwi dipotong lan disembelih, apa wong sing urip iku ngrasakake lara ing badané amarga dipotong lan disembelih gambare? Ora bakal. Mangkono uga, Kristus Gusti, kanthi Anggone kang kamulyan—kang ora kena sangsara manèh lan langgeng—ora nandhang apa-apa, uga ora seda, nalika gambar Anggone, Anak Domba Roti, dipotong lan dipersembahake sajrone Proskomedia.

3) *Misteri Pangorbanan Ilahi.*

Ora mung sadurunge transubstansi roti sing dilebokake ing paten dadi Awaké Kristus, nanging uga nalika prosesi kasebut, Kristus—sing rawuh ing roti mau kaya ing gambare dhéwé sing dipotong lan disembelih—ora

⁶¹⁸ Bilangan 22:31.

⁶¹⁹ Rom. 6:9.

⁶²⁰ 1 Kor. 11:24.

ngrasakaké sangsara apa waé; nanging amarga roti iku wis transubstansi déning pakaryané Roh Suci, lan ora roti manèh nanging Awaké Kristus sing sejati ing sangisoring wujud roti, Kristus ora nandhang sangsara apa-apa nalika dipotong lan dipangan. Amarga Panjenengané mung nandhang sangsara sapisan ing dagingé kanggo kita ing salib; nanging sawisé wunguné, Panjenengané ora manèh kena sangsara. Lan kaya nalika semana, ing wektu Panjenengané nandhang sangsara kanthi kersa, keilahiané, sing tansah ana ing sajroning Panjenengané, ora nandhang sangsara apa-apa: mangkono uga saiki manungsané, sing wis dimulyakaké kanthi ora bisa nandhang sangsara lan ora mati, ora nandhang sangsara apa-apa ing Pangorbanan Ilahi sing lagi dilakoni; amarga Pangorbanan Ilahi Kristus, sing kita lakoni, ora mateni utawa nyembelih Panjenengané kaping pindho.

4) *Misteri Pangorbanan Ilahi*

Ing Kurban Ilahi sing kita persembahake lan sing dilakoni lumantar upacara suci, sanadyan Gusti kita Kristus ora ngrasakake sangsara ing dagingé, lan ora dipatèni; nanging Panjenengané ditusuk lan dipatèni, lan getihé mili tanpa sangsara saka sisihé, kaya sing wis diwahyukaké marang para Bapa Kudus jaman biyèn lumantar wahyu Ilahi. Rungokna apa sing ditulis dening Sang Mulya Efrem ing Homili 86 babagan sawijining tuwa sing diparingi wahyu babagan misteri Ilahi:⁶²¹ : 'Aku weruh,' kandha sang tuwa, 'langit kabuka, lan geni mudhun karo akèh malaikat suci; lan ing ndhuwuré ana loro pasuryan éndah, kabecikane ora bisa diterangaké, amarga padhange kaya kilat; lan ing tengah-tengah loro pasuryan kuwi ana bocah cilik.' Amarga para malaikat padha ngadeg ngubengi meja suci, nalika loro pasuryan iku ana ing ndhuwur meja suci, lan bocah cilik iku ana ing antarané. Lan nalika pesta Misteri Ilahi meh rampung, para diakon nyedhaki kanggo mecah roti persembahan, aku weruh (kandhane sang sepuh) loro pasuryan sing ana ing ndhuwur meja suci. Padha ngiket tangan lan sikilé bocah lanang sing ana ing ndhuwuré; lan padha njupuk piso, lan nyembelih bocah iku, lan ngucurake getihé menyang kalice sing ana ing meja suci; lan sawisé motong-motong awaké, padha nyelehaké ing roti, lan roti kuwi dadi awaké. Lan maca terus saka kono nganti tekan ayat sing nyritakake manawa sawisé Liturgi Suci rampung, kekuwatan ilahi mau katon munggah menyang swarga, lan bocah iku ana ing antarané, urip lan ora mati. Kajaba iku, ing Uripé Sang Arsenius Agung katulis ing⁶²² : marang sawijining sedulur sing ragu-ragu babagan misteri ilahi, loro sesepuh agung ndedonga marang Gusti Allah kanggo dhèwèké kanthi nglakoni puasa sajrone seminggu; lan nalika padha ngadeg bebarengan karo dhèwèké ing gréja ing panggonan siji sajrone Liturgi Ilahi, mripaté kabuka, lan nalika roti dilebokaké ing meja suci, padha weruh bocah cilik; Nanging nalika imam ngulur tangané kanggo mecah roti, padha weruh Malaikaté Gusti Allah mudhun saka swarga, nyekel piso ing tangané, sing sawisé matèni bocah mau banjur ngucuraké getihé menyang kalice; lan nalika imam mecah roti, Malaikat mau mecah-mecah awaké bocah mau. Lan nalika para sedulur teka kanggo nampa Misteri Suci, ana sedulur sing ora precaya uga teka, lan njupuk ing tangane daging mentah lan getih, lan weruh getih ing kalice uga; lan amarga wedi, dhèwèké muni banter, kandha: 'Aku precaya, ya Gusti, yèn roti iki yaiku Awak Panjenengan, lan anggur iki yaiku Getih Panjenengan.' Lan langsung daging mau dadi roti, lan getih mau dadi anggur, lan dhèwèké nampa Komuni kanthi ajrih gedhé lan emosi jero. Wahyu kaya ngono ora mung kelakon marang wong sing pantes, nanging uga marang wong sing ora pantes, miturut kersané Gusti. Ing Prologus, ing tanggal 26 November, kacathet: ing kutha Diospolis, adhine raja Saracen Nunermia mlebu ing Gréja Santo Yurgi lan weruh imam, nalika nindakake Liturgi Suci, nyembelih anak wedhus, ngucurake getihé menyang kalice, lan mecah dagingé ing piring; lan sawisé Liturgi rampung, kabèh wong padha mangan daging lan ngombe getih. Mangkono uga, ing * * (Uripé Santo Basil Agung), kacathet⁶²³ : nalika piyambakipun nindakake Liturgi Ilahi, ana sawijining wong Yahudi, kepéngin sinau babagan misteri suci minangka gantiné wong Kristen, nyampur karo umat lan mlebu gréja; lan piyambakipun weruh Santo Basil nyekel bocah cilik ing tangané lan mecah-mecahaké; Nalika para umat nampi Komuni Suci saka tangan sang wali, wong Yahudi mau nyedhak, lan sang wali maringi marang dhèwèké, kaya marang umat Kristen liyané, sawijining bagéan saka Sajjian Suci; wong Yahudi mau njupuk iku ing tangane lan weruh yèn iku pancèn daging sejati; banjur, nalika nyedhak kalice, dhèwèké weruh yèn ana getih sejati ing jerone.

Delengen, kowe para penista sing sengsara, kepiye Kristus Gusti kita, ing misteri ilahi Panjenengané, saestu rawuh ing sangisore wujud roti lan anggur—dibedah, dipatèni, lan ngucuraké getihé kanggo kaslametan

⁶²¹ Lembar 184.

⁶²² 8 Mei, lembar 514.

⁶²³ 1 Januari, folio 330.

kita; nanging Panjenengané ora kena sangsara, ora dipateni utawa dipatèni, nanging tansah urip, lan ora nate entèk déning racun. Iki, mula, misteri Kurban Ilahi—sanadyan sithik cacahé lan wis diterangaké kanthi ringkes marang kowé—muga-muga bisa menengaké cangkemu sing ngina lan sesat, he para skismatik sing bodho, sing ngina, kaya-kaya kita nindakake Liturgi Ilahi kanthi niat nancepake, matèni lan nyembelih Kristus kaping pindho utawa bola-bali; lan ngremehake kita—lan sejatine Kristus piyambak ing Kurban Ilahi—kowe kandha: 'Kepiye bisa matèni manungsa sing wis tau matèni kaping pindho utawa bola-bali?' Kanthi tembung apa kowe mbukak bidahmu, kaya-kaya Kristus, sawise dikorbankané sepisan ing salib lan ditusuk karo tombak, ora maneh dipersembahaké kanggo kaslametan donya? Lan yen pancen mangkono, miturut pamikiranmu sing bodho lan sesat, kanthi alasan apa Kristus maringi dhawuh marang para Rasul sing suci, ngendika: 'Tumindakna iki minangka pangeling-eling marang Aku'? Kanggo apa Santo Yakobus, seduluré Gusti, lan Santo Basil Agung, lan Santo Yohanes Krisostomus (ing imané panjenengan padha pracaya) nyusun liturgi dhéwé? Nanging, he wong-wong sing paling bodho, kowe wis nyasar adoh saka dalan kabeneran lan lagi binasa, nanging kowe ora gelem ndeleng karusakanmu dhéwé.

Bab 31. Blasfemé skisma salajengipun nglawan Misteri Ilahi

Iki pancen blasphemia skismatis ageng marang Misteri Ilahi sing tekan kuping kita, nganti padha ora isin nyebut iku kabejatan karusakan. Lan wis ing pamikirané sing edan, padha ora mung nyangka siji kemunafikan karusakan, nanging uga nyebut salib papat sisih, gréja-gréja suci kita, lan pancèn Misteri Ilahi dhéwé minangka 'kemunafikan karusakan'. Amarga kita wis cukup mbantah cacian-cacian blasphemous pisanané, sing ditujokaké marang gréja-gréja lan salib papat sisih. Bab blasphemies abot lan ora suci marang Misteri Ilahi, kita siap mangsuli. Nanging dhisik kita kepengin krungu saka wong-wong mau alesan kenapa padha nyebut Misteri Ilahi minangka 'abomination of desolation'; amarga kepiye bisa ana wong ngadili kaluputan sing durung cetha? Mula saka iku, ayo padha critakake dhisik, kenapa Misteri Ilahi iku dadi 'abominasi karusakan'? Apa pancen dudu pangrimané Kristus, sing diwarisaké déning Panjenengané marang Para Rasul suci lan kabèh wong pracaya, lan kudu dilakokaké *nganti rawuhé* ⁶²⁴ '624'? Apa kuwasa Gusti wis gagal, lan Roh Suci wis mandheg tumindak? Apa Chrysostom goroh nalika dhèwèké msaid⁶²⁵ : 'Kurbané padha karo sing diwènèhaké Kristus marang para muridé, lan sing saiki ditindakaké para imam; lan ora ana sing kurang saka kuwi, amarga iki uga ora disucèkaké déning manungsa, nanging déning Panjenengané sing wis nyucèkaké sing siji mau; lan sapituruté, kaya sing wis kita kandhakaké'? Nanging wong-wong sengsara kuwi ora bisa ngomong kaya ngono, uga ora bisa nemokake kaluputan sejati, kajaba kaluputan palsu lan ngina, amarga padha wis biasa goroh, ngina, lan ngonggong kaya asu edan marang papan suci Ilahi. Amarga Kristus Gusti Allah kita piyambak, ing Misteri Ilahi sing suci, iku sejati, nalika Panjenengané kanthi parah diumpatké déning wong-wong mau; Panjenengané piyambak bakal mangsuli wong-wong mau lumantar wong sing ngumpat Panjenengané ing wektu kuwi, nalika wong Yahudi ndelok Panjenengané sing wis padha tusuk, lan nalika para skismatik kuwi ndelok Panjenengané sing wis padha ngumpat lan ngina ing misteri ilahi mau, nyebut Panjenengané 'abominasi karusakan'.

Bab 32. Ngerendhahake pangkat uskup

Saliyane, para skismatik ngina marang jabatan uskup, ngumpat kaya para uskup padha tuku jabatan suci mau kanggo awake dhewe.

Kula mangsuli:

Bab jaman biyen, kaya adat ing kutha kaisar Moskow, kita, sing diundang saka tanah Kyiv, ora ngerti bab iki, lan uga ora nyelidiki prakara sing ora dadi urusan kita. Nanging saiki, ora ana krungu yèn para panguwasa lan para p , sing nduwèni wewenang, nuntut pembayaran saka wong-wong sing diangkat dadi uskup; nanging kanthi sih rahmaté Gusti Allah, saben wong nampa pangkaté manut kalayan pantesé dhéwé. Lan aku, wong dosa, sanadyan ora pantes nampa jabatan episkopal suci iki, nanging miturut kersaning Gusti aku dianggep pantes. Aku dianggep pantes, ora amarga karepku dhéwé, ora amarga upayaku dhéwé, ora amarga *mbayar*—*Gusti Allah dadi saksi* (lan aku kandha karo Rasul), *kang tak layani nganggo rohku*⁶²⁶ —nanging amarga pangayoman lan

⁶²⁴ 1 Korinta 11:26.

⁶²⁵ 2 Timotius 1:1, piwulang moral, folio 2556.

rancanganing Gusti Allah, sawise dipanggil déning prentahé Sang Panguwasa Agung. Lan nalika aku nyritakaké bab awakku dhéwé, aku uga nyritakaké bab para uskup kanca, sing padha diundang saka kono lan diunggahaké menyang pangkat uskup; kabèh wis ngerti yèn padha nampa pangkat uskup ora amarga bayaran, nanging amarga kersané Gusti Allah lan dhawuhé sang raja, manut pantesé dhéwé. Nanging yen ana siji utawa loro wong ing ngarep kita sing ngupaya kuwasa kanthi suap, apa gegayutane karo kita? Kita mung nggatekake awake dhewe. Kita uga ngerti, manawa amarga siji utawa loro wong sing wis dosa amarga simoni, sakabèhé Gréja Kristus ora ambruk utawa rubuh. Lan ing antarané Para Rasul sing ana karo Kristus ana Yudas sing mbrontak; nanging amarga iku Kolej Para Rasul ora rusak. Kaya déné nalika gandum isih ana ing sawah lan durung dipanen, mesthi ana lalor ing antarané: nanging gandum tetep gandum, lan ora dibuwang déning sing nduwé amarga sawatara lalor sing ana ing antarané, nanging ditinggal nganti panèn; banjur juragan bakal maringi dhawuh marang para panèn supaya nglumpukaké gandum menyang lumbungé, nanging nyepakaké lalor menyang geni. Mangkono uga, ing Gréja Suci, salawase isih kaya gandum ing lapangan ing donya kang kebak sedhik iki, ora mungkin ora ana wong jahat ing antarané wong becik. Nanging, demi wong-wong mau, Kristus Gusti ora ninggalake Greja Panjenengané, lan uga ora bakal ninggalake nganti pungkasaning jaman, kaya sing wis dijanjekake, kanthi ngendika: *'Aku ana karo kowe tansah, nganti pungkasaning jaman'* (⁶²⁷). Nalika pangadilan kang nggegirisi teka kaya panèn, Panjenengané bakal misahake wong sing ala saka wong sing becik, kaya dedel misahake saka gandum. Nanging kita kudu waspada: yèn Kristus piyambak ora ninggalaké Gréja Panjenengané, sanadyan wong sing ala ana ing antarané wong sing bener; luwih-luwih manèh ora pantes yèn wong Kristen sing setya misahaké dhiri saka Gréja Suci amarga sawatara uskup biyèn sing ngupaya jabatané kanggo kapentingan dhéwé, sing kita ora kenal lan ora kepéngin kenal. Mangkono uga, ora pantes sapa waé ngina jabatan episkopal amarga ana sawatara uskup sing wis dosa. Apa ana sing ngina Tatanan Apostolik amarga Yudas, sing ana ing antarané Para Rasul?

Ing traktat skismatik, wong-wong sing ngina lan nyingkirake jabatan uskup nggambarke pasuryané setan sing nyekel tongkat uskup, kaya-kaya ing jaman saiki dudu gembala sejati sing ngopeni Gréja Kristus, nanging setan. Kanthi tipuan kaya ngono, lan ora gelem mbukak panggembala sejati—sing sejatine setan—padha nuntun wedhusé ing panggonane ora marang urip langgeng, nanging marang pati langgeng. Amarga saben biara skismatiké, sing nduwèni iman dhéwé, iku kumpulané Setan, lan nduwèni panggembala dhéwé—setan. Amarga padha nyoba ngetokaké caci maki marang kita, kanthi kuwi padha mbukak jati diriné.

Bab 33. Loro Blasphemi Utama Para Skismatik Nglawan Gréja Allah Wis Direspon

Nanging ayo ora suwé nanggapi kabèh fitnahé; kita bakal nglirowakaké liyané amarga ora pantes dijawab. Kita mung bakal nambahaké iki: saka kabèh caci maki marang Gréjaé Gusti Allah, loro sing paling abot yaiku iki:

- 1) *Kaya-kaya sih rahmaté Gusti wis ditarik saka Gréja, lan kaya-kaya saiki tanpa sih rahmaté Gusti;*
- 2) *lan kaya-kaya kebak bidah.*

Kanggo iki aku mangsuli kanthi cekak:

Yen sih rahmaté Gusti wis ninggalaké Gréja Suci, banjur ing endi tembung sejati Kristus Gusti kita, sing diucapaké saka lambéné sing paling suci: *'Aku ana karo kowe tansah, nganti pungkasaning jaman'*?

Manèh:

Yen saiki Gréja kebak bidah, ing endi tembungé Kristus sing diucapaké marang Santo Petrus, sing ngakoni yèn Kristus iku Putrané Gusti Allah kang urip: *'Ing watu iki Aku bakal mbangun Gréja-Ku, lan lawang neraka ora bakal ngungguli'* (⁶²⁸)?

Sawise ngendika iki, aku takon:

Apa tembungé Kristus iku palsu, utawa ora? Satemene, ora palsu. *Gusti setya ing kabèh pangandikane*⁶²⁹. *Langit lan bumi bakal sirna, nanging pangandikane Gusti ora bakal sirna*⁶³⁰; ora bakal gagal.

⁶²⁶ Rom. 1:9.

⁶²⁷ Matt. 28:20.

⁶²⁸ Matius 16:18.

⁶²⁹ Mazmur 144:13.

⁶³⁰ Matius 24:35.

Amarga sih rahmaté Gusti durung ninggalaké Gréja, ing ngendi Kristus rawuh nganti pungkasaning jaman: amarga ing ngendi ana Kristus, ana sih rahmaté.

Amarga Gréja ora kebak bidah, lan lawang neraka ora bakal ngungguli dhèwèké. Amarga yèn dhèwèké nyimpen bidah ing sajroning dhèwèké, mesthiné lawang neraka wis ngungguli dhèwèké, lan tembungé Kristus ora bakal bener. Nanging Panjenengané wis paring Garéja Panjenengané kapancasan sing teguh, kaya sing diandharaké Rasul: '*Garéjaé Gusti Allah kang urip, tiang lan dhasaré kabeneran*' (⁶³¹).

Nanging wong Brynians sing sengsara, para skismatikus kuwi, ora sungkan mbengkokaké tembungé Kristus dadi goroh—tembungé Gusti Allah, tembungé kabeneran; lan padha ngunggulaké cacian lan goroh bidaté dhéwé tinimbang tembungé Kristus: kaya-kaya kuwi luwih bener, lemah, bledug, lemah, abu lan bledug, tinimbang Kristus, Putraning Allah lan Allah kita; lan padha ngupaya nampilake pamikirané sing bodho, kaya wong tani, marang wong-wong prasaja minangka keyakinan, tinimbang kakuwatan Allah lan kabijaksanaan Allah. Lan sapa sing ora bakal ngguyu marang kabodhoané? Lan sapa sing ora bakal sedhih amarga cacian sing nglarani marang Gréja Allah, sing mili saka pikiran lan cangkemé sing rusak, kaya saka jurang neraka? Lan sapa maneh sing ora bakal sedhih amarga panipuan lan karusakané dhéwé, loro-loroné sing nipu lan sing ditipu? Amarga Gréja iku kaya watu dhuwur sing ngadeg ing tengahing segara; sanadyan kapukul ombak awan lan bengi, tetep ora rusak; nanging wong-wong sing ngina, kaya ombak sing nabrak watu, sirna tanpa tilas. Gereja bakal dimulyakake, dene wong-wong mau bakal isin; Gereja bakal mrentah bebarengan karo Kristus minangka Sirahé, dene wong-wong mau, karo setan minangka pimpinane, bakal dibuwang menyang jurang Gehenna; Gereja bakal menang langgeng ing swarga, dene wong-wong mau bakal nangis lan merintih langgeng ing kamar-kamar ing sangisore neraka. Lan sapa sing bisa kanthi tuntas mbantah lan mbukak kablasfemé marang Gréja Suci, marang para rohaniawan, lan marang saben papan suci gerejawi sing ora kaétung? Muga sing kasebut mau cukup kanggo mbukak gorohé, bidaté, lan niaté ala sing padha nyilih saka Setan dhéwé.

Delengen, he para umat ortodoks sing kinormatan, wedhus sejati ing kandhangé Kristus, lan anak-anak sing setya saka Gréja Suci Panjenengané, kita wis, kanthi pamikiran sing wicaksana lan wohé keboné Bryn, yaiku piwulangé, mriksa lan, lumantar panaliten sing tulus, nemtokake telung bab iki:

1) *Apa ajarane ora palsu?*

2) *Apa ajarane ora sesat?*

3) *Apa ora ana kecap caci marang bab-bab suci ing piwulangé?*

Lan kita nemokake ing woh iku, kaya ing apel abang Sodom, dudu rasa legi, nanging bledug lan abu sing mbebayani; kita nemokake, miturutku, yèn ajarane iku

palsu.

sesat,

kebak caci maki.

Amarga piwulangané ora migunani kanggo nyawa, malah ngrusak.

Bagéan III. Babagan Masalah Skismatik

1. Bab aboté kasus skismatik

Panaliten Babagan Masalah Skismatik.

Aku ora kepengin ngomong ing kene bab prakara manungsa sing rahasia lan durung dingerteni, utawa bab dosa-dosa sing ditindakake amarga ringkih utawa amarga ora ngerti, sing ora nyebabake prahara ing Gréja Kristus. Aja nganti *lambéku* ngomong bab prakara manungsa kaya ngono⁶³²; awit sapa sing wis netepake aku dadi hakim tumrap kuwi? Amarga aku uga wong dosa, tundhuk marang ringkihé manungsa; amarga sanajan Nabi *Elia* (miturut tembungé Yakobus) *iku manungsa sing tundhuk marang ringkihé* sing padha karo kita⁶³³; luwih-luwih

⁶³¹ 1 Tim. 3:15.

⁶³² Mazmur 16:4.

⁶³³ Yakobus 5:17.

kita, sing padha wong dosa. Cukup saben wong mikirake dosané dhéwé; ana siji Hakim kanggo kabèh, Gusti kita, sing bakal ngadili sing urip lan sing wis mati.

Nanging aku ngomong bab pakaryan-pakaryan sing ditindakake kanthi terang-terangan, sing nentang Gréja Suci Kristus. Lan kuwi ora ditindakake amarga ringkih, nanging amarga kejemé setan; uga ora amarga ora ngerti, nanging kanthi sengaja amarga kekerasan ati; bab pakaryan kaya ngono sing kudu kita omongaké.

Inti saka kabèh mau, miturut pangrungu kita, dumunung ing pakaryan sing apik (miturut ukuran manungsa): akèh pangapuran dhèwèké, pandonga sing dawa, akèh sujud, urip prasaja lan nyingkiri ombèn-ombèn mabuk, uga ora mangan daging lan iwak, lan uripé ing ara-ara gersang (kaya niru Para Bapa Suci), lan kaelokan lan pakaryan liya, sing diyakini nyenengake Gusti—lan kita ora ngukum—nanging Gusti sing maha weruh sing mbecikake kabeh iki.

Nanging amarga wis tekan kuping kita yèn padha sombong, ngunggulaké awaké dhéwé tinimbang Gréja Kristus, padha ngagungkaké upaya askétis lan gaweyané ing pandonga lan puasa: nalika padha nyalahaké kita amarga mangan lan ngombe, lan amarga kabèh cara urip kita minangka wong dosa, déné padha nganggep awaké dhéwé wong suci. Mula saka iku perlu kanggo kita mriksa pakaryan becik lan ala: amarga pakaryan ala padha kanthi terang-terangan nentang Gréja Suci Kristus, nalika nganggep pakaryané dhéwé iku becik; mula kaya babi sing ngorek nganggo irungé, padha ngrusak Gréja, ngapusi akèh wong cilik nganggo munafiké.

Yen ngomong sacara umum bab pakaryan, ala lan becik, ayo padha nindakake panyelidikan.

Karya manungsa umume ana loro jinis: ana sing becik, ana sing ala.

Pakaryan ala mesthi ala; ora bakal bisa dadi becik, kaya bledug ora bisa dadi salju, lendhut ora bisa dadi emas, utawa empedu ora bisa dadi madu.

Bab pakaryan becik:

1) Kadhangkala katoné kabèh iku becik, nanging ora dingerteni apa kuwi nyenengake Gusti.

2) Kadhangkala, sanadyan katon apik, sejatine ala banget lan ora nyenengake Gusti.

3) Kadhangkala, sanadyan pancen apik, nanging tetep ora ana wohé lan ora pantes kanggo nylametaké awake dhéwé.

Ayo dhisik kita mriksa kanthi cekak babagan pakaryan becik.

Artikel Siji

Bab kabecikan.

Bab 2. Bab tumindak sing katon apik, nanging kepiye nyenengake atine Gusti Allah durung dingerteni

1) Diskusi babagan tumindak sing katon apik, nanging panrimané déning Gusti Allah durung dingerteni.

⁶³⁴Karya-karya becik sing nyenengake Gusti Allah kacathet ing Kitab Suci: sawenehing ing dhawuhe Gusti Allah, sawenehing ing piwulang Injil lan para Rasul, lan sawenehing ing pakaryan para Bapa Gereja lan para asket; lan kita nduwéni conto sing tanpa wates bab apa sing nyenengaké Gusti Allah ing gesangé para wali, sing kuduné kita tiru sak apik-apiké, lan uga bisa kita deleng ing wong-wong sing luhur budi sing urip ing antarané kita; nanging kita ora bisa tenan mangerténi ing jeroné dhéwé apa sing kita lakoni nyenengaké Gusti Allah. Amarga yèn ana wong sing ngerti yèn tumindaké nyenengaké Gusti Allah, dhèwèké uga bakal yakin marang keslametané dhéwé. Nanging kaya déné bab nyenengaké Gusti Allah, mangkono uga bab keslametané dhéwé, ora ana siji waé sing bisa sombong yèn wis yakin. Aja nganti kita putus asa babagan keslametan kita; kita nduwé pangarep-arep marang Gusti Allah, sing kepéngin kabèh wong slamet: nanging ora ana siji waé saka kita sing bisa ngomong: 'Aku wis nyenengaké Gusti Allah, aku kalebu wong sing slamet, tumindakku becik lan nyenengaké Gusti.' Pamaca kandha: *Sapa sing bakal sombong nduwé manah sing resik? Utawa sapa sing wani ngaku bébas saka dosa?* Kita padha ngupaya sak kuwasa kita kanggo njaga awak supaya ora nyurung murkaé Gusti; kita padha nyambut gawe sak aboté—kang dikuatké déning pitulungané Gusti—supaya kita katon pantes ing ngarsané Kristus. Nanging kabèh upaya lan gaweyan kita ora bisa mbuktekake yèn kita ditresnani Gusti. Bapa Gereja ngendika kanthi lancar bab iki, kandha: *'Wong sing bener lan wong sing wicaksana, uga pakaryané, ana ing tangané Gusti; nanging*

⁶³⁴ Amsal 20:9.

katresnan lan kabencian *ora katon déning manungsa*⁶³⁵. Potongan iki diterangake luwih cetha ing terjemahan kaya ngene: 'Wong sing bener lan wong sing wicaksana, lan pakaryané, ana ing tangané Gusti Allah; nanging ora ana siji manungsa sing ngerti apa dhèwèké pantes nampa katresnan (saka Gusti Allah) utawa kebencian.' Puasa iku amalan sing becik, nanging ora nyenengake utawa ditampa dening Gusti yen wong puasa nganti lelah banget; amarga Gusti kadhangkala ngendika: *'Iku dudu puasa kaya ngono sing tak pilih'*⁶³⁶. Lan Santo Krisostomus, ing 'Margaret'-e, nerangake, kandha: ⁶³⁷ 'Dadi, apa iku puasa, sanajan kita puasa? Apa puasa iku diartèkaké minangka nahan dhahar, utawa nahan napsu? Amarga sanajan kita nahan dhahar nanging ora nahan napsu jiwa, nahan dhahar kuwi ora maringi panglipur, malah ngasilaké woh-wohan ala. Amarga yèn aku nyingkiri roti nanging ora nahan nesuku marang tanggane, aku ora manungsa maneh; kéwan uga nindakake kuwi: kéwan ora mangan roti, nanging mangan daging⁶³⁸. Apik tenan yèn ora ngombe arak kang mabukak, uga ora mangan daging utawa iwak kanggo nyegah napsu; nanging sapa waé sing nyegah arak mabuk lan daging utawa iwak ora mesthi nyenengaké lan ditrima déning Gusti Allah, amarga, kaya sing diandharaké Saint Chrysostom: Yen ana wong sing ora ngombe anggur utawa ora mangan daging, aja padha gumunggung bab iku, amarga Gusti Allah ora nggawe apa-apa sing luwih agung tinimbang kéwan. Amarga ora ana kéwan sing mangan daging utawa ngombe anggur—apa ta sapi, keledai, utawa wedhus. Iku tumindak becik yèn wong ngendhalèni dagingé turu ing lemah gersang sakedhap; nanging wong kaya ngono ora nyenengaké utawa ditrima déning Gusti; amarga guru sing padha ngomong bab wong kaya ngono ing khotbah sing padha: Yen ana wong turu ing lemah, ora butuh amben utawa tikar, mung nganggo balung awaké dhéwé minangka amben, aja gumun utawa sombong kaya-kaya wis ngluwihi wong liya; amarga kuwi sipat kéwan. Amarga iki ora pantes dipuji, malah ngina; amarga yèn kita, sing nampa Sabda, dadi luwih ala tinimbang kéwan, mula... Nganti kéné, Chrysostom. Apik banget ndedonga terus-terusan; nanging dudu wong sing ngulurake kidungan pandonga pirang-pirang jam sing nyenengake lan kinormatan Gusti; amarga Gusti piyambak wis ngendika ing Injil: *'Kowe ora bakal dirungokake amarga akèh tembung'* (⁶³⁹). Lan Santo Theophylact, nalika nerangake tembung-tembung Gusti iki, kandha: 'Ora pantes ngulurake pandonga, nanging ndedonga kerep, nganggo tembung sithik.' Lan maneh: omongan sing kakehan (ing pandonga) iku omong kosong. Nanging uga ing Komentaré Chrysostom babagan Surat-surat Para Rasul, ing kaca 1830, ana tulisan ing pinggir kaca: 'Wong sing kakehan ngomong ing pandonga ora ndonga, nanging lagi ngobrol kosong.' Apik tenan yèn ngetokaké akèh pakaryan kanggo awak dhéwé, manggon ing panggonan pertapa sing sepi, lan nglarani badan kanthi manéka cara: nanging manungsa ora nyenengaké Gusti Allah kanthi nindakake kuwi, lan uga ora dingertèni pakaryan apa sing nyenengaké Panjenengané. Amarga kita nemokake ing tulisan-tulisan para Bapa Gereja ana sawatara wong sing nglakoni urip kanthi puasa, nyendiri, lan kerja abot, nglarani awaké nganti tekan wates, nanging ninggalake donya iki tanpa ngerti apa dhèwèké wis kaslametaké. Santa Yohanes Klimakus ngeluh nasibe sawijining pertapa sing jenenge Stephen⁶⁴⁰, sing nglampahi pirang-pirang taun ing pakaryan ara-ara samun; kéwan galak padha manut marang dhèwèké, amarga dhèwèké maringi panganan marang macan tutul nganggo tangané dhéwé ing ara-ara samun: nanging nalika dhèwèké arep seda, dhèwèké ngalami pangadilan sing nggegirisi saka wong-wong sing ngancem sing muncul marang dhèwèké; nalika disiksa déning wong-wong mau, dhèwèké mangsuli sawetara pitakon kanthi becik, nanging ora bisa mangsuli liyané; lan iku pancèn panglihatan sing nggegirisi lan medeni, (miturut Tangga) pangadilan sing ora katon lan ora welas asih. Wah, aneh! Wong meneng lan pertapa iku padha nyritakake dosa-dosa tartamtu saka awake dhewe, kandha, 'Aku ora duwe apa-apa sing arep tak omongake nglawan iki'; sawise meh patang puluh taun ing urip monastik, nangis: 'Celaka aku, celaka aku!' Lan Panganggit **The Ladder** ngrampungake critane kaya ngene: 'Lan mangkono, sawise diuji, dheweke ninggalake badan iki.' Apa paukumané, utawa apa asilé, utawa tanggapané, utawa pungkasaning pangadilan kuwi, ora diterangaké kanthi cetha. Mung nganti kéné **The Ladder**.

Nanging kita kebak rasa wedi lan ngeri babagan kahanan sing ora mesthi saka kaslametan kita, amarga kita ora ngerti apa kabecikan sing kita kira wis cukup nyenengake Gusti Allah utawa ora; apa kita pantes nampa

⁶³⁵ Pangandika 9:1.

⁶³⁶ Yesaya 58:5.

⁶³⁷ Margarit, tembung 12, folio 450.

⁶³⁸ Ibid., ing sisih mburi.

⁶³⁹ Matius 6:8.

⁶⁴⁰ Khotbah 7, folio 118.

katresnané utawa kebenciané. Tembungé Gusti Allah ing Mazmur iki medeni: *'Nalika wayahe teka, Aku bakal ngadili kanthi adil'* (⁶⁴¹). Ora kaget yèn dosa-dosa kita bakal diadili; nanging medeni yèn kabeneran kita—yaiku kabecikan kita: puasa, pandonga, pantangan, kasadharan, pangorbanan daging, lan akèh tumindak pangibadah liyané—uga bakal diadili, kaya dosa-dosa kita. Napa mangkono? Amarga, sanajan ing pakaryan becik kita, asring ana ukurane dosa; amarga ora ana sing sampurna, lan luwih saka kabèh, lumrah yen kita nyimpen ing jero ati, ing sangisore pakaryan becik kita, pangrasan sombong marang awake dhewe, kaya-kaya kita nyenengake Gusti lan wis bener lan suci; pamanggih kang kaya geni murub ngrusakake kabèh pakaryan lan tumindak kita, uga kabèh kauntungan kita. Lan ora kaget yèn wong sing kebak dosa ora dianggep pantes mlebu Karajan Swarga: sing bakal dadi kaéwanané yaiku wong sing dianggep bener lan suci ing kéné, nanging banjur diusir saka Karajan Swarga ing kana. Ora kaget yèn wong sing mlaku ing dalan amba ora mlebu ing urip; nanging dadi kaéwan yèn wong sing mlaku ing dalan sempit lan sedhih malah nemu pati tinimbang urip. Ora kaget yèn wong mabuk utawa rakus ora nampa kabungahaning berkah swarga; nanging dadi kaéwan yèn wong sing puasa, sing ora tau ngrasakaké omben-omben mabuk, malah ora nampa manisé swarga. Ora kaget yèn wong sing gendut, lelet, lan kegemukan ora bisa mlebu gapura sempit ing panggonan swarga: iku aneh menawa wong sing wis ngeringake lan ngeremake daginge liwat puasa lan gawe abot, lan balunge mung katutup kulit, malah ora bisa mlebu lawang sempit kuwi lan nemokake awake dhewe ana ing njaba panggonan swarga. Amarga nalika Hakim sing adil miwiti ngadili kabeneran lan dosa kita, Panjenengané bakal nemokaké ing saben wong sing bener ana kelengkungan sing didhelikaké, sing manungsa dhéwé ora bisa ndeleng ing batiné, utawa luwih tepaté, ora kepéngin ndeleng: *amarga yèn kita ngadili awaké dhéwé*, (kandhané Rasul), *kita ora bakal diukum*⁶⁴². Kelengkungan batin kita, miturutku, bakal kabuka ing ngarsané Hakim sing maha weruh; amarga nalika kuwi (miturut tembungé Rasul) *Gusti bakal ngetokaké prakara-prakara sing didhelikaké ing pepeteng, lan bakal mbukak pitutur atiné*⁶⁴³. Sawisé kabukak, sapa sing kaluputané ora bakal ditemokaké? Apa sing luwih resik tinimbang sinar srengéngé, sing madhangi kabèh angkasa? Lan nalika sinar srengéngé mlebu ing candhi liwat jendhela utawa celah, pinten partikel bledug sing obah ing jerone sing katon! Mangkono uga, ing pakaryan becik kita, sing bakal dipunpadhangi ing Dina Kiamat, pinten kelemahan lan kakirangan kita sing bakal kabuka! Sapa sing bisa bebas saka pelanggaran, sanajan ora ditindakake kanthi tumindak, nanging dikarepake ing niat? Lan kepiye carane ana wong sing bisa katon suci ing ngarsane Gusti, *ing ngarsane* (kaya sing diandharake Nabi Ayub) *lintang-lintang wae ora suci: luwih-luwih manungsa iku rereget, lan putra manungsa iku worm*⁶⁴⁴? Banjur kita wis sombong karo akèh pakaryan becik kita, mbayangaké awaké dhéwé suci lan bener; nanging kabèh mau bakal kabukak, kaya déné dosa-dosa kita sing nggrantes lan dadi abominasi ing ngarsané Gusti Allah: amarga apa waé sing dianggep mulya déning manungsa ing sajroning dhèwèké iku dadi abominasi ing ngarsané Gusti Allah. Lan kabèh kabeneran kita, sing ditindakake kanthi sombong, ana ing ngarsané kaya kain kotor; kita krungu nabi Yesaya kandha: *'Kabèh kabeneran kita kaya kain kotor'*⁶⁴⁵. Mula saka iku, kabecikan kita, sing dadi pangarep-arep angkuh kita, diétung bebarengan karo dosa-dosa kita, lan diserahake marang sangsara miturut paugeran adilé Gusti Allah; mulané, Rasul kanthi wicaksana ngélingaké kita, kandha: *'Rampungna kaslametanmu dhéwé kanthi ajrih lan gemeter'*⁶⁴⁶. Ora mung kanthi wedi, nanging uga kanthi gemeter: *'Ngladeni Gusti kanthi wedi,'* pangandikane, *'lan bungah ing ngarsane kanthi gemeter'*⁶⁴⁷. Sanajan kowe yakin menawa kowe wis ana ing dalan marang kaslametan, tetep wedi, amarga katulis: *'Ati-ati supaya kowe tetep ajeg, supaya kowe ora tiba'*⁶⁴⁸. Sanajan liwat pakaryanmu kowe wis nggayuh pangkat nganti nampa karunia nindakake mujijat—ngusir setan, prédhiksi masa depan, lan marasaké wong lara—tetep ajriha; amarga Gusti piyambak ngendika ing Injil: *'Akeh sing bakal kandha marang Aku ing dina iku: "Gusti, Gusti! Apa kita ora nabi ing asmamu, lan ing asmamu ngusir setan, lan ing asmamu nindakake akèh mujijat?" Lan banjur Aku bakal ngandika marang wong-wong mau, 'Aku ora tau ngerti kowe: lunga saka Aku, kowe sing*

⁶⁴¹ Mazmur 74:3.

⁶⁴² 1 Kor. 11:31.

⁶⁴³ Ibid. 4:5.

⁶⁴⁴ Ayub 23:5 lan 6.

⁶⁴⁵ Yes. 64:6.

⁶⁴⁶ Fil. 2:12.

⁶⁴⁷ Mazmur 2:11.

⁶⁴⁸ 1 Korinta 10:12.

*nindakake kaluputan.*⁶⁴⁹ Ya Gusti, nggilani paugeran Panjenengan! Sapa sing ora bakal gemeter ing atiné, sapa sing ora bakal nggeter ing jiwa né nalika krungu wangsulane nggegirisi saka Gusti—sing ora mung marang wong dosa, nanging uga marang sawatara tukang mujijat sing nganggep awake dhéwé wong suci, sing mratélakaké Injil, ngusir setan, lan nindakake akèh mujijat, kabèh mau ora digayuh liwat males lan nganggur, nanging liwat akèh pandonga, puasa, lan gawe; kaya sing diandikakaké Gusti bab mbuwang setan: *'Jenis iki ora metu kajaba kanthi pandonga lan puasa'*⁶⁵⁰ : nanging Hakim sing Adil ora mung ora nganggep pandonga, puasa, lan pakaryan liyane saka wong-wong sing ora diparingi sih minangka kabecikan, nanging malah nyebut kuwi tumindak tanpa hukum, kandha marang wong-wong sing wis puasa, nyambut gawe, lan ndedonga: 'Mlaku adoh saka aku, kowe sing nindakake tumindak tanpa hukum.' Ngapa iki kelakon? Apa ora amarga ana pamanggih rahasia sing sombong babagan dhèwèké? Nanging sapa sing bisa mangertèni iki? *Dalane Gusti iku jurang jero*⁶⁵¹ . *Putusan-putusané ora bisa diteliti, lan dalané ora bisa dipahami. Sebab sapa sing wis mangertèni pikirané Gusti? Utawa sapa sing tau dadi penasihaté?*⁶⁵² . Mula saka iku, Dawud, nalika ngadeg ing sisih saka paukumané Gusti, ndedonga marang Panjenengané: *'Aja mlebu ing paukuman karo abdi Panjenengan, amarga ora ana siji manungsa urip sing bakal ditemokaké bener ing ngarsané Panjenengan'*⁶⁵³ .

Mula aja gumunggung karo jasa-jasa awakmu dhéwé, utawa ngunggulake awakmu tinimbang Gréja Kristus, Brynya, sing nganggep awaké dhéwé suci; uga aja dawa-dawa nyritakaké bab pakaryan lan gaweyanmu, bab pandonga dawa lan puasa akèh, bab ngombe mung banyu lan kvass. Kepriye kowe bisa ngerti apa sing diarani pakaryan becikmu iku nyenengake Gusti Allah utawa ora? Ampunana aku, awit dudu tumindakmu sing diarani becik sing tak cela; nanging aku ora sarujuk karo kesombongan lan keangkuhanmu: kowe durung munggah saka bumi, nanging kowe nganggep awakmu luwih dhuwur tinimbang langit, nalika kowe nyeret kita menyang neraka.

Bab 3. Bab Tumindak Munafik

2) *Pangerten tumindak sing dianggep becik, nanging sejatine iku ala gedhe lan ora nyenengake Gusti.*

Karya becik sing dilakoni kanthi pura-pura lan munafik iku dudu becik, nanging ala: kaya serigala nganggo sandhangan wedhus dudu wedhus, nanging mung njupuk wujud wedhus, dene watak lan sipaté tetep serigala; Mangkono uga tumindak munafik kaya ngono katon suci, taat, lan saleh, nanging ing jeroné iku inti saka ala, tanpa hukum, lan ngina marang Gusti.

Saiki aku bakal mbukak kabecikan sing didhelikake ing balik topeng munafik saka amal-amal sing apik.

Keburukan kapisan yaiku kesombongan angkuh.

Ewoné manèh yaiku gaweyan sia-sia.

Keburukan katelu yaiku ngadili wong liya.

Keburukan kaping papat yaiku muji-muji wong liya.

Keburukan kaping lima lan pungkasan yaiku karusakan pait saka awake dhewe lan wong-wong sing kesar.

Ayo padha pikirake apa ala kuwi, sing disamaraké nganggo tumindak munafik, iku ora pati wigati.

Ana ala gedhe sing ndhelik ing balik tumindak becik: kesombongan angkuh; amarga iku nentang Gusti piyambak, sing nentang wong sombong. Iku mungsuh, amarga ora ngupaya kamulyaning Gusti nanging kamulyaning dhéwé; ora nyenengake Gusti nanging manungsa, lan ora nyambut gawe kanggo Gusti nanging kanggo dhéwé; supaya diormati minangka suci, lan manungsa padha muji minangka abdi agungé Gusti. Wong kaya ngono, nalika puasa, nggelapake pasuryane supaya katon kaya wong sing puasa; nalika ndedonga, dheweke ndedonga ing panggonan umum, ngulurake pandonga supaya wong-wong weruh dheweke ndedonga⁶⁵⁴ . Lan apa wae kabecikan sing ditindakake, ora ditindakake kanthi rahasia, nanging kanthi terang-terangan supaya dipuji dening wong-wong. Amarga Juruselamat kita Kristus mbandhingake wong kaya ngono karo kuburan sing dicat putih, ngendika marang para Farisi munafik ing Injil: *'Celaka kowe, para ahli kitab lan Farisi, kowe wong*

⁶⁴⁹ Matius 7:22 lan 23.

⁶⁵⁰ Markus 9:29.

⁶⁵¹ Mazmur 35:7.

⁶⁵² Roma 11:33 lan 44.

⁶⁵³ Mazmur 142:2.

⁶⁵⁴ Matius 6:16, 5.

*munafik! Amarga kowe kaya kuburan sing dicat putih, sing saka njaba katon éndah, nanging ing jeroné kebak balung-balungé wong mati lan kabèh jinis kotoran.' Mangkono uga kowe: amarga saka njaba kowe katon wong sing bener, nanging ing jero kowe kebak kemunafikan lan tumindak ala*⁶⁵⁵.

Keburukan gedhe sing nyamar dadi kabecikan sing dilakoni kanthi munafik; kasia-siaan pakaryan, amarga kabèh pakaryan manungsa—apa iku puasa, pandonga, utawa upaya liya—ora ana gunané. Ing kéné, pujian manungsa nampa ganjarané, nanging ing jaman sing bakal teka ora bakal ditemokaké; Santo Yohanes Klimakus⁶⁵⁶ kanthi cetha mbuktekaké kasia-siaané pakaryan kaya ngono, kandha: Kesia-siaan iku mbuwang-mbuwang gaweyan, ngrusak kringet, ngina marang bandha, benteng kaprecayan, pratandha ngremehake, kobongan ing pelabuhan, lan semut ing papan ngumbul; amarga semut iku cilik, nanging padha ngina saben tumindak lan wohé. Semut ngenteni gandum mateng, lan kesia-siaan ngenteni nglumpukake bandha (suci); amarga semut seneng nyolong, dene wong sia-sia seneng mbuwang-mbuwang. Lan maneh: Puasa wong sia-sia ora ana ganjaran, lan pandonga ora ana paedane; amarga kabèh mau ditindakake mung kanggo pujian manungsa. Wong puasa sing sia-sia kuwi nindakake kaluputan kaping pindho, amarga dheweke nglarani awaké dhéwé nanging ora entuk ganjaran. Sapa sing ora bakal ngguyu marang wong sing tumindak sia-sia kuwi? Nganti kéné tulisan Ladder-writer.

Piala gedhé, kanthi nyamar dadi pakaryan becik sing dilakoni kanthi munafik, yaiku ngukum wong liya, kaya sing katon ing wong Farisi sing sombong sing ndedonga ing candhi jejere panagih pajeg, lan sing kandha: '*Ya Allah, aku matur nuwun, awit aku ora kaya wong liya—pencuri, wong sing nindakake ala, pezina, utawa malah kaya panagih pajak iki*'⁶⁵⁷. Amarga panagih pajak, sing dikutuk déning Farisi, kabukten bener ing ngarsané Gusti Allah; nanging Farisi, sing ngutuk wong liya, lunga kanthi dikutuk dhéwé, lan kabecikane dadi sia-sia.

Keburukan gedhe, kanthi nyamar dadi pakaryan becik sing dilakoni kanthi munafik, yaiku ngapusi wong liya, nggawa marang percaya palsu. Lan nganggep pakaryan palsu iku bener, ngajeni wong munafik minangka wong suci paling utama, nampa tembung-tembunge minangka tembung kabeneran, lan manut ajarane. Kanthi cara munafik kaya ngene, akèh ahli bidah wis nyasar akèh wong saka iman Ortodoks menyang bidah; wong kaya ngono kuwi kaya Setan, sing ngowahi awake dhéwé *dadi malaikat pepadhang*⁶⁵⁸; dhèwèké katon minangka pepadhang kanggo ngapusi wong lan nyasar saka dalan kaslametan.

Nanging, pungkasan lan paling gedhé saka kabecikan iku paukuman langgeng; amarga sapa waé sing nindakake kabecikan kanthi munafik, amarga kesombongan, bakal diukum kanthi mesthi padha kaya wong sing nindakake kabecikan ala; amarga munafik lan kesombongan iku kabecikan dhéwé.

Sapa waé sing ngentekaké kekuwatané kanggo tumindak munafik bakal diukum kaya abdi sing jahat sing nyolong bandha sing diparingaké déning tuwané lan mbuwang-mbuwang kanthi boros. Amarga dhèwèké ngowahi karunia sing diparingaké Gusti Allah ora kanggo kamulyané Gusti, nanging kanggo kamulyané dhèwèké dhéwé.

Sapa waé sing ngukum wong liya bakal diukum kaya Antikristus dhéwé. Apa ora kacathet ing kitab-kitab Bapa Gereja: 'Sapa waé sing ngukum seduluré iku Antikristus'? Apa kang ditindakake Yohanes saka Sabaea, lan amarga pialang? Celak, amarga wis ngadili sedulure, dhèwèké diusir ing sawijining wahyu déning Kristus Gusti, sing disalib ing kayu salib, diarani Antikristus, lan dilucuti jubahé. Sapa waé sing kepéngin maca bab iki ing Prolog, ing tanggal 22 Oktober.

Liyane padha kesasar lan diukum minangka juru sesat; miturut sabda Gusti, *bakal digantungaké watu gilingan ing gulu, lan bakal dibuwang menyang segara*⁶⁵⁹.

Wong kaya ngono ora mati piyambak, nanging nyeret wong-wong sing wis ditipu bebarengan karo dheweke menyang karusakan sing padha: kaya ula kuwi, sing dideleng Santo Yohanes Teologian tiba saka swarga, ora tiba piyambak, *nanging nyeret sepertiga lintang-lintang ing swarga* bebarengan karo dheweke⁶⁶⁰. Wong-wong sing ditipu bakal binasa bebarengan karo sing wis nipu; iki diwartakaké déning Santo Krisostomus ing homili kapindho babagan Surat Filipi⁶⁶¹, ngendika: Apa ana sing luwih keji tinimbang setan, sing nyusun

⁶⁵⁵ Mat. 23:27,28.

⁶⁵⁶ Tembung 22, kaca 180 lan 181.

⁶⁵⁷ Lukas 18:12.

⁶⁵⁸ 2 Korinta 11:13.

⁶⁵⁹ Mrk. 9:42.

⁶⁶⁰ Wahyu 12:4.

khotbah kanggo nggawa sangsara marang wong-wong sing manut marang khotbah kuwi? Apa kowe weruh pinten-pinten ala sing ditindakake marang umaté dhéwé? Dhèwèké nyusun sangsara lan kasangsaran kanggo wong-wong mau liwat khotbah-khotbahé lan pakaryané. Nganti kéné pangandikane Chrysostom.

Ngerteni ala gedhe lan galak iki kasembunyi ing sangisore wujud kabecikan, sing ditindakake kanthi munafik.

Ing kéné, mungsuh-mungsuhé Gréja Kristus—sing nganggep dhéwé, lan dianggep wong liya, suci, bener, lan taat—padha mriksa nuraniné dhéwé, lan padha nyoba pakaryané, kanggo ndeleng apa ing sangisoré kedok kabecikané ana lima jinis kejahatan. Aku, wong dosa, ora ngukum wong-wong mau, nanging aku ngreksa wedhusku, sing dipasrahaké marang aku déning Kristus, Gustiku, manut tugasku, ngandharaké tembung-tembungé Kristus marang wedhus rohanié Kristus: *awas marang ragié wong Farisi, ya iku munafik*⁶⁶²; Ati-ati marang wong munafik sing teka marang kowe, ngapusi kowe nganggo tampilan njaba saka pakaryan becik. *Sing tak tresnani, aja pracaya marang saben roh, nanging uji roh-roh mau kanggo mriksa apa saka Gusti Allah: amarga akèh nabi palsu* (guru sing ngapusi) *wis metu ing donya*⁶⁶³.

Bab 4. Bab pakaryan becik sing ora ana wohé, amarga asalé saka katresnan marang dhiri dhéwé

3) *Diskusi babagan kabecikan sing ora ngasilake woh lan ora pantes kanggo kaslametan.*

Karya becik sing ora ngasilaké woh kaslametan yaiku sing ditindakake:

Boten amarga katresnan marang Gusti piyambak, nanging amarga katresnan dhiri.

Utawa sing ditindakake ing njaba Gréja Katolik Ortodoks.

NGENANI KABECIKAN SING MOTIVASINÉ KANGGO DIRI DEWEKAN

Karya-karya apik sing ditindakake ora amarga katresnan marang Gusti Allah dhéwé, nanging amarga katresnan marang dhiri dhéwé, kudu dipriksa kaya ing ngisor iki:

Apa wong iku luwih tresna marang Gusti tinimbang marang awake dhewe, utawa luwih tresna marang awake dhewe tinimbang marang Gusti? Wong sing luwih tresna marang Gusti tinimbang marang awake dhewe ora nggoleki awake dhewe ing pakaryané, nanging Gusti piyambak. Wong sing luwih tresna marang awake dhewe tinimbang marang Gusti ora nggoleki Gusti, nanging awake dhewe ing pakaryané. Wong sing tresna marang Gusti ngupaya Gusti ing pakaryané; saben pakaryan becik sing ditindakake, ditindakake kanggo kapentingan Gusti, kanggo katresnan ilahi, supaya bisa nyenengake Sing ditresnani. Nanging wong sing tresna marang awake dhewe ngupaya awake dhewe ing pakaryané; kabèh sing ditindakake—kabèh pakaryan beciké—ditindakake kanggo kapentingané dhéwé, ora ngupaya kabecikan apa waé kanggo awake dhewe, apa ing donya utawa ing akhirat.

Wong sing tresna marang awake dhewe nindakake kabecikan kanggo kapentingan donya, supaya dheweke ora tiba ing upaya sia-sia, isin utawa cacian, minangka paukuman lan balasan tumrap kabecikan; utawa supaya entuk manfaat, utawa pakurmatan lan pujian saka wong liya amarga kabecikane: wong jahat ora nindakake ala amarga wedi azab, nanging bakal nindakake ala ing saben cara yen ora ana paukuman lan balasan. Wong sing becik nindakake kabecikan kanggo entuk bathi, utawa kanggo ngupaya pakurmatan lan pujian saka wong liya; nanging dheweke ora bakal nindakake kabecikan apa wae yen ora ngarep-arep ganjaran, utawa pakurmatan lan pujian saka wong liya minangka balesan. Kalorone sejatine tumindak becik: tumindak wong sing nyingkiri ala amarga wedi paukuman, lan tumindak wong sing nindakake becik kanggo entuk ganjaran lan pakurmatan; nanging kalorone, amarga ora ditindakake saka katresnan marang Gusti Allah, nanging saka katresnan marang awake dhewe lan kanggo kapentingan pribadi, lan mulane ora ana wohé ing ngarsané Gusti, ora pantes nampa kaslametan langgeng, sanadyan ing kéné padha nampa ganjaran lan paedahé. Amarga wong sing ora nindakake ala amarga wedi paukuman, ganjaran lan bathine yaiku kasunyatan yèn dhèwèké ora kena paukuman. Déné wong sing nindakake kabecikan kanggo kapentingané dhéwé, tumindak kabecikan kuwi dhéwé dadi ganjarané, bathi, pakurmatan, lan pujian sing ditampa, sing dadi sabab dhèwèké nindakake kabecikan.

Nanging sanadyan wong-wong sing nglakoni kabecikan kanggo kaslametan langgeng, yen luwih tresna marang awake dhewe tinimbang tresna marang Gusti, tetep asor utawa ora ana wohé ing pakaryané; amarga pantes

⁶⁶¹ Kaca 1867.

⁶⁶² Lukas 12:1.

⁶⁶³ 1 Yohanes 4:1.

nampa ganjaran sing sithik, utawa malah ora pantes nampa kaslametan sakabehe, kaya sing diterangake ing ngisor iki:

Ana telung motif (sebab) kenapa sawijining wong, sing kepengin kaslametan kanggo awake dhewe, ngindhari ala lan nindakake kabecikan:

1) Amarga wedi marang sangsara langgeng,

2) Utawa kanggo entuk Karajan Swarga,

3) Utawa amarga katresnan marang Gusti Allah dhéwé. Wong sing nindakake kabecikan amarga wedi paukuman langgeng iku kaya abdi utawa budhak sing tumindak supaya ora dipukul utawa disiksa; lan yèn dhèwèké ora wedi paukuman, dhèwèké ora bakal nindakake kabecikan, nanging mung bakal nyingkiri piala ing saben cara.

Wong sing nindakake kabecikan kanggo Karajan Swarga iku kaya buruh upahan, sing makarya supaya nampa upahé: amarga yèn dhèwèké ora ngarep-arep ganjaran kanggo dhèwèké dhéwé, mesthi dhèwèké ora gelem makarya ing pakaryan kabecikan.

Nanging nindakake kabecikan mung amarga katresnan ilahi iku dalane putra, sing tumindak ora amarga wedi paukuman utawa ngarep ganjaran, nanging mung amarga katresnan Bapaké; lan nganggep tumindak sing nesuaké Bapaké iku minangka paukuman; dene tresna marang Bapaké lan ditresnani déning Panjenengané iku nduwèni ganjaran lan kasugihan paling ageng. Lan kabèh sing ditindakake, ditindakake kanggo nyenengake Rama sing dikasihi, lan ora kanggo kapentingan utawa bathi pribadi; amarga dhèwèké nganggep kabèh kagungan Rama iku kagungane dhèwèké, lan nyatakake yèn kabèh kagungane dhèwèké kagungan Rama.

Abdi ora diolok-olok amarga nindakake kabecikan, uga buruh upahan ora diremehake amarga nyambut gawe ing pakaryan becik; nanging putra dipuji lan diunggulake tinimbang wong-wong mau, amarga niyaté béda karo niyaté wong-wong mau; Sing sepisanan kepengin ing saben bab nyenengake bapaké, ngliwakake awake dhéwé; déné sing kapindho, golèk kabecikané dhéwé, ora pati peduli marang nyenengake Gusti Allah: lan sanadyan padha nindakake pakaryan becik, niyaté ora pantes dipuji, amarga ora ngarah marang pungkasan nyenengake Gusti Allah, nanging kanggo njamin kabecikan kanggo awake dhéwé. Amarga ajrih marang sangsara njaga kasucian, supaya ora nandhang cilaka; dene kepinginan marang kraton swarga ngupaya kabecikan lan kauntungan kanggo awake dhewe. Lan padha ora duwe katresnan, kaya cabang sing ora duwe oyot, sing ora ngasilake woh nanging layu lan dadi ora ana gunane. Mangkono St. Gregorius Dialogus (sing diarani 'Dialogist') mulang babagan iki ing Homili kaping 7 babagan Injil: 'Kaya akèh cabang wit sing metu saka siji oyod, mangkono akèh kabecikan lair saka siji katresnan ilahi. Ora ana cabang—tegesé, ora ana pakaryan becik—sing bisa duwé kekuwatan kajaba tetep nyambung karo oyod katresnan.' Nganti kéné pangandikane Santo Gregorius. Saka tembung-tembung mau cetha menawa saben pakaryan becik, yèn ditindakake ora amarga katresnan marang Gusti nanging mung kanggo kapentingan dhéwé, iku kaya cabang sing wis tiba saka wit: ora ngasilaké woh nanging malah layu lan ora ana gunané.

Bener yen wedi marang sangsara, lan amarga wedi marang sangsara, njaga awake dhewe saka ala lan nindakake kabecikan; nanging yen wedi kuwi lebur dening katresnan ilahi, yen cabang kuwi tetep nyambung karo oyot katresnan—yaiku wedi lan tresna marang Gusti bebarengan—mula pakaryan becik saka wong kuwi ora bakal kelangan woh kaslametan.

Nanging tanpa katresnan ilahi, wedi semata—wedi marang Gusti kaya kewan galak sing bisa nyantap, utawa kaya panganiaya sing bisa matèni—wedi kaya ngono, sing ndadekake wong tumindak becik, ngrusak; amarga cabang kuwi, tanpa oyot, layu lan ora ngasilake woh: wedi tanpa katresnan ora pantes kanggo kaslametan.

Apik yen ngidam Karajan Swarga lan nindakake kabecikan kanggo nggayuhé, nanging mung yen pangarep-arep kuwi kebak katresnan ilahi; lan yen cabang tetep nyambung karo oyod katresnan—tegesé pangarep-arep kanggo ana ing swarga k . ora mung kanggo kenyamanan pribadi nanging kanggo kamulyaning Gusti, supaya wong bisa muji Panjenengané salawas-lawase; banjur kabecikané wong kuwi ora bakal kelangan woh saka kaslametané. Nanging tanpa katresnan ilahi, mung kepinginan kanggo Karajan Swarga iku kaya cabang tanpa oyot, ora ngasilaké woh nanging layu; kaya sing ditegesake Rasul, ngendika: *'Yen aku duwe iman sakabehe, nganti bisa mindhah gunung, nanging ora duwe katresnan, aku ora ana gunane. Lan yen aku nyumbangake kabeh bandha; lan yen aku nyerahake awakku kanggo kobong, nanging ora duwe katresnan, iku ora ana gunane kanggo aku'*⁶⁶⁴ .

Bab 5. Bab tumindak becik sing ora ana wohé; amarga iku ana ing njaba Gréja Ortodoks

Bab 5. Bab pakaryan becik sing ora ngasilaké woh; amarga iku ana ing njaba Gréja Ortodoks xml-ph-0001@deepl.internal.

Mula, pakaryan becik sing ditindakake ing njaba Gréja Ortodoks, sanadyan becik pisan, tetep ora ana wohé lan ora pantes nampa kaslametan; amarga pakaryan kuwi ditindakake ing njaba Gréja, kang Sirahé Kristus, sing ngendika: *'Sapa sing ora ana bareng Aku, iku mungsuh Aku, lan sapa sing ora nglumpukaké bareng Aku, iku nyebar'*⁶⁶⁴. Amarga sapa waé sing nyawiji karo Gréja Kristus, nyawiji karo Kristus dhéwé, sing wis nyawiji karo Gréja-Nya kaya sirah karo awak, lan manggon ing jerone. Sapa waé sing mbelakangi Garéja Kristus, mbelakangi Kristus dhéwé—Sirah Garéja; lan tanpa Kristus, sapa waé sing mikir yèn dhèwèké nglumpukaké kabecikan kanggo kaslametan, sejatiné ora nglumpukaké, nanging malah mbuwang-mbuwang, lan ora pantes nampa kaslametan. Apa anggota awak sing dipotong saka badan sing diuripi lan diatur déning Sirah bisa tetep urip lan aktif? Apa batang sing dipotong saka pokok anggur, utawa cabang sing patah saka wit apel, bisa ngasilake woh? Ora bakal. Mangkono uga, wong Kristen, sanajan uripe saleh, ora bisa entuk kaslametan yen misahake awake saka persekutuan Gréja Ortodoks Kristus. Ati-ati, awit Panjenengané Sang Kinasih Athanasius, Patriark Alexandria, nyatakake ing wiwitan kredo panjenengané: *'Sapa waé sing kepéngin slamet kudu, luwih dhisik, nyekel iman Katolik; awit sapa waé sing ora netepi kanthi sakabèhé lan tanpa cacad bakal, tanpa mangu-mangu, binasa langgeng.'* Mangkono uga, ing pungkasan piyambakipun ngendika: *'Iki iman Katolik; sapa waé sing ora pracaya kanthi setya lan sejati ora bakal bisa slamet.'* Ngantos punika pangandikane Athanasius. Saka tembung-tembungé mau cetha manawa ora ana siji waé sing bisa kaslametaké ing njaba Gréja Katolik Ortodoks; kaya ing jamané Nuh ora ana siji waé sing kaslametaké saka Banjir sing ana ing njaba prau Nuh, nanging mung sing mlebu prau sing kaslametaké, déné kabèh sing ora mlebu padha binasa: Mangkono uga kita kudu mangertèni Gréja Suci Kristus (awit iku pratandha prahu Nuh), yèn ora ana siji waé saka wong-wong sing ora ana ing jeroné sing bakal nampa kaslametan: awit dhèwèké ora pantes nduwèni Gusti Allah minangka Bapaké (kaya sing diandharaké Santo Siprianus) yèn ora nduwèni Gréja minangka Ibuné⁶⁶⁵. Lan Injil kandha: *'Yen ana wong sing ora manut marang Gréja, anggépna dhèwèké kaya wong kafir lan panagih pajeg'*⁶⁶⁶. Aja ndeleng kabecikane yèn dhèwèké ora manut marang Gréja. Ana akèh wong sing sholeh sanajan ing antarané wong Hagar, sing netepi kabeneran, paring welas asih, ora nglarani sapa waé, lan nglakoni katresnan lan kabecikan ora mung marang bangsane dhéwé nanging uga marang wong Kristen; nanging kabecikan-kabecikan mau ora nggawa kaslametan; awit padha asring saka Kristus lan saka Gréja Kristus. Mangkono uga, wong-wong sing nggawa jeneng Kristus, nyebut awaké dhéwé Kristen, nanging nyingkiri Gréja Kristus, bakal binasa bebarengan karo kabecikané dhéwé (yen ana). Iki diwulangake kanthi cetha dening Santo Krisostomus ing komentare babagan Surat Paulus marang wong Filipi, Bab 1, ing Wacana kaping 2⁶⁶⁷, ing ngendi Panjenengané kandha: *'Ora ana sing luwih jahat tinimbang setan, sing ing endi-endi meksa manungsa nindakake pakaryan sing ora ana gunané lan mecah-mecahké wong-wong mau.'* Lan ora mung nyegah supaya padha nampa ganjaran swarga, nanging uga meksa supaya padha nindakake paugeran pangapuran. Amarga dhèwèké ora mung maringi piwulang kaya ngono, nanging uga puasa lan kasucian kaya ngono, sing ora mung bakal nyegah wong-wong mau saka ganjarané, nanging uga bakal nggawa cilaka gedhé marang sapa waé sing nindakake; bab wong-wong mau dhèwèké nerusaké: *'kabakar déning nuraniné dhéwé'*⁶⁶⁸. Mung nganti kéné miturut Chrysostom. Nanging kita kudu ngati-ati supaya ora puasa, ora kasucian—sanajan kasucian prawan—ora ajaran para bidah, ora pakaryan lan gaweyan liyane ora mung ora maringi kaslametan, nanging uga nggawa sangsara langgeng marang wong-wong mau. Bibi sing jujur saka Chrysostom wis maringi kabar iki.

⁶⁶⁴ Lukas 11:25.

⁶⁶⁵ Kitab babagan Persatuan Gréja.

⁶⁶⁶ Matèus 18:17.

⁶⁶⁷ Surat 1867.

⁶⁶⁸ 1 Tim. 4:2.

Bab 6. Bab Tingkah Laku Para Guru Munafik

Sawise nerangake panyelidikan tumindak skismatik sing kanthi salah dianggep becik, aku ora bakal kélangan kesempatan kanggo mbahas watak para guru munafik sing ngapusi nyawa wong sing alus lan polos; amarga kita wis krungu carane srigala galak mlebu ing kandhangé Kristus nganggo sandhangan wedhus.

Kaping pisan, kaya sing wis kita krungu, padha nggoleki omah-omah sing sugih lan makmur; nanging ora mlebu ing omahé wong mlarat lan papa. Mangkono uga srigala: ora lunga menyang panggonan sing ora diarep-arep ana buruane kanggo dicolong, nanging menyang panggonan sing krungu ana kumpulan wedhus, ing kono dheweke lunga. Padha uga nggoleki wong-wong sing gampang kapengaruh karo pesonané, kaya ta wong umum, lan utamané wanita.

Saliyane, nalika mlebu omah, padha nampilake kesalehan gedhe, ngetokake awake dhewe—ing tembung lan tumindak—minangka abdi Gusti, suci, bener, lan taat.

Padha nggawa roti dhéwé lan ora gelem nyicipi panganan sing diwènèhaké marang wong-wong mau, nganti padha bisa nyasarake warga omah kuwi menyang kabecikané sing ala. Amarga padha ora melu mangan panganan pasukan, sawenehing amarga padha muak marang sing ora resik, lan sawenehing kanggo nuduhake yèn padha lagi puasa; lan padha puasa nganti sonten, utawa sedina muput, malah luwih suwe, mung mangan sethithik roti sing digawa saka omah.

Padha nerusaké pandonga sing semangat marang Gusti kanthi khusyuk, supaya wong liya weruh; bab pangibadah kaya ngono Kristus wis ngomong ing Injil: *'Padha ndonga dawa tanpa ngumbah; wong-wong kuwi bakal nampa paukuman sing luwih abot'*⁶⁶⁹.

Padha ngajokake maca Kitab Suci, lan saka kono padha nerangake piwulangé, ora kanggo mulang wong liya ing dalan kaslametan, nanging kanggo narik marang panemu sempité dhéwé. Padha ngomong marang pamireng kanthi ambegan dawa, emosi jero, lan luh. Padha nampilake saben pratandha kasucian lan saben tumindak ibadah, nanging kanthi watak licik lan niat cerdik, kaya ing parabel sing kita waca ing *The Ladder of Divine Ascent*⁶⁷⁰: Srigala pura-pura turu, dene setan pura-pura suci; sing sepisanan golek pitik, sing kapindho golek ngrusak nyawa. Mula para munafik iki pura-pura suci, suci, puasa, ndedonga lan liya-liyané kabecikan, nanging kabèh mau mung kanggo ngapusi wong sing polos.

Nanging wong-wong, amarga prasaja lan ora ngerti akal liciké, padha gumun marang cara uripé, sedekahé, pandongané, lan wataké sing alus, banjur ngajèni wong-wong mau minangka abdi Gusti Allah sing agung, ngrungokaké piwulangé kanthi kuping mbukak kaya musik sing manis.

Banjur, sawise dalan menyang ati wong-wong sing ora paham wis dirapikake, padha wiwit nanem gulma bidahé. Ing wiwitan, padha ngina Gréja Allah, kaya-kaya ora ana iman, lan ngecam para rohaniawan, kitab suci, saben relik gerejawi, lan kabèh sakramèn.

Padha uga muji pangungsen Brynsk, tarekaté, imané, lan cara uripé kanthi pujian paling luhur. Ing wektu sing padha, padha ngandharake ramalan babagan Rawuhe Kristus Kapindho, ngaku yèn amarga wis cedhak, Antikristus wis mrentah ing donya. Lan kanthi cara iki padha ngapusi wong-wong sing polos, misahake saka Gréja Kristus lan nuntun menyang takhayulé dhéwé; padha nampa akèh sedekah saka wong-wong mau lan bali marang golongané karo rampasané, kaya srigala karo mangsa curiané; lan malah padha nuntun sawatara wong bebarengan karo dheweke, kaya-kaya menyang kaslametan, nanging sejatine menyang karusakan.

Bab 7. Urip sing luhur ora ngukuhake pracaya palsu

Mula saka iku, kita ngajak lan nyuwun marang kowe, ya wedhusé Kristus, supaya waspada marang para penipu iki, para wong 'bener' munafik sing *katon suci ing njaba nanging wis mbantah kakuwatane; adoh saka wong-wong mau: amarga kaya Jannes lan Jambres nentang Musa, mangkono uga wong-wong mau nentang kabeneran—wong-wong sing pikirane wis nyimpang lan ora trampil ing iman*⁶⁷¹. Aja kapancing dening katoné uripé sing sholeh, amarga wis cetha manawa ora ana urip sholeh sing bisa ngukuhaké iman palsu. Amarga

⁶⁶⁹ Lukas 20:47.

⁶⁷⁰ Tembung 15, folio 108.

⁶⁷¹ 2 Tim. 3:5 lan 8.

kadhangkala takhayul ditemokake malah ing antarané wong sing sholeh, kaya ortodoksi ditemokake ing antarané wong sing ora sholeh; lan manawa urip sing sholeh ora negesake iman palsu iku cetha katon saka kéné.

Kaya kang kacathet ing Uripé Santo Siril, Patriark Alexandria⁶⁷², (lan uga ing Prolog, ing tanggal 25 Februari); ana sawijining tuwa ing tlatah ngisor Mesir, sing sanadyan suci ing cara uripé, nanging kasar lan prasaja; amarga kabodhoané, dhèwèké nyatakaké yèn Melkisedek iku Putrané Gusti Allah. Kedadéan iki dilaporaké marang Paduka Suci Cyril ing , sing banjur ngutus wong tuwa mau lan ngajak dhèwèké rawuh ing ngarsané; Amarga ngerti yèn sang tuwa kuwi nindakake pratandha, lan apa waé sing dijaluké marang Gusti Allah mesthi kababar marang dhèwèké, nanging nalika dhèwèké nyritakaké bab Melkisedek iku saka kabodhoané, Patriark nggunakake kabijaksanaan kanthi alus: 'Abba, aku nyuwun marang panjenengan, amarga siji pikiran kandha yèn Melkisedek iku Putraning Allah, déné pikiran liyané kandha, "Ora, dhèwèké mung manungsa lan imamé Allah"; lan amarga aku ragu bab iki ing pikiranku, aku wis ngutus panjenengan khusus supaya panjenengan ndedonga marang Allah lan maringi kabar marang aku.' Nanging sang tuwa, kanthi pracaya marang pengalaman sajrone uripé, kandha kanthi wani: 'Panjenengan, kula nyuwun paling ora telung dina, lan kula badhé nyuwun marang Gusti bab punika; lan kula badhé ngandhani panjenengan apa waé ingkang kaparingaken dhumateng kula.' Kanggo sang tuwa mau lunga menyang selé lan nutup awaké dhéwé sajrone telung dina, ndedonga marang Gusti supaya paring wahyu babagan Melkisedek; lan sawisé nampa apa sing dijaluké, dhèwèké lunga marang Santo Siril, kandha: 'Melkisedek iku manungsa, dudu Putrané Gusti.' Pausus takon, 'Kados pundi Panjenengan mangertos punika, Bapa?' Panjenengané mangsuli, 'Gusti Allah paring katingal dhumateng kula kabèh para patriark, siji-siji, lan kula mirsani saben-saben lumampah ing ngarsan kula, wiwit Adam ngantos Melkisedek; lan Malaékat ngandika dhumateng kula, "Pirsani, menika Melkisedek." Mula mangertosi, gusti, menawi punika pancèn makaten.' Sang Cyril bungah banget, amarga piyambakipun sampun nylametaké nyawa sang tuwa mau, lan sawisé matur nuwun, piyambakipun nglampahi pangibadahipun. Lan nalika sang tuwa lumaku, piyambakipun mratelakaké marang kabèh yèn Melkisedek iku manungsa, dudu Putraning Allah; kanthi kawicaksanan kaya mangkono, Cyril, abdi Allah, sampun nuntun wong kang bodho mau menyang dalan sing leres.

Nanging kita mirsani yèn wong tuwa iki suci lan bisa nindakake mujijat, lan nampa kabèh sing dijaluké marang Gusti Allah; nanging dhèwèké tetep nyekel pracaya sing salah babagan Putrané Gusti Allah; lan dhèwèké mesthi bakal binasa ing saben cara yèn séda nalika isih nyekel ajaran sesat kuwi. Apa uripé sing luhur kuwi banjur ndhukung pracaya palsu sing nyebut Melkisedek minangka Putraning Allah? Lan ing *Limonar*, ing Bab 37, kita maca babagan sawijining askétus pilar sing manggon ing wewengkon Hierapolis lan manut marang bidahé Severus, sing banjur kanthi mujijat diowahi dening Ephrem sing paling suci, Patriark Antiokia, supaya manut marang iman sing sejati. Nalika panggung-pilar kuwi isih manut ing bidahé Seviro, apa dhèwèké, kanthi uripé sing sholeh minangka panggung-pilar—sing kapenuhan puasa lan pandonga—wis ndhukung iman Seviro sing dadi pegangané? Dadi, apa sing bakal kita kandhakake bab Patriark Eudoxius saka Konstantinopel, sing marangé Panjenengané Sang Martir Agung Theodore Tyron sing suci wis rawuh, maringi dhawuh supaya nyiapake kolivo nalika Prapanca Suci kanggo kabecikan para wong Kristen, kaya sing kacathet ing Synaxarion kanggo Setu kapisan ing Prapanca Suci? Apa Patriark Eudoxius, putrané martir suci Caesarius sing kobong ing tiang salib demi Kristus, ora nglakoni urip sing luhur? Nanging, uripé sing luhur ora bisa nguwaté imané sing salah; amarga dhèwèké nyekel ajaran sesat Arius, lan ing kahanan kuwi dhèwèké mati, binasa bareng karo para penganut sesat sing diukum déning Para Bapa Agung. Mangkono uga Patriark Sergius, sing nyemplungaké jubah Sang Perawan Paling Suci ing segara, lan lumantar pandongane nyebabaké prau-prau Skitia ing sacedhak Konstantinopel klelep ing segara, lan sing netepaké akathist kanggo muji Sang Perawan Paling Suci Ibuné Gusti Allah supaya dinyanyèkaké ing Setu kaping lima ing Prapanca Agung; apa dhèwèké ora nglakoni urip sing luhur? Nanging, uripé sing luhur ora bisa ngonfirmasi iman palsu; amarga dhèwèké dadi pamimpin bidah Monothelite, sing diterangaké kanthi rinci ing uripé Sang Mulya Maximus Pengakun, ing tanggal 21 Januari; lan ing bidah kuwi Patriark Sergius séda, diétang ing golongan ahli bidah, lan dikutuk déning Para Bapa Suci. Iki cetha nuduhaké yèn ora ana urip mulya sing bisa ndhukung pracaya palsu. Iki uga dingerteké saka pangandikane Santo Yohanes Krisostomus⁶⁷³, ing ngendi dhèwèké ngandhani supaya waspada marang wong sing urip mulya nanging mulang

⁶⁷² 9 Juni, folio 55.

⁶⁷³ Ing 2 Tim. 1, piwulang moral 2, folio 2318.

doktrin palsu, kanthi kandha: 'Amarga yèn piwulang iman wis nyimpang, sanajan dhèwèké kaya malaékat (liwat tumindaké), aja taat marang dhèwèké; nanging yèn dhèwèké mulang kanthi bener, aja merhatosaké tumindaké, nanging marang tembung-tembungé.' Mung nganti kéné miturut Chrysostom.

Amarga sanadyan para Brynians, miturut cara uripé, ngaku wong sing luhur budi, nanging ora bisa mbela kapercayané sing palsu. Kapercayan, miturutku, dudu siji iman; amarga ing antarané wong-wong mau, (kaya sing wis kita kandhakake sadurungé) ora ana siji iman, nanging akèh. Saben panggonan pertapa nduwèni kapercayan dhéwé; lan saben pertapa kepéngin ngunggulaké kapercayané dhéwé lan netepaké minangka sing sejati; lan padha ngutus ing donya para mubalig lan guru rahasia kang munafik, kaya-kaya padha dadi Rasul Kristus; lan para guru iki pancen sing dituju tembung-tembung para Rasul: '*rasul palsu, tukang gawe tipu, nyamar dadi Rasul Kristus*'⁽⁶⁷⁴⁾; lan iki ora nggumunake; awit Setan dhéwé nyamar dadi malaikat pepadhang: mula ora nggumunake menawa malah para abdi-abdiné nyamar dadi abdi kabeneran, sing pungkasané bakal cocog karo pakaryané.

Bab Loro

Bab 8. Bab tumindak skisma sing ala, lan bab para guru

Karya-karya skisma sing ala, sing cetha ditindakake déning wong-wong mau kanggo nentang Gréja Suci, miturut kabar sing kita tampa, ora kaétung; mokal kanggo nulis utawa nyritakaké kanthi rinci, kajaba kita bakal nyebutaké ing kéné sing paling wigati. Kita ora bakal nyritakake mau saka karepé dhéwé, amarga aku, sing andhap asor, ora lair utawa gedhé ing tanah iki, lan aku uga durung tau krungu ana prahara ing nagara iki—apa saka alas Bryn, apa saka panggonan pertapa, apa saka bedané iman, apa saka pakaryané; nanging saiki, kanthi kersaning Gusti lan dhawuhe Sang Pamrentah Agung, sawise miwiti manggon ing kene, aku wis sinau babagan kuwi liwat pirang-pirang laporan. Mula saka iku, kita bakal nyritakake apa sing pancen dingerteni: sawetara perkara aku sinau saka para narator sing bisa dipercaya, liyane aku krungu saka para saksi mata; lan kabèh mau wis tak tampi kanthi tulisan.

Kaping pisan, kita bakal nyuguhake sawatara petikan saka telung surat suci paduka Ignatius, Metropolitan Siberia, sing ditulis marang sakabèhing wilayah padukane nalika nglakoni pelayanan pastoral ing Siberia, ngecam lan mbusak karusakan saka bidah skisma, sarta ngélingaké para pracaya supaya ora kesasar déning bidah sing mbebayani nyawa.

Ing epistula kapisan, piyambakipun nyarios babagan telung guru skismatis ingkang wonten ing tanah Siberia sacedhak Tyumen; asmanipun: Osk'a (Yosef), sawijining biksu palsu, julukan Astomen, keturunan Armenia, saking kutha Kazan; lan Yakunka (Yakobus), wong murtad, juluke Lepikhin; lan Avramko (Avram), wong Yahudi, juluke Wong Hongaria, biksu palsu. Telu wong iki mulang wong-wong supaya ora rawuh ing gréja, ora ngakoni dosa, ora nampa Komuni Suci, lan ora nikah miturut tata gréja sing sah; padha mulang supaya ora nggawe pratandha salib miturut adat kuna sing dijupuk saka wong Yunani—ora nganggo telung driji pisanan ing tangan tengen—nanging nganggo loro driji, manut adat bidah Armenia. Lan padha nyebarake piwulang liya sing ora masuk akal, bertentangan karo Gréja Suci lan mbebayani nyawa, ing antarané wong-wong: kanthi mangkono padha nyiksa Gréjaé Gusti Allah, ngapusi akèh wong lan narik wong-wong mau mèlu. Saka telung guru skizmatik kuwi, sanadyan loro padha sarujuk karo guru katelu ing akèh piwulang sesat, nanging ora sarujuk ing bab iki: amarga Osk lan Yakunka mulang wong supaya ngobong awaké dhéwé, kaya-kaya kanggo Gusti Kristus; lan padha ngobong akèh wong, nggawa menyang alas lan ara-ara samun, panggonan sepi; déné Avramko mbantah ajaran lan tumindak mau, nglarang wong ngobong awaké dhéwé, nanging mung supaya nyingkiri Gréja lan sakramen-sakramené. Kajaba iku, Ingkang Kinurmatan Ignatius nyebutake prabédan liya ing antarané wong-wong mau ing pungkasan surat katelu, yaiku Yakunka Lepikhin wis diwulang déning nabi palsu Avvakum, imam agung, sing ngaku yèn rawuhe Sang Antikristus ora bakal katingal déning panca indria, nanging mung ana ing donya ing pikiran waé, lan sakjatiné wis ana kaya-kaya; déné Avramko mulang marang wong Yahudi yèn Sang Antikristus bakal teka kanthi nyata ing jamané dhéwé lan mrentah donya; Sawisé misah saka dhèwèké lan para muridé, para penganut Lepikhin dijenengi 'Ortodoks', déné para penganut Avramko dijenengi 'Sensualis'. Nganti

⁶⁷⁴ 2 Kor. 11:13.

saiki, isih ana ing alas Bryn sawijining pertapaan para Sensualis sing dianggep turunané Avramko wong Yahudi sing dijuluki 'wong Hongaria', sawijining biksu palsu.

Lan supaya dingerteni bab para guru palsu iki, Oskia Astomen, wong Armenia, diasingake saka Kazan menyang tanah Siberia ing taun 7168 (1660) saka pambentukan donya, ing taun kaping papat sawisé pangasingan Avvakum, protopope Rusia. Oskia kapisan ana ing Tyumen, banjur digawa menyang Yeniseysk; ing endi wae, ing kutha lan desa, ing ngendi wae dalane, dheweke ninggalake tapak skisma ing antaraning wong-wong sing prasaja, sing bisa dheweke tipu. Bab Yakunka Lepikhin, dhèwèké biyèn tau dadi ataman ing Verkhoturys; sawisé nduwé bojo kapisan, dhèwèké matèni bojone, banjur nikah manèh karo wong liya lan nduwé anak wadon; dhèwèké uga mèlu ajaran skismatik, nyebut dhèwèké dhéwé imam—sanajan durung diangkat dadi imam—lan nindakake upacara imam kajaba Liturgi: Dheweke bakal mberkahi wanita sing lagi nglairake liwat pandonga, ng baptis bayi, ngrungokake pengakuan wong, lan maringi Komuni Suci—sanajan carane ora dingerteni, kaya digawa saka adoh; dheweke uga nyukur rambute wong sing kepengin mlebu urip biara; lan nalika ngubur wong mati, dheweke maca pandonga pangapura kanggo wong-wong mau.

Nalika Oskia wong Armenia digawa saka Tyumen menyang Yeniseysk, Yakunka lan Avramko tetep ana ing panggonané, mimpin umat Gusti Allah menyang dalan sing salah, lan padha nulis akèh cacian marang Gréja Gusti Allah, kalebu iki: Yakunka, sing dhéwé iku pelukis ikon, nggambar ing selemba kertas sawijining gréja lan setan, ing wangun ula, nglilit gréja mau lan nyemburake racuné sing najis marang misteri paling suci saka Kristus; Sawise nglukis akèh lembaran kaya ngono, dhèwèké nyebarake marang wong-wong lan ngirim menyang wilayah sacedhaké, supaya wong-wong padha muak marang Gréja lan nyingkiri Misteri Kristus sing paling suci.

Ing epistula kapindho, Paduka Mulya Ignatius, Uskup Siberia, nyatakake manawa para guru palsu sing mulang wong supaya ngobong awaké dhéwé, sawisé nglumpukaké murid-murid lan kanca-kanca sing padha pikiran, uga para mitra ing pakaryan ala, nindakake tumindak anarkis lan kejem iki: sawise ngapusi akeh wong, lan nggawa bojo, para dara lan bocah menyang panggonan kosong ing , dhèwèké dhisik ngrusakké awaké dhéwé nganggo kabèh jinis zinah; banjur, sawisé dikurung ing gubug sing wis disiapaké kanggo kuwi ing alas, lan lawangé dikunci, dhèwèké banjur dibakar, nalika nyolong kabèh kagungané kanggo dhèwèké dhéwé. Lan kanthi mangkono padha ngrusakaké wong-wong sing kesasar nganggo pati kaping pindho, matèni nyawa lan badan—nyawa amarga dosa, lan badan amarga geni.

Nalika wis dadi lumrah wong lanang urip bareng wong wadon tanpa nikah, padha mréntahaké supaya bayi-bayi sing lair saka iku dibaptis déning wong biasa, lan supaya ora ana nikah, baptisan, utawa berkah apa waé sing diparingaké déning tatanan suci.

Bab 9. Babagan Capito, Avvakum lan Liyané

Ing surat kaping telu, Panjenenganipun Ignatius, Uskup Siberia, sawisé cukup mbantah bidah Armenia lan nerangaké bidah-bidah Veliky Novgorod sing biyèn nyasar menyang Yudaisme, miwiti critané bab belahan lan bidah saiki karo sawijining heresiarkus, biksu Kapiton, sing manggon ing distrik Kostroma, ing Gurun Kolesnikova, lan wis nglumpukaké murid-murid ing sakupengé. Sawetara warga desa, sawisé nyekseni cara urip asetiké, padha teka marang dhèwèké, manggon bareng, lan nganggep dhèwèké minangka pandhuan rohani. Nanging dhèwèké nglakoni tapa brata sing ketat banget nganti ing dina raya Kelahiran Kristus utawa Paskah Suci dhèwèké ora ngidini mangan keju, mentega, utawa iwak; nanging dhèwèké lan para muridé mung mangan roti, wiji, woh beri, lan woh-wohan liya saka bumi. Ing pesta paling mulya saka Kebangkitan Kristus, tinimbang endhog sing diwarnai abang, dhèwèké maringi sedulur bawang sing diwarnai abang. Nganggep dhèwèké agung lan suci, dhèwèké wiwit ngremehake para rohaniawan lan nolak nampa berkah saka wong-wong mau; dhèwèké uga wiwit nggawé doktrin lan kapercayan anyar manut kabijaksanaané sing nyimpang, lan nyebabaké perpecahan lan prahara ing sajroning Gréja Kristus, dhèwèké mréntahaké wong-wong supaya nyingkiri komuni gerejawi lan berkah saka para imam; Dheweke mulang manawa ora kena nyembah ikon suci anyar, nanging mung sing lawas; lan supaya nggawe pratandha salib kanthi cara Armenia nganggo loro driji; lan dheweke ngandharake gagasan liya sing bertentangan karo ortodoksi, mulang akèh wong, lan dadi pangadeg gerakan Kapiton sing dijenengi miturut jenenge.

Ing kutha karajan Moskow, muncul para pemisah: Avvakum, protopope, lan Gregory, protopope, sing dijuluki 'Neron' (sing pungkasan mau banjur tobat lan diapura); uga ana Lazar, sawijining imam; Nikita,

sawijining imam sing dijuluki 'Pustosvyat'; Fyodor, sawijining diaken; lan akèh liyané saka kalangan rohaniawan lan umat, lan sawatara saka kraton Tsar—pembela bidah loro-jari Armenia lan panyulut perpecahan liyané.

Bab 10. Sawijining gadis nampa Komuni Suci nganggo kismis

Ing wektu sing padha, ing kecamatan Kineshma, Reshma, lan Ples, muncul skismatik liyane sing dikenal minangka 'Podreshetniki', jenengé dijupuk saka guruné, sawijining warga desa sing dikenal minangka Podreshetnikov, sing, manut marang bidat Kapiton, mulang wong-wong supaya ora rawuh ing Gréja Allah, ora nduwé bapak rohani, ora nampa berkah saka imam, lan nyingkiri kabèh sakramen Gréja. Wong-wong mau nindakake ibadah ing omahé dhéwé miturut tata cara imam, sanajan ora tau diangkat dadi imam, lan padha nglairaké bayi; bab komuni, iku kaya sihir—dudu roti, nanging woh-wohan cilik sing diarani 'kismis', kang wis diwenahi mantera—lan padha mangan kanthi cara kaya ngéné: Padha milih sawijining gadis saka antarané wong-wong mau, digawa menyang ruang ngisor omah, lan diparingi busana warna-warni; banjur metu saka ruang ngisor ing wektu sing wis ditemtokake, nganggo ayakan ing sirahé, sing ditutupi kain resik, lan ing ayakan kuwi ana 'raisins'; nalika kuwi ing omah wis padha kumpul akèh priya, wanita, lan bocah-bocah. Nalika cah wadon iku metu saka gudang karo ayakan ing sirahé, dhèwèké ngandika kaya imam: 'Mugi Gusti Allah éling marang kowé kabèh ing kratoné, tansah, saiki lan salawas-lawase'; lan wong-wong mau, sawisé nundhuk, mangsuli: 'Amin'; lan sang putri mbaleni tembung-tembung mau telung kaping, nalika wong-wong mau mangsuli 'Amin' telung kaping. Lan sawisé kuwi, gadis iku maringi kurban ngina kuwi minangka gantiné Komuni Suci: lan sapa waé sing nyicip woh-wohan kuwi langsung kepéngin mati, kaya-kaya kanggo Gusti Kristus—apa kobong, digantung, utawa klelep ing banyu—kaya-kaya padha edan; lan akèh sing banjur nyebabaké karusakan dhéwé.

Bab 11. Setan padha bungah marang wong-wong sing ngobong awaké dhéwé

Ing wates kutha Nizhny Novgorod ana desa kraton sing dikenal minangka Knyagino lan Murashkino; saka desa-desa iki, uga saka pemukiman lan gampong sakupenge, akèh priya lan wanita karo anak-anake padha nglumpuk, nyiapake nyulut awaké dhéwé ing sawijining lantai pemukul gandum ing lumbung, lan, sawisé nampa komuni gaibé, padha ngiket awaké dhéwé dadi bundel loro utawa telu nganggo tali tipis, ninggalaké loro wong ing antarané kanggo nyulut geni lan ngobongé. Para priya mau, sanadyan padha nyekel komuni ing tangane, ora padha mangan, amarga wis dijaga dening Gusti, supaya paukuman para martir setan sing terkutuk mau bisa dingerteni. Nalika loro mau wis nyulut geni, lan kobongan wis nyerlok kabèh lumbung, sanadyan loro mau dhéwé arep mbuwang awaké dhéwé menyang geni kang ngamuk supaya kobong, padha langsung weruh, ing dhuwur geni ing antaraning asap, ana loro setan ireng, kaya wong Ethiopia, mabur ing udara nganggo swiwi kaya kalong (tikus mabur), padha bungah lan tepuk tangan, lan padha njerit banter: *'Iku kagungan kita, iku kagungan kita!'* Sawisé nyekseni kabungahan setan kuwi nalika wong-wong padha binasa, loro priya kuwi padha nggetak lan kandha siji lan sijiné: 'Kowe weruh, sedulur, kepiyé kita padha binasa amarga piwulangé wong sing dikutuk kuwi?' Banjur padha nggawe pratandha salib ing awaké dhéwé lan mlayu saka kono. Nalika padha tekan marang imam ing désané, padha ngakoni kabèh marang imam mau lan tobat; lan ora mung marang imam, nanging uga marang wong-wong liya, padha kandha kanthi nangis apa sing wis padha deleng marang wong-wong sing wis mati—kabungahan setan kuwi—lan padha matur nuwun marang Gusti Allah sing wis nylametaké saka karusakan kuwi.

Bab 12. Bab ati bayi sing dipotong dening sihir

Ora adoh saka kutha Vologda, ing dalan menyang Kargopol, ing wewengkon sing adoh saka segara, ing panggonan sepi, manggon sawijining mungsuh Gusti Allah, dukun sihir lan dukun, sing nganggo jeneng pertapa lan pura-pura suci; lan dhèwèké dianggep suci lan kinormatan déning warga désa sakupengé; lan akèh wong padha teka manggon karo dhèwèké, nganggep dhèwèké minangka guru lan pituduh. Ora mung priya, nanging uga wanita lan para dara wis kebak ing panggonan sepi kuwi; amarga kapikat karo piwulang muji-muji lan urip munafiké, padha nyedhak marang dhèwèké kaya marang wong suci agungé Gusti Allah. Wong sing diarani wali sengsara iki mulang sacara rahasia manawa saben wong kudu urip ing zinah tanpa rasa salah, kandha manawa sesambetan badan miturut persetujuan bebarengan dudu dosa, nanging katresnan; kanthi syarat ora omah-omah lan ora disyukuri ing upacara manten. Ana sawijining priya saka kutha Vologda sing, amarga kabebanan déning akèh dosa, sadar lan tobat marang Gusti Allah; dhèwèké nglakoni nadzar kanggo nglampahi sésa uripé kanthi suci lan

menyang ara-ara gersang, supaya kanthi meneng dhèwèké bisa nampa pangapura dosané saka Gusti Allah. Nalika krungu bab pertapa iki—yèn akèh wong padha nglumpuk ing sacedhaké lan manggon ing ara-ara gersang—dhèwèké mangkat menyang kana, tanpa ngerti yèn uripé padha pesta pora. Lan nalika dhèwèké teka marang pertapa kuwi lan marang pamimpin para wong ing ara-ara sing uripé ora murni kuwi, dhèwèké nyuwun supaya diparingi idin manggon bareng karo wong-wong mau ing ara-ara, kaya sing ditindakake wong liya; nanging pamimpin kuwi kandha marang tamu: 'Sedulur sing kinurmatan, kowe teka ing panggonan sing bener, awit saiki ora ana maneh Gréjaé Gusti Allah ing donya; kabèh wis nyasar lan wis rusak; awit ing gréja-gréja padha nyanyi lan maca miturut upacara anyar, déné ing kéné sih-rahmaté Gusti isih nglindhungi kita, lan kita ora nampa kabaruan apa waé; kita dibaptis manut tradisi sangkèning Theodoret sing suci, lan kita ora nampa tradisi Nikon; pancèn kowe wis bener mlayu saka Sang Antikristus. Wong iku, sawisé krungu kuwi, ngomong marang dhèwèké kanthi emosi sing jero: 'Ya Bapa sing kinurmatan! Kula nyuwun tulung mugi panjenengan nuntun kula dhumateng margi kaslametan; awit saking punika kula rawuh ing griya suci panjenengan, amargi kula sampun mireng bab gesang panjenengan ingkang ajrih Gusti, ingkang saged nuntun jiwa-jiwa dhumateng Kristus Gusti kita; nyelametna kula, ingkang kepéngin slamet.' Nanging pertapa sing sengsara kuwi mangsuli, kandha: 'Anakku sing sholeh, pantes kowe diuji dhisik kanthi puasa, supaya kowe ora mangan utawa ngombe sajrone sawetara dina, nganti Gusti Allah maringi pratandha marang kita apa sing kudu ditindakake babagan kowe; lan sawise kuwi kita bakal nampa kowe kanthi kabungahan.' Dheweke banjur janji bakal nindakake kabeh sing diprentahake tanpa ragu-ragu, kanggo kaslametan nyawane. Banjur pertapa iku mréntahaké supaya dhèwèké digawa menyang sel paling njero, sawijining kapel cilik sing nyambung karo selé dhèwèké dhéwé, ing ngendi dhèwèké manggon; Ing kapel cilik kuwi mung ana jendhela siji, ngadap dalan, cilik banget, mung kanggo ngidini cahya mlebu ing kapel; lawangé, nanging, dikunci kanthi kenceng, supaya sapa waé sing dikurung ora bisa lolos saka kono.

Nalika wong iku tetep ana ing pangasingan telung dina tanpa dhaharan utawa omben-omben, dhèwèké wiwit nggawe bolongan cilik ing témbok sel pertapa, kanthi mecah lumut ing antarané balok-balok kayu; sawisé bolongan mau rampung, dhèwèké ngawasi apa sing ditindakake pertapa. Nalika dhèwèké lagi ndelok liwat bolongan cilik kuwi, ana loro priya teka marang sang pertapa, kandha: 'Bapak Suci! Gusti Allah wis ngapura cah wadon sing lagi ngandhut kuwi; dhèwèké wis nglairaké bayi lanang. Piyé dhawuh panjenengan marang kita kudu tumindak piye marang bayi kuwi?' Pertapa sing diarani suci nanging sejatine celaka kuwi mangsuli marang wong loro mau: 'Apa aku durung tau kandha marang kowe sadurunge, yen yen sang putri iku wis nglairake bayi, kowe kudu mbukak dhadha bayi sing anyar lair nganggo piso, njupuk jantungé, lan nggawa marang aku ing piring? Mula, lunga lan tindakna kaya sing tak kandhakake.' Padha langsung mangkat lan sawisé sawatara wektu padha nggawa ati bayi anyar mau ing piring kayu. Ati iku isih urip lan obah, banjur padha nyerahake marang dhèwèké; dhèwèké banjur njupuk piso, motong dadi papat nganggo tangané dhéwé, lan kandha marang wong-wong mau: 'Jupuk iki, garingna ing pawon, banjur giling nganti alus.' Para abdi setya sing ala saka pertapa terkutuk kuwi lunga lan nindakake miturut dhawuh, banjur padha mbalekake marang dhèwèké ati bayi sing wis digiling dadi bubuk alus. Nanging pertapa kuwi njupuk selemba kertas tulis, ngoyak dadi potongan-potongan cilik, nyelehake sethithik ati sing wis digiling ing saben potongan, lan sawisé ngundang sawetara murid anyaré, kandha marang wong-wong mau: 'Jupuk potongan kertas iki kang ngemot relik suci' (dhèwèké nyebut mantrané 'relik suci') 'lan mlebu ing kutha-kutha, désa-désa lan kampung-kampung; lan nalika mlebu omahé wong, kandhaa marang wong-wong yèn dhèwèké ora kena menyang gréja, ora kena nampa berkah saka imam-imam jaman saiki, lan ora kena marani dhèwèké kanggo ngakoni dosa, lan aja nampa sakramèn gerejawi apa waé, nanging gawe pratandha salib ing awaké dhéwé nganggo loro driji, lan ing kahanan apa waé aja nampa pratandha telung driji, amarga iku pratandha Antikristus. Lan apa padha ngrungokake kowe utawa ora, gawa piwulang iki sing diwenehake marang kowe lan kanthi rahasia campurake ing panganane utawa ombenane, utawa ing wadhah sing digunakake nyimpen banyu ing omahé, utawa ing sumur. Nalika padha nyicipi, padha bakal bali marang kita kanthi sejati, percaya marang tembungmu, lan dadi martir kanthi kersané dhéwé.

Sawisé weruh lan krungu kuwi, wong sing lungguh ing selé dadi lumpuh amarga wedi lan ora ngerti apa sing kudu ditindakake. Mula saka iku, dhèwèké wiwit ndedonga kanthi khusyuk marang Gusti Allah, kang dipuji ing Trinitas Suci, supaya olèh panyelamatan saka musibah kaya ngono, lan wiwit nggawe pratandha salib ing awaké dhéwé nganggo telung driji (awit sadurungé dhèwèké nggawe nganggo loro driji, miturut piwulangé pertapa jahat kuwi). Nanging Gusti Allah, sing ngrungokake wong-wong sing ndedonga marang Panjenengané

nalika ing sangsara, paring panyelamatan marang wong kuwi sing lagi nyendhiri, kanthi cara kaya mangkéné: esuké, ana sawetara pedagang sing liwat ing sacedhak selé; nalika sang pertapa weruh wong-wong mau, dhèwèké nglirik nganggo tangané supaya padha teka ing jendhela lan kanthi rahasia nyritakaké kabèh sing dhèwèké ngerti bab dhèwèké lan sang pertapa—apa sing wis dideleng lan dirungokaké—lan nyuwun supaya padha nylametaké dhèwèké saka kono. Dheweke maringi pandhuan carane nylametaké dheweke: padha kudu kandha yen ana abdi sing wis nyolong bandha saka dheweke, banjur mlayu lan ndhelik ing kana, lan padha kudu nyuwun marang resi supaya nyerahake abdi mau marang dheweke. Para pedagang, nanging, amarga krasa welas banget marang wong sing dipenjara, pura-pura nggoleki abdi sing wis nyolong lan mlayu saka padha; lan padha pura-pura krungu yèn dhèwèké ndhelik ing ara-ara samun kuwi; lan padha nyuwun marang resi supaya nyerahaké abdi mau marang padha. Nanging pertapa iku banjur nyaur wong mau saka selé lan kandha marang dhèwèké: 'Apa sing wis kok tindakaké, sedulur? Kowé wis ngapusi kita, pura-pura golèk kaslametan, padahal sejatiné kowé wis nyolong marang tuanmu lan mlayu menyang kéné.' Nanging wong iku tiba ing lemah lan kandha: 'Aku wis dosa marang swarga lan marang panjenengan, Bapa; wong-wong ala sing nuntun aku menyang kéné; nanging aku nyuwun supaya panjenengan aja nyerahake aku marang para tuanku, amarga aku ora bisa urip maneh ing sangisoré wong-wong mau.' Banjur pertapa iku kandha: 'Meneha, sedulur, lan ngladeni para tuwanmu, kaya sing dhawuhake Rasul: "Para abdi, manut marang tuwanmu."' Banjur resi nyuwun marang para tuan palsu kuwi supaya aja nglarani abdi, asal abdi mau ngembalèkaké bandha. Para tuan mau maringi janji marang resi yèn ora bakal nglarani abdi; lan sawisé nggawa wong mau bebarengan, padha mangkat.

Sawisé para pedagang kuwi lunga karo wong kuwi, kabar teka marang sang pertapa yèn kabèh rahasié wis kabocoraké marang para pedagang kuwi déning wong sing tau manggon ing biara. Banjur, resi iku nglumpukake kabèh murid-muride, lanang lan wadon, lan ngobong sel-sel padunungané; banjur piyambakipun mangkat menyang sakupenge Veliky Novgorod, lan manggon ing alas pinggir tlaça ing Biara Paleostrovsky, lan nguwasani biara kuwi; amarga akèh wong saka désa-désa sakupenge padha teka kumpul marang dhèwèké, kagoda déning piwulangé sing muji-muji lan katarik déning sihé. Nalika Panjenengané Cornelius, Metropolitan Veliky Novgorod, krungu bab kuwi, piyambakipun ngutus tiyang-tiyang pinunjul saka kalangan rohaniwan lan umat awam kanggé maringi piweling miturut ajaran Gréja; nanging para rahib sesat kuwi, bebarengan karo pimpinanane, ora mung ora nggatekake piweling mau, nanging uga ngundang karusakan tumrap awaké dhéwé. Amarga, sawisé padha ngina Gréja Suci lan kabèh umat Kristen Ortodoks, padha ngunci awaké dhéwé ing biara kuwi, banjur ngobong gréja-gréja, sel-sel lan pager sakupenge, mula bebarengan karo biara kuwi padha kobong lan mati.

Bab 13. Wong-wong sing kobong padha njerit saka jeroning lemah: 'Aduh, kita cilaka!'

Praktik ngobong awak dhéwé iki malah nyebar nganti tanah Siberia, disebaraké déning para skismatik sing diasingaké: amarga nalika Osk, biksu palsu saka Armenia, digawa menyang Tyumen, dhèwèké nggodha sawijining imam sing jenengé Dometian mlebu ing bidaté; lan, bebarengan karo Yakunka Lepikhin sing kasebut mau, padha nggodha akèh wong, nggawa menyang ara-ara gersang, lan ngobong. Sawisé Oskha digawa menyang Yeniseysk, Pendeta Dometian lunga menyang ara-ara gersang, ing kono dhèwèké ketemu biksu jenengé Ivanishcha, sing padha ala; dhèwèké njupuk sumpah biksun saka dhèwèké lan dijenengi Daniel. Sawisé cukur sirah, dhèwèké ngedegaké panggonan kapisah ing ara-ara, ora adoh saka biksu Ivanishcha; lan nalika dhèwèké bali menyang donya, dhèwèké nyebarake ajaran sesaté ing kabèh désa lan nuntun wong-wong sing ora paham menyang sesat, supaya padha nyingkiri Gréja Suci lan kabèh papan suci lan sakramèn gréja: lan dhèwèké kandha marang wong-wong yèn Antikristus wis mrentah ing donya, lan Dina Pengadilan wis cedhak, lan dhèwèké medeni jiwa-jiwa sing polos; lan, nglumpukaké wong-wong sing ngrungokaké dhèwèké, dhèwèké nuntun wong-wong mau menyang ara-ara samun menyang panggonané ing kana. Sawisé nglumpukaké priya, wanita, lan bocah-bocah, cacahé watara sewu pitung atus, dhèwèké nulis marang biksu Ivanishche, njaluk pitutur: 'Para priya lan wanita sing sholeh, para dara lan bocah-bocah,' pangandikane, 'wis padha kumpul marang aku ing ara-ara gersang, lan kabèh padha nyuwun baptisan kapindho sing suci nganggo geni: mula, kados pundi dhawuh panjenengan?' Nanging biksu terkutuk Ivanishche nulis wangsulan kang pantes dipicegat, kandha: 'Kowe sing nyulut kekacoan iki; saiki atasi manut kersamu.' Domitian, uga dikenal minangka Daniel, pangapostasi sengsara lan pezina sing mabuk arak, wiwit nyiapake wong-wong mau kanggo kobong, lan mbangun gubug saka kayu kandel; sawisé nyiapake kuwi, dhèwèké mréntah supaya getah pinus, kulit birch lan ganja digawa, lan uga nyiapake belerang lan

mesiu, supaya wong-wong mau langsung katutupi geni nalika kobong. Mangkono, nalika padha nyiapake kanggo pambakaran—ora kesusu, nanging malah nglumpukake luwih akeh wong ing sisihé—Panjenengané Paul (sing wis luwih dhisik tinimbang Ignatius), Metropolitan Siberia, lan, sedhah ing atiné amarga wong-wong sing bakal binasa, kanthi cepet ngutusaké wong-wong mulya lan wicaksana saka kalangan rohaniawan lan awam kanggo ngélingaké lan mbalèkaké saka pakaryan ala mau. Lan nalika para utusan tekan lan miwiti ngelingake, padha langsung mlebu ing gubug-gubug sing wis diaspake kanggo kobong; lan kanthi ngucapake akèh cacian marang Gréja lan para rohaniawan, padha nyulut awaké dhéwé. Lan langsung, saka mesiu, belerang, damar, kulit wit birch lan ganja, padha katutupi geni saka kabeh sisih lan kobong nganti mati. Ing panggonan persis padha kobong, ambune sing nggegirisi nganti suwe, nganti sapa wae sing liwat ing kana ora bisa liwat tanpa nutupi irung.

Nanging akèh wong sing kebeneran liwat panggonan kuwi nalika esuk banget utawa sonten, padha krungu swara meratapi ing kana, kaya-kaya muni saka jeroning lemah: '*Aduh, kita kesasar! Aduh, kita kesasar!*' Lan akèh wong padha nyekseni swara-swara sedhah kuwi, sing miturut wahyu Gusti Allah iku minangka pangumuman paukuman tumrap wong-wong sing wis kesasar, lan minangka pangeling marang wong liya supaya ora kesasar amarga piwulang sesat sing nyebabaké pecah persatuan.

Kedadéan sing padha uga kelakon ing distrik Tomsk: ana wong murtad jenenge Vasya Shaposhnikov, sing nyasarake akèh priya lan wanita lan nggawa menyang ara-ara gersang kanggo diobong. Dhèwèké mbangun telung kapel kayu gedhé, kabèh wis diaspaké kanggo langsung diobong. Gubernur kutha Tomsk, sawisé krungu yèn akèh wong padha kumpul ing ara-ara samun arep kobong, ngutus para imam lan priya liya marang wong-wong mau kanggo ngélingaké supaya ora nggawa karusakan marang awaké dhéwé. Lan nalika para priya mau tekan marang wong-wong sing wis kesasar, Vasya ngunci kabèh sing padha kumpul ing njero gréja, déné dhèwèké dhéwé munggah menyang lantai ndhuwur lan ngandika marang wong-wong sing teka, kandha: 'Kita kobong karo geni donya iki, nanging kowe wis kobong karo geni langgeng, lan kowe bakal terus kobong ing kana: lunga saka kene; amarga nalika nitrat lan bubuk mesiu miwiti ngrubuhake pendhapa iki, balok-balok bakal nyabet kowe.' Mangkono pangandikane wong sengsara iku, medeni wong-wong sing teka supaya padha lunga; amarga dheweke ora duwe akeh bubuk mesiu utawa nitrat. Krungu kuwi, wong-wong sing teka padha mundur adoh saka candhi-candhi kuwi; nanging Vasya, sawisé mudhun menyang candhi, kandha: 'Aku bakal metu liwat jendhela candhi, nyulut kayu bakar sing wis dikumpulaké ing sakupengé, banjur bali manèh mréné.' Nanging ana sawijining bocah wadon kandha marang dheweke: 'Aja kowe dhéwé sing lunga, nanging kirim bocah wadon cilik kanggo nyulut geni'; amarga dheweke dhéwé kepengin metu mung kanggo nyulut geni, supaya kanthi tumindak nyulut geni kuwi dheweke bisa ngobong wong-wong mau banjur mlayu dhéwé. Amarga dhèwèké wis nyiyapaké bolongan rahasia ing antarané pura-pura kuwi lan lorong ing sangisoring lemah sing adoh, supaya dhèwèké bisa mlayu menyang kana karo bandha sing ditinggal sawisé kobongan. Kanthi niat kuwi, wong sengsara kuwi ngapusi wong-wong lan nyulutké kobongan, supaya dhèwèké bisa nyekel bandha mau kanggo dhèwèké dhéwé; amarga nalika wong-wong kuwi kobong, dhèwèké dhéwé langsung mlayu. Nanging nalika Vasya sing celak kuwi nyoba metu saka gréja, kaya arep ngobongé, bocah wadon kuwi bebarengan karo wong liya nyerang dhèwèké, nahan dhèwèké, lan padha njerit: 'Kowe péngin ngrusak kita, nanging kowe dhéwé péngin mlayu.' Lan padha mbuwang bocah wadon cilik saka jendhela kanggo nyulut kayu bakar sing wis diaspake; lan nalika bocah wadon iku wis nyulut lan weruh pati wong-wong sing kobong, dheweke mlayu menyang para imam sing lagi ngadeg adoh, lan nyritakake kabèh—kaya piye Vasya dicekel ing gréja, lan piye wong sengsara iku mati bebarengan karo kabèh wong sing wis ditipune. Sawisé kabèh kobong, ana sawijining warga saka distrik Tomsk sing padha nangis lan meratapi, amarga saka omahé Vasya, wong sing dikutuk kuwi, wis nggawa wolung nyawa—lanang lan wadon—menyang alas, ngapusi lan nyebabaké kabinasané kanthi kobong. Nalika wong desa kuwi tekan panggonan persis ing ngendi wong-wong sing ditipu mau kobong, dhèwèké mlaku-mlaku ing antarané abu, nangis kangen marang keluargané; lan langsung krungu swara tangisan saka abu: '*Aduh, padha ilang! Aduh, padha sirna!*' Pikirane kebak rasa wedi krungu swara-swara kuwi, lan sawisé mandheg sedhela, dhèwèké enggal mangkat saka kana lan nyebarake kabar mau ing saindenging kutha lan désa-désa, kaya sing wis dirungokaké. Mung nganti kéné saka telung surat saka Paduka Ignatius, Uskup Siberia.

Kajaba iku, Maxim Danilov, sing dijuluki Pivovarov, anggota Satusing kutha Ustyug sing ramah, nyritakake marang kita ing ngisor iki nalika dhèwèké ana karo kita ing Rostov ing taun 1709, sajrone Minggu Suci ngarah marang Kebangkitan Mulya Kristus, kandha mangkéné: Ing kutha agung Ustyug, ing kantor administrasi

panggonan cathetan disimpen, kacathet: ing taun 196 utawa 197 (kula boten saged mastèkaké taun pira), ing distrik Ustyug, ing volost Cherepovskaya, 120 versts saking kutha Ustyug, ana kaum skismatik cacahipun watara 300 priya ing alas; lan, miturut laporan saka senturion volost lan para tani, kabar iku wis dingerteni dening voivode Timofey Ivanovich Rzhevsky, yen ana para skismatik manggon ing alas; lan voivode ngutus wong-wong menyang kana kanggo nggawa para skismatik mau menyang kutha; nanging para skismatik nolak manut. Ing alas kuwi, para skismatik wis mbangun gréja gedhé sing dikelilingi pager, lan ana guwa sing digali ing jero lemah ing sangisore gréja-gréja kuwi. Nalika wong-wong sing dikirim déning voivode nyoba nyekel wong-wong skisma kuwi, wong-wong skisma kuwi nolak kanthi sengit lan ora gelem nyerah; mula wong akèh ngubengi candhi-candhi mau, nutupi nganggo jerami, banjur dibakar, lan wong-wong skisma kuwi kobong nganti mati ing jeroné, déné liyané sing ana ing guwa— —ing sangisoring candhi, kesrampung lan mati. Lan pirang-pirang taun, ing panggonan persis ing ngendi padha kobong, krungu swara tangisan sedhik ing saindenging wengi: '*Aduh, kita ilang! Aduh, kita ilang!*' Nganti saiki, ing panggonan kuwi isih ana ambu sing nyengat banget.

Para pimpinan skismatik ngajak wong tumindak ngobong awak dhéwé lan ngrusak ora mung nganggo tembung manis, nanging uga nganggo mantera gaib; kaya sing wis tau kelakon sadurungé, lan bakal diterangaké kanthi cetha ing crita sabanjuré.

Bab 14. Bab mantera gaib lan imam sing dibuwang menyang jurang geni

Ing taun 1709 iki, ing awal wulan Februari, sang Hieromonk Ignatius ingkang sepuh, sawijining biksu saka Biara Ugletsky Voskresensky, nglaporake kanthi lisan lan tulisan marang kita ingkang andhap asor; sawise nglampahi sumpah biksu 26 taun kepungkur, jeneng donyané Yakub; dhèwèké manggon ing Distrik Poshekhonsky, ing volost Beloselskaya; panjenengané wis ngladèni dadi imam ing Gréja Jumuah Suci suwéné pitung taun; lan panjenengané nglaporaké yèn ing parokiné ana 1.920 nyawa, lanang lan wadon saka kabèh umur, wis kobong nganti mati, durung kalebu désa-désa lan désa cilik sacedhaké, ing ngendi akèh banget wong kobong, amarga diapusi lan dipikat déning para guru skismatik; lan udhara kebak ambu anyabé mayit kobong pirang-pirang dina. Lan nalika wong-wong sing kesurupan ilmu sihir padha nyerah marang geni, biksu Ignatius mastèkaké yèn kuwi pancèn bener lan ngirimaké layang ing ngisor iki: Ing wektu kuwi, nalika akèh wong kobong ing distrik Poshekhonsky, Pangeran Ivan Ivanovich Golitsyn saka Moskow lelungan menyang tanahé ing volost Beloselskaya, ing désa Kuzmodemyanskoye, kanggo ngajak para tani supaya mandheg ngobong awaké dhéwé. Lan para tani padha ngobong awaké dhéwé, kesasar déning ajaran ala saka sawijining Ivan Desyatina, sawijining tani saka désa Kholma ing distrik Poshekhonsky sing padha, ing tanahé boyar Ivan Maksimovich Yazykov. Nalika pangeran krungu bab tani licik iki, dhèwèké mènèhi dhawuh supaya digoleki lan digawa ngarsané; dhèwèké takon marang dhèwèké bab ajarané lan ngajak supaya mandheg saka tumindak ala lan matèni kuwi; Nanging tani iku, Ivan Desyatina, njupuk telung woh saka sakune, sing digawe saka glepung jinis tartamtu; woh-wohan mau mirip kranberi ing wujudé, lan dheweke miwiti ngremes mau nganggo sikile. Ndeleng kahanan iki, imam pangeran (sanadyan sesepuh Ignatius ora kelingan jenengé imam mau) langsung maju, nyekel siji woh beri, diangkat, dipijak nganggo driji ing sepotong roti, banjur diparingaké marang asu. Asu kuwi, sawisé mangan roti kuwi, mlayu metu; lan ing pekarangan wektu kuwi ana geni sing dinyalakaké kanggo masak panganan; lan nalika asu kuwi mlayu menyang geni, nguwuh lan ngeluh, asu kuwi tiba ing geni lan kobong. Bab pendeta kuwi, sawisé ngremuk woh beri mau ing roti lan mbuwangé marang asu, dhèwèké nglebokaké driji—sing wis ngremuk woh beri mau—ing lambéné, kaya arep nyicipi; lan sakwisé kuwi dhèwèké langsung edan, rai lan mripaté malih wujud; kabèh wong padha gumun lan kaget karo owah-owahané sing dumadakan lan bingung, lan padha kebak rasa wedi. Pangeran, welas asih marang dheweke, mrentahake supaya digawa menyang gudang ngisor; lan ing gudang ngisor wektu kuwi ana tungku sing lagi diuripi kanggo nyiyapake panganan pangeran; lan nalika sang pandita digawa menyang ruang sangisore lan weruh geni ing pawon geni, dhèwèké langsung nyemplung ing pawon geni lan mesthiné bakal kobong yèn para abdi sang prabu ora cepet narik sikilé; lan sirah lan raié gosong, rambute lan jangguté kobong; lan dhèwèké tetep ilang akal sajroning sedina muput. Banjur dhèwèké waras manèh lan kanthi nangis wiwit matur nuwun marang wong-wong sing wis nylametaké dhèwèké saka geni; lan dhèwèké nglapor marang pangeran, kanthi terbuka marang kabèh: 'Nalika aku digawa menyang penjara lan aku weruh tungku geni sing kobong, tungku geni kuwi katon kaya swarga, lan cangkemé tungku geni kaya gapura swarga.' Lan ing njero pawon geni, ing antaraning kobongan, aku weruh para mudha padhang sumunar padha lungguh, padha nyuwun

marang aku, kandha: 'Maju marang kita'; lan aku langsung ngadhep marang wong-wong mau. Imam mau banjur nyritakaké iki marang pangeran lan kabèh wong kanthi luh ing mripaté; lan ing wektu kuwi ana sing nyritakaké marang kita, hieromonk Ignatius—sing wektu kuwi isih dikenal ing kalangan rohaniawan awam kanthi jeneng Jacob—lan dhèwèké dadi saksi mata lan saksi kuping tumrap kabèh kedadeyan mau. Lan kaya sing wis dideleng lan dirungokake, mangkono uga sing dilaporake marang kita manut nurani imamé, lan kita percaya marang dhèwèké, wong sing saiki wis tuwa banget.

Bab 15. Bab Sihir Yahudi lan Sihir Skisma

Saka layang imam Yusuf, sing ing taun-taun pungkasan iki, miturut prentahé Paduka Sri Maharaja, ditugasaké ing garnisun Olonets, lan nulis marang para guru skisma ing wewengkon kuwi: marang Daniel Vikulin, Andrei Dionisov, lan kabèh pasamuwané. Imam Yusuf kuwi, nalika ngecam para skismatik amarga ilmu sihire, dhèwèké sepisanan nyritakaké sawijining tumindak ilmu sihir sing nggumunaké sing tau ditindakake déning wong Yahudi ing Karajan Polandia, sing dijupuk saka buku sing dikenal kanthi jeneng *The Mirror of the Polish Crown*, saka bab kaping lima, yaiku manawa wong Yahudi nawakaké dhuwit akèh marang sawijining wanita Kristen supaya gelem adol susu Kristen marang wong-wong mau; Wadon sing dimaksud ngandhani bojone bab iki, lan miturut pitutur bojone, adol susu sapi marang wong-wong Yahudi kuwi tinimbang susu manungsa Kristen. Para Yahudi, sawisé kanthi bungah nampa susu kuwi, nyewa wong lan lunga bareng karo dhèwèké menyang tiang gantung ing ngendi wong jahat kuwi wis digantung, lan sawisé nindakake mantera sihiré ing susu kuwi, padha maréntahké wong sing disewa kuwi, kanggo ngucurake susu sing wis dipelet mau menyang kuping penjahat sing digantung, nalika dhèwèké nyedhaki kupingé marang kuping penjahat sing wis mati. Sawisé nindakake kuwi, wong Yahudi padha takon apa sing bisa dhèwèké krungu. Dhèwèké mangsuli: 'Aku krungu suwara sapi ngambek.' Nanging wong Yahudi padha kaget lan banjur marani bojone wong wadon Kristen mau; banjur padha nuduh yèn dhèwèké wis ngapusi. Sawisé kuwi, wabah gedhé nyerang kéwan ternak ing saindenging Karajan Polandia; lan wabah kuwi mesthiné bakal nyerang wong Kristen, yèn wong wadon Kristen kuwi wis adol marang wong-wong kuwi susu manungsa Kristen. Banjur imam kuwi, Yusuf, nggawa wong-wong skismatik mau marang dhèwèké lan kandha: 'Mangkono uga kowe-kowe, wong-wong skismatik, ing murtadmu saka kesalehan, padha nindakake ilmu sihir kaya wong Yahudi, padha mlaku saka omah siji menyang omah liyane lan nggodha wong-wong prasaja loro-lorone; lan wong-wong sing ora gelem manut tipumu, kowe padha gawe tenung nganggo ilmu sihirmu, kaya sing wis kita krungu saka saksi-saksi sing bisa dipercaya.'

Ing Berezovo ing Voloka, ing wewengkon Kola, ana sawijining priya pinunjul, warga panggonan kuwi, sing nduwèni omah kebak kabutuhan lan kulawarga pinunjul, lan sing wis ngerti tipu daya sampeyan sing nggodha; jenengé Gregory, sing sakbanjuré nyandhak sumpah biara, urip kanthi taqwa, lan seda kanthi taqwa; dhèwèké dhéwé nyritakaké ing ngisor iki bab dhèwèké: Nalika para skismatik, sawisé padha kumpul karo para pamimpine kowe, padha ngedegake benteng ing sawijining pulo ing tlaga: ana sawijining warga sugih lokal, sing kapikat dening wong-wong mau bebarengan karo kabèh wargané—watara pitung puluh wong—padha manggon ing pulo kuwi. Lan akèh wong liya uga padha manggon ing kana bareng karo wong-wong mau; saka kono padha wiwit kerep sowan ing omahé Gregori lan nggodha dhèwèké. Nanging dhèwèké, sing wis ngerti tipuanmu, ora nggatekake godhongan kuwi lan ngreksa keluargané kanthi tliti. Sawisé sawatara wektu, nalika wong-wong jahat kuwi krungu yèn ekspedisi bakal enggal dikirim saka Olonets kanggo nglawan wong-wong mau, padha saya kerep sowan marang Gregory lan nggodha dhèwèké kanthi kabèh cara supaya mlebu ing bidahé; nanging dhèwèké tetep teguh, amarga dhèwèké nduwèni sedulur ing Olonets sing dadi prajurit, lan wis diwanti-wanti déning seduluré supaya ora nampa piwulang palsumu. Ing sawijining wektu, para skismatik kuwi teka lan nginep ing omahé Gregory; nanging dhèwèké tansah waspada banget ngreksa keluargané ing wektu kuwi; lan para wong sengsara kuwi, bebarengan karo para sekutumu, nalika weruh yèn dhèwèké tetep teguh ora gelem marang godha-godhané, apa sing padha ditindakake? Padha wiwit kerep metu saka gubug menyang lumbung; sepisanan dheweke ora nggatekake, nanging banjur gemeteran mikir kenapa padha metu; mula dheweke metu dhéwé lan wiwit nggoleki ing lumbung apa ana sing didhelikake, nanging ora nemokake apa-apa. Mengko, nalika sawatara wong padha butuh banyu, dhèwèké metu manèh menyang lumbung lan mbukak tutup wadhah banyu; dhèwèké weruh sing katon kaya glepung ngambang ing lumahing banyu; Dheweke nyedhok sawetawis banyu mau menyang wadhah cilik kanggo dipriksa luwih cedhak, lan weruh ana balung kobong ing banyu kuwi; nanging sadurunge kuwi,

bojone, menantu wedok, lan sawetara anak-anake wis padha ngombe banyu kuwi. Nalika bengi wis teka, wong-wong jahat kuwi lunga, lan ora suwe padha ngenteni pasukan bakal teka nglawan saka Olonets; nanging kulawarga Grigory, sing wis ngombe banyu sing kena sihir, wiwit nyuwun marang dheweke supaya nggawa dheweke menyang benteng para skismatik, nalika dheweke nyoba kanthi kabeh cara kanggo nyegah, nyuwun lan nangis: nanging ora ana sing bisa nahan; amarga padha mlayu saka dheweke menyang wong-wong terkutuk kuwi. Ora suwe sawisé kuwi prajurit teka; nanging para pamimpin sing jahat lan ngrusak kuwi (para guru skismatik), sawisé ngunceni kabèh wong sing wis padha ditipu ing benteng kuwi, banjur padha ngobong bentengé lan mlayu. Mula saka iku kabèh wong sing wis kapancing iku padha mati kobong. Delengen, kowe wong sengsara, (Bapa Joseph ngendika marang para skismatik): delengen tipuan saka rencanamu; ing ngendi kowe ora bisa ngapusi nganggo tembung, kowe nganggo sihir kanggo ngapusi lan ngrusak: mangkono 'kasucianmu'. Mangkono pungkasaning piwulangé Joseph.

Iki bab kobongan lan sihiré para skismatik; nanging ana uga pati liyané sing disebabaké déwé—kaya padha keluwen nganti mati, sakjane—sing kabèh kita sinau saka saksi mata.

Bab 16. Babagan Morelitsy

Padha duwé panggonan pertapa sing dikenal minangka 'Morel-eaters'; wong-wong iki, kaya 'burner-men', nggodha wong biasa—lanang lan wadon—supaya nyekel dhéwé lan mati amarga puasa lan keluwen, kaya-kaya kanggo kasucian Kristus: Padha nyebut uripé para wali minangka tuladha, nuduhaké carané akèh wong sing tresna marang Kristus sumunar lumantar puasa, déné liyané padha mati keluwen lan ngelak ing pangasingan lan penjara demi iman. Lan Kitab Suci kandha: 'Kita kudu mlebu Karajaning Swarga lumantar akèh sangsara.' Nanging apa gunané urip iki? Amarga ora ana iman sejati manèh ing donya, ora ana bapa rohani; uskup lan imam kabèh kaya srigala, lan gréja-gréja dadi kandhang jaran lan kabèh dadi kabècèkan; lan Antikristus wis mrentah ing donya, lan Dina Penghakiman sing medeni wis cedhak. Mulane pantes (miturut wong-wong mau), kanggo wong-wong sing pancen kepengin slamet supaya nandhang sangsara ing kene; lan kaya para martir lan pengakuan iman sing padha mati keluwen lan ngelak ing wektu sing cendhak iki, supaya sawise uwal saka panyiksa langgeng, padha bisa mrentah bebarengan karo Kristus. Mula saka iku, ayo padha nandhang sangsara sethithik ing kene, supaya ora melu karo wong-wong sing wis ninggal iman sejati lan sing nganiaya lan nyiksa kita amarga iman iku. Amarga luwih becik kita layu sajrone wektu sing cendhak amarga luwe lan ngelak tinimbang diukum bebarengan karo wong-wong mau menyang panyiksaan langgeng. Mangkono pangandikane para penipu sing terkutuk, kanthi emosi gedhé, ambegan lan nangis. Lan yen padha ngapusi sapa wae, padha nyurung wong iku menyang sel sepi utawa guwa, supaya tobat saka dosa-dosane ing jaman kepungkur lan diparingi mahkota puasa kaya martir. Para Morelite nduweni panggonan khusus ing alas kanggo tujuan iki: sawetara gubug kayu, liyane bolongan sing digali ing lemah. Sawetara gubug nduwé lawang cilik, sing bisa dikonci kanggo nahan wong sing kesasar ing njero lan ditutup rapat; liyané ora ana lawangé, nanging wong-wong mau mlebu saka ndhuwur. Bab bolongan utawa guwa, jero banget nganti ora ana sing bisa lolos, lan ditutup rapat saka ndhuwur. Kadhangkala padha nahan siji wong, kadhangkala loro, kadhangkala telu, lan kadhangkala akèh. Kanggo para tahanan, apa siji, loro, telu, utawa akèh, ing dina kapisan, kapindho, lan katelu—lan sakwisé pirang-pirang dina—kasiksa déning luwe, padha ngeluh, njerit, lan nyuwun supaya dibebasaké saka kono; nanging ora ana sing ngrungokaké, lan ora ana sing paring welas asih. Lan sing luwih medeni maneh yaiku krungu yen ing endi wae ana loro utawa telu, utawa akèh wong sing dipenjara, amarga ora kuwat nahan luwe, padha mangan siji lan sijine nalika isih urip, saben-saben padha nyoba ngalahake liyane. Lan aja ana sing nganggep iki ora mungkin, yen ing penjara lan keluwen padha mangan siji lan sijine, amarga manungsa ing kahanan kaya ngono malah bakal mangan awake dhewe. Georgy Kedrin saka Tsargrad nulis ing **Synopsis of Histories** babagan Zinon, Raja Yunani sing apes, manawa amarga keseringan mabuk banget, dheweke kerep keserang amukan, tiba ing lemah lan ngglethak suwe kaya mati; garwane, Ratu Ariadne, banjur sengit marang dheweke lan ora kepengin ndeleng dheweke urip, dheweke mateni dheweke kanthi cara iki: nalika Zinon, amarga edan, tiba ing lemah lan ngglethak kaya mati, ratu njupuk dheweke lan nyelehake ing peti mati ing jero lemah; dheweke ora nutupi nganggo lemah, nanging masang watu gedhe ing bukaan peti mati lan nyetel penjaga ing kana. Ing wektu sing pas, Raja Zinon sadar lan miwiti njerit supaya dibebasake, nanging para penjaga ora nggatekake; amarga prentah sang ratu ketat. Sawise tetep urip ing makam telung dina, njerit lan nangis, dheweke seda. Sawisé dhèwèké mati, peti mati mau dibukak, lan padha weruh yèn awaké wis

digigiti ing lengené nganti pundhak amarga luwe; iki kacathet ing sajarah Yunani. Pancèn kamungkinan gedhé, kaya déné ing antarané Morelitsy saka Bryn, wong-wong sing dikurung ing sel tanah utawa kayu padha mangan siji lan sijiné, amarga kepeksa déning luwe sing parah. Sapa sing nangis kuwi? Ayu apa? Rintihan apa? Sangsara lan sedhah apa? Lan apa ana panyelamatan saka martir sing ora dikarepake kuwi? Mangkono, kanthi ngutuk dina lairé, padha mati kaping pindho, loro-lorone badan lan rohani: amarga nyawane ora lunga menyang Kerajaan Swarga, nanging menyang panyiksa neraka, kaya wong bunuh diri. Lan apa paedahé sing dipikolehi saka pati pait kuwi? Amarga martir kaya ngono ora nyenengake Gusti Kristus, marang wong-wong sing milih ngrusak awaké dhéwé, kaya sing bakal diterangake ing ngisor iki.

Bab 17. Padha ora nganggep zinah iku dosa, nanging minangka katresnan marang Kristus

Lan iki nggumunake, amarga padha nyerahake awake dhewe marang pati—apa nganggo geni utawa keluwen—kaya-kaya kanggo Kristus; nanging padha ora mateni hawa napsu daginge dhewe, sing mesthine kudu dipatèni peladen sejati Kristus, nanging padha urip ing zinah. Aku ora ngomong iki kanggo kabèh; amarga wis kondhang yèn akèh ing antarané padha urip murni lan suci: nanging mayoritas ageng padha nindakake zinah lan ora nganggep iku dosa, nanging nyawa sengsara iki nyebut iku katresnané Kristus, kaya sing bakal kita krungu mengko.

Gubernur Rostov, Pak Semyon Eremeevich Pashkov, ngandhani kita manawa ing taun 1703 piyambakipun dipunutus déning dekrit Tsar, ngurusi urusan ing Distrik Balakhon, ing volost Zausolskaya; nalika piyambakipun wonten ing kono, kedadeyan ing ngandhap punika kelakon déning para guru skismatik: Ana sawijining desa sing dijenengi Bor, manut St. Nicholas; ing desa kuwi, ing omahé imam Siso, loro wong skismatik ngyakinaké bojone supaya njupuk dhuwit lan nggawa dhèwèké menyang panggonan skismatik ing Bryn, kaya-kaya arep nylametake dhèwèké. Sadurungé tekan Kali Kerzhnets, wong skismatik mau nggawa bojone imam menyang sawijining kapel kosong. Nanging sadurunge teka, kanthi pangayomaning Gusti, ana loro tukang madu saka volost Tolokontsovskaya Dvortsovaya sing teka ing kana; sawisé nyalaké pawon sethithik, padha munggah menyang kamar ndhuwur kanggo ngaso lan padha turu. Sawisé sakjam, padha tangi amarga krasa ana rawuhé para skismatik karo garwané pendeta; merga para peternak tawon kuwi wis kenal banget karo wong-wong mau, awit bojone, Bapak Siso, iku bapak rohani kanggo wong-wong mau; banjur padha meneng ing bangku, nyumput ndelok apa sing bakal kelakon. Para skismatik kuwi, sawisé mlebu bareng karo garwané pendeta lan nemokaké gréja wis anget, padha lungguh; padha mikir yèn ora ana wong liya ing gréja, amarga padha ora ngerti yèn ana para peternak madu. Banjur padha wiwit ngomong marang garwané imam: 'Ayo, sedulur, barengna katresnané Kristus karo kita.' Dhèwèké takon: 'Katresnan Kristus kaya apa sing arep kok barengaké karo aku?' Wong-wong mau mangsuli: 'Rumat karo kita ing sesambetan jasmani, amarga kuwi katresnané Kristus.' Nanging dhèwèké kaget lan kandha: 'Apa kuwi sababé kowé nggodha aku supaya adoh saka bojoku?' Aku ngarep-arep entuk kaslametan nyawaku lumantar kowe, lan aku ngetutake kowe minangka pituduh lan guru sing suci lan nylametake nyawa; nanging kowe malah nyoba ngotori aku.' Lan dheweke ora gelem nyetujoni dosa mau. Banjur padha miwiti maksa dheweke kanthi kekerasan mlebu ing kejahatan mau; lan salah sijine padha nyekel pasuryane nganggo tangan. Banjur para peternak tawon kuwi, sing lungguh nyumput ing balok atap, nggawa bedhil musket kang wis kebak mesiu nanging tanpa peluru, nembak sirah para wong duraka kuwi lan padha njerit. Para bidah sengsara saka Bryn kuwi, amarga wedi banget marang Gusti, padha mlayu cepet saka gréja, ninggalake bojone imam karo dhuwit mau, lan ora tau krungu kabaré manèh. Lan bojone imam bungah banget amarga wis kaslametaké saka tangané para pezina tanpa hukum kuwi, sing nyebut pezinaané 'katresnané Kristus', wis nyoba ngotori dhèwèké. Para peternak tawon, sawisé nylametake garwané sang pandhita, nggawa dhèwèké marang bojone, marang bapak rohani, Bapak Sisa, lan nyerahake dhèwèké marang piyambakné kanthi slamet, karo dhuwit lan kasuciané isih utuh. Sang pandhita bungah banget lan maringi sawetara rubel marang para peternak tawon amarga wis nggawa garwané bali marang dhèwèké.

Pak Semen Yeremeyevich uga nyritakaké yèn para petani saka volost Zausolskaya lan Tolokontsovskaya nggawa putri-putri, sedulur wadon, lan sanak wadon liyané menyang alas Bryn marang 'bapa suci' (awit padha nyebut guru skismatik kuwi 'bapa suci'), lan nyerahake ing kana kanthi alesan kanggo katresnané Kristus, nanging sejatine kanggo zinah. Setan wis nglantarake roh-roh sengsara kuwi nganti padha ora nganggep zinah minangka dosa, malah nganggep iku kabecikan lan ngajeni minangka katresnané Kristus; dene padha nyebut nikah sing sah

iku ora sah lan kerja paksa. Nalika para dara iku ngandhut, para skismatik nggawa maneh para dara sing ngandhut mau menyang panggonan asalé, gumantung saka panggonan asalé saben-saben. Lan sawisé padha nglairaké ing omahé bapaké utawa karo seduluré, lan wis manggon ana ing kono enem minggu sawisé nglairaké, padha digawa maneh menyang alas Bryn sing padha kuwi.

Kita nampa crita saka bapak sing kasebut mau kaya apa sing ana; amarga kita uga krungu ana praktik sing padha ing keuskupan kita. Anyar-anyar iki wis ana laporan sing bisa dipercaya marang kita babagan sawetara warga kutha Romanovo, wong-wong sugih (aku ora kelingan jenengé, nanging warga lokal padha ngerti), telu saka wong-wong mau: Ivan Grigoryevich Trusov, sing dikenal minangka Mylnikov, ngirim telung putri; Vasily Grigoryevich Trusov, sing dikenal minangka Mylnikov, ngirim siji putri; Ivan Mikhailovich Shanin, sing dikenal minangka Durakov, ngirim siji putri; Fyodor Stefanovich Lykov ngirim siji putri; saben-saben siji putri; dene sing kaping papat, Mylnikov, ngirim telung putri menyang alas Bryn, menyang sawijining biara wanita ing kana, karo dhuwit sing cukup, sanadyan kanggo apa iku ora dingerteni. Apa pancen ora ana biara kanggo para wanita enom ing Keuskupan Rostov, yen padha kepengin nglamar putrine marang Kristus? Mangkono uga, ing Rostov kéné, ana sawijining Ivan Menkin, sing kondhang dadi wong becik, kanthi rahasia ngirim anak wadoné—wadon enom sing wis yuswa nikah—menyang panggonan para skisma; lan kanggo apa, mung Gusti sing ngerti.

Bab 18. Bab Asrama Biara Brynsky

Kanggo penjelasan sing luwih cetha babagan tumindak skisma sing ora nyenengake Gusti lan bertentangan karo Gréja Suci, sawetara panggonan pertapaané—sing kasebut kanthi ringkes ing bagean kapisan—bakal diulangaké ing kéné kanthi luwih rinci.

Panggonan para skismatik ing alas Bryn diarani 'skete' lan 'tolki'. Diarani 'skete' amarga padha ngumbara ing ara-ara samun, kaya niru Bapa-bapa Suci kuna sing urip minangka pertapa. Bab 'tolki', jenengé kaya ngono amarga saben skete nerangaké Kitab Suci kanthi cara sing béda-béda, manut kabijaksanaané sing nyimpang, ora manut karo sing liyané; lan padha nyebarake piwulangé ing kabèh désa lan kampung sakupengé, mulang wong-wong sing paling prasaja bab imané dhéwé lan narik marang penjelasané dhéwé.

Kaping pisan, wenehana sebutan kanggo aliran 'pengikut Kristus'.

Ing panggonan pertapa utawa sekte kuwi ana sawijining priya sing padha sebut 'Kristus', lan padha ngajeni dhèwèké minangka Kristus; lan padha sujud marang dhèwèké tanpa nggawe pratandha salib. Kristus palsu iki manggon ing sawijining desa sing diarani Pavlov Perevoz, ing Kali Oka, watara 60 versta saka Nizhny Gorod. Konon Kristus palsu iki asalé saka Turki; dhèwèké nyimpen sawijining cah wadon sing ayu rai ing sisihé, sing diarani 'bojoné', déné para pengikuté nyebut dhèwèké 'Ibu Gusti'. Nanging cah wadon iku (utawa, luwih cetha, pelacur) asalé saka Rusia, saka distrik Nizhny Novgorod, désa Landyukha, putriné sawijining pejabat kutha. Kristus palsu iki uga nduwèni rolas rasul, sing ngubengi désa-désa lan kampung-kampung kanggo mènèhi warta babagan Kristus, kaya déné dhèwèké iku Kristus sing sejati, marang wong-wong prasaja, lan sapa waé sing padha tipakké, banjur digawa marang dhèwèké supaya nyembah. Ajaran iki, sing dikenal minangka 'sembah Kristo', sanadyan ngina Gréjaé Gusti Allah, ora nglarang mlebu gréja, ngormati ikon-ikon suci lan salib, utawa nampa berkah saka imam; awit Kristus palsu iki maringi idin tumindak kaya mangkono marang wong-wong sing pracaya marang dheweke, amarga munafik: 'Supaya kowe ora kena najis, supaya kowe ora dikenal.' Bab iki dicritakake marang kita dening biksu Pachomius, sing krungu saka saksi mata sing wis weruh Kristus palsu iki, sawise digawa marang dheweke dening salah sijine muride kanggo nyembah dheweke. Ing wektu kuwi, Kristus iku ana ing Kali Volga, ing desa sing dikenal kanthi jeneng Rabotki; 40 versta mudhun arus saka Nizhny Novgorod ing sacedhake Kali Volga. Ing desa kuwi, ing pinggir kali, ana gréja sing rusak lan kosong, lan wong-wong sing pracaya marang dhèwèké padha nglumpuk ing kana kanggo ndedonga ing gréja kuwi.

Kristi iki banjur metu saka altar marang wong-wong ing gréja lan menyang méja, lan padha weruh ing sirahé ana barang gedhé sing diubengi kaya mahkota, kaya sing digambarké ing ikon, lan ana sawetara wujud cilik abang sing kaya manuk mabur ngubengi sirahé, sing diarani wong-wong kuwi yaiku kerub; (Nanging miturut kita, mbok menawa setan nganggo wujud kaya ngono muncul marang wong-wong ing kahanan kaya ngimpi, utawa kerubim wis dicet nganggo warna ing kertas lan dipasang ngubengi mahkota.) Nalika piyambakipun lenggah ing kono, kabèh wong sing padha kumpul ing kono padha sujud lan nyembah dhumateng piyambakipun nganti nyentuh lemah, kados déné piyambakipun Kristus sejati; lan padha sujud tanpa kendhat, ndedonga pirang-pirang

jam nganti kesel amarga pandongane. Ing pandonga-pandonga mau, ana sing njerit marang dhèwèké: 'Gusti, welas asih marang aku,' déné liyané kandha: 'Ya Sang Panyipta kita, welas asih marang kita.' Dhèwèké banjur ngandika marang wong-wong mau kanthi cara nubuat, mratelakaké apa sing bakal kelakon—kayata owah-owahan cuaca—lan nyengkuyung supaya padha pracaya marang dhèwèké tanpa sangsi.

Sekte Anuphrian, uga dikenal minangka Popovshchina.

Sekte kuwi, utawa skete, iku sing paling nyebar saka kabèh, amarga iman ala Anufri nyebar ing akèh kutha lan ing saindenging keuskupan kita. Wong-wong sing manut ajaran lan pracaya iki diarani 'Popovites', dene pamimpiné, Anufriy, konon dudu imam nanging mung tuwa biasa. Para Popovites mung nampa wong-wong sing wis diangkat dadi imam sadurungé Patriark Nikon, sing saiki ora akèh ditemokaké. Padha ngormati Avvakum, mantan protopope sesat—sing wis dikucilake lan tilar donya—minangka wali; padha nyebut dheweke pembawa sangsara anyar; padha nglukis gambare lan nyembah marang gambar iku minangka wali; padha nyusun upacara kanggo ngajeni dheweke; padha nganakake pesta kanggo ngelingi dheweke; lan padha nyimpen tulisan-tulisan wong sesat kuwi, lan kanthi mangkono padha pracaya, lan mulang wong liya supaya pracaya kaya ngono, lan ngluhurake Gusti Allah Tritunggal. Lan murid Avvakum, Erofey Andreev, nyekseni layang-layangé Avvakum: 'Layang-layangé Avvakum luwih padhang tinimbang srengéngé, lan kabèh apik.' Siji wong sesat nyekseni wong sesat liyané; loro-loroné, bebarengan karo para pengikut sing padha pikiran, nampa pujian saka guru paling dhuwur, yakuwi setan, ing neraka.

Manèh, Popovisme.

Sekta-sekta bidah utawa faksi-faksi sing didhukung para imam jaman saiki yaiku: Pavlinovshchina; Andreyanovshchina; Iosifovshchina; lan liya-liyané sing padha sifaté ing takhayul. Padha nampa dadi imam wong-wong sing wis dikucilaké lan ora manut marang Gréja Suci. Padha mbaptis maneh wong-wong sing manut imané lan umuré kurang saka nem puluh taun; amarga padha nyebut baptisan Ortodoks kita 'baptisan sesat' lan ngaku yèn baptisan sesat kuwi dudu baptisan saktenané, nanging malah pangotoran: déné wong-wong sing umuré luwih saka nem puluh taun, padha ora mbaptis maneh, amarga padha kandha yèn wong-wong mau wis dibaptis nganggo baptisan sing bener; amarga padha dibaptis sadurunge patriark Nikon lan sadurunge revisi buku-buku liturgi; uga padha motong rambut maneh marang para biksu. Bab para imam saiki sing ditampa, dhisik padha mbutuhake supaya padha nyatakake mbatalake penahbisan imam lan uskup sing ngehabisi. Padha diparingi wewenang kanggo nindakake upacara suci, lan sawetara imam iki sacara rahasia ngladeni ing gréja kosong miturut buku Liturgi lawas, nggunakake pitu prosfora, nanging ora asring; padha mung nggawe prosfora gedhe kanggo nyimpen persembahan suci supaya tahan suwe. Nanging para imam liyane ngaku yèn dhèwèké isih nduwèni kurban lawas lan migunakaké kanggo maringi Komuni Suci. Bab iki pancen lucu: ing sawetara desa lan dusun sing adoh, nalika ana wanita nglairake lan padha ora bisa langsung ngundang imam—ana sing amarga adoh, ana sing amarga imam lagi menyang desa liya—padha ngutus wong lanang kanthi buru-buru, nggawa kain putih sing resik; Imam banjur maca pandonga sing cocog kanggo ibu sing lagi nglairake ing jero kain, menehi jeneng bayi, nglipat kain mau, lan maringi marang utusan. Sawisé bali, utusan mbukak kain iku, ngibaské ing pasuryané ibu sing lagi nglairaké, lan ngumumaké jeneng bayi; lan kanthi mangkono ibu sing lagi nglairaké iku diparingi berkah. Kajaba iku, nalika ana wong séda, lan sang pandhita ora bisa teka marang almarhum—amarga adoh utawa alesan liya—kanggo maca pandonga pangapura; dhèwèké njupuk kain putih sing resik, maca pandonga pangapura ing ndhuwur kain mau, lan sawisé rampung, kain mau dilipat lan dikirim kanggo digoyang-goyang ing pasuryané almarhum; lan kanthi mangkono wong sing wis seda dikubur kaya-kaya wis diampuni kabèh dosané. Alah wong-wong skismatik edan kuwi!

Luwih maneh, iki uga ngguyoni: yen ana wong saka kapercayané, kebeneran mangan utawa ngombe karo umat ortodoks kita, utawa mlebu gréja; marang wong kuwi padha maca pandonga sing biasané diwaca kanggo piranti sing wis kena barang reged.

Gerakan anti-pendeta.

Sekte utawa komunitas sing ora nampa imam apa wae yaiku: Volosatovites, Andreevites, Ilarionites, lan liya-liyané sing sarujuk karo wong-wong mau ing pemisahané. Sanadyan ora diangkat dadi imam, dheweke piyambak nindakake sawetara fungsi imam: padha ng baptis, ngrungokake pangakuan dosa, lan nyukur rambute para novis; padha ndedonga kanggo wanita sing lagi nglairake lan maca pandonga pangapura kanggo wong mati. Malah, para wanité padha nglairké bayi lan nyebut *Kormchaya* kaya-kaya ana paugeran saka Para Bapa Suci

sing maringi wewenang marang wanité kanggo nindakake sakramèn baptisan. Nanging padha ora urip ing perkawinan sing sah, nanging ing zinah sing ora sah; lan garwa, dara, lan biarawati padha manggon bebarengan karo wong-wong mau ing sel sing padha, lan ana percampuran bebas umum ing antarané wong-wong mau. Amarga para gurune mulang yèn luwih becik urip tanpa manten tinimbang nikah kanthi cara sesat (padha nyebut kita Ortodoks Kristen 'sesat'), lan padha ngremehake wong-wong sing wis nikah miturut upacara gerejawi. Lan yen ana anak sing lair saka wong sing wis omah-omah manut upacara Gréja lan hukum Kristen, padha ora gelem mangan, ngombe, ngobrol utawa ndedonga bareng karo wong-wong mau, kaya-kaya padha karo wong kafir. Amarga iku, para bapak lan ibu sing nduwé putri ora maringi putriné nikah miturut hukum, nanging ngidini urip bareng karo sapa waé sing dikarepake tanpa upacara manten. Padha ngaku yèn Komunié iku tradhisi kuna, wis disucèkaké malah sadurungé Patriark Nikon; lan nalika Komuni kuwi entek, padha nggawe adonan tanpa ragi; sawise nggiling sisa Komuni nganti dadi glepung, padha nyawuri ing adonan lan nggawe prosphora gedhe supaya tahan suwe, banjur dipanggang; lan padha mbagi marang wong-wongé dhéwé, kandha yèn iki Awaké Kristus. Nalika kuwi entek maneh, padha nggawe prosphora kanthi cara sing padha, nyawur adonan nganggo potongan roti komuni sing wis digiling; mula komuni kuna mau, kaya wis dikudusake sadurunge Nikon, ora tau suda. Suku-suku iki uga sing nyekelaké: Andrius Pomorian nyekelaké luwih saka telung ewu wong; Sing berjanggut ngobong luwih saka rong ewu wong. Padha ngedegake pura gedhe lan khusus ing alas kanggo tujuan iki, lan nahan satus, rong atus, utawa luwih nyawa ing siji pura; bab bocah cilik, supaya ora bisa lolos, padha dipanggonake ing bangku, lan sandhangane dipaku kenceng ing sakupenge nganggo paku. Lan sawisé mbungkus gubug nganggo jerami lan ranting wit, padha nyulut geni; banjur padha jaga ing sacedhake geni supaya ora ana sing bisa lolos saka kobongan: sapa waé sing nyoba lolos, padha dipateni lan dibuwang manèh menyang geni. Sawisé ngobong wong-wong mau, padha njupuk bandha-bandhane kanggo dhéwé.

Pondhokan lan komunitas liyane:

Sekte Serapionite: dijenengi miturut Serapion, sang biksu, guru palsu sing mulang manawa wong kudu mati keluwen; dhèwèké nglumpukaké akèh biarawati ing panggonan pertapaané lan dadi pamimpiné. Sawisé Serapion seda, adhine dhéwé, biksu Simeon, nggantèkaké dhèwèké; dhèwèké nggoda kabèh biarawati lan buruh sing ana ing skete kuwi supaya padha mati syahid kanthi sukarela, lan matèni watara limang puluh jiwa ing biara kuwi kanthi keluwen, mung nyésa siji, yaiku abbess kaping enem; dhèwèké lunga bareng karo dhèwèké menyang Kazan, lan ing kana nikah karo dhèwèké.

Stefanovshchina: dijenengi miturut Stephen sang Diaken, sing wis seda, nanging ajaran sesaté isih ana. Ing ajaran kuwi (kaya ing sekte Teodosius sing kasebut ing bagean kapisan), omah-omah diarani zinah, dene padha nyebut awake dhewe dara; nanging padha manggon bebarengan karo wanita lan nindakake zinah, ora nganggep iku dosa zinah nanging minangka katresnan. Nanging padha ndhelikake iki saka umat ortodoks kita, kaya-kaya padha urip murni. Nanging kasunyatan yèn padha manggon bareng karo garwané ing sel sing padha mbuktekake kabèh mau. Amarga kepiye bisa jerami dicampur karo geni? Bab bayi-bayi sing lair saka wong-wong mau, padha digawa adoh menyang alas banjur dibuwang ing kana; bayi-bayi mau banjur dadi panganané kéwan galak, manuk, utawa asu. Iki dicritakaké marang kita déning rahib Macarius, sing asalé saka désa Zverintsa ing distrik Rostov, lan sing wis manggon ing antarané para skismatik cedhak hermitase Brynsk watara limang taun. Sawisé kuwi dhèwèké bali menyang iman Ortodoks lan ditonsur dadi biksu ing Biara Dormisi anyar sing dibangun déning Abas Pitirim. Nalika dhèwèké ana karo kita ing Rostov ing taun 1709, sajrone Minggu Suci Paskah Mulya Kristus, dhèwèké nyritakaké marang kita apa sing wis kita tulis ing kéné.

Kozminshchina: padha nyebut nikah 'zinah'; ora ana ing endi wae ing donya padha nyebut gréja suci, imam utawa sakramen suci; uga ora ndedonga marang Gusti Allah kanggo tsar ing pandonga-pandongané. Kahanan sing padha uga ana ing skete liyané.

Ing biara ing kutha Rostov, sawijining biarawati sing jenenge Anfisa, saiki wis tuwa, sing biyen manggon ing alas Bryn, nyritakake kaya mangkene: luwih saka rong puluh taun kepungkur, sawijining biksu sing jenenge Avraam mbangun panggonan pertapa kanggo dheweke ing Kali Kerzhenets. Avraam iki ngadeg dadi guru skismatik saka imané miturut tafsiré dhéwé; dhèwèké nggodha akèh wong mlebu ing bidaté lan katon uripé askétis; lan wong-wong sing teka ing panggonané, dhèwèké baptis manèh. Dhèwèké nglumpukaké biarawati marang dhèwèké, sing sawisé dibaptis manèh, rambuté dipotong; Antarane ana loro biarawati sing paling suci sing diajak marang dhèwèké: Cilicia lan Matrona. Amarga karo Cilicia dhèwèké urip kaya bojo sah, nyalahpahami

zinah minangka katresnan sing nylametaké jiwa; Matrona dianggep kaya putri, lan karo Cilicia dhèwèké nduwé anak lanang. Sawisé pirang-pirang taun, Cilicia lara parah; dhèwèké, nyana yèn dhèwèké bakal mati, mènèhi pangakuan dhèwèké dhéwé, maringi Komuni Suci, lan nyukur rambute dadi biksu skema; nanging sawisé sawetara dina, dhèwèké wiwit mari lan tangi saka amben lara. Sawisé waras manèh, dhèwèké kepéngin nerusaké hubungan jasmani karo dhèwèké kaya biyèn; nanging dhèwèké nolak, kandha yèn ora pantes nduwé hubungan jasmani karo wong monastik; lan sakjatiné, dhèwèké wis miwiti urip ing zinah karo anaké sing wis dijodhokaké, Matrona. Nanging Cilicia dadi iri lan kebak nesu lan amarah, banjur mlayu menyang pertapaan liyane; ing kana dheweke nyewa loro wong kiyat lan ngutus kanggo mateni Avramius; banjur padha nyerang pertapaane. Nanging Avramius, nalika nyadari niat jahat mau, mlayu nyingkiri saka wong-wong mau; lan salah siji saka wong-wong mau nglontar tombak marang dheweke, kena ing pundhak lan nglarani dheweke; sanadyan tatu, dheweke tetep mlayu lan bisa lolos, dene wong-wong mau nggebut Matrona nganti meh mati, lan sawise nglumpukake barang-barange, padha bali menyang omahé dhéwé.

Sawisé kuwi, sesepuh Avraam lan Matrona katon ing kutha Yaroslavl, kanthi rahasia mulang lan nggodha wong-wong sing polos supaya mlebu ing bidaté. Pantes dadi tuladha asèkétisme lan pangabdian saka guru skismatik kuwi!

Ing taun 7210 donya, nalika wiwitan tekane ing Rostov, ana wong gelandangan jenenge Fedka utawa Fyodor, wong asli Rostov, metu saka alas Bryn, digandheng karo loro biarawati sing nggodha. Sawisé tekan ing biara Rostov, dhèwèké wiwit nyusup nggagaké para biarawati lokal kanthi kandha yèn ora mungkin slamet ing kutha iki, lan yèn ora bakal slamet kajaba padha mlayu menyang alas Bryn lan ngungsi ing alas. Nalika dhèwèké ngandika, dhèwèké maringi cranberry saka ara-ara Bryn minangka berkah; dhèwèké nggawa mau ing ayakan. Sapa waé sing mangan cranberry mau langsung kakehan kepéngin mlayu menyang alas Bryn; lan para biarawati padha mlayu mèlu ing mburiné: Euphrosyne lan Mastrigya; lan loro liyane padha ngetutake. Bab Fedka kuwi, dheweke ngumbara liwat kutha lan distrik Rostov, nggodha akèh wanita lan dara; njupuk barang-barangé, banjur nuntun wong-wong mau menyang alas Bryn. Sawisé tekan panggonane, dhèwèké njupuk kabèh barang-barangé lan ngutus wong-wong mau menyang panggonan-panggonan liyané. Bab iki banjur diceritakaké marang kita déning Ibu Pimpinan Natalia saka Biara Sang Perawan Rostov lan para biarawati liyané.

Intine yaiku panggonan pertapa utawa sekte sing ora manut tradisi imam lan uga ora manut tradisi non-imam; padha ora nindakake baptisan apa wae, lan akèh ing antarané padha gedhé tanpa dibaptis, nikah tanpa upacara gréja, nduwé anak, lan pancèn adoh saka agama Kristen. Amarga Kristen kaya apa kuwi sing malah ora ana baptisané!

Dadi, apa sing bakal kita kandhakake babagan para Sabbatarian, sing netepi Sabat miturut cara Yahudi? Apa ora wis padha nguripake maneh wangun Yudaisme sing muncul ing Veliky Novgorod nalika pamaréntahan Pangeran Agung John Vasilyevich, ing sangisoré Pangéus Agung Gennadius saka Novgorod, ing jamané Sang Mulya Joseph, Abas Volokolamsk? Amarga ing wektu kuwi akèh wong, loro-lorone rohaniawan lan umat, sing kesasar dening sawatara wong Yahudi sing teka ing Veliky Novgorod, padha nglakoni agama Yahudi kanthi rahasia tanpa disunat.

Saliyane, ana uga kabar babagan sekte anyar sing bubar muncul saka kawicaksanan Bryn, sing dikenal minangka Rogozhniki utawa Rubishchniki, sing ngumbara ing donya nganggo klambi compang-camping lan tikar jerami, ngaku dadi wong suci; paugeran greja mrentahake supaya wong kaya ngono diusir saka kutha. Kormchiya, folio 191, verso, paugeran 12.

Nanging sapa sing bisa ngetung panemuan edan mau, bedane kapercayan sesat, spekulasi sesat, lan tumindak sing bertentangan karo kesalehan sejati ing Gréja Kristus? Lan amarga aku wis ngelingake tumindak mau saka maneka testimoni, ayo ditampilake ing dhaptar cekak supaya luwih gampang dipikirake.

Bab 19. Dhaptar tumindak skismatis sing padha nganggep apik.

- 1) Padha ngobong wong.
- 2) Padha kobong.
- 3) Sadurunge kobong, padha ngotori wanita liwat zinah.
- 4) Padha nyekel harta benda saka wong-wong sing wis kobong.
- 5) Padha nganti wong mati keluwen.

- 6) Amarga padha ngrasa salah siji marang sijine, padha dijaga urip ing kurungan.
- 7) Dara wadon maringi kismis gaib marang wong-wong mau.
- 8) Padha nyembelih bayi.
- 9) Padha nggunakake ilmu sihir kanggo narik wong marang awake dhewe.
- 10) Padha nyebut nikah sing sah iku zinah.
- 11) Wong-wong padha ngaku yèn zinah iku katresnané Kristus.
- 12) Wong-wong padha nggawé wong lanang dadi Kristus, banjur sujud marang dhèwèké kaya dhèwèké iku Kristus.
- 13) Wong-wong mau munafik.
- 14) Ahli bidah Avvakum, sing wis diasingake, diurmati minangka wali.
- 15) Padha mbaptis maneh lan ngowahi nada para biksu.
- 16) Imam-imam sing disetujoni dipindhahake.
- 17) Imam-imamé maca pandonga kanthi mbayar.
- 18) Wong awam, wong biasa, nindakake tugas imam.
- 19) Padha maringi Komuni Suci palsu.
- 20) Padha ora ndedonga marang Gusti Allah kanggo Tsar.
- 21) Liyane ora nindakake baptisan babar pisan.
- 22) Wong liya netepi Sabat miturut cara Yahudi.

Ayo saben wong sing waras pikirane ngadili lan ndeleng apa kabèh pakaryané kuwi becik lan nyenengaké Gusti Allah.

Bab 20. Diskusi babagan Tumindak Para Skismatik

Apa iku tumindak becik kanggo ngobong akèh wong loro-lorone jinis lan bayi-bayi polos sing ora nindakake apa-apa? Apa iki dudu pambunuhan sing cetha? Amarga kaya déné matèni wong nganggo tongkat utawa senjata apa waé iku pambunuhan, mangkono uga matèni wong kanthi diparingaké menyang geni supaya kobong iku pambunuhan. Lan dhawuhe Gusti Allah paring préntah: '*Aja maéhaké*'⁽⁶⁷⁵⁾; lan paugeran kutha ngukum para pembunuh kanthi paukuman pati; amarga Gusti Allah uga ngendika marang Nuh: '*Sapa waé sing ngucuraké getih manungsa, getihé bakal diucuraké déning manungsa*'⁽⁶⁷⁶⁾. Lan yèn maéhaké siji wong iku kaluputan gedhé, pinten manèh kejemé yèn maéhaké akèh wong sing ora kaétung. Mauricius, Raja Yunani sing saleh, iku wong sing becik lan unggul banget; dhèwèké ora mateni sapa-sapa, nanging mung amarga dhèwèké gagal mbebasake tawanan saka Khagan, sing lagi didol kanthi rega murah, dhèwèké dianggep tanggung jawab marang pembantaian mau: amarga iku, miturut paukuman adil saka Gusti Allah, dhèwèké diserahkan supaya dipatèni déning Phocas si penyiksa, sing dhisik motong sirah para putrané ing ngarepé, banjur motong sirahé dhéwé nganggo pedhang. Paukuman apa sing bakal diadhepi para pamimpin skisma, sawisé ngobong ewonan wong? Ing Prologue, ing dina kaping telu wulan Februari, kacathet yèn ana sawijining maling, sawisé matèni bocah sing ora salah, nyesel lan dadi biksu; dhèwèké nglampahi sangang taun kanthi tapa brata lan pakaryan biksu, lan ora ragu-ragu bab pangapura dosané, percaya marang sih-rahmaté Gusti. Nanging saben dina nalika dhèwèké lunga menyang gréja, bayi sing wis dipatèni kuwi tansah muncul marang dhèwèké lan kandha, 'Ngapa kowé matèni aku?' Lan sawisé sangang taun, sawisé nyopot busana biksu lan bali dadi wong awam, dhèwèké lunga menyang kutha Diospolis, sanadyan dhèwèké bakal disiksa déning pangadilan kutha amarga dosané; lan sawisé digawa menyang kana, dhèwèké nampa paukuman pati minangka pembunuh. Dadi, apa sing bakal ditindakake para skismatik sawise ngukum ewonan bocah polos lan bayi nyusu marang pati kobong? Wangsulane apa sing bakal diwenehake marang Gusti Allah? Apa sing bakal diomongake marang bayi-bayi sing wis kobong nalika ing pangadilan nggegirisi Gusti Allah padha njerit: 'Ngapa kowe kobongake kita?' Lan para skismatik, sing saiki ngobong priya lan wanita saka saben umur, nganggep yèn dhèwèké *lagi nyuguhaké pangibadah marang Gusti*⁽⁶⁷⁷⁾, lan mulang wong-wong prasaja supaya aja wedi, lan tanpa mangu-mangu marang keslametané, wani ngadhepi

⁶⁷⁵ Kaluwihan 20:13.

⁶⁷⁶ Kejadian 9:6.

⁶⁷⁷ Yohanes 16:2.

geni kaya Akiba kanggo kasucian Kristus, padahal sejatiné kabèh mau ditindakaké tanpa alesan apa-apa. Lan guru skismatik sing kasebut mau, Avvakum, ngajarake marang wong-wong mau, kandha: 'Sabèn wong pracaya, aja ngrungokake wong-wong kuwi, aja ragu-ragu; mlebu geni kanthi wani, lan nampa sangsara kanthi kabungahan kanggo Gusti, kaya prajurit sing setya saka Gusti Yesus Kristus, kanggo kabeneran, lan kanggo kitab-kitab suci kuna.' Lan maneh, nalika mberkahi wong-wong sing kobong miturut kersané dhéwé, dhèwèké kandha: 'Berkah pilihan iki kanggo Gusti Allah'⁶⁷⁸ .

Nanging, hai Abakuk sing bodho, guru palsu—utawa luwih tepaté, penyiksa!—apa kowe ora kaya setan, pembunuh wiwitane, sing seneng nalika manungsa dipatèni lan ngupaya matèni wong? Amarga kowe mulang lan nyurung wong supaya padha ngundang pati marang awake dhewe, lan supaya padha binasa loro-lorone, raga lan jiwa. Amarga ing kene ragane kobong, dene ing kana jiwane kabakar dening geni Gehenna. Kowe, sing nindakake kaluputan pati loro-lorone mau, apa jawaban sing bakal kowe wenehake marang Gusti Allah, Hakim sing adil, kanggo kabèh wong sing wis binasa amarga piwulang lan pituturmu?

Apa iku tumindak becik kanggo wong-wong sing wis manut piwulang lan pitutur skizmatik supaya padha nyebabake pati dhéwé nganggo geni, kobong urip bebarengan karo garwa lan anak-anaké, lan dadi pembunuh kanggo dhéwé? Iki diarani bunuh diri, matèni awak dhéwé kanthi cara apa waé—kanthi senjata, kanthi nyekek, kanthi banyu, utawa kanthi geni: kabèh iku bunuh diri, lan sangsara kaya ngono ora ana gunané, malah nimbulaké cilaka; awit sanadyan ana wong sing ngucurake getihé dhéwé kanthi matèni awaké dhéwé, getih kuwi ora bakal nggawa kaslametan nanging paukuman; lan 'martir' kaya ngono ora nuntun marang makuta nanging marang sangsara paling nggegirisi ing neraka; awit bunuh diri iku dosa gedhé, luwih gedhé tinimbang matèni wong liya. Matèni manungsa iku dosa gedhé; nanging matèni awaké dhéwé iku dosa sing luwih gedhé manèh. Kita krungu Santo Yohanes Krisostomus, ing homiliné bab Surat Paulus marang wong-wong Galatia, ngomong babagan wong-wong sing ngrusak uripé dhéwé liwat pati kasar, kanthi ngantung, utawa cara-cara liya kaya ngono, lan kandha mangkéné: Gusti Allah ngukum wong kaya ngono luwih abot tinimbang para pembunuh, lan kita kabèh sengit marang wong-wong mau (tegesé, kita sengit marang wong sing bunuh diri); lan pancen, yen salah matèni wong liya, luwih ala manèh matèni awak dhéwé'⁶⁷⁹ . Lan maneh, Santo sing padha, ing homiliné bab Surat kanggo wong Filipi (13), kandha: "Salibna awakmu," pangandikane, "nanging aja matèni awakmu: aja nindakake kuwi; amarga iku ala"⁶⁸⁰ . Nganti kéné miturut Chrysostom. Rungokna apa sing diandharake guru agung sejagad, Santo Yohanes Chrysostom, nalika ngrembug wong-wong sing matèni awaké dhéwé: yèn Gusti Allah ora paring welas asih marang wong-wong kuwi sawisé seda. Nanging Gusti nyiksa wong-wong mau; lan wong kaya ngono iku dibenci Gusti lan manungsa, lan tumindak kaya ngono ora saleh, nanging duraka. Nanging guru skismatik Avvakum nyoba mulang para muridé, lan nyengkuyung tumindak kaya ngono, kandha: 'Begja wong sing milih iki ing Gusti.' Nanging sapa sing kudu kita pracaya: Chrysostom, Patriark Konstantinopel, utawa Avvakum, sang heretik saka Moskow? Guru kuna sing sejati ing donya, utawa guru palsu skizmatik anyar? Putusake dhewe.

Kita ngerti yèn ing jaman biyèn para martir suci nyemplung dhéwé ing geni kanggo Kristus; nanging nalika padha dicekel déning para penyiksa, disiksa kanggo Kristus lan dihukum kobong ing tiang, lan wis digawa menyang geni, banjur, tanpa ngenteni dilemparaké, padha nyemplung dhéwé ing geni: lan kuwi tumindaké, sing pantes dipuji ing ngarsané Gusti. Nanging kejaba saka tangan para penyiksa, padha ora nyulut awaké dhéwé, uga ora mbuwang awaké dhéwé menyang geni; malah padha ngenteni nganti wong-wong kafir nyekel, miwiti nyiksa, lan nyulut geni marang awaké. Nanging para 'martir' ora takwa jaman saiki iku wong-wong sing mecah belah: sanadyan ora ana panganiayaan kanggo Gusti Kristus, ora ana sing meksa supaya padha nyangkali Gusti Kristus, lan ora ana sing nyiksa kanggo Gusti Kristus; nanging dheweke dhewe nyulut geni marang awake dhewe, lan kobong kanthi kersa dhewe, mikir yen dheweke nandhang sangsara kanggo Gusti Kristus. Nanging pangarep-arepe sia-sia, pangajabé ora ana gunané; amarga padha nandhang sangsara ora kanggo Kristus, nanging amarga kekerasan atiné dhéwé, lan nyawané ora lunga marang Kristus, nanging marang setan: amarga padha dudu martiré Kristus, nanging martiré setan; amarga setan uga nduwé martir dhéwé. Sapa, mula, sing dadi martiré setan? Wong-wong kuwi, (kaya sing krungu saka Chrysostom), sing matèni dhéwé. Lan amarga para skismatik sing kobong

⁶⁷⁸ Habakuk si ahli bidah.

⁶⁷⁹ Bab Surat Galatia, bab 1, ayat 4, surat 1469.

⁶⁸⁰ Surat 1993.

kuwi mateni dhéwé, dheweke dudu martiré Kristus, nanging martiré setan. Kanun patristik nglarang pangeling-eling wong kaya ngono: amarga kanun kaping 14 saka Pausus Agung Timotius, Uskup Agung Alexandria, nyatakake: 'Yen ana wong sing mateni awaké dhéwé, utawa nyabet awaké dhéwé, utawa nyekel awaké dhéwé nganti mati, ora ana kurban sing diwènèhaké kanggo dhèwèké, kajaba yèn pancèn dhèwèké durung ngrusak akalé dhéwé.' Delengen babagan iki ing buku **Kormchiya**, kaca 270, sisih mburi. Amarga sanadyan para murid skisma, sing ngrusak awaké dhéwé nganggo geni, ora pantes dieling-eling amarga pungkasané sing ngrusak, kaya déné wong sing bunuh diri. Ora ana sesajen sing diwènèhaké kanggo wong-wong mau. Elingané padha sirna kanthi rame.

Apa iku tumindak becik nek ngotori, liwat zinah, para wanita, para dara lan para mudha sing wis kesasar, sadurunge kobong, kaya sing kelakon ing Tyumen? Bab iki disekseni dening Sang Metropolitan Ignatius sing paling berkah saka Siberia, sing kenangane pinaringan berkah, ing surat kapindho, kaya sing wis kita tulis ing ndhuwur ing bagean katelu iki. Amarga sedhik sing disebabake godha marang siji bocah iku abot banget, kaya sing diandikakake Gusti Kristus piyambak ing Injil: *'Sapa waé sing ndadèkaké salah siji saka bocah-bocah cilik iki sing pracaya marang Aku kliru, luwih becik yèn watu gilingan digantung ing gulu lan dhèwèké kelem ing jeroné segara'* ⁽⁶⁸¹⁾. Luwih manèh tumrap godaan marang akèh bocah lanang enom, para dara lan wanita, sing dicemari déning zinah déning panggodha sing jahat; saben wong mau, ora mung siji, bakal digantungaké watu giling abot ing gulu, miturut saben wong sing wis digodha; lan bakal dibuwang menyang jurang geni sing ana ing neraka. Amarga para penyesat kaya ngono nindakake kejahatan sing paling nggegirisi: padha ngrusak jiwa lan raga; jiwane liwat dosa, ragane liwat geni. Iku pikiran sing medeni kanggo mikir paukuman apa sing bakal padha tampi kanggo loro-lorone.

Apa iku kalebu tumindak becik nyekel bandha wong sing wis kobong? Apa ora kanggo tujuan iki dheweke ngapusi lan ngobong wong, supaya bisa ngrebut bandhane? Lan apa iki ora rampokan terang-terangan, mateni wong nganggo geni kanggo bandhane? Lan sejatine, rampokan iki dening wong-wong skismatik luwih kejem tinimbang sing ditindakake para perampok dalan raya. Amarga maling sing ngintip ing dalan mung ngupaya njupuk bandha wong; nanging skismatik ngupaya ngrusak nyawa uga. Maling bisa mateni badan, nanging ora bisa mateni nyawa; skismatik malah mateni loro-lorone, nyawa lan badan. Amarga kanthi nuntun wong menyang bidah sing ngrusak jiwa, kowe nyerahake badané marang geni lan nyawane marang neraka.

Apa iku kalebu kabecikan yen wong sing dituduh dikurung ing gubug kedap swara utawa sel jero, banjur dibiarkan keluwen nganti mati, dadi panyebab sangsara sing nggegirisi lan durung tau krungu saka jaman mbiyen—ing kono, amarga dikurung kanggo mati keluwen lan ora kuwat nahan lara luwe sing nggegirisi, padha mangan siji lan sijine isih urip, sapa wae sing luwih kuwat sing ngalahake liyane? Ing ngendi ing sangisore langit ana sangsara kaya ngene iki? Lan sapa, wiwit jaman mbiyen, sing wis nyusun dalan kaya ngene kanggo nyenengake Gusti lan kaslametan? Satemene, dalan iki dudu kanggo nyenengake Gusti, nanging kanggo nimbulake nesune; lan dudu kanggo kaslametan, nanging kanggo kebinasaan. Lan nyawa sengsara kaya ngono miwiti azabé malah ing urip iki, lan kanthi kuwi padha mudhun menyang Tartarus langgeng. Wah, panemuan tanpa Gusti lan azab sing ora manungsawi!

Apa iku kalebu pakaryan becik yèn maringi para dara, tinimbang Komuni Kristen sing sejati, kismis sing dicampur karo ilmu sihir, kaya sing kelakon ing distrik Kineshma lan Reshma, kaya sing wis kita omongaké ing ndhuwur; wong-wong sing melu komuni gaib iki, sawise kelangan akal, padha ngundang karusakan kanggo awake dhewe—ana sing kobong, ana sing klelep banyu, lan ana sing dicekek?

Apa iku kalebu pakaryan becik yen njupuk jantung bayi anyar lair, dikeringake, digiling dadi bubuk, banjur diam-diam dicampur ing panganan lan omben-omben wong, utawa disebar ing sumur kanggo nggawe sihir marang wong, lan liwat sihir kaya ngono narik wong menyang ajaran sesat?

Apa pantes nganggep nikah sing sah, sing dilakoni miturut upacara Gréja, minangka zinah? Apa iki ora bertentangan karo hukumé Gusti Allah lan hukum sipil? Malah ing antarané wong sing ora pracaya, hukum nikah isih dijunjung, déné ing antarané wong skisma sing ngaku setya lan suci, hukum alamiah kuwi malah dirusak. Amarga ing endi sejatine padha nglirwakake Kitab Suci, tembung-tembung Kristus sing diucapake ing Injil: *'Apa kowe durung maca manawa Sang Pencipta wiwitane nggawe manungsa lanang lan wadon?'* Lan Panjenengané

⁶⁸¹ Matius 18:6; lan Markus 9:42.

kandha: 'Mulane priya bakal ninggal bapak lan ibuné lan nyawiji karo garwané, lan loro-loroné bakal dadi siji daging.' Mula ora ana maneh loro, nanging siji daging: awit apa sing wis digandhengake Gusti Allah, aja ana manungsa sing misahake⁶⁸². Lan sapa ing antarané wong pracaya sing wani nyebut ukumé Gusti Allah—lan ukumé kodrat sing diciptakaké Gusti Allah—minangka zinah, nalika malah Rasul maringi kasaksian, kandha: 'Pernikahan iku mulya ing saben bab, lan ambening manten ora kena cacad'⁶⁸³?

Apa becik nindakake zinah, sanajan ora katon nanging rahasia, lan nyebut zinah iku 'katresnané Kristus'? Ing endi Kristus maringi dhawuh katresnan kaya ngono? Lan sapa ing antarané Para Rasul, Para Nabi, utawa Para Bapa Kudus sing mulang kita supaya tetep ing zinah? Apa ora kabeh nglarang urip ing zinah, ngukum kanthi abot, lan kadhang malah ngukum pati wong amarga zinah? *Apa ora diprentah ing Hukum Musa supaya wong zinah lan pezina diukum rajam*⁶⁸⁴? Lan apa sing diomongake Rasul Suci bab wong kaya ngono? 'Saben pezina lan wong najis ora nduwé warisan ing kratoné Kristus Gusti kita'⁶⁸⁵. Lan maneh: 'Gusti Allah ngadili pezina lan pezina lair'⁶⁸⁶. Bab Kristus piyambak, Gusti kita, sing paling suci lan tanpa cela, lair saka Perawan sing paling suci, lan sumber kabèh kasucian, saka kéné cetha sepira nggegirisi lan keji zinah, kaya sing katulis ing Wahyu: Kristus, Gusti kita, sawisé ngetokake marang murid kang dipun tresnani, Yohanes, ngendika marang dhèwèké: *Tulisen marang malaikat gréja ing Pergamum: Mangkéné pangandikane sing nduwèni pedhang loro mata: Aku nduwèni perkara marang kowé, amarga ana wong-wong ing kono sing manut piwulangé Bileam, sing mulang Balak supaya nyelehaké godaan ing ngarepé anak-anak Israèl, supaya padha mangan panganan sing wis dikurbanké marang berhala lan nindakaké cabul: Mula kowe uga netepi piwulangé wong-wong Nikolait, sing tak sengiti. Bali tobat; yèn ora, Aku bakal enggal teka lan perang nglawan wong-wong mau nganggo pedhangé cangkemu*⁶⁸⁷. Nganti kéné tembungé Kristus. Ayo padha merhatiin iki; amarga Kristus Gusti sengit marang piwulangé Nikolait, sing (Panjenengané kandha) Panjenengané sengit. Lan apa piwulangé Nikolait kuwi? Iku padha karo ajaran Bileam; amarga kaya Bileam biyen mulang Balak supaya nggodha umat Israel nganggo pelacur, mangkono uga Nikolas saka Antiochia, ing jaman Para Rasul, mulang wong supaya padha bareng-bareng garwa lan nglakoni zinah tanpa wedi utawa watesan, amarga dheweke ora nganggep iku dosa. Amarga Gusti wis ngasah pedhangé marang wong-wong kaya ngono, lan kanthi cetha wis ngumumaké yèn Panjenengané sengit marang piwulangé wong Nikolait—ya iku zinah—lan kepéngin perang nglawan para pezina nganggo pedhanging cangkémé. Nanging para skismatik sengsara kuwi ora sungkan nyebut zinah 'katresnané Kristus'.

Padha kandha: 'Ora kabèh kaya ngono; ora kabèh nindakake zinah, lan ora nganggep iku dosa zinah.' Aku mangsuli: kita ora ngomong bab saben wong; amarga kita nemokake ing Kitab Suci manawa sanajan ing antarané wong-wong kafir ana akèh, lanang lan wadon, sing njaga kasucian lan kalangsungan dhiriné, sanajan padha nyembah berhala; Mesthi wae luwih akèh manèh sing tetep suci lan dadi perawan ing Brynyany. Nanging, kita ngomong babagan apa sing kita krungu lan kita deleng. Amarga asring kita krungu ana para gadis lan biarawati sing mlayu saka keuskupan kita menyang panggonan kuwi; lan kita weruh padha bali saka kana karo weteng sing mumbul—lan apa bukti sing luwih gedhé tinimbang kuwi?

Apa becik yen wong tani biasa dijenengi 'Kristus', dihormati kaya Kristus, dipuja kaya Kristus, lan dipercaya? Apa ora Kristus piyambak sing wis maringi pratandha iki ing Injil, ngendika: 'Mula, yen ana wong kandha marang kowe, "Delengen, Kristus ana ing kene," utawa "Ana ing kana," aja pracaya; amarga bakal muncul Kristus palsu"? ⁶⁸⁸

Apa pantes dadi munafik lan ngetokake awaké dhéwé minangka wong sing konon suci, bener, lan taat? Amarga munafik ora nggawa kaslametan sanajan kanggo wong sing luhur budi. Luwih-luwih maneh wong sing, ing sangisore wujud kasucian, nyimpen pikiran ala, lan sing, kanggo ngapusi wong liya, nutupi watak srigala nganggo kulit wedhus, ora nggawa kaslametan nanging karusakan—ora mung kanggo wong munafik kuwi dhéwé, nanging uga kanggo wong-wong sing kapancing déning panjenengané.

⁶⁸² Kejadian 2:24; lan Matius 19:4, 5 lan 6.

⁶⁸³ Ibrani 13:4.

⁶⁸⁴ Ibr. 13:4, lan Yoh. 8:5.

⁶⁸⁵ Efesus 5:5.

⁶⁸⁶ Ibrani 13:4.

⁶⁸⁷ Wahyu 2:12, 14, 15 lan 16.

⁶⁸⁸ Mat. 23:23 lan 24.

Apa pantes ngajeni marang bidat Avvakum sing terkutuk, sing wis diasingake lan dipotong saka Gréja Kristus kaya anggota awak sing bosok, nyembah patungé, nganakake pesta kanggo ngajeni dhèwèké, nganggep buku-buku bidaté minangka Ortodoks, lan manut ajarané sing mbebayani nyawa?

Apa pantes ng baptisake maneh wong-wong sing wis dibaptisake ing iman Ortodoks menyang iman skismatik? Apa ora ana Kanon Apostolik sing nglarang iki? Delengen ing buku *Kormchiya*, kaca 12, verso, Kanon 47: 'Yen ana sing mbaptisake wong sing wis dibaptisake kanthi baptisan sejati kaping pindho, wong iku kudu dikucilake.'⁶⁸⁹ Lan apa sing diandharake Santo Krisostomus? 'Kita wis dikubur bebarengan karo Panjenengané (Kristus) lumantar baptisan menyang pati. Amarga kaya ora ana penyaliban kapindho tumrap Kristus, mangkono uga ora ana baptisan kapindho tumrap kita.' Lan luwih lanjut ing kutipan sing padha dhèwèké kandha: 'Sapa waé sing mbaptis awaké dhéwé kaping pindho, iku nyalibaké Panjenengané manèh.'

Apa becik yen imam dipindhah saka siji panggonan menyang panggonan liya, para biksu dicukur rambute, lan wong awam sing durung diangkat dadi imam wani nindakake tugas imam, baptis, lan ngrungokake pengakuan dosa? Kepiye carane wong awam, sing durung nampa wewenang imam, bisa ngapura wong saka dosane?

Apa ora dadi prakara sing pantes diremehaké yèn sawijining imam mumbulaké pandonga ing ndhuwur lawon lan ngirimaké marang wong wadon sing lagi nglairaké utawa marang wong mati, supaya dikibaraké ing ngarep pasuryané? Apa paedahé pandonga kaya ngono?

Apa iku becik yèn wong awam sing ora diangkat dadi imam ngatur Komuni kanthi cara sing ora dingerteni, lan tinimbang Awaké Kristus sing sejati, padha maringi Komuni sing kosong lan palsu marang wong-wong? Lan yen sawijining imam, sing dipilih saka wong-wong sing melu karo dheweke, nindakake Liturgi ing gréja kosong manut Buku Liturgi lawas, nganggo pitung prosfora: apa jinis pelayanané wong sing wis mecah diri saka Gréja Ortodoks, sing wis ngutuk konsèkrasi imamé dhéwé, lan wis mbantah uskup sing wis ngukuhaké dhèwèké dadi imam lan kabèh bab-bab suci, lan wis nampa wewenang kanggo nindakake upacara suci saka wong-wong biasa sing ora diangkat dadi imam? Apa jinis panggonané Roh Suci ana ing panggonan sing ngina Roh Suci?

Apa iku kalebu tumindak becik yen ora ndedonga marang Gusti Allah kanggo raja sing mimpin uripé, lan ngremehké jenengé ing pandonga kaya-kaya iku sesat? Nanging Kitab Suci maringi dhawuh supaya kita ndedonga malah kanggo raja-raja sing ora pracaya. Mangkono nabi suci Barukh nulis marang sedulur Yahudi ing pangasingan Babilonia: 'Ngedonga kanggo gesangé Nebukadinesar, Raja Babilonia, lan kanggo gesangé Belsyazar putrané, supaya dina-dinané padha kaya dina-dinané swarga ing bumi, supaya kita bisa urip ing sangisoring tedhungané Nebukadinesar lan ing sangisoring tedhungané Belsyazar putrané.' Sapa Nebukadinesar? Lan sapa Belsyazar? Apa dheweke ora wong sing nyembah berhala lan wong jahat? Nanging Nabi maringi dhawuh supaya kita ndedonga kanggo dheweke. Mangkono uga, Rasul Suci Paulus, nalika piyambakipun ngajar kita ndedonga *kanggo raja lan kabèh sing nduweni panguwasa*⁶⁹⁰ : sapa raja wektu kuwi? Apa dudu Nero, penyembah berhala sing jahat, panganiaya ageng Gréja Kristus lan panyiksa sing kejem tumrap para pracaya? Nanging Rasul ngajar kita ndedonga kanggo dheweke. Para Brynians, sanadyan ora kabèh, nanging ing akèh panggonan pertapaané, ora nyakup raja Kristen ortodoks ing pandonga-pandongané. Apa pandonga-pandongané, sing metu saka lambé sing ora ortodoks, ora pantes dieling-eling, supaya jenengé raja Kristen ortodoks bisa diucapaké ing kono? Lan rungokna apa sing diwulangaké Santo Krisostomus: Tiru Gusti Allah: yèn Panjenengané kersa kabèh wong slamet, pantes kita ndedonga kanggo kabèh wong; yèn Panjenengané kersa kabèh wong slamet, kowe uga kudu kaya ngono; lan yèn kowe pancèn kepéngin, ndedonga: awit iki nyenengaké Gusti Allah, lan kaya déné kita padha karo Panjenengané ing bab iki, mangkono uga kita melu kersané⁶⁹¹ . Aja wedi ndedonga kanggo wong-wong Yunani; Gusti uga kepéngin kuwi. Wedi mung ndedonga nglawan wong-wong mau, amarga Gusti ora kepéngin kuwi. Nanging yen pantes ndedonga kanggo wong-wong Yunani, cetha manawa uga pantes ndedonga kanggo para bidah; amarga bener ndedonga kanggo kabèh wong, lan ora mbuwang wong-wong mau. Nganti kéné Chrysostom. Amarga kita ndedonga kanggo wong-wong pagan, supaya Gusti maringi padhang marang wong-wong mau kanthi padhanging iman suci; kita ndedonga kanggo para bidah sing wis mbelot saka Gréja, supaya

⁶⁸⁹ Bab Ibrani, Bab 6, Kuliah 9, lembar 2857.

⁶⁹⁰ 1 Tim. 2:2.

⁶⁹¹ Bab 1 Tim. 2:7, kuliah 7, lembar 2423.

Gusti mbalèkaké wong-wong mau menyang Gréja Suci Panjenengané. Nanging para Brynians ora kersa ndedonga kanggo para ortodoks.

Apa becik nyebut awaké dhéwé Kristen yèn durung nampa baptisan sejati miturut upacara Gréja, nanging malah dibaptis tanpa perlu déning wong lanang utawa wong wadon prasaja sing ora ditahbisaké, utawa malah ora ana baptisan sakabèhé? Wong-wong kaya ngono, kaya sing wis kasebut sadurunge, wis diwasa lan nduwé anak, nanging durung dibaptis.

Apa bener nguripake maneh pangibadah Sabat Yahudi saka Prajanjian Lawas, kaya sing kabare ditindakake ing sawetara komunitasé? Apa Para Bapa Para Kudus ora nglarang praktik iki? Delengen buku **Kormchiya**, folio 14, paugeran 53; folio 18, paugeran 64; lan folio 59, paugeran 17.

Para Brynyans kandha: praktik kaya ngono ora ditindakake ing kabèh biara lan komunitas. Aku mangsuli: sanadyan ora kabèh manut praktik sing padha, nanging saben biara utawa komunitas nindakake sawatara tumindak tartamtu sing bertentangan karo Gréja Ortodoks, kaya sing wis kabuktèkaké. Nanging kabèh mau, padha nduwèni pikiran siji lan padha ngomong nganggo swara siji ing prahara, lan ngina Gréja Kristus nganggo cacian sing ora takwa, kabèh mau bebarengan kejiret ing jaringé setan mlebu ing kersané sing jahat, lan kabèh mau bebarengan nindakake kersané setan.⁶⁹² Amarga ing skisma-skisma lan ing caciané marang Gréja Allah, padha sarujuk siji lan sijiné manut kersané setan; mula padha dadi kanca tumindak ala siji lan sijiné, miturut paugeran apostolik: *'Yen siji wong wis dosa, kabèh padha kena paukuman.'*⁶⁹³

Bab 21. Kabeh pakaryan becik saka wong sing mecah Gréja iku ala

Sanajan ing antarané wong-wong sing mecah belah ana tumindak-tumindak sing katon apik ing paningalé manungsa—kaya puasa kerep, pandonga dawa lan sapituruté— nanging kabèh kuwi sejatine ala, amarga kabèh kuwi ditindakaké ing pamisahan déning wong-wong sing mecah Gréja Kristus; lan lumantar perselisihané, Sirah Gréja—Kristus—sangat nesu. Amarga apa maneh sing bisa nyurung Gusti Kristus nesu kaya belah-belahan, sing nentang Gréja Suci Panjenengané, sing ditebus kanthi getihé sing larang regané; lan sing nyebabaké prahara ing antarané para pracaya, kaya déné para Arianis mecah busana Kristus, utawa luwih tepaté awaké Kristus dhéwé, yaiku Gréja Panjenengané, kanthi mecah ikatan? Rungokna apa sing diandharake guru agung Gréja, Santo Yohanes Krisostomus: 'Ora ana sing luwih nyurung murka Gusti kaya pamisahan Gréja; sanadyan kita nindakake kabecikan tanpa wates, kita sing mecah Anggoto Panjenengané ora bakal nampa paukuman sing luwih entheng tinimbang wong sing mecah kasatuan Gréja'⁶⁹⁴. Mugi saben wong ing kene merhatiake tembungé Chrysostom: 'Sanajan ana wong sing nindakake kabecikan tanpa wates, nanging mecahake persatuan Gréja liwat perselisihan lan skisma, dhèwèké ora bakal slamet nanging bakal binasa; amarga dhèwèké nyurung nesune Kristus padha kaya mecahake Awaké.' Lan salajengipun, guru sejagad punika, supados tembungipun langkung nguwat minangka pangéling dhumateng ingkang nyebabaké prahara, ngutip martir suci anonim Cyprian, Uskup Kartago⁶⁹⁵, guru paling kuna ing Gréja, awit Cyprian gesang langkung saking satus taun sadèrèngé Chrysostom. Cyprianus saka Kartago ngalami martir ing mangsa panas sawisé Kelahiran Kristus ing taun 261; Chrysostom, nanging, diangkat dadi diakon ing Antiokia déning Uskup Agung Meletius ing mangsa panas taun 382; amarga Chrysostom, kanthi nyebut Santo Cyprian tanpa nyebut jenengé, kandha: 'Ana wong suci sing ngomong bab sing bisa katon sombong, nanging iku pancèn bener.' 'Apa iki? Malah getihé martir ora bisa ngapura dosa iki.' Dhèwèké kandha: 'Critakna marang aku, kenapa kowé dadi martir? Apa ora kanggo kamulyané Kristus? Amarga kowé nyerahaké nyawamu kanggo Kristus, kaya-kaya kowé wis ngrusak Gréja, kang kanggo iku Kristus wis nyerahaké nyawané dhéwé?' Rungokna Paulus kandha: *'Amarga aku ora pantes diarani Rasul, amarga aku wis nganiaya Gréjaé Gusti Allah lan nyoba ngrusaké'*⁶⁹⁶. Nganti kéné Chrysostom. Ing kéné kowé krungu loro guru suci Gréja, Cyprian lan Chrysostom; sing nyatakake yèn getih para martir ora bisa mbusak dosa skisma, sing mecah Gréja Suci. Amarga saka kabèh pakaryan ala, sing paling jahat lan ala yaiku skisma; perselisihan sing padha timbulaké ing Gréja Kristus, sing malah ngrusak kabèh pakaryan beciké (yen ana) sing padha lakoni. Aja nganti kita lali nyebutake ing

⁶⁹² 2 Tim. 2:26.

⁶⁹³ Yakobus 2:10.

⁶⁹⁴ Bab Surat marang Para Efesus, Bab 4, Pelajaran 11, folio 1692.

⁶⁹⁵ 31 Agustus.

⁶⁹⁶ 1 Korinta 15:9.

kene tembungé Santo Kirill saka Alexandria babagan wong-wong sing mecah belah, sing ditulis ing risalahé babagan pamitané nyawa, yaiku: 'Wong-wong sing wis misah saka Gréja lan saka Ekaristi dadi mungsuhé Gusti Allah lan kanca-kanané setan'⁶⁹⁷.

Bab 22. Keterangan jujur babagan praktik skisma, amarga ora nyenengake Gusti

Kita wis krungu sadurunge manawa Panjenenganipun Inggang Mulya Ignatius, Metropolitan Siberia, ingkang pinunjul ing pangeling-eling, nyerat ing surat kaping telu dhumateng diosep Siberia bilih, ing wates Nizhny Novgorod, ing dhusun kraton, wong-wong saka Knyaginina lan Murashkin, nalika padha kobong urip bebarengan karo garwa lan anak-anake ing lumbung ing papan ngumbul pari, katon loro wong Ethiopia ireng mabur ing udara ing antaraning asap ing ndhuwur geni, padha nepuk tangan kanthi kabungahan lan padha njerit: *'Iku duweke kita, iku duweke kita!'*

Lan nalika akèh wong kobong nganti mati ing alas cedhak Tyumen, swara tangisan sedhik krungu sakwengi ing panggonan kuwi: *'Aduh, padha ilang! Aduh, padha ilang!'* Ambuné anyabé ngetokaké ambu sing nyengak suwéné wektu sing suwé. Kedadéan sing padha uga ana ing distrik Tomsk, kaya sing wis kasebut sadurungé. Kedadéan sing padha uga ana ing distrik Ustyug, ing volost Cherepovsk, kaya sing kasebut kanthi jujur déning wong lokal, Maxim Danilov, sing wis kita sebut ing ndhuwur.

Manungsa bisa kanthi cetha mirsani kersaning Gusti Allah kang nesu marang ajaran sesat sing mecah belah saka seda pandhita Nikita, pangajab papan suci, sing wis tobat saka ajaran sesaté, nanging banjur bali maneh marang iku, kaya babi bali menyang bledug lendhut; sing dening Panjenengané Agung Ignatius kasebut ing meh pungkasan surat kaping telu, nyatakake yèn ing taun 7190, nalika ana geger ing Moskow amarga streltsy sing mbrontak, Nikita, bebarengan karo kanca-kanané—nalika nemokake kasempatan—lan kanthi pitulungan para pemberontak sing nyebabake geger ing kutha kraton, sing manggon ing pemukiman Streltsy—sing dumunung ing sacedhake Kali Yauza, ing resimen Semyon Titov—lan saka kono, nalika menyang Alun-alun Abang, dhèwèké muni kanthi swara banter, ngandika kanthi wani marang wong-wong: 'Teguhna atimu, he wong Ortodoks, kanggo iman sing sejati; awit saiki ora ana Gréja sejati ing donya, ora ing Rusia uga ora ing antarané wong Yunani; mung kita isih nyekel iman Kristen Ortodoks, lan kita dibaptis, kaya sing ditulis dening Theodoret sing kasucen, nganggo loro driji, sing nuduhake keilahian lan manungsaaning Putraning Allah: nanging sapa wae sing dibaptis nganggo telung driji bakal nandhang sangsara langgeng bebarengan karo Antikris, amarga iku capé Antikris, Kanthi ngucapake tembung-tembung sing ngina, wong terkutuk kuwi mulang wong-wong supaya ora mlebu gréja saiki, lan ora nampa barang-barang suci saka Gréja. Mula dhèwèké nuntut supaya Patriark, bebarengan karo kabèh panguwasa gerejawi, metu menyang Lobnoye Place, lan supaya ana debat bab iman ing kono. Uga, ing tanggal 5 Juli, wong sesat terkutuk Nikita, bebarengan karo para pengikut sing padha pikiran, teka tanpa isin-isin menyang kraton Tsar, kanthi wani nuntut debat bab iman karo Patriark lan para uskup. Padha masang analogion ing sacedhake Gréja Jenderal Malaikat, nyelehake ikon-ikon sing digawa, lan padha ngadeg ing bangku, banjur padha ngucapake cacah marang Gréja, nalika mulang wong akeh supaya nggawe pratandha salib ing awaké dhéwé (miturut cara Armenia) nganggo loro driji, tinimbang nganggo telu driji kaya pratandha Tritunggal Suci. Kanjeng Sang Patriark Joachim ngutus kalih imam saking gréja katedral ageng dhateng piyambakipun, kanggé ngélingaké Nikita lan kanca-kananipun supados mandheg saking pakaryan ala makaten. Nanging, wong-wong mau nyerang para imam punika kanthi kasar lan nggebu kanthi parah, saéngga para imam namung saged lolos saking tangan para penyerang. Ndeleng yèn kabar sesat lan pambangkangan saya tambah, Patriark ngajak para Tsar mbela Gréja Suci. Para Tsar sing paling pinunjul, John Alexeyevich lan Peter Alexeyevich mrentahake supaya dianakake majelis ing kamar kraton sing dihias nganggo kristal, ing ngendi ibu kraton, Tsarina Natalia Kirillovna sing taat, bibi kraton, Putri Tatiana Mikhailovna sing mulya, lan adhine kraton, Putri Sophia lan Maria Alexeyevna sing mulya, mimpin; Sing lungguh jejere piyambakipun yaiku Sang Kinasih Patriark Joachim, bebarengan karo para uskup. Lan nalika Nikita si Ahli Bidah mlebu karo para pengikut sing padha pamikiran, dhèwèké nyerahaké gulungan kang isiné kabèh omongan edané. bareng karo kabèh cacah maki marang Gréja Suci, lan petisi kang ing kono dhèwèké nyuwun paukuman adil saka para tsar paling misuwur babagan réformasi gréjawi. Sawisé maringi pidato dawa adhedhasar Kitab Suci, Nikita, sawise kabukak lan isin amarga kabodhoané sing sesat, kanthi

⁶⁹⁷ Siril saka Alexandria, ing wacana bab pamitané nyawa, folio 495.

gegabah nyerang Panjenengané Athanasius, Uskup Agung Kholmogory, sing wis ngélarani dhèwèké, lan nggebuk dhèwèké ing dhadha; amarga kabrangasan lan kecerobohan kuwi, Nikita lan kanca-kancané langsung diusir saka kamar kraton miturut dhawuhé tsar. Nalika padha lumaku liwat kutha menyang Lobnoye Place, padha njerit banter kaya srengenge: 'Kita wis menang, kita wis menang!' Amarga ora ana siji wae ing majelis sing bisa ngomong siji tembung nglawan. Nalika padha munggah menyang Panggonan Paukuman lan padha njerit marang wong-wong ing kana, Gusti Allah piyambak, amarga ora bisa nahan caci maki marang Gréja-Nya, mbukak rencana sesat mau liwat paukuman dadakan: roh jahat nyerang pimpinan sesat, Nikita si penista, lan langsung Nikita tiba ing lemah, kaku kaya papan lan kesurupan. Banjur kabèh wong, nalika ndeleng paukumané Gusti Allah marang dhèwèké, padha ngakoni yèn Nikita iku wong sesat sing cetha, wong sing ngina Gréja Suci, lan mungsuhé Gusti Allah; lan ing esuké, kebak semangat, kabèh resimen infanteri nyekel ahli bidah terkutuk kuwi—sing biyèn wis padha mbantu—lan sawisé diiket, digawa menyang pangadilan sipil; lan miturut dhawuhé Tsar, Nikita dihukum pati minangka ahli bidah lan wong sing ngusik rakyat.

Saka kéné, kita bisa cetha ndeleng ora sarujuké Gusti marang niat ala sing nyebabaké perpecahan; amarga Nikita si ahli bidah, sing kanthi terang-terangan ngina Gréja Gusti, kanthi terang-terangan diserahaké menyang kuwasa Setan ing ngarepé kabèh wong Moskow. Lan kabodhoané Nikita dadi pambocoran sing cetha marang bidahé lan marang kabèh penganuté sing padha pikiran.

Malih, ana rahib Pachomius, sing wis kita sebut ing bagean kapisan risalah iki, sing nalika isih cilik digawa saka distrik Poshekhonsky menyang alas-alas kuwi, gedhe ing kana, lan dibaptis maneh kaping pindho dening para skismatik sawisé baptisan sejati ing kéné: kaping pisan padha mbaptis maneh dhèwèké ing sawijining sekte sing dikenal kanthi jeneng 'Bespovshchina'; lan kaping pindho ing sekte sing dikenal minangka 'Popovshchina', ing ngendi jeneng donyané yaiku Panka, yaiku Panteleimon. Sawisé mbalèk marang Gréja Suci, dhèwèké dicukur rambute dadi biksu déning Abas Pitirim sing wis kasebut mau: biksu kuwi, Pakhomius, dadi alesan carita kita iki, sing pancèn bener, amarga kedadéan-kedadéan iki kelakon nalika dhèwèké manggon ing kono bebarengan karo para skismatik.

Ing distrik Anufriyevsky ana skete bibi tuwa Helena, ing ngendi ana luwih saka satus biarawati. Saiki kedadéyan ing antarané wong-wong mau: watara limang taun kepungkur, sawijining biarawati tuwa seda lan tetep durung dikubur rong dina nalika padha ngenteni gurune lan pituduh rohani, Anuphrius, sing lagi ana ing njaba kanggo urusan. Lan malah sadurunge Anuphrius teka kanggo ngubur almarhumah, sesepuh sing wis seda kuwi urip maneh lan lungguh ing panggonane dheweke ngglethak; banjur dheweke miwiti nyuwara marang abbess, kandha: 'Ibu! Ayo teka marang aku.' Rasa wedi gedhe nyerang kabèh sing ana ing kana. Ibu Superior nyedhak marang dhèwèké, lan wanita sing wis urip manèh kuwi mréntah supaya kabèh biarawati padha nglumpuk marang dhèwèké; lan marang kabèh sing teka, dhèwèké kandha: 'Amarga kita kabèh manut piwulangé Anuphrius, kita ora bakal menyang swarga, nanging menyang sangsara.' Sawisé kandha kuwi, dhèwèké langsung ngglethak lan mati manèh. Banjur kabèh biarawati kebak rasa wedi gedhé, lan akèh sing wiwit mikir arep ninggal panggonan kuwi lan bali menyang gréja suci. Ing wektu iku, Anufri teka lan sawisé krungu bab mujijat sing kelakon, dhèwèké wiwit ng yakinaké wong-wong mau, kandha: 'Sing nyambut gawé kuwi Sétan, lan apa sing kok delok kuwi mung wahyu, dudu kabeneran sejati.'

Ivan Vasilyevich, sawijining penganut gerakan Bespopovshchina, manggon ing Yazvitsy (panggonan sing dikenal minangka Pochinok utawa desa kanthi jeneng kuwi; lahané Sheremetev ing kana wis ditinggal watara patang taun kepungkur, lan mayit mau wis ana ing kana sedina, wis diumbah lan diparingi sandhangan). Ibune, sing lungguh ing jejere awaké lan nangis, weruh wong mati kuwi urip maneh lan miwiti njerit: 'Aku klelep, aku klelep.' Ibune, ketakutan, mlayu adoh saka dheweke. Nanging, dheweke banjur eling lan wiwit nangis nelukake ibune. Ibune banjur nyedhaki dheweke, bebarengan karo wong-wong sing ana ing omah, lan wong sing wis urip maneh kuwi wiwit nyritakake ngendi rohne wis ana lan apa sing wis dideleng. 'Ana wong-wong Ethiopia teka lan nyekel aku,' ujare, 'lan mbuwang aku menyang rawa gedhe. Sawisé kuwi, ana wong sing rupane gagah teka, banjur nyekel tanganku lan nuntun aku liwat panggonan-panggonan medeni kang kebak geni, lan nuduhake kabeh pertapakan lan kumpulan arwah sing disiksa ing neraka, kobong ing geni kang nggegirisi—wong-wong sing biyen tak kenal isih urip, nanging saiki wis seda: para guru saka maneka pertapakan lan wong-wong biasa; aku weruh kabeh mau kobong ing geni.' 'Aku uga weruh,' ujare, 'segalang peteng, ing kono aku dikandhani yèn roh-roh wong kang ora pracaya ana ing kono—wong-wong sing ora kenal Gusti Allah lan durung tau krungu piwulang Kristen.

Mula roh-roh kuwi ana ing pepeteng, nanging ora kobong.' Pituduh mau banjur takon marang aku: 'Kowe gelem tobat, lan gelem miwiti menyang gréja, lan gelem ngubengi kabèh pertapaan kanggo nyritakaké apa sing kok delok kéné? Yèn ora, aku bakal mbuwang kowe menyang geni bebarengan karo pikiranmu.' Aku janji bakal tobat lan bakal nindakaké kabèh sing diprentahaké. Wong iku, sawisé nggawa aku metu saka panggonan medeni kuwi, nggawa aku menyang sawijining genangan lendhut lan mbuwang aku ing kana. Aku njerit: 'Aku klelep, aku klelep!' lan aku weruh yèn aku isih urip. Iki sing dicritakaké Ivan, sing wis dibangkitaké saka pati, marang ibuné lan wong-wong sing kebeneran ana ing kono wektu kuwi. Lan dhèwèké ngubengi kabèh panggonan pertapa, nyritakaké bab dhèwèké dhéwé—kados pundi dhèwèké wis mati, kados pundi dhèwèké wis ngalami sangsara, apa sing wis dideleng, lan kados pundi dhèwèké wis diuripaké manèh. Nanging padha ora precaya marang dheweke; malah padha ngolok-olok lan ngina dheweke. Sawise kuwi, dheweke lunga saka kana karo ibune menyang sawijining kutha (Pachomius ora kelingan jeneng kutha kuwi), lan sawise manggon sawatara wektu ing antaraning wong Ortodoks, dheweke tilar donya kanthi saleh.

Saka cathetan sing lugas kaya ngono, sapa waé bisa yakin tenan marang tumindak skisma, yèn tumindak kuwi ora nyenengaké Gusti Allah, lan yèn padha ora pantes nampa kaslametan nanging malah azab.

Mangkono, kabèh wong sing wis ninggalaké Gréja Kristus lan para pangon lan guru sejati, lan sing mèlu para guru palsu sing nyebabaké prahara, padha krungu iki: lan padha waspada lan deleng sapa sing dirungokaké, marang sapa iman ditrapaké, lan sapa sing dituruti: pembunuh, pambinasané nyawa, tukang sihir, dukun, ahli bidah, munafik, pezina, wong tanpa hukum, murtad saka iman suci, wong sing ngina bab-bab suci Gusti Allah sing paling luhur, wong-wong sing wis nolak sih-rahmaté Roh Suci, lumantar wong-wong mau dalan sing bener diina, liwat wong-wong mau Kristus Gusti kita dihinake ing misteri-misteri sing paling suci, liwat wong-wong mau jeneng Kristen diina, ing karusakané setan padha bungah, sing nyawane, sawisé mati, ditampa mlebu ing geni Gehenna. Mula, apa panyelamatan sing bisa diarep-arep déning wong-wong sing mèlu mau? Mesthi karusakan sing padha sing nimpuh para pamimpiné.

Delengen, he para umat ortodoks sing kinormatan, wedhus sejati ing kandhangé Kristus, lan anak-anak sing setya saka Gréja Suci Panjenengané! Kita wis nliti kanthi akal sing waras woh kaping telu saka keboné Bryn—yakuwi pakaryané—lan wis nyelidiki kanthi tuntas:

Bab pakaryané, sing mung sandiwara kabecikan,

Lan bab wong-wong sing ala, padha nyetujoni.

Lan kita nemokake ing woh iku, kaya ing apel warna-warni Sodom, ora rasa legi, nanging bledug lan abu sing ambune ora enak; kita nemokake, aku kandha, yen:

Karya-karyané sing becik ora nyenengaké Gusti Allah, amarga kabèh mau dilakoni kanthi munafik. Lan sanajan ana sawatara karya sing dilakoni tanpa munafik, isih ora nyenengaké Gusti Allah lan ora pantes nampa kaslametan: amarga kabèh mau dilakoni ing njaba Gréja Katolik Ortodoks, sing tanpa iku ora ana siji waé sing bisa slamet.

Bab pakaryan ala, sing cetha ditindakake kanggo nentang Gréja Suci, sapa sing bisa nyetujoni? Mung wong sing seneng nyebut pepeteng dadi padhang, bengi dadi awan, lendhut dadi emas, geni dadi banyu, jelaga dadi salju, lan empedu dadi madu: wong kaya ngono bakal nyebut ala dadi becik. Nanging cilaka tumrap wong kaya ngono, kandha nabi Yesaya: '*Cilaka tumrap wong-wong sing nyebut ala dadi becik lan becik dadi ala, sing nganggep pepeteng dadi padhang lan padhang dadi pepeteng, sing nganggep pait dadi legi lan legi dadi pait*'⁶⁹⁸

Bab 23. Kesimpulan Kitab lan Seruan marang wong-wong sing setya

Mangkono wis ditemtokake kanthi panaliten sing tuntas:

Pangrimanah sesat, lan

ajarané, lan

karya-karyané:

Lan wis cetha manawa: pancen,

imané iku palsu,

⁶⁹⁸ Yesaya 5:20.

ajarané mbebayani kanggo nyawa, lan lakuané ora nyenengaké Gusti Allah.

Pangajab marang wong-wong sing setya

Delengen, mula, he wong-wongé Gusti Allah, lan mangertèni panipuan lan karusakan rohani sing digawé déning para skismatik, *lan awas marang asu-asu, awas marang para pangripta ala*⁶⁹⁹. Ati-ati marang srigala sing metu saka alas Bryn, nyedhaki kowe kanthi rahasia nganggo sandhangan wedhus, lan nyoba ngapusi kowe nganggo ramalan lan piwulang palsu, lan nuntun kowe menyang karusakanmu dhéwé. Iki pancen nabi palsu lan guru palsu, sing wis diprakirakaké déning rasul utama sing suci, Petrus, ing pangandikane: *Ana nabi palsu ing antarané wong-wong, kaya déné bakal ana guru palsu ing antarané kowé, sing bakal ngenalaké ajaran sesat sing ngrusak lan, kanthi nolak Gusti sing wis nylametaké dhèwèké, nggawa karusakan sing cepet tumrap dhèwèké: Lan akèh wong bakal mèlu kabejatane, kang lumantar wong-wong mau dalan kabeneran bakal dicaci; lan lumantar tembung-tembung manis sing akèh, padha bakal nyesatake kowe: paukamané wis suwé disimpen, lan karusakané ora bakal suwé manehslumbering*⁷⁰⁰.

Iki pancèn wong-wong sing diprentahaké Rasul Paulus sing suci lan pinunjul supaya kita ngati-ati marang wong-wong mau, pangandikane: *'Aku ngajak kowe, sedulur, supaya adoh saka wong-wong sing nyebabaké prabédan lan ngalang-alangi dalanmu sing bertentangan karo piwulang sing wis kowe sinau, lan supaya nyingkiri wong-wong mau*⁷⁰¹.

Iki pancèn wong-wong sing mulang kanthi cara sing béda lan ora manut marang tembung-tembung sing séhat saka Gusti kita Yesus Kristus lan piwulang sing adhedhasar doktrin sing séhat; padha kesombongan, ora ngerti apa-apa, lan amarga keserang takhayul padha rebutan lan mbantah tembung-tembung⁷⁰².

Wong-wong iki sing asale saka iri, perselisihan, fitnah, lan rencana ala saka wong-wong sing pikirane rusak lan sing kapisahake saka kabeneran, ngupaya entuk reputasi palsu liwat 'kesalehan' ala dhewe⁷⁰³. Amarga padha ala, nanging nganggep awake dhewe saleh; lan kanthi ngapusi wong, padha njupuk bandha kanggo awake dhewe lan entuk bathi saka sedekah wong sugih. Paulus ngutus Timotius supaya adoh saka para penipu kaya ngono, sing wis kapisah saka kabeneran, pikirane rusak, lan dadi tukang ngumpat sing licik:

*Iki wong-wong sing mlebu ing omahé wong liya lan nyekel para cah wadon enom sing kabebanan dosa, digerakké déning manéka napsu, tansah sinau nanging ora tau bisa ngerti kabeneran*⁷⁰⁴.

*Iki wong-wong licik lan dukun sihir, sing maju marang bab-bab sing luwih ala, ngapusi lan diapusi*⁷⁰⁵.

Iki pancen wong-wong sing wataké diterangaké déning Santo Yohanes Krisostomus, sing kandha: padha ora mung srigala, nanging uga panyebar kejahatan, mungsuh, musuh, panuduh ala, wong sing ngina, munafik, maling, perampok, guru palsu, lan nabi palsu, lan pandhuan wuta, lan panyasar, lan mungsuh liciké Kristus, lan wong bodho, lan anaké sing jahat, lan panyerang roh, sing wis ngina Roh Suci, kang ora bakal ana pangapura, ora ing jaman iki ora ing jaman sing bakal teka, nanging wis ditakdiraké kanggo ngina sing sejati way⁷⁰⁶. Kanggo wong-wong mau uga kalebu anak-anaké setan sing jahat, kaya sing diandharaké Gusti marang wong-wong mau: *'Kowe kabèh saka bapakmu, setan'*⁷⁰⁷. Lan maneh, ahli teologi Yohanes kandha: *'Wong-wong mau dikenal minangka anak-anaké setan.'* Nganti kéné miturut Chrysostom.

Ati-ati marang wong-wong kaya ngono, he sing tak tresnani! Aku nyuwun lan ngajak kowe; aja nganti merhatiin dongeng-dongenge. Mangkono uga Santo Paulus ngélingaké Timotius: *'Tolak dongéng-dongéng profané lan dongéng-dongéng nenek-nenek; nanginglatihaké awakmu dhéwé ing kasucian'*⁷⁰⁸. Ati-ati karo kancané, lan aja nggatekake piwulangé sing palsu; malah, uwal saka kancané, lan aja nampani ing omahmu wong-

⁶⁹⁹ Fil. 3:2.

⁷⁰⁰ 2 Petrus 2:1, 2 lan 3.

⁷⁰¹ Roma 16:17.

⁷⁰² 1 Tim. 6:3 lan 4.

⁷⁰³ 1 Tim. 6:4 lan 5.

⁷⁰⁴ 2 Tim. 3:6 lan 7.

⁷⁰⁵ Ibid., paragraf 13.

⁷⁰⁶ Margarit, tembung 13 bab guru palsu, kaca 466.

⁷⁰⁷ Yohanes 8:44.

⁷⁰⁸ 1 Tim. 4:7.

wong sing nyoba nuntun kowe menyang dalan sing salah. Turutna pitutur sing becik saka Santo Yohanes Teologian, sing kandha: *'Sapa waé sing nglanggar lan ora netepi piwulangé Kristus ora nduwé Gusti Allah; nanging sapa waé sing netepi piwulangé Kristus nduwé Rama lan Putrané'*⁷⁰⁹. Yen ana wong teka marang kowe lan ora nggawa piwulang iki, aja nampani ing omahmu, lan aja nyapa. Amarga kanthi nyapa wong kuwi, kowe melu nindakake pakaryan ala. *Kaya wong sing nyentuh aspal (tar) bakal kotor* amarga kuwi (kaya sing diomongake Sirakh)⁷¹⁰: mangkono uga, sapa sing nyawiji karo para bidah bakal kotor amarga kuwi.

Mula saka iku, para umat ortodoks, ngertèna yèn sapa waé sing nampani para skismatik—sing dadi mungsuh Gréja Kristus—lan nyawiji karo wong-wong mau, lan maringi sedekah saka kagungané dhéwé, iku mungsuhé Kristus piyambak, sing dadi Sirahé Gréja Panjenengané. Kaya déné sapa waé sing nyawiji karo mungsuhé raja lan ndhukungé, ora dadi kanca raja, nanging mungsuhé; mangkono uga, sapa waé sing nyawiji karo mungsuhé Gréja Suci, sing dadi awaké Kristus Sang Sirah, ora dadi abdi setya Kristus, nanging mungsuhé. Lan kaya putra sing tresna marang mungsuh bapaké ora tenan tresna marang bapaké dhéwé, lan uga ora pantes nampa katresnané bapaké: mangkono uga wong Kristen sing tresna marang mungsuhé Kristus—yakuwi wong sing mecah persekutuan lan wong sesat—ora tenan tresna marang Kristus, lan uga ora ditresnani déning Panjenengané; awit Kristus tresna marang wong-wong sing tresna marang Panjenengané. Kepiye carane wong bisa ngaku tresna marang Kristus nalika nyawiji karo wong-wong sing mecah busana Kristus lan misahake Awaké Panjenengané, yaiku Gréja Suci sing manunggal karo Panjenengané? Yèn kowe pancèn tresna marang Kristus, adohna awakmu saka wong-wong sing ngina Gréja Kristus, sing ngonggong kaya asu, lan nggerem lan mecah anggota awaké kaya srigala. Apik niru Dawud, kang kandha: *'Apa aku ora sengit marang wong-wong sing sengit marang Panjenengané, ya Gusti, lan ora muak marang mungsuh-mungsuh Panjenengané? Kanthi sengit sing sampurna aku wis sengit marang wong-wong mau, lan apa wong-wong mau ora dadi mungsuhku?'*⁷¹¹

Sawise nyatakake katresnan panjenengan punika, he umat ingkang setya! Kula badhe ngakhiri pangandikam kula dhumateng panjenengan kanthi tembungipun Santo Yohanes Sang Teolog:

*'Sapa waé sing ngerti Gusti Allah ngrungokaké kita; sapa waé sing ora saka Gusti Allah ora ngrungokaké kita: saka iki kita ngenali Roh kabeneran lan roh tipuan'*⁷¹².

Mugi Gusti Allah, ing welas asihé sing ageng, boten kepéngin paéhé wong-wong dosa sing wis nyasar mlebu ing perpecahan lan prahara lan wis mbelakangi Gréja suci Panjenengané, nanging mugi Panjenengané mbalèkaké dhèwèké menyang dalan sing leres, kanthi cara apa waé sing Panjenengané anggep pantes, lan mugi Panjenengané nglumpukaké manèh dhèwèké bebarengan karo kumpulané sing suci lan kapilih.

Mugi Panjenenganipun ngukuhaken lan nguataken panjenengan sedaya, anak-anakipun, ingkang nyekel Gréja Katolik Suci lan tetep ing iman ingkang leres, supados panjenengan sedaya tetep ajeg ing iman suci, lan mugi Panjenenganipun ngreksa Gréja Panjenenganipun, ingkang boten kaungkulan déning gapura neraka, ngantos pungkasaning jaman. Amén.

Kula pasrahaken buku cilik punika, wohing pakaryan andhap asor kula, dhumateng pangadilan Gréja, dhumateng para Uskup ingkang kinurmatan, saha dhumateng kabèh rohaniawan. Amarga aku ora nganti nganggep awaké dhéwé wicaksana, lan aku uga ora gumantung marang pangertenku sing sithik. Lan menawa ana sing salah kapanggih ing kono, aku nyuwun bimbingan kanthi welas asih. Aku, saka sisihku, siap manut marang dhawuhe Gréja ing kabèh bab, amarga aku iki anggota sing paling cilik, novis lan abdi sing paling andhap asor.

⁷⁰⁹ 2 Yohanes 1:9.

⁷¹⁰ Sirakh 13:1.

⁷¹¹ Mazmur 138:21, 22.

⁷¹² 1 Yohanes 4:6.